

Pular Fuuta-Jallon New Testament

Pular New Testament

This Bible is copyrighted by Pioneer Bible Translators (pbt.org) and is produced at cost by the Digital Bible Society (dbs.org). This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

This Bible, and many others, are available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

LINJIILA MATTA.....	4
LINJIILA MARKUUSA	31
LINJIILA LUUKA	48
LINJIILA YUUHANNA.....	77
KUU'DE SAHAABAABE 'BEN	98
ROOMU	125
KORENTI 1.....	137
KORENTI 2.....	148
GALAASI	155
EFEESI	159
FILIPII	163
KOLOOSI	166
TESALONII 1.....	169
TESALONII 2.....	172
TIMOTEE 1.....	174
TIMOTEE 2.....	177
TIITUUSA.....	180
FILIMUUNU.....	182
YAHUUDIYANKEE'BE.....	183
YAAQUUBA.....	192
PETRUUSU 1	195
PETRUUSU 2	199
YUUHANNA 1.....	201
YUUHANNA 2.....	204
YUUHANNA 3.....	205
YUUDU	206
FEJNJINANDE.....	207

LINJIILA MATTA

Taariika fii Iwdi Iisaa Almasiihu on (Luk. 3.23-38)

- 1** Taariika iwdi Iisaa *Almasiihu mo Daawuuda mo Ibraahiima.
- ² Ko Ibraahiima jibini Issaaqa, Issaaqa jibini Yaaquuba, Yaaquuba jibini Yahuuda e musibbe mun ben, ³ Yahuuda kadi jibini Faarisa e Zaaraha, tawi yumma ben no wi'ee Tamaaru. Faarisa jibini Hasruunu, Hasruunu jibini Araama, ⁴ Araama jibini Ammiina-Daaba, Ammiina-Daaba jibini Nahasuuna, Nahasuuna jibini Salmaana, ⁵ Raabi* jibinani Salmaana Bo'aaza, Rugiyata jibinani Bo'aaza Obiida, Obiida jibini Yassaa'u, ⁶ Yassaa'u jibini Daawuuda lando on, oo wonnoodo beyngu Uriyaa jibinani mo kanko Daawuuda Sulaymaana.
- ⁷ Sulaymaana jibini Rahabaama, Rahabaama jibini Abiiya. Abiiya jibini Asaa, ⁸ Asaa jibini Yuhusaafata, Yuhusaafata jibini Yuuraama, Yuuraama jibini Uziiya, ⁹ Uziiya jibini Yotaana, Yotaana jibini Ahaaza, Ahaaza jibini Hazikiiya, ¹⁰ Hazikiiya jibini Manase, Manase jibini Amuunu, Amuunu jibini Yuusiya, ¹¹ Yuusiya jibini Yeekoniya e musibbe mun ben fewndo egginegol nabee *Baabiila.
- ¹² Bawto egginegol nabee Baabiila ngol, Yeekoniya jibini Sa'alti'iila, Sa'alti'iila jibini Zarubaabila, ¹³ Zarubaabila jibini Abiyuuda, Abiyuuda jibini Alyaqaama, Alyaqaama jibini Aazuru, ¹⁴ Aazuru jibini Saduuqa, Saduuqa jibini Akiima, Akiima jibini Eliyuuda. ¹⁵ Eliyuuda jibini Eliyaasaru, Eliyaasaru jibini Mataana, Mataana jibini Yaaquuba. ¹⁶ Yaaquuba jibini Yuusufu moodibbo Mariyama on, on jibinnoodo Iisaa wi'aado Almasiihu on.
- ¹⁷ Gila e Ibraahiima haa e Daawuuda, fow mun hawri jamaanuujji sappoo e nay. Gila e Daawuuda kadi haa e egginegol nabee Baabiila hawri jamaanuujji sappoo e nay. Gila egginegol nabee Baabiila kadi haa e Almasiihu on ko jamaanuujji sappoo e nay.

Fii Jibineede Iisaa Almasiihu on (Luk. 2.1-7)

- ¹⁸ E hino no Iisaa Almasiihu on jibiniraa. Tawi ko Yuusufu yami Mariyama yumma makko. Ado be yiidude, tawi kanko jiwo on ko o sowiido e dow bawgal *Ruuhu Seniido on. ¹⁹ Tawi Yuusufu, on yamufo mo, ko gorko feewudo, hari o faalaaka mo wirtude, o miiijii accitugol mo e nder gundoo.
- ²⁰ Nde tawnoo himo miiijii dun, malaa'ikaajo Joomiraado on feepani mo e koydol, wi'i mo: «Yuusufu mo Daawuuda, wota a hulu yettugol Mariyama, o wona

beyngu maa, ko fii biddo mo o saawi on ko immorde e Ruuhu Seniido on. ²¹ O heboyay biddo, innoyaa mo Iisaa, ko fii ko kanko dandoyta jamaa makko on lette junuubaaji mabbe din.» ²² Dun fow wadiri fii ko Joomiraado on daalirnoo annabaajo on kon no laatora, wonde: ²³ «Awa, jiwo mo andaali gorko on reeday, o firtoo boobo gorko, o innee Imanu'iila.» Ko woni firo dun ko: «Alla no wondi e men.» †

²⁴ Bay kanko Yuusufu o finii, o wadi ko malaa'ikaajo Joomiraado on yamiri mo kon, o yetti beyngu makko, o addi ka makko. ²⁵ Kono laatii o yiidaali e debbo on haa nde o firtinoo on biddo gorko, o inni mo Iisaa.

Fii no Jom-Gande'en Ardi Bayti-Lahiimi

2 Bay wonii Iisaa jibinaama Bayti-Lahiimi, dun ko e nder diiwal *Yahuuda fewndo laamu *Heroodu, onsay gandidube iwri funnaange ari *Yerusalaam, ² be wi'i: «Ko honto oo lando *Yahuudiyankeebe ardo e jibineede woni? Ko fii men yi'ii hoodere makko nden ka funnaange, men arii sujjangol mo.» ³ Bay kanko Heroodu lando on o nanii dun, o jiiibii, o jiiibodi e be Yerusalem ben fow. ⁴ Onsay o mottindiri hooreebe *yottinoobe sadaka ben fow e jannoobe fii Sariya on fii landagol be ko honto *Almasiihu on haanaa jibinireede. ⁵ Ben wi'i mo: «Ko Bayti-Lahiimi e nder ngal diiwal Yahuuda. Ko fii e hino ko annabaajo on windi kon:

⁶ «Ko an yo kodolun Bayti-Lahiimi,
jeyaakun e nder leydi bolondaa Yahuuda,
hinaa a gasoohun hayfineede e yeeso
diya koodooli hittudi e nder Yahuuda.
Ko fii lando yaltay e maa
ko ardo jamaa an *Isra'iila on.» ††

⁷ Onsay Heroodu noddi ben gandidube e gundoo, o torii be yo be tentinan mo saa'i mo hoodere nden feepi e mun on. ⁸ Onsay o immiini be Bayti-Lahiimi, o wi'i be: «Yahee humpitoyodon no laabiri fii kun paykun. Si on yi'oyii kun, humpiton mi min kadi, mi yaha mi sujjana kun.» ⁹ Bay wonii be nanii ko lando on wi'i kon, be yahi. Tawi hoodere nde be yi'unoo ka funnaange nden no wontirde yeeso mabbe. Bay wonii nde hewtii fewndo ka paykun kun woni don, nde darii. ¹⁰ Bay kambe gandidube ben be yiitii hoodere nden, be heewi weltaare. ¹¹ Onsay be naati ka suudu, be yi'i paykun kun e yumma mun Mariyama, be jicci, be suj-jani kun. E hoore dun be yaltini jawle mabbe, be okkori kun kanje e urngallo no wi'ee libaana e *mirri. ¹² On-

† 1.23 Isa. 7.14 †† 2.6 Mik. 5.1

say Allaahu on andini be e koydol wonde hita be yiltito ka Heroodu. Be rewti laawol goo, be hooti ka leydi mabbe.

Fii no Yuusufu Yaltiri Misira

¹³ Bay wonii ben gandidube yahii, malaa'ikaajo Joomiraado on feepani Yuusufu e koydol, o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, dogaa yahaa *Misira, wonaa ton haa nde mi wi'i yo a artu woo. Ko fii Heroodu dabbitoyay paykun kun fii warugol kun.» ¹⁴ Yuusufu immii jemma, yetti paykun kun e yumma mun, yahi Misira. ¹⁵ O woni ton haa Heroodu maayi. Ko nii ko Joomiraado on daalirnoo annabaajo on kon laatori, wonde: «Mi noddii 'Biddo an on yo o yaltu Misira.» †

¹⁶ Bay Heroodu yi'ii wonde gandidube ben janfike mo, o tikki. Onsay o yamiri yo be waroy kala paykun gorun kun duubi didi maa jaasukun dun wonkun e nder Bayti-Lahiimi e kodoloy takkiikoy don koy, dun yaadi e saa'i mo gandidube ben feppinannoo mo on. ¹⁷ Ko nii ko daaliranoo annabi Yeremiiya kon laatori, wonde:

¹⁸ «Hito nanike ka wi'etee don Raama: wullaandu e sowru tiidundu.

Tawi ko Raahiilu woni wullude bibbe mun ben, o jabaano yarlineede, ko fii be woodaaka han kadi.» ††

Fii no Yuusufu Yiltitori Leydi Isra'iila

¹⁹ Bay wonii Heroodu maayii, malaa'ikaajo Joomiraado on feepani Yuusufu e koydol Misira, ²⁰ o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, yiltitodaa leydi Isra'iila, ko fii faalanoobe warude paykun kun ben maayii.» ²¹ Onsay Yuusufu yetti paykun kun e yumma mun, o yahi leydi Isra'iila. ²² Kono o nani wonde Arkalaawu laamike diiwal Yahuuda ngal lonto ben mun Heroodu, o huli wonoygol ton. Allaahu on banginani mo e koydol, o yaari e ngal diiwal Jaliilu, ²³ o wonoyi e saare no wi'ee Naasirata, fii no ko daaliranoo annabaabe ben kon laatora, wonde: «O noddoyte Naasirayankoojo.»

Fii no Yaayaa Lootiraynoo Maande Tuubuubuyee Waa-jo

(Mrk. 1.1-8; Luk. 3.1-18; Yhn. 1.19-23)

3 Ko e on saa'i don, Yaayaa *lootoowo maande tuubuubuyee on feepi, tawi himo waajoo ka wulaa diiwal Yahuuda, ² himo wi'a: «Tuubee, ko fii laamu kammu ngun badike!» ³ Tawi ko fii makko annabi *Isaaya wowlunoo, o wi'i:

«Kaa hawa ko hawa ewnotoodo ka wulaa, wi'a: «Moyyinee laawol Joomiraado on, fewnon juri makko din!» » ‡

⁴ Tawi dolokke Yaayaa on ko leebi ngelooba, dattol keeci makko din ko guri. Tawi ko kanu e njuuri buru-ure o paamata. ⁵ Hodube Yerusalaam ben e be ka diiw-

† 2.15 Hus. 11.1 †† 2.18 Yer. 31.15 ‡ 3.3 Isa. 40.3

al Yahuuda ben fow e kodooli hundudi Yurdayniwol din fow ari e makko. ⁶ Be qirritii junuubaaji mabbe din, o looti be maande tuubuubuyee ka maayo Yurdayniwol.

⁷ Bay o yi'ii *Fariisiyaabe e *Sadduusiyaabe buy no arude fii *lootegol maande tuubuubuyee, o wi'i be: «Ko onon yo iwdi kuura! Ko hombo tindini on dogugol tikkere aroyaynde nden? ⁸ Awa yo kuude mon den holu wonde on tuubii. ⁹ Hara on hooloraali wi'ugol wonde ko Ibraahiima woni maama mon, ko fii mi andinii on, Alla no waawi wattude dee kaaye doo bibbe Ibraahiima. ¹⁰ Toode teenirde nden no waalii ka binde ledde. Kala leggal ngal rimataa bibbe moyyube, ngal sop-pete, ngal bugee ka yiite!

¹¹ «Min ko ndiyan mi woni on lootirde maande tuubuubuyee. Kono on aroyoowo baawo an no buri lan doole, awa kadi mi hewtaa hay solugol pade makko den. On non ko *Ruuhu Seniido on e yiite o lootirta on. ¹² Himo jogii feeteewo makko ngon ka jungo ko o hentinira bete †† makko on, o mooba paametee on ka beembal makko, o sunnira foron on yiite nge daano-taako.»

Fii no Iisaa Lootiraa

(Mrk. 1.9-11; Luk. 3.21-22)

¹³ Onsay Iisaa iwri Jaliilu, o ari Yurdayniwol ka Yaayaa, fii yo on lootu mo. ¹⁴ Kono Yaayaa salii, wi'i: «Ko min haani arude yo a lootan! Kono an a arii yo mi loot!» ¹⁵ Kono Iisaa jaabii mo wi'i: «Accu wonira non, ko fii ko nii haanirani en timmingol peewal ngal fow.» Ko e hoore dun Yaayaa jabi mo lootude. ¹⁶ No Iisaa gayniranoo looteede, o yawi ka ndiyan, tun kammu ngun ud-ditii, o yi'i Ruuhu Allaahu on no tippora e makko wa gabooru. ¹⁷ Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko oo woni 'Biddo an Yidaado, mo mi weltori on!»

Fii no Ibuliisa Ndarndori Iisaa

(Mrk. 1.12-13; Luk. 4.1-13)

4 Bawto dun, Ruuhu Allaahu on nawri Iisaa ka wulaa fii no Ibuliisa ndarndora mo. ² O hoori balde cappande nay, jemma e jalorma. Bawto dun o weelaa. ³ Ndarndotoodo on badii mo, wi'i: «Si tawii ko a *Biddo Alla, yamir dee kaaye yo de wontu paametee.»

⁴ Iisaa jaabii: «No windii wondema: «Neddo hinaa paametee tun wuurirta, kono ko kala kongudi iwruudi ka Alla.» » ††

⁵ Ibuliisa nawri mo kadi ka saare hormorde, dun ko Yerusalaam, o joddinoyi mo ka hoore warnakere *juulirde mawnde, o wi'i mo: ⁶ «Si tawii ko a 'Biddo Alla, hocco don cikkodaa ka leydi, ko fii no windii wondema: «O yamiray malaa'ikaabe makko ben fii maa, be tam-boro-maa juude mabbe den, fii wota koyngal maa ngal feggo e hayre.» » †††

⁷ Iisaa jaabii mo wi'i: «No windii kadi wondema: «Wota a ndarndo Joomiraado on, on Alla maa.» » †††

†† 3.12 Maa: «gete». †† 4.4 Yaj. 8.3 ††† 4.6 Zab. 91.11-12
††† 4.7 Yaj. 6.16

⁸ Ibuliisa nawri mo kadi e fello toowungo fota, o holli mo laamateerijji aduna on fow e darja mun. ⁹ O wi'i mo: «Mi okkete dun fow si a jiccike, a sujjanii lan.»

¹⁰ Iisaa jaabii, wi'i: «Pottito, yo Ibuliisa, ko fii no windii: «Ko Alla Joomiraado maa on sujiantaa, rewaa mo kanko tun.» †

¹¹ Onsay Ibuliisa pottitii mo. Bawto dun malaa'ikaabe badii Iisaa fii kurkanagol mo.

Fii Ardu Iisaa ndun Jaliilu e Kafernahuum

(Mrk. 1.14-15; Luk. 4.14-15)

¹² Bay Iisaa andii Yaayaa wattaama e joge, o yahi Jaliilu. ¹³ O eggi Naasirata, o yahi, o hodoyi Kafernahuum ka daande weendu ka kernidi don e Zabuluunu e Naf-tali, ¹⁴ fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

¹⁵ «Ko an yo leydi Zabuluunu e Naftali leyde wonde ka daande weendu, gaɗa Yurdayniwol, dun ko Jaliilu ka diya leyyi hodi e mun.

¹⁶ Oo jamaa wondo e nder niwre yi'ii ndaygu moolanaangu, e hoore ben joodiibe e ndin leydi ndi dowdi mayde woni e mun, ndaygu jalbanii be.» ††

¹⁷ Gila dun Iisaa fuddii waajaade, wi'a: «Tuubee, ko fii laamu kammu ngun badike!»

Fii Be Iisaa Adii Noddude ben

(Mrk. 1.16-20; Luk. 5.1-11)

¹⁸ E nder ko o yiilotoo e daande *Weendu Jaliilu ndun kon, o yi'i musibbe dido no bugoo *jalaaji ka weendu, tawi ben ko yungoobe: goddo on no wi'ee Sim'uunu, mo o jammoyta Petruusu, oya on no wi'ee Andaraawu, mijnjiraawo makko kanko Sim'uunu on. ¹⁹ O wi'i be: «Jokkee lan, mi wattay on yungoobe yimbe.» ²⁰ Don kisan be acciti jalaaji din, be jokki mo.

²¹ E nder yaadu mabbe ndun, Iisaa yi'i musibbe dido goo kadi, tawi ben ko Yaaquuba e mijan mun Yuuhanna, ben ko bibbe Zabadii. Tawi ben no wondi e ben mun Zabadii ka nder laana, hibe moyyintina jalaaji mabbe. Kanko Iisaa o noddi be. ²² Don kisan be acci don laana kan e ben mabbe, be jokki mo.

²³ Tawi Iisaa no yiiloo e nder Jaliilu fow, janna ka nder juulirde, waajoo fii Kibaaru Moyyo *laamu Alla ngun, e himo jawndora kala noone nabweeli e nawnaaje yimbe ben. ²⁴ Fii makko andii e nder Sirii on fow. O adanaa kala tampirdo nawnaare e noonee muuseendijji e be jinna e iirotoobe e maaya-banduube, o ndikkini be. ²⁵ Jamaa moolanaado iwrudo Jaliilu e *Dekapooli e Yerusalaam e diwal Yahuuda ngal e be gaɗa Yurdayniwol jokki mo.

Fii Waaju ngun ka hoore Fello

(Mrk. 3.13; Luk. 6.12-13, 20-26)

⁵ Bay Iisaa yi'ii jamaa on, o yawi ka fello, o joodii, taalibaabe makko ben kadi badii mo. ² Onsay o woni e jannugol jamaa on, wi'a:

³ «Yondiniibe ka bernde ben ko malaabe, bay laamu kammu ngun ko kambe wonani.

⁴ Yoomube ben ko malaabe, bay berde mabbe buttinoyte.

⁵ Newiibe ben ko malaabe, bay be ronoyay leydi ndin. ‡

⁶ Weelaabe dondaa peewal ben ko malaabe, bay be harnoyte.

⁷ Yurmeteebe ben ko malaabe, bay be yurminoyte.

⁸ Laaba-berndeebe ben ko malaabe, bay be yi'oyay Alla.

⁹ Buttinoobe ben ko malaabe, bay be noddroyte bibbe Alla.

¹⁰ Cukketeebe sabu peewal ngal ko malaabe, bay laamu kammu ngun ko kambe wonani.

¹¹ «On wonay malaabe nde be yenni on e nde be cukkii on e nde be fawi penaale e kala bone e hoore mon sabu an. ¹² Weltee, wonon e nder welo-welo, bay hidon maranaa njoddi mawndi ka kammu, ko fii ko nii be cukkornoo annabaabe adinoobe on ben.

¹³ «Ko onon woni landan aduna on. Kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? Haray dan alaa nafa fus si hinaa bugegol ka yaasi, dan yaabee.

¹⁴ «Ko onon woni ndaygu aduna on. Si saare wonii e hoore fello, haray nde waawetaake suudeede. ¹⁵ Hay gooto hubbintaa lampu, hippa mo e miran, kono o waday mo e kene, o ndayginana kala wondo ka nder suudu. ¹⁶ Yo ndaygu mon ngun jalbir nii yeeso yimbe ben, fii no be yi'ira kuude mon moyye den, be mawnina Ben mon Wondo ka kammu on.»

Fii Laatingol Sariya on

¹⁷ «Wota on sikku ko mi arani ko fii firtugol Sariya on maa ko annabaabe ben wi'i kon. Min mi ardaali fii firtugol di, kono ko fii laatingol di. ¹⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, haa kammu ngun e leydi ndin muta, ko hay ci-ifun e tobbere iwataa e nder bindol Sariya on, haa fow laatoo. ¹⁹ Kala non bonnudo gootel e burngel fandude e yamirooje den, janni kadi yimbe ben warrugol wano non, o innete burdo fandude e laamateeri kammu ngun. Kono kala doftiido janni, on innete tedduo e nder laamateeri kammu ngun. ²⁰ Awa mi andinii on, si peewal mon ngal buraali ngal jannoobe fii Sariya on ben ngal e ngal *Fariisiyaabe ben ngal, on naataa ka laamateeri kammu few.

²¹ «On nanii wonde maamaabe men ben wi'ano: «Wota a ittu hoore ‡, kala on ittudo hoore naawete.»

²² Kono min mi wi'ay on, kala tikkando musiddo mun

† 4.10 Yaj. 6.13 †† 4.16 Isa. 8.23 e 9.1

‡ 5.5 Maa: «aduna on». †† 5.21 Egg. 20.13

naawete. Kala wi'udo musiddo mun kadi <komoojo> naawete yeeso dental fewjoobe ben. Kala non wi'udo musiddo mun <la'iifu> haray no e laawol yiite jahannama.

²³ «Si hida sakkaade ka juulirde, a anditii don wonde musiddo maa no monoran-maa goddun, ²⁴ haray accu don ittugol sadaka maa on, yahaa taho moyyintinoyaa hakkunde maa e musiddo maa on, si araa non ittaa sadaka maa on.

²⁵ «Eto no faamondiriraa e mo habidudaa on kisan fewndo wonudon ka datal, fii wota on mo habidudaa wate e juude naawoowo on, on naawoowo kadi wate e juude suufaajo on, on wade ka kaso. ²⁶ Ko fii ka haqiiqa mi andinii ma, a yaltataa don fannamaa a yobaali mbuudu sakkitoro on.

²⁷ «On nanii kadi wi'aama wonde: <wota a jeenu.> ^{†28} Kono min mi wi'ay on, kala ndaarudo debbo fii him-mangol mo, haray ontigi jeenii mo ka bernde mun. ²⁹ Si tawii yiitere maa naamere nden wonay sabu haa feggodaa, haray awu nde, bugodaa nde ka wodditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka teral maa gootal hayra, edii ka bandu maa ndun fow bugee ka jahannama. ³⁰ Si tawii jungo maa naamo ngon kadi wonay sabu haa feggodaa, haray tayu ngo, bugodaa ka wodditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka teral maa gootal hayra edii ka bandu maa ndun fow yaha ka jahannama.

³¹ «Wi'aama kadi, kala on accitudo beyngu mun haray yo o wadan mo kaydi sertigal. ^{†32} Kono min mi wi'ay on, kala on accitudo beyngu mun, si hinaa hara on jeenu, haray o wadii mo jeenoowo. Kala non kadi yettudo debbo seedaado haray ondon kadi jeenii.

³³ «On nanii kadi wonde maamaabe men ben wi'ano: <Wota mo firta woondoore, hunnu woondooje de woondandaa Joomiraado on den.> ^{†34} Kono min mi wi'ay on, wota on woondoo toode, wota on woondir kammu ngun, ko fii ko ngu jullere laamu Alla. ³⁵ Wota on woondir kadi leydi ndin, ko fii ko ndi ndaddudi tundaaje makko den, maa woondiron Yerusalem, ko fii ko saare Lando Mawdo on non. ³⁶ Wota mo woondira hoore mun nden kadi, ko fii on waawaa rawninde maa bawlinde hay cukulol gootal. ³⁷ Yo <hiiyii> mon on wonu <hiiyii>, <oo'o> mon on wona <oo'o>. Ko beyditaa e dun woo, haray ko e Ibuliisa iwri.

³⁸ «On nanii kadi wi'aama wonde: <ko yiitere yobirtee yiitere, piire yobiree piire.> ^{†39} Kono min mi wi'ay on, wota mo dartoo bondo, awa kadi mo bantike ma e wabbugo naamo, tudan mo ngoya kadi. ⁴⁰ On mo faala-maa nabude ka naawoore fii yettugol ma fokiya on, accidu mo e waramba on kadi. ⁴¹ On mo karhu-maa kadi rondanagol mo dongal, nabaa yeru sagara gooto, naban mo yeru sagara didi. ⁴² Okkor on toriido ma, wota a huccu kadi on faalaado ma jawlaade.

⁴³ «On nanii kadi wi'aama wonde: <Yo a yidu gido maa, a naa gano maa.> ⁴⁴ Kono min mi wi'ay on: yidee aybe mon ben, toranodon wonbe cukkaade on ben,

† 5.27 Egg. 20.14 †† 5.31 Yaj. 24.1 † 5.33 Ada. 30.3 e Yaj. 23.22 †† 5.38 Egg. 21.23-25.

⁴⁵ dun on wonay bibbe Ben mon Wondo ka kammu on. Ko fii himo fudinana bonbe ben e moyyube ben naange makko ngen, himo saayinana kadi feewube ben e be feewaa ben ndiyan dan. ⁴⁶ Si tawii non ko yidube on ben tun yidudon, haray ko mbarjaari hondi heboyton? E hinaa yantiroobe sagalle janfa ben kadi ko non warrata? ⁴⁷ Si tawii ko musibbe mon ben tun hi-wrotodon, haray ko hondun wadudon ko beyditii? Hinaa be gomdinaa ben kadi ko non warrata? ⁴⁸ Awa wonee timmube wano Ben mon kammuyankeejo on woniri Timmudo non.»

Fii no Iisaa Waajori fii Sakkagol e Juulugol e Hoorugol

6 «Reenee e wadrigol golle mon moyye den yiingo. Si hinaa dun on hebataa njoddi ka Ben mon Wondo ka kammu on.

² «Nde hidon okkora miskinbe ben, wota on wuttu *liite yeeso mon wano faasiqiibe ben gerdata non ka juulirde e ka date fii no yimbe ben mantira be. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on be hendike mbarjaari mabbe ndin. ³ Nde hidon okkora miskinbe ben, wota jungo mon nano ngon andu ko naamo ngon wadi kon, ⁴ fii no dokkal mon ngal wonira e gundoo, dun Ben mon, on Yi'ooowo ko yi'otaako, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

⁵ «Nde hidon juula kadi wota on wa'u wa faasiqiibe ben, ben yidube juulugol hara no darii ka nder juulirde e ka sera ballaje fii hollitagol yimbe ben. Ko fii, ka haqiiqa mi andinii on, be hendike mbarjaari mabbe ndin. ⁶ Kono onon, nde hidon juula, naatee ka nder cu-udi mon, ombon baafe mon den, juulon e Ben mon mo yi'otaako on. Dun, Ben mon Yi'ooowo ko yi'otaako kon, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

⁷ «Nde hidon juula, wota on fillifillinno haalaaji du-ududi wano be wonaa Yahuudiyanke ben non, ko fii ben no sikka ko no be duddiniri haalaaji woo be jabirantee. ⁸ Wota on nandintino e mabbe, ko fii Ben mon no andi ko hondun faaladon ado on toraade mo.

⁹ «Ko nii haanudon tororde Alla:

<Baaba amen Wondo ka kammu,
yo innde maa nden hormone,
¹⁰ yo laamu maa ngun feeru,
yo faale maa on wadu ka aduna
wano woniri non ka kammuuli.

¹¹ Okkor men hande naametee haanando men on.

¹² Yaafanodaa men bonnereeeji amen din,
wano menen kadi men yaaforani bonnube men ben non.

¹³ Wota a naadu men e jarrabuyee,
kono jattin men Bondo on.

Ko fii ko an heerori laamu e bawgal e mangu, haa poomaa. Aamiina.»

¹⁴ «Si on yaafanike yimbe ben bonnereeeji mabbe din, haray Baaba mon kammuyankeejo on yaafanto on onon kadi bonnereeeji mon din. ¹⁵ Kono si on yaafanaa-ki yimbe ben, haray Ben mon kadi yaafantaako on bonnereeeji mon din.

¹⁶ «Nde hidon hoora, wota on nirbin geece mon den wa faasiqiiibe ben, ko fii kambe be waylay geece mabbe den fii hollugol yimbe ben wonde hibe hoori. Ka haqiiqa mi andinii on, kambe be hendike mbarjaari mabbe ndin. ¹⁷ Kono onon, nde hidon hoora, urnee ko'e mon den, looton geece mon den, ¹⁸ fii wota on hollu yimbe ben wonde hidon hoori, hara ko Ben mon mo yi'otaako on tun yi'i kon ko wadudon e nder gundoo. Dun, Ben mon Yi'oowo ko yi'otaako on, jonnitay on mbarjaari mon ndin.»

Fii Keyee Haqinqindo on (Luk. 12.33-34)

¹⁹ «Wota on moobu jawle ka hoore leydi, ka de bonirta wudugol e kornugol, e ka wuybe fusata yetta. ²⁰ Kono moobee de ka kammu ka de wudataa e ka de kornataa e ka wuybe fusataa yetta. ²¹ Ko fii ko ka keyee mon on woni woo, bernde mon nden wonata.

²² «Ko yiitere woni ndaygu bandu. Si tawii yiitere nden no selli, haray bandu ndun fow no ndaygi. ²³ On mo yiitere mun jawi, haray bandu ontigi ndun fow no e nder niwre. Si tawii non ngun ndaygu wongu e ontigi ko niwre, haray ko embere honto nden niwre mawni!

²⁴ «Hay gooto waawataa gollande jeybe dun dido, ko si o anay oya, o yida oya, maa o habboo e oya, o itta bote e oya. Ko dun wadi si on waawataa rewude Alla rewon jawdi.

²⁵ «Ko dun wadi si mi wi'ay on: wota on aanu fii ko naamon maa ko yaron e nder ngurndan mon dan, maa fii ko bornon balli mon din. Taw si hinaa ngurndan buri neema, awa kadi bandu buri koltu? ²⁶ Ndaaree colli din ka kammu: di sankataa, di wa'ataa, di moobataa hay huunde e nder caagaaje, kono Ben mon Kammuyankeejo on no wurni di. E taw si on bu-
raa di hittude? ²⁷ Ko hombo e mon, e nder annde mun, waawata beydude ngurndan mun dan beru sogonal gootal?

²⁸ «E ko hondun aananton fii concii? Ndaaree no dui piindiiji ka gese fudirta njanda: hara-le di gollataa, di sajnataa. ²⁹ Kono non mi andinii on, hay Sulaymaana e nder darja mun on fow holtiraali hay wa wootiri e majji. ³⁰ Si tawii non Allaahu on no holtinirde non hay hudu wonuko hande ka ngesa kon, bugoyteeko jango ka yiite kon, hara o ronkay wadande on ko buri dun, onon bee fanda-gomdinalbe? ³¹ Awa wota on aanu haa wi'on: <ko hondun men naamata?> maa: <ko hondun men yarata?> maa: <ko hondun men bornotoo?> ³² Dun, ko be gomdinaa ben dabbata dun. Kono Ben mon Kammuyankeejo on no andi hidon handi e dun.

³³ Kono dabbee taho laamu makko ngun e peewal makko ngal, din piiji fow beydanoyte on. ³⁴ Awa wota on aanu fii jango, ko fii jango aananay hoore mun. Nalaande bee arday e maapunde mun.»

Fii Naawugol e Etugol (Luk. 6.37-42)

⁷ «Wota on naawu fii wota on naawe. ² Ko fii, ko wano naawirdon non naawirtedon, e ko sariyaare nde etirdon nden etirantedon.

³ «Ko honno yiirataa lojol wongol ka yiitere musidfo maa on, hara a yi'aali falimawal wongal ka yiitere maa ngal? ⁴ Ko honno wawrataa wi'ude musidfo maa on: <Accu mi ittane lojol ngol ka yiitere maa>, e hara falimawal no ka yiitere maa an? ⁵ Ko an yo faasiqiijo, ittu taho falimawal wongal ka yiitere maa ngal, onsay non a yi'ay no ittiranaa musidfo maa on lojol wongol ka yiitere makko ngol.

⁶ «Wota on yettu ko hormortee kon, jonnon bareeji din, fii wota di yiltito di yakka on. Wota on bugo kadi kode mon lambiri den yeeso koseeji din, sakko di yaaba de.

⁷ «Toree, on okkorte. Dabbee, on hebay. Hoddee, on udditante. ⁸ Ko fii kala toriido okkorte, kala dabbudo hebay, awa kadi kala on hoddiido udditante.

⁹ «Ko hombo e mon, bidfo mun torotoo dun bireedi, ontigi jonna mo hayre? ¹⁰ Maa o toroo mo lingii, ontigi jonna mo mboddi? ¹¹ Si tawii non hay onon bonbe ben hidon waawi wadande bibbe mon ben piiji moyyi, haray ko haa honto Ben mon Wondo ka kammu on okkorta ben toriibe mo moyyereeji! ¹² Wadane yimbe ben wano faaliradon yo be wadan on non. Ko fii ko dun Sariya on e annabaabe ben wi'i.»

Fii Date den Didi (Luk. 13.24)

¹³ «Naatiree ka dambugal faadungal. Ko fii dambugal nawrayngal e hayrannde ngal ko yaajungal. Datal nawrayngal e hayrannde ngal kadi ko weebungal, awa-le duudube naatiray don. ¹⁴ Kono dambugal nawrayngal e ngurndan ngal e datal nawrayngal e ngurndan ngal ko faadude, kono ko seedaabe hebata den.»

Fii Waditiibe ko Annabaabe (Luk. 6.43-44)

¹⁵ «Awa reenee e waditiibe annaba ben, ko fii be arday e mon wa baali, kono hara ka nder ko be caapaali hunyudi. ¹⁶ Ko kuude mabbe den anditirton be. E hara en ittay sungala † e hoore bulle-konon, maa yibbe e hoore bulle-baali? ¹⁷ Kala leggal moyyal ko bibbe moyyube rimata, kono leggal bongal ko bibbe bonbe rimata. ¹⁸ Leggal moyyal waawataa rimude bibbe bonbe, leggal bongal kadi waawataa rimude bibbe moyyube. ¹⁹ Kala leggal ngal rimataa bibbe moyyube ko soppeteengal bugee ka yiite. ²⁰ Awa ko kuude mabbe den anditirton be.

²¹ «Hinaa wi'oobe lan <Koohoojo, Koohoojo> ben fow naatata ka laamateeri kammu, kono ko wadaybe ko Baaba an Wondo ka kammu on faalaa kon tun. ²² Nden

† 7.16 Maa: «sumbala».

nande, buy wi'oyay lan: «Koohoojo, Koohoojo! Taw si hinaa e innde maa men haaliraynoo ko Alla longini men, men radora kadi jinnaaji e innde maa, men wada kadi kaawakeeji moyyi buy e innde maa?»²³ Onsay mi wi'oyay be: «Mi andaano on few. Pottitee lan, yo onon wadoobe ko boni!»

²⁴ «Awa kala nanudo dii kongudi an, huutori di, wa'ay wa faamudo, darnudo suudu mun e hoore fetere.

²⁵ Ndiyan dan saayi, waameeji din ari, keneeli din wif, din piyii e ndun suudu, ndu ronka yanude, ko fii hari ko e fetere ndu darii. ²⁶ Kono kala nanudo kongudi an din, huutoraali di, on no wa'i wa njofoojo darnudo suudu mun e hoore njaare. ²⁷ Ndiyan dan saayi, waameeji din ari, keneeli din wif, din piyii e ndun suudu, ndu yani, yanal tiidungal.»

²⁸ Bay wonii Iisaa timminii yewtere mun nden, jamaa on njaldi fii ko o jannaynoo kon, ²⁹ ko fii hari himo jan-irde be bawgal, hara wonaa wano jannoobe fii Sariya on ben janniraynoo non.

Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan

(Mrk. 1.40-45; Luk. 5.12-16)

8 Bay wonii Iisaa tippike ka fello, jamaa moolanaado jokki mo. ² Onsay mo damajan ari jiccii yeeso makko, wi'i: «Koohoojo, si hidon faalaa, hidon waawi lan sellinde, mi laaba.» ³ Iisaa fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Mido faalaa, laato selludo, laabaa.» Don kisan o selli damajan dan, o laabi. ⁴ E hoore dun Iisaa wi'i mo: «Reeno wota a wowlan dun hay gooto, kono yahu hollitoyodaa *yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka wano Muusaa yamiri non, fii yo dun wonan be seedee.»

Fii no Iisaa Selliniri Kurkaadu Suufaajo

(Luk. 7.1-10; Yhn. 4.43-54)

⁵ Bay wonii Iisaa naatii Kafernahuum, hooreejo suufaabe teemedere badii mo, jeeji, ⁶ wi'i: «Koohoojo, kurkaadu an ndun no waalii ka suudu, bandu makko ndun no maayi, awa kadi himo tampi fota.»

⁷ Iisaa wi'i mo: «Mi yahay, mi sellina mo.»

⁸ Onsay kanko hooreejo suufaabe ben o jaabii mo, o wi'i: «Koohoojo, mi foddaa e mo'on ka suudu an. Kono maakee tun kongol gootol, kurkaadu an ndun ndikkay. ⁹ Ko fii min tigi, ko mi wondo e ley kongol hooreebe goo, min kadi mido mari suufaabe wonbe e ley kongol an. Si mi wi'ii goddo e ben «yahu», o yahay. Si mi wi'ii oya on «aru», o aray. Awa kadi si mi wi'ii kurkaadu an ndun «wadu dun», ndu waday.»

¹⁰ Bay Iisaa nanii dun, o njaldi, o wi'i jokkuba mo ben: «Ka haqiiqa mi andinii on, hay ka *Isra'iila'en mi yi'aali neddo gomdinirdo wa oo. ¹¹ Mi andinii on, duudube iwroyay funnaange e hirnaange, be nafodoya e Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba ka laamateeri kammu. ¹² Kono haanunoobe ronude laamateeri ndin ben bugete ka niwre ka buri wodfude, ka wullaandu e njatindiro piye woni ton.»

¹³ Onsay Iisaa wi'i on hooreejo suufaabe ben: «Yahu, yo dun wonirane wano gomdinirdaa non.» E on saa'i tigi kurkaadu ndun sellinaa.

Fii no Iisaa Nawndiri Nawnube buy

(Mrk. 1.29-34; Luk. 4.38-41)

¹⁴ Bawto dun Iisaa yahi ka galle Petruusu, o tawi esir-aawo Petruusu suddiido on no waalii nawnaare ngulibandu. ¹⁵ O meemi jungo on ngon, nguli-bandu kin yalti e makko. Onsay on immii, o woni e kurkanagol Iisaa.

¹⁶ Bay nibbii, be addani mo duudube be jinna nangi, o radori din jinnaaji kongol makko ngol, o sellini nawnube ben fow. ¹⁷ Ko nii ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatori, wonde:

«O yettii nawnaaje men den,

o fawtike jabweeli men din.»[†]

¹⁸ Bay Iisaa yi'ii jamaa hundudo mo on, o yamiri taalibaabe makko ben yo be lumbitu gada. ¹⁹ Jannoowo fii Sariya on goo badii mo, wi'i: «Karamoko'en, mi jokkete kala ka yaarudaa.»

²⁰ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ndoni din no mari gayde mun, awa kadi colli din ka weeyo no mari jukkaaji mun, kono *Bii-Aaden on kan alaa hay ka fowtina hoore mun nden.»

²¹ Goddo e taalibaabe ben wi'i mo: «Koohoojo, newnanee lan taho mi yaha, mi wattinoya ben an en.»

²² Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Jokkan, accaa maybe ben wattina maybe mun ben.»

Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden

(Mrk. 4.35; Luk. 8.22-25)

²³ Bawto dun Iisaa bakii ka laana, taalibaabe makko ben kadi jokki mo. ²⁴ Onsay waabiliire tiidunde wondunde e hendu tippii ka weendu haa morloode ndiyan den watti diwude laana kan, tawi kanko himo daanii.

²⁵ Be ari, be findini mo, be wi'i: «Koohoojo, dandu en, en mulay woni!»

²⁶ O wi'i be: «Ko fii hondun hulandon, onon bee fanda-gomdinalbe?» Onsay o immii, o tojani hendu ndun e morloode ndiyan den, deeyaango tiidungo wadi.

²⁷ Ben njaldi fota, be wi'indiri: «Ko hombo woni oo? Ko fii hay keneeli din e baharu on doftoto mo!»

Fii no Jinnanoobe Dido Selliniraa

(Mrk. 5.1-20; Luk. 8.26-39)

²⁸ Bay wonii o hewtoyii gada weendu ndun, dun ko e ndii leydi bee Gadariyankoobe, jinnaabe dido sortii ka berde, ari fottugol e makko. Tawi hakkee ko ben hulbinii, hay gooto suusataano rewude don. ²⁹ Ben sonki e makko, be wi'i: «Ko hondun faalanadaa men, an oo *Biddo Alla. E hara ko ardudaa doo ko fii lettugol men hara saa'i on hewtaali?»

† 8.17 Isa. 53.4

³⁰ Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka wodditii be. ³¹ Onsay jinnaaji din jeeji mo, di wi'i: «Si a radoto men, nawru men e ngoo wuro kose.»

³² O wi'i di: «Yahee!» Onsay di yalti e ben, di naatoyi e nder din koseeji. Tun, koseeji din fow giddi ka falo, di unoyii ka weendu, di muli ka nder ndiyan. ³³ Or-naynoobe di ben dogi, yahi ka saare, fillitoyii ko wadi kon fow, tentinii ko hebi ben jinnanoobe kon. ³⁴ Onsay yimbe saare nden fow yalti fii fottugol e Iisaa. Nde be yiirunoo mo, be jeeji mo wodditagol leydi mabbe ndin.

Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujjo

(Mrk. 2.1-12; Luk. 5.17-26)

9 Bawto dun Iisaa bakii don e laana, o lumboyi weendu ndun, o yahi ka saare makko. ² Be addani mo maaya-banduujo waaliido e boggi-dimbordi. Bay Iisaa yi'ii gomdinal mabbe ngal, o wi'i maaya-banduujo on: «Wakkilo yo boobo an. Junuubaaji maa din yaafaama.»

³ Onsay wobbe e jannoobe fii Sariya on wi'indiri: «Oo neddo no hoynude Alla!»

⁴ Nde tawnoo Iisaa no andi miijooji mabbe din, o wi'i be: «Ko hondun joganidon dii miijooji bondi ka berde mon? ⁵ Enee, hakkunde wi'ugol «junuubaaji maa din yaafaama» e «immo yahaa», ko hondun e dii doo buri weebude? ⁶ Fii no andiron wonde *Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna doo fii yaafagol junuubaaji», o wi'i jukkudo on: «Immo yettaa boggi-dimbordi maa din, hootaa ka maa.» ⁷ On immii, o hooti ka makko. ⁸ Bay jamaa on yi'ii dun, be huli, be mawnini Alla, on yedudo yimbe ben sifa ngal bawgal.

Fii no Matta Jokkiri Iisaa

(Mrk. 2.13-17; Luk. 5.27-32)

⁹ Wa ko Iisaa iwata don, o yi'i goddo no wi'ee Matta no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i mo: «Aru, jokkaa mi!» Kanko Matta o immii, o jokki mo.

¹⁰ Bawto dun, Iisaa joodii fii naamugol ka suudu Matta, tawi *yantooobe sagalle e junuubankeebe duudube no joododi e makko, wondude e taalibaabe makko ben. ¹¹ Bay *Fariisiyaabe ben yi'ii dun, be wi'i taalibaabe makko ben: «E ko fii hondun karamoko mon naamidanta e yantooobe sagalle ben e junuubanke'en?»

¹² Bay wonii Iisaa nanii dun, o wi'i: «Hinaa sellube ben hatonjini e jawndoowo, kono ko jawbe ben. ¹³ Allaahu non no daali: «Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.» [†] Awa, yahee andinoyodon ko woni firo dun. Ko fii min, wonaa noddugol feewube ben mi arani, kono ko junuubankeebe ben.»

Landal fii Hoorugol

(Mrk. 2.18-22; Luk. 5.33-39)

¹⁴ Onsay taalibaabe Yaayaa ben ari e Iisaa, be wi'i mo: «Ko fii hondun menen e Fariisiyaabe ben men

† 9.13 Hus. 6.6

hooranta, hara taalibaabe maa ben kan alaa hoorude?»

¹⁵ Iisaa jaabii be wi'i: «Taw si njaatigiibe jom jomba no haani yoomude yeru hibe wondi e jom jomba? Nalaade aroyay nde jom jomba pottinaa e hakkunde mabbe, onsay be hooray. ¹⁶ Hay gooto yettataa ceelol bagi keso, walkira dolokke kiddo. Ko fii ceelol ngol pooday dolokke on, haa wuddere nden burta yaajude. ¹⁷ Njaram kesan men loowetaake e nder bootooji guri kiddi. Si hinaa dun, guri din seekoto, njaram dan hibba, bootooji guri din kadi bona. Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee, di fow di maroda.»

Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, Sellini Debbo

(Mrk. 5.21-43; Luk. 8.40-56)

¹⁸ Wa fewndo ko Iisaa yewtata be dii kongudi, hooreejo goo hewti, jiccii yeeso makko, wi'i: «Jiwo an on maayii jooni jooni! Kono aree *fawon juude mon den e hoore makko, o wuuritay.» ¹⁹ Iisaa e taalibaabe mun ben immii jokki mo.

²⁰ Onsay debbo wonnoodo soncaade gila duubi sappoo e didi ari wontiri baawo Iisaa, o meemi kombol dolokke makko on. ²¹ Ko fii hari on debbo no miijoo wonde: «Si mi waawii tun meemude dolokke makko on, mi ndikkay.»

²² Onsay Iisaa yeyyitii. Bay o yi'ii mo, o wi'i: «Wakkilo, yo jiwo an! Gomdinal maa ngal sellinii ma.» On debbo selli e on saa'i tigi.

²³ Bay Iisaa hewtii ka suudu on hooreejo, o yi'ii ko wuttoobe ceri ben ^{††} e jamaa on woni e nder jii boldu kon, ²⁴ o wi'i be: «Pottitee, jiwo on maayaali, o daani.» Be jali mo. ²⁵ Bay wonii jamaa on yaltinaama, onsay o naati, o nangi jungo jiwo on, jiwo on immii. ²⁶ Fii dun andii e leydi ndin fow.

Fii no Iisaa Wuntiniri Bumbe Dido

²⁷ Wa ko Iisaa iwata don, bumbe dido jokki mo, no ewnoo wi'a: «Yurminee men, yo bii Daawuuda!»

²⁸ Bay o hewtii ka suudu, bumbe ben badii mo. Iisaa wi'i be: «Hidon sikka mido waawi wadude dun?»

Be jaabii mo: «Hiyyii, yaa an Koohoojo.»

²⁹ Onsay o meemi be gite den, o wi'i: «Yo dun woniran on wano gomdinirdon non.» ³⁰ Gite mabbe den wunti. Iisaa yamiri be dundoo, o sattini, o wi'i: «Reenee wota gooto andu.» ³¹ Kono nde be yaltirnoo, be nangi e fillagol e nder leydi ndin fow ko Iisaa wadani be kon.

Fii no Iisaa Selliniri Mbobojo mo Jinna Nangi

³² Wa ko Iisaa e taalibaabe mun ben fokkitata, be addani mo mbobojo mo jinna nangi. ³³ Bay wonii jin-nawii ngin radaama, mbobojo on wowli. E nder ko jamaa on njaldi kon, be wi'i: «Haa hande sifa dun yi'aaka e leydi Isra'iila ndin!» ³⁴ Kono Fariisiyaabe ben kanun

†† 9.23 E naamu Yahuudiyankeebe ben, si goddo maayiino ko wuttoobe ceri ben e rewbe toddaabe fii wullugol noddetenoo fii ko wulla maydo on.

wi'i: «Ko tippude e lando jinnaaji dín o woni radorde jinnaaji dín.»

Fii no Iisaa Yurmiraajamaa on

(Mrk. 6.34; Luk. 10.2)

³⁵ Tawi Iisaa no yiilotoonoo e ca'e den fow e kodooli dín, janna ka nder juulirde mabbe, waajoo fii Kibaaru Moyyo *laamu Alla ngun, jawnda kadi kala nawnaaje e jabbeli. ³⁶ Bay o yi'ii jamaa on, o yurmaa, ko fii hari hiibe aybi, hiibe njakkiraa ballo wa baali di alaa ngaynaako. ³⁷ Onsay o wi'i taalibaabe makko ben: «Baagol ngol no duudi, kono wa'oobe ben duudaa. ³⁸ Awa jooni, toree non jom baagol ngol yo o addu wa'oobe ka baagol makko.»

Fii no Iisaa Nuliri Sahaabaabe mun ben Sappoo e Dido

(Mrk. 3.13-19; Luk. 6.12-16)

10 Bawto dún, Iisaa noddí *sahaabaabe makko ben sappoo e dido, o okki be bawgal radagol jinnaaji dín e sellingol kala jaw e kala nawnaare. ² E hino inde ben sahaabaabe sappoo e dido: arano on e mabbe ko Sim'uunu, jammaado on Petruusu, e Andaraawu neene-gooto makko on, e Yaaquuba mo Zabadii, e Yuuhanna neene-gooto on on, ³ e Filiipu e Bartolomaawu e Tooma e Matta, yantaynoodo sagalle on, e Yaaquuba mo Alfaa, e Taddaawu, ⁴ e Sim'uunu tawdaado e fedde *Zelotiibe ben, e Yudaasi Iskariiyu, janfoytodo mo on.

⁵ Ko bee sappoo e didoobe doo Iisaa immini bawto o yamirde be dundoo: «Wota on yaaru ka be wonaa Yahuudiyanke ben e wota on naatu ka ca'e Samariyankeebe ben. ⁶ Kono yaaree ka baali suudu *Isra'iila majjudi dín. ⁷ E nder yaadu mon ndun, waajodon wonde laamu kammu ngun badike. ⁸ Jawndon jawbe ben, immintinon maybe ben, sellinon be damajan ben, be laaba, radodon jinnaaji dín. On hendike dún e hoore on ittaa hay huunde, onon kadi okkee dún, hara on ittinaali hay huunde. ⁹ Wota on datto kanje maa kaalisi maa sila, yoobodon, ¹⁰ maa bonfo fii yaadu ndun, maa dolokkaaji didi, maa pade, maa tuggordu. Ko fii golloowo no handi e jaametee mun.

¹¹ «Kala saare maa hodo ka naatudon, andee si tawii no woodi don goddo hebuliido jabugol on, haray weeree ka makko haa nde hidon yaha. ¹² Nde hidon naata e suudu, salminee. ¹³ Si yimbe ndun suudu jabii on, haray yo buttu mon on wonu e mabbe, kono si tawii be jabaali on, haray yo buttu mon on artan on. ¹⁴ Si tawii non on jabaaka, maa kongudi mon dín hedaaka, haray yaltee e ndun suudu maa e nden saare, honkon mbullaari teppe mon den. ¹⁵ Ka haqiiqa mi andinii on, nande jaawoore nden ko dee ca'e Sadu-uma e *Amuura buretee hoynaneede edii nden saare don.

¹⁶ «Jooni mido imminirde on wa baali e hakkunde caapaali, awa reenoree wa mboddi, neworon wa ga-booji. ¹⁷ Reenodon e yimbe ben, ko fii be naboyay on ka jaawirdi, be foccoya on ka juulirde mabbe. ¹⁸ On nabete ka yeesoobe ben e ka lambe ben sabu an,

seeditodon fii an yeeso mabbe, kambe e be wonaa Yahuudiyanke ben.

¹⁹ «Kono tuma be watti on e joge, wota on jiboyo ko honno haalirton maa ko wi'on. Ko fii ko wowloyton kon longinte on e on saa'i tigi. ²⁰ Ko fii wonaa onon yewtoyta, kono ko Ruuhu Ben mon on yewtiroyta on. ²¹ Ko fii goddo yettoyay musiddo mun, watta mo e joge fii yo o ware, baabaajo kadi warra non biddo mun. Faybe ben kadi hawtanoyoo mawbe mun ben, be wona sabu haa be waree. ²² Fow apoyay on sabu innde an nden. Kono mo njajnike dún haa ka lannoode, o dandoyte. ²³ Kono si on cukkaama e ndee saare doo, dogee yaaron e wonnde goo. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, on waawataa yahude e ca'e Isra'iilayanke den fow ado *Bii-Aaden on arude.

²⁴ «Awa taalibaajo buraa karamoko mun, wano non kadi kurkaadu buraa jeydo dún. ²⁵ Yonanii taalibaajo ka o wa'a wa karamoko makko, kurkaadu ndun kadi wa'a wa jom mun. Si be jammii non jom suudu ndun *Balzabuula, haray ko haa honto non be jammata yimbe suudu makko ndun!

²⁶ Awa wota on hulu be few, ko fii alaa ko suudii ko feenataa, awa kadi alaa gundoo mo andotaako. ²⁷ Ko mi wowlani on kon ka niwre, fejninee dún tumbere jalorma. Ko sowndadon kon kadi, ewnee dún ka warjakke. ²⁸ Awa wota on hulu waroobe bandu ben, hara waawataa warude wonkii. Kono hulee waawudo mulude wonkii e bandu on ka jahannama. ²⁹ Hinaa seresereji didi no yeeyee tammaaru wooturu? Kono hay wooturu yanataa e leydi e baawo muyde Ben mon. ³⁰ Onon e hoore mon, hay cukuli ko'e mon den fow no limaa. ³¹ Awa, wota on hulu, ko fii hidon buri seresereji buy hittude ka Alla.

³² «Ko dún wadi, kala qirritiido fii an yeeso yimbe ben, min kadi mi qirritoyto fii makko yeeso Ben an Wondo ka kammu on. ³³ Kono kala yeddufo fii an yeeso yimbe ben, min kadi mi yeddoyay fii makko yeeso Ben an Wondo ka kammu on.

³⁴ «Wota on sikku ko addugol buttu e oo aduna mi arani. Wonaa buttu mi addi, kono ko kaafa. ³⁵ Ko mi arani ko liddondiral: gorko e ben mun liddondira, jiwo e yumma mun liddondira, jiwo e esiraawo mun debbo liddondira. ³⁶ Yimbe suudu ontigi ndun wona aybe makko.

³⁷ «Kala yidudo ben mun maa yumma mun buri lan min, haray ontigi foddaa e an. Kala yidudo kadi biddo mun gorko maa biddo mun jiwo buri lan, haray ontigi foddaa e an. ³⁸ Kala mo yettaali leggal mun altindiraangal* ngal, jokkimmi, haray ontigi foddaa e an. ³⁹ Kala faalaado dandude ngurndan mun dan, dan hayriray mo, kala non mo ngurndan mun dan hayriraa sabu an min, o hettoyay dan.

⁴⁰ «Kala jabudo on haray jabii lan, kala non jabudo lan haray o jabii Nuludo lan on. ⁴¹ Kala jabudo annabaajo sabu on ko annabaajo, o hebay mbarjaari annabaajo. Kala jabudo feewudo sabu on ko feewudo,

† 10.38 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal»

o hebay mbarjaari feewudo. ⁴² Ka haqiiqa mi andinii on, kala okkordo goddo e koy taalibahoy an ndiyan buubudan, sabu kun ko taalibahun an, o fadataa mbarjaari makko ndin few.»

Fii Lande Yaayaa den

(Luk. 7.18-35)

11 Bay wonii Iisaa gaynii yamirde *sahaabaabe makko ben sappoo e dido, o iwi don, o yahi e ca'e diiwal ngal fii jannugol waajoo.

² Fewndo Yaayaa woni ka nder kaso, o nani fii kuude *Almasiihu on no wowlee. Onsay o immini taalibaabe makko ben ³ ko landoyoo mo, wi'a: «Taw si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo goddo goo?»

⁴ Iisaa jaabii be wi'i: «Yahee fillitanodon Yaayaa ko yi'udon kon e ko nanudon kon, ⁵ wonde: bumbe ben yi'ii, bofoobe ben yahii, be damajan ben sellinaama laabii, pahidube ben nanii, maybe no immintineede, Kibaaru Moyyo on no fejjinaneede miskinbe ben.

⁶ Kala mo feggaaki e an ko malaado.» [†]

⁷ Bay be yiltitike, onsay Iisaa fuddii yewtude jamaa on fii Yaayaa, o landii be dundoo, o wi'i: «Ko hondun yahunodon ndaaroygol ka wulaa? Hara ko kudol ngol hendu ndun dimbata? ⁸ Kaa ko hondun yahunodon ndaarugol? Ko neddo borniido conci dimi? Ndaaree, bee borniibe conci dimi no e nder galleeji laamu. ⁹ Ko hondun non yahunodon ndaarugol? Ko annabaajo? Hiiyii, min mi wi'ay on, ko ko buri annabaajo. ¹⁰ Ko oo doo woni mo fii mun windii on, wonde:

«Awa, mido imminde nulaado an on yeeso maa,

fii ko fertano-maa laawol maa ngol.» ^{††}

¹¹ «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, alaa mo suddiido jibini burdo Yaayaa *lotoowo maande tuubuubuyee on. Kono non burdo fandude on ka laamateeri kammu no buri mo teddude. ¹² Gila e Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on haa hande laamu kammu ngun no jaarude yeeso e nder doole, tawi dooloobe ben no etaade fii halorgol ngu. ¹³ Ko fii ko haa e Yaayaa annabaabe ben fow e Sariya on haalunoo ko Alla longini dun. ¹⁴ Si hidon faalaa jabude dun, ko kanko woni Iliiya, on haanoodo arude. ¹⁵ Mo no mari noppi yo nanu!

¹⁶ «Hara ko e hondun mi ebbindirta nguu jamaanu? Hingu nandi e faybe, joodiibe e kubitirde, hara ben no noddindira, wi'a: ¹⁷ «Men wuttanii on ceri, on amaali, men yimanii on gimdi yurmudi, on wullaali!» ¹⁸ Ko fii Yaayaa arno, o naamataano, o yarataano ko mandilinta, wi'udon: «On ko mo jinna!» ¹⁹ Bii-Aaden* on kadi arii no paama no yara, wi'udon: «On ko reeredudo, yarooowo, weldudo e yantoobe sagalle e junuubanke'en!» Kono kuude faamu Allaahu on den hollay wonde ko ngu feewungu.»

Fii Ca'e Saliife Gomfinde den

(Luk. 10.12-15)

²⁰ Onsay Iisaa woni e felugol ca'e de o buri wadude kaawakeeji moyyi e mun den, sabu ko de tuubaali kon, ²¹ o wi'i: «Bone wonanii ndee saare Kuuraziin e ndee saare Bayti-Sa'iida! Ko fii si tawno dii kaawakeeji moyyi wadunoodi ka mon ko non wadirnoo e dee ca'e Tiiri e Siduuna, harayno neebii ko jeyaabe e den ca'e bornii conci heynordi, be wujitii ndoondi fii hollugol wonde be tuubii. ²² Ko dun wadi si mi wi'ay on, ndande jaa-woore nden ko Tiiri e Siduuna buretee hoynaneede edii onon. ²³ Onon non, bee be Kafernahuum, hidon sikka fii mon bantete haa ka aljanna? Oo'o, on bugete ka jahannama. Ko fii si tawno dii kaawakeeji moyyi wadudi e maa wadirno non e ndee saare wi'eteende *Saduuma, harayno haa hande hinde woodaa. ²⁴ Ko dun wadi si mi wi'ay on, ndande jaa-woore nden ko ndee saare Saduuma buretee hoynaneede edii ndee saare doo.»

Fii no Iisaa Noddiri en e Makko

(Luk. 10.21-22)

²⁵ E on saa'i don, Iisaa yetti haala kan, o wi'i: «Mi yettii ma yo Baaba, Jom leydi e kammu, fii koo ko wirnandaa dun ben faamube e bee gandidube, fejjinandaa dun bee faybe. ²⁶ Hiiyii, ko fii ko dun wonnoo yidi maa on, yo Baaba.

²⁷ «Awa, Baaba an wattii fow e juude an. Awa kadi hay gooto andaa Biddo on si hinaa Baabaajo on, wano tawiri non kadi hay gooto andaa Baabaajo on si hinaa Biddo on e on mo Biddo on faalaa mo fejjinande.

²⁸ «Aree e an, on fow, yo rondiibe ko teddi haa ronki, mi fowtina on. ²⁹ Jabon yankinanagol ko mi fawi on kon, jabon janndeeji an din. Ko fii min ko mi newiido, yankiniido kadi e bernde, dun on hebay fowtunde fii wonkijji mon din. ³⁰ Ko fii ko mi fawata on kon no weli nabude, awa dongal ngal mi fawata on ngal ko hay-fungal.»

Landal fii Nalaande Fowteteende nden

(Mrk. 2.23-28; Luk. 6.1-5)

12 E on saa'i don, tawi Iisaa no rewude e gese ngawri ndande aseweere nden, dun ko *jalaande fowteteende nden. Tawi taalibaabe makko ben no woocora cawti den gese, worsa di paama, ko fii hari hibe weelaa. ² Bay *Fariisiyaabe ben yi'ii dun, be wi'i mo kanko Iisaa: «E hino taalibaabe maa ben no wadude ko dagaaki e jalaande fowteteende nden!»

³ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, kanko e yimbe wondunoobe e makko ben? ⁴ O naati ka nder suudu Alla, onsay be paami bireedijje weebitaade fii sadaka den, de tawata hinaa kanko, hinaa be o wondunoo ben daganinoo paamugol, kono ko *yottinoobe sadaka ben tun daganinoo paamugol de. ⁵ Kaa on jangaali ka Sariya wonde e aseweje den hooreebe yottinoobe sadaka ben no bonna Sariya jalaande fowte-

[†] 11.6 Maa: «Kala mo ronkaali gomfinde lan ko malaado.»

^{††} 11.10 Mal. 3.1

teende nden ka nder *juulirde mawnde, hara fawaaki be? ⁶ Kono mi andinii on, burdo juulirde mawnde nden no doo. ⁷ Allaahu on no daali: «Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.» [†] Si hidon andunoo ko dun firi, on felataano yimbe be bonnaa. ⁸ Ko fii ko *Bii-Aaden on woni jom palaande fowteteende nden.

Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo

(Mrk. 3.1-6; Luk. 6.6-11)

⁹ Onsay o iwi don, o naatoyi ka nder juulirde mabbe. ¹⁰ Tawi maaya-jungoojo no nder ton. Nde tawnoo hibe faalaa toopude Iisaa, be landii mo, be wi'i: «E hara no dagii ka goddo jawndee e asewe?»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Ko hombo e mon, si no mari baalii gootii, ngin ara e yanude e ngayka e aseweere, hara o ronkay ngii nangude, yawna? ¹² E ko haa honto non neddo hitti buri baalii! Awa no dagii wadugol ko moyyi nande palaande fowteteende nden.»

¹³ Onsay o wi'i on neddo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, ngo selliri wa ngoya. ¹⁴ Onsay Fariisiyaabe ben yalti, fewjodi no be warira mo.

Fii Kurkaadu ndu Alla Subii ndun

¹⁵ Bay Iisaa faamii nden ebboore mabbe, o iwi don. Buy jokki mo, o sellini be fow. ¹⁶ O yamiri be wota be fejnin fii makko, ¹⁷ fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

¹⁸ «E hino kurkaadu an ndu mi subii ndun, on yidaado an mo mi weltori.

Mi waday Ruuhu an on e makko, o fejninanoya leyyi din peewal ngal.

¹⁹ O yeddondiroytaa e goddo, o sonkoytaa, e hay gooto nanoytaa hito makko ka ballarje.

²⁰ O heloytaa kudol bayyungol, o roccinoytaa sarbu wondo e suurude, haa o folna peewal ngal.

²¹ Onsay leyyi din tanyinoroyay innde makko nden.» †

Fii no Iisaa Jaabori Toopje de O Toopaa

(Mrk. 3.22-30; Luk. 11.14-23)

²² Bawto dun be addani mo mo jinna nangi, tawi on ko mboboojo bundo, o sellini mo. Onsay on mboboojo wowli, yi'i. ²³ Tawi dun no naldini jamaa on fota, be wi'i: «Taw si ko oo woni *Almasiihu mo Daawuuda?»

²⁴ Bay Fariisiyaabe ben nanii dun, be wi'i: «Oo neddo ko e innde *Balzabuula lando jinnaaji din tun o woni radorde jinnaaji din!»

²⁵ Nde tawnoo Iisaa no andi ko be miiiji, o wi'i be: «Kala laamateeri liddondirndi, kayri tigi ndi caabay. E kala saare maa suudu, si liddondirii kapun tigi, haray waawataa tabitude. ²⁶ Si tawii non Ibuliisa radike Ibuliisa, o liddike hoore makko kanko tigi. Haray ko honno laamateeri makko ndin tabitirta? ²⁷ Si tawii non min ko tippude e Balzabuula mi woni radorde jinnaaji din, haray be mon ben non ko tippude e hombo woni di radorde? Ko dun wadi si kambe tigi be naawoyay on.

²⁸ Kono si tawii ko tippude e Ruuhu Alla on mi woni radorde jinnaaji din, haray *laamu Alla ngun arii haa e mon.

²⁹ «Maa ko honno goddo waawirta naatude e nder suudu neddo dolnudo, mooba keyeeji on din, ado o habbude on neddo dolnudo taho. Ko onsay doo o waawata moobude ko woni ka suudu on kon. ³⁰ Awa, kala mo aldaa e an haray ko gapo an, awa kadi kala mo wallataa lan moobitude haray ko saakoowo.

³¹ «Ko dun wadi si mi wi'ay on, kala junuubu maa hoyre yaafante yimbe ben, kono hoyre hoynudo Ruuhu Alla on yaafetaake few. ³² Kala wowludo Bii-Aaden on ko boni, no ara ka yaafanee. Kono kala wowludo *Ruuhu Seniido on ko boni, o yaafantaake e oo aduna fewndiido doo, e aroyoowo on kadi.»

Misal Yettaangal e Leggal e Bibbe Mun

(Luk. 6.43-45)

³³ «Si leggal no moyyi, haray bibbe maggal on no moyyi. Si leggal moyyaa, haray bibbe maggal on moyyaa. Ko fii leggal kala no anditiree bibbe mun ben.

³⁴ Ko onon yo iwdi kuura! Ko honno wowlirton ko moyyi, hara ko on bonbe? Ko fii ko ko heewi e bernde woo hunduko wowlata. ³⁵ Neddo moyyo on yaltinay moyyere ka moyyuki mun, neddo bondo on kadi yaltina bonki ka bonki mun. ³⁶ Awa mi andinii on, nande naawoore nden yimbe ben hasborte kala kongudi mehi di be wowlaynoo. ³⁷ Ko fii ko kongudi maa din naawirtedaa feewudo maa bondo.»

Fii no Iisaa Tororaa Wadugol Maande

(Mrk. 8.11-12; Luk. 11.29-32)

³⁸ Onsay wobbe e jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben yetti haala kan, wi'i: «Karamoko, meden faalaa yo a wadan men maande hawniinde, men yi'a.»

³⁹ O jaabii be, o wi'i: «Jamaanu bonngu jinoowu no dabba maande, kono ngu jonnetaaake maande si hinaa sifa ndee nde annabi Yuunusa. ⁴⁰ Ko fii ko wano Yuunusa wonirnoo ka nder reedu lingii njanii ngin non balde tati ‡, ko wano non Bii-Aaden on wonirta ka nder leydi balde tati. ⁴¹ Awa kadi nande naawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no naawee woo, yimbe *Niinawa ben kadi immoyto, naawoya be sabu kon ko be hedinoon ngun waaju Yuunusa, be tuubi, hara-le burdo Yuunusa no doo. ⁴² Nande naawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no naawee woo, onsay oo debbo laaminoodo ndii leydi hikkorndi ka sengo naamo immoyto, naawoya be sabu iwugol mo haa ka kattudi leyde, ara heditoon ngun faamu Sulaymaana, hara-le burdo Sulaymaana no doo.

⁴³ «Nde jinnawii yalti e neddo woo, ngii hammiray ka wulaa, hara hingii dabba nokkuure fowtorde. Si ngii tawii ngii hebaali, ⁴⁴ ngii wi'ay: «Yo mi yiltito ka suudu ka mi iwnoo don.» Nde ngii hewtiti, ngii tawa ndun suudu fittaama labbinaama. ⁴⁵ Onsay ngii yahay, ngii dabboya jinnaaji jeedidi burdi ngii hunyude, di naata don, di hoda. Onsay sakkitorde on neddo buray ara-

† 12.7 Hus. 6.6 †† 12.21 Isa. 42.1-4

‡ 12.40 Yun. 1.17

nun dūn bonude. Ko wano non woniranta nguu ja-
maanu bonngu.»

Fii Beynguure Iisaa nden
(Mrk. 3.31-35; Luk. 8.19-21)

⁴⁶ E nder ko Iisaa yewtata jamaa on kon, tawi yumma makko e yumma-gootoobe makko ben no darii ka yaasi, no faalaa yiidude e makko. ⁴⁷ Onsay goddo wi'i mo: «Yumma mon e yumma-gootoobe mon ben no darii ka yaasi, hibe faalaa on yewtude.»

⁴⁸ Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko hombo woni yumma an e ko hombe woni yumma-gootoobe an ben?» ⁴⁹ Onsay o sappii taalibaabe makko ben, o wi'i: «E hino yumma an e yumma-gootoobe an ben. ⁵⁰ Ko fii kala wadudo faale Ben an Wondo ka kammu on, haray ko on woni yumma-gooto an on e bandiraawo an on e yumma an.»

Misal Yettaangal e Remoowo
(Mrk. 4.1-20; Luk. 8.4-15)

13 Nden nande Iisaa yalti ka suudu, o joodoyii ka daande weendu. ² Hakkee ko jamaa moobinoodo takko makko on duudi, o bakii e laakun, o joodii, tawi jamaa on fow kapun no ka daande weendu. ³ O yewtiri be piiji buy mise, o wi'i: «Ko remoowo yaltunoo sankugol. ⁴ E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka datal, colli dīn ari modi de. ⁵ Godde den yani e hoore kaaye, ka leydi duudaa. De fudi heja sabu dewlugol leydi ndin. ⁶ Bay naange ngen yaltii, de sumi, de yoori, sabu angal ka dadi dīn sinjoo. ⁷ Godde goo kadi yani ka sooyoore, de fudidi e mayre, sooyoore nden modi de. ⁸ Godde goo yani ka leydi moyyiri. De fudi, de rimi, cawti goo gabbe teemedere, cawti goo gabbe cappande jeegoo, cawti goo gabbe cappande tati. ⁹ Mo no mari noppi yo nanu!»

¹⁰ Onsay taalibaabe ben badii mo, wi'i: «Ko fii hondun yewtiranton be mise?»

¹¹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Onon on yedaama andugol gundooji laamu kammu ngun, kono kambe be yedaa-ka dun. ¹² Ko fii ko mardo beydantee haa duuda, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ¹³ Ko wadi si mido yewtirde be mise, ko bay hibe ndaara, kono be yi'ataa, hibe jentoo, kono be nanataa, be faamataa. ¹⁴ Fii ko Alla longinnoo Isaaya kon no laatora e mabbe, wonde:

«Pellet hidon nana,
kono on faamataa few.
Pellet hidon ndaara,
kono on yi'ataa few.

¹⁵ Ko fii dee berde oo jamaa wonii yoorude.
Be uddii noppi mabbe dīn,
awa kadi be ombii gite den,
sakko be yiira gite mabbe den,
maa be nanira noppi mabbe dīn,
maa be faamira berde mabbe den,
haa be tuuba, mi sellina be.» †

¹⁶ «Onon non, gite mon den malii ko fii hide yi'ude, noppi mon dīn malii ko fii hidi nanude. ¹⁷ Ko fii ka haqiiqaa mi andinii on, annabaabe e feewube buy faalano yi'ude koo ko wondon yi'ude, kono be yi'aali. Be faalano kadi nanude koo ko wondon nanude, kono be nanaali.

¹⁸ «Kono onon, hedee firo ngal misal remoowo on. ¹⁹ Nde goddo hedii daalol *laamu Alla ngun, ronki ngol faamude, bondo on aray, itta ko aawaa kon ka bernde makko. Dun no wa'i wa nde awdi sankaa ndin saami ka datal. ²⁰ Nde awdi sankaa ndin saami ka kaaye, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, o jaba ngol heja e nder weltaare. ²¹ Kono o alaa dadi, ko fii hinaa o tabitudo. Nde satteendeeji maa cukkeede aroyi sabu jokkugol makko daalol ngol, o tertoto kisan. ²² Nde awdi sankaa ndin saami ka sooyoore, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, hara ngol rimataa e makko ko fii haray ngol modiraamu anndeeji aduna e dayniro jawle. ²³ Nde awdi sankaa ndin saami ka leydi moyyiri, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, faami, ngol rimi e makko, wobbe ben laabi teemedere, wobbe ben laabi cappande jeegoo, beya ben laabi cappande tati.»

Misal Yettaangal e Gajo Sankoowo Kenkesama

²⁴ Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa nde aaden sanki awdi moyyiri e ngesa mun. ²⁵ Kono wa ko yimbe ben daanii, gajo makko on ari, sanki kenkesama ka ngesa makko ngawri, o yahi. ²⁶ Bay wonii ngawri ndin fudii haa mawnii sawtii, kenkesama on kadi yaltiti.

²⁷ «Kurkaaduube jom suudu ndun ari, wi'i mo: «Jom amen, e hinaa awdi moyyiri sankudon ka ngesa mon? E hara ko honto oo kenkesama iwri?»

²⁸ «O jaabii be, o wi'i: «Ko gajo wadi dun.»

«Onsay kurkaaduube ben wi'i mo: «Hidon faalaa yo men yahu men boroya dūn?»

²⁹ «O jaabii be: «Oo'o, fii wota on boror ngawri ndin nde hidon bora kenkesama on. ³⁰ Accee dī njandida haa ka baagol. Si baagol ngol fewndike, mi wi'ay wa'oobe ben yo be boru taho kenkesama on, be habbira ba'e ba'e fii ko sunnee, be mooba ngawri ndin ka tumusuuje an.»

Misal Yettaangal e Abbere Bene
(Mrk. 4.30-32; Luk. 13.18-19)

³¹ Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa abbere bene, nde goddo yetti, aawi e ngesa mun. ³² Pellet, ko nden buri fandude e ko aawetee kon fow, kono nde nde fudi, haray ko nden buri mawnude kala ko tutetee e naakoo, nde wonta leggal haa ka tawata colli dīn ka weeyo aray, hoda e caldi maggal on.»

† 13.15 Isa. 6.9-10

Misal Yettaangal e Lewen

(Luk. 13.20-21)

³³ Iisaa addani be ngal misal doo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa lewen mo debbo yetti, jillindiri e sariyaare tati condi farin, o piya dun, on lewen wona sabu dun fow yura.»

³⁴ Iisaa yewtiri dun jamaa on mise. O yewtirtaano be si wonaa mise, ³⁵ fii no ko daaliranoo annabaajo on kon laatora, wonde:

«Mi udditay hunduko an kon fii yewtirgol mise, mi fejjina pijji suudinoodi gila ka fuddoode.» †

Firo Misal Yettaangal e Kenkesama

³⁶ Onsay Iisaa acci don jamaa on, o naati ka suudu. Taalibaabe makko ben badii mo, be wi'i: «Sifanee men ngal misal kenkesama ka ngesa.»

³⁷ O jaabii be, o wi'i: «Sankudo awdi moyyiri on ko *Bii-Aaden on. ³⁸ Ngesa mban ko aduna on. Awdi moyyiri ndin, ko ben woni bibbe laamateeri ndin. Kenkesama on non ko ben woni bibbe bondo on. ³⁹ Gano sankudo kenkesama on, ko on woni Ibuliisa. Baagol ngol non ko lannoode aduna on, wa'ooobe ben ko ben woni malaa'ikaabe ben. ⁴⁰ Wano kenkesama on borirtee non fii bugogol ka yiite, ko non woniroyta nde aduna on lanni. ⁴¹ Bii-Aaden on imminoyay malaa'ikaabe mun ben ko suuta e nder laamateeri makko ndin fegginaybe ben fow e wadoobe ko boni ben, ⁴² be bugoo be ka nder beembal yiite ka wullaandu e n̄atindiro piye woni ton. ⁴³ Kono feewube ben jalbiroyay wa naange ka nder laamateeri Ben mabbe. Mo no mari noppi, yo nanu!»

Mise Ebbindiraade e Laamu Alla ngun

⁴⁴ Iisaa wi'i kadi: «Laamu kammu ngun no wa'i wa keyee suudiido e nder ngesa mo neddo goo arata yi'a suuda. E nder weltaare makko nden o yaha, o yeeya kala ko o jogii, o sooda mban ngesa.

⁴⁵ «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa njulaajo wondo dabbude lambiri. ⁴⁶ Bay o yi'ii satta-cogguure, o yahi, o yeeyiti kala ko o jeynoo, o soodi nde.

⁴⁷ «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa *jalaaji bugaadi e nder maayo, moobi noone liyyi fow. ⁴⁸ Bay di heewii, di poodaa ka pencen, joodaa. Moyyi din yettaa wattaa ka miranji, bondi din bugaa. ⁴⁹ Ko non kadi woniroyta nde aduna on lanni. Malaa'ikaabe ben yahoyay sendindira bonbe ben e moyyube ben. ⁵⁰ Be bugoo bonbe ben ka beembal yiite ka wullaandu e n̄atindiro piye woni ton.

⁵¹ «E hara on faamii dun fow?»

Be jaabii: «Hiyyii!»

⁵² O wi'i be kadi: «Ko dun wadi, kala jannoowo jamaa on fii Sariya on, si no jannaa fii laamu kammu ngun, no wa'i wa nde jom suudu no yaltina e nder marga mun keyeeji kesi e kiddi.» ⁵³ Bay wonii Iisaa gaynii dee mise, o iwi don.

† 13.35 Zab. 78.2

Fii no be Naasirata ben Yawori Iisaa

(Mrk. 6.1-6; Luk. 4.16-30)

⁵⁴ Iisaa yahi ka o ne'aa don, dun ko Naasirata, o woni e waajagol ka nder juulirde mabbe. Dun n̄aldini be haa be wi'i: «Ko honto nguu faamu e dii kaawakeeji moyyi iwraani mo? ⁵⁵ E hinaa bidde minisiyeejo on nii? Hinaa yumma makko wi'etee Mariyama? E hara neene-gootoobe makko ben hinaa Yaaquuba e Yuusufu e Sim'uunu e Yuudu? ⁵⁶ E hinaa bandiraaabe makko ben fow no wondi e men? E hara ko honto dun fow iwraani mo?» ⁵⁷ Dun hadi be gomdingol mo.

Kono Iisaa wi'i be: «Annabaajo ko ka leydi mun tun e ka beynguure mun yawaa.» ⁵⁸ Laatii o wadaali don kaawakeeji moyyi buy sabu angal gomdinal mabbe ngal.

Fii no Yaayaa Wariraa

(Mrk. 6.14-29; Luk. 9.7-9)

14 Ko e on saa'i don, *Heroodu lando diiwal Jaliilu ngal nani fii Iisaa no wowlee. ² O wi'i kurkaadube makko ben: «Ko Yaayaa lootaynoodo maande tubuubuyee on nii! O immitike e hakkunde maybe ben! Ko dun wadi si himo mari bawgal wadugol kaawakeeji moyyi!»

³ Ko Heroodu wi'irnoo dun ko bay hari o nangiino Yaayaa, o jolkii mo, o wadii e kaso sabu oo debbo wi'eteedo Heroodiia, beyngu Filiipu, yumma-gooto makko on nun kanko Heroodu, ⁴ ko fii hari Yaayaa wi'ii mo kanko Heroodu wonde daganaaki mo ka o yetta on debbo. ⁵ O faalaa mo warude, kono o huli jamaa on, ko fii hari hibe jogori Yaayaa wa annabaajo.

⁶ Kono e nder palaande anditugol jibineede makko nden kanko Heroodu, jiwo Heroodiia on ami e hakkunde saatinaabe ben. Dun weli Heroodu ⁷ haa o fodi on jiwo e hoore woondoore wonde o wadanay mo kala ko o torii mo fewndo don. ⁸ Tippude e ko yumma makko kanko jiwo on lowi mo kon, on jiwo wi'i: «Jonnan doo hoore Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on nden, hara hinde tumbaa e miran.»

⁹ Onsay lando on aani. Kono sabu woondooje makko den, e be o saatinnoo ben, o yamiri yo nde jonne mo. ¹⁰ O immini ko tayoya hoore Yaayaa nden ka kaso, ¹¹ nde addaa e miran, dun jonnaa jiwo on, kanko kadi o nabani nde yumma makko. ¹² Onsay taalibaabe Yaayaa ben ari, yetti furee makko on, surroyi. Be yahi, be humpitoyi Iisaa.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo

(Mrk. 6.30-44; Luk. 9.10-17; Yhn. 6.1-14)

¹³ Bay Iisaa nanii dun, o iwi don e laana ndiyan, kanko tun o yahi e nokkuure wuldinnde. Jamaa on humpitii dun, be iwi ka ca'e, be seppi, be jokki mo.

¹⁴ Bay o iwii ka laana, o yi'i jamaa moolanaado, o yurmaa be, o jawndi jawbe wonnoobe don ben.

¹⁵ Bay nibbii, taalibaabe ben badii mo, wi'i: «Doo ko nokkuure wuldinnde nii, nallal ngal poodike. Accitee

jamaa on, be yaha ka kodooli, be dabba ko be naama.»

¹⁶ Iisaa jaabii be, wi'i: «Jaraa ka be yaha. Onon tigi okkoree be ko be naama.»

¹⁷ Kono be wi'i mo: «Ko bireediije jowi e liyyi didi pet men mari doo!»

¹⁸ Kanko kadi o wi'i be: «Addanee lan dundoo.» ¹⁹ Onsay o yamiri jamaaji din yo be joodo ka hudo. O yetti bireediije den jowi e liyyi din didi, o banti gite den, o fewtini ka kammu. O du'ii, o tayiti bireedi on, o jonni taalibaabe ben, taalibaabe ben hewtini jamaa on.

²⁰ Fow naami haa haari. Be moobiti debbeeje sappoo e didi tew kunte ko lutti. ²¹ Tawi ben naamube ko wa be worbe guluuje njowo, hara rewbe e faybe lintaa.

Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan

(Mrk. 6.45-52; Yhn. 6.16-21)

²² Bawto dun kisan, Iisaa yamiri taalibaabe mun ben yo be bako ka laana, be hikkoo yeeso makko, be lumba gada fewndo o yiltata jamaa on. ²³ Bay wonii o yiltii be, o yawi ka fello fii juulugol toroo ka weddii. Bay nibbii, tawi ko kanko tun woni don. ²⁴ Tawi laana kan wodditorii leydi ndin wa palande teemedde, awa kadi morloode ndiyan dan no piyaade e makka, ko fii hari hika tiindondiri e hendu ndun.

²⁵ Ka subaka, Iisaa sutori e mabbe, himo seppa ka hoore ndiyan. ²⁶ Bay taalibaabe ben yi'ii himo seppa ka hoore ndiyan, be huli, be wi'i: «Ko mbeelu!» E nder kulol mabbe ngol be sonki.

²⁷ Iisaa wi'i be kisan: «Hoolee, ko min nii! Wota on hulu!»

²⁸ Onsay Petruusu jaabii mo, wi'i: «Si tawii ko onon, yo Koohoojo, yamiree lan yo mi rewu ka hoore ndiyan, mi yaha ka wondon ton.»

²⁹ Iisaa wi'i mo: «Arul!»

Onsay Petruusu tippii ka laana, o seppi ka hoore ndiyan, o yahi fottoygol e Iisaa. ³⁰ Kono bay o yi'ii ko hendu ndun tiidi kon, o huli. Tun o fuddii mutude, o sonki, o wi'i: «Dandee lan, yo Koohoojo!»

³¹ Iisaa fonti jungo mun ngon, nangi mo, o wi'i: «Ko an yo fanda-gomdinaljo, ko hondun sikkitantodaa?»

³² Onsay be yawi ka laana, hendu ndun deyyiti.

³³ Wonnoobe ka laana ben sujani mo, wi'i: «Ka haqiqa, ko a *Biddo Alla!»

³⁴ Bay be gaynii lumbude weendu ndun, be hewti Jaani-Saarata. ³⁵ Yimbe nden nokkuure anditi Iisaa, be nuli e banjeeji don din fow. Be addani mo jawbe ben fow, ³⁶ be jeeji mo yo o newnan be tun be meema kombol dolokke makko on, onsay meemunooobe mo ben fow ndikki.

Fii Fariisiyaabe ben e Aadaaji mun din

(Mrk. 7.1-23)

15 Onsay *Fariisiyaabe e jannoobe fii Sariya on iwri Yerusalaam, ari tawi Iisaa, be landii mo, be wi'i: ² «Ko fii hondun taalibaabe maa ben jaggitanta naamuuji mawbe ben? Ko fii be soodotaako nde hibe naama.»

³ O jaabii be, o wi'i: «Onon non ko hondun jaggitanton yamirooje Alla den sabu naamuuji mon din? ⁴ Ko fii Allaahu on no daali: «Teddin yumma maa e ben maa», [†] awa kadi: «on mo hudi ben mun maa yumma mun donkinirte mayde.» ^{††5} Kono onon, hidon wi'a wonde kala wi'udo ben mun maa yumma mun: «mi yedii Alla ko mi nafiraynoo on kon», ⁶ haray fawaaki ontigi wallugol ben mun maa yumma mun. Si ko nii, haray on mehindinii daaluyee Alla on sabu naamu mon on. ⁷ Ko onon yo faasiqiibe, Isaaya no haalunoo ko Alla longini mo fii mon moyya, o wi'i:

⁸ «Oo jamaa ko ka toni mun woni lan mawnde, kono berde mabbe den no woddondiri e an fota.

⁹ Ko e nder meere be woni lan rewude, janndeji di be woni jannude din ko di yimbe ben sinci.» [‡]

¹⁰ Onsay Iisaa noddii jamaa on e makko, o wi'i be: «Hedee, faamon. ¹¹ Hinaa ko naatiri ka hunduko tuuninta neddo, kono ko ko yaltirta ka hunduko kon tuuninta neddo.»

¹² Onsay taalibaabe makko ben badii mo, wi'i: «Hidon andi Fariisiyaabe ben mettinii sabu nanugol ngol kongol?»

¹³ O jaabii be, o wi'i: «Kala ko tutaa, ko tawi hinaa Ben an Kammuyankeejo on tuti, borete. ¹⁴ Tertee be, ko bumbe woni dowude bumbe. Si bundo non dowii bundo, be didoo non be yanay e nder ngayka.»

¹⁵ Petruusu yetti haala kan, wi'i: «Sifanee men fii ngal misal.»

¹⁶ Iisaa wi'i mo: «E onon kadi haa jooni ko on be alaa faamu? ¹⁷ E on andaa kala ko naati ka hunduko ko ka nder reedu yahata, bawto dun hawkoyee ka weddii?

¹⁸ Kono ko yaltiri ka hunduko kon ko ka bernde iwri, e ko dun-le tuuninta neddo. ¹⁹ Ko fii, ko e nder bernde neddo miijooji bondi yaltata, kapun e waru-hoore e jinaa e cagayaagal e nguyka e seeditagol fenaande e hoyre. ²⁰ Ko dun woni ko tuuninta neddo. Kono naamugol hara soodaaki, dun tuunintaa neddo.»

Fii no Debbo Kanaaniyankeejo on Gomdiniri

(Mrk. 7.24-30)

²¹ Bay Iisaa iwri e nden nokkuure, o yahi e ndii leydi dee ca'e Tiiri e Siduuna. ²² Tun, debbo Kanaaniyankeejo hodudo don ari tawi mo, no ewnoo, wi'a: «Koohoojo, bii Daawuuda, yurminee lan! Jinna no tampini jiwo an on no hawnori!»

²³ Laatii kanko Iisaa o jaabaaki mo hay kongol. Taalibaabe makko ben badii mo, wi'i: «Yiltee oo debbo, ko fii himo sonkude baawo men.»

²⁴ O jaabii, o wi'i: «Ko fii ko baali suudu Isra'iila mjjudi din tun mi addiraa.»

²⁵ Kono kanko debbo on o ari, o jiccii yeeso makko e hoore himo wi'a: «Koohoojo, faabee lan!»

²⁶ O jaabii debbo on, o wi'i: «Moyyaa ka bireedi paykoy koy yettee, buganee bareeji din.»

[†] 15.4 Egg. 20.12 e Yaj. 5.16 ^{††} 15.4 Egg. 21.17 e Lew. 20.9

[‡] 15.9 Isa. 29.13

²⁷ Debbo on jaabii: «Hiyyii, Koohoojo, kono hay baree-ji din naamay ko iwata ka taabal jom majji, saama kon.»

²⁸ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Debbo, gomdinal maa ngal no tiidi. Yo wonirane no faaliradaa non.» E on saa'i tigi jiwo makko on ndikki.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Nayo

(Mrk. 8.1-10)

²⁹ Bay feyyii e dun, Iisaa iwi e nden nokkuure, o takkii sera *Weendu Jaliilu ndun. O yawoyi don e fello, o joodii. ³⁰ Jamaa moolanaado kadi badii mo, wondude e bofoobe e bumbe e layoobe e pahidube-mbobidi e nawbe goo buy. Be wallini ben e ley koyde makko, o sellini be. ³¹ Bay jamaa on yi'ii pahidube-mbobidi ben wowlii, layoobe ben kadi hettii cellal, bofoobe ben yahii, bumbe ben yi'ii, be njaldi, be mawnini Alla Is-ra'iilayankeebe ben.

³² Onsay Iisaa noddi taalibaabe mun ben, o wi'i: «Oo jamaa no yurmammi, wonii nii balde tati hibe wondi e an, be alaa ko be naama. Mi faalaaka be yiltude hibe weelaa, sakko be lo'a ka laawol.»

³³ Kono taalibaabe ben wi'i mo: «Ko honto men heba-ta bireedi ko yonata oo jamaa doo fow e ndee nokku-ure wuldinnde?»

³⁴ Iisaa landii be, wi'i: «Ko bireediije jelu mardon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko bireediije jeedidi e likkoy tosokey seeda.»

³⁵ Onsay o torii jamaa on joodagol ka leydi. ³⁶ Bay o yettii bireediije den jeedidi e liyyi din, o jarnii Alla, o tayiti, o woni e jonnugol taalibaabe makko ben, taalibaabe ben kadi hewtini jamaa on. ³⁷ Fow naami haa haari, moobitaa debeeje jeedidi tew ko luttii. ³⁸ Tawi ben naamube ko be worbe guluuje nayo, hara rewbe e faybe lintaa. ³⁹ Bawto dun o yilti jamaa on, o bakii e laana, o yahi e ndii leydi Magaduuna.

Fii no Iisaa Tororaa Hollugol Maande

(Mrk. 8.11-13; Luk. 12.54-56)

16 Onsay *Fariisiyaabe ben e *Sadduusiyaabe ben badii mo kanko Iisaa fii ndarndagol mo, be torii mo yo o hollu be maande iwrunde ka kammu. ² Iisaa jaabii be, wi'i: «Kiikiide on wi'ay: «Yaasi on hentoto, fii ko kammu ngun wojji kon.» ³ Bimbi kadi wi'on: «Hande wundinay, ko fii kammu ngun no wojji bawli.» Hidon waawi faamude fii ko feepi ka kammu kon, kono on waawataa faamude fii maandeeji saa'iiji din? ⁴ Jamaanu bonngu jinoowu no dabba maande, kono ngu jonnetaake maande goo, si hinaa sifa ndee nde Yu-unusa.» Onsay o acci be don, o yahi.

Fii «Lewen» Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben

(Mrk. 8.14-21)

⁵ Ko be lumbitata, taalibaabe ben yejjiti yettorde bireedi. ⁶ Iisaa wi'i be: «Reenee fota e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!»

⁷ Taalibaabe ben wi'indiri: «Ko o wi'iri dun, ko fii en yettaali bireedi.»

⁸ Bay Iisaa andii dun, o wi'i be: «Ko fii hondun wi'andon dun, onon bee fanda-gomdinalbe? Ko fii on yettaali bireedi? ⁹ Jaka on faamaali haa jooni, on andi-taali fii bireediije jowi senditananoode worbe guluuje njowo den, e ko debeeje jelu artirnodon ko luttii? ¹⁰ E bireediije den jeedidi senditananoode worbe guluuje nayo den, e yeru debeeje ko artirnodon ko luttii? ¹¹ Ko honno woniri on faamaali wonde hinaa fii bireedi mi wowlani on? Kono reenee e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!» ¹² Onsay be faami ko o inni yo be reeno, ko e jannde Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben, hinaa e lewen wadeteedo e bireedi.

Fii Qirritannde Petruusu nden

(Mrk. 8.27-30; Luk. 9.18-21)

¹³ Nde Iisaa naatunoo Seezariiya-Filiipu, o landii taalibaabe makko ben ngal landal doo, o wi'i: «E wi'i yimbe ben, ko hombo woni *Bii-Aaden on?»

¹⁴ Be jaabii mo, be wi'i: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni Iiliya, wobbe goo kadi no wi'a ko onon woni Yeremiiya maa goddo goo e annabaabe ben.»

¹⁵ O wi'i be: «Onon non wi'udon ko hombo woni lan min?»

¹⁶ Sim'uunu Petruusu jaabii mo wi'i: «Ko onon woni *Almasiihu on, on *Biddo Alla Wuurudo on!» ¹⁷ Iisaa yettiti haala kan, wi'i mo: «A malii, yo Sim'uunu mo Yu-unusa, ko fii hinaa bandu e yiyan fejninan-maa dun, kono ko Ben an, on Wondo ka kammu. ¹⁸ Min non mi wi'ii an Petruusu, ko a fetere. † Ko e hoore ndee fetere mi darnata *moftal an ngal, hay doole jahannama foolataa ngal. ¹⁹ Awa kadi mi jonnoyte saabiije laama-teeri kammu ngun: ko tonjuda ka leydi woo haray tojaama ka kammu, ko jabudaa ka leydi woo haray jabaama ka kammu.» ²⁰ Onsay o yamiri taalibaabe ben, o tentini, wota be wowlan hay gooto wonde ko kanko woni Almasiihu on.

Fii Tampereji Iisaa din e Artugol makko ngol

(Mrk. 8.31-9.1; Luk. 9.22-27)

²¹ Gila nden pande, Iisaa fuddii hollude taalibaabe mun ben wonde ko bee o yaha Yerusalaam, o tampinoyee fota immorde e mawbe ben e hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, o waree, o immintinoyee ka palaande tammere.

²² Onsay Petruusu pottini mo sera, o woni mo e felugol wi'a: «Yo Allaahu on reenu on, yo Koohoojo, hara dun hewtaali on!»

²³ Kono Iisaa yeyyitii, wi'i Petruusu: «Yilto baawo an, yo Ibuliisa, bay an ko a fegginoowo lan! Ko fii miijooji maa din hinaa di Alla, kono ko di yimbe ben!»

²⁴ Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta *leggal makko altindiraangal ngal, †† o jokkammi. ²⁵ Kala faalaado dandude ngurndan mun, dan hayriray mo,

† 16.18 Ndee innde «Petruusu» «fetere». †† 16.24 «Yet-tugol leggal mun altindiraangal ngal»

kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min, o hettay dan. ²⁶ E ko nafa hondun woodani neddo hebugol aduna on fow, hayra wonkii mun kin? Maa ko hondun neddo ittata fii sottugol wonkii mun kin? ²⁷ Ko fii Bii-Aaden on ardoyay e mangural Ben mun ngal, wondude e malaa'ikaabe mun ben, o jonnita mo kala njoddi kuude mun. ²⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, no woodi wobbe e mon onon wonbe doo ben, be maayataa ado be yi'ude Bii-Aaden on no arda e laamu mun ngun.»

Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin
(Mrk. 9.2-10; Luk. 9.28-36)

17 Balde jeegoo bawto dun, Iisaa yetti Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna neene-gooto Yaaquuba on, o nabi be kambe tun e hoore fello toowungo.

² Mbaadi makko ndin waylii yeeso mabbe, yeeso makko ngon jalbiri wa naange, concii makko din kadi rawniri wa ndaygu. ³ Muusaa e Iiliya feenani be, tawi hiibe yewtida e makko kanko Iisaa.

⁴ Onsay Petruusu yetti haala kan, o wi'i Iisaa: «Koohoojo, no moyyi ka wonen doo. Si hidon faalaa toode mi darnay doo togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iiliya kadi wonndu.»

⁵ Wa fewndo ko o wowlata dun, duulere jalbunde tip-pii buumi be. Onsay hawa yalti ka duulere, wi'i: «Oo doo ko Biddo an yidaado, mo mi weltori on. Heditee mo!»

⁶ Bay wonii kambe taalibaabe ben be nanii dun, be hebi kulol tiidungol, be suuyi, be sujji. ⁷ Kono Iisaa badii, meemi be, o wi'i: «Immee! Wota on hulu!» ⁸ Onsay be banti gite den, be tawi be yi'itaali hay gooto, si hinaa Iisaa tun.

⁹ E nder ko be tippotoo kon ka fello, Iisaa yamiri be, wi'i: «Wota on wowlan hay gooto fii ko yi'udon kon, haa nde *Bii-Aaden on immintinaa e hakkunde maybe ben woo.»

¹⁰ Onsay taalibaabe ben landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun jannoobe fii Sariya on ben wi'anta wonde ko Iiliya haani arude taho?»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Ko goonga Iiliya aray, wattitoo fow. ¹² Kono mi andinii on Iiliya ariino, kono be andi-taali mo, be wadiri mo no be faaliraa non. Ko wano non kadi be tampinirta Bii-Aaden on.» ¹³ Onsay taalibaabe ben faami wonde ko fii Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on o yewti be.

Fii no Paykun Jinnaakun Selliniraa
(Mrk. 9.14-29; Luk. 9.37-43)

¹⁴ Bay wonii be hewtii takko jamaa on, onsay gorko goo ari jiccii yeeso Iisaa, o wi'i: ¹⁵ «Koohoojo, yurminee biddo an on. Ko o iirotoodo, himo tampi fota. Soono woo o yanay ka yiite e ka ndiyan. ¹⁶ Mi addii mo ka taalibaabe mon ben, kono be waawaali mo jawn-dude.»

¹⁷ Iisaa jaabii, wi'i: «Onon ko on jamaanu boyliingu ngu gomdinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon? E ko haa honde tuma mi mujnantoo on? Adda-

nee lan mo doo.» ¹⁸ Iisaa tonani jinnawii ngin, ngii yalti e paykun kun, kun ndikki e on saa'i tigi.

¹⁹ Onsay taalibaabe ben gundii Iisaa, wi'i mo: «Ko fii hondun menen men waawaali radaade ngii jinnawii?»

²⁰ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko sabu ko gomdinal mon ngal fandi kon. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, hay si tawii gomdinal mon ngal no fota e abbere bene, si on wi'iino ngoo fello: «Iwu doo!», ngo iwayno. Harayno hay huunde alaa ko ronkaynodon. ²¹ Kono sifa ngii jinnawii, ko toraare Alla e hoorugol tun yaltinta ngii.»

Fii Mayde Iisaa nden e Ummutal Makko ngal
(Mrk. 9.30-32; Luk. 9.43-45)

²² Nande goo tawi Iisaa e taalibaabe mun ben no mottondiri Jaliilu, o wi'i be: «Bii-Aaden on wattete e juude yimbe ben, ²³ be wara mo, ka jalaande tammere o immintinoyee.» Dun aanini be fota.

Fii Yobugol Sagalle Juulirde Mawnde nden

²⁴ Fewndo ko be naatata Kafernahuu, yantoobe sagalle fii *juulirde mawnde nden ari, be tawi Petruusu, be landii mo, be wi'i: «E hara karamoko mon yobataa sagalle fii juulirde mawnde nden?»

²⁵ Kono o jaabii be, o wi'i: «Oo'o, be yobay!»

Bay wonii Petruusu naatii ka suudu, Iisaa attii mo landaade, o wi'i: «Sim'uunu, ko hondun sikkudaa? Ko hombo lambe leydi yantata sagalle? Ko bibbe mabbe ben kaa ko heddiibe ben?»

²⁶ O jaabii mo, o wi'i: «Ko heddiibe ben.»

Iisaa wi'i mo: «Awa yobugol dun fawaaki bibbe ben kan. ²⁷ Kono fii wota en mettin berde ben yantoobe sagalle, yahu ka weendu, bugodaa ndolinwal maa ngal ka ndiyan, nangaa lingii adiiingii modude ngin, udditaa hunduko maggii on, a taway ton tammaaru kaalisi ndu mbuudi nay. Yettaa ndu, jonnaa ben yantoobe fii sagalle men den enen dido.»

Fii Burdo Teddude on ka Laamu Kammu
(Mrk. 9.33-37; Luk. 9.46-48)

18 E on saa'i don taalibaabe ben badii mo kanko Iisaa, be wi'i mo: «Ko hombo buri teddude ka laamu kammu ngun?»

² Onsay Iisaa noddi paykun, o joddini kun hakkunde mabbe, ³ o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si on waylaali jikku mon on, wa'on wa paykoy, on naatataa few ka laamu kammu. ⁴ Ko dun wadi, kala jippindo hoore mun, wa'i wa kun paykun doo, o wonay burdo teddude on ka laamu kammu. ⁵ Awa kadi kala jabudo paykun wa kun doo, e innde an, haray ko min tigi o jabi. ⁶ Kono on mo woni sabu feggingol gokkun e koy paykoy gomdinkoy lan, haray ko buri mo moyyande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka ndanka baharu.

⁷ «Bone wonanii oo aduna sabu dii piiji fegginaydi. Ko fii bee pegge wada, kono bone wonanii on neddo wondo sabu haa dun wadi! ⁸ Si tawii jungo maa ngon maa koyngal maa ngal wonay sabu ko feggin-maa,

haray tayu de, bugodaa ka wodditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-jungoojo maa taya-koyngaljo, edii a jogaade koyde didi maa juude didi bugedaa ka yiite poomayan-keewe. ⁹ Si tawii-le ko yiitere maa nden wonata sabu ko feggim-maa, haray awu nde, bugodaa ka wodditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan hara ko mo a yiitere wootere, edii a jogaade gite didi, bugedaa ka yiite jahannama.»

Misal Yettaangal e Baalii Majjungii

(Luk. 15.1-7)

¹⁰ «Wota on hayfin hay gootun e koy paykoy. Ko fii mi andinii on, malaa'ikaabe makkoy on ka kammu no darii tabiti yeeso Ben an Wondo ka kammu on. ¹¹ Ko fii ko addi *Bii-Aaden on, ko fii dandugol majjube ben.

¹² «Ko hondun sikkudon? Si goddo no mari baali teemedere, si gootii e din majjii, e hara o accataa diya cappande jeenay e jeenay ka hoore fello, o dabbitoya ngiya majjungii? ¹³ Si o aru ngii e yiitude, ka haqiiqa mi andinii on, o weltoray ngii buri diya cappande jeenay e jeenay di majjaali. ¹⁴ Ko wano non, hinaa e sago Ben mon Wondo ka kammu on si gooto e bee faybe no majja.»

Fii Yaafondirgol e Yaafaneede

¹⁵ «Si musiddo maa fawpika e maa, yahu yiidaa e makko, hara ko an tun kanko tun. Si o jabanii ma, haray a hettii musiddo maa on. ¹⁶ Kono si o jabanaali ma, haray dabbu gooto maa dido, wattidaa e maa, fii kala ko yewtaa yo jaawiroye kongudi seedebe dido maa tato. ¹⁷ Si o jabanaali bendon kadi, haray yeeto *moftal ngal. Si o jabanaali non moftal ngal kadi, haray yo o jogore wa mo gomdinaa maa wa yantiroowo sagalle janfa.

¹⁸ «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, ko tonudon ka leydi woo haray tonjaama ka kammu, e ko jabudon ka leydi woo haray jabaama ka kammu. ¹⁹ Ka haqiiqa mi andinii on kadi, si dido e hakkunde mon nanondirii ka hoore leydi fii toragol kala ko woni, Ben an Wondo ka kammu on okay be dun. ²⁰ Ko fii ka dido maa tato mottondiri e innde an woo, haray mido hakkunde mabbe.»

²¹ Onsay Petruusu badii, wi'i mo: «Koohoojo, ko haa laabi jelu mi haani yaafaade musiddo an, si himo fawpaade e an? Ko haa laabi jeedidi?»

²² Iisaa jaabii mo: «Mi wi'aali ma dey ko haa laabi jeedidi, kono ko haa cappande jeedidi laabi jeedidi. ²³ Ko dun wadi, laamu kammu ngun no wa'i wa lando faalanoodo yo jiyaabe mun hunito dun. ²⁴ No on lando fuddornoo, be addani mo goddo joganiido mo ujune kaalisi. ²⁵ Nde tawnoo alaa ko o yobira, jom makko yamiri yo o yeeyite, kanko e beyngu makko e bibbe makko ben e kala ko o joginoo, namaande nden yobee.

²⁶ «Onsay jiyaado on suuyi ka leydi, jiccii yeeso makko, wi'i: «Koohoojo, muppanee lan, mi yobay on

fow!» ²⁷ Jom makko yurmaa mo, o yaafanii mo namaande nden, o acciti mo, o yahi.

²⁸ «Ko on jiyaado yaltata don, o yiidi e dimmoojo makko goo, joganiido mo *dinaruuji teemedere. O nangi mo, o deddi, e hoore himo wi'a: «Yoban ko joganiidaa mi kon!» ²⁹ On dimmoojo makko yani e ley koyde makko, jeeji mo, wi'i: «Muppano lan, mi yobetel!» ³⁰ Kono o jabaali. O nabi mo, o sokoyi haa o yoba mo ko o joganii mo kon. ³¹ Bay dimmoobe makko ben yi'ii kon ko wadi, be aani fota, be yahi, be fillitanii jom mabbe ko wadi kon fow.

³² «Onsay jom mabbe noddii on jiyaado, o wi'i mo: «Ko an, yo jiyaado bondo, mi yaafanike ma namaande maa nden fow, bay a jeejii lan. ³³ An kadi a waawataano yurmeede dimmoojo maa on, wano mi yurmira-maa non?» ³⁴ Jom makko tikki, o wattidi mo e lettoobe ben haa nde o yobi ko o jawlii kon fow woo. ³⁵ Ko nii Ben an Kammuyankeejo on wadirta on, si mo kala e mon yaafanaaki musiddo mun on ka bernde mun.»

Fii Sertigal Yettindirbe

(Mrk. 10.1-12)

19 Bay wonii Iisaa gaynii din yewtereji, o iwi Jaliilu don, o ari ka seraaji diiwal Yahuuda gada Yurdayniwol. ² Jamaa moolanaado jokki mo. O sellini be don.

³ Onsay *Fariisiyaabe goo badii mo fii ndarndagol mo, be wi'i: «E hara no daganii goddo accitugol beyngu mun fii ko woni woo?»

⁴ O jaabii be, o wi'i: «On jangaali wonde ka fuddoode, Tagudo on tagii be, o wadi be gorko e debbo, ⁵ o daali: «Ko dun wadi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e beyngu mun, onsay kambe dido be wona gooto.» ⁶ Dun haray hinaa be dido hande kadi, kono ko gooto. Awa wota goddo sendindir ko Alla hawtindirii kon.»

⁷ Kono Fariisiyaabe ben landii mo, wi'i: «Ko hondun non Muusaa yamirani accitoowo beyngu mun woo yo wadan mo kaydi sertigal, si o accita mo?»

⁸ Kanko Iisaa o jaabii be, o wi'i: «Ko sabu cattal mon bernde ngal wadi si Muusaa newnani on accitugol rewbe mon ben, kono ka fuddoode hari hinaa non. ⁹ Kono mi andinii on, kala accitudo beyngu mun yetti goddo goo, si wonaa hara on jeenu, haray ontigi jeenii.»

¹⁰ Onsay taalibaabe makko ben wi'i mo: «Si tawii ko nii woniri hakkunde gorko e debbo, haray nafa alaa hi-mo tigga.»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Wonaa fow jabata ngol kongol, kono ko yedaabe dun ben tun. ¹² Ko fii no woodi mayraabe hara ko hebidaabe e mun, no woodi wobbe kadi hara ko be bujaabe, no woodi wobbe kadi hara ko ruudii be fii laamu kammu ngun. On waawudo jabude yo jabu!»

Fii no Iisaa Du'orani Paykoy koy

(Mrk. 10.13-16; Luk. 18.15-17)

¹³ Onsay yimbe ben addani mo paykoy, fii yo o *fawu juude makko den e makkoy, o du'anoo koy, kono taalibaabe ben tojani ben. ¹⁴ Iisaa wi'i: «Tertee paykoy koy, wota on hadu koy arugol e an, ko fii laamu kammu ngun ko sifa makkoy wonani.» ¹⁵ Onsay o fawi juude makko den e makkoy, o du'anii koy, o iwi don.

Fii Suka Galo on

(Mrk. 10.17-31; Luk. 18.18-30)

¹⁶ Goddo goo kadi badii Iisaa, wi'i mo: «Karamoko, hara ko hondun e ko moyyi mi haani wadude fii yo mi heboy *ngurndan poomayankejan dan?»

¹⁷ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun landortaa mi fii ko moyyi kon? Ko gooto pet moyyi. Si hida faalaa naatude aljanna, dofto yamirooje den.»

¹⁸ O jaabii: «Honde?»

Iisaa jaabii mo: «Wota a ittu hoore, wota a jeenu, wota a seedito fenaande, wota a wujju, ¹⁹ teddinaa kadi yumma maa e ben maa †, yidiraa jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.» ††

²⁰ On suka wi'i mo: «Mido wadude dun fow. E hara ko hondun njakkanimmi kadi?»

²¹ Iisaa wi'i mo: «Si hida faalaa wonude timmudo, yahu yeeyitaa ko mardaa kon, okkaa miskinbe ben, dun wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.»

²² Bay on suka nanii din kongudi, o yahi himo aani, ko fii hari himo aldi fota.

Fii Accube ko Jeyi kon fow, Jokki Iisaa

²³ Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Ka haqiiqa mi andinii on, no sattani jom jawle ka o naata ka laamu kammu. ²⁴ Mi andinii on kadi, no buri weebande ngelooba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle naata ka *laamu Alla.»

²⁵ Bay taalibaabe ben nanii dun, be njaldi fota, be wi'i: «E hara ko hombo dandoytee?»

²⁶ Iisaa ndaari be, wi'i: «Dun waawantaako neddanke, kono fow no waawanoo Alla.»

²⁷ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jokkii on. Ko honno non woniranoyta men?»

²⁸ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde *Bii-Aaden on joodii ka jullere mun laamu darjinnde, tuma nde kala huunde no heydintinee, onon jokkunoobe lan ben kadi, on joodoyto e julle laamu sappoo e didi, laamoyodon *bolondaaji Isra'iila din sappoo e didi. ²⁹ Awa kadi kala accudo suudu mun ndun e musibbe mun ben e bandiraabe mun ben e yumma mun e ben mun e bibbe mun ben e gese mun den sabu innde an nden, o heboyay ko buri dun laabi teemedere ka aduna doo, o ronoyay kadi ngurndan

† 19.19a Egg. 20.12-16 †† 19.19b Lew. 19.18

poomayankejan dan. ³⁰ Kono wonbe yeeso buy wontiroyay baawo, baawoobe ben wontiroya yeeso.»

Misal Yettaangal e Jom Ngesa e Golloobe mun

20 «Ko fii laamu kammu ngun no wa'i wa jom galle, yaltudo bimbi law fii yettugol golloobe ko golla ka ngesa mun *wiiju. ² Be fotti e njoddi, jallal kala *dinaruuru. Onsay o immiini be ka ngesa makko wiiju. ³ O yaltoyi ka walluhaa, o yi'i wobbe ka fottirde, tawi ben alaa wadude hay huunde. ⁴ O wi'i ben: «Onon kadi yahee ka ngesa an wiiju, mi yobiray on no haaniri.» Ben yahi. ⁵ O yaltoyi kadi ka ado fanaa e ka baawo fanaa, o wadiri wano non. ⁶ O yaltoyi kadi ka alansaraa, o tawi wobbe ka fottirde kadi, o wi'i ben: «Ko fii hondun jallandon doo, hay huunde on alaa wadude?» ⁷ Ben jaabii mo, be wi'i: «Ko fii men hebaali golle.» O wi'i ben kadi: «Awa, yahee ka ngesa an wiiju.»

⁸ «Bay nibbii, jom ngesa wiiju mban wi'i mbatulaajo mun on: «Noddu golloobe ben, yobaa be njoddi mabbe ndin. Fuddoraa yettaabe sakkitorun ben, sakkitoraa adaabe yetteede ben.» ⁹ Yettaabe ka alansaraa ben ari, mo kala e mabbe hendii dinaruuru. ¹⁰ Attaabe yetteede ben kadi ari, e hoore no sikka hebay ko buri dun. Kono kambe kadi mo bee e mabbe hendii dinaruuru. ¹¹ Bay be hendike, be njurjurti jom galle on, ¹² be wi'i: «Bee sakkitiibe arude ko saa'i gooto pet gollii! A fonnii be e amen, menen bee tundiibe yangi e nguleendi jallal ngal peetu?» ¹³ O jaabii goddo e mabbe, o wi'i: «Njaatigi an, mi janfaaki ma, hinaa en fottuno dinaruuru? ¹⁴ Yettu ko maa kon, yahaa. Ko e yidi an wadi si mido jonnude sakkitiido arude on wa ko maa kon. ¹⁵ E hara mi newnanaaka wadigol ko mi jeyi kon no mi faaliraa woo? Kaa ko fii mido moyyi ndaarirtaa mi gite bonde?»

¹⁶ «Ko wano nii kadi baawoobe ben wontiroyta yeeso, yeesoobe ben kadi wontiroya baawo.»

Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon

(Mrk. 10.32-34; Luk. 18.31-34)

¹⁷ Fewndo ko be yahata Yerusalaam, Iisaa pottini taalibaabe mun ben sappoo e dido sera, o wi'i be: ¹⁸ «Awa hiden yahude Yerusalaam. Bii-Aaden on wat-tete e juude hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, be happana mo wareede. ¹⁹ Be watta mo e juude be wonaa Yahuudiyanke ben, ben jala mo, be focca mo, be fempa. Bawto dun o im-mintinoyee ka jalaande tammere.»

Fii ko Yumma Yaaquuba e Yuuhanna Torii Iisaa kon

(Mrk. 10.35-45)

²⁰ Onsay yumma faybe Zabadii ben e bibbe mun ben badii Iisaa, be jiccii fii toragol mo. ²¹ Kanko Iisaa o wi'i mo: «Ko hondun faaladaa?»

Kanko debbo on o jaabii mo, o wi'i: «Yamiree yo bee bibbe an doo dido joodoyo ka laamateeri mon, goddo on wonira ka jaamo mon, oya on ka nano mon.»

²² Iisaa jaabii be, wi'i: «On andaa ko wondon lan toraade. E hara on waaway yarirde jardukun tampere kun mi yarirta kun?»

Be jaabii: «Men waaway.»

²³ O wi'i be: «Ko goonga on yariray jardukun an kun. Kono fii joodoyagol ka jaamo an maa ka nano an, hinaa min yedata dun, kono ko Ben an yedata dun be o ebbani fii dun ben.»

²⁴ Bay beya taalibaabe sappo nanii dun, be seytinani ben neene-gootoobe dido. ²⁵ Onsay Iisaa noddi be, o wi'i: «Hidon andi hooreebe diya leyyi no laamori di doole, awa kadi lambe mabbe ben no feyyintini laamu ngun e hoore mabbe. ²⁶ Kono onon, wota on wa'u wa ben. Kala faalaado wonde teddudo e hakkunde mon, yo wonu kurkaadu mon. ²⁷ Awa kadi kala faalaado wonde yeesoojo e hakkunde mon, yo wonu maccudo mon. ²⁸ Ko wano non, *Bii-Aaden on ardaali fii kurkanegol, kono ko fii kurkanegol, okkitira ngurndan mun dan fii cottudi duudube.»

Fii no Iisaa Wuntiniri Bumbe dido Yeerikoo

(Mrk. 10.46-52; Luk. 18.35-43)

²⁹ Bay wonii be yaltii Yeerikoo, jamaa duududo jokki mo kanko Iisaa. ³⁰ Tawi bumbe dido no joodii ka sera laawol. Be nani wonde Iisaa no feyyude, be ewnii, be wi'i: «Yurminee men, yo Koohoojo, bii Daawuuda!»

³¹ Jamaa on feli be fii yo be fanku. Kono be burti ewnaade, wi'a: «Yurminee men, yo Koohoojo, bii Daawuuda!»

³² Onsay Iisaa dartii, o noddi be, o wi'i: «Ko hondun faaladon yo mi wadan on?»

³³ Be wi'i mo: «Ko yo men wuntu, yo Koohoojo!»

³⁴ Iisaa yurmaa be, o meemi gite mabbe den. Be wunti kisan, be jokki mo.

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam

(Mrk. 11.1-11; Luk. 19.28-44; Yhn. 12.12-19)

21 Bay wonii be badike Yerusalaam haa be hewtii Bayti-Faazii, dun ko takko Fello *Zaytuuni ngon, kanko Iisaa o nuli taalibaabe makko dido, ² o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon doo, on taway don kisan mbabba no humii, hara himba wondi e mbabun mabba. Hunton di, addanon mi. ³ Si goddo aru on e landaade goddun, on wi'ay mo: «Ko haaju Koohoojo on yani e majji.» Onsay o accay di ara.»

⁴ Dun wadiri fii ko daaliranoo annabaajo on kon no laatora:

⁵ «Wi'u jamaa *Siyuuna on:

«E hino lando maa on ka arata e maa,

himo waddii mbabba,

himo yawi e hoore mbabun keccun,

e hoore bikkun mbabba,

himo heewi newaare.» » †

⁶ Taalibaabe ben yahi, wadi ko Iisaa yamiri be kon. ⁷ Be addoyi mbabba mban e mbabun mabba on. Be ndaddani mo concii mabbe din e hoore majji, o joodii don. ⁸ Tawi yimbe duudube e nder jamaa on no

† 21.5 Zak. 9.9

ndaddanaynoo mo concii mun din ka laawol, wobbe ben taya caldi ledde den, ndaddana mo ka laawol.

⁹ Tawi jamaa hikkornoodo yeeso e iwtirnoodo baawo Iisaa on no ewnaade, wi'a:

«Hosannaa*, yo bii Daawuuda!

Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on,

darja burdo toowude wonanii ma.» ††

¹⁰ Bay wonii o naatii Yerusalaam, saare nden fow memminii, wi'i: «Ko hombo woni oo?»

¹¹ Jamaa on jaabii, wi'i: «Ko annabi Iisaa oo jeyaado Naasirata, dun ko e nder Jaliilu.»

Fii no Iisaa Radori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde

(Mrk. 11.15-19; Luk. 19.45-48; Yhn. 2.13-16)

¹² Bay wonii Iisaa naatii ka dingiral *juulirde mawnde, o radii yeeyaynoobe ton ben fow e soodaynoobe ben. O wayliti taabe wadaynoobe sensasensita ben, e julle yeeyaynoobe gabooji ben, ¹³ hara himo wi'ora be: «No windii: «Suudu an ndun innoyte suudu torordu Alla», † kono onon on wattii ndu fammeere wuybe!»

¹⁴ Tawi bumbe e layoobe no badaade mo ka juulirde, o sellina be. ¹⁵ Kono bay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben yi'ii kaawakeeji moyyi di o wadi din, e ko faybe ben ewnotoo kon ka juulirde mawnde wi'a «Hosannaa*, yo bii Daawuuda», be seytini, ¹⁶ be wi'i mo: «A nanii ko be woni wi'ude kon?»

Iisaa jaabii be: «Hiyyii, e hara haa hande on jangaali dii kongudi wonde: «Ko kundule faybe ben e muynoobe ben hebertaa mantoore?» » ††

¹⁷ O acci be don, o yalti saare nden, o yahi *Betanii, o waali ton.

Fii no Yibbehi kin Hudiraa

(Mrk. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Ko Iisaa yiltitotoo ka saare bimbi, o weelaa. ¹⁹ O yi'ii yibbehi ka laawol, o badii ki. Kono ko kaaki tun o tawi e makki. Onsay o wi'i ki: «A rimitataa hande kadi.» E on saa'i don kisan yibbehi kin yoori.

²⁰ Bay taalibaabe ben yi'ii dun, be njaldi, be wi'i: «Ko honno kii yibbehi yooriri kisan?»

²¹ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si tawii hidon gomdini, hara on sikkitaaki, wonaa ko wadaa e kii yibbehi kon tun wadoton. Kono kadi, si on wi'ii ngoo fello yo ngo boro doo, ngo yaha ka baharu, dun waday. ²² Kala ko landordon gomdinal e nder toragol Alla, on hebay.»

Lande fii Bawgal Iisaa ngal

(Mrk. 11.27-33; Luk. 20.1-8)

²³ Bawto dun Iisaa naati ka juulirde mawnde. E nder ko o jannata kon, hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on ari, wi'i mo: «Ko e ley kongol hombo wondaa wadude dun, e ko e ley kongol hombo wondaa?»

†† 21.9 Zab. 118.25-26 † 21.13 Isa. 56.7 †† 21.16 Zab. 8.3

²⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Min kadi mi landoto on hu-unde wootere. Si on jaabike lan, onsay mi yeetoto on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dun. ²⁵ E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko hon-to iwri: ko ka arsi, kaa ko e neddanke?»

Kono be wi'indiri: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun hadunoo gomdinen mo? ²⁶ Si en jaabike mo-le ko e neddanke dun iwri, haray hulen jamaa on.» (Ko fii fow no jogori Yaayaa wa annabaajo.)

²⁷ Onsay be jaabii Iisaa: «Men andaa!»

Kanko kadi o wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dun.»

Misal Yettaangal e Bibbe Dido

²⁸ Iisaa wi'i be kadi: «Ko hondun miijidon e dundoo? Hari goddo no mari bibbe dido. O wi'i arano on e ben: «Biddo an, yahu golloyaa hande ka ngesa an *wiijnu.»

²⁹ On jaabii mo wi'i: «Mi woniraa!» Bawto dun o ninsiti, o yahi ka ngesa. ³⁰ Ben mabbe badii dimmo on kadi, o yamiriri on kadi wano non. Ondon jaabii wi'i: «Mido woniri dun, yo baaben!» Kono o yahaali. ³¹ Ko hombo e ben dido wadi faale baaba mun on?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko arano on.»

Iisaa kadi wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, yantiroobe sagalle janfa ben e cagaabe ben attike on ka *laamu Alla. ³² Ko fii Yaayaa ariino e laawol feewungol, ronkudon mo gomdinde. Kono yantiroobe sagalle janfa ben e cagaabe ben gomdini mo. Onon non, ben yi'unoobe dun, on tuubaano bawto dun, gomdindon mo.»

Misal Yettaangal e Halfinaabe Ngesa Wiiju

(Mrk. 12.1-12; Luk. 20.9-19)

³³ «Hedee kadi misal goo: No woodunoo jom galleejo, tutunoodo *wiijnu. O howi tutateeri ndin, o jasi ngayka fii ka wiiju on oyyee, o wadi bente ka reenoowo on wona, o halfini ndi remooobe wiiju ben, o yahi safaari. ³⁴ Bay saa'i sonitugol wiiju on hewtii, o immiini kurkaadi makko haa e remooobe wiiju ben fii yo be jonnu be bibbe wiiju.

³⁵ «Kono ben remooobe wiiju hendii din kurkaadi, piyi goddo on, wari oya, be ferii goddo goo kaaye. ³⁶ O immiini kurkaadi makko goo kadi burbe beya aranun duudude, remooobe wiiju ben wadiri bendon kadi wano non. ³⁷ Ka sakkitorun o immiini biddo makko on haa e mabbe, himo wi'a: «Be teddinay biddo an on.» ³⁸ Kono bay remooobe wiiju ben yi'ii biddo on, be wi'indiri: «Ko oo woni ronoowo on! Aree waren mo, dun en hendoto ndondi makko ndin.» ³⁹ Onsay be nangi mo, be nabi ka baawo tutateeri wiiju, be wari.»

⁴⁰ Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, nde jom tutateeri wiiju ndin ari, ko hondun o wadata ben remooobe wiiju?»

⁴¹ Ben hooreebe jaabii mo, be wi'i: «O re'iray ben bonbe no yurmiri, onsay o halfina tutateeri ndin remooobe goo, hara ko jonnitoobe mo bibbe wiiju ben ka dabbunde.»

⁴² Onsay Iisaa wi'i be: «E hara on jangaali haa hande ko bindi din wi'i kon? Ko fii hidi wi'i wonde:

«Hayre nde mahoobe ben hawkunoo nden wontii hittunde ka sobbundu.

Dun ko e Joomiraado on iwri, dun no hawnii e gite men!» †

⁴³ «Ko dun wadi si mi wi'ay on, laamu Alla ngun yettitan- tate on, ngu yedee jamaa wadaydo ko Alla yidi kon.

⁴⁴ Awa kala yanudo e nden hayre, o lancoto, kala kadi mo nde yani e hoore mun, o muncoto.» ††

⁴⁵ Bay hooreebe yottinoobe sadaka ben e *Fari- isiyaabe ben nanii den mise, be andi ko fii mabbe Iisaa woni wowlude. ⁴⁶ Be woni e dabbugol feere no be nan- gira mo, kono hari hibe huli jamaa on, ko fii hari jamaa on no jogori mo wa annabaajo.

Misal Yettaangal e Saatinaabe e Peera

(Luk. 14.15-24)

22 Iisaa yewtiri be kadi misal, o wi'i be: ² «Laamu Alla ngun no wa'i wa lando, wadudo caatal fii peera biddo mun. ³ O nuli kurkaadi makko din yo nod- doy saatinaabe ben ka caatal. Kono tawi ben faalaaka arude. ⁴ O nuli kadi kurkaadi goo, o wi'i: «Yahee wi'on saatinaabe ben: Mi ebbindike fii caate den. Ga'oy an koy e daabeeji an fayudi din hirsama. Fow gasii. Aree ka caatal!»

⁵ Kono be foygiti fii ngal caatal, be yahi, oya on ka ngesa mun, goddo on ka ngeygu mun. ⁶ Beya heddi- ibe nangi kurkaadi din, tampini, wari. ⁷ Lando on tikki. O immiini suufaabe makko ben, o muloyi ben ittube ko'e, o sunni saare mabbe nden. ⁸ Onsay o wi'i kurkaadi makko din: «Caatal ngal fewndike, kono saati- nanoobe ben handaa e mun. ⁹ Jooni, yahee ka date- cele, saatinon kala mo yi'udon ton ka caatal!»

¹⁰ Onsay kurkaadi makko din yahi ka date, be mot- tindiri kala be be tawnoo ton, bonbe e moyyube, haa suudu ka caatal ngal wadata don heewi yimbe. ¹¹ Bay lando on arii yi'ugol arube tawegol ben, o haynii don goddo mo bornaaki concii peera. ¹² Lando on wi'i mo: «Njaatigi an, ko honno waawirdaa arude doo, a bor- naaki concii peera?» On neddo fanki. ¹³ Onsay lando on wi'i kurkaadi din: «Habbee mo juude e koyde, bugodon mo ka niwre ka buri woddude, ka wullaandu e njatindiro niiye woni ton!» ¹⁴ Ko fii noddaabe ben no du- udi, kono ko seedaabe subaa.»

Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle

(Mrk. 12.13-17; Luk. 20.20-26)

¹⁵ Onsay *Fariisiyaabe ben yahi, fewjodi fii no be nan- gira Iisaa kongudi makko din. ¹⁶ Be immiini e makko taalibaabe mabbe ben, e yimbe *Heroodu ben, ben wi'i mo: «Karamoko, meden andi ko on nundube, hidon jannirde laawol Alla ngol goonga, awa kadi on denyotaako hay gooto, ko fii on burdindinaa yimbe ben. ¹⁷ Yeetee men jooni ko miijidon: E hara no haani ka men yoba lando mawdo Roomu on sagalle, kaa haanaa?»

¹⁸ Kono nde tawnoo Iisaa no andi miijooji mabbe bondi din, o jaabii be, o wi'i: «Ko fii hondun ndarndor-

† 21.42 Zab. 118.22-23 †† 21.44 Isa. 8.14-15

ton mi, faasiqiibe? ¹⁹ Hollee lan wuundu yobeteendu sagalle.» Onsay be yeebani mo *dinaruuru. ²⁰ O landii be, o wi'i: «Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

²¹ Be jaabii: «Ko lando mawdo Roomu on.»

Onsay o wi'i be: «Jonnitee lando mawdo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.» ²² Be njaldi fii kon ko be nani, be acci mo don, be yahi.

Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal

(Mrk. 12.18-27; Luk. 20.27-40)

²³ Nden jande tigi *Sadduusiyaabe, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, ²⁴ be wi'i mo: «Karamoko'en, Muusaa no wi'i wonde si goddo maayii, o accaali bibbe, haray minjiraawo makko on no haani yettude on keynguujoo mo o acci, fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. ²⁵ Tawi no woodunoo hakkunde amen bibbe njeedido. Arano on jombi, maayi. Nde tawnoo o accaali jurriya, mijan makko roni debbo on. ²⁶ Dimmo on kadi woniri wano non, tammo on kadi wano non, haa be njeedidoo non be timmi. ²⁷ Bawto mabbe be fow, debbo on kadi maayi. ²⁸ Bay hari ben njeedidoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Hidon e nder palji, ko fii on alaa faamude bindi din, on alaa faamude kadi bawgal Alla ngal. ³⁰ Ko fii ka ummutal, worbe ben resataa, rewbe ben kadi resetaake, kono be wa'ay wa malaa'ikaabe ben ka kammuuli. ³¹ E on jangaali ko Alla daalani on kon fii ummutal maybe ben, wonde: ³² «Ko min woni Alla Ibraahiima e Alla Issaaqa e Alla Yaaquuba?» † Awa Alla wonaa Alla maybe ben, kono ko o Alla wurbe ben.»

³³ Jamaa hedinoodo on njaldi fii janndeeji di Iisaa janjannoo din.

Fii Yamirooje Burde Mawnude den

(Mrk. 12.28-34; Luk. 10.25-28)

³⁴ Bay Fariisiyaabe ben humpitike wonde o fankinii Sadduusiyaabe ben, be mottondiri. ³⁵ Goddo e mabbe, waawudo fii Sariya on, landii mo dundoo fii ndarndagol mo, o wi'i: ³⁶ «Karamoko'en, ko yamiroore honde buri mawnude ka Sariya?»

³⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Yo a yidir Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e hakkil maa kin fow. †³⁸ Ko dun woni yamiroore aranere nden e mawnde nden. ³⁹ E hino dimmere nden ko wa mayre: Yo a yidir jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non. ⁴⁰ Ko e dee yamirooje doo didi Sariya on fow e annabaabe ben tippi.»

Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda

(Mrk. 12.25-37; Luk. 20.41-44)

⁴¹ Nde tawnoo Fariisiyaabe ben no moobondiri, Iisaa landii be dundoo, ⁴² o wi'i: «Ko hondun miijidon fii *Almasiihu on, ko o jurriya hombo?»

Be jaabii mo: «Ko Daawuuda.»

⁴³ Onsay Iisaa wi'i be: «Ko honno Daawuuda noddiri mo Joomi? Bay ko Ruuhu Allaahu on ardii mo fewndo o wi'i:

⁴⁴ Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an naamo,

haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.» †

⁴⁵ «Si Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on Joomi, haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

⁴⁶ Laatii hay gooto waawaali mo jaabaade hay kongol. Gila nden jande hay gooto suusaali landaade mo.

Fii no Iisaa Feliri Hoorebe Diina ben

(Mrk. 12.38-39; Luk. 11.39-52, 20.45-46)

23 Onsay Iisaa yewti jamaa on e taalibaabe mun ben, ² o wi'i: «Ko jannoobe fii Sariya on ben e *Fariisiyaabe ben newnanaa jannugol fii Sariya Muusaa on. ³ Awa doftée, wadon kala ko be wi'i on, hara on wadiraali wa kuude mabbe den. Ko fii be wowlay, hara be wadataa. ⁴ Hibe habba dolle teddude, mettude nabude, be fawa de e hoore balbe yimbe ben, hara kambe tigi be faalaaka de memminirde hay hoore hondu fii wallugol be. ⁵ Kuude mabbe de be wadata den fow ko fii yo yimbe ben yi'an be. Awa kadi hibe yajna *paaloy bindi mabbe koy †, be juutina binsanji conci mabbe. †⁶ Hibe yidi ndaddule arane den ka nafagol e saffeeji arani din ka juulirde, ⁷ e hiwreede ka fottirde. Hibe yidi kadi yo yimbe ben noddiri be karamoko'en.

⁸ Kono onon, wota on wadu haa noddodon karamoko, ko fii ko gooto woni Karamoko mon, onon on fow ko on musibbe. ⁹ Awa kadi, wota on noddu hay gooto baaba ka hoore leydi doo, ko fii ko gooto woni Ben mon, dun-le ko on Wondo ka kammu. ¹⁰ Wota on wadu haa noddodon yeesojo, ko fii ko gooto woni Yeesojo mon on, on-le ko *Almasiihu on. ¹¹ Yo burdo teddude on e hakkunde mon wonu kurkaadu mon. ¹² Ko fii mawnintiniido woo jippinoyte, jippindo hoore mun woo kadi mawninoyte.

¹³ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon faalande yimbe ben laamu kammu ngun, hara on naatataa, on accataa faalaabe naatude ben naata.

¹⁴ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon jatta galleeji keynguube, hidon juutina julde fii yiingo. Sabu dun on heboyay naawooje burde sattuude.

¹⁵ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon jinda ka baharu e ka leydi fii silmingol gooto. Nde on silmi, wadon mo bidde jahannama nde laabi didi buri ko mon kon!

¹⁶ «Bone wonanii on, yo bumbe dowoobe, wi'a: <Si goddo woondirii *juulirde mawnde nden, haray hinaa huunde. Kono si goddo woondirii kanje juulirde mawnde nden, haray dun farlike mo.> ¹⁷ Ko onon yo njoofoobe e bumbe! Ko hondun buri mawnude

† 22.32 Egg. 3.6 †† 22.37 Yaj. 6.5 ‡ Lew. 19.18

†† 22.44 Zab. 110.1 ††† 23.5 Yaj. 6.8 †††† 23.5 Ada. 15.38

hakkunde kanje den e juulirde mawnde labbinde kanje den nden? ¹⁸ Maadun hidon wi'a: Si goddo woondirii *layyorde nden, haray dun hinaa huunde, kono si goddo woondirii ko sakkaa kon ka hoore layyorde, haray dun farlike mo. ¹⁹ Ko onon yo bumbe, ko hondun buri mawnude hakkunde ko sakkaa kon e layyorde labbinaynde ko sakkaa kon? ²⁰ Awa, kala on woondirdo layyorde nden, haray o woondirii nde, kayre e kala ko woni e mayre. ²¹ Awa kadi kala woondirdo juulirde mawnde nden, haray o woondirii nde, kayre e Hodudo e mayre on. ²² Kala woondirdo kammu ngun kadi, haray o woondirii jullere laamu Alla nden e Joodiido e mayre on.

²³ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon ittana naana e suukooraan e namaku farilla, hara hidon welsindanii ko buri hittude kon ka Sariya, dun ko peewal ngal e yurmeende nden e sella-findeyaagal ngal. Hara-le ko dun haanunodon jokkude, tawa kadi on welsindaaki e ko heddii kon. ²⁴ Ko onon yo bumbe dowoobe, sukkitooobe buubii ka yarata, hara-le on moday ngelooba!

²⁵ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay ko baawo miranji din tun labbinton, hara hidii heewi miile e angal waawugol hoore mun. ²⁶ Ko onon yo Fariisiyaabe bumbe, adee labbinon taho nder miranji din, fii no baawo on kadi laabira.

²⁷ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon wa'i wa genaale rawninaade fotude e kene, hara nder majje on no heewi tew yi'e maybe e kala noone tuundi. ²⁸ Onon kadi ko nii! Ka kene hidon wa'ani yimbe ben wa feewube, kono hara ka nder hidon heewi faasiqankaaku e angal peewal.

²⁹ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon maha maandina genaale annabaabe ben, para kadi maandeeji genaale feewube ben, ³⁰ hara kadi hidon wi'a: «Si tawno meden woodanoo e tawnde baabiraabe amen ben, men wontidataano e mabbe fii hibbugol yiiyan annabaabe ben.» ³¹ Ko nii wondon seeditorde e hoore mon tigi, wonde ko on bibbe ben warunoobe annabaabe ben. ³² Awa juurinee sariyaare baabiraabe mon ben!

³³ «Ko onon, yo bolle, iwdi kuura! Ko honno non dadirton donkinireede jahannama? ³⁴ Ko dun wadi si mido nabande on annabaabe e faamube e jannoobe, waroyon wobbe, fempon wobbe, foccon beya ka juulirde mon, cukkodon be gila e saare hebi e saare, ³⁵ fii yo yiiyan kala feewudo hibbaadan yantu e hoore mon, dun non ko gila e yiiyan Haabiila dan, on feewudo, haa addani e yiiyan Zakariyaa, oo bidde oo wi'eteedo Berekiya, on mo warunodon hakkunde layyorde nden e juulirde mawnde nden, ³⁶ ko fii ka haqiiqa mi andinii on, dun fow yantoyay e hoore nguu jamaanu.

³⁷ «Ee Yerusalaam! Ee Yerusalaam! Ko an yo saare sahinbinoore annabaabe, wariroore nelaabe e mun

kaaye! Ko haa honto mi faalanoo moobude bee faybe maa wano gertogal moobirta coppo e ley gabitti mun, e hin-le on jabaali dun! ³⁸ Awa nokkuure mon nden eggaama, nde caabii! ³⁹ Ko fii mi andinii on, on yiitataa lan haa pande wi'oyton: «Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!» » †

Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on

(Mrk. 13.1-2; Luk. 21.5-6)

24 Bay wonii Iisaa fokkitii yaltude ka *juulirde mawnde, taalibaabe makko ben badii mo fii hol-lugol mo darnoodi juulirde nden. ² Kono o jaabii be, o wi'i: «On yi'ii dun fow? Ka haqiiqa mi andinii on, hay hayre e hoore hayre luttoytaa doo ko lancaaka.»

³ Onsay o joodoyii ka Fello *Zaytuuni. Taalibaabe ben ari tawi mo e gundoo, be wi'i mo: «Yeete men, ko honde tuma dun wadoyta, e ko hondun wonoyta maande aroygol mon ngol e lannoode aduna on?»

⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Reenee fii wota gooto faljin on, ⁵ ko fii buy aroyay baarora innde an nden, hara no wi'a ko kapun woni *Almasiihu on. Awa ben faljinoyay yimbe duudube. ⁶ On nanoyay kadi fii hareeji no wowlee, e haalaaji fii gereeji. Awa wota on hulu, ko fii bee dun wada. Kono hinaa don wonata lannoode nden. ⁷ Hareeji kadi wadoyay hakkunde leyyi din. Laamateriiji din kadi immondirana, nokkeeli goo heegeeji wada, kapun e dimbande leydi. ⁸ Kono ko dun fow wonata fuddoode sattendeeji nanditaydi e muuseendi neta din.

⁹ «Awa be wattoyay on e juude tampinoobe ben, be wara on. Leyyi din fow kadi ana on sabu innde an nden. ¹⁰ Buy seloyay gomdinal ngal, be janfondira, be ajindira. ¹¹ Awa waditiibe annaba duudube yaltitoyay, be faljina yimbe buy. ¹² Sabu beydagol angal peewal ngal, giggol duudube duytoyto, ¹³ kono kala njanjiido haa ka lannoode, o dandoyte. ¹⁴ Oo Kibaaru Moyyo fii *laamu Alla ngun feppinte e aduna on fow, fii no leyyi din fow nanira seeditoore nden. Ko onsay aduna on lannata.

¹⁵ «Awa, nde yi'udon huunde harmunde caabinaynde nde annabi Danu'iila wowlunoo fii mun nden daakanike nokkuure hormorde nden woo ††, (haray yo jangoowo on faamu), ¹⁶ onsay yo hodube ka diiwal Yahuuda ben dogir ka pelle. ¹⁷ On wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano ko woni kon ka nder suudu. ¹⁸ On wondo kadi ka ngesa wota yiltito fii yet-tugol dolokke mun on. ¹⁹ E nder den balde don, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben. ²⁰ Awa toree fii wota ndun dogudu mon ardu ndungu maa e *palaande fowteteende e mun nden. ²¹ Ko fii onsay satteende mawnde waday, nde sifa mun wadaali gila aduna dawi haa hande, e nde buri mun waditataa han kadi. ²² Si tawno den palaade rabbindinanooka, hay gooto dadataano. Kono sabu subaabe ben, den palaade rabbindinte.

²³ «Awa si goddo aru on e wi'oyde wonde: «Almasiihu on no doo!» maa «himo daa!», wota on hoolo mo. ²⁴ Ko

† 23.39 Zab. 118.26 †† 24.15 Dan. 9.27, 11.31, 12.11

fii waditiibe almasiihu e waditiibe annaba feenoyay, be wadoya maandeeji njani e kaawakeeji fii no be faljinira hay subaabe ben, si no gasaynoo. ²⁵ Awa mi *hiitanike on fii dun.

²⁶ «Awa si be wi'i on: «E hino himo ka wulaa», wota on yahu, maa: «Himo ka nder cuudi», wota on hoolo!

²⁷ Awa ko wano mayande mayirta non iwra ka funnaange, jalba haa ka hirnaange, ko wano non ardu *Bii-Aaden on woniroyta. ²⁸ Ko ka ko maayi kon woni woo, jigaaje den moobotoo.

²⁹ «Kisan bawto satteende den jalaade, «Naange ngen nibbitay, tawa lewru ndun jalbataa, koode den ka kammu kadi yana, ko tiidi kon ka kammu kadi dimboyoo.» †

³⁰ «Ko onsay maande Bii-Aaden on feenata ka kammu, bolondaaji din fow ka hoore leydi fesa, be yi'oya non Bii-Aaden on no ara e duule iwruude ka kammu, hara himo arda e bawgal e mangural mawngal. ³¹ Onsay o nuliroya malaa'ikaabe makko ben hito moolanaango *liital, be mooba subaabe makko ben, gila funnaange hebi hirnaange e gila nano hebi jaamo, gila ka kammuuli din fuddi haa ka di haadi.

³² «Yo misal yibbehi kin wonan on gandal. Nde caldi makki din heccidiri, di wiliti, on andanay hoore non wonde setto ngon badike. ³³ Ko wano non kadi, no yirudon dii piiji fow no wada woo, haray andee wonde Bii-Aaden on badike ka dambugal. ³⁴ Ka haqiiqa mi andinii on, dun fow waday ado nguu jamaanu feyyude.

³⁵ Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an din feyyataa.»

Fii Hebulanagol Saa'i Artoygot Bii-Aaden on

(Mrk. 13.32-37; Luk. 17.26-36)

³⁶ «Kono hay gooto andaa fii nden jalaande e on saa'i, hinaa hay malaa'ikaabe ben ka kammuuli, hinaa hay Biddo on, kono ko Baabaajo on tun andi fii nden jalaande e on saa'i. ³⁷ Ko wadunoo kon fewndo jamaanu Nuuhu, wadoyay kadi ka jalaade ado artugol Bii-Aaden on. ³⁸ Ko fii, e dee jalaade ado waamere nden wadude, hari yimbe ben no naamaynoo yara, no jomba jombanee, haa jande Nuuhu naatunoo ka laana. ³⁹ Be sogitaaki hay huunde haa nde waamere nden arnoo, nde yooli be be fow. Ko wano non woniroyta ardu Bii-Aaden on.

⁴⁰ «Onsay yimbe dido wondube e ngesa woota, goddo e mabbe yettete, oya on lutta. ⁴¹ Wano non kadi, rewbe dido wonbe unidude, goddo e mabbe yettete, oya on lutta. ⁴² Awa wattanee yiila, ko fii on andaa ko e jalaande honde Joomiraado mon on aroyta. ⁴³ Ko fii andee fota, si tawno jom galle no andunoo nde ngujjo on araynoo wujjugol e nder jemma on, o watanaynoo yiila, hara o accaali galle makko den fusee.

⁴⁴ Ko dun wadi, onon kadi hebilee, ko fii Bii-Aaden on aroyay e saa'i nde on sogitaaki.»

Fii Golloowo Holniido e Golloowo Bondo

(Luk. 12.41-48)

⁴⁵ «Hara ko jiyaado hombo reeniido holniido woni ko jom mun halfinta neemingol kurkaadi mun din e saa'i haanudo? ⁴⁶ Maloore wonanii on jiyaado, mo jom mun ari tawi no jokkiri non. ⁴⁷ Ka haqiiqa mi andinii on, o halfinay mo jawle makko den fow. ⁴⁸ Kono si tawii on jiyaado ko bondo, wi'owoo: «Jom an neebii araali», ⁴⁹ onsay, o nangana tilfugol dimmoobe makko ben, hara kanko himo jaama yarida e mandiloobe ben, ⁵⁰ jom on jiyaado aray nde on jiyaado sabbaaki mo, e saa'i mo o sogitaaki, ⁵¹ o letta mo lette sattude, o wada mo ka faasiqiibe ben wadete ton, ka wullaandu e njatindiro niye woni ton.

Misal Yettaangal e Jiwbe Sappo

25 «Awa laamu kammu ngun no wa'i wa nde jiwbe sappo yetti lampuuji mun, yahi fii fottoygol e jom jomba. ² Tawi njowo e mabbe ko njoofoobe, beya njowo ko faamube. ³ Ko njoofoobe ben yettata lampuuji mun din, be ronki naborde nebban ko be hubbinira di, ⁴ kono faamube ben kapun ardi e lampuuji e tindohoy nebban. ⁵ Nde tawnoo jom jomba neebii, fow soyyii daanii.

⁶ «Bay wonii tumbere jemma, ewnaa: «E hino jom jomba! Yaltee fii jabbagol mo!» ⁷ Onsay ben jiwbe im-mii, be ebbindanii lampuuji mabbe din. ⁸ Njoofoobe ben wi'i faamube ben: «Okkoree men nebban, ko fii lampuuji amen din no e fii daanagol!» ⁹ Faamube ben jaabii be, wi'i: «Oo'o, dan yonataa! Yahee soodoyon ka yeeyoobe ben.»

¹⁰ «Fewndo ko be yahi soodoygol, jom jomba hewti. Hebulinoobe ben naatidi e makko ka peera, baafe den ombaa. ¹¹ Bay nettii, beya jiwbe kadi ari, be wi'i: «Koochojo, Koochojo, udditanee men!» ¹² Kono o jaabii be, o wi'i: «Ka haqiiqa, mi andaa on!» »

¹³ Onsay Iisaa wi'i: «Awa wattanee yiila, ko fii on andaa jalaande e saa'i nde mi arata.»

Misal Yettaangal e Kurkaaduube Tato

(Luk. 19.11-27)

¹⁴ «Laamu Alla ngun no wa'i kadi wa neddo fokkitudo safaari. O noddi kurkaaduube mun, o halfini be jawle makko den. ¹⁵ O jonni goddo on *talanji jowi, o jonni oya talanji didi, o jonni tammo on talanru wooturu, mo bee e taaqa mun, onsay o yahi e safaari makko. ¹⁶ Don kisan hendiido talanji jowi din yahi gollitiroyi di, o heboyi talanji jowi e hoore majji. ¹⁷ Wano non kadi hendiido talanji didi on, o hebi e hoore majji talanji didi. ¹⁸ Kono hendinoodo talanru wooturu on, o yahi, o jasi ngayka, o iri mbuudi jom makko din.

¹⁹ «Bay neeboyii, jom ben kurkaaduube arti. O landitii be ko honno be golliri. ²⁰ Hendinoodo talanji jowi on badii, o addidi di e talanji jowi goo kadi, o wi'i: «Koochojo, on acciranno talanji jowi, awa e hino talanji jowi kadi ko mi hebi e hoore majji kon.» ²¹ Jom makko

† 24.29 Isa. 13.10 e 34.4

wi'i mo: «A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujo moyyo holniido. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wadete e hoore ko duudi. Weltodu e jom maa!»

²² «Hendinoodo talanji didi on kapun kadi badii, wi'i: «Koohoojo, on acciranno talanji didi, e hino talanji didi ko mi hebi e hoore majji kon.» ²³ Jom makko wi'i mo: «A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujo moyyo holniido. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wadete e hoore ko duudi. Weltodu e jom maa!»

²⁴ «Hendinoodo talanru wooturu on kapun kadi badii, wi'i: «Koohoojo, bay mido andunoo ko a neddo sattudo fii, sojitoowo ko a aawaa e wa'ooowo ko a sankaa, ²⁵ mi huli, mi yahi, mi iroyi talanru maa ndun ka nder leydi. E hino ndu, jabu ko jeydaa kon.»

²⁶ «Jom makko jaabii mo wi'i: «Ko an yo jiyaado bondo puydo! E hida andunoo mi sojnitay ko mi aawaa, maa mi wa'ay ko mi sankaa? ²⁷ Awa, hida haanunoo accude mbuudi an din e juude gollitiroobe di ben †, dun, nde mi artunoo woo, mi hettayno di mi jeynoo din e hoore ton!»

²⁸ «Onsay jom makko wi'i: «Jabitee di e juude makko, jonnon di oo jogiido talanji sappo din! ²⁹ Ko fii ko mardo on beydantee haa duuda, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ³⁰ Awa, jiyaado fussaaiiijo on, bugee mo ka niwre ka buri woddude, ka wullaandu e n̄atindiro piye woni ton!» »

Fii Naawoore Sakkitorde nden

³¹ «Tuma *Bii-Aaden on ardoyi e mangural mun ngal, wondude e malaa'ikaabe ben fow, o joodoyto ka jullere makko laamu darjinnde. ³² Onsay leyyi din fow mottindirte yeeso makko. O sendindira yimbe ben, wano ngaynaako sendindirirta baali e be'i. ³³ O wadira baali din ka sengo makko naamo, be'i din ka sengo makko nano.

³⁴ «Onsay Lando on wi'ay wonirbe ka sengo mun naamo ben: «Aree, yo be Ben an barkini! Hendodon ndondi laamateeri ebbananoondi on ndin gila ka fuddoode aduna on. ³⁵ Ko fii mi weelano, okkordon mi ko mi naama, mi dondano, okkordon mi ko mi yara, mi wonno kodo, wernudon mi, ³⁶ mi holi, holtindon mi, mi nawi, dankidon mi, mi sokaa, ndaarudon mi.»

³⁷ «Onsay feewube ben jaaboyto mo, wi'a: «Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, men okkor-maa ko naamaa, maa ka dondadaa, men okkor-maa ko yaraa? ³⁸ E ko honde tuma men yi'u-maa ko a kodo, men wernu-maa, e ka holudaa, men holtin-maa? ³⁹ E ko honde tuma men yi'u-maa hida nawni, maa hida sokii, men yahi e maa?» ⁴⁰ Onsay Lando on jaaboto be, wi'a: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadaniidun burdo fandude e musibbe an ben, tawi ko min wadandon dun.»

⁴¹ «Bawto dun o wi'a wontirbe ka nano makko ben: «Pottitee lan, yo hudaabe, yahee ka yiite poomayan-keewe ebbanaange Ibuliisa e malaa'ikaabe mun. ⁴² Ko fii mi weelano, on okkoraano lan ko mi naama, mi

dondaa, on okkoraali lan mi yara, ⁴³ mi woni kodo, on wernaali lan, mi holi, on holtinaali lan, mi nawni, mi sokaa, on ndaaraali lan!»

⁴⁴ «Onsay kambe kadi be jaaboyto, be wi'a: «Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, maa hida dondaa, maa ko a kodo, maa hida holi, maa hida nawni, maa e kaso, men wallaali ma?»

⁴⁵ «Onsay o jaaboyto be, o wi'a: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadanaali dun goddo e bee burbe fandude, tawi ko min woni on wadanaali dun!» ⁴⁶ Ben non nawrete ka lette poomayankeeje. Kono feewube ben nawrete ka *ngurndan poomayankejan.»

Fii no Hooreebe Diina ben Haldiri Janfagol Iisaa

(Mrk. 14.1-2; Luk. 22.1-2; Yhn. 11.45-53)

26 Bay wonii Iisaa gaynii din yewtereeji fow, o wi'i taalibaabe makko ben: ² «Hidon andi si balde didi feyyi, *Juldeere Yawtaneede nden waday, awa *Bii-Aaden on wattete e joge fii yo o fempe e *leggal altindiraangal.»

³ Tawi onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on no moobondiri ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on, dun ko oo wi'eteedo Qayaafa. ⁴ Be haldi nangirgol Iisaa yoyre, be wara. ⁵ Kono fow e mun be wi'i: «Hinaa ka fewndo juldeere, fii wota murtaldu wadu e hakkunde jamaa on.»

Fii no Debbo Juuriri Nebban ka hoore Iisaa

(Mrk. 14.3-9; Yhn. 12.1-8)

⁶ Nde tawnoo Iisaa no ka saare *Betanii, ka suudu Sim'uunu, oo nawnunoodo damajan, ⁷ debbo ari tawi mo kanko Iisaa. Tawi on debbo no jogii tindohun hayre daneere tew angiri satta-cogguuri. Wa fewndo ko Iisaa joodii fii nafagol, kanko debbo on o juuri angiri ndin ka hoore Iisaa.

⁸ Bay wonii taalibaabe ben yi'ii dun, be seytini, be wi'i: «Ko hondun woni nafa ndee bonnere? ⁹ En awayno yeeyude ndii angiri ko satti, jonna coggu mayri on miskinbe ben.»

¹⁰ Bay Iisaa andii dun, o wi'i be: «Ko hondun sattinanton oo debbo? Ko fii ko kuugal moyyal o wadanimmi. ¹¹ Miskinbe ben kan, hidon wondi e mabbe soono woo, kono min, on wondataa e an soono woo. ¹² Ko o hibbiri ndii angiri ka bandu an, ko fii no mi hebulanora surreede. ¹³ Ka haqiiqa mi andinii on, kala ka oo Kibaaru Moyyo feppinaa e aduna on, fii koo ko oo debbo wadi kadi sifete, o anditane.»

Fii no Yudaasi Janfori Iisaa

(Mrk. 14.10-11; Luk. 22.3-6)

¹⁴ Onsay goddo e *sahaabaabe Iisaa ben sappoo e dido, dun ko Yudaasi Iskariiyu, yahi ka hooreebe yottinoobe sadaka ben, ¹⁵ o wi'i: «Ko hondun waawoton mi okkude, mi watta Iisaa e juude mon?» Be limani mo tammaaji cappande tati kaalisi. ^{††16} Gila ontuma himo dabbude feere no o wattira Iisaa e juude mabbe.

† 25.27 Accugol mbuudi e «juude gollitiroowo di on», «banki».

†† 26.15 Zak. 11.12

Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden

(Mrk. 14.12-26; Luk. 22.7-23; Yhn. 13.21-30)

¹⁷ Ka nallal aranal *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den, taalibaabe ben ari, wi'i Iisaa: «Ko honto faaladon yo men moyyanonoy on nafakka Juldeere Yawtaneede nden?»

¹⁸ O jaabii be, o wi'i: «Yahee ka saare haa ka kaariijo, wi'on mo: «Karamoko'en wi'ii woo: Saa'i mabbe on badike, ko ka mon be juulidata e taalibaabe mabbe ben Juldeere Yawtaneede nden.» »

¹⁹ Taalibaabe ben wadoyi ko Iisaa yamiri be kon, be moyyini nafakka juldeere nden.

²⁰ Bay nibbii, kanko Iisaa o badii fii nafagol, wondude e sappoo e didoobe ben. ²¹ E nder ko be naamata kon, o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, goddo e mon janfoto lan.»

²² Be aani fota. Onsay mo bee e mabbe woni e wi'ugol mo: «E hara Koohoojo, ko min?»

²³ O jaabii be, o wi'i: «Ko on mo mi yollidi jungo e miran gooto janfotoo lan. ²⁴ Awa Bii-Aaden on no yahude wano fii makko windori non, kono bone wonanii on janfotoodo Bii-Aaden on. Ko burnoo moyyande on neddo ko si o jibinanooka!»

²⁵ Onsay Yudaasi, dun ko janfotoodo mo on, yetti haala kan, wi'i: «Karamoko'en, e hara ko min?»

Iisaa jaabii: «Ko wano wi'irdaa non!»

²⁶ E nder ko be naamata kon, Iisaa yetti bireedi. Bay o gaynii du'aade, o tayiti, o jonni taalibaabe ben, e hoore himo wi'a: «Jabee naamon, dundoo ko bandu an ndun nii.»

²⁷ O yetti kadi jardukun wadorkun njaram, o jarni Alla, o jonni be, e hoore himo wi'a: «On fow yaree. ²⁸ Ko fii dun ko yiiyan an dan nii, yiiyan *ahadi hibboyyeedan dan fii yaafuyee junuubaaji duudube. ²⁹ Mi andinii on, mi yaritaa haande kadi njaram bibbe *wiiju haa pande mi yaridoyta e mon njaram wiiju kesan ka laamateeri Baaba an.» ³⁰ Bay wonii be beytii beyti Zabuura, be yahi ka Fello *Zaytuuni.

Fii no Iisaa Hiitori fii Yeddanne Petruusu nden

(Mrk. 14.27-31; Luk. 22.31-34; Yhn. 13.36-38)

³¹ Onsay Iisaa wi'i be: «E nder oo jemma, on fow on selay lan, ko fii no windii: «Mi waray ngaynaako on, wuro baali ngon saakoo.» ³² Kono tuma mi immintinaa, mi hikkanto on yeeso, tawoyon mi Jaliilu.»

³³ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Hay si fow selay on, min non mi selataa on few.»

³⁴ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii ma, e oo jemma tigi, ado ndonto yoggude, haray a yeddii fii an laabi tati.»

³⁵ Petruusu jaabii mo kadi, wi'i: «Hay si tawii bee mi maayida e mon, mi yeddataa fii mon few!» Taalibaabe ben fow kadi wi'iri non.

Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee don Jatsaymaani

(Mrk. 14.32-42; Luk. 22.39-46)

³⁶ Bawto dun Iisaa yaadi e mabbe e ndee nokkuure wi'eteende *Jatsaymaani, o wi'i taalibaabe ben: «Joodee doo haa mi wodditoo fii toragol.» ³⁷ O nabori Petruusu e bibbe Zabadii ben dido. Onsay o fuddii hebude annde e sokola, ³⁸ o wi'i be: «Wonkii an kin no aani haa e mayde. Wonee doo, hiiren.»

³⁹ Onsay o yahi yeeso seeda, o sujji, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si no gasa, yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on wadu, kono yo faale maa on wadu.»

⁴⁰ O artoyi e taalibaabe ben, o tawi be daanike. O wi'i Petruusu: «Jaka on waawaali hiiridude e an hay saa'i gooto? ⁴¹ Hiiree torodon fii wota on naatu e jarrabi. Wonkii kin no yidi wadugol ko moyyi, kono bandu ndun no lo'i.»

⁴² O wodditii be kadi dimmun, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si tawii gasataa ka kun jardukun tampere pottitoo lan, hara mi yaraali kun, yo faale maa on wadu.» ⁴³ O artoyi kadi, o tawi be daanike, ko fii hari gite mabbe den teddi. ⁴⁴ O acci be don, o yahi, o wodditii be kadi, o torii kadi tammun, o fillitii din kongudi.

⁴⁵ Onsay o arti e taalibaabe ben, o wi'i be: «E on daani kadi, fowtidon? Awa jooni saa'i on badike, Bii-Aaden on no watteede e juude junuubanke'en. ⁴⁶ Im-mee mahen, ko fii wondo janfaade lan on badike!»

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mrk. 14.43-50; Luk. 22.47-53; Yhn. 18.3-12)

⁴⁷ E nder ko o yewtata kon, hawrondiri Yudaasi, tawdaado e sappoo e didoobe ben, hewtidii e jamaa duududo jogiido kaafaaje e bedi, immorde e hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on. ⁴⁸ Tawi wondo mo janfaade on wadaniino be ndee maande doo, o wi'i: «Mo mi hirbii woo, haray ko on. Nangee mo.» ⁴⁹ Tun o badii Iisaa, e hoore himo wi'a: «On jaaraama karamoko'en!» Onsay o hirbii mo.

⁵⁰ Iisaa wi'i mo: «Gido an, wadu ko ardaa wadugol kon.» Onsay ben yimbe badii, fawi Iisaa juude, be nangi mo. ⁵¹ Tun, goddo e wondunoobe e Iisaa ben fonti jungo, sorti kaafa mun kan, o soppo kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru ndun. ⁵² Onsay Iisaa wi'i mo: «Wattu kaafa maa kan ka ka wonnoo don, ko fii yettube kaafa ben fow, ko kaafa mulirtee.

⁵³ Kaa a sikku mi waawataa toraade Ben an ballal, o addanammii kisan buri koneeli sappoo e didi malaa'ika? ⁵⁴ Kono si dun wadii, haray ko honno ko bindi din wi'i kon laatorta? Bay ko di wi'i kon ko nii haani wonirde!»

⁵⁵ Onsay Iisaa wi'i jamaa on: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi fii nangugol lan, wa si ko nguujjo arandon? E hin-le pande woo mido joodii ka *juulirde mawnde, mido janna, on nangaali lan. ⁵⁶ Kono dun fow ko wadiri ko fii ko annabaabe ben windunoo kon yo laato.» Onsay taalibaabe ben fow acci mo don, dogi.

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben

(Mrk. 14.53-65; Luk. 22.54, 22.63-71; Yhn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Onsay nangube Iisaa ben nabi mo ka yottinoowo mawdo sadaka on, dun ko Qayaafa, ka jannoobe fii Sariya on e mawbe ben mottondiri don. ⁵⁸ Tawi Petrusu no iwtiri baawo makko ka wodditii haa ka tata yottinoowo mawdo sadaka on. O naati, o joododi e aynoobe ben fii andugol ko honno dun wattinirta.

⁵⁹ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental fewjoobe ben fow no dabba seedeeji fenaandeeji goo e hoore Iisaa fii no be warira mo, ⁶⁰ kono be hebaali, fii kala seeditotoobe penaale duudube arii.

Kono bawto dun yimbe dido ari, ⁶¹ be wi'i: «Oo wi'ii no waawi lancude juulirde Alla mawnde nden, darnitoo nde e nder balde tati.»

⁶² Onsay yottinoowo mawdo sadaka on immii, wi'i mo: «A jaabotaako hay huunde e ko bee woni seeditaade e hoore maa kon?» ⁶³ Kono Iisaa fanki. Yottinoowo mawdo sadaka on wi'i mo: «Mi woondinirii ma Alla Wuurudo on, yeeto men si ko an woni *Almasiihu on, dun ko *Biddo Alla on.»

⁶⁴ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ko wano wi'irdaa non. E hoore dun mi andinii on, gila jooni on yi'ay Bii-Aaden on no joodii ka sengo naamo Jom Bawgal on, no arda e duule iwrude ka kammu.»

⁶⁵ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on seeki conci mun din, wi'i: «O hoyonii Alla! Ko seedeeji hondii kadi faaladen? On nanii hoyre makko nden! ⁶⁶ Ko hondun sikkudon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Himo foddi e mayde!»

⁶⁷ Onsay be tutti mo ka yeeso, be uttii mo, wobbe ben bantii mo ⁶⁸ e hoore hibe wi'a: «Ko an yo Almasiihu, hotto ko hombo luubi-maa!»

Fii no Petrusu Yeddiri fii Iisaa

(Mrk. 14.66-72; Luk. 22.54-62; Yhn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Onsay tawi Petrusu no joodii ka nder tata. Debbo kurkaaduwo ari badii mo, wi'i: «An kadi hida wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Jaliilu.»

⁷⁰ Kono o yeddi yeeso fow, o wi'i: «Mi andaa ko wonda wowlude!»

⁷¹ Wa ko o fokkitiri ka dambugal njanal, debbo kurkaaduwo goo kadi yi'i mo, wi'i wonnoobe don ben: «Oo no wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

⁷² O yeddi kadi e nder woondoore, o wi'i: «Mi andaa oo neddo!»

⁷³ Bay nettii seeda, wonnoobe don ben badii, wi'i Petrusu: «Ka haqiiqa ko a goddo e mabbe, ko fii haala maa kan no holli iwdi maa ndin.»

⁷⁴ Onsay o woni e huditagol woonda, wi'a: «Mi andaa oo neddo!» Tun, ndontoori ndin yoggi. ⁷⁵ Petrusu anditi kisan kongol ngol Iisaa wi'unoo mo ngol, wonde: «Ado ndonto yoggude, a yedday fii an laabi tati.» Onsay o yalti ka yaasi, o wulli wullaandu sattundu.

Fii no Iisaa Nabiraa ka Pilaatu

(Mrk. 15.1-15; Luk. 23.1-7, 13-25; Yhn. 18.28-40)

27 Bay weetii, hooreebe *yottinoobe sadaka ben fow e mawbe jamaa on fewjodi fii no be warira Iisaa. ² Bay wonii be habbii mo, be nabi mo, be watti e juude Pilaatu, dun ko hooreejo diiwal ngal.

Fii no Yudaasi Wartori

(Sah. 1.18-19)

³ Bay Yudaasi janfiido mo on tawii Iisaa happanaama wareede, o ninsi, o natti tammaaji cappande tati kaalisi din ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e ka mawbe ben, ⁴ e hoore himo wi'a: «Mi wadii junuubu, fawugol mo bonnaa mayde.»

Be jaabii mo, be wi'i: «Haaju amen e dun? Dun ko haaju maa!»

⁵ Onsay Yudaasi bugii tammaaji kaalisi din ka nder *juulirde mawnde, o iwi don, o yahi, o wengitoyii.

⁶ Hooreebe yottinoobe sadaka ben moobiti tammaaji kaalisi din, be wi'i: «Dagaaki ka di watee ka marirde laabunde, ko fii ko di coggu yiyan.» ⁷ Bay wonii be fotanii, be yetti din mbuudi, be soodi ngesa mahoowo paya fii ko wona berde hobbe. ⁸ Ko dun wadi si mban ngesa no wi'ee haa hande Ngesa Yiiyan. ⁹ Ko nii ko annabi Yeremiiya wi'unoo kon laatori, wonde: «Be yettii tammaaji cappande tati kaalisi din, dun ko mbuudi di *Isra'iilayankeebe ben fottunoo yobugol fii makko din, ¹⁰ be soodii di ngesa mahoowo paya, wano Joomiraado on yamirirnoo lan non.» †

Fii no Pilaatu Landori Iisaa

(Mrk. 15.2-15; Luk. 23.2-5, 13-25; Yhn. 18.29-40)

¹¹ Bay wonii Iisaa bannaama yeeso hooreejo diiwal ngal, kanko hooreejo on o landii mo, o wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo: «Ko wano wi'irdaa non.» ¹² Kono o jaabaaki huunde e ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben toonata mo kon.

¹³ Onsay Pilaatu landii mo, wi'i: «A nanaali koo ko be woni seeditaade e hoore maa fow?» ¹⁴ Kono Iisaa jaabaaki mo hay huunde e dun. Dun naldini hooreejo diiwal ngal fota.

¹⁵ Tawi juldeere kala, hooreejo diiwal ngal no woowi accitande be kasoojo gooto, mo jamaa on torinoo fii mun woo. ¹⁶ Hari hibe marnoo kasoojo andanoodo fii mun, wi'eteedo Barabaasi. ¹⁷ Nde tawnoo hibe moobondiri, Pilaatu landii be, o wi'i: «Ko hombo e bee faaladon yo mi accitan on? Ko Barabaasi kaa ko Iisaa, wi'eteedo *Almasiihu on?» ¹⁸ Ko fii hari himo andunoo ko sabu nawliigu be wadii Iisaa e joge.

¹⁹ Wa fewndo ko o joodii himo naawude ka naawirdu, beyngu makko nuli e makko, wi'i: «Wota a ukko e fii oo feewudo, ko fii hande mi tampii fota e koydol fii makko.»

† 27.10 Yer. 18.2-3 e Zak. 11.12-13.

²⁰ Kono hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben yuuni jamaa on tortagol Barabaasi, be wara Iisaa. ²¹ Onsay hooreejo diiwal ngal yetti haala kan, wi'i be: «Ko hombo e hakkunde bee dido faaladon yo mi accitan on?»

Be jaabii: «Ko Barabaasi!»

²² Pilaatu wi'i be kadi: «Ko hondun non mi wadata Iisaa, oo wi'eteedo Almasiihu?»

Fow jaabii: «Ko yo o fempe!»

²³ Kanko hooreejo diiwal ngal, o wi'i: «Hara ko bone hombo oo wadi?»

Be burti ewnaade, wi'a: «Yo o fempe!»

²⁴ Bay Pilaatu tawii alaa waawude huunde, awa kadi murtaldu ndun beydoto woni, onsay o yetti ndiyan, o soodii e tawnde jamaa on, o wi'i: «Min mi tawetaake e hibbugol yiiyan oo dan! Dun ko onon wonani!»

²⁵ Onsay jamaa on fow jaabii, wi'i: «Si men toonu mo, yo yiiyan makko dan hibbitu e hoore amen, e hoore bibbe amen ben kadi!»

²⁶ Bawto dun, Pilaatu accitani be Barabaasi. Bay wonii Iisaa gaynaama focceede, kanko Pilaatu o watti mo e juude mabbe fii yo o fempe.

Fii no Suufaabe ben Wadiri Iisaa Jalnori

(Mrk. 15.16-20; Luk. 23.11; Yhn. 19.2-3)

²⁷ Onsay suufaabe hooreejo diiwal ngal nabi Iisaa ka nder suudu laamu, be mottindiri dental suufaabe ben fow, be hunditi mo. ²⁸ Be borti mo conci din, be borni mo dolokke bodeejo. ²⁹ Be sacci katanwol bulle, be wadi ka hoore makko, be tambini mo kalinwol ka jungo makko jaamo. E hoore dun be ari, be jiccii yeeso makko e nder jalnori, e hoore hibe wi'a: «Salminaango e maa, yaa an lando Yahuudiyankebe!» ³⁰ Be tutti mo, be yetti kalinwol ngol, be tappiri mo ka hoore. ³¹ Bay wonii be gaynii mo wadude jalnori, be borti mo dolokke on, be borni mo conci makko din, be nabi mo fii fempoyegol.

Fii no Iisaa Wariraa

(Mrk. 15.21-32; Luk. 23.26-43; Yhn. 19.17-27)

³² Ko be yaltata, be fotti e gorko mo Sirenii wi'eteedo Sim'uunu, be karhi mo nabugol *leggal Iisaa altindiraangal ngal. ³³ Bay wonii be hewtii e ndee nokkuure wi'eteende Golgotaa, ko woni firo dun ko «Nokkuure Laalagal Hoore», ³⁴ be okkori mo njaram jillaadan hahhannde. Kono bay o mettike dan, o jabaali yarude. ³⁵ Bay wonii be fempii mo, be sendiri conci makko din urba. ³⁶ E hoore dun be joodii don, be ayni mo. ³⁷ Be wadi ka dow hoore makko bindi bangindii fii ko o happiranaa kon, dun ko: «Ko oo woni Iisaa Lando Yahuudiyanke'en.» ³⁸ Tawi wuybe dido no fempidaa e makko, goddo on ka sengo makko jaamo, oya on ka nano makko. ³⁹ Tawi feyyoobe ben no hoyna mo, hayla hoore, ⁴⁰ hara hibe wi'a: «An oo wi'unoodo lancay juulirde mawnde nden, darnita nde e nder balde tati,

† 27.28 Ko dolokke bodeejo lando on bornotonoo. †† 27.35 Zab. 22.19

dandito an tigi! Si tawii ko an woni *Biddo Alla on, tippo ka leggal altindiraangal don!»

⁴¹ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e mawbe ben kapun kadi no jalaynoo mo, wi'a: ⁴² «O dandii beya, kono o waawataa dandude hoore makko? Si ko o lando Isra'iila'en, yo o jippo ka leggal altindiraangal, dun en gomdinay mo. ⁴³ Bay himo halfinii e Alla, yo Allaahu on dandu mo jooni si himo yidi mo, ko fii o wi'ii ko o Biddo Alla!» ⁴⁴ Tawi wuybe be o fempidaa ben no yennira mo wano non kapun kadi.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49; Yhn. 19.25-30)

⁴⁵ Gila naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. ⁴⁶ Telen wa ka baawo fanaa, Iisaa ewnii ko tiidi, o wi'i: «Iilooyi, Iilooyi, lama sabaxtanii?» † (Dun no firi: Alla an, Alla an, ko fii hondun tertanidaa mi?)

⁴⁷ Wobbe e wonnoobe don ben nani ko o wi'i kon, be wi'i: «O noddii Iiliya!» ⁴⁸ Tun, goddo e mabbe dogi, yettoyi linsere, o bubhini nde haa nde loppii ndiyan lam-mudan, o wadi nde e tuggordu, o townani mo fii yo o yaru. ⁴⁹ Kono beya wi'i: «Accu, ndaaren si Iiliya aray danda mo.»

⁵⁰ Iisaa ewnii kadi ko tiidi, o timmi.

⁵¹ Onsay *wirngallo ngon ka juulirde mawnde seekii, woni pecce didi, gila dow haa ley. Leydi ndin dimbii, pete den feccii. ⁵² Genaale den udditii, balli yimbe Alla maayunoobe buy immitii, ⁵³ be yalti ka genaale, be naati ka saare hormorde bawto immitagol Iisaa, be feepani yimbe duudube.

⁵⁴ Bay hooreejo suufaabe ben e wondunoobe e makko ben fii aynugol Iisaa yi'ii ko leydi ndin dimbii kon e ko ari e wadude kon, be huli fota, be wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo ko Biddo Alla!»

⁵⁵ Tawi rewbe duudube no ka wodditii, no ndaara, tawi ko ben tigi jokkunoo Iisaa gila Jaliilu fii ko kurkanoo mo. ⁵⁶ Tawi no tawdanoo e mabbe Mariyama jeyaado Magaduuna, e Mariyama yumma Yaaquuba e Yuusufu, e yumma bibbe Zabadii ben.

Fii no Iisaa Surriraa

(Mrk. 15.42-47; Luk. 23.50-56; Yhn. 19.38-42)

⁵⁷ Bay nibbii, aaden aldudo, wi'eteedo Yuusufu jeyaado Raamati ari, tawi on kadi ko taalibaajo Iisaa. ⁵⁸ O yahi ka Pilaatu, o torii mo hettugol furee Iisaa on. Onsay Pilaatu yamiri jonnugol mo mo. ⁵⁹ Bawto dun, kanko Yuusufu o yetti furee on, o tumbi e kasanngoo laabudo, ⁶⁰ o belnoyi mo e qaburu keso mo o asunoo e feto fii hoore makko. O talli hayre njannde, o wadi ka dambugal qaburu, o yahi. ⁶¹ Tawi Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya no joodii don, fewtondiri e yenaande nden.

‡ 27.46 Zab. 22.2

Fii no be Ayniri Yenaande Iisaa nden

⁶² Bimbi nden pände, dun ko pände bawto hebulanagol fii *aseweere nden, hooreebe yottinoobe sadaka ben e *Fariisiyaabe ben yaadi ka Pilaatu. ⁶³ Be wi'i: «Koohoojo, men anditii, oo majjinoowo wi'uno wa fewndo ko o wuuri, si balde tati feyyii o immitoto.

⁶⁴ Awa yamir fii yo yenaande nden ayne haa ka palaande tammere, fii wota taalibaabe makko ben aru wujjita furee on, wi'a jamaa on wonde o immitike e hakkunde maybe ben. Dun, nden majjinande don buray aranere nden.»

⁶⁵ Onsay Pilaatu wi'i be: «E hino suufaabe ko yaha ayna. Yahee ayninon be yenaande nden yeru no waawirdon woo.» ⁶⁶ Onsay be yahi ka yenaande, be burti hibbude hayre nden, nota. Be jodfini don aynoobe ben.

Fii Ummutal Iisaa Almasiihu on

(Mrk. 16.1-10; Luk. 24.1-12; Yhn. 20.1-10)

28 Bay *palaande fowteteende nden feyyii, e alat ka subaka, dun ko pallal aranal e nder yontere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya yahi ndaarugol yenaande nden. ² Tawi dimbannde leydi tiidunde wadii, ko fii hari malaa'ikaajo Joomiraado on tippike iwruude ka kammu, tallii hayre ombira-noonde yenaande nden, joodike e hoore mayre. ³ Tawi yeeso makko ngon no wa'i wa ndaygu, dolokke makko on kadi no rawniri wa cuddi. ⁴ Hakkee ko ben suufaabe aynunoobe don diwni kulol, be wa'i wa maybe.

⁵ Kono malaa'ikaajo on wi'i ben rewbe: «Onon wota on hulu, ko fii mido andi ko Iisaa fempaado on wondon dabbitude. ⁶ Awa o alaa doo, o immitike, wano o wiirunoo non. Aree ndaaron nokkuure ka o belinoo don. ⁷ Yahon tinna, andinoyon taalibaabe makko ben wonde o immintinaama e hakkunde maybe ben,

awa kadi o adoyto on Jaliilu. Ko ton yi'oyton mo. Awa, mi yeetike on dun.»

⁸ Onsay be pottitii yenaande nden heja, e hoore hibe huli, wondude e weltaare mawnde. Be dogi fii yeetoyagol taalibaabe ben on kibaaru. ⁹ Onsay Iisaa ari fotti e mabbe, o wi'i be: «Mi salminii on!» Onsay be badii, be nangi koyde makko den, be sujiani mo.

¹⁰ Bawto dun Iisaa wi'i be: «Wota on hulu. Yahee, humpitoyon musibbe an ben, yo be yahu Jaliilu, ko ton be yi'oytammi.»

Fii ko Suufaabe ben Sifii kon

¹¹ Wa fewndo ko ben rewbe woni ka laawol, tawi wobbe e suufaabe ben naatii ka saare, be yeetike hooreebe *yottinoobe sadaka ben ko wadi kon fow.

¹² Bay wonii ben hooreebe yottinoobe sadaka mot-tondirii e mawbe ben, be fewjodi, be yeeni suufaabe ben kaalisi duududo, ¹³ be wi'i be: «On wi'ay wonde taalibaabe makko ben arno jemma, wujjiti mo fewndo ko daanidon. ¹⁴ Si hooreejo diwal ngal non aru e nanude fii dun, men yahay, men yewta mo haa o hooloo, men itta on e annde.» ¹⁵ Onsay suufaabe ben yetti kaalisi on, be wadiri wano be wi'iraa non. Kaa haala lollu e hakkunde Yahuudiyankeebe ben haa weetaango hande ngoo.

Fii no Iisaa Feejirani Sahaabaabe ben

(Mrk. 16.14-18; Luk. 24.36-49; Yhn. 20.19-23; Sah. 1.6-8)

¹⁶ Taalibaabe ben sappoo e goo yahi Jaliilu, e hoore ngoo fello ngo Iisaa todfaninoo be. ¹⁷ Bay wonii be yi'ii mo, be sujiani mo. Kono wobbe e mabbe sikkitii. ¹⁸ Iisaa badii be, wi'iri be nii: «Mi yedaama kala bawgal ka kammu e ka hoore leydi, ¹⁹ awa yahee, wadon leyyi din fow taalibaabe, *looton be maande kisiyee e innde Baabaajo on e Biddo on e *Ruuhu Seniido on, ²⁰ waa-jodon be doftagol ko mi yamiri on kon fow. Awa, mido wondi e mon pände woo, haa ka lannoode aduna.»

LINJIILA MARKUUSA

Fii Waaju Annabi Yaayaa ngun

(Mat. 3.1-12; Luk. 3.1-18; Yhn. 1.19-28)

1 Ko fuddoode Kibaaru Moyyo Iisaa Almasiihu, *Biddo Alla on, nii. ² Wano windori non ka deftere annabi *Isaaya:

«Awa, mido imminde nulaado an on yeeso maa, fii ko fertano-maa laawol maa ngol.»

³ «Kaa hawa ko hawa ewnotoodo ka wulaa, wi'a: «Moyyinee laawol Joomiraado on, fewnon juri makko dīn!» » †

⁴ Yaayaa yaltiti no *loota maande tuubuubuyee ka wulaa, e himo waajoo yimbe ben yo be aru, be *lootee maande tuubuubuyee fii yo junuubaaji mabbe dīn yaafe. ⁵ Yimbe diiwal *Yahuuda ngal fow e hodube *Yerusalaam ben fow ari e makko. Be qirritii junuubaaji mabbe dīn, o looti be maande tuubuubuyee ka maayo Yurdayniwol. ⁶ Tawi dolokke Yaayaa on ko leebi ngelooba, dattol keeci makko dīn ko guri. Tawi ko kanu e njuuri buruure o naamata. ⁷ Kanko Yaayaa o wi'i: «Burdo lan doole on no arude baawo an mo mi hewtaa hay ugginagol, firta boggi pade mun. ⁸ Min ko ndiyan mi woni on lootirde, kono kanko ko *Ruuhu Seniido on o lootirta on.»

Fii Lootegol Iisaa e Ndarndegol Makko

(Mat. 3.13-17; Luk. 3.21-22)

⁹ Ko e on saa'i don Iisaa iwi saare Naasirata e nder Jaliilu. Yaayaa looti mo Yurdayniwol. ¹⁰ E saa'i mo o yawaynoo ka ndiyan on, o yi'i kammu ngun no uddi-too, Ruuhu Allaahu on no tippora e makko wa ga-booru. ¹¹ Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko an woni Biddo an yidaado on, mido weltor-maa.»

¹² Onsay kisan, Ruuhu Allaahu on nawri Iisaa ka wulaa. ¹³ O woni ka wulaa e nder balde cappande nay, Ibuliisa no ndarndoo mo. Tawi ko kulle buruure den o wondi, malaa'ikaabe ben no kurkanoo mo.

Fii Be Iisaa Adii Noddude ben

(Mat. 4.12-22; Luk. 4.14-15)

¹⁴ Bay wonii Yaayaa wattaama e joge, Iisaa yahi Jaliilu, tawi himo waajoo fii Kibaaru Moyyo Alla on, ¹⁵ himo wi'a: «Saa'i on hewtii, awa kadi *laamu Alla ngun badike! Tuubee, gomdinon Kibaaru Moyyo on!»

¹⁶ E nder ko o takkotoo *Weendu Jaliilu ndun kon, o yi'i Sim'uunu e Andaraawu miɲɲiraawo mun on no bu-goo *jalaaji ka weendu, ko fii hari ko be yungoobe.

¹⁷ Iisaa wi'i be: «Jokkee lan, mi wattay on yungoobe yimbe.» ¹⁸ Don kisan be acciti jalaaji dīn, be jokki mo.

¹⁹ No be yaarunoo seeda, Iisaa yi'i Yaaquuba biddo Zabadii on, e Yuuhanna miɲan makko kanko Yaaquuba, tawi ben kadi no e nder laana, hibe moyyintina jalaaji mabbe. ²⁰ Kanko Iisaa o noddi be kisan, be acci don ben mabbe Zabadii ka nder laana, wondude e yet-tanoobe golle ben, be jokki mo.

Fii no Iisaa Radori Jinnawii e nder Neddo

(Luk. 4.31-37)

²¹ Be yahi Kafernahuum. E *ɲalaande fowteteende nden, dūn ko aseweere nden, Iisaa naati ka juulirde, woni e jannugol. ²² Ko o jannaynoo kon ɲaldini jamaa on, ko fii himo janniraynoo bawgal, hara wonaa wano jannoobe fii Sariya on ben janniraynoo non.

²³ Hawrondiri neddo no ka juulirde mabbe don mo jinnawii bonngii nangi, on sonki, wi'i: ²⁴ «Hey ko hondun faalanadaa men, an Iisaa oo jeyaado Naasirata? Hara ko mulugol men arandaa? Min mido andi ko hombo wonu-maa, ko a *Seniido mo Alla!»

²⁵ Onsay Iisaa yamiri ngii, wi'i: «Fanku, yaltaa e oo neddo!» ²⁶ Onsay ngin jinnawii yeyi on neddo, ngii yalti e makko, hingii haaca ko tiidi.

²⁷ Fow ɲaldi, landondiri, be wi'i: «Ko hondun woni dū'un? Ko jannde heyre arunde bawgal. Himo yamira hay jinnaaji bondi dīn, di doftoo mo!» ²⁸ Onsay kisan, kibaaru fii makko lolli e nder diiwal Jaliilu ngal fow.

Fii no Iisaa Nawndiri Nawnuube buy

(Mat. 8.14-17; Luk. 4.38-41)

²⁹ Bay be yaltii ka juulirde don, kambe e Yaaquuba e Yuuhanna, be yahi ka galle Sim'uunu e Andaraawu.

³⁰ Tawi esiraawo Sim'uunu suddiido on no waalii nawnaare nguli-bandu. Tun, be wowlani Iisaa fii makko.

³¹ Iisaa badii mo, nangi jungo ngon, immini mo. Nguli-bandu kin yalti e makko, kanko debbo on o woni e kurkanagol be.

³² Bay niɲɲii, wonii naange ngen mutii, be addani mo pawbe ben fow e be jinna nangi ben fow. ³³ Tawi saare nden fow no mottondiri ka yeeso dambugal. ³⁴ O selli-ni pawbe buy, tampirnoobe ɲabbeeli nooneeji nooneeji. O radii kadi jinnaaji buy, o salii di wowlu, bay hari hidii andi mo.

† 1.3 Mal. 3.1 e Isa. 40.3

Fii no Iisaa Waajori e nder Jaliilu

(Luk. 4.42-44)

³⁵ Bimbi nden nande subaka, tawi hentaaki taho, o immii, o yalti, o yaari e nokkuure wuldinnde, o woni e toragol Alla. ³⁶ Onsay Sim'uunu e be o wondunoo ben woni e dabbitugol mo. ³⁷ Bay wonii be yi'ii mo, be wi'i mo: «Fow no dabbitude on.»

³⁸ Iisaa jaabii be, o wi'i: «Yahen ka kodooli kawtirdi e doo, fii yo mi waajo ton kadi, ko fii ko dun addimmi.»

³⁹ Onsay o yahi e nder Jaliilu fow, himo waajoo e nder juulirde den, radoo jinna.

Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan

(Mat. 8.1-4; Luk. 5.12-16)

⁴⁰ Onsay mo damajan ari e makko, jiccii, jeeji mo, wi'i: «Si hidon yidi, hidon waawi lan sellinde, mi laaba.»

⁴¹ Iisaa yurmaa mo, fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Mido yidi, laato selludo laabaa.» ⁴² Don kisan, damajan dan iwi e makko, o selli, o laabi.

⁴³ Iisaa immintini mo kisan e hoore yamiroore sat-tunde, ⁴⁴ o wi'i mo: «Reeno wota a wowlan dun hay gooto, kono yahu hollitoyodaa *yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka fii ko labbinadaa kon wano Muusaa yamiri non, fii yo dun wonan be seedee.» ⁴⁵ Bay wonii on neddo yahii, o woni e wowlugol towna ko wadi kon, e lollingol haa tawi Iisaa waawataa naatude han kadi e saare e kene, kono ko ka baawo ka wuldini o won-aynoo. Tawi no iwree e cende den fow, aree e makko.

Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujjo

(Mat. 9.1-8; Luk. 5.17-26)

2 Balde seeda bawto dun, Iisaa arti Kafernahuum, yimbe ben andi wonde himo ka suudu. ² Yimbe duudube moobii don, tawi hay ka dambugal alaa ka rewee, Iisaa no yewta be daaluyee on. ³ Yimbe nayo rondii maaya-banduujjo, addani mo. ⁴ Nde tawnoo be waawataa mo hewtinde Iisaa sabu duudugol jamaa on, be tufi warnakere nden fewndo ka Iisaa woni don, be tippindini on maaya-banduujjo e boggi dimbordi din. ⁵ Bay Iisaa yi'ii gomdinal mabbe ngal, o wi'i maaya-banduujjo on: «Boobo an, junuubaaji maa din yaafaama.»

⁶ Tawi wobbe e jannoobe fii Sariya on no don, hibe miiijoo ka berde mabbe: ⁷ «Ko fii hondun oo kan wowli-ranta nii? Dun ko hoynugol Alla! Ko hombo waawi yaafaade junuubi, ko wonaa Alla?»

⁸ Iisaa andiri kisan ruuhu mun on miiijooji mabbe din. O wi'i be: «Ko hondun miiijantodon dun ka berde mon? ⁹ Enee, hakkunde wi'ugol maaya-banduujjo «junuubaaji maa din yaafaama» e «immo yettaa boggi-dimbordi maa din, yahaa», ko hondun e dii doo buri weebude?

¹⁰ Fii no andiron wonde *Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna doo fii yaafagol junuubaaji», ¹¹ o wi'i jukkudo on: «Mi yamirii ma, immo yettaa boggi-dimbordi maa din, hootaa ka maa.»

¹² On immii don kisan yeeso mabbe, o yetti boggi dimbordi makko din, o yalti. Sabu dun wadi be fow be

haawii, tawi hibe mawnina Alla, wi'a: «Hari haa hande men yi'aali sifa dun!»

Fii no Lewi Jokkiri Iisaa

(Mat. 9.9-13; Luk. 5.27-32)

¹³ Iisaa yiltori kadi ka daande weendu. Jamaa on fow ari e makko, o woni e jannugol be. ¹⁴ Wa ko Iisaa feyyata, o yi'i Lewi mo Alfaa no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i mo: «Aru jokkaa mi!» Kanko Lewi o immii, o jokki mo.

¹⁵ Bawto dun, Iisaa joodii fii naamugol ka suudu Lewi, tawi *yantoobe sagalle duudube e junuuban-keebe duudube no joododi e makko, wondude e taal-ibaabe makko ben, ko fii hari jokkunoobe mo ben no duudi. ¹⁶ Bay jannoobe fii Sariya on, be fedde *Fariisiyaabe ben, yi'ii himo naamida e yantoobe sagalle ben e junuubanke'en, be wi'i taalibaabe makko ben: «E ko fii hondun oo naamidanta e yantoobe sagalle ben e junuubanke'en?»

¹⁷ Bay wonii Iisaa nanii dun, o wi'i be: «Hinaa sellube ben hatonjini e pawndoowo, kono ko pawbe ben. Awa min, wonaa noddugol feewube ben mi arani, kono ko junuubankeebe ben.»

Landal fii Hoorugol

(Mat. 9.14-17; Luk. 5.33-39)

¹⁸ Tawi taalibaabe Yaayaa ben e Fariisiyaabe ben kapun no hoori. Be ari, be wi'i Iisaa: «Ko fii hondun taalibaabe Yaayaa ben e be Fariisiyaabe ben kapun hooranta, hara taalibaabe maa ben kan alaa hoorude?»

¹⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Taw si njaatigiibe jom jomba no waawi hoorude nde hibe wondi e jom jomba? Be gasataa hoorude yeru jom jomba no wondi e mabbe. ²⁰ Aray e saa'i nde jom jomba pottinaa e hakkunde mabbe. Onsay e den balde don be hooray.

²¹ «Hay gooto yettataa ceelol bagi keso walkira dolokke kiddo. Dun haray kesun dun naboray fow, wuddere nden burta yaajude. ²² Hay gooto kadi loowataa njaram kesan e nder bootooji guri kiddi. Si hinaa dun, dan njaram kesan wonay sabu ko feeri din guri. Onsay njaram dan woo, bootooji guri din woo, bona. Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee.»

Landal fii Nalaande Fowteteende nden

(Mat. 12.1-18; Luk. 6.1-5)

²³ E aseweere goo, dun ko *nalaande fowteteende nden, hari Iisaa no rewude e gese ngawri. E nder yaadu mabbe ndun, tawi taalibaabe makko ben no woocora cawti den gese. ²⁴ Fariisiyaabe ben wi'i mo: «Ko hondun bee wadanta ko dagaaki e nalaande fowteteende nden?»

²⁵ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali haa hande ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, o faalaa ko o naama, kanko e yimbe wondunoobe e makko ben? ²⁶ O naati ka nder suudu Alla fewndo oo *yottinoowo mawdo sadaka wi'eteeo Abiyyaataraa, o

naami bireedijje weebitaade fii sadaka den, de tawata ko yottinoobe sadaka ben tun daganinoo naamugol, o okkori kadi wondube e makko ben.»

²⁷ O wi'i be kadi: «Aseweere nden ko fii yimbe ben taganaa, yimbe ben taganaaka fii aseweere nden.

²⁸ Ko dun si ko 'Bii-Aaden on woni jom hay nalaande fowteteende nden.»

Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo

(Mat. 12.9-14; Luk. 6.6-11)

3 Iisaa naatiti kadi ka juulirde. Tawi maaya-jungoojo no nder ton. ² Nde tawnoo *Fariisiyaabe ben no faalaa toonude Iisaa, be ayni mo, hibe ndaara si o nawnday mo e *palaande fowteteende nden. ³ Iisaa wi'i on maaya-jungoojo: «Immo darodaa ka hakkunde doo.»

⁴ Ontuma Iisaa landii ben: «E hara no dagii ka goddo wada ko moyyi maa ko boni, danda wonkii maa wona sabu makki e *aseweere?» Kono be deyyi.

⁵ Onsay Iisaa ndaari be e hoore himo tikki, aani fii sattere berde mabbe den. O wi'i on neddo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, jungo makko ngon selli.

⁶ Onsay Fariisiyaabe ben yalti, be woni e fewjodugol e yimbe *Heroodu lando on fii no be warira Iisaa.

Fii no Jamaa on Iwri hen fow, Ari e Iisaa

⁷ Bawto dun, Iisaa e taalibaabe mun ben yaari ka weendu. Jamaa moolanaado iwrufo ka diiwal Jaliilu e ka diiwal Yahuuda ⁸ e Yerusalaam e Iduuma e leyde wonirde gada Yurdayniwol den e dii banjeeji Tiiri e Siduuna jokki mo. On jamaa, nanunoodo ko o wonnoo wadude kon fow ari e makko. ⁹ Onsay Iisaa yamiri taalibaabe mun ben yo be dabban mo laakun fii wota jamaa on biyu mo. ¹⁰ Nde tawnoo himo sellinde yimbe duudube, tampirnoobe pabbeeli ben fow wubbi e makko fii meemugol mo. ¹¹ Kono be jinna nangi ben, si yi'ii Iisaa, jiccotono yeeso makko, ewnoo, wi'a: «Ko a *Biddo Alla!» ¹² Kono kanko Iisaa o yamirayno din jinnaaji, o tentina wota di fejnin fii makko.

Fii no Iisaa Subori Sahaabaabe mun ben

(Mat. 10.1-4; Luk. 6.12-16)

¹³ Bawto dun, Iisaa yawi e fello, o noddi be o faalaa ben, ben ari e makko. ¹⁴ O subii sappoo e dido, o toddii be *sahaabaabe, ko o wonda e mun, ko o immina waajoyoo, ¹⁵ wondude e bawgal fii radagol jinnaaji din. ¹⁶ Ben sappoo e dido, be o toddii, ko Sim'uunu, on mo o jammi Petruusu, ¹⁷ e Yaaquuba mo Zabadii, e Yuhanna neene-gooto on on (ben be Iisaa jammi Bowanesiisa, ko woni firo dun ko «bibbe-farjitere»), ¹⁸ e Andaraawu e Filiipu e Bartolomaawu e Matta e Tooma e Yaaquuba mo Alfaa e Taddaawu e Sim'uunu tawdaado e fedde *Zelotiibe ben, ¹⁹ e Yudaasi Iskariiyu, janfoytotoo mo on.

Fii no Iisaa Jaabori Tooje de O Toonaa

(Mat. 12.22-32; Luk. 11.14-23)

²⁰ Bawto dun, kanko Iisaa o arti ka suudu. Yimbe ben moobii kadi haa ka tawata kanko e taalibaabe makko ben be waawataa hay naamude. ²¹ Bay sibbe Iisaa ben nanii dun, be ari nangugol mo, ko fii hari hibe wi'a: «O wilike!»

²² Nde tawnoo jannoobe fii Sariya on, iwruube Yerusalaam ben, no wi'a: «Balzabuula* no e makko, ko tippude e lando jinnaaji din o woni radorde jinnaaji din.»

²³ Onsay Iisaa noddi be, yewtiri be misal, o wi'i: «Ko honno Ibuliisa waawirta radorde Ibuliisa? ²⁴ Si tawii laamateeri liddondirii kayri tigi, haray ndin laamateeri waawataa tabitude. ²⁵ Awa kadi si suudu liddondirii, ndun suudu waawataa tabitude. ²⁶ Si tawii non Ibuliisa dartike hoore mun tigi, o liddike hoore makko, haray o waawataa tabitude, haray fii makko lannii. ²⁷ Ko fii hay gooto waawataa naatude e nder galle neddo dolnudo, o mooba keyeeji on din, ado o habbude on neddo dolnudo. Ko onsay doo o waawata moobude ko woni ka suudu on kon. ²⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, yimbe ben yaafante junuubaaji din fow e hoyreeji di be hoynataa din, ²⁹ kono kala hoynudo *Ruuhu Seniido on hebataa yaafuyee few, haray himo fawtii junuubu haa poomaa.» ³⁰ Ko Iisaa wi'iri be dun, ko bay hibe wi'ude: «Jinna no e makko.»

Fii Beynguure Iisaa nden

(Mat. 12.46-50; Luk. 8.19-21)

³¹ Onsay yumma Iisaa e yumma-gootoobe makko ben ari, darii ka yaasi. Be immini goddo ko noddana be mo. ³² Tawi jamaa on no joodii, hundi mo, be wi'i mo: «Yumma mon e yumma-gootoobe mon ben no darii ka yaasi, hibe dabitude on.»

³³ Iisaa jaabii be, o wi'i: «Ko hombo woni yumma an e yumma-gootoobe an ben?» ³⁴ Onsay o layyi gite e hoore joodiibe hundi mo ben, o wi'i: «E hino yumma an e yumma-gootoobe an ben. ³⁵ Ko fii kala wadudo faale Alla on, haray ko on woni yumma-gooto an on e bandiraawo an on e yumma an.»

Misal Yettaangal e Remoowo

(Mat. 13.1-23; Luk. 8.4-15)

4 Iisaa woni kadi e waajagol ka daande weendu. Hakkee ko jamaa moobinoodo takko makko on duudi, o bakii e laakun ka nder weendu, o joodii, jamaa on fow woni ka daande weendu. ² O janniri be piiji buy mise. E nder ko o waajotoo kon, o wi'i: ³ «Hedee, ko remoowo yaltunoo sankugol. ⁴ E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka datal, colli din ari modi de. ⁵ Godde den yani e hoore kaaye, ka leydi duudaa, de fudi hepa sabu dewlugol leydi ndin. ⁶ Bay naange ngen yaltii, de sumi de yoori sabu angal ka dadi din sinjoo. ⁷ Godde goo kadi yani ka sooyoore, de fudidi e mayre, sooyoore nden modi de, laatii de rimaali few. ⁸ Godde goo yani ka leydi moyyiri. De fudi, de mawni,

de sawti, cawti goo gabbe cappande tati, cawti goo cappande jeegoo, cawti goo teemedere.»

⁹ E hoore dūn, o wi'i: «Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

¹⁰ Bay luttii mo kanko tun, dōwtunoobe mo ben e *sahaabaabe sappoo e didoobe ben woni e landagol mo firo dee mise. ¹¹ O wi'i be: «Onon on yedaama gundoo *laamu Alla ngun, kono bee ka yaasi, be wowli-rante fow mise, ¹² fii yo be ndaaru, hara be yi'ataa, yo be nanu, hara be faamataa, fii wota be tuubu, junuubaaji mabbe dīn yaafee.» †

¹³ O wi'i be kadi: «On faamaali ngal misal doo? Ko honno non faamiroyton deya mise fow? ¹⁴ Remoowo on sanki awdi ndin, dūn ko daalol ngol. ¹⁵ Wobbe no wa'i wa nde awdi sankaa ka datal ka daalol ngol sankaa don. Be nana ngol tun, Ibuliisa ara, itta daalol sankaa ngol e mabbe ngol. ¹⁶ Wobbe goo kadi no wa'i wa nde awdi sankaa ka kaaye. Nde be nani daalol ngol, be jaba ngol heja e nder weltaare. ¹⁷ Kono be alaa dadi, ko fii hinaa be tabitube. Nde satteendeeji maa cukkeede aroyi sabu jokkugol mabbe daalol ngol, be tertoto kisan. ¹⁸ Wobbe goo kadi no wa'i wa nde awdi sankaa ka sooyoore. Ko ben woni nanoobe daalol ngol, ¹⁹ kono ngol ronka rimude e mabbe, ko fii haray ngol modiraama andeeji aduna e dayniro jawle e faaleeji ngurndan goo. ²⁰ Beya ben non no wa'i wa nde awdi sankaa ka leydi moyyiri. Ko ben woni nanoobe daalol ngol, jaba, ngol rima e mabbe, wobbe goo laabi cappande tati, wobbe goo laabi cappande jeegoo, beya ben laabi teemedere.»

Misal Yettaangal e Lampu

(Luk. 8.16-18)

²¹ O wi'i be kadi: «Taw si hara lampu ko ka wirnii wadettee maa ko e ley danki? E hara hinaa ka kene?»

²² Ko fii alaa ko suudii ko feenjataa, awa kadi kala gundoo ko sakkitora ko feenjogol. ²³ Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

²⁴ O wi'i be kadi: «Wattanee yiila e ko hedotodon kon. Ko fii ko sariyaare nde etirdon nden etirantedon, beyditanedon kadi. ²⁵ Ko fii ko mardo beydantee, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon.»

Fii no Laamateeri Alla ndin Ebbindiriraa e Awdi

²⁶ O wi'i be kadi: «Laamu Alla ngun no wa'i wa nde neddo yetti awdi, sanki ka leydi. ²⁷ Woni o daanii woo, o daanaaki woo, jemma e nalorma awdi ndin fuday, njanda, hara ko no o andiraa. ²⁸ Leydi ndin fudinany hoore mun, ndi adora pudol ngol, hikka cawtol ngol, si gabbe den kadi moyyinoo moyya ka cawtol. ²⁹ No gabbe den bendiri, wortowal ngal no yetteede, ko fii haray baagol ngol fewndike.»

Fii no Laamateeri Alla ndin Ebbindiriraa e Bene

(Mat. 13.31-32; Luk. 13.18-19)

³⁰ O wi'i kadi: «Ko hondun ebbindirten e laamu Alla ngun, maa ko misal hongal hollirten dūn? ³¹ Hingu wa'i wa abbere bene, kon ko buri fandude e ko aawetee kon fow ka leydi. ³² Kono si wonii nde aawaama, nde hawtoo, nde njanda, nde bura ko aawetee e naakoo kon fow, nde wada caldi njani haa ka tawata colli dīn ka weeyo waaway hodude ka ley dowdi makki.»

³³ Ko mise buy wa'itaynoode nii o yewtiraynoo be daaluyee on, noone no be waawiraynoo faamirde. ³⁴ O yewtirtaano be si wonaa mise, kono si wonii ka weddii o sifantono fow taalibaabe makko ben.

Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden

(Mat. 8.23-27; Luk. 8.22-25)

³⁵ Nden njande kiikiide Iisaa wi'i be: «Lumbiten gada.»

³⁶ Be acciti jamaa on, be nabori Iisaa ka weendu e nder laakun kun o wonnoo e mun kun, laade goo dowti be.

³⁷ Tun waabiliire tiidunde wondunde e hendu woni e wifugol, tawi morloode ndiyan den no piyoo e laakun kun, kun heewa ndiyan. ³⁸ Tawi kanko Iisaa himo awlii ngawlu, daanii baawo. Be findini mo, be wi'i: «Karamoko'en, e on kippataa fii ko men woni mulude kon?»

³⁹ O immii, o torjani hendu ndun, o wi'i ndiyan dan: «Deeyu, fankaa!» Hendu ndun deyyi, deeyaango tiidungo wadi. ⁴⁰ E hoore dūn o wi'i be: «Ko fii hondun hulandon? E hara on alaa gomdinal haa jooni?»

⁴¹ Be huli kulol tiidungol, be wi'indiri: «Ko hombo woni oo? Ko fii hay keneeli dīn e baharu on doftoto mo!»

Fii no Jinnanoobe Dido Selliniraa

(Mat. 8.28-34; Luk. 8.26-39)

5 Be hewtoyi gada weendu ndun, dūn ko e ndii leydi bee Gadariyankoobe. ² Nde Iisaa tippornoo ka laana, aaden mo jinna woni e mun iwri ka genaale, ari yeeso makko. ³ Tawi ka on mari hodo ko ka genaale. Hari hay gooto waawataa mo habbude hande kadi, hay si tawii non ko jolokooje. ⁴ Ko fii hari soono woo o dumbete, o jolkee, o taya jolokooje den, o hela dumbirde den. Tawi hay gooto waawataa mo dahude. ⁵ Tawi jemma e nalorma ko ka genaale e ka pelle o tabiti, e himo sonka, barmintinora kaaye.

⁶ No o haccornoo Iisaa ka woddi, o dogi, o ari, o jiccii yeeso makko, ⁷ o ewnii ko tiidi, o wi'i: «Ko hondun faalanadaa lan, an oo *Biddo Alla Jom Bural? Mi torike ma fii Alla, wota a lettan!» ⁸ Ko fii hari Iisaa no wi'ude ngii: «Yaltu e oo neddo, yo jinnawii!»

⁹ Onsay Iisaa landii mo: «Ko honno innetedaa?»

On jaabii: «Ko «Konu», ko fii meden duudi!» ¹⁰ Awa kadi hidi jeejaynoo mo fota fii wota o yaltin di leydi ndin.

¹¹ Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka binde falo don. ¹² Onsay jinnaaji dīn jeeji Iisaa, hidi wi'a: «Nawru men e dii koseeji fii no men naatira e nder majji!» ¹³ O newnani di dūn. Jinnaaji dīn yalti e on

† 4.12 Isa. 6.9-10

neddo, di naati e nder dín koseeji. Onsay koseeji dín giddi ka falo, di unoyii ka weendu, di yoolii, tawi ko wa di guluuji didi.

¹⁴ Onsay ornaynoobe di ben dogi, be fillitoyii dun ka saare e ka fulawaaji, yimbe ben ari yi'ugol kon ko wadi. ¹⁵ Bay be arii e Iisaa, be yi'ii on mo konu jinna wonnoo e mun no joodii bornii, wondi e hakkille timmude, be huli. ¹⁶ Yi'unoobe ko wadi kon fillitanii be ko wadi e hoore jinnanoodo on kon e ko wadi e koseeji dín kon. ¹⁷ Onsay be woni e jeejugol Iisaa fii yo o yaltu ka leydi mabbe.

¹⁸ Wa ko kanko Iisaa o yawata ka laana, jinnanoodo on torii mo yo o accu be wonda. ¹⁹ Laatii Iisaa new-nanaali mo, kono o wi'i mo: «Yahu ka mon, dun ko ka sibbe maa ben, fillitanodaa be ko Joomiraado on wadan-maa kon fow e ko honno o yurmira-maa.»

²⁰ Onsay o yahi, o woni e fillitagol e nder *Dekapooli ko Iisaa wadani mo kon fow. Hediibe mo ben fow njaldi.

Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, O Sellini Debbo

(Mat. 9.18-26; Luk. 8.40-56)

²¹ Bay Iisaa yettii laana kan, lumbitoyii gada, jamaa moolanaado ari, moobii takko makko kadi ka daande weendu. ²² Tun goddo e hooreebe juulirde nden wi'eteedo Yaayirusu, ari. Bay o yi'ii mo, o yani e ley koyde makko. ²³ O torii mo, o jeeji e hoore himo wi'a: «Biddo an jiwo on no e daande mayde. Seenee fawon sookeeje mon den e makko fii no o dadira, o wuura.» ²⁴ Onsay Iisaa yaadi e makko.

Jamaa duududo jokki mo, bittiri mo cende den fow. ²⁵ Tawi kadi debbo no don, hebii duubi sappoo e didi himo soncaade. ²⁶ Tawi o tampii fota e juude nawn-dooobe duudube, awa kadi o ittii ko o jogii fow, dun nafaali huunde, kono naw ngun burtu. ²⁷ Bay o nanii fii Iisaa no wowlee, o ari e jamaa on, o wontiri baawo Iisaa, o meemi dolokke makko on, ²⁸ ko fii hari kanko debbo on himo mijoo: «Si mi waawii tun meemude conci makko dín, mi ndikkay.» ²⁹ E on saa'i tigi ko o soncotonoo kon tayi, o andi ka bandu makko wonde o ndikkii naw makko ngun.

³⁰ Tun Iisaa andi wonde bawgal makko ngal gollii goddun. O yeyyitii e hakkunde mbatu ngun, o wi'i: «Ko hombo meemi conci an dín?»

³¹ Taalibaabe makko ben wi'i mo: «Ndaaree jamaa ko bitti on, si hidon maaka «ko hombo meemi lan?» »

³² Onsay o layyi gite takko makko fii yo o yi'u wadudo dun on. ³³ Nde tawnoo debbo on no andi ko feyyi e makko kon, o huli, o diwni, o ari o yani e ley koyde Iisaa, o wowlani mo goonga on fow. ³⁴ Kono Iisaa wi'i mo: «Jiwo an, gomdinal maa ngal sellinii ma. Yahu e hoore buttu, sellaa naw ngu wondudaa ngun.»

³⁵ Wa fewndo ko Iisaa yewtata dun, wobbe e jeyaabe ka hooreejo juulirde nden iwi ton ari, wi'i mo: «Jiwo maa on maayii. Ko fii hondun sonjantaa oo karamokoojo?»

³⁶ Kono bay Iisaa nanii dun, o wi'i hooreejo juulirde nden: «Wota a hulu, gomdín tun.»

³⁷ Kono laatii Iisaa jabaano hay gooto dowta mo, si hinaa Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna neene-gooto Yaaquuba on. ³⁸ Bay be hewtii ka hooreejo juulirde nden, kanko Iisaa o yi'ii jiiiboldu ndun e ko yimbe ben wullata fesa ko tiidi kon. ³⁹ O naati, o wi'i be: «Ko hondun woni nduu jiiiboldu e dii gondi? Ko fii jiwo on maayaali, o daani.» ⁴⁰ Be jali mo.

Onsay o yaltini be fow, o yetti ben jiwo on e yumma jiwo on, wondude e dwtunoobe mo ben, be naati ka jiwo on woni don. ⁴¹ O nangi jungo jiwo on, o wi'i mo: «Talitaa kumi!» (ko woni firo dún: «Mi wi'ii ma: «Jiwo, immo!» ») ⁴² Don kisan jiwo on immii, o woni e jindugol, ko fii hari ko mo o duubi sappoo e didi. Kaawee mawdo hebi be. ⁴³ Iisaa yamiri be, tentini, wota hay gooto andu dun. O wi'i be yo be okkor jiwo on ko o naama.

Fii no be Naasirata ben Salori Gomdinde Iisaa

(Mat. 13.53-58; Luk. 4.16-30)

6 Onsay Iisaa iwi don, o yahi ka leydi makko. Taalibaabe makko ben kadi jokki mo. ² Bay wonii *njalaande fowteteende nden hewtii, dun ko *ase-weere nden, o woni e waajagol ka juulirde. Tawi duudube no hedotonoo mo. Be njaldi, be wi'i: «Dun ko honto iwrani oo? Ko hongu woni nguu faamu ngu oo yedaa, e ko honno sifa dii kaawakeeji moyyi woni wadirde e juude makko? ³ E hinaa minisiyeejo on nii? Hinaa kanko woni biddo Mariyama on? E hara neene-gootoobe makko ben hinaa Yaaquuba e Yuusufu e Yuudu e Sim'uunu? E hinaa bandiraabe makko ben no wondi e men doo?» Dun hadi be gomdingol mo.

⁴ Kono Iisaa wi'i be: «Annabaajo ko ka leydi mun tun e ka musidal mun e ka beynguure mun yawaa.»

⁵ Laatii o waawaali wadude don kaawakee woo, si hinaa *fawugol juude e hoore nawnube goo, sellina be.

⁶ Kono o njaldi sabu angal gomdinal mabbe ngal. O jindi e kodooli hundudi don dín, o janni.

Fii no Iisaa Nulirnoo Sahaabaabe mun ben Sappoo e Dido

(Mat. 10.2-20; Luk. 9.1-6)

⁷ Onsay o noddii sappoo e didoobe ben, o woni be e imminirgol dido dido e hoore jonnugol be bawgal radagol jinnaaji dín. ⁸ E hoore dun, himo yamiri be wota be yettu hay huunde ko be yooboo, si hinaa tuggor-du wooturu tun: hinaa bireedi, hinaa bonfooji, hinaa yettugol dattol mbuudi. ⁹ Kono o wi'i be: «On wattoto pade, kono wota on borno dolokkaaji didi.» ¹⁰ O wi'i be kadi: «Kala suudu ndu naatoydon e mun, weeree don haa nde hidon iwa e nden nokkuure woo. ¹¹ Kono si woodii e saare nde yimbe ben jabaali on, hedii on, nde hidon yalta don woo, honkee mbullaari teppe mon den fii yo dun wonan be seedee ella mabbe on.»

¹² Be yahi be waajoyii fii yo yimbe ben tuubu. ¹³ Tawi hibe radoo jinnaaji duududi, juura nebbe e nawbe duudube, sellina be.

Fii Mayde Annabi Yaayaa nden

(Mat. 14.1-12; Luk. 9.7-9)

¹⁴ Heroodu* lando on humpitii dun. E hoore dun tawi innde Iisaa nden lollii, hibe wi'a: «Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on immitike e hakkunde maybe ben! Ko dun wadi si himo mari bawgal wadugol kaawakeeji moyyi.»

¹⁵ Tawi wobbe ben no wi'a wondema ko Iiliya, beya ben kadi no wi'a ko annabaajo wa goddo e annabaabe hibbe ben.

¹⁶ Kono bay Heroodu nanii dun, tawi himo wi'a: «Ko Yaayaa, on mo mi wadi haa daande mun tayaa. Ko on woni ko immitii!»

¹⁷ Ko fii hari kanko Heroodu tigi o nangiino Yaayaa, o jolkii mo, o wadii e kaso, sabu oo debbo wi'eteedo Heroodiia mo kanko Heroodu o yetti, tawi-le on ko beyngu Filiipu, yumma-gooto makko on nun kanko Heroodu, ¹⁸ sabu ko Yaayaa wi'unoo mo kon wonde daganaaki mo ka o yetta beyngu yumma-gooto makko on. ¹⁹ Tawi oo debbo wi'eteedo Heroodiia no haamanii mo kanko Yaayaa, no faalaa mo warude, kono o waawaali, ²⁰ ko fii hari Heroodu no huli Yaayaa, sabu ko o andi kon on ko neddo feewudo laabudo, ja-ka himo hiwunoo mo. Tawi himo yidunoo hedagol mo, fii kala si o nanii himo yewta, o jibotono fota.

²¹ Kono pande goo kanko Heroodiia o hebi sabu weebando mo e nder ngal caatal, ngal Heroodu wadani be o lammini ben e hoorebe suufaabe makko ben e hoorebe ben Jaliilu fii anditugol jibineede makko kanko Heroodu ngol. ²² E nder dun, jiwo Heroodiia on naati, ami, o weli Heroodu e saatinaabe ben.

Onsay lando on wi'i jiwo on: «Toro lan kala ko faaladaa, mi wadante.» ²³ O wadani mo ndee woon-doore doo, o wi'i: «Kala ko toridaa mi, mi wadante, hay si ko feccere laamateeri an ndin.»

²⁴ Kanko jiwo on o yalti, o landii yumma makko: «Ko hondun mi landotoo?»

Neene makko jaabii mo wi'i: «Ko hoore Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on.»

²⁵ Kanko jiwo on o hawjiti kisan, o naati, o ari e lando on, o wi'i: «Mido faalaa yo a jonnann doo hoore Yaayaa lootoowo on kisan, hara hinde tumbaa e miran!»

²⁶ Onsay lando on aani, kono sabu woondooje makko den, e be o saatinnoo ben, tawi o faalaaka mo salanaade. ²⁷ O immini kisan suufaajo, o yamiri mo ad-doygol hoore Yaayaa nden. Suufaajo on yahi, tayoyi hoore Yaayaa nden ka kaso, ²⁸ o addi hoore nden e nder miran, o jonni jiwo on. Jiwo on kadi jonnanyi nde yumma mun. ²⁹ Bay wonii dun andike, taalibaabe Yaayaa ben ari, yetti furee makko on, be surroyi.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo

(Mat. 14.13-21; Luk. 9.10-17; Yhn. 6.1-14)

³⁰ Sahaabaabe* ben mottondiri takko Iisaa, be sifanii mo ko be wadi kon fow e ko be janni kon. ³¹ Onsay o wi'i be: «Aree ka weddii, hara ko ka wuldini, fowtodon

seeda.» Ko fii hari yimbe buy no wada yaha ara, tawi Iisaa e taalibaabe mun ben alaa hay feere no be naamira.

³² Onsay kambe tun be bakii e laana fii yahugol e nokkuure wuldinnde. ³³ Buy yi'i hibe yaha, anditi be. Yimbe ben ka ca'e fow dogi, aditoyii be ka be yahaynoo ton. ³⁴ Bay wonii kanko Iisaa o tippike ka laana, o yi'i jamaa duududo, o yurmaa be, ko fii hari hibe wa'i wa baali di alaa ngaynaako. Onsay o woni be e jannugol piiji duududi.

³⁵ Nde tawnoo jallal ngal poodike, taalibaabe makko ben badii mo wi'i: «Ndee nokkuure ko wuldinnde, awa kadi jallal ngal poodike. ³⁶ Accitee be, be yaha ka fulawaaji e ka kodooli kawtirdi e doo, be dabboya ko be naama.»

³⁷ Iisaa jaabii be wi'i: «Onon tigi okkoree be ko be naama.»

Kono be wi'i mo: «E hara men yahay, men soodoya bireedi yeru *dinaruuji teemedde didi, men okkora be ko be naama?»

³⁸ Onsay o jaabii be, o wi'i: «Ko bireediije jelu mardon? Yahee ndaaroyon.» Be yahi, be humpitoyii, be ari, be wi'i mo: «Ko bireediije jowi e liyyi didi.»

³⁹ Onsay o yamiri be yo be joddinir be fow mojobe mojobe ka hoore hudo hecco. ⁴⁰ Be joddiniri be saffeeji saffeeji, di yimbe teemedere, e di yimbe cappande njowo. ⁴¹ O yetti bireediije den jowi e liyyi din didi, o banti gite den, o fewtini ka kammu, o du'ii. Onsay o tayiti bireedi on, o woni e jonnugol taalibaabe ben ko hewtina jamaa on. O senditi kadi liyyi din e hakkunde fow. ⁴² Fow naami haa haari. ⁴³ Be moobiti debbee sappoo e didi tew kunte bireedi e liyyi. ⁴⁴ Ben naamunoo be on bireedi hari ko be worbe guluuje njowo.

Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan

(Mat. 14.22-33; Yhn. 6.16-21)

⁴⁵ Bawto dun kisan, o yamiri taalibaabe makko ben yo be bako ka laana, be hikkoo yeeso makko, be lum-ba gada, telen Bayti-Sa'iida, e nder ko o yiltata jamaa on kon. ⁴⁶ Bay o waynondirii e mabbe, o yawi ka fello fii toragol Alla.

⁴⁷ Bay nibbii, tawi laana kan no ka tumbo weendu, kanko Iisaa tun himo ka leydi. ⁴⁸ O andi hibe e nder satteende fota e nder awyingol laakun kun, ko fii hari hibe tiindondiri e hendu ndun. Wa fewndo ka subaka, o sutori e mabbe, himo seppa ka hoore ndiyan, tawi himo faalaa be feyyitaade. ⁴⁹ Bay taalibaabe ben yi'ii himo seppa ka hoore ndiyan, be sikki ko mbeelu, be sonki, ⁵⁰ ko fii hari be fow be yi'ii mo, be hulii.

Iisaa wi'i be kisan: «Hoolee, ko min nii! Wota on hulu!» ⁵¹ Onsay o yawi ka laana takko mabbe, hendu ndun deyyiti. Be fow be njaldi fota, ⁵² ko fii hari be faamaali kaawake moyyo wadudo on ka bireediije, bay hari berde mabbe den no uddi.

⁵³ Bay be gaynii lumbude weendu ndun, be hewtii Jaani-Saarata, be saani laana kan. ⁵⁴ Bay be tippike ka laana, yimbe ben anditi kisan Iisaa. ⁵⁵ Be dogi e diiwal ngal fow, be woni e addangol mo nawnube e hoore

boggi-dimbordi, kala ka andanoo himo don. ⁵⁶ Kala ka o naatunoo, woni ka kodooli, woni ka ca'e maa ka fulawaaji, be addayno nawnube ben ka fottirde, be jeeja mo yo o newnan be tun be meema kombol dolokke makko on. Meemunoo be ngol ben fow ndikki.

Fii Fariisiyaabe ben e Aadaaji mun din (Mat. 15.1-9)

7 Onsay *Fariisiyaabe ben e wobbe e jannoobe fii Sariya on, iwrunoobe Yerusalaam, moobii takko Iisaa. ² Be yi'i wobbe e taalibaabe makko ben no naamira juude tuunude, e maanaa de soodaaka. ³ (Tawi-le Fariisiyaabe ben e *Yahuudiyanteebe ben fow naamataano si soodaaki haa laabi, ko fii hibe jogitinoo naamuuji mawbe mabbe ben. ⁴ Si be iwtiino ka fottirde, be naamiino woo nde be labbinii. Hibe joginoo kadi naamuuji buy di be wadaynoo, wano lawuyugol jardukoy koy e payande den e miranji din.) ⁵ Onsay Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on landii mo kanko Iisaa, be wi'i: «Ko hondun hadi taalibaabe maa ben jokka naamuuji mawbe ben? E ko fii hondun be naamata, hara be soodaaki?» ⁶ Iisaa jaabii be wi'i: «Isaaya* no haalunoo ko Alla longini mo fii mon moyya, yo faasiqiibe, wano windori non: <Oo jamaa ko ka toni mun woni lan mawninde, kono berde mabbe den no woddondiri e an fota. ⁷ Ko e nder meere be woni lan rewude, janndeeji di be woni jannude din ko di yimbe ben sinci.> [†] ⁸ «Hidon tertaade yamirooje Alla den, jogitoo naamuuji yimbe ben.»

⁹ O beyditi, o wi'i: «Hidon bugitoo few yamirooje Alla den fii huutorgol naamuuji mon din, ¹⁰ ko fii Muusaa no wi'i: <Teddin yumma maa e ben maa>, awa kadi: <on mo hudi ben mun maa yumma mun donkinirte mayde.> ¹¹ Kono onon hidon wi'a goddo no waawi wi'ude ben mun maa yumma mun: <Mi yedii Alla ko mi nafiraynoo on kon.> ¹² E nder wi'ugol mon dun, on accataa ontigi wadana ben mun maa yumma mun hay huunde han kadi. ¹³ Ko nii wondon mehindirde daaluyee Alla on tippude e naamu mon mo sincaadon on. Hidon wada kadi piiji duudufi goo nandudi e mun!»

Fii ko Tuuninta Neddo kon (Mat. 15.10-20)

¹⁴ Iisaa nodditi kadi jamaa on, o wi'i be: «Hedee lan on fow, faamon. ¹⁵ Hay huunde alaa e kene naataynde e neddo, tuunina mo, kono ko ko yaltata e neddo kon tuuninta mo. ¹⁶ Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

¹⁷ Bay wonii o naatoyii e suudu ka wodditii jamaa on, taalibaabe makko ben landii mo fii ngal misal. ¹⁸ O wi'i be: «E jaka, onon kadi ko on be alaa faamu? E on andaa hay huunde alaa e kene naataynde e neddo, wawaynde tuuninde mo? ¹⁹ Ko fii dun naataa ka bernde makko, kono ko ka reedu makko jaarata, dun

yaltinoyee ka baawo.» (Tawi ko o wi'i don ko wonde naameteeji din fow no laabi.)

²⁰ O wi'i kadi: «Ko ko yaltata e neddo kon woni ko tuuninta mo, ²¹ ko fii, ko e nder bernde neddo miijooji bondi yaltata, kajun e cagayaagal e nguyka e waruhoore e ²² jeeno e miile e hunyeendi e janfa e jiibaare e nawliigu e hoyre e mawnintinaare e njofoyaagal. ²³ Dii piiji bondi fow ko yaltaydi e nder neddo, tuunina mo.»

Fii no Gomdinal Debbo Feniisiyankeejo Bangiri (Mat. 15.21-28)

²⁴ Bay kanko Iisaa o iwii e nden nokkuure, o yahi e ndii leydi ndee saare Tiiri. O naati don e suudu, tawi o yidaa hay gooto anda. Kono o waawaali suudaade, ²⁵ ko fii hari debbo mo tawata jinna no nangi bidde mun jiwo, naniino fii makko kanko Iisaa no wowlee, o ari, o yani e ley koyde makko. ²⁶ Tawi on debbo ko *Gereekiyanteejo, mo iwidi mun woni Fenisii, dun ko e nder Sirii. O torii mo radanagol mo jinnawii wongii e jiwo makko on ngin.

²⁷ Iisaa wi'i mo: «Accu taho faybe ben haara, ko fii moyyaa ka bireediije paykoy koy yettee, buganee bareeji din.»

²⁸ Debbo on jaabii mo: «Hiyyii, Koohoojo, kono hay bareeji wondi ka ley taabal din naamay ko paykoy koy samminta kon.»

²⁹ Onsay kanko Iisaa o wi'i mo: «Sabu ngol kongol, yahu, jinnawii ngin yaltii e jiwo maa on.»

³⁰ Bay wonii kanko debbo on o naatoyii ka suudu makko, o tawi bidde makko jiwo on no waalii ka danki, awa kadi jinnawii ngin yaltii e makko.

Fii no Iisaa Selliniri Pahidufu-Mbobidi

³¹ Onsay Iisaa iwi e ndin leydi Tiiri, o tayiti leydi Siduuna ndin, o artiri *Dekapooli telen ka *Weendu Jalilu. ³² Be addani mo pahidufu-mbobidi, be jeeji mo *fawugol juude den e hoore on, sellina mo. ³³ O nabi mo sera, ka wodditii jamaa on, o ukki kolli makko din ka nder noppi nawnudo on, o tutti, o meemini denngal on ngal. ³⁴ Onsay o banti gite makko den, o fewtini ka kammu, o tayiti foofaango, o wi'i: «Efataa!» (Dun no firi: «Uddito!») ³⁵ Tun kisan noppi makko din udditii, denngal makko ngal kadi bowri, o woni e wowlugol no feewiri.

³⁶ Iisaa yamiri be wota be wowlan dun hay gooto, kono, ko no o hadirnoo be woo, be burtiraynoo lollinirde. ³⁷ Be woni e nder ngalaw tiidufu, be wi'i: «Ko o wadata kon fow ko ko moyyi. O naninay hay pahidube ben, o wowlina kadi mbobidube ben!»

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Nayo (Mat. 15.32-39)

8 E den balde don, nde tawnoo jamaa moolanaado kadi no don, awa kadi alaa ko be naama, Iisaa nodditi taalibaabe mun ben, o wi'i: ² «Oo jamaa no yur-mammi, wonii nii balde tati hibe wondi e an, be alaa

† 7.7 Isa. 29.13

ko be naama. ³ Si mi yiltii be ka mabbe hibe weelaa, be lo'ay ka laawol, ko fii wobbe e mabbe ko ka woddi iwi.»

⁴ Kono taalibaabe makko ben jaabii mo, wi'i: «Ko honto men hebata bireedi e ndee nokkuure wuldinnde ko haarata bee?»

⁵ Iisaa landii be, wi'i: «Ko bireediije jelu mardon?»

'Be jaabii mo, be wi'i: «Ko de jeedidi.»

⁶ Onsay o torii jamaa on joodagol ka leydi, o yetti bireediije den jeedidi. 'Bay o jarnii Alla, o tayiti, o jonni taalibaabe makko ben fii yo be hewtin jamaa on, kambe kadi be hewtini. ⁷ Tawi hibe marnoo kadi liyyi seeda. Dun kadi, bay Iisaa gaynii du'aade, o wi'i yo be hewtin be. ⁸ Be naami haa be haari, moobitaa debeeje jeedidi tew ko luttii. ⁹ Tawi ben ko wa be worbe guluuje nayo. Bawto dun Iisaa yilti be. ¹⁰ Ontuma o bakodi e taalibaabe makko ben e laana ndiyan, o yahi e ndii leydi Dalmanuuta. †

Fii no Iisaa Tororaa Hollugol Maande

(Mat. 16.1-4)

¹¹ Onsay *Fariisiyaabe ben ari, fuddii yeddondirde e Iisaa. 'Be landii mo fii ndarndagol mo, yo o hollu be maande iwrunde ka kammu. ¹² Iisaa tayiti foofaango tiidungo, o wi'i: «Ko fii hondun nguu jamaanu landorta maande? Ka haqiiqa mi andinii on, nguu jamaanu jonnetaa maande.» ¹³ Onsay o acci be don, o bakii kadi e laana fii lumbugol gada.

Fii «Lewen» Fariisiyaabe ben e mo Heroodu Lando on

(Mat. 16.5-12)

¹⁴ Laatii taalibaabe ben yejjiti yettorde bireedi, tawi ko bireediwal gootal pet be mari ka nder laana. ¹⁵ Iisaa yamiri be dundoo, o wi'i: «Reenee fota e lewen Fariisiyaabe ben e lewen *Heroodu on.»

¹⁶ Taalibaabe ben wi'indiri: «Ko o wi'iri dun, ko fii en maraa bireedi.»

¹⁷ Iisaa andi ko be wi'i kon, o wi'i be: «Ko fii hondun wi'andon ko bay on maraa bireedi? E on andaali, e on faamaali kadi? E hara berde mon den sattii? ¹⁸ Hidon jogii gite, e hara on yi'ataa? Hidon mari noppi, e hara on nanataa? ¹⁹ Fewndo mi tayiti bireediije den jowi fii yimbe ben guluuje njowo, e on anditaali ko debeeje jelu heewude tew kunte bireedi artirnodon?»

'Be jaabii mo: «Ko de sappoo e didi.»

²⁰ «Bay kadi mi tayitii bireediije den jeedidi fii yimbe ben guluuje nayo, ko debeeje jelu tew kunte bireedi artirnodon?»

'Be jaabii: «Ko de jeedidi.»

²¹ O wi'i be kadi: «Hara on faamaali haa jooni?»

Fii no Iisaa Wuntiniri Bundo goo Bayti-Sa'iida

²² Bawto dun be yahi Bayti-Sa'iida. 'Be addani mo bundo, be jeeji mo yo o meemu mo fii yo o sellin mo.

²³ Onsay o jogii jungo bundo on, o nabi mo ka baawo hodo. O wadi tuuta ka gite on, o *fawi juude makko

den e hoore makko, o landii mo, o wi'i: «Hida yi'ude goddun?»

²⁴ O banti gite den, o wi'i: «Mido haccaade yimbe, kono mido yiirude be wa ledde wonde yahude.»

²⁵ Iisaa waditi kadi juude den ka gite makko. Bundo on ndaari tenyini, o ndikki, o yi'i fow ko laabi. ²⁶ Onsay Iisaa immintini mo yo o hootu ka makko e hoore himo wi'a: «Wota a naatu ka hodo.»

Fii Qirritannde Petruusu nden

(Mat. 16.13-20; Luk. 9.18-21)

²⁷ Nde Iisaa naatunoo e kodooli Seezariiya-Filiipu din, o landii taalibaabe makko ben ngal landal doo, o wi'i: «E wi'i yimbe ben, ko hombo woni lan min?»

²⁸ 'Be jaabii mo: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni Iili-iyaa, wobbe goo kadi no wi'a ko on goddo goo e annabaabe ben.»

²⁹ O landii be kadi, o wi'i: «Onon non wi'udon ko hombo woni lan min?»

Petruusu jaabii mo, wi'i: «Ko onon woni *Almasiihu on!»

³⁰ Iisaa yamiri be, tentini, wota be wowlan hay gooto ko hombo woni mo.

Fii Tampereji Iisaa din e Artugol makko ngol

(Mat. 16.21-28; Luk. 9.22-27)

³¹ Onsay o fuddii be jannude wonde bee *Bii-Aaden on tampa fota, awa kadi mawbe ben e hooreebe *yot-tinoobe sadaka ben haa nabani jannoobe fii Sariya on wikkoyto mo, o waree, o immintinoyee ka palaande tammere. ³² Tawi ko no laabiri o yewtata dii piiji. Petrusu pottini mo sera, o woni mo e felugol.

³³ Kono Iisaa yeyyitii, o ndaari taalibaabe makko ben, o feli Petruusu, o wi'i mo: «Yilto baawo an, yo Ibuliisa, ko fii miijooji maa din hinaa di Alla, kono ko di yimbe ben!»

³⁴ Onsay o noddi jamaa on e taalibaabe makko ben, o wi'i be: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta *leggal makko altindiraangal ngal, † o jokkammi. ³⁵ Kala faalaado dandude ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayri-
raa sabu an min e Kibaaru Moyyo on, haray ontigi dandoyay dan. ³⁶ E ko nafa hondun woodani neddo hebugol aduna on fow, hayra wonkii mun kin? ³⁷ Maa ko hondun neddo ittata fii sottugol wonkii mun kin?»

³⁸ Awa kadi, kala hersirido lan, hersiri kongudi an din e hakkunde oo jamaa jinoowo wada junuubi, 'Bii-Aaden on kadi hersiroyay mo tuma o ardoyi e mangural Ben makko ngal wondude e malaa'ikaabe laabube ben.»

9 O wi'i be kadi: «Ka haqiiqa mi andinii on, no woodi wobbe e mon onon wonbe doo ben, be maay-ataa ado be yi'ude *laamu Alla ngun no ardi e doole.»

† 8.10 «Dalmanuuta»

«Magaduuna».

†† 8.34 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal»

Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin

(Mat. 17.1-13; Luk. 9.28-36)

² Balde jeegoo bawto dun, Iisaa yetti Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna, o nabi be kambe tun e hoore fello toowungo. Mbaadi makko ndin waylii yeeso mabbe, ³ conci makko din jalbi. Hakkee ko di rawni alaa wuppoowo e hoore ndii leydi labbiniroowo non. ⁴ Iiliya e Muusaa feepani be, be woni e yewtidugol e makko kanko Iisaa.

⁵ Onsay Petruusu yetti haala kan, o wi'i Iisaa: «Karamoko'en, no moyyi ka wonen doo. Darnen to-gooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iiliya kadi wonndu.» ⁶ (Tawi kanko Petruusu o andaa ko o woni wowlude, ko fii hari kambe tato kulol heewii e mabbe.)

⁷ Tun duulere ari buumi be. Onsay hawa yalti ka du-ulere, wi'i: «Oo doo ko Biddo an yidaado. Heditee mo!»

⁸ Tun taalibaabe ben ndaari binde don, be yi'itaali hay gooto, si hinaa kambe tun e Iisaa.

⁹ E nder ko be tippotoo kon ka fello, Iisaa yamiri be wota be wowlan hay gooto ko be yi'i kon, haa nde *Bii-Aaden on immintinaa e hakkunde maybe ben woo.

¹⁰ Be maanditii ngol kongol e nder yeddondirgol hakkunde mabbe, hibe wi'a: «Ko hondun woni im-mitagol e hakkunde maybe ben?»

¹¹ Onsay taalibaabe ben landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun jannoobe fii Sariya on ben wi'anta wonde ko Iiliya haani arude taho?»

¹² O jaabii be, o wi'i: «Ko goonga Iiliya aray taho, wattitoo fow. Ko hondun windii fii Bii-Aaden on? Hinaa o tampay fota, o wikkee? ¹³ Kono mi andinii on Iiliya ariino, kono be wadiri mo no be faaliraa non, wano windori fii makko non.»

Fii no Iisaa Selliniri Jinnaado goo

(Mat. 17.14-21; Luk. 9.37-43)

¹⁴ Bay be hewtitii takko taalibaabe ben, be yi'i jamaa duududo e jannoobe fii Sariya on takko mabbe no yeddondira e mabbe. ¹⁵ No jamaa on yiirunoo Iisaa, be njaldi fota, be dogi fii hiwroyagol mo. ¹⁶ Kanko Iisaa o landii be, o wi'i: «Ko e hoore hondun wondon yed-dondirde e mabbe?»

¹⁷ Onsay gorko goo e nder jamaa on jaabii mo wi'i: «Karamoko'en, mi addanii on oo biddo an gorko, mo jinnawii mbobindinayngii nangi. ¹⁸ Tuma ngii nangi mo woo, ngii libay mo ka leydi, o yaltina ngurda, o njatindi-ra niiye den, o yooro ken. Mi torike taalibaabe mon ben radagol ngii jinnawii, kono be waawaali.»

¹⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Onon ko on jamaanu ngu gomdinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon? E ko haa honde tuma mi mujjantoo on? Addanee lan mo doo.»

²⁰ Onsay be addani mo mo. No paykun kun yiirunoo Iisaa, jinnawii ngin iirini kun, kun yani ka leydi, kun woni e tallagol, yaltina ngurda. ²¹ Onsay Iisaa landii ben paykun kun: «Ko gila honde tuma dun hewtitii kun?»

Ben makkun jaabii: «Ko gila e booboyaagal makko. ²² Awa kadi soono woo jinnawii ngin bugoto kun ka yi-ite e ka ndiyan fii mulugol kun. Kono si tawii hidon waawi goddun, yurmee men, wallon men!»

²³ Iisaa kadi wi'i mo: «Wi'udaa si mido waawi! Fow no newanii gomdindo!»

²⁴ Tun ben paykun kun ewnii, wi'i: «Mido gomdini! Kono wallitee lan ko fii gomdinal an ngal no njakkan-immi!»

²⁵ Bay Iisaa yi'ii jamaa on no doga, ara e mabbe, on-say o tojani jinnawii ngin, o wi'i: «Ko an, yo jinnawii mbobindinayngii, mi wi'ii ma yo a yaltu e makko, wota a naatitu e makko hande kadi!»

²⁶ Onsay ngii haaci, e hoore iiringol kun ko tiidi, ngii yalti e makkun. Paykun kun wa'i wa maykun, haa du-udube wi'i: «Kun maayii!» ²⁷ Kono Iisaa jogii kun, immi-ni, kun darii.

²⁸ Bay wonii Iisaa naatii ka suudu, taalibaabe makko ben landii mo e gundoo, be wi'i: «Ko fii hondun menen men waawaali radaade ngii jinnawii?»

²⁹ O wi'i be: «Sifa ngii jinnawii, ko toragol Alla tun waawata ngii yaltinde.»

³⁰ Onsay be iwi don, be tayitoyi Jaliilu. Tawi Iisaa faalaaka andee ko honto o woni, ³¹ ko fii hari himo jan-nude taalibaabe makko ben, o wi'a be: «Bii-Aaden on wattete e juude yimbe ben, be wara mo. Balde tati bawto maygol makko, o immitoo.» ³² Kono hari taal-ibaabe ben alaa faamude din kongudi, awa kadi be huli landitagol mo di.

Fii Burdo Teddude on e Hakkunde Mabbe

(Mat. 18.1-5; Luk. 9.46-48)

³³ Onsay be hewti Kafernahuum. Bay be naatii ka su-udu, Iisaa landii be, wi'i: «Ko e hoore hondun won-nodon yeddondirde ka laawol?» ³⁴ Kono be deyyi, ko fii hari ka laawol be yewtidii fii andugol ko hombo buri teddude.

³⁵ Onsay kanko Iisaa o joodii, o noddii sappoo e didoobe ben, o wi'i be: «Mo no faalaa wonude arano, o wonay sakkitoro e di fow, kurkaadu fow.» ³⁶ Onsay o yetti paykun, o joddini kun hakkunde mabbe. Bay o hirbiki kun, o wi'i be: ³⁷ «Kala jabudo paykun tosokun e innde an, haray ko min tigi o jabi. Awa-le kala jabudo lan, haray hinaa min tigi o jabi, kono ko Nuludo lan on.»

³⁸ Onsay Yuuhanna wi'i mo: «Karamoko'en, men yi'ii goddo no radoo jinnaaji e innde mo'on. Men tojani mo dun bay o wondaa e amen fii jokkugol on.»

³⁹ Kono Iisaa wi'i: «Wota on tojan mo dun. Ko fii hay gooto waawataa wadude kaawake moyyo e innde an, yiltoo kisan bawto dun, wowlammi ko boni. ⁴⁰ Ko fii kala mo wonaa gapo men, haray ko gido men. ⁴¹ Awa kadi, kala okkordo on ndiyan yareteedan e innde an min, fii ko on be *Almasiihu on, ka haqiiqa mi andinii on o fadataa mbarjaari makko ndin few.

⁴² «Kono on mo woni sabu feggingol gokkun e koy paykoy gomdinkoy lan, haray ko buri mo moyyande ko kolmbirede tuntere hayre, o bugee ka baharu. ⁴³ Si

tawii jungo maa ngon wonay sabu haa feggodaa, haray tayu ngo. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-jungoojo, edii a jogaade juude didi yahaa ka jahannama, ka yiite nge daanotaako. ⁴⁵ Si tawii-le koyngal maa ngal wonay sabu haa feggodaa, haray tayu ngal. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-koyngaljo, edii a jogaade koyde didi, bugedaa ka jahannama. ⁴⁷ Si tawii-le yiitere maa nden wonay sabu haa feggodaa, haray awu nde. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka *laamateeri Alla hara ko mo a yiitere wootere, edii a jogaade gite didi, bugedaa ka jahannama ⁴⁸ ka gildi mabbe din maayataa don e ka yiite ngen daanotaako don.

⁴⁹ «Ko fii kala neddo lensinirte yiite. ⁵⁰ Landan ko huunde moyyere, kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? Wadee landan e mon onon tigi, wondon e hoore buttu.»

Fii Sertigal Yettindirbe

(Mat. 19.1-12; Luk. 16.18)

10 Onsay Iisaa iwi don, o ari ka seraaji diiwal Yahuuda gada Yurdayniwol, jamaa on moobii kadi takko makko. Wano o woowiri non, o woni e jannugol be kadi.

² Onsay *Fariisiyaabe goo badii mo fii ndarndagol mo, be wi'i: «E hara no daganii goddo accitugol beyngu mun?»

³ O jaabii be, o wi'i: «Ko hondun Muusaa yamiri on?»

⁴ Fariisiyaabe ben wi'i: «Muusaa no newnani ontigi wadangol beyngu mun kaydi sertigal, accita mo.»

⁵ Iisaa kadi wi'i be: «Ko sabu cattal mon bernde ngal wadi si Muusaa windani on nden yamiroore. ⁶ Kono ka fuddoode, Alla tagii be, o wadi be gorko e debbo.

⁷ «Ko dun wadi si gorko selay ben mun e yumma mun,

humoo e beyngu mun,

⁸ onsay kambe dido be wona gooto.» †

Dun haray hinaa be dido hande kadi, kono ko gooto.

⁹ Awa wota goddo sendindir ko Alla hawtindiri kon.»

¹⁰ Bay wonii be naatoyii ka suudu, taalibaabe ben landii mo kadi fii dun. ¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Kala accitudo beyngu mun, yetti goddo goo, haray ontigi jeenii e telen-ma makko. ¹² Si debbo kadi seedii e moodi mun, yettoyaama ka goddo, haray on debbo kadi jeenii.»

Fii no Iisaa Du'orani Paykoy koy

(Mat. 19.13-15; Luk. 18.15-17)

¹³ Onsay yimbe ben addani mo paykoy fii yo o meemu koy, kono taalibaabe ben tojani ben. ¹⁴ Bay wonii Iisaa yi'ii dun, o tikki, o wi'i: «Accee paykoy koy ara e an, wota on hadu koy, ko fii *laamu Alla ngun ko sifa makkoy wonani. ¹⁵ Ka haqiiqa mi andinii on, kala mo jabiraali laamu Alla ngun wa paykun, haray o naatataa ton few.» ¹⁶ Bawto dun o hiriibii paykoy koy, o *fawi juude makko den e makkoy, o du'anii koy.

† 10.8 Fud. 2.24

Fii Hooreejo Aldudo on

(Mat. 19.16-30; Luk. 18.18-30)

¹⁷ Bay wonii Iisaa fokkitii, onsay goddo dogi, ari, jiccii yeeso makko. O landii mo, o wi'i: «Karamokoojo moyyo, hara ko hondun mi haani wadude fii yo mi heboy *ngurndan poomayankejan dan?»

¹⁸ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun wi'irtaa mi moyyo? Hay gooto moyyaa si hinaa Alla Bajjo on.

¹⁹ Hida andi yamirooje den: dun ko wota a ittu hoore, wota a jeenu, wota a wujju, wota a seedito fenaande, wota a janfo hay gooto, teddinaa kadi yumma maa e ben maa.» ††

²⁰ O jaabii, o wi'i: «Karamoko'en, mido wadude dun fow gila e cukankaaku an.»

²¹ Bay Iisaa ndaaririi mo giggol, o wi'i mo: «No njakkan-maa fahin huunde wootere: yahu yeeyitaa kala ko jeydaa, okkaa misikinbe ben, dun wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.» ²² Bay on nanii din kongudi, o nirbinii, o yahi himo aani, ko fii hari himo aldi fota.

Fii Accube ko Jeyi kon fow, Jokki Iisaa

²³ Onsay kanko Iisaa o wi'i taalibaabe makko ben: «Emba no sattani jom jawle en ka be naata ka laamu Alla.»

²⁴ Taalibaabe ben njaldi fii din yewterejeji. Kanko Iisaa o fillitii kadi, o wi'i be: «Faybe an, emba naatugol ka laamu Alla no satti. ²⁵ No buri weebande ngelooaba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle en naata ka laamu Alla.»

²⁶ Taalibaabe ben burti njaldude kadi, be woni e wi'indirgol: «E hara ko hombo dandoytee?»

²⁷ Iisaa ndaari be, wi'i: «Dun waawantaako neddanke, kono Alla kan wonaa non, kala huunde no waawanoo mo.»

²⁸ Onsay Petruusu wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jokkii on.»

²⁹ Iisaa jaabii, o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, kala accudo suudu mun ndun e musibbe mun ben e bandiraabe mun ben e yumma mun e ben mun e bibbe mun ben e gese mun den sabu innde an nden e Kibaaru Moyyo on, ³⁰ o heboyay ko buri dun laabi teemedere: cuudi e musibbe e bandiraabe e neeni-raabe e bibbe e gese e cukkeede ka aduna doo. Ka aduna aroyoowo o heboyay ngurndan poomayankejan. ³¹ Kono wonbe yeeso buy wontiroyay baawo, baa-woobe ben wontiroya yeeso.»

Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon

(Mat. 20.17-19; Luk. 18.31-34)

³² Nde tawnoo hibe ka laawol fii yahugol Yerusalaam, Iisaa wonti yeeso mabbe, taalibaabe ben njaldi, jokkunoobe ben kadi huli. Iisaa pottini sappoo e didoobe ben sera, o woni be e yewtugol ko heboyta mo kon. ³³ O wi'i be: «Awa hiden yahude Yerusalaam.

†† 10.19 Egg. 20.12-16

Bii-Aaden* on wattete e juude hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, be happana mo wareede, be watta mo e juude be wonaa Yahu-udiyanke ben, ³⁴ ben jala mo, be tutta e hoore makko, be focca mo, onsay be wara mo. Balde tati bawto dun o immitoo.»

Fii ko Yaaquuba e Yuuhanna Torii Iisaa kon

(Mat. 20.20-28; Luk. 22.25-27)

³⁵ Onsay Yaaquuba e Yuuhanna, dun ko bibbe Zabadii ben, badii Iisaa, be wi'i mo: «Karamoko'en meden faalaa yo on wadan men ko men torotoo on kon.»

³⁶ O wi'i be: «Ko hondun faaladon yo mi wadan on?»

³⁷ Be wi'i mo: «Ko yo on newnan men joodoyagol ka laamu mon darjinngu, goddo e amen wonira ka naamo mon, oya on ka nano mon.»

³⁸ Kono Iisaa wi'i be: «On andaa ko wondon lan toraade. E hara on waaway yarirde jardukun tampere kun mi yarirta kun, maa looteede lootanne tampere nde mi lootoytee nden?»

³⁹ Be jaabii: «Men waaway.»

Iisaa wi'i be kadi: «Ko goonga on yariray jardukun kun mi yarirta kun, e on lootete lootanne tampere nde mi lootoytee nden. ⁴⁰ Kono fii joodoyagol ka naamo an maa ka nano an, hinaa min yedata dun: don no yedaa be fii mun ebbanaa ben.»

⁴¹ Bay beya taalibaabe sappo nanii dun, be fuddii seytinande Yaaquuba e Yuuhanna. ⁴² Onsay Iisaa nod-di be, o wi'i: «Hidon andi bee be jogitorden wa hooreebe diya leyyi no laamori di doole, awa kadi lambe mabbe ben no feyyintini laamu ngun e hoore mabbe. ⁴³ Kono onon, wota on wa'u wa ben. Kala faalaado wonde tedduo e hakkunde mon, yo wonu kurkaadu mon. ⁴⁴ Awa kadi kala faalaado wonde yeesojo e hakkunde mon, yo wonu maccudo fow, ⁴⁵ ko fii Bii-Aaden on ardaali fii kurkanegol, kono ko fii kurkanagol, okkitira ngurndan mun dan fii cottudi du-dube.»

Fii no Iisaa Wuntiniri Bundo Yeerikoo

(Mat. 20.29-34; Luk. 18.35-43)

⁴⁶ Onsay be hewti Yeerikoo. Bay wonii kanko Iisaa e taalibaabe makko ben e jamaa duududo on be yaltii don, tawi bundo torotoodo no wi'ee Bartimaawu, on ko bidde oo wi'eteedo Timaawu, no joodii ka sera laawol. ⁴⁷ O nani wonde ko Iisaa oo jeyaado Naasirata woni feyyude. Onsay o woni e ewnagol, wi'a: «Ko an yo Iisaa, bii Daawuuda, yurminan!»

⁴⁸ Duudube feli mo fii yo o fanku, kono o burti ewnaade, wi'a: «Ko an yo bii Daawuuda, yurminan!»

⁴⁹ Onsay Iisaa dartii, o wi'i: «Noddee mo!»

Be noddii bundo on, e hoore hibe wi'a mo: «Wakkilo, immodaa, himo noddude ma!» ⁵⁰ Bundo on kadi bugii dolokke mun on, immii tinna, o ari e Iisaa.

⁵¹ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko hondun faaladaa yo mi wadane?»

Kanko bundo on o wi'i mo: «Karamoko'en, ko yo mi hettu giide an den.»

⁵² Iisaa wi'i mo kadi: «Yahu, gomdinal maa ngal hisinii ma.» Don kisan o wunti, o woni e jokkugol Iisaa e yaadu ndun.

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam

(Mat. 21.1-11; Luk. 19.28-40; Yhn. 12.12-19)

11 Bay wonii be badike Yerusalaam haa be hewtii Bayti-Faazii e *Betanii, dun ko takko Fello *Zaytuuni ngon, kanko Iisaa o nuli taalibaabe makko dido, ² o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon doo. No naatirdon e maggo on taway don mbabun kun goddo waddaaki haa hande no humii don. Hunton kun, addon. ³ Si goddo aru on e landaade: «Ko hondun wadanton dun?», on wi'ay mo: «Ko haaju Koohoojo on yani e makkun. O artiray kun ko neebaa.»

⁴ Onsay be yahi, be tawi mbabun no humii ka yaasi e binde dambugal ka datal, be hunti kun. ⁵ Wobbe e wonnoobe don ben wi'i be: «Ko hondun wadi si hidon huntude mbabun kun?» ⁶ Be jaabori no Iisaa wiirunoo be non. Onsay be acci be yahi. ⁷ Be addani Iisaa mbabun kun. Be ndaddani mo concii mabbe din e hoore makkun. Iisaa joodii e hoore makkun. ⁸ Yimbe buy ndaddani mo concii mun din ka laawol, wobbe caldi di be saltii ka buruure din. ⁹ Tawi hikkornoobe yeeso makko ben e iwtirnoobe baawo ben no ewnaade wi'a:

«*Hosannaa!

Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!

¹⁰ Barki wonanii nguu laamu wongu arude, dun ko nguu laamu ben men Daawuuda!

Darja burdo toowude wonanii ma!» †

¹¹ Bay Iisaa naatii Yerusalaam, o yahi ka *juulirde mawnde, o taskii fow. Nde tawnoo nibbii, o yahi Betanii kanko e sappoo e didoobe ben.

Fii no Iisaa Hudiri Yibbehi

(Mat. 21.18-19)

¹² Bimbi nden pande, ko be yaltata Betanii, kanko Iisaa o weelaa. ¹³ O haynii yibbehi maruki haako ka wodditii. O yahi ndaarugol si o taway ton goddun. Bay o badike o tawi ko haako tun, ko fii hari hinaa dabunde yibbe. ¹⁴ Onsay o wi'i ki: «Wota goddo naamitu hande kadi bibbe maa ben.» Taalibaabe makko ben nani ko o wi'i kon.

Fii no Iisaa Radori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde

(Mat. 21.12-17; Luk. 19.45-48; Yhn. 2.13-16)

¹⁵ Bay be hewtii Yerusalaam, Iisaa naatiri ka dingiral juulirde mawnde, o woni e radagol yeeyaynoobe ben e soodaynoobe ben ka juulirde. O wayliti taabe wadaynoobe sensa-sensita ben e julle yeeyaynoobe gabooji ben. ¹⁶ Tawi o jabataa hay gooto nabora goddun ka nder dingiral juulirde, ¹⁷ e hoore himo jan-

† 11.10 Zab. 118.25-26

naynoo be, wi'a: «Hinaa no windii: <Suudu an ndun inoyte suudu torordu ndu leyyi din fow torotoo Alla e mun?» † Kono onon on wattii ndu fammeere wuybe!» ††

¹⁸ Kono bay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on nanii dun, be woni e dabbugol feere no be sahinbinira mo. Kono tawi hibe huli mo, ko fii hari jamaa on fow no njaldidi e ko o jannata kon.
¹⁹ Bay nibbii, Iisaa e taalibaabe mun ben yalti ka saare.

Jannde fii Yibbehi kin

(Mat. 21.20-22)

²⁰ Wa ko be feyyata bimbi, taalibaabe ben yi'i kiya yibbehi no yoori haa ka dadi. ²¹ Onsay Petruusu anditi ko feyyi kon. O wi'i Iisaa: «Karamoko'en, ndaaree! Yibbehi ki hudunodon kin yoorii!»

²² Iisaa yetti haala kan, wi'i be: «Gomdinee Alla! ²³ Ko fii, ka haqiiqa mi andinii on, si goddo wi'u ngoo fello yo ngo boro doo, ngo yaha ka baharu, hara o sikkitaaki ka bernde makko, hara himo gomdini ko o wi'i kon waday, dun wadante mo. ²⁴ Ko dun wadi si mi wi'ay on, kala ko landidon e nder toragol Alla, hoolee on hendike dun, dun wadante on. ²⁵ Nde hidon toroo Alla, hara hidon seytinani goddo, yaafee mo, fii no Ben mon Wondo ka kammu on yaafarana on onon kadi bonnereeeji mon din. ²⁶ Kono si on yaafanaaki be, haray Ben mon Wondo ka kammu on kapun kadi yaafantaako on bonnereeeji mon din.»

Lande fii Bawgal Iisaa ngal

(Mat. 21.23-27; Luk. 20.1-8)

²⁷ Be yiltitii kadi Yerusalaam. E nder ko Iisaa jindata kon ka nder juulirde mawnde, hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on wondude e mawbe ben ari e makko. ²⁸ Be wi'i mo: «Ko e ley kongol hombo wondaa wadude dun e ko e ley kongol hombo wondaa fii ko wondaa wadude koo?»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere. Si on jaabike lan, onsay mi yeetoto on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dun. ³⁰ E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko hon-to iwri: ko ka arsi, kaa ko e neddanke? Jaabee lan.»

³¹ Kono be wi'indiri: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun hadunoo gomdinen mo? ³² Si en jaabike mo-le ko e neddanke dun iwri.» (E hin-le hibe huli jamaa on, ko fii fow no jogori Yaayaa wa annabaa-jo tigi.) ³³ Onsay be jaabii Iisaa: «Men andaa.»

Kanko kadi o wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dun.»

Misal Yettaangal e Halfinaabe Tutateeri Wiiju

(Mat. 21.33-46; Luk. 20.9-19)

¹² Bawto dun Iisaa woni kadi yewtirgol be mise, o wi'i be: «Goddo tutuno *wiiju, o howi tutateeri ndin, o jasi ngayka fii ka wiiju on oyyee, o wadi bente ka reenoowo on wona, o halfini ndi remooobe wiiju ben, o yahi safaari. ² Bay saa'i sonitugol wiiju on

hewtii, o immiini kurkaadu makko haa e remooobe wiiju ben fii yo ben jonnann mo bibbe wiiju gebal makko ngal. ³ Kono ben hendii mo piyi, be immintini mo juude mehe. ⁴ O immiini kurkaadu makko goo kadi, be piyi ondon kadi e hoore, be hersini. ⁵ O immiini kadi tammo, be wari on. E duudube be o imminnoo piyaa, wobbe waraa.

⁶ «Tawi ko biddo makko yidaado on tun o luttirnoo. Ka sakkitorun o immiini mo haa e mabbe, himo wi'a: <Be teddinay biddo an on.»

⁷ «Kono kambe remooobe wiiju ben be haldi: <Bay ko oo woni ronoowo on, waren mo, dun ndondi ndin wontanay en!» ⁸ Onsay be nangi mo, be wari, be bugii ka baawo tutateeri wiiju.»

⁹ Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, hara ko hondun jom ndin tutateeri wiiju wadata ben? On aray, re'a ben remooobe wiiju, o jonna tutateeri ndin wobbe goo.»

¹⁰ Onsay Iisaa wi'i be kadi: «E hara on jangaali ko bindi din wi'i kon? Ko fii hidi wi'i wonde:

<Hayre nde mahoobe ben hawkunoo nden wontii hittunde ka sobbundu.

¹¹ Dun ko e Joomiraado on iwri, dun no hawnii e gite men!» ‡

¹² Bay be faamii wonde ko fii mabbe Iisaa wadani ngal misal, be woni e dabbugol feere no be nangira mo, kono hari hibe huli jamaa on. Onsay be acci mo don, be yahi.

Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle

(Mat. 22.15-22; Luk. 20.20-26)

¹³ Onsay be immiini e Iisaa *Fariisiyaabe goo e yimbe Heroodu goo fii ko nangira mo kongudi makko din.

¹⁴ Ben ari, wi'i mo: «Karamoko'en meden andi ko on nundube, awa kadi on denyotaako hay gooto, ko fii on burdindinaa yimbe ben, hidon jannirde laawol Alla ngol goonga. E hara no haani ka men yoba lando mawdo Roomu on sagalle, kaa haanaa? Meden haani yobude kaa men haanaa yobude?»

¹⁵ Nde tawnoo Iisaa no andi faasiqiyaagal mabbe ngal, o jaabii be, o wi'i: «Ko fii hondun ndarndorton mi? Addanee lan *dinaruuru, mi ndaara.» ¹⁶ Be addi wooturu. Iisaa landii be wi'i: «Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

Be jaabii: «Ko lando mawdo Roomu on.»

¹⁷ Onsay o wi'i be: «Jonnitee lando mawdo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.» Be njaldi e makko.

Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal

(Mat. 22.23-33; Luk. 20.27-40)

¹⁸ Sadduusiyaabe*, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, be wi'i mo: ¹⁹ «Karamoko'en, e hino ko Muusaa wi'i men kon: Si goddo maayii accii beyngu e baawo biddo, haray miññiraawo on maydo no haani yettude on keynguwo mo o acci fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. ²⁰ Tawa non ben bibbe ko be njeedido. Arano on jombii, maayii, accaali jurriya.

† 11.17a Isa. 56.7†† 11.17b Yer. 7.11

‡ 12.11 Zab. 118.22-23

²¹ Dimmo on kadi yettii on keynguujo, maayii, accaali jurriya. Tammo on kadi wano non. ²² Tawii hay gooto e ben njeedido accaali jurriya. Bay feyyii e mabbe be fow, debbo on kadi maayii. ²³ Bay hari ben njeedidoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo won-tanoyta ka ummutal?»

²⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «E hino ko wadi kon si hidon e nder palji, ko fii on alaa faamude bindi din, on alaa faamude kadi bawgal Alla ngal. ²⁵ Ko fii ka ummutal, worbe ben resataa, rewbe ben kadi resetaake, kono be wa'ay wa malaa'ikaabe ben ka kammuuli. ²⁶ E on jangaali ka deftere Muusaa fii maybe ben kan e ummutal mabbe ngal, ko Alla daalani mo kon ka binde pitahun, wonde: «Ko min woni Alla Ibraahiima e Alla Issaaqa e Alla Yaaquuba?» ²⁷ Awa Alla wonaa Alla maybe ben kono ko o Alla wurbe ben. Awa on faljii few!»

Fii Yamirooje Burde Mawnude den

(Mat. 22.34-40; Luk. 10.25-28)

²⁸ Goddo e jannoobe fii Sariya on ben, bay nanii ko be yewtidi kon, o ndarii kadi o tawii Iisaa jaaborii no moyyiri, o badii, o landii mo: «E nder yamirooje den fow ko hondun adii?»

²⁹ Iisaa jaabii, wi'i: «E hino ko adii kon: «Heditee yo *Banii-Isra'iila'en, Alla Joomiraado men on ko Joomiraado gooto, ³⁰ awa kadi yo a yidir Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e hakkil maa kin fow e doole maa den fow.» ³¹ E hino ko hikki don kon: «Yo a yidir jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non. Yamirooje goo burde dee mawnude alaa.» †

³² On jannoowo fii Sariya on wi'i mo: «Moyyii, yo karamoko'en, on wowlii goonga wi'ugol Alla ko Bajjo, goddo goo kadi alaa ko wonaa kanko, ³³ yidira mo bernde mun nden fow e hakkil mun kin fow e doole mun den fow, e yidirgol jokondo mun wa hoore mun, dun no buri sadakaaji sunneteedi din fow e diya sadakaaji fow.»

³⁴ Bay Iisaa ndarii tawii o jaaborii hakkil, o wi'i mo: «A wodfondiraa e *laamu Alla ngun.» Bawto dun hay gooto suusaali mo landaade.

Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda

(Mat. 22.41-46; Luk. 20.41-44)

³⁵ Wa fewndo ko Iisaa jannata ka *juulirde mawnde, o wi'i: «Ko honno jannoobe fii Sariya on ben waawiri wi'ude wonde *Almasiihu on ko jurriya Daawuuda? ³⁶ E hin-le, immorde e *Ruuhu Seniido on, Daawuuda tigi no wi'i:

«Joomiraado on daalani Joomi an on:
Joodor ka sengo an naamo,
haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.» †
³⁷ «Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on «Joomi», haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»
Tawi jamaa duududo no hedii mo e nder weltaare.

³⁸ O wi'i be e nder ko o waajotoo kon: «Reenee e bee jannoobe fii Sariya on, dun ko bee yidube jindidugol e dolokkaaji njani, yidi hiwreede ka fottirde, ³⁹ yidi saffawol aranol ngol ka juulirde, yidi ndaddule arane den ka nafagol. ⁴⁰ Hibe jatta galleeji keynguube, hibe junna julde mabbe fii yiingo. Awa ben heboyay naawooje burde sattude.»

Fii Sadaka mo Keynguujo on Itti on

(Luk. 21.1-4)

⁴¹ Onsay Iisaa joodii ka yeeso arkawal sadaka, o woni e ndaarugol wadaynoobe ton kaalisi ben. Aldube buy wadi ton kaalisi duududi. ⁴² O yi'i kadi keynguujo baaso no liba ton tammahoy didoy, fotaykoy e peccun gootun si mbuudu feccaama nay. ⁴³ Onsay kanko Iisaa o noddi taalibaabe makko ben, o wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, ko oo keynguujo baaso itti kon no buri ko beya fow itti kon wadi ka arkawal sadaka. ⁴⁴ Ko fii beya fow ko ko burtani dun kon be wadi, kono kanko keynguujo on e waasidude, ko ko o mari kon fow fii ko o wuurira o wadoyi ton.»

Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on

(Mat. 24.1-2; Luk. 21.5-6)

13 Wa fewndo ko Iisaa iwata ka *juulirde mawnde, goddo e taalibaabe makko ben wi'i mo: «Karamoko'en, ndaaree kaaye labaade e darnoodi fottundi!»

² Iisaa jaabii mo, wi'i: «A yi'ii ndii darnoodi mawndi? Hay hayre e hoore hayre luttoytaa doo ko lancaaka.»

³ Onsay o joodoyii ka Fello *Zaytuuni yeeso juulirde nden. Onsay Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna e Andaraawu landii mo e gundoo, ⁴ be wi'i: «Yeeto men ko honde tuma dun wadoyta, e ko hondun wonoyta maande laatagol dun fow?»

⁵ Onsay Iisaa wi'i be: «Reenee fii wota hay gooto faljin on, ⁶ ko fii buy aroyay baarora innde an nden, hara no wi'a ko kapun woni *Almasiihu on. Awa ben faljinoyay yimbe duudube. ⁷ Awa kadi, nde nanoydon fii hareeji no wowlee woo, e haalaaji fii gereeji, haray wota on hulu, ko fii bee dun wada, kono hinaa don wonata lannoode nden. ⁸ Hareeji kadi wadoyay hakkunde leyyi din. Laamateerijii din kadi immondirana, dimbande leydi wadira e nokkeeli goo, heegeeji kadi wada. Ko dun wonata fuddoode sattendeeji nanditaydi e muuseendi neta din.

⁹ «Awa reenee hoore mon, ko fii be naboyay on ka naawirdi, be foccoya on ka juulirde, nabe don ka yeesoobe ben e ka lambe ben sabu an, fii ko wonana be seedee. ¹⁰ Kono ko adii kon bee Kibaaru Moyyo on feppinane leyyi din fow. ¹¹ Kono tuma be nabi on fii wattugol on e joge, wota on jiboyo ko wi'on. Kono wowlee ko longinadon e on saa'i don kon tigi. Ko fii haray hinaa onon woni wowlude, kono ko *Ruuhu Seniido on. ¹² Ko fii goddo yettoyay musidoo mun, watta mo e joge fii yo o ware, baabaajo kadi warra non bidoo mun. Faybe ben kadi hawtanoyoo mawbe mun ben, be wona sabu haa be waree. ¹³ Fow ajoyay on

† 12.26 Egg. 3.6 †† 12.30 Yajp. 6.4-5 ‡ 12.31 Lew. 19.18

†† 12.36 Zab. 110.1

sabu innde an nden. Kono mo njajjike dun haa ka lan-noode, o dandoyte.

¹⁴ «Nde yi'udon huunde harmunde caabinaynde nden daakike ka nde haanaa wonude don woo, † (haray yo jangoowo on faamu), onsay yo hodube ka di-awal Yahuuda ben dogir ka pelle. ¹⁵ On wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano goddun ka nder suudu. ¹⁶ On wondo kadi ka ngesa wota yiltito fii yetugol dolokke mun on. ¹⁷ E nder den balde don, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben. ¹⁸ Awa toree fii wota dun ardu ndungu. ¹⁹ Ko fii satteende waday e den palaade nde sifa mun wadaali haa hande, gila ka fuddoode aduna mo Alla tagi, e nde buri mun waditataa han kadi. ²⁰ Si tawno Joomiraado on rabbindi-naano den palaade, hay gooto dadataano, kono o rabbindinay de sabu subaabe be o subii ben.

²¹ «Awa si goddo aru on e wi'oyde wonde: «Almasiihu on no dool!» maa «himo daal!», wota on hoolo mo. ²² Ko fii waditiibe almasiihu e waditiibe annaba feenoyay, be wadoya maandeeji e kaawakeeji fii no be faljinira hay subaabe ben, si no gasaynoo. ²³ Awa reenee, ko fii mi *hiitanike on fii dun fow.»

Fii Ardu Bii-Aaden on, dun ko Iisaa

(Mat. 24.29-31; Luk. 21.25-28)

²⁴ «Kono e den palaade, bawto nden satteende, «Naange ngen nibbitay, tawa lewru ndun jalbataa, ²⁵ koode den ka kammu kadi yana, ko tiidi kon ka kammu kadi dimboyoo.» ††

²⁶ «Ontuma non *Bii-Aaden on yi'oyte, no ara e du-ule, hara himo arda e bawgal mawngal e mangural. ²⁷ Onsay o nuloya malaa'ikaabe makko ben, o mooba subaabe makko ben gila funnaange hebi hirnaange e gila nano hebi jaamo, gila ka leydi haa ka kattudi kammuuli.

²⁸ «Yo misal yibbehi kin wonan on gandal. Nde caldi makki on heccidiri, di wiliti, on andanay hoore mon wonde setto ngon badike. ²⁹ Ko wano non kadi, no yi-irudon dii piiji no wada woo, haray andee wonde *Bii-Aaden on badike ka dambugal. ³⁰ Ka haqiiqa mi andinii on, dun fow waday ado nguu jamaanu feyyude.

³¹ Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an din feyyataa.

³² «Kono hay gooto andaa fii nden palaande e on saa'i, hinaa hay malaa'ikaabe ben ka kammuuli, hinaa hay Biddo on, kono ko Baabaajo on tun andi fii nden palaande e on saa'i. ³³ Awa reenee, wattanon yiila! Ko fii on andaa nde on saa'i wonata. ³⁴ Dun no wa'i wa neddo wondo yahude safaari, acca suudu mun, o hal-fina mo kala e kurkaaduube makko ben golle mun, o yamira wondo ka dambugal on aynugol. ³⁵ Awa, watta-nee yiila, ko fii on andaa nde jom suudu ndun artata, si ko kiikiide, maa si ko tumbere jemma, maa si ko nde ndonto no yogga, maa si ko bimbi. ³⁶ Hulee wota o aru cuppet, o tawa hidon daanii. ³⁷ Ko mi wowlani on kon, ko fow mi wowlani: wattanee yiila!»

Fii no Hooreebe Diina ben Haldiri Janfagol Iisaa

(Mat. 26.1-5; Luk. 22.1-2; Yhn. 11.45-53)

¹⁴ Tawi, si balde didi feyyii, *Juldeere Yawtaneede nden e *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den waday. ‡ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e jan-noobe fii Sariya on ben no dabbaynoo ko honno be nangirta Iisaa yoyre, be wara mo. ² Tawi hibe wi'a: «Hinaa ka fewndo juldeere, fii wota murtaldu wadu e hakkunde jamaa on.»

Fii no Debbo Juuriri Nebban ka hoore Iisaa

(Mat. 26.6-13; Yhn. 12.1-8)

³ Nde tawnoo Iisaa no ka saare *Betanii ka suudu Sim'uunu oo nawnunoodo damajan, wa fewndo ko o joodii fii nafagol, debbo naati. Tawi on debbo no jogii tindohun hayre daneere tew angiri laabundi, satta-cogguuri, no wi'ee «naar». On debbo fusi tindohun kun, o juuri angiri ndin ka hoore Iisaa.

⁴ Wobbe e taalibaabe ben seytini, be wi'indiri: «Ko hondun woni nafa bonnugol ndii angiri? ⁵ Ko fii en wa-awayno ndi yeeyude buri *dinaruujj teemedde tati, okken miskinbe ben!» Onsay be felii debbo on.

⁶ Kono Iisaa wi'i: «Tertee mo! Ko fii hondun sattinanton mo? Ko kuugal moyyal o wadanimmi. ⁷ Miskinbe ben kan, hidon wondi e mabbe soono woo, on wa-away be wadande ko moyyi nde faaladon woo, kono min, on wodataa e an soono woo. ⁸ Kanko debbo on o wadii ko o waawi kon: o urnii bandu an ndun ado ndu surreede. ⁹ Ka haqiiqa mi andinii on, kala ka oo Kibaaru Moyyo fejjinaa e aduna on, fii koo ko oo debbo wadi kadi sifete, o anditane.»

Fii no Yudaasi Janfori Iisaa

(Mat. 26.14-16; Luk. 22.3-6)

¹⁰ Onsay goddo e *sahaabaabe Iisaa ben sappoo e dido, dun ko Yudaasi Iskariiyu, yahi tawoyi hooreebe yottinoobe sadaka ben, fii no o wattira Iisaa e juude mabbe. ¹¹ Be hedii mo, be weleri dun, be fodi mo yeenugol mo kaalisi. Onsay, kanko Yudaasi, o woni e dabbugol feere no o wattira Iisaa e juude mabbe.

Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden

(Mat. 26.17-29; Luk. 22.7-23; Yhn. 13.21-30)

¹² Ka jallal aranal Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den, dun ko pande baalun kun hirsetee, taalibaabe Iisaa ben wi'i mo: «Ko honto faaladon yo men moyyinanoy on nafakka Juldeere Yawtaneede nden?»

¹³ Onsay o immiini dido e taalibaabe makko ben, o wi'i be: «Yahee ka saare. On fottay e gorko rondiido loonde ndiyan, on jokkay mo. ¹⁴ Ka o naatiri woo, on wi'ay jom ndun suudu: «Karamoko'en wi'ii men yo men lando on ko honto be weerata, be nafoda e taalibaabe mabbe ben nafakka Juldeere Yawtaneede nden?»

¹⁵ Ontuma o hollay on konkooru njanndu, weyyitaandu wertaa, ka koore dow. Ko don moyyinton.»

† 13.14 Dan. 9.27, 11.31, 12.11 †† 13.25 Isa. 13.10 e 34.4

‡ 14.1 Egg. 12

¹⁶ Bay taalibaabe ben yahii, be hewtoyii ka saare, be tawroyi no o haalirannoo be non, be moyyini nafakka juldeere nden.

¹⁷ Bay nibbii, kanko Iisaa o ardi e sappoo e didoobe ben. ¹⁸ Wa fewndo ko be joodii, hibe nafaade, kanko Iisaa o wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, goddo e mon, mo mi woni hawtidude, janfoto lan.»

¹⁹ Onsay be fuddii aanude fota, mo bee e mabbe woni e wi'ugol mo: «E hara ko min?»

²⁰ O jaabii be, o wi'i: «Ko goddo e onon sappoo e didoobe ben, dun ko on mo mi yollidi jungo e miran gooto. ²¹ Awa *Bii-Aaden on no yahude wano fii makko windori non, kono bone wonanii on janfotoodo 'Bii-Aaden on! Ko burnoo moyyande on neddo ko si o jibinanooka!»

²² E nder ko be naamata kon, Iisaa yetti bireedi. Bay o gaynii du'aade, o tayiti, o jonni be, e hoore himo wi'a: «Jabee naamon, dundoo ko bandu an ndun nii.»

²³ O yetti kadi jardukun wadorkun njaram, o jarni Alla, o jonni be, be fow be yari. ²⁴ O wi'i be kadi: «Dundoo ko yiyan an dan nii, yiyan *ahadi hibboyyeedan fii duudube. ²⁵ Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram bibbe *wiijnu haa jande mi yaritoyta njaram wiijnu kesan ka *laamateeri Alla.»

²⁶ Bay wonii be beytii beyti Zabuuraa, be yahi ka Fello *Zaytuuni.

Fii no Iisaa Hiitori fii Yeddanne Petruusu nden

(Mat. 26.31-35; Luk. 22.31-34; Yhn. 13.36-38)

²⁷ Onsay Iisaa wi'i be: «On fow on selay lan, ko fii no windii: «Mi waray ngaynaako on, wuro baali ngon saakoo.» ^{†28} Kono tuma mi immintinaa, mi hikkanto on yeeso, tawoyon mi Jaliilu.»

²⁹ Petruusu wi'i mo: «Hay si fow selay on, min dun wonantaa lan!»

³⁰ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii ma, hande e oo jemma tigi, ado ndonto yoggude laabi didi, haray a yeddii fii an laabi tati.»

³¹ Kono Petruusu tentini fota, o wi'i: «Hay si tawii bee mi maayida e mon, mi yeddataa fii mon few!» Beya fow kadi wi'iri non.

Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee don Jatsaymaani

(Mat. 26.36-46; Luk. 22.39-46)

³² Bawto dun be yahi e ndee nokkuure wi'eteende *Jatsaymaani. Kanko Iisaa o wi'i taalibaabe makko ben: «Joodee doo haa mi toroyoo.» ³³ O nabori Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna. Onsay, o fuddii hebude annde e sokola, ³⁴ o wi'i be: «Wonkii an kin no aani haa e mayde. Wonee doo, hiiren.»

³⁵ O yahi yeeso seeda, o sujji, o torii, o wi'i: «Si no gasa yo oo saa'i yawtan.» ³⁶ O wi'i kadi: «Abba*, Baaba an, hida waawi kala huunde. Yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on wadu, kono yo faale maa on wadu.»

³⁷ O artoyi e taalibaabe ben, o tawi be daanike. O wi'i Petruusu: «Sim'uunu, a daanike? Jaka a waawaali hiirude hay saa'i gooto? ³⁸ Hiiree torodon fii wota on naatu e jarrabi. Wonkii kin no yidi wadugol ko moyyi, kono bandu ndun no lo'i.»

³⁹ O wodditii be kadi dimmun, o torii, o fillitii diya kongudi. ⁴⁰ O artoyi kadi, o tawi be daanike, ko fii hari gite mabbe den teddi. Tawi be andaa ko be wi'a mo.

⁴¹ O artoyi tammun, o wi'i be: «E on daani kadi, fowtidon? Jooni yonii, saa'i on hewtii. Awa 'Bii-Aaden on no watteede e juude junuubanke'en. ⁴² Immee mahen, ko fii wondo janfaade lan on badike!»

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mat. 26.47-56; Luk. 22.47-53; Yhn. 18.3-12)

⁴³ E nder ko o yewtata kon, hawrondiri Yudaasi, tawdaado e sappoo e didoobe ben, hewtidii e jamaa jogi-ido kaafaaje e bedi, immorde e hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e mawbe ben.

⁴⁴ Tawi wondo mo janfaade on wadaniino be ndee maande doo, o wi'i: «Mo mi hirbii woo, haray ko on. Nangee mo, nabon, aynon mo fota.» ⁴⁵ Tun o hewti, o badii Iisaa, e hoore himo wi'a: «Karamoko'en!» Onsay o hirbii mo. ⁴⁶ Onsay ben yimbe fawi Iisaa juude, be nangi mo. ⁴⁷ Tun goddo e wonnoobe don ben sorti kaafa mun kan, o soppo kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru ndun.

⁴⁸ Onsay Iisaa wi'i: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi fii nangugol lan wa si ko ngujo arandon? ⁴⁹ E hin-le mido wondi e mon jande woo ka *juulirde mawnde, mido janna, on nangaali lan. Kono dun wadiri fii ko windanoo kon yo laato.» ⁵⁰ Onsay be o wondunoo ben fow acci mo don, dogi.

⁵¹ Suka waaniido suddaare tun jokki mo, be nangi mo kanko kadi. ⁵² Kono o sortii, o acci don suddaare nden, o dogi, o bornaaki.

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben

(Mat. 26.57-68; Luk. 22.54, 22.63-71; Yhn. 18.12-14, 18.19-24)

⁵³ Onsay be nabi Iisaa ka yottinoowo mawdo sadaka on, ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben e jannoobe fii Sariya on ben fow mottondiri don.

⁵⁴ Tawi Petruusu no iwtiri baawo makko ka wodditii haa ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on, o joododi e aynoobe ben, tawi himo iwlaade ka binde yi-ite.

⁵⁵ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental fewjoobe ben fow no dabba seedeeji e hoore Iisaa fii no be warira mo, kono laatii be hebaali. ⁵⁶ Ko fii hari duudube no seeditoo penaale e hoore makko, kono tawi seedeeji mabbe din yaadaa.

⁵⁷ Kono wobbe immii, seeditii fenaande e hoore makko, tawi hibe wi'a: ⁵⁸ «Men nanii himo wi'a o lancay ndee juulirde mawnde darniraande juude yimbe, o darna wonnde goo e nder balde tati, nde tawata hinaa darniraande juude yimbe.» ⁵⁹ Tawi hay e hoore dun seedee mabbe on yaadaa.

† 14.27 Zak. 13.7

⁶⁰ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on immii ka hakkunde dental, o landii Iisaa, o wi'i: «A jaabotaako hay huunde e ko bee woni seeditaade e hoore maa kon?» ⁶¹ Kono Iisaa fanki, o jaabaaki hay huunde.

Yottinoowo mawdo sadaka on landii mo kadi, wi'i: «E hara ko an woni *Almasiihu on, dun ko *Biddo Alla Jom Barki on?»

⁶² Iisaa jaabii, wi'i: «Ko min. On yi'ay kadi Bii-Aaden on no joodii ka sengo naamo Jom Bawgal on, no arda e duule iwrude ka kammu.»

⁶³ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on seeki concii mun din, wi'i: «Ko seedeeji hondi kadi faaladen?» ⁶⁴ On nanii hoyre makko nden. Ko hondun fottandon e dun?»

Fow happirani mo foddugol e mayde. ⁶⁵ Wobbe woni e tuttugol mo, e buumugol mo yeeso ngon, e uttagol mo e hoore hiibe wi'a mo: «Hotto!». Aynoobe ben kadi jabbori mo bante.

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mat. 26.69-75; Luk. 22.54-62; Yhn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Fewndo ko Petruusu joodii ley ka nder tata, goddo e rewbe kurkaaduube ka yottinoowo mawdo sadaka on ari. ⁶⁷ O yi'i Petruusu ka iwlotoo, o tenyini mo, o wi'i mo: «An kadi, hida wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

⁶⁸ O yeddi e hoore himo wi'a: «Mi andaa, mi faamaali ko hondun wondaa wi'ude.» O yalti, o yaari ka ley jimbe, tun ndontoori ndin yoggi.

⁶⁹ On debbo kurkaaduujo ndaari mo, wi'i wonnoobe don ben kadi: «Oo ko tawdaado e mabbe.» ⁷⁰ O yeddi kadi.

Bay nettii seeda, wonnoobe don ben wi'i Petruusu: «Ko haqiiqa, an ko a goddo e mabbe. Ko fii ko mo a Jaliilu.»

⁷¹ Onsay o woni e huditagol woonda, wi'a: «Mi andaa oo neddo mo wondon wowlude fii mun!» ⁷² Tun ka dimmun ndontoori ndin yoggi. Petruusu anditi kisan kongol ngol Iisaa wi'unoo mo ngol: «Ado ndonto yoggude laabi didi, haray a yeddii fii an laabi tati.» Onsay o uggini o wulli.

Fii no Iisaa Nabiraa ka Pilaatu

(Mat. 27.1-2, 11-26; Luk. 23.1-7, 13-25; Yhn. 18.28-40)

15 Bay weetii, hooreebe *yottinoobe sadaka ben e mawbe ben e jannoobe fii Sariya on ben e dental fewjoobe ben fow yewtidani. Be habbi Iisaa, be nabi mo, be watti e juude Pilaatu. ² Pilaatu landii mo, wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo: «Ko wano wi'irdaa non.»

³ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben no libi tooje duudude e hoore makko. ⁴ Pilaatu landitii mo kadi, wi'i: «A jaabotaako hay huunde? A nanii dee tooje de be woni libude e hoore maa fow?»

⁵ Kono Iisaa jaabaaki hay huunde e mun. Dun njaldini Pilaatu.

⁶ Tawi juldeere kala, o accitanay be kasoojo gooto mo be torinoo mo fii mun woo. ⁷ Hari goddo no wi'ee

Barabaasi no ka kaso, wondude e wadunoobe gere, e nder gere on be itti hoore. ⁸ Onsay jamaa on yawi tawoyi Pilaatu, be woni e toragol mo, wi'a yo o wadan be ko woowani be kon.

⁹ Pilaatu jaabii be, wi'i: «Hara hidon yidi yo mi accitan on lando Yahuudiyanke'en?» ¹⁰ Ko fii hari himo andunoo ko sabu nawliigu wadi si hooreebe yottinoobe sadaka ben wadiri mo e joge. ¹¹ Kono hooreebe yottinoobe sadaka ben yuuni jamaa on fii yo Pilaatu accitan be Barabaasi.

¹² Pilaatu yettiti kadi haala kan, o wi'i be: «Ko hondun non faaladon yo mi wadu oo mo wi'oton lando Yahuudiyankeebe ben?»

¹³ Be ewnii kadi, be wi'i: «Fempee mo!»

¹⁴ Pilaatu wi'i be kadi: «E hara ko hondun oo bonni?»

Be burti kadi sonkude, ewnoo, wi'a: «Fempee mo!»

¹⁵ Nde tawnoo Pilaatu no faalaa weltinde jamaa on, o accitani be Barabaasi. Bay wonii Iisaa gaynaama focceede, kanko Pilaatu o watti mo e juude mabbe fii yo o fempe.

Fii no Suufaabe ben Wadiri Jalnori e hoore Iisaa

(Mat. 27.27-31; Yhn. 19.2-3)

¹⁶ Onsay suufaabe ben naadi Iisaa ka nder tata, e maanaa ka nder suudu laamu. Be nodditi dental suufaabe ben fow, ¹⁷ be borni mo dolokke bodeejo, † be wadi ka hoore makko katanwol bulle saccaangol. ¹⁸ E hoore dun, be woni e hiwragol mo, wi'a: «Salminaango e maa, yaa an Lando Yahuudiyankeebe!» ¹⁹ Be tappiri mo kadi kalinwol ka hoore, be tutti mo, be jicci, be sujjinkinani mo. ²⁰ Bay wonii be gainii mo wadude jalnori, be borti mo dolokke bodeejo on, be borni mo concii makko din, be nabi mo fii fempyegol.

Fii no Iisaa Wariraa

(Mat. 27.32-44; Luk. 23.26-43; Yhn. 19.17-27)

²¹ Tawi goddo no wi'ee Sim'uunu mo Sireenii no iwaynoo ngesa, rewii don. Tawi ko on woni ben Aleksander e Rufuusa. Be karhi mo nabugol *leggal Iisaa altindiraangal ngal. ²² Onsay be nabi Iisaa e ndee nokkuure wi'eteende Golgotaa, ko woni firo dun ko «Nokkuure Laalagal Hoore». ²³ Be okkori mo njaram jillaadan *mirri, kono laatii o jabaali dan yarude. ²⁴ Onsay be fempi mo. Be sendiri concii makko din urba †† fii andugol mo kala ko gasata hendaade.

²⁵ Wa ko be fempata mo, tawi ko e walluhaa on.

²⁶ Hari dundoo no windii fii ko o happiranaa kon: «Ko lando Yahuudiyanke'en.» ²⁷ Tawi wuybe dido no fempi-daa e makko, goddo on ka sengo makko naamo, oya on ka nano makko. ²⁸ Ko nii ko bindi din wi'unoo kon laatori, wonde: «O wattidete e bonbe ben.» ²⁹ Tawi feyyoobe ben no hoyna mo, hayla hoore, wi'a: «Hey, an oo wi'unoodo lancay *juulirde mawnde nden, darnita nde e nder balde tati, ³⁰ awa dandito an tigi, tip-podaa ka leggal altindiraangal don!»

† 15.17 Ko dolokke bodeejo lando on bornotonoo. †† 15.24 Zab. 22.19 ‡ 15.28 Isa. 53.12

³¹ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben kadi no jalaynoo mo hakkunde mabbe, wi'a: «O dandii beya, kono o waawataa dandude hoore makko! ³² Si ko o *Almasiihu on, dun ko lando *Isra'iila'en, yo o jippo ka leggal altindiraangal, yi'en, dun en gomdinay mo!» Tawi fempidaabe e makko ben kadi no hoynaynoo mo.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mat. 27.45-56; Luk. 23.44-49; Yhn. 19.28-30)

³³ Gila naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. ³⁴ Wa fewndo ka baawo fanaa, Iisaa ewnii ko tiidi, o wi'i: «Iilooyi, Iilooyi, lama sabax-tanii?» †. (Dun no firi: Alla an, Alla an, ko fii hondun ter-tanidaa mi?)

³⁵ Wobbe e wonnoobe don ben nani ko o wi'i kon, be wi'i: «On nanii, o noddii Iiliya!»

³⁶ Tun goddo e mabbe dogi, yettoyi linsere, o bubbini nde haa nde loppii ndiyan lammudan, o wadi nde e tuggordu, o townani mo fii yo o yaru, e hoore himo wi'a: «Accee, ndaaren si Iiliya aray, tippina mo.»

³⁷ Iisaa ewnii ko tiidi, onsay o timmi.

³⁸ Wirngallo* ngon ka juulirde mawnde seekii, woni pecce didi, gila dow haa ley. ³⁹ Bay hooreejo suufaabe wonnoodo yeeso makko kanko Iisaa on yi'ii no o tim-miri non, o wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo neddo ko *Biddo Alla!»

⁴⁰ Tawi rewbe kadi no ka wodditii, no ndaara. Tawi no tawdaa e mabbe Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama yumma Yaaquuba tosooko on e Yuusufu, e Saliimatu. ⁴¹ Tawi ko ben jokkunoo mo kanko Iisaa, no kurkanoo mo wa fewndo ko o wonnoo Jaliilu, e du-udube goo kadi be o yaadunoo Yerusalaam.

Fii no Iisaa Surriraa

(Mat. 27.57-61; Luk. 23.50-56; Yhn. 19.38-42)

⁴² Hawrondiri nibbii, tawi ko hebulanagol *nalaande fowteteende nden. ⁴³ Onsay oo wi'eteedo Yuusufu hewti. On ko hooloraado goo e ngal dental mabbe, on ko jeyaado Raamati, tawi on kapun tigi ko *laamu Alla ngun o jijjii. O hebi cuucal yahugol ka Pilaatu, toroo mo hettugol furee Iisaa on. ⁴⁴ Pilaatu naldi ko tawi o maayii kon. O noddii hooreejo suufaabe ben, o landii mo si tawii o maayiino. ⁴⁵ Bay hooreejo on humpitii mo dun, o jonniti Yuusufu furee Iisaa on. ⁴⁶ Kanko Yuusufu o soodoyi kasannge, o tippini furee Iisaa on ka hoore leggal, o tumbi e kasannge, o belnoyi mo e qaburu asaado e feto. O talli hayre, o wadi ka dambugal qaburu. ⁴⁷ Tawi Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama yumma Yuusufu no ndaara ka o belniraa.

Fii Ummutal Iisaa Almasiihu on

(Mat. 28.1-8; Luk. 24.1-12; Yhn. 20.1-10)

16 Bay *nalaande fowteteende nden feyyii, dun ko aseweere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna

† 15.34 Zab. 22.2

e Mariyama yumma Yaaquuba, e Saliimatu soodi tiiri fii ko be fulla e furee Iisaa on. ² E alat, dun ko pallal aranal e nder yontere nden, ben rewbe dawo bimbi subaka ka yenaande, dun ko ka pudal naange. ³ Tawi hibe wi'indira: «Taw ko hombo tallanta en hayre wonde nden ka dambugal yenaande nden?» ⁴ Tun be banti gite, be haynii, be tawi nden hayre njannde tal-laama. ⁵ Be naati ka nder yenaande, be yi'i suka gorko, no bornii daneegi, no joodori ka sengo jaamo. Be naldi, be huli.

⁶ On wi'i be: «Wota on hulu! Iisaa oo jeyaado Naasirata, fempaado on, mo wondon dabbitude on, immitike, o alaa doo. E hino nokkuure ka o belnanoo don. ⁷ Awa yahee andinoyon taalibaabe makko ben e Petruusu, o adoyto on Jaliilu. Ko ton yi'oyton mo, wano o wiirunoo on non.»

⁸ Onsay be dogi be yalti ka yenaande ko fii hari diwnol e kaawee hebii be. Kono laatii be wowlanaali hay gooto huunde, ko fii hari hibe huli.

Fii no Iisaa Feenirani Sahaabaabe ben Sappoo e Go'o

(Mat. 28.9-10; Yhn. 20.11-18)

⁹ Bay Iisaa immitike e nalaande aranere nden e nder yontere nden bimbi, ko o adii hollitaade ko Mariyama jeyaado Magaduuna, on mo o yaltinnoo jinnaaji jeedidi e mun. ¹⁰ On yahi, o banginanoyi dun be Iisaa wondunoo ben, tawi ben no yoomi, no wulla. ¹¹ Bay be nanii wonde himo wuuri, awa kadi kanko debbo on o yi'ii mo, laatii be hoolaaki mo.

¹² Bawto dun, tawi dido e mabbe no e hoore laawol, no yahaynoo e fulawaa, kanko Iisaa o feenirani be noone goo. ¹³ Ben kadi arti, holliti dun beya, laatii be hoolaaki ben kadi. ¹⁴ Ka sakkitorun o feenani sappoo e go'ooobe ben, wa fewndo ko be joodii fii jaamugol, o feli be sabu angal gomdinal mabbe ngal e cattal berde mabbe den, fii ko be hoolaaki yi'unoobe mo ben kon bawto o immintineede.

¹⁵ E hoore dun o wi'i be: «Yahee e aduna on fow, feeninanon tageefo ngon fow Kibaaru Moyyo on. ¹⁶ Kala on gomdindo, *lootaa maande kisiyee, dandoyte, kono kala on mo gomdinaali, happante. ¹⁷ E hino maandeeji wondaydi e ben gomdinbe: e innde an be radoyto jinnaaji din, be wowla kadi e *haalaaji goo, ¹⁸ be nanga bolle, si be yaru kadi njaram waroojan, dun masinbintaa be. Si be *fawoyii kadi juude mabbe den e hoore nawnube ben, ben ndikkay.»

¹⁹ Bay Iisaa Joomi on gaynii be yewtude, o yentinaa ka kammu, o joodori ka sengo jaamo Alla. ²⁰ Kambe kadi be yahi, be waajoyii hen fow, tawi Joomiraado on no gollidude e mabbe, o haqinqiniri daalol ngol maandeeji di ngol wondunoo din.

LINJIILA LUUKA

Hunorde

1 Bay woodiino yimbe duudube, nangannoobe wallifagol fillayeeji fii piiji feyyunoodi hakkunde men, ²wano bee tawanoobe gila ka fuddoode yot-tinirnoo non e men, ben seeditorbe gite mun, wonti kurkantoobe daaluyee on, ³min kadi mi taw no hawranimmi, yo Tawaafiilu teddudo, tippude e koo ko mi tefi, mi fensiti gila ka fuddoode, weebitirangol on dun bindudi rewruni, ⁴fii no andiron pellital wongal ngal e nder dii janndeeji di jannadon.

Fii Fejninannde Jibineede Yaayaa

⁵Fewndo *Heroodu laaminoo diiwal *Yahuuda ngal, wooduno *yottinoowo sadaka wi'eteedo Zakariyaa'u jeyaado e mojobere oo wi'eteedo Abiyya. Sonna makko ko e lejol *Haaruuna jeyaa, on no wi'ee Elisabaatu. ⁶Be didoo non ko be feewube yeeso Alla, awa kadi hibe jokkunoo yamirooje e sariyaaji Joomiraado on e baawo feloore. ⁷Kono tawi be maraa biddo, bay hari Elisabaatu wonaa jiidotoodo, awa kadi mo kala e mabbe nawyii.

⁸Tawi non e nder ko kanko Zakariyaa'u o gollaynoo golle yottingol sadakaaji ka Alla, dun ko fewndo ko mojobere makko nden ardinaa yottingol sadakaaji, ⁹o toddorano urba tippude e naamuuji mabbe kambe yottinoobe sadaka ben naatugol ka nder juulirde Joomiraado on, fii ittugol sadaka urngallooji sun-neteedi. ¹⁰Fewndo on saa'i ittugol sadaka urngallooji, tawi jamaa on fow no juula ka yaasi.

¹¹Ko fewndo on saa'i malaa'ikaajo Joomiraado on feenani mo, no darii ka naamo ittirde sadaka urngallooji. ¹²Bay Zakariyaa'u yi'ii on malaa'ikaajo, o denyii, o huli. ¹³Kono malaa'ikaajo on wi'i mo: «Wota a hulu, yo Zakariyaa'u, ko fii toraare maa nden jabaama. Sonna maa Elisabaatu jibinante boobo gorko, a innay on Yaayaa. ¹⁴O wonane welo-welo e weltaare, awa kadi yimbe buy weltoray jibinegol makko, ¹⁵sabu o wonay aaden mawdo yeeso Joomiraado on. O yaroytaa njaram mandilinaydan e kala ko caakinta. *Ruuhu Seniido on wonoyay e makko gila ka teege yumma makko, ¹⁶awa kadi o artiroyay *Banii-Isra'iilayankeebe buy e laawol Joomiraado on, on Alla mabbe. ¹⁷O yaaray yeeso Joomiraado on e nder ruuhu e doole wa Iilliya, fii no o artira berde baabiraabe e telen-ma bibbe mun, o artira murtube ben e telen-ma faamu feewube ben, e fii no o ebbirana Joomiraado on jamaa hebulaniido mo.»

¹⁸Zakariyaa'u wi'i malaa'ikaajo on: «Ko honno dun henirantammi? Ko fii mi nawyii, awa beyngu an kadi wonii nayeejo.»

¹⁹Malaa'ikaajo on jaabii mo: «Ko min woni Jibriilu, darotoodo takko Allaahu on. Ko mi imminaado fii yew-tugol ma, humpite oo kibaaru moyyo. ²⁰Jooni, a mbo-biday, a waawataa wowlude doo e dun laataade, sabu a hoolaaki dii kongudi an laatoytoodi e saa'i happaado on.»

²¹Tawi non jamaa on no habbi Zakariyaa'u, hibe jibii ko hondun neebini mo ka nder *juulirde mawnde ton. ²²Bay o yaltii, o waawaali be yewtude hay fus. Be ndaari, be tawi o fejninanaama ka nder juulirde mawnde ton. O woni e ebbirangol be juude, o lutti mbobidude.

²³Bay nalaade makko yottingol sadakaaji den timmii, o yiltitii ka suudu makko. ²⁴Bay feyyii e dun, sonna makko Elisabaatu yetti reedu. O suuditii e nder lebbi jowi, himo wi'a:

²⁵«E hino ko Joomiraado on wadanimmi kon, o yeyyitike lan jooni, o ittanii lan kaa hersa ka mi wondunoo e hakkunde bee yimbe.»

Fii Fejninannde Jibineede Iisaa

²⁶Ka lewru jeegaburu, Allaahu on nuli oo malaa'ikaajo wi'eteedo Jibriilu e ndee saare Naasirata jeyaande e ngal diiwal Jaliilu ²⁷haa e oo jiwo wi'eteedo Mariyama, mo gorko wi'eteedo Yuusufu jeyaado e bolondaa Daawuuda yami. ²⁸Malaa'ikaajo on naati ka on jiwo, wi'i: «Mi salminii ma, an oo yedaado sulfu. Joomiraado on no wondi e maa.»

²⁹Ngol kongol jibi mo, o miiiii ko hondun e salmi-naango nii. ³⁰Malaa'ikaajo on wi'i mo: «Wota a hulu yo Mariyama, sabu a hebii sulfu immorde ka Allaahu on. ³¹Awa a yettay reedu, jibinaa boobo gorko, innoyaa mo Iisaa. ³²O wonay mawdo, o noddiree Gedal Jom Bural on. Allaahu Joomiraado on jonnoyay mo jullere laamu maama makko Daawuuda nden. ³³O laamoyto suudu Yaaquuba ndun haa poomaa, awa kadi laamu makko ngun lannataa.»

³⁴Mariyama wi'i malaa'ikaajo on: «E ko honno dun laatorta, bay mi andaali gorko?»

³⁵Malaa'ikaajo on jaabii mo, wi'i: «Ruuhu Seniido on aray e maa, bawgal Jom Bural on duwirte † dowdi mun ndin. Ko dun si boobo *seniido heboyteedo on nod-diroyte *Biddo Alla. ³⁶Jooni non, Elisabaatu oo

† 1.35 Maa: «duhirte».

musiddo maa ko sowiido, o sowike kanko kadi e nder nayeewu makko boobo gorko. On wi'anoodo jiido-taako no e nder lewru jeegaburu mun ³⁷ sabu alaa ko Allaahu on ronki.»

³⁸ Onsay Mariyama wi'i: «Min ko mi kordo Joomiraado on. Yo woniranan wano wiirudon non.» Onsay malaa'ikaajo on yahi.

Fii no Mariyama Humpitoroyi Elisabaatu

³⁹ E nder den balde don, Mariyama immii no hejii yahugol e saare goo ka hoore pelle e nder ndii leydi bolondaa Yahuuda. ⁴⁰ O naati ka suudu Zakariyaa'u, o salmini Elisabaatu. ⁴¹ No Elisabaatu nanirnoo salminaango Mariyama ngon, bid'do makko on memminii ka nder reedu makko, kanko Elisabaatu o heewi Ruuhu Seniido on, ⁴² o ewnii ko tiidi, o wi'i: «An ko a barkinaado e hakkunde rewbe ben, awa kadi bid'do mo saawuɗaa on ko barkinaado! ⁴³ E ko honno mi newniranaa yo yumma Koohojo an on seeno ka an. ⁴⁴ No hito salminaango maa ngon naatirnoo ka noppi an, boobo mo mi saawi on memminii weltaare ka reedu an. ⁴⁵ On hooliido ko Joomiraado on fodi dun kon ko laatotoodun, haray ko malaado!»

Beytol Mariyama ngol

⁴⁶ Onsay Mariyama wi'i:
«Wonkii an kin no manta Joomiraado on.
⁴⁷ Ruuhu an on no weltanii Allaahu on,
on Dandoowo lan,
⁴⁸ bay o liiyii giide makko den e ndee lo'ere an
min oo kordo makko.
Ko dun wadi, gila hande kala jamaanu aroyayngu
wi'oyay ko mi barkinaado,
⁴⁹ bay Jom Bawgal on wadanii lan piiji mawnudi,
innde makko nden ko hormorteende.
⁵⁰ Awa kadi yurmeende makko nden no layude
e hoore ben huloobe mo,
gila e jamaanu hebi e jamaanu.
⁵¹ O golliri doole jungo makko ngon golle mawde.
O saakiti ben wadube e berde mun miijooji towni-
taare.
⁵² O jippini ben marbe doole ka julle mun laamu.
O towni lo'ube ben.
⁵³ O harniri weelaabe ben piiji moyyi.
O radii aldube ben juude mehe.
⁵⁴ O faabii *Isra'iila'en, ben jiyaabe makko.
O anditi fii yurmeende makko nden,
⁵⁵ wano o fodirnoo maamaabe men ben
e Ibraahiima e jurriya mun on non haa poomaa.»
⁵⁶ Mariyama wondi don e Elisabaatu e nder lebbi tati.
Onsay o yiltitii ka makko.

Fii Jibineede Yaayaa

⁵⁷ Bay hewtii ka Elisabaatu jibinta, o jibini boobo gorko. ⁵⁸ No kawtalbe makko ben e sibbe makko ben humpitornoo nden yurmeende nde Joomiraado on yedi mo, be weltodi e makko.

⁵⁹ Ka nallal jeetatabal, be ari *sunningol boobo on, be faalaa mo innitirde ben makko Zakariyaa'u. ⁶⁰ Kono yumma makko yetti haala kan, wi'i: «O'o, ko Yaayaa o innetee!»

⁶¹ Be wi'i mo: «Hay gooto e musibbe maa ben innaaka nden innde don!»

⁶² Be landori ben boobo on ebbirangol mo juude fii andugol ko honno o innata boobo on. ⁶³ Zakariyaa'u torii alluwal, o windi don: «Ko Yaayaa o innetee.» Onsay be fow be njaldi. ⁶⁴ Don kisan, o hetti hunduko makko kon e denngal makko ngal, o wowli, o jarni Alla. ⁶⁵ Onsay yimbe kawtal ngal fow huli, awa kadi kodooli wondi ka hoore pelle Yahuuda din fow hollondiri fii kon ko wadi don. ⁶⁶ Kala nanudo dun miiyii e bernde mun, wi'i: «Ko hondun oo boobo laatotoo?» Tawi bawgal Joomiraado on no wondi e makko.

Beytol Zakariyaa'u ngol

⁶⁷ Bay Zakariyaa'u ben boobo on heewii Ruuhu Seniido on, o woni e haalugol ko o longinaa, o wi'i:

⁶⁸ «Mantoore wonanii Joomiraado on, on Alla Isra'iila'en,

e nder ko o faabii o sotti jamaa makko on kon.

⁶⁹ O yedii en Dandoowo mawdo

e nder nduu suudu Daawuuda, on jiyaado makko

⁷⁰ wano o daalirnoo e kundule annabaabe makko laabube ben

gila e duubi feyyunoodi,

⁷¹ hisingol en e juude aybe men e kala arube en.

⁷² Ko nii o yedirnoo maamiraabe men ben yurmeende,

o anditi *ahadi makko seniindi ndin,

⁷³ dun ko woondoore nde o woondannoo ben men Ibraahiima nden

⁷⁴ fii jatingol en e juude aybe men ben

e newnangol en rewugol mo e baawo kulol

⁷⁵ e nder laabal e peewal yeeso makko, e nder ngurndan men dan fow.

⁷⁶ An-le oo boobo, a innete annabaajo Alla Jom Bural on,

sabu a hikkanto Joomiraado on yeeso

fii moyyiangol mo laawi makko din,

⁷⁷ fii no o andinira jamaa makko on wonde ko yaafuyee junuubaaji mabbe din o yedirta be kisiyee,

⁷⁸ ko fii Alla men on ko heewudo yurmeende,

dun ko nden nde o imminirani en ndaygu immorde ka dow

⁷⁹ fii ndayginangol wonbe ka niwre ben

e ben joodiibe ka dowdi mayde

e fii ardagol en e laawol buttu.»

⁸⁰ Paykun dun njandi, ruuhu makko on kadi tiidi. Ko ka wulaa o daakinoo haa pande o feejannoo *Banii-Isra'iila'en.

Fii Jibineede Iisaa

(Mat. 1.18-25)

2 E nder den balde don Awgustu lando mawdo Roomu on yamiri winditagol laamateeri makko ndin fow. ² Fewndo nden winditannde aranere, hari ko Kiriniyu woni ko halfinaa ardagol leydi Sirii ndin. ³ Mo kala winditorayno ka saare mun.

⁴ Yuusufu kapun kadi iwri ka diiwal Jaliilu e ndee saare Naasirata fii yahugol ka diiwal Yahuuda, ka saare Daawuuda wi'eteende Bayti-Lahiimi, bay hari ko o jeyaado e nder beynguure Daawuuda nden, awa kadi ko e ndun suudu o jeyaa, ⁵ fii no o winditodira e Mariyama on yamaado makko, tawi on ko sowiido. ⁶ Fewndo be wonnoo don, saa'i ka Mariyama jibinta hewti. ⁷ O firtii dikuru makko ndun. O buumi mo e wudere, o wallini e nder kunnawal pamminirgal daabeeji, bay hari be hebaali werde ka suudu hobbe.

Fii Hakkunde Malaa'ikaabe ben e Ngaynaakoobe ben

⁸ Tawi e on jemma, no woodunoo e ngal diiwal don ngaynaakoobe daakinoobe fii aynugol gureeli mun din. ⁹ Malaa'ikaajo Joomiraado on feepani be, annoora Joomiraado on jalbini nokkuure ka be woni don. Be huli fota. ¹⁰ Kono malaa'ikaajo on wi'i be: «Wota on hulu, sabu mido feepinande on Kibaaru Moyyo mo welo-welo moolanaango wonanayngo jamaa on fow. ¹¹ Hande e ndee saare Daawuuda, on dajanaama ton Dandoowo, on-le ko *Almasiihu on, ko kanko woni Joomi on. ¹² Awa seedee mun, on taway boobo penu no buumaa e nder wudere, wallinaa e nder kunnawal.»

¹³ No o gaynirnoo wowlude dun, don kisan konu malaa'ikaabe moolanaangu tawti malaa'ikaajo on, no manta Allaahu on, hibe wi'a:

¹⁴ «Mangural wonanii Allaahu on ka kammu, buttu wonii e oo aduna, hakkunde ben be o wadani sulfu makko on!»

¹⁵ Bay malaa'ikaabe ben yentii, ngaynaakoobe ben wi'indiri: «Mahen Bayti-Lahiimi ndaarooyen ko wadi ton kon, dun ko koo ko Joomiraado on andini en fii mun!»

¹⁶ Be yahi hepa, be tawoyi Mariyama e Yuusufu ton, tawi boobo penu on kadi no wallinaa ka nder kunnawal. ¹⁷ Bay be yi'ii mo, be fillitii ko be wowlananoo kon fii on boobo. ¹⁸ Kala nanunoobe ko ben ngaynaakoobe yewtaynoo kon wontiri dun nalaw. ¹⁹ Mariyama mari dun fow ka bernde mun, maanditii fii miijitagol. ²⁰ Ontuma ngaynaakoobe ben yiltitii, hibe manta mawnina Allaahu on fii kala ko be nanunoo e ko be yi'i wano be wowlirananoo non tigi.

²¹ Bay balde jeetati den timmii, o sunninaa o innaa Iisaa, innde nde malaa'ikaajo on toddaninoo boobo on nden ado neene makko saawude mo.

Fii no Iisaa Weebitiraa Yeeso Joomiraado on

²² Bay nalaade fii labbinagol mabbe ngol timmii, wano Sariya Muusaa on wiirunoo non, be nabi boobo on *Yerusalaam fii weebitagol mo Joomiraado on,

²³ (wano windori non ka Sariya Joomiraado on: «Kala boobo gorko afo on ka neene mun ko Joomiraado on jeyi.»), ^{†24} e fii ittugol sadaka legetereeeji didi maa ga-booji kecci didi wano wiiranoo non ka Sariya Joomiraado on.

²⁵ Tawi no woodunoo Yerusalaam gorko wi'eteedo Sim'uunu. On ko feewudo e kadi ko rewoowo Joomiraado on. Himo tijjaninoo *Isra'iila'en on Dandoowo, tawi kadi *Ruuhu Seniido on no e hoore makko. ²⁶ Ruuhu Seniido on feepinanno mo wonde o maayataa ado o yi'ude Almasiihu Joomiraado on. ²⁷ Ruuhu Seniido on ardii mo haa ka *juulirde mawnde. Fewndo ko mawbe paykun kun addata kun, dun ko Iisaa, fii laatinangol kun aadaaji mabbe tippude e Sariya Muusaa on, ²⁸ kanko Sim'uunu o tambii paykun kun ka juude makko, o jarni Alla, o wi'i:

²⁹ «Jooni non, yaa an Joomiraado, a accay jiyaado maa on maaya e nder buttu wano daalirannodaa mo non, ³⁰ sabu mi yi'irii gite an den kisiyee iwruudo e maa on, ³¹ mo moyyindaa yeeso jamaaji din fow, ³² dun-le ko ndaygu hentinanayngu leyyi aduna on fow

e darja wonanaydo jamaa maa *Isra'iila on.» ³³ Ben makko e yumma makko naldi fii ko wowlanoo fii makko kon. ³⁴ Sim'uunu du'anii be, wi'i Mariyama neene paykun kun: «Awa kun paykun wonoyay fii libugol wobbe, banta beya e nder leydi Isra'iila ndin e fii wonugol maande nde yimbe ben yeddata, ³⁵ e fii no miijooji berde buy feepira. An kadi a hebay nguli bernde wa tufiraande kaafa.»

³⁶ Tawi no woodunoo don kadi debbo haaloowo ko Alla longini dun wi'eteedo Hannatu, on ko gedal Fanu'iila, jeyaado e bolondaa Asiira, duubindo fota. On ko yeru duubi jeedidi wondunoo e moodi mun gila curbayaagal makko. ³⁷ Ontuma o heynii haa o hebi duubi cappande jeetati e nay. E nder dun kadi, o iwataano ka juulirde mawnde, himo duuminoo ton e rewugol Alla, hoora, toroo jemma e nalorma. ³⁸ On debbo hewti e on saa'i tigi, himo jarna Alla, himo wowlana kala tijjinoodo hisineede ndee saare Yerusalaam fii kun paykun.

³⁹ Bay Yuusufu e Mariyama wadfi ko Sariya Joomiraado on yamiri kon fow, be yiltitii ka saare mabbe Naasirata, dun ko e nder Jaliilu. ⁴⁰ Tawi paykun kun no njandude tun tiida e nder ko kun heewata faamu kon. Awa kadi sulfu Alla on no e hoore makkun.

Fii Iisaa Paykun ka Juulirde Mawnde

⁴¹ Tawi mawbe Iisaa ben yahayno hitaande kala Yerusalaam fii *Juldeere Yawtaneede nden ^{††}. ⁴² Bay kun hebii duubi sappoo e didi, be yaadi e makkun e nden juldeere wano woowiri non. ⁴³ Bay juldeere nden feyyii, mawbe paykun kun hooti, kono kapun paykun kun, dun ko Iisaa, luttiti Yerusalaam, tawi mawbe

† 2.23 Maa: «Kala boobo gorko afo on ka neene mun nod-diroyte laabudo Joomiraado on.»

†† 2.41 Egg. 12

makkun ben andaali. ⁴⁴ Bay hibe sikka paykun kun no wondi e be be arduuoo ben, be yahi yeru nallal. Onsay be woni e dabbitugol kun e hakkunde sibbe mabbe ben e andindiraabe mabbe ben. ⁴⁵ Bay be yiitaali kun, be yiltitii Yerusalaam fii dabbitoygol kun. ⁴⁶ Balde tati baawo dun, be tawoyi kun ka juulirde mawnde, hikun joodii hakkunde karamokoobe ben, heditii be, e kadi hikun landotonoo be lande. ⁴⁷ Nanunoobe hikun yewta ben fow njaldi sabu hakkille makkun den e ko kun jaabotonoo kon.

⁴⁸ Bay mawbe makkun ben yi'ii kun, be njaldi, neene makkun wi'i kun: «Boobo an, ko hondun wadandaa men dun? E hino dun fow min e ben maa meden dabbitude ma e nder sokola!»

⁴⁹ Kun wi'i be: «Ko fii hondun dabbitirton mi? Hari on andaa mido haani wonude ka suudu Ben an?» ⁵⁰ Kono kambe be faamaali ngol kongol ngol kun haalani be.

⁵¹ Ontuma kun yiltodi e mabbe Naasirata, kun yankinani be. Neene makkun mari din piiji fow ka bernde mun maanditii. ⁵² Tawi kun paykun, dun ko Iisaa, no mawnude tun, faamu makko on kadi ko yeeso tun woni jaarude, himo beydoo tun welude Allaahu on e yimbe ben.

Fii Waaju Yaayaa ngun

(Mat. 3.1-12; Mrk. 1.1-8; Yhn. 1.19-28)

3 Ka laamu Tibariiyu hebi duubi sappoo e jowi don, dun ko lando mawdo Roomu on, fewndo onsay hari ko Pilaatu Pontii woni lando diiwal Yahuuda ngal, tawi ko *Heroodu laamii diiwal Jaliilu ngal, tawi ko Filipu mijjiraawo makko on kadi laamii dee leyde doo, dun ko Ituuriya e Taraahuuniti, tawi ko Lisaaniyu laamii diiwal Abiliya ngal, ² fewndo Hannaana e Qayaafa wonnoo *yottinoobe mawbe sadaka, Allaahu on daalanno Yaayaa mo Zakariyaa'u ka wulaa. ³ Onsay Yaayaa yahi daande Yurdayniwol fow himo waajoo yimbe ben yo be aru be *lootee maande tuubuubuyee fii yo junuubaaji mabbe din yaafe ⁴ wano windori non ka deftere fii dii kongudi annabi *Isaaya:

«Kaa hawa ko hawa ewnotoodo ka wulaa, wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraado on,

fewnon juri makko din.

⁵ Ayde den fow uddete,

pelle njane e tosooke den fow joltinee.

Date boylliide den fewnee,

laawi kaanudi din newdinee.

⁶ Kala neddanke yi'ay kisiyee iwrufo ka Alla on.» [†]

⁷ O wi'ayno din jamaaji araydi e makko fii *lootegol maande tuubuubuyee: «Ko onon yo iwdi kuura! Ko hombo tindini on dogugol tikkere aroyaynde nden?

⁸ Awa yo kuude mon den hollu wonde on tuubii. Hara on hooloraali wi'ugol wonde ko Ibraahiima woni maa-ma mon, ko fii mi andinii on, Alla no waawi wattude dee kaaye doo bibbe Ibraahiima. ⁹ Toode teenirde nden no waalii ka binde ledde. Kala leggal ngal rimataa bibbe moyyube, ngal soppete, ngal bugee ka yiite!»

† 3.6 Isa. 40.3-5

¹⁰ Onsay yimbe ben landii mo: «Ko hondun men wadata jooni?»

¹¹ O jaabii be: «Kala mardo dolokkaaji didi yo sendodu di e mo maraa. Kala jogiido kadi jaametee yo o warru wano non.»

¹² Yantooobe* sagalle ben ari e makko fii lootegol maande tuubuubuyee, be wi'i mo: «Karamoko, ko hondun men haani wadude?»

¹³ O wi'i be: «Wota on yantu toonin ko yamiradon kon.»

¹⁴ Suufaabe goo kadi landii mo: «Menen-le, ko hondun men haani wadude?»

O jaabii be: «Wota on jattu hay gooto kaalisi, wota on ittin hay gooto e hoore tooje, yo njoddi mon ndin yonu on.»

¹⁵ Tawi mo bee e mabbe no mijjotonoo ka bernde mun si tawii wonaa Yaayaa woni *Almasihu on, ko fii hari jamaa on no sabbinoo on. ¹⁶ Kanko Yaayaa o jaabii be, o wi'i: «Min, ko ndiyan mi woni on lootirde, kono burdo lan doole on, mo mi hewtaa hay firtugol boggi pade mun, no arude. On non ko *Ruuhu Seniido on e yiite o lootirta on. ¹⁷ Himo jogii feeteewo makko ngon ka jungo, ko o hentinira bete ^{††} makko on, o mooba jaametee on ka beembal makko, o sunnira foron on yiite nge daanotaako.»

¹⁸ Tawi Yaayaa no feppinanaynoo jamaa on Kibaaru Moyyo wondude e waajuuji heewudi. ¹⁹ Kono bay Yaayaa felii *Heroodu lando diiwal ngal, sabu ko on resi sonnaajo yumma-gooto mun on kon, dun ko debbo wi'eteedo Heroodiyya, wondude e kala bonnereji di o wadaynoo, ²⁰ onsay Heroodu beyditiri dun hendagol Yaayaa, soka mo.

Fii no Iisaa Lootiraa

(Mat. 3.13-17; Mrk. 1.9-11)

²¹ Fewndo ko jamaa on fow ari fii lootegol maande tuubuubuyee, Iisaa kadi lootiraa. Fewndo ko o du'otoo, kammu ngun udditii, ²² Ruuhu Seniido on yetti mbaadi gabooru tippii e makko. Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko an woni Biddo an yidaado on, mido weltor-maa.»

Fii Iwdi Iisaa ndin

(Mat. 1.1-17)

²³ Ko Iisaa fuddii waajaade, ko wa mo duubi cap-pande tati. Ko o tuumanoodo wonugol gedal Yuusufu, on biddo Helii, ²⁴ mo Matsaata, mo Lewi, mo Malkii, mo Yanna, mo Yuusufu, ²⁵ mo Mataasiyaa, mo Amuusa, mo Naahuuma, mo Haslii, mo Najji, ²⁶ mo Maasa, mo Mataasiyaa, mo Sim'ii, mo Yuusuka, mo Yahuuza, ²⁷ mo Yuuhanna, mo Reesa, mo Zarubaabila, mo Sa'alti'iila, mo Neerii, ²⁸ mo Malkii, mo Addii, mo Qusaama, mo Almudaama, mo Iiri,

²⁹ mo Yuusii, mo Aliyaasaru, mo Yuriima, mo Matsaata, mo Lewi, ³⁰ mo Sim'uunu, mo Yahuuda, mo Yuusufa, mo Yuunaana, mo Alyaqiima, ³¹ mo Malayaa, mo Maynaana, mo Mataasa, mo Naasaana, mo Daawuu-

†† 3.17 Maa: «gete».

da, ³² mo Yassaa'u, mo Obiida, mo Bo'aaza, mo Salmaana, mo Nahasuuna, ³³ mo Ammiina-Daaba, mo Adumiina, mo Arnii, mo Hasruunu, mo Faarisa, mo Yahuuda,

³⁴ mo Yaaquuba, mo Issaaqa, mo Ibraahiima, mo Taaraha, mo Naahuura, ³⁵ mo Seruuja, mo Ra'uwa, mo Faalaja, mo Aabira, mo Saalaha, ³⁶ mo Kiinaana, mo Ar-faksaada, mo Saama, mo Nuuhu, mo Laamaka, ³⁷ mo Matuusaalaha, mo Hanuuka, mo Yaarada, mo Mahalaliila, mo Kiinaana, ³⁸ mo Anuusa, mo Siita, mo *Aadama, mo Allaahu on.

Fii no Ibuliisa Ndarndori Iisaa

(Mat. 4.1-11; Mrk. 1.12-13)

4 Iisaa iwi Yurdayniwol no heewi *Ruuhu Seniido on. Ruuhu on nawri mo ka wulaa. ² Ko ton Ibuliisa ndarndii mo fodde balde cappande nay. O naamaali hay fus e nder den balde don fow. Bawto dun o weelaa.

³ Onsay Ibuliisa wi'i mo: «Si tawii ko a *Biddo Alla, yamir ndee hayre yo nde wontu naametee.»

⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i: «No windii wondema: «Neddo hinaa naametee tun wuurirta.» » †

⁵ Onsay Ibuliisa nabi mo ka buri toowude, o holli mo laamateerijii aduna on fow yeru hinyaango yiitere. ⁶ O wi'i mo: «Mi jonnete laamu e hoore majji di fow wondude e darja majji on, bay mi jonnanooma di, awa-le mi okkay di mo mi faalanaa woo. ⁷ Si tawii a sujjanii lan, dii fow wontante.»

⁸ Iisaa jaabii mo, wi'i: «No windii wondema: «Ko Alla Joomiraado maa on sujiantaa, rewaa mo kanko tun.» » ††

⁹ Ibuliisa nawri mo kadi Yerusalaam, joddinoyi mo ka hoore warpakere *juulirde mawnde, o wi'i mo: «Si tawii ko a Biddo Alla, hocco don, cikkodaa ka leydi, ¹⁰ ko fii no windii wondema: «O yamiray malaa'ikaabe makko ben fii maa, yo be reene, ¹¹ awa kadi be tamborte juude mabbe den fii wota koyngal maa ngal feggo e hayre.» » ‡

¹² Iisaa jaabii mo, wi'i: «No windii wondema: «Wota a ndarndo Joomiraado on, on Alla maa.» » ††

¹³ Bay Ibuliisa lannii mo ndarndaade e dii doo fow, o pottitii mo haa o ebba feere goo.

Fii Golle Iisaa den Jaliilu

(Mat. 4.12-17; Mrk. 1.14-15)

¹⁴ Iisaa yiltodi e bawgal Ruuhu Allaahu on ka diiwal Jaliilu. Fii makko andii e nokkeeli heedudi don din fow. ¹⁵ O jannayno ka juulirde mabbe. Yimbe ben fow manti mo.

¹⁶ O yahi Naasirata ka o ne'aa don. E *palaande fowteteende nden, dun ko asewe, o naati ka juulirde wano o woowiri non. O immii fii jangugol. ¹⁷ O jonnaa deftere annabi Isaaya nden, o udditi nde, o hawrondiri e cortewol ka dundoo windii:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado on no e hoore an,

† 4.4 Yaj. 8.3 †† 4.8 Yaj. 6.13 ‡ 4.11 Zab. 91.11-12 †† 4.12 Yaj. 6.16

sabu ko min woni Subaado on
fii fejjinangol miskinbe ben Kibaaru Moyyo on.
O nelii lan

fii hollitugol nangaabe ben hettugol hoore mun,
hollita bumbe ben hettugol giide mun den,
hollita njaggaabe ben kadi hettugol hoore mun,
¹⁹ e fii humpitugol on ndee hitaande nde Joomiraado on wadi moyyere mun nden e mun.» ††

²⁰ Ontuma o jobbi deftere nden, o jonni nde wallitotoodo on, o jottii. Tawi yimbe ben fow ka nder juulirde no punnii mo. ²¹ Onsay o wi'i be: «Oo daaluyee mo nanirdon noppi mon din laatike hande.» ²² Fow seeditani mo, njaldidi e din kongudi makko moyyi di o yew-taynoo, hibe wi'a: «Wonaa biddo Yuusufu on nii?»

²³ Iisaa wi'i be: «Mido andi on wowlanay lan ngol tindol doo: Nawndoowo, nawndu hoore maa tigi. Kala ko men nani wadii Kafernahuum, wadu dun kadi ka leydi maa doo.» ²⁴ O wi'i be kadi: «Mi wowlanay on haqiqqa, annabaajo hay e gooto teddinaaka ka leydi mun. ²⁵ E hino goonga ko mi woni on wowlante: E fewndo jamaanu Iiliya, hari keynguube buy no woodi e nder leydi Isra'iila. Ko fewndo onsay wonnoo duubi tati e lebbi jeegoo kammu ngun no uddii ndiyan dan tobbaali, heege tiidunge wadi e leydi ndin fow, ²⁶ kono hari Iiliya nulaaka e hay gooto e ben keynguube, si hinaa e debbo keynguujoo mo Sarfati, dun ko e nder leydi Siduuna. ²⁷ Tawi kadi e fewndo jamaanu annabi Iliyaasa, be damajan buy no leydi Isra'iila, kono hari hay gooto e mabbe sellinaaka, si hinaa oo Siriyankoojo wi'eteedo Na'amaana.»

²⁸ Bay be nanii dii kongudi makko, wonnoobe ka nder juulirde ben fow tikki. ²⁹ Be immii, be dupiri mo ka baawo saare, be nabi mo haa ka fello ngon yellitii don fii bugagol mo ley. Tawi nden saare ko e falo ngon fello darnaa. ³⁰ Kono o ukkitii hakkunde mabbe, o feyyi, o yahi.

Fii no Iisaa Radori Jinna, Nawndiri Nabbeeli Buy

(Mrk. 1.21-28)

³¹ Iisaa yahi Kafernahuum, nden saare ko jeyaande e diiwal Jaliilu, himo janna e palaande fowteteende nden, dun ko aseweere nden. ³² Ko o jannaynoo kon njaldini jamaa on, sabu himo wowliraynoo bawgal.

³³ Tawi no ka nder juulirde ton neddo mo jinnawii bonngii nangi, on sonki, wi'i: ³⁴ «Hey, ko hondun faalanadaa men, an Iisaa oo jeyaado Naasirata? Hara ko mulugol men arandaa? Min mido andi ko hombo wonu-maa, ko a *Seniido mo Alla!»

³⁵ Onsay Iisaa yamiri ngii, wi'i: «Fanku, yaltaa e oo neddo!» Jinnawii ngin libi mo hakkunde mabbe, ngii yalti e makko, ngii barminaali mo.

³⁶ Fow njaldi, no wi'indira: «E ko hondun woni ngol kongol? Oo no yamira jinnaaji bondi din e hoore doole e bawgal, di yalta!» ³⁷ Kibaaru fii makko lolli e nokkeeli heedudi don din fow.

³⁸ Bay o iwii ka juulirde, o yahi ka galle Sim'uunu. Tawi esiraawo Sim'uunu suddiido on no nawni naw-

†† 4.19 Isa. 61.1-2

naare nguli-bandu tiiduki. Be torii mo kanko Iisaa bal-lal. ³⁹ O ugginii e hoore makko, o yamiri nawnaare nden, nde yalti e makko. Don kisan on immii, o woni e kurkanagol be.

⁴⁰ Bay naange ngen mutii, kala marnoobe pawdo noone paw fow, be addi be e makko. O *fawi juude makko den e hoore mo kala e mabbe, o sellini be.

⁴¹ Tawi kadi jinnaaji no yaltude e buy e mabbe, hara hidí sonka, wi'a: «Ko an woni Biddo Alla on!» Kono o tonjani dí, o salii dí wowla, bay hari hidí andi ko kanko woni *Almasiihu on.

⁴² No weetirnoo bimbi, Iisaa yalti yaari e nokkuure wuldinnde. Jamaaji díin woni e dabbitugol mo, be ari haa e makko. Be faalaa mo tongude don, hara o accaali be don. ⁴³ Kono o wi'i be: «Bee mi fejnjinana deya ca'e kadi Kibaaru Moyyo on, dun ko kibaaru fii *laamu Alla ngun, sabu ko fii dun mi neliraa.» ⁴⁴ Onsay o woni e waajagol ka juulirde diiwal Yahuuda.

Fii Taalibaabe be Iisaa Adii Noddude ben

(Mat. 4.18-22; Mrk. 1.16-20)

5 Nande goo, tawi Iisaa no e daande nduu *Weendu Jaani-Saarata. Tawi jamaa no dunindira e fee makko fii hedagol daaluyee Allaahu on. ² O haynii laakoy didoy ka sera weendu, tawi yungoobe ben no jippii fii lootugol *jalaaji mabbe díin. ³ O yawi e gokkun e koy laakoy, dun hawrondiri e kun Sim'uunu kun, o yamiri ondon woddintingol be pence on seeda. Ontuma o joodii e nder makkun, o woni e jannugol jamaa on.

⁴ Bay o gaynii jannude, o wi'i Sim'uunu: «Nawru laakun kun ka luggi don, bugodon jalaaji mon díin, nangon liyyi.»

⁵ Sim'uunu jaabii mo: «Jom amen, oo jemma feyyudo doo fow meden yungude, men hebaali hay fus. Kono sabu ko maakudon kon, mi bugoto jalaaji díin.»

⁶ Bay be wadii dun, be nangi liyyi duududi, benii jalaaji mabbe díin fuddii tayude. ⁷ Onsay be baayi beya wondibbe mabbe wonbe e kuma laakun fii ko ara wal-litoo be. Ben ari be hebbini laakoy koy didoy non, haa koy faalaa mutude.

⁸ Bay Sim'uunu Petruusu yi'ii dun, o yani e ley koyde Iisaa, o wi'i: «Koohojo an, wodditee lan, sabu min ko mi junuubankeejo!» ⁹ Nalaw hebi mo, hebidi mo e be o wondunoo ben fow, sabu ngol nangugol díin liyyi. ¹⁰ Ko wano non kadi Yaaquuba e Yuuhanna bee bibbe Zabadii wondibbe Sim'uunu naldirnoo.

Onsay Iisaa wi'i Sim'uunu: «Wota a hulu, gila jooni a wonay yungoowo yimbe.» ¹¹ Onsay be artiri laakoy koy ka pence, be acci fow don, be jokki mo.

Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan

(Mat. 8.1-4; Mrk. 1.40-45)

¹² Tawi Iisaa no e saare goo. Onsay mo damajan heewi e bandu mun yi'i mo, ari yani yeeso makko. O jeeji mo, o wi'i: «Koohojo, si hidon faalaa, hidon waawi lan sellinde, mi laaba!»

¹³ Iisaa fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Mido faalaa, laato selludo laabaa.» Don kisan damajan dan yalti e makko.

¹⁴ Onsay o wi'i mo: «Wota a wowlan dun hay gooto. Kono non a yahay hollitoyodaa *yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka fii ko labbinadaa kon wano Muusaa yamiri non fii yo dun wonan be seedee.»

¹⁵ Kono tawi innde makko nden no burtude lollude, jamaaji buy moobii fii jentagol mo e fii pawndegol jabbeeli mabbe, ¹⁶ kono tawi Iisaa no woowunoo pot-titaade ka weddii, toroo Alla.

Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduuj

(Mat. 9.1-8; Mrk. 2.1-12)

¹⁷ Nande goo tawi Iisaa no jannude. Hari *Fari-isiyaabe e jannoobe fii Sariya on no joodii don, hibe iwri e kodooli diiwal Jaliilu ngal fow e diiwal Yahuuda ngal e ka saare Yerusalaam. Tawi bawgal Joomiraado on no wondi e makko no o pawndira. ¹⁸ Tawi kadi wobbe arii no rondii jukkudo e boggi-dimbordi. Hibe dabba fii no be naadira mo ka nder suudu, be wallina mo yeeso Iisaa. ¹⁹ Bay be hebaali ka be naadira mo sabu duudugol jamaa on, be yawdi e makko ka hoore suudu, be tufi ton yolnde, be tippindini mo e boggi-dimbordi díin e hakkunde jamaa on yeeso Iisaa.

²⁰ Bay Iisaa yi'ii gomdinal mabbe ngal, o wi'i: «Musiddo, junuubaaji maa díin yaafaama.»

²¹ Onsay Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on woni e wi'indirgol: «Ko hombo woni oo hoynoowo? Ko hombo waawi yaafaade junuubu ko wonaa Alla?»

²² Iisaa andi díin miiijooji mabbe, o wi'i: «Ko hondun miiijantodon dun ka berde mon? ²³ Enee, hakkunde wi'ugol «junuubaaji maa díin yaafaama» e «immo ya-haa», ko hondun e dii doo buri weebude?» ²⁴ O wi'i ka-di: «Fii no andiron wonde *Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna doo fii yaafagol junuubaaji», o wi'i jukkudo on: «Immo yettaa boggi-dimbordi maa díin, hootaa ka maa.» ²⁵ On immii don kisan e tawnde mabbe, o yetti boggi-dimbordi makko díin, o hooti ka makko, himo manta Alla. ²⁶ Kaawee hebi be fow, be manti Alla, be huli fota, hibe wi'a: «Hande men yi'ii hu-unde hawniinde!»

Fii no Matta Jokkiri Iisaa

(Mat. 9.9-13; Mrk. 2.13-17)

²⁷ Bawto dun, Iisaa yalti. Ko o yahata, o yi'i yantoowo sagalle wi'eteedo Lewi no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i: «Aru jokkaa mi!» ²⁸ Lewi acci don ko o joginoo kon fow, o immii, o jokki mo.

²⁹ Lewi wadani mo caatal mawngal ka mun, yimbe buy yantooobe sagalle wondude e yimbe goo joododi e mabbe. ³⁰ Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on jeyaabe e fedde mabbe nden njuni taalibaabe Iisaa ben, be wi'i be: «E ko fii hondun naamidanton, yaridon e junuubankeebe ben e yantooobe sagalle ben?»

³¹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Hinaa sellube ben hatonjini e pawndoowo, kono ko pawbe ben. ³² Min, wonaa nod-

dugol feewube ben mi arani, kono ko junuubankeebe ben fii yo be tuubu.»

Landal fii Hoorugol
(Mat. 9.14-17; Mrk. 2.18-22)

³³ Onsay wobbe wi'i mo kanko Iisaa: «Taalibaabe Yaayaa ben e taalibaabe Fariisiyaabe ben kapun hooray, juula soono woo. An-le, be maa ben no paa-mude, yara!»

³⁴ Iisaa jaabii be wi'i: «Taw si on waaway hoorinde njaatigiibe jom jomba pnde peera on, hara himo wondi e mabbe? ³⁵ Aray e saa'i nde jom jomba pottinaa e hakkunde mabbe, onsay e den balde don be hooray.»

³⁶ O haalani be ngal misal doo, o wi'i: «Hay gooto yet-tataa ceelol bagi keso, walkira dolokke kiddo. Si hinaa dun, haray ontigi bonnii kesun dun, walkere nden kadi yaadataa e kiddun dun. ³⁷ Hay gooto loowataa njaram *wiiju kesan e nder bootooji guri kiddi. Si hinaa dun, dan njaram kesan wonay sabu ko feeri din guri, njaram dan hibba, bootooji guri din kadi bona. ³⁸ Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee. ³⁹ Kala yarudo njaram kiddan faaletaake njaram kesan, ko fii o wi'ay: «Ko kiddan dan buri welude.»»

Landal fii Nalaande Fowteteende nden
(Mat. 12.1-8; Mrk. 2.23-28)

6 E aseweere goo, dun ko *nalaande fowteteende nden, hari Iisaa no rewude e gese ngawri, taalibaabe makko ben no woocora cawti den gese, worsa di, naama. ² Fariisiyaabe* goo wi'i: «Ko hondun wadanton koo ko dagaaki e nalaande fowteteende nden?»

³ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, kanko e yimbe wondunoobe e makko ben? ⁴ O naati ka nder suudu Alla, o yetti bireedijje weebitaade fii sadaka den, o naami ko daganinoo *yottinoobe sadaka ben tun kon, o okkori kadi wondube e makko ben.» ⁵ Onsay o wi'i: «Ko *Bii-Aaden on woni jom nalaande fowteteende nden.»

Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo
(Mat. 12.9-14; Mrk. 3.1-6)

⁶ E aseweere goo, Iisaa naati ka juulirde, o woni e jannugol. Tawi goddo no nder ton mo jungo mun naamo maayi. ⁷ Nde tawnoo jannoobe fii Sariya on ben e Fariisiyaabe ben no faalaa hebude ko be lamitora, be toona Iisaa, tawi hibe ndaara si o pawnday e asewe, dun ko nalaande fowteteende nden. ⁸ Kono tawi Iisaa no andunoo din miijooji mabbe. Onsay o wi'i maaya-jungoojo on: «Immo darodaa ka hakkunde doo.» On immii, darii.

⁹ Onsay Iisaa wi'i be: «Mi landike on, hara no dagii ka goddo wada ko moyyi maa ko boni, danda wonkii maa wona sabu makki e aseweere?» ¹⁰ Onsay o ndaari be fow, o wi'i on neddo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, jungo makko ngon selli. ¹¹ Dun tikkini Fari-

isiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on ben fota, be woni e yeddondirgol ko hondun be wadata Iisaa.

Fii no Iisaa Subori Sahaabaabe mun ben
(Mat. 10.1-4; Mrk. 3.13-19)

¹² E nder den balde don, Iisaa yaari ka fello fii toragol Alla, o waali toraade. ¹³ Bay weetii, o noddi taalibaabe makko ben, o subii sappoo e dido e mabbe, o toddii be *sahaabaabe: ¹⁴ dun ko Sim'uunu, on mo o jammi Petruusu, e Andaraawu neene-gooto Sim'uunu on, e Yaaquuba e Yuuhanna e Filiipu e Bartolomaawu ¹⁵ e Matta e Tooma e Yaaquuba mo Alfaa e Sim'uunu tawdaado e fedde *Zelotiibe ben, ¹⁶ e Yahuuda mo Yaaquuba e Yudaasi Iskariiyu, janfoytodo mo on.

Fii Waaju ngun ka hoore Fello
(Mat. 4.23-25; Mrk. 3.7-11)

¹⁷ Iisaa jippodi e ben taalibaabe be o subii, o darii e nokkuure ndeylere ka falo. Tawi taalibaabe makko duudube no e nden nokkuure, wondude e jamaa moolanaado iwrufo e cende den fow e diiwal Yahuuda ngal e saare Yerusalaam nden e dii barjeeji Tiiri e Siduuna ka daande baharu. ¹⁸ Ben ko arnoobe hedagol mo e fii pawndegol jabbeeli mun. Be jinna tampinoo ben sellinaa. ¹⁹ Awa kadi mo kala e mabbe no faalanoo mo meemude, bay himo wondunoo e bawgal pawndaynoongal be fow.

²⁰ O banti gite makko den, o ndaari taalibaabe ben, o wi'i:

«On malii yo onon miskinbe,
bay *laamu Alla ngun ko onon wonani.

²¹ On malii yo onon weelaabe fewndo doo,
bay on harnoyte.

On malii yo onon wulloobe fewndo doo,
bay on weltoyto.

²² On wonay malaabe nde yimbe ben api on
e nde be radii on, be yenni on,
be jiddini inde mon den sabu Bii-Aaden on.

²³ Nden pnde, weltee, jjonon welo-welo,
bay hidon maranaa njoddi mawndi ka kammu,
ko fii ko nii kadi mawbe mabbe ben warraynoo
annabaabe ben.

²⁴ Kono bone wonanii on onon aldube ben,
bay on hendike neweende ko mon kon!

²⁵ Bone wonanii on onon bee haarube jooni,
bay on weeloyte.

Bone wonanii on onon bee jalooobe hande,
bay on yoomoyay wullon.

²⁶ Bone wonanii on nde yimbe ben fow wowli on ko moyyi,
bay ko non mawbe mabbe ben wowliraynoo
fii bee waditiibe annabaabe.»

Fii Yidugol Aybe mun

²⁷ «Kono min mi wi'ay on yo onon bee hediibe lan:
Yidee aybe mon ben, moyyodon e ajube on ben,
²⁸ du'anodon hudoobe on ben, toranodon tampinoobe

on ben. ²⁹ Mo bantike ma e wabbugo, tudan mo ngoya kadi. Mo jattii ma waramba, wota a hađu mo yettude fokiya on kadi. ³⁰ Okkor kala toriido ma, hara kadi a yantaali ko maa kon e juude jattube ma ben. ³¹ Wadane yimbe ben wano faaliradon yo be wadan on non.

³² «Si on yidii yidube on ben, haray ko moyyere honde heboyton? Ko fii hay junuubankeebe ben no yidi yidube be ben. ³³ Si on moyyike e moyyiibe e mo'on ben, haray ko moyyere honde heboyton? Hay junuubanke'en ko non warrata. ³⁴ Si on jawlii be tanyinidon yobitay on ben, haray ko moyyere honde heboyton? Hay junuubanke'en jawlindiray fii yo be yobitindir. ³⁵ Kono yidee aybe mon ben, wadanon be ko moyyi, jawlon be hara on habbaaki yobiteede. Dun on heboyay njoddi mawndi, wonoyon kadi bibbe Jom Bural on, sabu himo moyyani dullube ben e bonbe ben. ³⁶ Wonee yurmeteebe wano Baaba mon Jom Bural on woniri Yurmeteedo non.»

Fii Naawitagol

(Mat. 7.1-5)

³⁷ «Wota on jaawu, dun on jaawetaake. Wota on felu, dun on feletaake. Yaafee, dun on yaafoyte. ³⁸ Okkee, dun on okkorte. On etirante sariyaare yeddunde, timmunde, yeyaande haa juuri, wadanedon ka jiifaaji mon. Ko fii ko sariyaare nde etirdon nden etirantedon.»

³⁹ O wowlani be ngal misal doo, o wi'i: «Hara bundo no waawi dowude bundo? Hara be didoo non be yanidaali e nder ngayka? ⁴⁰ Taalibaajo buraa karamoko mun. Kono kala taalibaajo eltiido wa'ay wa karamoko mun.

⁴¹ «Ko honno yiirataa lojol wongol ka yiitere musiddo maa on, hara a yi'aali falimawal wongal ka yiitere maa ngal? ⁴² Ko honno wawrataa wi'ude musiddo maa: «Musiddo, accu mi ittane lojol ngol ka yiitere maa», hara an, a wattanaali yiila e falimawal wongal ka yiitere maa ngal? Ko an yo faasiqiijo, ittu taho falimawal wongal ka yiitere maa ngal, onsay non a yi'ay no ittiranaa musiddo maa on lojol wongol ka yiitere makko ngal.»

Misal Yettaangal e Leggal e Bibbe Mun

(Mat. 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ «Leggal moyyal rimataa bibbe bonbe, wano non kadi leggal bongal rimataa bibbe moyyube. ⁴⁴ Leggal kala no anditiree bibbe mun: ko fii on ittataa yibbe e bulle-kopon, wano non kadi on ittataa sungala † e bulle-bete. ⁴⁵ Neddo moyyo on yaltinay moyyere ka moyyuki bernde mun, neddo bondo on kadi yaltina bonki ka bonki mun, ko fii ko ko heewi e bernde woo hunduko wowlata.»

† 6.44 Maa: «sumbala».

Fii Ninnugol Waajuuji din

(Mat. 7.24-27)

⁴⁶ «Ko fii hondun noddanton mi «Koohoojo, Koohoojo», hara on wadataa ko mi wi'i on kon? ⁴⁷ Kala neddo ardo e an, nani waajuuji an din huutori di, mi hollay on no on wa'i. ⁴⁸ On no wa'i wa darnudo suudu. Hara o jasugaawol luggungol haa e fetere, o fuddii don mahude. Nde waamere nden wadi, ndiyan dan ari e suudu ndun, dan waawataa ndu dillinde, ko fii daroodi mayru on no tiidi. ⁴⁹ Kono kala nanudo kongudi an din, huutoraali di, on no wa'i wa darnudo suudu ndu jasanaaka gaawol. Ilol ndiyan dan hawri e mayru tun, ndu yani kisan, fii mayru on mula few.»

Fii Kurkaadu Suufaajo on

(Mat. 8.5-13; Yhn. 4.46-54)

7 Bay o gaynii waajaade jamaa heditiido mo on, o naati Kafernahuum. ² Tawi hooreejo suufaabe teemedere no mari kurkaadu ndu o yidunoo, hari ndun no nawni haa moggo mayde. ³ Bay o nanii fii Iisaa, o nuli mawbe *Yahuudiyankeebe goo e makko fii toragol mo arugol jawndana mo ndun kurkaadu makko. ⁴ Bay be arii be tawii Iisaa, be jeeji mo be mul-ti, be wi'i: «Himo handi e wadaneede dun, ⁵ ko fii himo yidi lepol men ngol, awa-le kadi ko kanko darni jululirde amen nden.» ⁶ Iisaa yaadi e mabbe.

Bay o battike suudu hooreejo suufaabe ben, on suufaajo nuli yibbe mun goo e Iisaa ko wi'a mo: «Koohoojo, wota on tampentino, sabu mi foddaa e mo'on ka suudu an. ⁷ Ko dun wadi si min tigi mi foddaa e arugol haa ka mon. Kono maakee tun kongol gootol, kurkaadu an ndun ndikkay. ⁸ Ko fii min tigi ko mi wondo e ley kongol hooreebe goo, min kadi mido mari suufaabe wonbe e ley kongol an. Si mi wi'ii goddo e ben «yahu», o yahay. Si mi wi'ii oya on «aru», o aray. Awa kadi si mi wi'ii kurkaadu an ndun «wadu dun», ndu waday.»

⁹ Bay Iisaa nanii din kongudi makko, o njaldi, o fewti e jamaa jokkudo mo on, o wi'i be: «Mi andinii on, hay ka *Isra'iila'en mi yi'aali neddo gomdinirido wa oo.»

¹⁰ Bay nulanoobe ben yiltitike ka suudu, be tawti kurkaadu nawnunoondu ndun ndikkii.

Fii no Biddo Keynguujo on Wurnitiraa

¹¹ E nder den balde don, Iisaa yahi e saare wi'eteende Naa'ina, taalibaabe makko ben wondude e jamaa duududo yaadi e makko. ¹² Ko o hewtaynoo ka naatirgal saare, o fotti e rondiibe furee, hari on furee ko biddo bajjo ka neene mun, tawi kadi neene makko ko keynguujo. Tawi jamaa duududo e nden saare no wondi e on debbo.

¹³ Bay Koohoojo on yi'ii on keynguujo, o yurmaa mo, o wi'i mo: «Wota a wullu!» ¹⁴ O badii furee on, o *fawijungo makko ngon e hoore goyki kin, rondiibe furee on dartii, o wi'i: «Suka, mi yamirii ma yo a immo!»

¹⁵ Onsay maydo on immii joodii, o fuddii yewtude. Iisaa jonniti mo yumma makko.

¹⁶ Be fow be huli, be manti Alla, be wi'i: «Annabaajo keldudo feenii e fewndo men. Allaahu on arii faabagol yimbe mun ben!» ¹⁷ Fii ngal kuugal makko lolli e diiwal Yahuuda ngal haa e banjneeji heedudi don din fow.

Fii Lande Yaayaa den

(Mat. 11.2-19)

¹⁸ Taalibaabe Yaayaa ben humpiti mo kanko Yaayaa kon ko wadi fow. ¹⁹ Yaayaa noddii dido e taalibaabe mun ben, o immiini be e Koohoojo on yo be lando mo: «Taw si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo goddo goo?»

²⁰ Bay ben immiinaabe hewtii, be wi'i Iisaa: «Ko Yaayaa *lootoowo maande tuubuubuyee on immiini men haa e mon fii landagol on si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo goddo goo?»

²¹ Ko e on saa'i mo be hewti e mun tigi, Iisaa sellini nawbe e jukkube buy e jinnaabe, o wuntini kadi bumbe buy. ²² Ontuma o jaabii ben be Yaayaa immiini, o wi'i be: «Yahee fillitanodon Yaayaa ko yi'udon kon e ko nanudon kon wonde, bumbe ben yi'ii, bofoobe ben yahii, be damajan ben sellinaama, be laabii, pahidube ben nanii, maybe no immintineede, Kibaaru Moyyo on no feppinaneede miskinbe ben. ²³ Kala mo feggaaki e an ko malaado. †

²⁴ Bay ben be Yaayaa nelunoo yiltitike, onsay Iisaa fuddii yewtude jamaa on fii Yaayaa, o landii be dundoo, o wi'i: «Ko hondun yahunodon ndaaroygol ka wulaa? Hara ko kudol ngol hendu ndun dimbata?»

²⁵ Kaa ko hondun yahunodon ndaarugol? Ko neddo borniido concii dimi? Ndaaree bee borniibe concii dimi, wuurube ngurndan moyyan no e nder galleeji laamu. ²⁶ Ko hondun non yahunodon ndaarugol? Ko annabaajo? Hiiyii, min mi wi'ay on, ko ko buri annabaajo. ²⁷ Ko oo doo woni mo fii mun windii on:

«Awa, mido immidine nulaado an on yeeso maa, fii ko fertano-maa laawol maa ngol.» ††

²⁸ «Mi andinii on, alaa mo suddiido jibini burdo Yaayaa. Kono non burdo fandude on ka laamateeri Alla no buri mo teddude.»

²⁹ (Jamaa hedinoodo mo on e yantoobe sagalle ben jabi laawol Alla feewungol ngol e nder ko be lootanoo maande tuubuubuyee ko Yaayaa lootaynoo kon.

³⁰ Kono Fariisiyaabe ben e waawube fii Sariya ben bugitii ko Allaahu on ebbannoo be kon, be salii Yaayaa loota be maande tuubuubuyee.)

³¹ «Hara ko e hondun mi ebbindirta bee yimbe nguu jamaanu? E ko hondun be nandi? ³² Hiibe nandi e faybe joodiibe e kubitirde, hara ben no noddindira, wi'a:

«Men wuttanii on ceri, on amaali, men yimani on gimdi yurmudi, on wullaali!»

³³ «Ko fii Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on arno, o paamataano ko defaa, o yarataano ko mandil-

inta, wi'udon: «On ko mo jinna!» ³⁴ Bii-Aaden* on kadi arii no naama no yara, wi'udon: «On ko reeredudo, yarooowo, weldudo e yantoobe sagalle e junuubanke'en!» ³⁵ Kono jabube faamu Allaahu on ben hollay wonde ko ngu feewungu.»

Fii no Debbo Junuubanteejo on Yaaforaa

³⁶ Fariisiyaajo goo wi'eteedo Sim'uunu torii Iisaa hawtidugol e makko. Iisaa naati ka suudu Fariisiyaajo on, o toolii fii nafagol. ³⁷ Tawi debbo junuubanteejo no e nden saare, on humpitii Iisaa no nafaade ka suudu Fariisiyaajo on. O ardi e tindohun hayre daneere tew angiri, ³⁸ o wontiri baawo Iisaa, o ugginii ka hoore koyde makko, o wulli haa gondi makko din bubbini koyde Iisaa den. Ontuma debbo on fittiri de sukundu mun ndun, o lunnii de, o wuji de angiri.

³⁹ Bay Fariisiyaajo noddunoodo Iisaa on yi'ii dun, o wi'i e bernde makko: «Si tawno oo ko annabaajo, o andayno ko hombo woni oo debbo meemudo mo e ko honno on sifori, sabu oo ko junuubanteejo!»

⁴⁰ Iisaa yetti haala kan, wi'i: «Sim'uunu, no woodi ko mi haalanay-maa.»

On jaabii: «Maakee yo karamoko'en.»

⁴¹ O wi'i: «Goddo no nawlunoo yimbe dido. Gooto on no joganii mo *dinaruujii teemedde jowi, oya on ko *dinaruujii cappande jowi. ⁴² Bay ben hebaali ko yobitira mo, o yaafanii be didoo non ko be nawlii mo kon. Ko hombo e ben dido burata mo yidude?»

⁴³ Sim'uunu jaabii: «Haray ko burdo namaande tidunde on.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «A naawirii no moyyiri.»

⁴⁴ O fewti e debbo on, o wi'i Sim'uunu: «A yi'ii oo debbo? An, mi naatii ka suudu maa, a okkoraali lan ndiyan ko mi sembora, kono oo doo bubbiniirii koyde an den gondi mun din, o fittirii de sukundu makko ndun. ⁴⁵ A hirbanooki lan lunnidaa, kono kanko gila mi naati doo, himo lunnaade lan koyde den. ⁴⁶ A wadaali nebban ka hoore an, kono kanko o wadii angiri ka koyde an.

⁴⁷ Awa mi andinii ma, junuubaaji makko e duudude yaafaama, ko dun wadi si giggol makko ngol no tiidi. Kono mo yaafaama seeda, ko seeda yidata.»

⁴⁸ Onsay o wi'i debbo on: «Junuubaaji maa din yaafaama.»

⁴⁹ Onsay naamidaynoobe e makko ben miiiji e berde mun: «Ko hombo woni oo neddo yaafotoodo hay junuubaaji?»

⁵⁰ Ontuma o wi'i debbo on: «Gomdinal maa ngal dandii ma. Yahu e hoore buttu.»

Fii Downtunoobe Iisaa ben

8 Bawto dun, Iisaa yahayno gila e saare hebi e saare, gila e hodo haa e kodolun wondude e *saahaabaabe makko ben sappoo e dido, hara himo waa-joo feppina Kibaaru Moyyo *laamu Alla ngun. ² Himo wondunoo kadi e rewbe goo nawndaabe jinnaaji bondi e nabbeeli, wano Mariyama oo jammaado Mariyama Magaduuna, mo jinnaaji jeedidi yaltinaa e

† 7.23 Maa: «Kala mo ronkaali gomdinde lan ko malaado.»

†† 7.27 Mal. 3.1

mun,³ e Yuuwanna on ko sonnaajo Kuusa oo mbatu-laajo *Heroodu, e Suusanatu, e wobbe goo walli-toraynoobe be keyeeji mun.

Misal Yettaangal e Remoowo

(Mat. 13.1-23; Mrk. 4.1-20)

⁴Jamaa njano moobii, yimbe buy iwri e ca'e heewude, ari e makko. O wadani be ngal misal doo:
⁵«Ko remoowo yaltunoo sankugol awdi mun ndin. E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka datal, feyyoobe ben yaabi, colli din kadi modi de. ⁶Godde den yani e hoore fetere, no de fudirnoo, de yoori, bay de alaa e buubol. ⁷Godde goo kadi yani ka sooyoore, de fudidi e mayre, sooyoore nden modi de. ⁸Godde goo yani ka leydi moyyiri. De fudi, de rimi cawti di gabbe teemedere.» Wa fewndo ko o yewtaynoo dun, o ewnii, o wi'i: «Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

⁹Onsay taalibaabe makko ben landii mo ko ngal misal doo firi. ¹⁰O jaabii be: «Onon on yedaama andugol gundooji laamu Alla ngun. Kono beya luttube, dun wowlirante be mise, fii yo be ndaaruu, hara be yi'ataa, yo be nanu, hara be faamataa. †

¹¹«E hino ko ngal misal firi: Awdi ndin ko daalol Alla ngol. ¹²Nde awdi sankaaandi ndin saami ka datal, dun no wa'i wa nde wobbe nani daalol ngol, kono Ibulliisa ara itta ngol e berde mabbe fii wota be gomdin sakkoo be dandee. ¹³Nde awdi sankaaandi ndin saami ka fetere, dun no wa'i wa nde wobbe nani daalol ngol, be jabira ngol weltaare. Kono be alaa dadi. Be gomdinay haa e saa'i, kono si be ndarndaama, be tertoo. ¹⁴Nde awdi sankaaandi ndin saami ka sooyoore, dun no wa'i wa nde wobbe nani daalol ngol, kono hara be modi-raama anndeeji aduna e jawle aduna e faaleeji ngurn-dan aduna e nder yaadu mabbe ndun, be ronka rimude moyya. ¹⁵Nde awdi sankaaandi ndin saami ka leydi moyyiri, dun no wa'i wa nde wobbe naniri daaluyee on bernde laabunde moyyunde, jogitoo mara. Ko ben woni rimoobe e nder wakkilaare.

Misal Yettaangal e Lampu

(Mrk. 4.21-25)

¹⁶«Hay gooto hubbintaa lampu buuma mo maa sorna mo e ley danki. Kono o joddinay mo e kene fii no naatoobe ben yi'ira ndaygu ngun. ¹⁷Ko fii alaa ko suudii ko feenataa, kala gundoo ko sakkitorra ko feenoygol. ¹⁸Awa wattanee yiila e no hedorton non, ko fii ko mardo beydantee, kono mo maraa on jabitante hay ko o sikki himo mari kon.»

Fii Beynguure Iisaa nden

(Mat. 12.46-50; Mrk. 3.31-35)

¹⁹Yumma Iisaa e yumma-gootoobe makko ben ari, kono be waawaali tumbondirde e makko hakkee yimbe. ²⁰O humpitaa wonde: «Yumma mon e yumma-gootoobe mon ben no darii ka yaasi, hibe faalaa yi-idude e mon.

²¹Kono o jaabii be, o wi'i: «Yumma an e yumma-gootoobe an ben ko hedotoobe daaluyee Alla on, pinna mo.»

Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden

(Mat. 8.23-27; Mrk. 4.35-41)

²²Nande goo Iisaa bakii e laakun wondude e taalibaabe mun ben. O wi'i be: «Lumbiten ka gada weendu.» Be yahi. ²³E nder ko be lumbata kon, Iisaa daanii. Waabiliire tiidunde wondunde e hendu tippii ka weendu, laakun kun fuddii heewude ndiyan, dun wonani be nawaare hulbiniinde.

²⁴Be ari, be findini mo, be wi'i: «Karamoko'en, Karamoko'en, en mulay woni!»

O immii, o tojani hendu ndun e morloode ndiyan den, de deeyiti, onsay buttu wadi. ²⁵Ontuma o wi'i be: «Ko honto gomdinal mon ngal woni?»

Be huli, be njaldi, hibe wi'indira: «Ko hombo woni oo neddo yamiroowo hay hendu ndun e ndiyan dan, dun doftoo mo?»

Fii no Iisaa Selliniri Jinnaado

(Mat. 8.28-34; Mrk. 5.1-20)

²⁶Be hewtoyi e ndii leydi bee Gadariyankoobe tiindondirndi e ngal diiwal Jaliilu. ²⁷Bay Iisaa jippike ka leydi, neddo jeyaado e nden saare mo jinnaaji buy nangi, ari e makko. Tawi gila neebii o bornotaako conci, o naatataa e suudu, ko ka hakkunde genaale o hodunoo. ²⁸No o yiirunoo Iisaa, o sonki, o yani e ley koyde makko, o ewnii, himo wi'a: «Ko hondun faalanadaa lan an Iisaa *Bidde Alla Jom Bural on? Mi torike ma wota a lettan!» ²⁹Ngii jinnawii bonngii wi'i dun sabu ko Iisaa yamiraynoo ngin yaltugol e oo neddo kon. Tawi ngin jinnawii nangayno mo soono woo, o dumbree juude e koyde fii aynugol mo, kono o bonnayno den jolokooje fow, onsay jinnawii ngin nawra mo ka wulaaji.

³⁰Onsay Iisaa landii mo: «Ko honno innetedaa?»

Tawde hari jinnaaji buy no e makko, o jaabii: «Ko Konu.» ³¹Awa kadi hidi jeejaynoo Iisaa fii wota o yamir di yahugol ka *gaygii ngin alaa kattudi ngin.

³²Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka falo. Onsay jinnaaji din jeeji Iisaa yo o accu di naata e din koseeji. O newnani di dun. ³³Jinnaaji din yalti e on neddo, di naati e nder din koseeji. Onsay koseeji din gididi ka falo, di onoyii ka weendu, di yoolii.

³⁴Bay ornaynoobe di ben yi'ii dun, be dogi, be fillitoyii dun ka saare e ka fulawaaji. ³⁵Onsay yimbe ben ari yi'ugol kon ko wadi. Be ari e Iisaa, be tawi on neddo mo jinnaaji din yalti e mun no joodii ka ley koyde Iisaa, himo bornii, himo wondi e hakkille timmude, be huli. ³⁶Yi'unoobe ko wadi kon fillitanii be no jinnanoodo on selliniraa. ³⁷Onsay jeyaabe e diiwal Gadariyankoobe ben fow torii mo yaltugol ka mabbe sabu kulol ngol be hebi don ngol. Ontuma Iisaa bakii ka laakun yiltitii.

³⁸Onsay neddo mo jinnaaji din yaltinaa e mun on torii Iisaa wondugol e makko. Kono Iisaa yilti mo, o wi'i

† 8.10 Isa. 6.9-10

mo: ³⁹ «Hootu ka mon, fillitoyodaa ko Alla wadān-maa kon.» Onsay o yahi, o ukkii ka saare, o fillitii kala ko Iisaa wadani mo kon.

Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, O Sellini Debbo

(Mat. 9.18-26; Mrk. 5.21-43)

⁴⁰ Bay Iisaa lumbitii, jamaa on jabbii mo, ko fii hari fow no sabbii mo. ⁴¹ Tun oo hooreejo juulirde mabbe wi'eteedo Yaayirusu ari e makko. Onsay o yani e ley koyde Iisaa, o torii mo hewtugol ka suudu makko, ⁴² bay tawi jiwo makko bajjo mo wa duubi sappoo e didi no e daande mayde.

Wa fewndo kanko Iisaa o yahata ka oo neddo, tawi jamaa on no bittiri mo cende den fow. ⁴³ Tawi kadi debbo no e nden nokkuure, hebii duubi sappoo e didi, himo soncaade. Awa kadi o ittii jawle makko fow o yobii pawndoobe ben, kono hay gooto e mabbe waawaali mo sellinde. ⁴⁴ On debbo wontiri baawo Iisaa. No o meemirnoo kombol dolokke makko on, ko o son-cotonoo kon tayi.

⁴⁵ Onsay Iisaa wi'i: «Ko hombo meemimmi?»

Tun mo kala wi'i wonaa kaɗun. Onsay Petruusu wi'i: «Karamoko'en, jamaa on no hundi on, awa kadi hibe hibbii on!»

⁴⁶ Kono Iisaa jaabii, o wi'i: «Goddo meemii lan, ko fii mi andii wonde bawgal an ngal gollii goddun.»

⁴⁷ Nde debbo on tawnoo ko o wadi kon pulfitike, o ari himo diwna, o yani e ley koyde Iisaa, o furniti yeeso jamaa on fow ko fii hondun o meemani mo e ko honno kadi o selliniraa don kisan. ⁴⁸ Onsay Iisaa wi'i mo: «Jiwo an, gomdinal maa ngal sellinii ma. Yahu e hoore buttu.»

⁴⁹ Wa fewndo ko Iisaa yewtata dun, gorko jeyaado ka hooreejo juulirde nden ari, wi'i mo: «Jiwo maa on maayii. Hay tertidaa sonjugol oo karamokoojo.»

⁵⁰ Kono bay Iisaa nanii dun, o wi'i hooreejo juulirde nden: «Wota a hulu, gomdin tun, jiwo maa on hisay.»

⁵¹ Bay Iisaa hewtii ka hooreejo juulirde nden, o jabaano naatidue hay e gooto ka suudu si hinaa Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna wondude e yumma jiwo on e ben jiwo on. ⁵² Tawi fow no wulla fesa fii on jiwo. Onsay Iisaa wi'i: «Wota on wullu mo, ko fii o maayaali, o daani.»

⁵³ Onsay be jali mo, ko fii hibe andi jiwo on maayii.

⁵⁴ Onsay Iisaa nangi jungo jiwo on, o ewnii, o wi'i: «Jiwo, immo!» ⁵⁵ Tun wonkii jiwo on arti, o immii don kisan. Onsay Iisaa yamiri be okkorgol mo paamete.

⁵⁶ Kaawee hebi mawbe jiwo on. Kono o yamiri be wota be wowlan hay gooto kon ko wadi don.

Fii no Sahaabaabe ben Sappoo e Dido Nuliraa

(Mat. 10.2-20; Mrk. 6.7-13)

⁹ O noddii be o subunoo ben sappoo e dido, o okki be bawgal e doole e hoore jinnaaji din fow e fii sellingol nabbeeli. ² O immiini be waajoyagol fii *laamu Alla ngun e sellingol pawbe ben. ³ O wi'i be: «Wota on yoobo hay huunde e nder yaadu mon ndun, gila e tug-

gordu maa bonfo maa paamete gooo haa nabani e kaalisi. Awa kadi wota on yoobo dolokkaaji didi.»

⁴ O wi'i be kadi: «Kala suudu ka naatoydon, weeree don haa tuma fokkitudon woo, ⁵ e kala saare nde yimbe ben jabaali on e mun, nde hidon yalta don woo, honkee mbullaari teppe mon den fii yo dun wonan be seedee ella mabbe on.» ⁶ Onsay be yahi kodolun e kodolii, hibe waajoo fii Kibaaru Moyyo on e kadi hibe sellina hen fow pawbe ben.

Fii Nalaw Heroodu on

(Mat. 14.1-12; Mrk. 6.14-16)

⁷ Heroodu* lando diiwal Jaliilu ngal humpitii fii ko woni wadude kon, dun jiibi mo bernde, sabu hari wobbe no wi'a ko Yaayaa immintinaa e hakkunde maybe ben, ⁸ wobbe ben no wi'a wondema ko Iiliya feeniti, wobbe gooo no wi'a wondema ko goddo e annabaabe hibbe ben immitii. ⁹ Kono Heroodu wi'i: «Mi tayiino daande Yaayaa nden, e hara ko hombo woni oo mo mi nanata fii mun nii?» Gila dun himo etoo no o yi'ira mo.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo

(Mat. 14.13-21; Mrk. 6.30-44; Yhn. 6.1-14)

¹⁰ Bay ben *sahaabaabe be o imminnoo hewtitii, be sifanii mo kanko Iisaa ko be wadoyi kon fow. Onsay o yaadi e mabbe haa e takko ndee saare Bayti-Sa'iida, be bakitii don. ¹¹ No yimbe ben humpitornoo dun, be jokki mo. Onsay Iisaa tolni be, o yewti be fii laamu Alla ngun, o pawndi kadi ben hatonjinbe e pawndeede.

¹² Tawi pallas ngal woddike. Onsay sappoo e didoobe ben ari e makko, be wi'i mo: «Accitee non jamaa on, be yaha ka kodooli e ka fulawaaji kawtirdi e doo, be dabboya ko be paama e ka be waaloo, ko fii ko e nokkuure wuldinnde wonden doo.»

¹³ Onsay Iisaa wi'i be: «Onon tigi okkoree be ko be paama.»

Kono be jaabii, be wi'i: «Ko bireediije jowi e liyyi didi pet men mari doo, si hinaa hara menen tigi men yahay men soodoya ko oo jamaa doo fow paama!» ¹⁴ Tawi worbe wonbe don ben tun ko wa be guluuje njowo.

Onsay Iisaa yamiri taalibaabe mun ben, wi'i: «Joddiniree be mojobe mojobe, mojobere kala cap-pande njowo.» ¹⁵ Be joddiniri be no o wi'iri be non.

¹⁶ Onsay Iisaa yetti bireediije den jowi e liyyi din didi, o banti gite makko den, o fewti ka kammu, o du'ii. Ontuma o tayiti de, o woni e jonnugol taalibaabe makko ben fii yo ben hewtin jamaa on. ¹⁷ Fow paami haa haari. Be moobiti debbee sappoo e didi kunte ko lutti.

Fii Qirritannde Petruusu nden

(Mat. 16.13-19; Mrk. 8.27-30)

¹⁸ Nande gooo tawi Iisaa no wondi e taalibaabe mun ben ka wirnii, himo toraade Alla. Ontuma o landii be dundoo, o wi'i: «E wi'i jamaa on, ko hombo woni lan min?»

¹⁹ Be jaabii mo, be wi'i: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon

woni Iiliiya, wobbe goo kadi no wi'a ko on annabaajo kiddo goo immintinaa.»

²⁰ Onsay o landii be, o wi'i: «Onon non wi'udon ko hombo woni lan min?»

Petruusu jaabii mo, wi'i: «Ko onon woni *Almasiihu Alla on.»

²¹ Iisaa yamiri be, tentini, wota be wowlan dun hay gooto. ²² O beyditi e dun, o wi'i: «Maa *Bii-Aaden on tampa fota, mawbe ben e hooreebe *yottinoobe sada-ka ben e jannoobe fii Sariya on ben fow wikkoo mo, o waree, o immintinoyee ka palaande tammere.»

²³ Onsay o wi'i be fow wonde: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta nde woo nde *leggal makko altindiraangal ngal, † o jokkammi. ²⁴ Kala faalaado dandude ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min, haray ontigi dandoyay dan. ²⁵ E ko nafa hondun woodani neddo hebugol aduna on fow si o hayrintinike maa si o halkitike kanko tigi? ²⁶ Awa kadi, kala hersirido lan, hersiri kongudi an din, Bii-Aaden on kadi hersiroyay mo tuma o ardoyi e mangural makko ngal e mangural Baabaajo on wondude e malaa'ikaabe laabube ben. ²⁷ Mido wowlande on goonga, no woodi wobbe e mon onon wonbe doo ben, be maayataa ado be yi'ude laamu Alla ngun.»

Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin

(Mat. 17.1-8; Mrk. 9.2-8)

²⁸ Bay wa balde jeetati feyyii bawto yewtugol mo be din kongudi, onsay o noddii Petruusu e Yuuhanna e Yaaquuba, be yahi ka fello fii toragol Alla. ²⁹ Fewndo ko o torotoo, mbaadi yeeso makko ngon waylii, dolokke makko on wonti daneejo jalbudo. ³⁰ E nder dun, yimbe dido feepi no yewtida e makko, tawi ben-le ko Muusaa e Iiliiya. ³¹ Ben no feepidi e annoora, hibe yewa fii yaadu makko sakkitorde ndun Yerusalaam. ³² Tawi Petruusu e wondidbe mun ben no soyyaade, kono be njonti, be yi'i annoora Iisaa on e ben yimbe dido be o wondunoo e mun. ³³ Fewndo be yimbe dido seedata e Iisaa, Petruusu wi'i mo: «Karamoko'en, no moyyi ka wonen doo. Darnen togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iiliiya kadi wonndu.» Tawi kanko Petruusu o andaa ko o woni wowlude.

³⁴ Wa fewndo ko o wowlata dun, duulere ari buumi be. Ko nden duulere buumata be, be huli. ³⁵ Onsay hawa yalti ka duulere, no wi'a: «Oo doo ko Biddo an Subaado on. Heditee mo!» ³⁶ Bay ngol ewol wadii, be tawi ko Iisaa tun lutti don. Taalibaabe ben mari dun fanki. Be fillitanaaki hay gooto kon ko be yi'i don e nder den balde don.

Fii no Iisaa Selliniri Paykun Jinnaakun

(Mat. 17.14-18; Mrk. 9.14-27)

³⁷ Bimbi nden nde ko be jippotoo ka ley fello, jamaa moolanaado ari fottugol e Iisaa. ³⁸ Onsay gorko goo ewnii ka hakkunde jamaa ton, o wi'i:

† 9.23 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal»

«Karamoko'en, mi torike on tenyinee oo biddo an, ko fii ko bajjo an on nii. ³⁹ Nde jinnawii ngin nangi mo woo, o sonkay, o iiroo, o yaltina ngurda. Ngii letta mo, awa kadi ko karahan ngii yaltirta e makko. ⁴⁰ Mi torike taalibaabe mon ben radagol ngii jinnawii, kono be waawaali.»

⁴¹ Iisaa jaabii, wi'i: «Onon ko on jamaanu boyliingu ngu gomdinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon, mido munjanoo on? Awa addu doo biddo maa on.»

⁴² Wa ko o bannata paykun kun, jinnawii ngin libi kun ka leydi, kun iirii. Kono Iisaa tojani ngii. Onsay o sellini paykun kun, o jonniti kun ben makkun. ⁴³ Fow njaldi fii mangural Allaahu on.

Fii no Iisaa Hiitori fii Mayde mun nden

(Mat. 17.22-23; Mrk. 9.30-32)

Wa fewndo ko fow njaldidi e ko o wadaynoo kon kanko Iisaa, onsay o wi'i taalibaabe ben: ⁴⁴ «Onon heditee fota dii kongudi doo: Bii-Aaden on janfoyte, watee e juude yimbe ben.» ⁴⁵ Kono hari taalibaabe ben alaa faamude din kongudi, sabu hari hidi wirnanii be fii wota be andu ko di firi. Awa kadi hari hibe huli landitagol mo di.

Fii Burdo Teddude on e Hakkunde Mabbe

(Mat. 18.1-5; Mrk. 9.33-37)

⁴⁶ Onsay yeddondiral wadi hakkunde mabbe fii andugol ko hombo e mabbe buri teddude. ⁴⁷ Nde tawnoo Iisaa kapun no andunoo din miiijooji mabbe, o yetti paykun, o joddini takko makko. ⁴⁸ Onsay o wi'i be: «Kala jabudo kun paykun e innde an, haray ko min o jabi. Awa kadi kala jabudo lan, haray ko Nuludo lan on o jabi. Ko fii ko burdo fandude on e mon woni teddudo.»

⁴⁹ Yuuhanna yetti haala kan, wi'i: «Karamoko'en, men yi'ii goddo no radoo jinnaaji e innde mo'on. Men tojani mo dun, bay o wondaa e amen fii jokkugol on.»

⁵⁰ Onsay Iisaa wi'i mo: «Wota on tojan mo dun. Ko fii kala mo wonaa gapo mon, haray ko gido mon.»

Fii no Samariyankeebe ben Salornoo Tolnude Iisaa

⁵¹ Bay wonii balde de Iisaa ittete e ka aduna doo den hewtii, o fibi anniyee yahugol Yerusalaam. ⁵² O immini wobbe ko hikkoo yeeso makko, ben yahi haa e hodo Samariyankeebe goo fii ebbindanagol mo don kanko Iisaa. ⁵³ Kono ben yimbe jabaali mo tolnde, bay ko Yerusalaam o sutii. ⁵⁴ Bay be yi'ii dun, Yaaquuba e Yuuhanna wi'i Iisaa: «Koohoojo amen, hidon faalaa yo men wi'u yo yiite ngen iwu ka kammu ara mula bee?»

⁵⁵ Onsay Iisaa fewti e mabbe, feli be fota. ⁵⁶ Ontuma be yaari e hodo goo.

Fii ben Faalaabe Jokkude Iisaa

(Mat. 8.19-22)

⁵⁷ E nder ko be yahata kon, goddo wi'i mo: «Mi jokkete kala ka yaarudaa.»

⁵⁸ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ndoni din no mari gayde mun, awa kadi colli din ka weeyo no mari jakkaaji mun, kono Bii-Aaden on kan alaa hay ka fowtina hoore mun nden.»

⁵⁹ Iisaa wi'i goddo goo: «Jokkan!»

On jaabii mo: «Koohoojo, newnanee lan taho, mi yaha mi wattinoya ben an en.»

⁶⁰ Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Accu maybe ben wattina maybe mun ben, kono an yahaa feppinoyaa fii laamu Alla ngun.»

⁶¹ Goddo goo kadi wi'i mo: «Koohoojo, mi jokkay on, kono newnanee lan taho, mi yaha mi waynoyoo beyn-guure an nden.»

⁶² Iisaa wi'i ondon kadi: «Kala fawudo jungo mun e hoore kerri sarin, ontigi yeyyitii baawo, haray on nafataa laamu Alla ngun.»

Fii no Taalibaabe ben Cappande Njeedido e Dido Nuliraa

(Mat. 10.5-14)

10 Bay feyyii e dun, Koohoojo on toddii fahin taalibaabe cappande njeedido e dido. O imminiri be dido dido ko yaha adoyoo mo e ca'e den fow e kala nokkeeli di o rewoyta e mun. ² O wi'i be: «Baagol ngol no duudi, kono wa'oobe ben duudaa. Awa jooni, toree non Jom baagol ngol yo o addu wa'oobe ka baagol makko. ³ Jooni mido imminirde on wa baaloy e hakkunde caapaali, yahee. ⁴ Awa kadi wota on yoobo bonfohun kaalisi maa sasa maa pade goo, hara kadi on hiwraaki hay gooto ka hoore laawol. ⁵ Kala suudu ndu naatoton e mun, wi'ee taho: «Yo buttu wonu e nduu suudu!» ⁶ Si bii-buttu no e nder ndun suudu, buttu mon on juuroto mo. Si ko liddu mun, on buttu won-tanay on. ⁷ Tabitee e ndun suudu don, naamon yaron ko be okkori on don woo, ko fii golloowo no handi e njoddi mun, hara on wadaali naata e nduu yalta e nduu.

⁸ «Kala saare nde naatudon e mun tolnadon, naamee ko bannanadon kon. ⁹ Sellinon jawbe be tawdon don ben, wi'on be wonde *laamu Alla ngun badike be.

¹⁰ Kono kala saare nde naatudon e mun, be salii on tolnude, yahee ka fottirde mabbe, wi'on: ¹¹ «Men fidday e mon mbullaari saare mon nangundi men ndin e koyde! Kono andee tun wonde, laamu Alla ngun badike!» ¹² Mi andinii on, nande paawoore nden ko ndee saare *Saduuma buretee hoynaneede edii nden saare don.

¹³ «Bone wonanii ndee saare Kuuraziin e ndee saare Bayti-Sa'iida! Ko fii si tawno dii kaawakeeji moyyi wadunoodi ka mon, ko non wadirnoo e dee ca'e Tiiri e Siduuna, harayno neebii ko jeyaabe e den ca'e bornii concii heynerdi, be wujitii ndoondi fii hollugol wonde be tuubii. ¹⁴ Ko dun wadi, nande paawoore nden ko Tiiri e Siduuna buretee hoynaneede edii onon. ¹⁵ Onon non, bee be Kafernahuum, hidon sikka fii mon bantete haa ka aljanna? Oo'o, on bugete ka jahannama.

¹⁶ «Kala heditiido on onon bee taalibaabe an, haray ko min o hediti. Kala bugitiido on, haray ko min o

bugitii. Awa-le kala bugitiido lan, haray ko Nuludo lan on o bugitii.»

¹⁷ Ben cappande njeedido e dido artidi e weltaare, be wi'i: «Koohoojo amen, hay jinnaaji din yankinanike men e innde mon!»

¹⁸ Onsay o wi'i be: «Mi yi'ayno Ibuliisa no iwa ka kammu yanira wa farpitere. ¹⁹ Awa mi okkii on bawgal tip-pugol e bolle den e jahe den e kala bawde gajo on, hara hay fus hebaali on. ²⁰ Wota on weltor ko jinnaaji din yankinani on kon. Kono weltoree ko inde mon den windaa ka kammuuli kon.»

Fii Weltaare Iisaa nden

(Mat. 11.25-27, 13.16-17)

²¹ Ko e on saa'i don tigi, Iisaa hebi weltaare fota immorde e *Ruuhu Seniido on, o wi'i: «Mi yettii ma yo Baaba, Jom leydi e kammu, fii koo ko wirnandaa dun ben faamube e bee gandidube, feppinandaa dun bee faybe. Hiiyii, ko fii ko dun wonnoo yidi maa on yo Baaba.

²² «Awa, Baaba an wattii fow e juude an. Awa kadi hay gooto andaa ko hombo woni Biddo on si hinaa Baabaajo on, wano tawiri non kadi hay gooto andaa ko hombo woni Baabaajo on si hinaa Biddo on e on mo Biddo on faalaa mo feppinande.»

²³ Onsay o fewtiti taalibaabe ben o wi'i be e qunuutu: «Gite yi'ude ko yi'udon kon malii! ²⁴ Ko fii mi andinii on, annabaabe e lambe buy faalano yi'ude koo ko wondon yi'ude, kono be yi'aali. Be faalano kadi nanude koo ko wondon nanude, kono be nanaali.»

Misal Yettaangal e Samariyankeejo Moyyo on

²⁵ Onsay goddo e waawube fii Sariya ben immii landii mo fii ndarndagol mo, o wi'i mo: «Karamoko'en, ko hondun mi haani wadude fii yo mi hebu dan *ngurn-dan poomayankejan?»

²⁶ Onsay Iisaa wi'i mo: «Ko hondun windii ka defte Sariya? Ko honno faamirdaa dun?»

²⁷ O jaabii mo, o wi'i: «Yo a yidir Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e doole maa den fow e hakkil maa kin fow †, yidiraa nokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.» ††

²⁸ Onsay Iisaa wi'i mo: «A jaaborii no moyyiri. Warru non, a hebay dan ngurndan.»

²⁹ Kono tawi on no faalaa hollude peewal mun ngal, o wi'i Iisaa: «Ko hombo non woni on nokondo an?»

³⁰ Iisaa jaabori mo nii, o wi'i: «Goddo no iwraynoo Yerusalaam, no yaha Yeerikoo. O hawrondiri e wuybe, ben boori mo, piyi mo haa moggo mayde, be yahi, be acci mo don. ³¹ Hawrondiri *yottinoowo sadaka no feyyaynoo don, o yi'i oo neddo, o takkii mo, o feyyi.

³² Fahin *Lewiyankeejo ari tawi mo don, on kadi yi'i mo, takkii mo, feyyi. ³³ Kono Samariyankeejo wondo e nder safaari mun, ari tawi mo, yurmaa mo. ³⁴ Onsay o badii, o juurani mo njaram e nebban ka barmeeji, o habbi. Onsay o wadi mo ka mbaddateeri makko, o

† 10.27a Yap. 6.5 †† 10.27b Lew. 19.18

nabi mo haa e suudu hobbe, o dankii mo. ³⁵ Bimbi mun, o yetti *dinaruujii didi, o jonni jom suudu hobbe ndun, o wi'i mo: «Dankor mo dii doo. Kala ko fawoydaa e hoore dii doo, mi yobitoyte tuma mi rewtoyi.»

³⁶ Ontuma Iisaa wi'i: «Ko hombo e bee doo tato woni nokondo oo mo bee wuybe yani e mun?»

³⁷ On waawudo fii Sariya jaabii, wi'i: «Ko yurmaado mo on.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «Yahu an kadi warraa non.»

Fii no Mariyatu e Mariyama Werniri Iisaa

³⁸ Fewndo Iisaa e taalibaabe mun ben wonnoo e hoore laawol, be naati don e hodo. Debbo wi'eteedo Mariyatu werni be ka mun. ³⁹ Tawi on no mari neene-gooto wi'eteedo Mariyama, on joodii e ley koyde Koohoojo on no heditoo kongudi makko din. ⁴⁰ Tawi Mariyatu kapun no jindidude e muraadi nder suudu din. Onsay o ari, o wi'i: «Koohoojo an, on kippataa fii ko oo neene-gooto an accidimmi e dee golle doo kon fow? Wi'anee lan mo yo o wallito lan!»

⁴¹ Koohoojo on jaabii mo, wi'i: «Mariyatu, Mariyatu! Hida maapii aani fii piiji duudufdi. ⁴² Kono ko huunde wootere tun hitti. Mariyama kapun subike ko buri hit-tude kon, dun-le o jabitantaake dun.»

Fii no Taalibaabe ben Haani Tororde Alla

(Mat. 6.9-13, 7.7-11)

11 Nande goo tawi Iisaa no toraade Alla nokku goo. Bay o gaynii toraade, goddo e taalibaabe makko ben wi'i mo: «Koohoojo, tindinee men no toror-tee wano Yaayaa tindinirnoo non taalibaabe mun ben.»

² Onsay o wi'i be: «Nde hidon toroo, on wi'iray nii: «Baaba,

yo innde maa nden hormone,
yo laamu maa ngun feeru.

³ Okkor men pande woo naametee haanando men on.

⁴ Yaafanodaa men junuubaaji amen din, wano menen kadi men woni yaaforande kala bon-nudo men.

Wota a naadu men e jarrabuyee.»

⁵ O wi'i kadi: «Si goddo e mon aru e immaade tumbere jemma, yaha ka njaatigi mun, o findina mo, o wi'a mo: «Njaatigi, nawlan bireediije tati, ⁶ ko fii mido hebi kodo ka jemma doo, mi alaa hay fus ko mi okkora mo.»

⁷ «Si on non mo o findinoyi wi'ii mo: «Mi torike ma wota a finnan, ko fii a taw mi falii baafal ngal, min e faybe an ben men waalike. Mi waawataa immaade fewndo doo, mi jonne bireedi!» ⁸ Mi andinii on, hay si o immaaki, o jonnira mo sabu njaatigiyaagal wongal hakkunde mabbe ngal, o jonniray mo kala ko o handi sabu ko on torotoodo habbitori angal hersa kon.

⁹ «Min-le mi wi'ii on: Toree, on okkorte. Dabbee, on hebay. Hoddee, on udditante. ¹⁰ Ko fii kala toriido okkorte, kala dabbudo hebay, awa kadi kala on hoddi-ido udditante.

¹¹ «Ko hombo e mon, biddo mun torotoo dun biree-di, ontigi jonna mo hayre? Maa o toroo mo lingii, ontigi jonna mo mboddi? ¹² Maa o toroo mo wofoonde, o jonna mo yaare? ¹³ Si tawii non hay onon bonbe ben, hidon waawi wadande bibbe mon ben piiji moyyi, haray ko haa honto Ben mon Wondo ka kammu on okkorta ben toriibe mo *Ruuhu Seniido on!»

Fii no Iisaa Radori Jinnaaji din

(Mat. 12.22-30; Mrk. 3.22-27)

¹⁴ Nande goo Iisaa radii jinnawii mbobindinggii goddo. No ngii yaltirnoo e ontigi, o wowli, jamaa wonnoodo don on fow mugaa. ¹⁵ Wobbe e mabbe wi'i: «Ko e immorde e *Balzabuula lando jinnaaji din o woni radorde jinnaaji din!» ¹⁶ Wobbe goo kadi fii ndarndagol mo torii mo hollugol be maande iwrunde ka kammu.

¹⁷ Nde tawnoo himo andi din miijooji mabbe, o wi'i: «Kala laamateeri liddondirndi, kayri tigi ndi caabay. Awa kadi si suudu liddondirii, ndu lancoto. ¹⁸ Onon hidon wi'a ko tippude e Balzabuula mi woni radorde jinnaaji din. Si tawii non Ibuliisa liddike hoore mun tigi, ko honno laamateeri makko ndin tabitirta? ¹⁹ Si tawii non wonii min ko tippude e Balzabuula mi radorta jinnaaji din, dun haray onon be mon ben non ko tippude e hombo be radorta di? Ko dun wadi si kambe tigi be naawoyay on. ²⁰ Kono si tawii ko tippude e bawgal Alla ngal mi woni radorde jinnaaji din, haray *laamu Alla ngun arii haa e mon.

²¹ «Nde neddo dolnudo jom aalaaji ayni galle mun woo, jawle mun den daday. ²² Kono si tawii burdo mo doole arii, yanii e makko, foolii mo, o jabitay din jogaaji di o hoolornoo, o sendita den jawle makko.

²³ «Kala mo aldaa e an, haray ko gajo an, awa kadi kala mo wallataa lan moobitude, haray ko saakoowo.

²⁴ «Nde jinnawii yalti e neddo woo, ngii hammiray ka wulaa, hara hingii dabba nokkuure fowtorde. Si ngii tawii ngii hebaali, ngii wi'ay: «Yo mi yiltito ka suudu ka mi iwnoo don.» ²⁵ Nde ngii hewtiti, ngii tawa ndun suudu fittaama labbinaama. ²⁶ Onsay ngii yahay, ngii dabboya jinnaaji jeedidi burdi ngii hunyude, di naata don, di hoda. Onsay sakkitorde on neddo buray aranun dun bonude.»

²⁷ Fewndo ko Iisaa yewtaynoo dun, debbo ewnii ka hakkunde jamaa ton, wi'i: «Maloore wonanii nduu reedu saawundu ma e din endi di muynudaal!»

²⁸ Kono Iisaa jaabii, wi'i: «Maloore wonanii kan ben hedotoobe daaluyee Alla on, doftoo mo!»

Fii Maande Annabi Yuunusa nden

(Mat. 12.38-42)

²⁹ Nde tawnoo jamaa on no beydaade tun, onsay kanko Iisaa o wi'i: «Nguu jamaanu doo ko jamaanu bonngu, hingu dabba maande. Kono ngu jonnetaake maande si hinaa sifa ndee nde Yuunusa. ³⁰ Ko fii ko wano Yuunusa wonirannoo yimbe ndee saare *Ni-inawa maande non, ko wano non *Bii-Aaden on kadi woniranta nguu jamaanu doo maande. ³¹ Nande naawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no naawee

woo, onsay oo debbo laaminoodo ndii leydi hikkorndi ka sengo naamo immoyto, naawoya be sabu iwugol mo haa ka kattudi leyde, ara heditoo ngun faamu Sulaymaana, hara-le burdo Sulaymaana no doo. ³² Awa kadi jande naawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no naawee woo, yimbe Niinawa ben kadi immoyto, naawoya be sabu ko be hedinoo waaju Yuunusa ngun, be tuubi, hara-le burdo Yuunusa no doo.»

Misal Yettaangal e Lampu

(Mat. 5.15, 6.22-23; Mrk. 4.21)

³³ «Hay gooto hubbintaa lampu suuda mo maa hippa mo e ley siyonwal, kono o waday mo e kene fii no naa-toobe ben yi'ira ndaygu ngun. ³⁴ Ko yiitere maa nden woni ndaygu bandu ndun. Si tawii yiitere maa nden no selli, haray bandu maa ndun fow no ndaygi. Si tawii non yiitere nden no jawi, haray bandu maa ndun no e nder niwre. ³⁵ Reenee wota ndaygu wongu e mon ngun wontan on niwre. ³⁶ Si tawii bandu mon ndun no ndaygi, hara teral mon hay gootal alaa ka niwre, dun haray bandu mon ndun fow no ndaygiri wa nde ndaygu lampu jalbi e mon.»

Fii no Iisaa Hajori Fariisiyaabe ben

(Mat. 23.1-36; Mrk. 12.38-40)

³⁷ Wa fewndo ko Iisaa yewtaynoo dun, *Fariisiyaajo goo torii mo yo be yaadu ka makko, be hirtodoya. Onsay o naati, o joodi fii naamugol. ³⁸ Kono Fariisiyaajo on naldi ko Iisaa toolii fii naamugol kon soodaaki. ³⁹ Onsay Koohoojo on wi'i mo: «Onon bee Fariisiyaabe, ko baawo miranji din tun labbinton, hara hidon heewi miile e bonki. ⁴⁰ Onon ko on faada-hakkilbe, hara hinaa Tagudo baawo on tagi nder on kadi? ⁴¹ Okkoree waasube ben ko woni ka nder kon, onsay ko heddi kon fow laabanay on.

⁴² «Kono bone wonanii on, onon bee Fariisiyaabe, bay hidon ittana naana e suukooran e kala tutateerijji wondi e naakoo farilla, hara hidon welsindanii peewal ngal Alla yedata ngal e giggol makko ngol. Hara-le ko dun haanunodon jokkude, tawa kadi on welsindaaki e ko heddi kon.

⁴³ «Bone wonanii on, onon bee Fariisiyaabe, bay hidon yidi saffawol aranol ngol ka juulirde e hiwreede ka fottirde.

⁴⁴ Bone wonanii on, bay hidon wa'i wa genaale de aldaa e maande, de goddo rewata e mun hara andaali!»
†

⁴⁵ Onsay goddo e hakkunde waawube fii Sariya ben yetti haala kan, wi'i mo: «Karamoko'en, si on maakiriii nii, haray on aybinii men menen kadi!»

⁴⁶ Ontuma Iisaa jaabii mo, wi'i: «Bone wonanii on onon kadi bee waawube fii Sariya, bay hidon fawa yimbe ben dolle de be waawataa nabude, hara onon on fopportaa dun hay hoore hondu fii wallugol be.

⁴⁷ «Bone wonanii on, bay hidon maha maandina genaale annabaabe ben, hara-le ko baabiraabe mon

† 11.44 Tippude e Sariya Muusa on, si goddo meemi furee maa o rewii e yenaande, haray o wonii harmudo. Lew. 21.11, Ada. 19.11

ben sahinbini be. ⁴⁸ Dun no seedintini wonde hidon newni den kuude ben baabiraabe mon, bay ben sahinbiniino annabaabe ben, onon kadi hidon mahude maandina genaale mabbe den. ⁴⁹ Ko dun wadi si Alla, Jom faamu on, no daalunoo: «Mi nabanay be annabaabe e nulaabe, be wara wobbe e ben, be tampina beya ben», ⁵⁰ fii no nguu jamaanu doo yantirooyee yiiyan annabaabe hibbanoodan dan gila ka fuddoode aduna, ⁵¹ dun ko gila e yiiyan Haabiila dan haa addani e yiiyan Zakariyaa dan, on waranoodo hakkunde *layyorde nden e *juulirde mawnde nden. Mi andinii on, pellet nguu jamaanu doo yantoyte fii dun.

⁵² «Bone wonanii on, onon bee waawube fii Sariya, bay on suudii saabiwal gandal ngal, on naataali, awa kadi on jabaali faalanoobe naatude ben naata!»

⁵³ Bay o yaltii don, jannoobe fii Sariya on ben wondude e Fariisiyaabe ben fuddii mo monanaade, landoo mo lande duudude, ⁵⁴ wadana mo pirci, fii tun no be nangira mo immorde e kongudi makko din.

Fii Hajannde e Waaju

(Mat. 10.26-28)

12 Wa fewndo onsay, tawi yimbe guluuje guluuje moobondirii haa hibe yaabindira. Onsay Iisaa at-tii wi'i taalibaabe mun ben: «Reenee e lewen *Fariisiyaabe ben, dun ko faasiqankaaku ngun. ² Alaa ko suudii ko feepataa, awa kadi alaa gundoo mo andotaako. ³ Ko dun wadi, kala ko wowludon ka niwre feenay jalorma teddan, e kala ko sowndidon ka cuudi ewnorte ka warpakke.

⁴ «Mi andinii on yo yibbe an, wota on hulu waroobe bandu ben, toonin dun alaa ko be waawi. ⁵ Mi hollay on On mo gasoton hulude: hulee on Mardo bawgal warugol bugoo ka jahannama nde wari. Mi andinii on, ko on Mardo bawgal wadugol dun haanudon hulude. ⁶ Hinaa seresereji jowi no yeeyee tammaaji didi? Kono Allaahu on kapun yejjitaa hay gootun e majji. ⁷ Hay cukuli ko'e mon den fow no limaa. Wota on hulu, ko fii hidon buri seresereji buy hittude ka Alla.

⁸ «Mi andinii on, kala qirritiido fii an yeeso yimbe ben, *Bii-Aaden on kadi qirritoyto fii makko yeeso malaa'ikaabe Alla ben. ⁹ Kono kala yeddudo fii an yeeso yimbe ben, fii ontigi yeddoyte e yeeso malaa'ikaabe Alla ben. ¹⁰ Kala wowludo Bii-Aaden on ko boni, no ara ka yaafanee. Kono kala hoynudo *Ruuhu Seniido on yaafantaake.

¹¹ «Tuma noddadon ka juulirde e yeeso mawbe ben e laamiibe ben, wota on jiboyo ko jaabodon maa ko wi'on. ¹² Ko fii don kisan Ruuhu Seniido on tigi longinay on ko gasoton yewtude kon.»

Fii Galo Faada-Hakkiljo

¹³ Goddo e hakkunde on jamaa wi'i Iisaa: «Karamoko'en, maakanee ben-gooto an on yo men sendodu ndondi amen ndin.»

¹⁴ O jaabii on neddo, o wi'i: «Ko hombo wadimmi naawoowo maa sendanoowo on?» ¹⁵ O watti e dun:

«Reenee wattanon yiila e kala miile, ko fii ko aaden aldi woo, ngurndan makko dan hinaa e dun humii.»

¹⁶ Onsay o wadani be ngal misal doo, o wi'i: «No woodunoo neddo aldudo mo toore leydi mun moyyiri dun fota. ¹⁷ Tawi on neddo no miijotonoo, wi'a: «Ko honno mi wadata, ko fii mi alaa ka mi wada ngal conal an?» ¹⁸ O wi'itii: «E hino ko mi wadata kon: Mi lancay tumusuje an den, mi moyyina burde de njandude ka mi loowa nende an den e piiji an din fow. ¹⁹ Jooni yo wonkii an, bay mido mari jawle buy ko yonatammi e nder duubi buy, yo mi fowto, mi naama, mi yara, mi weltoo!»

²⁰ «Kono Allaahu on wi'i mo: «Ko an yo faada-hakkiljo, e nder oo jemma doo tigi a yantete wonkii maa kin. E hara koo ko faandidaa, ko hombo dun wontanta?»

²¹ «Awa ko nii woniranta kala on moobudo jawle e baawo aldangol Alla.»

Fii Hakkunde Anndeeji e Keyeeji

(Mat. 6.25-34)

²² Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Ko dun wadi si mi wi'ay on wonde, wota on aanu fii ko naamon e nder ngurndan mon dan maa fii ko bornon balli mon din. ²³ Ko fii ngurndan no buri neema, awa kadi bandu no buri koltu. ²⁴ Ndaaree kayakayaaji din: di sankataa, di wa'ataa, di alaa tumusuje e caagaaje, kono Allaahu on no wurni di, hara-le hidon buri colli din hittude.

²⁵ Ko hombo e mon e nder annde mun waawata beydude ngurndan mun dan beru sogonal? ²⁶ Si tawii non on waawataa hay ko buri lo'ude kon, haray ko hondun aananton fii ko lutti kon?

²⁷ «Ndaaree no dii piindijii fudirta njanda, hara-le di gollataa, di sajjataa. Kono non mi andinii on, hay Sulaymaana e nder darja mun on fow holtiraali hay wa wootiri e majji. ²⁸ Si tawii non Allaahu on no holtinirde non hay hudo wonuko hande ka ngesa kon, bugoyteeko jango ka yiite kon, hara o ronkay wadane on ko buri dun, onon bee fanda-gomdinalbe? ²⁹ Onon non wota on yango fii ko naamon maa ko yaron, wota fii dun maapin on. ³⁰ Ko fii dun fow ko be gomdinaa ka aduna ben dabbata dun. Kono Ben mon Wondo ka kammu on no andi hidon handi e dun. ³¹ Kono dabbee tun laamu makko ngun, din piiji fow beydanoyte on.

³² «Ko onon yo wuro tosooko, wota on hulu fus, sabu Ben mon Wondo ka kammu on tawii no wela mo ka o yeda on laamu ngun. ³³ Yeeyee ko jeydon kon, okkoron miskinbe ben, moyyinee bonfooji di hiddataa, dun wonanay on keyee mo lannataa ka kammuuli, don mooyataa, awa kadi ngujjo meemataa. ³⁴ Ko fii ko ka keyee mon on woni woo, bernde mon nden wonata.»

Fii Reenugol e dow Hebulaare

³⁵ «Wonee hebuliibe, † hara lampuuji mon din no hubbi. ³⁶ Wa'on wa nde jiyaado tijjii jom mun, hara ko yahudo peera, hara no on hewtitiri hoddi, o udditanay mo. ³⁷ Ben jiyaabe malii nde jom mabbe ari tawi hibe

† 12.35 Maa: «daditiibe».

aynude. Ka haqiiqa mi andinii on, jom ben daditoto, o bannana be ko be naama. ³⁸ Ben jiyaabe be jom mun tawi no ayna tumbere jemma maa ka tatabal jemma, haray ben malii. ³⁹ Ko fii andee fota, si tawno jom galle no andunoo nde ngujjo on araynoo wujjugol, haray o accataano galle makko den fusee. ⁴⁰ Awa onon kadi hebilee, ko fii Bii-Aaden on aroyay e saa'i nde on sogitaaki.»

Fii Jiyaado Holniido e Jiyaado Bondo

(Mat. 24.45-51)

⁴¹ Onsay Petruusu wi'i mo kanko Iisaa: «Koohoojo amen, hara ngal misal doo ko fii amen tun kaa ko fii yimbe ben fow?»

⁴² Koohoojo on jaabii mo, wi'i: «Hara ko golloowo hombo reeniido holniido woni ko jom mun halfinta neemingol kurkaadi mun din e saa'i haanudo? ⁴³ Maloore wonanii on jiyaado mo jom mun ari tawi no jokkiri non. ⁴⁴ Ka haqiiqa mi andinii on, o halfinay mo jawle makko den fow. ⁴⁵ Kono si on jiyaado wi'itike: «Jom an neebii araali», onsay, o nangana tilfugol kurkaaduube ben worbe e rewbe e naamugol yara haa mandila, ⁴⁶ jom on jiyaado aray nde on jiyaado sabbaaki mo e saa'i mo o sogitaaki, o letta mo lette sattude, o wada mo ka be gomdinaa ben wadete ton.

⁴⁷ «Jiyaado andudo faaleeji jom mun din, kono o ebbindaaki, maa o wadaali faaleeji jom makko din, o piyete piggal duudungal. ⁴⁸ Kono si tawii non ontigi andaa faale jom mun on, o wadii kuude foddude e donki-neede, o foccete ko hawri. On okkoraado ko duudi yantete ko duudi, awa kadi on halfinaado ko duudi landitoyte ko burti.»

Fii Liddondiral

(Mat. 10.34-36)

⁴⁹ «Mido ari bugagol yiite e oo aduna, mi faalete hara nge hubbii! ⁵⁰ Kono no woodi loyegol ngol mi loyoytee, e maanaa dun ko tampere, doo yo dun sollitanan, haray mido sonjii. ⁵¹ E hara on sikku ko addugol buttu e oo aduna mi arani? Oo'o, hinaa dun, kono ko liddondiral mi addi. ⁵² Ko fii gila jooni njowo wondube e nder suudu be woncondiray, tato liddondiray e beya dido, beya dido kadi liddondira e beya tato. ⁵³ Baaba liddondiray e biddo, biddo liddondira e baaba, neene liddondira e jiwo mun, jiwo kadi liddondira e neene mun, debbo liddondira e esiraawo mun jiwo, jiwo on kadi liddondira e esiraawo mun debbo.»

Fii Faamugol Firo Saa'iiji

(Mat. 16.2-3)

⁵⁴ Iisaa wi'i kadi jamaa on: «No yiirudon duulere no immori ka hirnaange, on wi'ay kisan «ndiyan dan aray», dun wonira non. ⁵⁵ Awa kadi no yiirudon hendu ndun iwrii sengo naamo woo, on wi'ay «nguleendi ndin arii», dun kadi wada. ⁵⁶ Ko onon yo faasiqiibe, on waawii faamude fii ko feepi ka leydi kon e ko feepi ka kammu kon. Ko fii hondun non on waawaali andude oo saa'i fewndiido doo?

⁵⁷ «Hara ko fii hondun onon on waawataa faamande hoore mon ko feewi kon? ⁵⁸ Nde an e mo habidudaa hidon yaha ka yeesoojo on woo, wadu feere no faamondiriron ka laawol, fii wota o watte e juude paa-woowo on, on paaowo kadi watte e juude aynoobe kaso ngon, ben sokoye. ⁵⁹ Mi andinii ma, a yaltataa don fannamaa a yobaali mbuudu sakkitoro on.»

Ewol Tuubuubuyee

13 Ko fewndo onsay, wobbe ari fillitanii Iisaa fii bee be Jaliilu be Pilaatu warnoo fewndo be hirsata daabeeji fii ittugol sadakaaji maβbe. ² O jaabii be kanko Iisaa, o wi'i: «Hara on sikku ben be Jaliilu no buri Jaliiluyankooobe ben fow junuubu bay be lettarii non? ³ Min mi wi'ay on - oo'o! Kono si on tuubaali onon kadi, on fow on re'ay. ⁴ Kaa hara on sikku bee sappoo e njee-tato, be nduu suudu aynirdu ka maadi Siluwaama yani e mun wari, no buri bee be Yerusalaam luttube fow bakkatu? ⁵ Min mi wi'ay on - oo'o! Kono si on tuubaali onon kadi, on fow on re'ay.»

⁶ Onsay o wadani be ngal misal doo: «Tawi goddo no marnoo yibbehi ka tutateeri mun. O ari dabbugol bibbe e makki, o hebaali. ⁷ Onsay o wi'i gollanoowo mo on ka tutateeri: «Hebii nii duubi tati mido arude dabbugol bibbe e ngal leggal, mi hebaali. Hara ko nafa hondun ngal wonani doo? Jooni soppu ngal!»

⁸ «Kono golloowo on jaabii mo, wi'i: «Jom an, accee ngal doo ndee hitaande doo. Doo e dun mi jasay binde maggal on fow mi wadana ngal polu. ⁹ No gasa ka ngal rima ko arata. Si ko liddu mun, onsay on soppoyay ngal.»

Fii no Debbo Jukkunnaajo on Selliniraa e Aseweere

¹⁰ Tawi pande goo Iisaa no jannaynoo e juulirde goo e *palaande fowteteende nden, dun ko asewe. ¹¹ Tawi no don debbo mo jinnawii jukkini hebii duubi sappoo e jeetati, himo turii, o waawataano bantaade few.

¹² Bay Iisaa yi'ii mo, o noddii mo, o wi'i: «Debbo, a sendaama e jukkere maa nden!» ¹³ Onsay Iisaa *fawi juude mun den e makko. Don kisan debbo on feewi e darnde, o manti Allaahu on.

¹⁴ Kono yeesoojo juulirde nden seytini kon ko Iisaa pawndi pande asewe, o wi'i jamaa on: «No woodi balde jeegoo gaseteede golleede e mun. Aree pawndedon e den balde don, hara hinaa e palaande asewe!»

¹⁵ Koohoojo on jaabii mo, wi'i: «Ko onon yo faasiq-ibe! Hinaa mo kala e mo'on yaltinay nagge mun maa mbabba mun ka dingiraa mun pande asewe, naba yarnoya? ¹⁶ Hara oo debbo iwdi Ibraahiima mo Ibuliisa habbi gila duubi sappoo e jeetati, haanaa ka o firtanee din kabbi pande palaande fowteteende nden?»

¹⁷ Bay o yewtirii non, dun hersini aybe makko ben fow, kono jamaa luttudo on weltori dii piiji hittu'di o wadaynoo.

Mise Yettaade e Abbere Bene e Lewen

(Mat. 13.31-33; Mrk. 4.30-32)

¹⁸ O wi'i fahin: «Hara ko hondun *laamu Alla ngun nandi, maa ko hondun mi ebbindirta e maggu? ¹⁹ Hingu wa'i wa abbere bene nde goddo yetti, bugii ka suntuure mun. Nden fudi, wonti leggal ngal colli din ka weeyo arata hoda e caldi mun.»

²⁰ O wi'i kadi: «E ko hondun mi ebbindirta e laamu Alla ngun? ²¹ Hingu wa'i wa lewen mo debbo yetti, jillindiri e sariyaare tati condi farin, o piya dun, on lewen wona sabu dun fow yura.»

Yewtere fii Damun Tosokun

(Mat. 7.13-14)

²² Ko Iisaa yahaynoo Yerusalaam, o rewayno kodolun e kodolii hara himo waajoo. ²³ Goddo goo landii mo, wi'i: «Koohoojo, hara ko yimbe seedaabe tun dandoytee?»

Onsay o wi'i be: ²⁴ «Etee no naatiron ka dambugal faadungal, ko fii mi andinii on, buy dabboyay no naatira don, kono be waawoytaa. ²⁵ Nde jom galle den immii ombi baafal ngal woo, hara hidon ka yaasi, onsay on fuddoto honkande mo baafal ngal, wi'a: «Koohoojo, udditane men!» O jaaboyto on, o wi'a: «Min mi andaa ko on be honto!»

²⁶ «Wi'on kadi: «Men naamuno men yaridi e mon, awa kadi on waajotono ka date amen.» ²⁷ O jaaboo on kadi, o wi'a: «Min mi andaa ko on be honto. Onon bee wadaynoobe ko boylu fow, pottitee lan!»

²⁸ «Tuma yi'udon Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba e beya annabaabe heddiibe fow ka nder laamateeri Alla, tawa onon ko on bugoyteebe ka yaasi, ka wullaandu e njatindiro niye woni ton. ²⁹ Iwroyte funnaange e hirnaange, nano e naamo, be nafodoya ka laamateeri Alla. ³⁰ Awa andee wonde, no woodi baawoobe wontiroyaybe yeeso, wano tawiri non kadi no woodi yeesoobe wontiroyaybe baawo.»

Fii no Iisaa Aanirani Yerusalaam

(Mat. 23.37-39)

³¹ Ko e on saa'i don *Fariisiyaabe goo ari wi'i mo kanko Iisaa: «Yahu iwaa doo, ko fii *Heroodu no faalaa sahinbinde ma!»

³² O wi'i be: «Yahee hollon ndun saafaandu: Mido radaade jinnaaji din, mi sellina pawbe ben hande e jango, ka palaande tammere haray timmanii lan.

³³ Kono bee mi seppa hande e jango e faddi-jango, ko fii haanaa ka annabaajo waree ko wonaa Yerusalaam.

³⁴ «Ee Yerusalaam! Ee Yerusalaam! Ko an yo saare sahinbinoore annabaabe, wariroore nelaabe e mun kaaye! Ko haa honto mi faalanoo moobude bee faybe maa wano gertogal moobirta coppo e ley gabitti mun, e hin-le on jabaali dun! ³⁵ Awa nokkuure mon nden eggaama. Kono mi andinii on, on yitataa lan haa pande wi'oyton: «Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!» †

Fii no Iisaa Nawndiri Nawnufo Goo

14 E *aseweere goo, dun ko *ɲalaande fowte-teende nden, Iisaa naati e suudu hooreejo Fariisiyaabe ben fii nafagol, tawi ben Fariisiyaabe no tenyina mo. ²Tawi aaden buutuɗo no yeeso makko don. ³Onsay Iisaa landii waawube fii Sariya ben e Fariisiyaabe ben, o wi'i: «Hara no dagii ka ɲawndee e aseweere kaa dagaaki?» ⁴Kono be fow be deyyi. Onsay o yetti on ɲawɗo, o sellini, o acciti mo, on yahi.

⁵Onsay o wi'i be: «Ko hombo e mon, si biɗɗo mun maa nagge mun aru e yanude e nder woyndu, salotoo nge yawnuude maa yawna mo don kisan fii nden ɲande ko asewe?» ⁶Laatii be waawaali jaabaade hay huunde e dun.

Fii no Saatinirtee

⁷Bay o yi'ii no ben saatinanoobe suboraynoo ndaddule yeesooje den, o wadani be ngal misal doo, o wi'i be: ⁸«Si on aru e saatineede e peera, wota on wonu ka ndaddule yeesooje fii hita taw burɗo on hitude no saatinaa don ⁹haa saatindo on on ara wi'a on: «Accanee oo doo ndaddudi ndin.» Onsay on hersay rutagol ka ndaddudi baawoori. ¹⁰Kono tuma saatinadon woo, wontiree baawo fii tuma nde saatindo on on ari woo, yo o wi'u on: «Gido an, aru wonaa yeeso gaa.» Onsay dun wonanay on teddungal e tawnde ben be saatindinadon fow. ¹¹Ko fii kala mawnintiniido jippinoyte, awa kadi kala jippindo hoore mun mawninoyte.»

¹²Onsay kanko Iisaa o wi'i saatindo mo on: «Nde hida soyyina maa hirtina woo, wota a saatin yibbe maa ben maa neene-gootoobe maa ben maa musibbe maa ben maa kawtalbe maa aldube ben, fii wota kambe kadi be saatine ɲande goo, dun wonane njoddi. ¹³Kono nde wadataa caatal woo, saatin miskinbe ben e jukkunnaabe ben, e maanaa bofoobe ben e bumbe ben. ¹⁴Dun a wonoyay malaado, ko fii ben alaa ko yobitire, a yobitoyte ɲande ummutal feewube ben.»

Misal Yettaangal e Saatinanoobe fii Nafagol

(Mat. 22.1-10)

¹⁵Bay godɗo e be o nafodaynoo ben nanii ɗin kongudi makko kanko Iisaa, o wi'i mo: «Maloore wonanoyay on nafoytoodo ka *laamateeri Alla!»

¹⁶Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Nande goo godɗo waduno caatal moolanaangal, o saatini yimbe buy.

¹⁷Bay nafagol ngol fewndike, o nuli kurkaadu makko ndun yo on yahu wi'a be o saatinnoo ben yo ben aru, ko fii hebulaama.

¹⁸«Kono be fow be kuylitidi. Arano on e mabbe wi'i ndun kurkaadu: «Mido soodi ngesa, bee mi yaha mi ndaaroya mba. Mi torike mo yo o yaafu lan.» ¹⁹Godɗo on wi'i: «Mido soodi kalali sappo, mido yahude mi lasindoo di, mi torike mo yo o yaafu lan.» ²⁰Godɗo goo

kadi wi'i: «Mido jombi neebaali, ko dun hadata mi yaha.»

²¹«Bay kurkaadu ndun hewtitii, o yottintini e jom makko ko o nulaa kon fow. Onsay jom galle on tikki, o wi'i ndun kurkaadu makko: «Yahu kisan e date den fow, njane e tosooke, addanoyaa mi miskinbe ben e jukkunnaabe ben e bumbe ben e bofoobe ben fow.»

²²«Kurkaadu ndun wi'i: «Jom an, ko yamirdon kon wadaama, kono haa jooni ka jooɗee no lutti.»

²³«Onsay jom galle den wi'i kurkaadu ndun: «Yahu haa ka fulawaa, takkodaa kowle den fow, rewaa e da-toy koy fow, etodaa no yimbe ben arda fii no ka an heewira. ²⁴Ko fii mi andinii on, hay gooto e bee be mi saatinnoo aranun mettotaako oo nafakka an!» »

Fii no Iisaa Haanaa Jokkireede

(Mat. 10.37-38)

²⁵Tawi jamaa moolanaado no jokkondirnoo e Iisaa. O fewtiti be, o wi'i: ²⁶«Si godɗo arii e an, hara o woniraa selugol ben makko e yumma makko e beyngu makko e bibbe makko ben e neene-gootoobe makko ben worbe e rewbe haa nabani wonkii makko kin tigi, haray ondon waawataa wonude taalibaajo an. ²⁷Awa kadi kala mo yettaali *leggal mun altindiraangal ngal jokkimmi, haray ontigi waawataa wonude taalibaajo an. †

²⁸«Hara ko hombo e mon si no faalaa darnude koore, ronkata jooɗaade taho, taskoo fii ko o ebbi kon si ko ko yonata? ²⁹Kulol wota ootigi fuddo ronka gaynuude, fii wota yi'ube mo e dun ben fow jalu mo, ³⁰wi'a: «Oo neddo fuddino darnude, kono o waawaali lannitaade!»

³¹«Maa hara ko lando hombo fokkitanta habidooygol e lando goo mo konu mun woni embere yimbe guluuje noogayo, hara kanko ngu makko ngun ko embere yimbe guluuje sappo, ronkata jooɗaade taho, taskoo si o heboytaa kutu mabbe? ³²Si o tawii non o heboytaa kutu mabbe bay oya no wodɗitii mo taho, o nelay e on fii yo on wadan mo sartiiji no buttu on tabitira. ³³Ko ɗun wadi, kala e mon mo woniraa seedugol e ko o jeyi kon, haray gasataa wonde taalibaajo an.

³⁴«Landan ko huunde moyyere, kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? ³⁵Haray ɗan alaa nafa ka leydi maa ka ɲolu, ko hawkoyteedan ka yaasi.

«Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

Misal Yettaangal e Baalii Majjungii

(Mat. 18.12-14)

15 Yantooobe sagalle ben fow wondude e junuubanke'en no badotonoo Iisaa fii hedagol mo. ²Fariisiyaabe* ben e jannoobe fii Sariya on no ɲunaynoo hakkunde mabbe, wi'a: «Oo doo kaɲun bannitay junuubanke'en, ɲaamida e mabbe!»

³Onsay kanko Iisaa o wadani ben ngal misal doo, o wi'i: ⁴«Ko hombo e mon si no mari baali teemedere,

† 13.35 Zab. 118.26

† 14.27 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal»

gootii e din majja, ronkata accude cappande jeenay e jeenayji din ka wulaa, yaha dabbitoya majjungii ngin haa nde o yiitoyi ngii woo? ⁵ Nde o yiitoyi ngii, o wakkoo ngii e hoore weltaare. ⁶ Nde o hewtiti ka makko, o nodditay yibbe makko ben e kawtalbe makko ben, o wi'a be: «Weltodee e an, ko fii mi yiitii baalii an majjunoongii ngin!» ⁷ Mi andinii on, ko wano non kadi weltaare burirta woodude ka kammu sabu junuubankeejo gooto tuubudo, edii feewube cappande njeenayo e njeenayo be tuubuubuyee fawaaki dun.»

Misal Yettaangal e Tammaaru Majjundu

⁸ «Maa ko debbo hombo mardo tammaaji sappo, si wooturu e din majjirii mo, ronkata hubbude lampu, fita suudu mun ndun, dabbitira hakkil haa nde o yiiti ndu woo? ⁹ Nde o yiiti ndu, o nodditay yibbe makko ben wondude e kawtalbe makko ben, o wi'a be: «Weltodee e an, ko fii mi yiitii tammaaru an majjunoonda ndun!» ¹⁰ Mi andinii on, ko wano non kadi malaa'ikaabe Alla ben weltorta tuma nde junuubankeejo gooto tuubi.»

Misal Yettaangal e Biddo Funsoowo

¹¹ O wi'i kadi: «Goddo no marnoo bibbe dido. ¹² Toolaajo makko on wi'i mo: «Baaba an, jonnee lan gebal an ngal mi haani hendoyaade ngal ka jawdi mon.» Onsay ben mabbe sendani be jawdi mun ndin. ¹³ «Bay balde feyyii, toolaajo on moobi ko o jeyi kon fow, o yahi e leydi woddundi, o funsitoyi ton jawdi makko ndin fow e nder jiiibaare. ¹⁴ Bay o lannii fewjande fow, heege tiidunge wadi e ndin leydi. Onsay o fuddaa njakkireede. ¹⁵ O halfinoyii e goddo goo jeyaado e ndin leydi, on nabi mo ka gese mun fii ko aynana dun koseeji mun din. ¹⁶ Himo faaletenoo naamude ne-teeje de koseeji din naamaynoo den, kono hay gooto okkoraali mo. ¹⁷ «O luggini miijo, o wi'i: «Ko golloobe njelo ben an mari naamoobe haa luttina, hara min mido maaya doo heege! ¹⁸ Jooni non, mido yiltitaade ka ben an, mi wi'a be: Baaben, mi wadii junuubu ka Alla, mi hebii hakkee mon, ¹⁹ mi foddaa e noddeede biddo mon hande kadi. Jogoree lan wa golloowo mon.» ²⁰ «Onsay o yiltitii ka ben makko. Bay o badike, ben makko haynii mo, yurmaa mo. Tun ben makko dogi, hirbii mo, lunnii. ²¹ Onsay on biddo makko wi'i mo: «Baaben, mi hebii junuubu ka Alla mi hebii hakkee mon, mi foddaa e noddeede biddo mon hande kadi!» ²² «Kono ben makko yamiri kurkaaduube mun ben, o wi'i be: «Yahee tinna addanon mo kaftaane burdo fofude on bornon mo, wadanon mo hurundaare ka hondu e pade ko o wattoo.» ²³ O wi'i be kadi: «Addoyee ga'un fayukun kun, hirson, naamen, weltoden. ²⁴ Ko fii hari oo biddo an doo ko maydo, kono jooni o wuuritii, hari kadi o majjii, kono jooni o yiitaama!» Onsay be woni e fijugol weltoda.

²⁵ «Dun hawrondiri afo makko on no ka ngesa. Bay on badike ka hodo fewndo ko o artata, o nani hito gimii e gami. ²⁶ Tun o noddii golloowo mabbe goo fii ko humpita mo kon ko woni wadude ka mabbe. ²⁷ On golloowo wi'i mo: «Mijan maa hewtitii. Bay non o hewtitii e jam, ko sabu dun ben maa en hirsiri ga'un fayukun kun.»

²⁸ «On seytini kisan, o salii naatude. Onsay ben makko yalti jeeji mo fii yo o naatu. ²⁹ Kono o wi'i ben makko: «E hino, wadii nii duubi buy mido yanganaade on. Haa hande mi yeddaali on. Min-le hay nde wootere on okkaali lan hay be'un fii ko mi saatinira goreebe an ben. ³⁰ Kono bay oo biddo mon doo dekkudo ndii jawdi mon dekkidi ndi e wadoobe jinaa artii, ondon on hirsanii mo ga'un fayukun kun!»

³¹ «Ben makko wi'i mo: «An non boobo an, nde woo hiden wondi. Ko mi mari kon fow ko an jeyi. ³² Kono mi taw bee mi weltoo, mi wada welo-welo, bay hari oo mijniraawo maa doo ko maydo, kono jooni o wuuritii, hari kadi o majjii, kono jooni o yiitaama.» »

Fii Mbatulaajo mo Feewaa

16 Iisaa wi'i taalibaabe mun ben kadi: «No woodunoo aaden galo mardo mbatulaajo, tawi on mbatulaajo makko no jo'iraa funsugol jawdi on galo. ² O noddii on mbatulaajo, o wi'i mo: «Ko hondun mi woni nanude e hoore maa? Jittanan no wondaa gollirde, ko fii a waawataa wonude mbatulaajo an hande kadi.»

³ «Onsay mbatulaajo on wi'itii: «Hara ko hondun mi wadata jooni, bay jom an no ittude lan wonugol mbatulaajo makko? E hin-le mi maraa doole remugol, awa kadi toragol no hersinonii lan. ⁴ Mi andii ko mi wada fii yo mi heboy ko wernammi ka mun tuma mi ittaa e mbatulayaagal.»

⁵ «Onsay o nodditi kala joganiibe jom makko ben. O wi'i arano on: «Ko jelu joganidaa jom an?» ⁶ On jaabii: «Ko tankonje teemedere nebban.» Ontuma mbatulaajo on wi'i mo: «Joodo kisan, yettaa kaydi maa ndin, windaa ko cappande jowi joganidaa mo.»

⁷ «O wi'i goddo goo kadi: «An-le ko jelu joganidaa mo?» On jaabii: «Ko bootooji teemedere ngawri.» O wi'i ondon kadi: «Yettu kaydi maa ndin, windaa ko bootooji cappande jeetati joganidaa mo.»

⁸ «Onsay jom on mbatulaajo boyliido manti mo sabu kon ko on golliri yoyre. Ko fii faybe nguu jamaanu no yoyi telen jokondoobe mun ben buri faybe jeyaabe ben ka ndaygu. ⁹ Min-le mi wi'ay on: yo on dabbir dee jawle adunyankeeje yibbe, fii tuma nde den lanniroyi on, yo on wernooye ka galleeji poomayankeeji.

¹⁰ «Mo nundii e hoore ko fandi, o nunday e hoore ko mawni. Awa kadi mo nundaali e hoore ko fandi, o nundataa e hoore ko mawni. ¹¹ Si tawii non on nundaali e hoore jawle adunyankeeje den, haray ko hombo halfinoyta on jawle haqiiqaaje den? ¹² Awa kadi si on nundaali e hoore ngel goddo ngel, ko hombo jonnoyta on ko mon kon?»

¹³ «Golloowo hay gooto waawataa gollande jeybe dun dido, ko fii o aṅay oya, o yida oya, maa o habboo e oya, o itta bote e oya. Ko dun wadi si on waawataa rewude Alla, rewon jawdi.»

¹⁴ Fariisiyaabe* ben e yidude mun kaalisi no hedotonoo dun fow liba bote e Iisaa. ¹⁵ O wi'i be: «Onon hidon wadi hoore mon feewube e yeeso yimbe ben, kono Allaahu on kaṅun no andi ko woni ka berde mon. Ko fii ko yimbe ben banti fii mun kon ko jid-dudun yeeso Alla.»

¹⁶ «Awa ko Sariya on e defte annabaabe ben wonnoo haa fewndo Yaayaa. Kono gila e fewndo Yaayaa, Kibaaru Moyyo fii *laamu Alla ngun no feɽɽineede, mo kala no huutorde doole fii naatugol don. ¹⁷ Kono mi andinii on: kammu ngun e leydi ndin mutude no buri newaade edii ciifun gootun wonkun ka Sariya monteede.»

¹⁸ «Kala accitudo beyngu mun, yetti goddo goo, haray ontigi jeenii. Awa kadi kala yettudo debbo seedaado, haray ondon kadi jeenii.»

Fii Galo Baaso e Baaso Galo

¹⁹ «Hari no woodunoo aaden galo bornotonoodo conci dimi firsiniraadi ko wojji, wadaynoodo ṅande woo welii e fotii. ²⁰ Tawi miskiino wi'eteedo Laazaru mo bandu mun fow temmaa no waalii ka dambugal makko. ²¹ On no faaletenoo hendaade ṅaameteeki lut-taynoodi ḍin ka on galo. Tawi hay bareeji ḍin arayno metta den temmeeje makko.»

²² «ṅande goo on miskiino maayi, malaa'ikaabe ben nabi mo tawtinoyi Ibraahiima. On galo kadi maayi, sur-
raa. ²³ Ka jahannama, tawi on galo no e nder lette, o banti gite, o haynii Laazaru takko Ibraahiima ka woddi-tii. ²⁴ O ewnii, o wi'i: «Baaba an Ibraahiima, yurme lan, yamiraa Laazaru yo o jullu hondu makko ndun ka ndiyan, o ara o bubbinanamma ḍenngal an ngal. Ko fii mido tampi ka yiite gaa!»

²⁵ «Ibraahiima jaabii mo, wi'i: «Boobo an, anditu an a hendinoke moyyereeki maa ḍin ka aduna, wano non kadi Laazaru yedinoke ton tampereeki. Jooni non kanko bernde makko buttinaama doo, an hida tampude. ²⁶ E hoore dun kadi, wimbo moolanaango no wadaa hakkunde men fii wota faalaabe iwde gaa yaha ton ben waawu dun, wano non onon kadi wota on waawu lumbitirde gaa.»

²⁷ «Onsay on galo wi'i: «Awa mi torike ma yo baaba an, nelanan Laazaru ka galle ben an ²⁸ haa e bee neene-gootoobe an njowo, o hajoyoo be dun fii wota kambe kadi be aroy e ndee nokkuure lette.»

²⁹ «Onsay Ibraahiima jaabii mo, wi'i: «Hibe jogii ton deftere Muusaa nden e defte beya annabaabe, yo be hedde den.»

³⁰ «O wi'i: «Oo'o, yo baaba an Ibraahiima, kono si goddo e maybe ben yahii e mabbe, be tuubay.»

³¹ «Kono Ibraahiima wi'i mo: «Si be hedaaki Muusaa e annabaabe heddiibe ben, haray be jabataa wurteede hay si be immintinanaama goddo e maybe ben!» »

Fii Junuubu e Gomḍinal e Farilla

(Mat. 18.6-7; Mrk. 9.42)

¹⁷ Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Alaa no peggal ronkirta arirde, kono bone wonanii on wondo sabu dun. ² Haray ko buri mo moyyande ko kolm-bireede tuntere hayre, o bugee ka baharu edii o wonude sabu gokkun e koy paykoy feggaade. ³ Reenee hoore mon!»

«Si musiddo mon oonike, waajee mo. Si o tuubii, yaafee mo. ⁴ Awa kadi si o bonnii on laabi jeedidi e nder ṅallal, o yiltitoyike e mon laabi jeedidi hara himo wi'a: «mi tuubii», on yaafoto mo.»

⁵ Sahaabaabe* ben wi'i Koohoojo on: «Beydaneen men gomḍinal.»

⁶ Onsay Koohoojo on wi'i be: «Hay si tawii gomḍinal mon ngal no fota e abbere bene, harayno on waaway yamirde kii ndologahi, wi'on: «Boro, iroyodaa ka tumbo baharu!», onsay ki doftoto on.»

⁷ «Hara ko hombo e mon, si no mari kurkaaduujo re-moowo maa ngaynaako, wi'ata on no o iwtiri golle: «Aru ṅaamaa?» ⁸ Kono ka liddu dun, o wi'ay mo: «Moyyinanana ko mi ṅaama, bornodaa si bannanaa mi. Si mi ṅaynii ṅaamude yara, onsay an kadi a ṅaamay yaraa.» ⁹ Hara o mantay on kurkaaduujo fii o wadii ko o yamiraa kon? ¹⁰ Onon kadi wano non, si on wadii ko yamiradon kon fow, wi'ee: «Menen ko men kurkaaduuube meereebe, ko ko men haani wadude tun men wadi.» »

Fii Yimbe Sappo be Damajan Nangi

¹¹ E nder yaadu makko ndun Yerusalaam, kanko Iisaa o rewri hakkunde diiwal *Samarriya ngal e diiwal Jaliilu ngal. ¹² Wa fewndo ko o naataynoo e hodo, yimbe sappo be damajan nangi sutii fottugol e makko, be dartii ka woddi, ¹³ be ewnii, be wi'i: «Iisaa, ko onon yo Karamoko'en! Yurminee men!»

¹⁴ Bay o yi'ii be, o wi'i be: «Yahee hollitoyodon *yotti-noobe sadaka ben.»

E nder yaadu mabbe ndun be tawi be sellinaama, be laabii. ¹⁵ Bay goddo e mabbe tawii sellinaama, o yiltitii e hoore himo ewnoo manta Alla. ¹⁶ Hawri on neddo ko Samariyankeejo. O ari, o yani e ley koyde Iisaa, o weltanii mo.

¹⁷ Onsay Iisaa yetti haala kan, wi'i: «Hinaa be sappoo non be sellinaama, be laabii? Awa ko honto njeenay-oobe luttube ben woni? ¹⁸ Hinaa hay gooto e mabbe yiltitaaki fii mantugol Alla si wonaa oo janano doo tun?» ¹⁹ Onsay o wi'i on: «Immo yahaa, gomḍinal maa ngal hisinii ma.»

Maandeeji Fii Arugol Laamu Alla ngun

(Mat. 24.23-28, 37-41)

²⁰ ṅande goo *Fariisiyaabe ben landii mo kanko Iisaa ko honde tuma *laamu Alla ngun arata. Iisaa jaabii be, wi'i: «Laamu Alla ngun ardataa no yi'orta. ²¹ Wi'etaake «hingu doo!» maa dun «hingu daa!», ko fii mi andinii on, laamu Alla ngun no e mon.»

²² Onsay o wi'i taalibaabe makko ben: «Saa'i aroyay nde faaletedon yi'ude wootere e jalaade *Bii-Aaden on, kono on yi'oytaa nde. ²³ On wi'oyte «himo doo!» maa «himo daa!» Wota on hammir ton, wota on dogir ton. ²⁴ Awa ko wano mayannde mayirta non, jalba gila nano haa e naamo ka weeyo, ko wano non ardu Bii-Aaden on woniroyta ka jalaande mun. ²⁵ Kono doo e dun, bee o tampa fota, nguu jamaanu doo hawka mo.

Fii Hebulanagol Saa'i Artoyygol Bii-Aaden on (Mat. 24.37-41)

²⁶ «Ko wadunoo kon fewndo jamaanu Nuuhu, wadoyay kadi ka jalaade ado artugol Bii-Aaden on. ²⁷ Ko fii fewndo Nuuhu, hari yimbe ben no naamaynoo yara, no jomba jombanee, haa pande Nuuhu naatunoo ka laana. Onsay waamere nden ari, muli lutube ben fow.

²⁸ «Ko wano non kadi e fewndo jamaanu Luutu, yimbe ben no naamaynoo yara, sooda soodita, tuta darna. ²⁹ Kono nde Luutu yaltunoo *Saduuma, mbolan yiite iwruno ka kammu yani e mabbe, muli be fow.

³⁰ «Ko wano non kadi woniroyta pande Bii-Aaden on feeniti. ³¹ Nden pande, on wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano piiji mun wondi din ka nder suudu. Wano non kadi on wondo ka ngesa wota yiltito ka mun. ³² Anditee fii sonnaajo Luutu on. ³³ Kala dabbudo no dandira ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayrinaa, o dandoyay dan.

³⁴ «Mi andinii on kadi, e nden jemmaare don, yimbe dido waalodube e danki wooti, goddo e mabbe yettete, oya on lotta. ³⁵ Wano non kadi, rewbe dido wonbe unidude, goddo e mabbe yettete, oya on lotta. ³⁶ Awa kadi yimbe dido wondube e ngesa woota, gooto e mabbe yettete, oya on lotta.»

³⁷ Taalibaabe ben wi'i mo: «Koohoojo amen, hara ko honto dun wadoyta?»

O jaabii be, o wi'i: «Ko ka ko maayi kon woni woo, jijaaje den moobotoo.»

Misal Yettaangal e Naawoowo Boyliido

18 Iisaa wadani taalibaabe mun ben ngal misal fii banginangol be nafa duumagol e toraare Alla, hara be haabaali. ² O wi'i be: «No woodunoo e saare aaden naawoowo mo hulataa Alla, awa kadi o hersataa hay gooto. ³ Tawi kadi no e nden saare keynguujo araynoodo soono woo ka on naawoowo, wi'a mo: «Naawu hakkunde an e oo gapo an.» ⁴ Gila neebii hari on naawoowo anniyaaki. Kono bawto dun o wi'itii: «Fii kala mi hulataa Alla, awa kadi mi hersataa hay gooto, ⁵ bay oo keynguujo sonjirii lan nii, yo mi naawan mo fii wota o sonjan pande woo!»

⁶ Koohoojo on wi'i: «On nanii ko on naawoowo boyliido wi'i kon? ⁷ E taw si hara Allaahu on naawantaa ben be o subii, dun ko ben torotoobe mo jemma e jalorma? Hara o nennanay be dun? ⁸ Mi andinii on, o naawanay be ko yaawi. Kono taw nde *Bii-Aaden on aroyi si o tawoyay gomdinbe e hoore ndii leydi?»

Fii Hakkunde Fariisiyaajo on e Yantoowo Sagalle on

⁹ O wadi kadi ngal misal doo e hoore ben yimbe fellitube ko feewube, hara hibe aybina beya, ¹⁰ o wi'i be: «Yimbe dido yahuno ka *juulirde mawnde fii juulugol, tawi goddo on ko *Fariisiyaajo, oya on ko yantoowo sagalle. ¹¹ Fariisiyaajo on immii darii, tawi himo tororanaynoo nii hoore makko, wi'a: «Eyoo-maa Alla, mi weltanike ma ko tawi kon mi wa'aa wa heddiibe ben, dun ko bee jattoobe maa bee boyliibe maa bee jeenoobe maa wano oo yantoowo sagalle doo. ¹² Minle mi hooray laabi didi e nder yontere nden, awa kadi mi ittay sappabun e hoore kala ko mi hebi.»

¹³ «Tawi on yantoowo sagalle hay suusataano bantirde gite mun den ka kammu, kono himo darii ka wodditii, himo tappitoo e bernde, wi'a: «Yaa an Alla, yurminan min oo junuubankeejo!»

¹⁴ «Mi andinii on, ko on yantoowo sagalle don-le yiltitinoo ka galle mun e hoore ko o jogoraado wa feewudo edii Fariisiyaajo on. Ko fii kala mawntiniido jippinoyte, awa kadi kala jippindo hoore mun mawni-noyte.»

Fii Hakkunde Iisaa e Paykoy koy

(Mat. 19.13-15; Mrk. 10.13-16)

¹⁵ Wobbe addanayno mo hay booboobe ben fii yo o meemu be. Nde taalibaabe ben yi'unoo dun, be tonjani be. ¹⁶ Kono Iisaa nodditi paykoy koy e hoore himo wi'a: «Accee paykoy koy ara e an, wota on hadu koy, ko fii *laamu Alla ngun ko sifa makkoy wonani. ¹⁷ Ka haqiiqa mi andinii on, kala mo jabiraali laamu Alla ngun wa paykun, haray o naatataa ton few.»

Fii Hooreejo Aldudo on

(Mat. 19.16-30; Mrk. 10.17-31)

¹⁸ Hooreejo goo landii Iisaa, wi'i: «Karamokoojo moyyo, hara ko hondun mi haani wadude fii yo mi heboy *ngurndan poomayankejan dan?»

¹⁹ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun wi'irtaa mi moyyo? Hay gooto moyyaa si hinaa Alla Bajjo on.

²⁰ Hida andi yamirooje den, dun ko wota a jeenu, wota a ittu hoore, wota a wujju, wota a seedito fenaande, teddinaa kadi yumma maa e ben maa.»[†]

²¹ On hooreejo jaabii, wi'i: «Mido wadude dun fow gila e cukankaaku an.»

²² Bay Iisaa nanii ko on wi'i kon, o wi'i mo: «No njakkan-maa fahin huunde wootere: yeeyitu kala ko jeydaa, senditanaa miskinbe ben, dun wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.»

²³ Bay on nanii dun, o aani, ko fii hari himo aldi fota. ²⁴ Bay Iisaa yi'ii dun e makko, o wi'i: «Emba no sattani jom jawle en ka be naata ka laamu Alla. ²⁵ No buri weebande ngelooaba ka mba rewaa e wuddere meselal edii ka jom jawle en naata ka laamu Alla.»

²⁶ Wonnoobe mo hedaade ben wi'i: «E hara ko hombo dandoytee?»

[†] 18.20 Egg. 20.12-16.

²⁷ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko waawantaako neddanke kon no waawanoo Alla.»

²⁸ Onsay Petruusu wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jokkii on.»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, kala accudo suudu mun ndun e beyngu mun e sibbe mun ben e mawbe mun ben e bibbe mun ben sabu laamu Alla ngun, ³⁰ o heboyay ko buri dun ka aduna doo, awa kadi ka aduna aroyoowo, o heboyay ngurndan poomayankejan dan.»

Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon

(Mat. 20.17-19; Mrk. 10.32-34)

³¹ Onsay Iisaa pottini *sahaabaabe mun ben sappoo e dido sera, o wi'i be: «Awa hiden yahude Yerusalaam. Kala ko annabaabe ben windunoo kon e hoore Bii-Aaden on laatoyto. ³² O wattoyte e juude be wonaa Yahuudiyanke ben, o jalee, o tiwee, tuttee e hoore makko, be piyira mo cabbi, be wara. ³³ Bawto dun o immitoo ka jalaande tammere.»

³⁴ Kono ben taalibaabe faamaali hay fus e dun, din kongudi wirnanii be, be ronki faamude kon ko yewtaa.

Fii no Iisaa Wuntiniri Bundo Yeerikoo

(Mat. 20.29-34; Mrk. 10.46-52)

³⁵ Ko Iisaa badii Yeerikoo, tawi bundo no joodii ka sera laawol no toroo. ³⁶ On nani hito jamaa on ko feyyata kon, o landii ko hondun wadi. ³⁷ O andinaa wonde ko Iisaa oo jeyaado Naasirata woni feyyude. ³⁸ Onsay o ewnii, o wi'i: «Ko an yo Iisaa, bii Daawuuda, yurminan!»

³⁹ Hikkinooobe yeeso ben felii mo fii yo o fanku, kono o burti ewnaade, wi'a: «Ko an yo bii Daawuuda, yurminan!»

⁴⁰ Onsay Iisaa dartii, o yamiri yo be addan mo mo. Bay on badike, Iisaa landii mo: ⁴¹ «Ko hondun faaladaa yo mi wadane?»

On jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, ko yo mi hettu giide an den!»

⁴² Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Wuntu, gomdinal maa ngal hisinii ma.» ⁴³ O wunti don kisan, o jokki Iisaa, himo mawnina Alla. Bay jamaa on yi'ii dun, be woni e mantugol Alla.

Fii Gomdinal Zaakaru ngal

19 Iisaa naati Yeerikoo. Ko o tayitata saare nden, ² tawi aaden galo tawaado e hooreebe yantooobe sagalle ben wi'eteedo Zaakaru ³ no humpanoo yi'ugol mo kanko Iisaa. Kono o ronki feere mun sabu duudugol jamaa on, awa kadi himo rabbidi. ⁴ Onsay o dogi o feyyi yeeso, o yawoyi e hoore yibbehi fii no o yi'ira Iisaa, bay hari on ko don rewata.

⁵ Nde Iisaa hewtunoo e ley kin yibbehi, o tiggittii, o wi'i: «Zaakaru, tippo heja, ko fii bee mi weera hande ka galle maa.» ⁶ Zaakaru tippii heja, jabbii mo e nder weltaare.

⁷ Bay fow yi'ii dun, be njuni, be wi'i: «Oo kodoyike junuubankejo!»

⁸ Kono Zaakaru immii darii, wi'i Koohoojo on: «Hedee yo Koohoojo an, mi okkay miskinbe ben feccere jawdi an ndin. Awa kadi si mido bonnani goddo goddun, mi yobitiray ontigi dun cowalle nay.»

⁹ Onsay Iisaa wi'i: «Hande kisiyee naatii e dee galle doo. Ko fii oo doo kadi ko o iwdi Ibraahiima. ¹⁰ Awa ko addi *Bii-Aaden on ko dabbitugol majjube ben, danda be.»

Misal Yettaangal e Manankun

(Mat. 25.14-30)

¹¹ Bay hari o badike Yerusalaam, o beyditani be ngal misal doo, ko fii hari hedinoobe mo ben no sikka *laamu Alla ngun feenay kisan. ¹² O wi'i be: «Aaden dimo yahuno e leydi woddundi fii lamminoyegol, arta. ¹³ On noddii kurkaaduube mun sappo, o jonni be manankunji sappo. O wi'i be: «Gollitiree dii doo haa mi ara.»

¹⁴ Kono tawi yimbe leydi makko ndin no api mo. Be nelti wobbe baawo makko fii andingol ben ton wonde be faalaaka ondon laamoo be.

¹⁵ «Bay o lamminoyaama, o artii, o nodditi kurkaaduube makko be o jonnunoo mbuudi ben fii no o andira ko honno mo bee e mabbe gollitiriri di.

¹⁶ «Arano on e mabbe ari, wi'i: «Koohoojo an, di accirnodon mi din beydike cowalle sappo.» ¹⁷ O wi'i mo: «A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujo moyyo! Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wadii ma yeesojo e hoore ca'e sappo.»

¹⁸ «Dimmo on e mabbe ari, wi'i: «Koohoojo an, di accirnodon mi din beydike cowalle jowi.» ¹⁹ O wi'i ondon kadi: «Mi wadii ma e hoore ca'e jowi.»

²⁰ «Goddo e mabbe kadi ari, wi'i: «Koohoojo an, e hino di accirnodaa mi din, hari mido mari di e lincun.

²¹ Ko fii hari mido hulu maa, bay ko a paadudo. A yettay ko a wallinaa, awa kadi a sopitay ko a aawaa.»

²² «Onsay on lando wi'i mo: «Mi jaawitirte kongudi maa din, yo jiyaado bondo! Hida andunoo ko mi aaden paadudo? Maa mi yettay ko mi wallinaa, maa mi sopitay ko mi aawaa? ²³ Fii hondun non a wallinaali di e juude gollitiroobe di ben, † dun, nde mi artunoo woo, mi hettayno di e hoore tono.»

²⁴ «Ontuma kanko lando on o wi'i wonnoobe don ben: «Jabitee di e juude makko, jonnon di oo jogiido manankunji sappo.» ²⁵ Kono be wi'i mo: «Koohoojo amen, ondon no jogii manankunji sappo!» ²⁶ O jaabii be, o wi'i: «Mi andinii on, ko mardo beydantee, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ²⁷ Dunle wurin addanee lan doo aybe an ben, ben be faalanooka mi laamoo dun, waron be yeeso an doo.» »

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam

(Mat. 21.1-11; Mrk. 11.1-10; Yhn. 12.12-19)

²⁸ Bay kanko Iisaa o gaynii yewtude dun, o hikkii yeeso, o yaari Yerusalaam. ²⁹ Bay wonii o badike Bayti-

† 19.23 Wallingol mbuudi e «juude gollitiroowo di on» «banki.»

Faazii e *Betanii, dun ko takko Fello *Zaytuuni ngon, o nuli taalibaabe makko dido, ³⁰ o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon doo. No naatirdon e maggo, on taway mbabun kun goddo waddaaki haa hande no humii don. Hunton kun, addon. ³¹ Si goddo aru on e landaade, wi'a: «Ko hondun huntandon kun?», on wi'ay mo: «Ko haaju Koohoojo on yani e makkun.»»

³² Nelaabe ben yahi be tawroyi no be wiiranoo non. ³³ Ko be huntata kun, jeybe mbabun kun ben wi'i be: «Ko hondun wondon kun huntande?»»

³⁴ Be jaabii, be wi'i: «Ko haaju Koohoojo on yani e makkun.»»

³⁵ Be addani kun Iisaa, be ndaddani mo concii mabbe din e hoore makkun si be yawni mo. ³⁶ No o yaaraynoo non, yimbe ben no ndaddirande mo non concii mun din ka laawol.

³⁷ Nde tawnoo o badike Yerusalaam ka tippagol Fello Zaytuuni, dental taalibaabe ben fow sowti weltaare, be woni e ewnagol manta Alla, sabu dii kaawakeeji moyyi di be yi'i. ³⁸ Tawi hibe wi'a:

«Yo barki wonan oo lando
wondo arude e innde Joomiraado on. †
Yo buttu wonu ka kammu,
darja burdo toowude wonanii ma!»

³⁹ Wobbe e *Fariisiyaabe tawaabe e mbatu ngun ben wi'i mo kanko Iisaa: «Karamoko'en, yamiree taalibaabe mon ben yo be fanku!»

⁴⁰ O jaabii be, o wi'i: «Mi andinii on, si kambe be fankii, kaaye den sowtay!»

⁴¹ Bay be badike saare Yerusalaam nden, nde Iisaa haynornoo nde, o fesi fii mayre, ⁴² o wi'i: «Si an kadi hida andunoo hande ko wonanayno-maa buttu, kono jooni dun wirnanike ma. ⁴³ Aroyay e palaade nde aybe maa ben ari hunditu-maa hurgi, bittire cende fow.

⁴⁴ Be lancete, be lancide e kala hodudo e maa. Be accataa e maa hay kaayun e hoore hayre, sabu a anditaali saa'i mo Alla hoddiri faabagol ma on.»

Fii no Iisaa Radori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde
(Mat. 21.12-17; Mrk. 11.15-19; Yhn. 2.13-16)

⁴⁵ O naati ka dingiral *juulirde mawnde, o woni e radagol wonnoobe yeeyude ton ben, ⁴⁶ hara himo wi'ora be: «No windii: «Suudu an ndun ko suudu torordu Alla», †† kono onon on wattii ndu fammeere wuybel!» ‡

⁴⁷ Tawi kanko Iisaa pande woo o jannayno ka juulirde mawnde. Kono hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e lambe jamaa on no dabbaynoo no sahinbinira mo. ⁴⁸ Kono hari be andaa ko honno be gerdata, sabu hari jamaa on fow no tudii noppi mun e makko.

Lande fii Bawgal Iisaa ngal
(Mat. 21.23-27; Mrk. 11.27-33)

20 E nder den balde don, tawi Iisaa no waajaade jamaa on ka *juulirde mawnde, dun-le ko fejnii-nangol be Kibaaru Moyyo on. Onsay hooreebe *yotti-

† 19.38 Zab. 118.26 †† 19.46a Isa. 56.7 ‡ 19.46b Yer. 7.11

noobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben wondude e mawbe ben ari, ² wi'i mo: «Wowlan men ko e ley kongol hombo wonda wadude dun e ko e ley kongol hombo wonda?»»

³ O jaabii be, o wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere, jaabodon mi. ⁴ E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko ka arsi iwri kaa ko e neddanke?»»

⁵ Kono ben woni e wi'indirgol: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun hadunoo gomdinen mo? ⁶ Si en jaabike mo-le ko e neddanke dun iwri, jamaa on fow fiday en kaaye, sabu hibe felliti Yaayaa ko annabaajo.» ⁷ Onsay be jaabii mo, be wi'i: «Men andaa ka ngol lootugol don iwri.»

⁸ Onsay Iisaa wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dun.»

Misal Yettaangal e Fariisiyaabe ben
(Mat. 21.33-46; Mrk. 12.1-12)

⁹ Ontuma o fewtiti jamaa on, o wadani be ngal misal doo, o wi'i be: «Goddo tutuno *wiijnu, o halfini tutateeri ndin remooobe wiijnu ben, o yahi safaari ka o neeboyta. ¹⁰ Bay saa'i sonitugol wiijnu on hewtii, o immini kurkaadu makko haa e remooobe wiijnu ben fii yo ben jonnann mo bibbe wiijnu gebal makko ngal. Kono ben piyi on, be immintini mo juude mehe. ¹¹ O immini kurkaadu makko goo kadi, be piyi ondon kadi, be hersini, be immintini mo juude mehe. ¹² O immini tammo kadi, be barmini ondon kadi, be radii.

¹³ «Jom tutateeri ndin wi'i: «Ko hondun mi wadata jooni? Yo mi immin bidde an yidaado on, no gasa ka be teddinoya ondon.» ¹⁴ Kono no ben remooobe wiijnu haynornoo mo, be wi'indiri: «Ko oo woni ronoowo on, waren mo fii yo ndondi ndin wontan en!» ¹⁵ Onsay be nabi mo ka baawo tutateeri, be wari.»

Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, hara ko hondun jom ndin tutateeri wiijnu wadata ben? ¹⁶ On aray, re'a ben remooobe wiijnu, o halfina ndi wobbe goo.»

Bay ben hedinoobe mo kanko Iisaa nanii dun, be wi'i: «Wota dun wonir non!»

¹⁷ E nder ko o tenyinta be kon, kanko Iisaa, o wi'i: «Hara ko hondun koo ko windii firi: «Hayre nde mahooobe ben hawkunoo nden wontii hittunde ka sobbundu?» ††

¹⁸ «Awa kala yanudo e nden hayre, o lancoto, kala kadi mo nde yani e hoore mun, o muncoto.» ††
¹⁹ Bay hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben faamii wonde ko e hoore mabbe Iisaa wadi ngal misal, tawi hibe dabbude no be fawira juude e makko don kisan, kono hari hibe huli jamaa on.

Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle
(Mat. 22.15-22; Mrk. 12.13-17)

²⁰ Be woni e aynugol Iisaa, be immini e makko tefoobe bonbe waditiibe ko feewube fii ko nangira mo kongudi makko din, watta mo e juude laamu ngun e ley kongol lamminaado diiwal ngal. ²¹ Ben landii mo,

†† 20.17 Zab. 118.22 †† 20.18 Isa. 8.14-15

wi'i: «Karamoko'en, meden andi hidon jannude waajoo no feewiri, awa kadi on burdindinaa yimbe ben, hidon jannirde laawol Alla ngol goonga. ²² E hara no haani ka men yoba lando mawdo Roomu on sagalle kaa haanaa?»

²³ Kono bay Iisaa faamii janfa mabbe kan, o jaabii be, o wi'i: ²⁴ «Hollee lan *dinaruuru. Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

Be jaabii: «Ko lando mawdo Roomu on.»

²⁵ Onsay o jaabii be, o wi'i: «Jonnitee lando mawdo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.»

²⁶ Be ronki hebude feere no be nangira mo e din kongudi makko yeeso jamaa on, kono bay be njaldidii e ngol jaabawol makko, be deyyi.

Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal

(Mat. 22.23-33; Mrk. 12.18-27)

²⁷ Wobbe e bee *Sadduusiyaabe, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, be wi'i mo:

²⁸ «Karamoko'en, e hino ko Muusaa wi'i men kon: Si goddo maayii accii beyngu e baawo biddo, haray mijiniraawo on maydo no haani yettude on keynguujoo mo o acci fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. ²⁹ Tawa non no woodi bibbe njeedido. Arano on jombii, maayii, hebaali biddo. ³⁰ Dimmo on kadi yettii mo, maayii. ³¹ Tammo on kadi wano non. Dun yaarii non haa ben njeedido non be timmi, be accaali jurriya. ³² Bawto dun debbo on kadi maayii. ³³ Bay hari ben njeedidoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

³⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Faybe nguu jamaanu doo tiggay tiggete. ³⁵ Kono ben yedoyaabe immintineede e hakkunde maybe ben e tawegol e nguu jamaanu aroyayngu, resoytaa, resetaake. ³⁶ Awa kadi be maayitoytaa, ko fii haray hibe wa'i wa malaa'ikaabe. Ko be faybe Alla kadi, bay ko be bibbe ummutal ngal. ³⁷ Seedeede maybe ben immitoto, ko dun Muusaa banginnoo ka o wowli don fii pitahun kun fewndo o noddi Joomiraado on, on Alla Ibraahiima e Alla Issaqa e Alla Yaaquuba. ^{†38} Awa Alla wonaa Alla maybe ben, kono ko o Alla wurbe ben, bay fii makko kanko, ben fow ko wurbe.»

³⁹ Wobbe e jannooobe fii Sariya on ben wi'i mo: «Karamoko'en, on yewtii haqiiqa.» ⁴⁰ Bawto dun be usaali mo landaade hay huunde.

Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda

(Mat. 22.41-46; Mrk. 12.35-37)

⁴¹ Iisaa wi'i be: «Ko honno wi'iraa wonde *Almasiihu on ko jurriya Daawuuda? ⁴² Daawuuda tigi no holli ka Zabuuraa wonde:

Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an naamo

haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.» ^{††}

⁴⁴ «Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on Joomi», haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

⁴⁵ Fewndo ka yimbe ben fow hedii mo don, o wi'i taal-ibaabe makko ben: ⁴⁶ «Reenee e bee jannooobe fii Sariya on, dun ko bee yidube jindidugol e dolokkaaji njani, yidi hiwreede ka fottirde, yidi saffawol aranogol ka juulirde, yidi ndaddule arane den ka nafagol. ⁴⁷ Hibe jatta galleeji keynguube, hibe juutina julde mabbe fii yiingo, awa ben heboyay naawooje burde sattude.»

Fii Sadaka mo Keynguujoo on Itti on

(Mrk. 12.41-44)

21 Onsay Iisaa banti gite mun den, o yi'i aldube no itta sadakaaji, watta ka nder arkawal sadaka. ² O yi'i kadi keynguujoo baaso no liba ton tammahoy didoy. ³ Onsay o wi'i: «Mido haalande on goonga, oo keynguujoo baaso no buri beya fow ko ittaa. ⁴ Ko fii beya fow ko ko burtani dun kon be wadi, kono kanko keynguujoo on e waasidude, ko ko o mari kon fow fii ko o wuurira o wadoyi ton.»

Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on

(Mat. 24.1-2; Mrk. 13.1-2)

⁵ Nde tawnoo wobbe no yewta fii *juulirde mawnde nden e kon ko nde fotiniraa kaaye labaade e piiji ittaadi sadaka, onsay Iisaa wi'i be: ⁶ «Nalaade no ara nde tawata koo ko yi'oton doo fow lancaama, hay hayre e hoore hayre luttoytaa doo.»

⁷ Onsay be landii mo, be wi'i: «Karamoko'en, ko honde tuma dun wadoyta e ko hondun wonoyta maande laatagol dun?»

⁸ Iisaa jaabii be, wi'i: «Reenee e faljineede, ko fii buy aroyay baarora innde an nden hara no wi'a ko kapun woni *Almasiihu on, saa'i on badike. Wota on jokkoy ben. ⁹ Awa kadi nde nanoydon fii hareeji e murtaldu woo, haray wota on hulu. Ko fii ko dun haani adaade wadude, kono lannoode nden hinaa don kisan.»

¹⁰ O wi'i be kadi: «Hareeji wadoyay hakkunde leyyi din. Laamateerijji din kadi immondirana. ¹¹ Awa kadi dimbande leydi tiidude wada, heege e nabbeeli raabooji wada e nokkeeli goo, kaawakeeji hulbiniidi wada, maandeeji njani kadi wada ka kammu.

¹² «Kono doo e dun, be faway on juude, be cukkoo on, be naboyay on ka juulirde, be bugoo on ka kaso, be ardoo on haa e lambe ben e yeesoobe diiwe den sabu innde an nden. ¹³ Kono dun wonanoyay on sabu no seeditoron. ¹⁴ Fibee ka berde mon wonde on hebu-lotaako jaabagol ko liddetedon kon. ¹⁵ Ko fii mi okkoyay on faamu, mi longina on kongudi haa ka tawata aybe mon ben waawataa dartaade on maa yedda. ¹⁶ Awa hay mawbe mon ben e neene-gootoobe mon ben e sibbe mon ben e yibbe mon ben wadoyay on e joge be wona sabu wobbe e mon waree. ¹⁷ Fow ajoyay on sabu innde an nden. ¹⁸ Kono cukulol hoore mon hay gootol majjoytaa. ¹⁹ Kono si on njannike, haray on hiwii wonkijji mon din.

²⁰ «Nde yi'udon koneeli din daakanike saare Yerusalaam nden haa hunditii woo, haray andee lancagol mayre badike. ²¹ Onsay yo hodube ka diiwal

Yahuuda ben dogir ka pelle, yo wonbe ka nder saare Yerusalaam ben kadi yaltu. Wota wonbe ka fulawaa ben kadi aru ka saare. ²² Ko fii den wonoyay nalaade yottande fii laatingol kala ko windinoo. ²³ E nder den balde don, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben. Ko fii annde tiidunde waday e leydi ndin, tikkere yana e hoore oo jamaa. ²⁴ Be libiroyee mbelndi kaafa, be nabee, be maccindinanoyoo leyde den fow. Be wonaa Yahuudiyanke ben yaabita Yerusalaam haa saa'iiji di be happanaa din timma.

²⁵ «Awa kadi maandeeji wadoyay ka naange e ka lewru e ka koode. Jamaaji din maapoo ka hoore leydi haa be jiboo ko be wada sabu uumaango ndiyan dan ka baharu e ko dan piyondirta kon. ²⁶ Yimbe ben faddee kulol e nder ko be mijjotoo fii ko aroyta ka hoore leydi kon, ko tiidi kon ka kammu kadi dimboyo.» ²⁷ Ontuma non *Bii-Aaden on yi'oyte, no ara e duulere, hara himo arda e bawgal e mangural mawngal. ²⁸ Nde dun fudfii wadude woo, haray bantee townon ko'e mon den, ko fii haray kisiyee mon on badike.»

²⁹ Onsay o wadani be ngal misal doo, o wi'i be: «Ndaaree kii yibbehi maa ledde goo. ³⁰ No de wilitiri, on andanay hoore mon wonde setto ngon badike. ³¹ Ko wano non kadi, no yiirudon dii piiji no wada woo, haray andee wonde *laamu Alla ngun badike. ³² Ka haqiiqa mi andinii on, dun fow waday ado nguu jamaanu feyyude. ³³ Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an din feyyataa.

³⁴ «Reenee hoore mon fii wota berde mon den heewu anndeeji aduna maa faale naamugol yara haa betoo, haa nde ndee palaande mawnde juhirta on wa pircol. ³⁵ Ko fii nde hewtay e hoore kala wondo e ndelo oo aduna. ³⁶ Findinee hakkillaaji mon din saa'i woo saa'i, torodon fii no hebiron doole dadugol din piiji wadoyaydi, e fii no daroroyodon yeeso Bii-Aaden on.»

³⁷ Tawi e nder nalle den, Iisaa waajotono ka juulirde mawnde, o waaloya jemma e hoore ngoo fello wi'eteengo *Zaytuuni. ³⁸ Jamaa on fow dawrayno ka juulirde mawnde fii hedagol mo kanko Iisaa.

Fii no Iisaa Janforaa

(Mat. 26.1-5; Mrk. 14.1-2; Yhn. 11.45-53)

22 Hari *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen nden badike, nden no wi'ee kadi *Juldeere Yawtaneede. ¹² Tawi hoorebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben no dabbaynoo feere no be mulira Iisaa, kono tawi hibe huli jamaa on. ³ Onsay Ibuliisa naati e bernde Yudaasi, dun ko oo jammaado Iskariiyu, on ko tawaado e *sahaabaabe Iisaa ben sappoo e dido. ⁴ On yahi yewtidoyi e hoorebe yottinoobe sadaka ben wondude e halfinaabe aynugol *juulirde mawnde nden fii no o wattira Iisaa e juude mabbe. ⁵ Ben weltori dun, be haldi yeenugol mo kaalisi. ⁶ O jabi dun, o woni e dabbugol feere no o wattira Iisaa e juude mabbe, hara jamaa on hoydaali.

Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden

(Mat. 26.17-29; Mrk. 14.12-26; Yhn. 13.21-30)

⁷ Bay nalaande Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen nden hewtii, dun ko nalaande hirsanteende baalun nden, ⁸ onsay Iisaa immini Petruusu e Yuuhanna, o wi'i be: «Yahee moyyananon en nafakka fii ko nafoden ka juldeere.»

⁹ Ben wi'i mo: «Ko honto faaladon yo men moyyananoy en dun?»

¹⁰ Onsay o wi'i be: «No naatirdon ka saare, on fottay e gorko rondiido loonde ndiyan. On jokkay mo haa e suudu ndu o naati e mun woo. ¹¹ Onsay on wi'ay jom suudu ndun: «Karamoko'en wi'ii men yo men lando on: Ko e suudu hondu be nafodata e taalibaabe mabbe ben nafakka Juldeere Yawtaneede nden?» ¹² Ontuma o hollay on konkooru njanndu weyyitaandu ka koore dow. Ko don moyyinton.»

¹³ Be yahi be tawroyi no o haalirannoo be non, be moyyini nafakka juldeere nden.

¹⁴ Bay saa'i on hewtii, Iisaa badii fii nafagol wondude e sahaabaabe be o toddinoo ben sappoo e dido. ¹⁵ Onsay o wi'i be: «Mido faalanoo fota hawtidugol e mon oo nafakka ado mi tampude. ¹⁶ Ko fii mi andinii on, mi naamitataa oo nafakka ndee juldeere hande kadi haa nde laatoyoo ka *laamateeri Alla.»

¹⁷ Onsay o yetti jardukun wadorkun njaram, o jarni Alla, o wi'i: «Jabee kun jardukun njaram, senditon hakkunde mon. ¹⁸ Ko fii mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram bibbe wiiju haa tuma laamateeri Alla ndin ari.»

¹⁹ Bawto dun o yetti kadi bireedi, o jarni Alla, o tayiti, o jonni be, o wi'i: «Dundoo ko bandu an ndu okkadon ndun nii, wadee dundoo maande ko anditiron fii an.»

²⁰ Ko wano non kadi, bay be gaynii naamude, o yetti jardukun wadorkun njaram, o wi'i: «Kun jardukun ko maande fii *ahadi heyri tippundi e dan yiyan an hibboyteedan fii mon. ²¹ Kono non janfotodo lan on no naamidude e an. ²² Bii-Aaden* on no yahude wano muuyiranoo non, kono bone wonanii on janfotodo mo!»

²³ Onsay be woni e landondirgol, wi'a: «Hara ko hombo e men wadoyta dun?»

Fii Yedetebe Laamu ben ka Laamateeri Alla

(Mat. 20.25-28; Mrk. 10.42-45)

²⁴ Yeddondiral wadi hakkunde mabbe fii andugol ko hombo e mabbe gasata wonude mawdo. ²⁵ Onsay Iisaa wi'i be: «Lambe diya leyyi no laamori di doole, ben laamiibe no wi'aa wadoobe ko moyyi. ²⁶ Kono onon, wota on wa'u wa ben. Burdo teddude on e mon, yo wa'u wa suka. Awa kadi lando on, yo wa'u wa kurkaadu. ²⁷ Hara ko hombo buri teddude hakkunde wondo nafaade on e wondo bannude nafakka on? Hinaa wondo nafaade on? Min-le non, mido woniri hakkunde mon wa on bannoowo. ²⁸ Onon-le, ko onon wondunoo e an e nder dii tampereji an fow. ²⁹ Ko dun wadi si mi lamminiray on wano Baaba an lamminirim-

mi non, ³⁰ fii no naamiroyon yaron ka ndaddudi an, dun ko ka nder laamateeri an, joododon kadi ka julle laamu fii laamoyagol *bolondaaji Isra'iila din sappoo e didi.»

³¹ Onsay Iisaa wi'i: «Sim'uunu, Sim'uunu! Ibuliisa torike hendagol on, wesira wa nendi. ³² Kono min mi toranike ma fii wota gomdinal maa ngal hayru. An kadi tuma yiltitidaa e an eto tabintinaa wondibbe maa ben.»

³³ Onsay Sim'uunu Petruusu jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, mido hebulanii yaadugol e maa haa e kaso maa haa e mayde.»

³⁴ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Petruusu, mi andinii ma, ndonto yoggataa hande hara a yeddaali wonde hidfa andimmi haa timma laabi tati.»

³⁵ O wi'i be kadi: «Fewndo ko mi neli on e baawo mbuudi e bonfo e pade, on nakkirovano ton goddun?»
Be jaabitii: «Hay huunde.»

³⁶ O wi'i be kadi: «Jooni non ko nii: Kala jogiido mbuudi yo yettu, wano non kadi on mo no mari bonfo yo yettu, awa kadi mo maraa kaafa e mon yo yeeyitu waramba mun on sooda. ³⁷ Awa mi andinii on, bee ko windii fii an kon laatoo, wonde: «O wattidete e wadoobe bone ben.» † Wano non kadi, kala ko windanoo fii an kon ko e laataade woni.»

³⁸ Onsay be wi'i mo: «Koohoojo, e hino doo kaafaaje didi.»

O wi'i be: «Awa yonii.»

Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee don Jatsaymaani

(Mat. 26.36-46; Mrk. 14.32-42)

³⁹ Ontuma o yalti o yahi ka Fello *Zaytuuni wano o woowiri non. Taalibaabe makko ben kadi jokki mo.

⁴⁰ Bay be hewtii e nden nokkuure, o wi'i be: «Toree Alla fii wota on naatu e jarrabi.» ⁴¹ Onsay o wodditori be yeru bugannde hayre, o jiccii o torii, ⁴² o wi'i: «Baaba an, si hida faalaa, yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on wadu, kono yo faale maa on wadu.» ⁴³ Onsay malaa'ikaajo iwri ka kammu, ari e makko no tiidina mo. ⁴⁴ Bay sonjaa wonkii hebii mo, o burti toragol. Onsay lakkere makko nden wa'i wa cinte yiiyan de no sinta e leydi.

⁴⁵ Bay o gaynii toragol, o immii o yahi ka taalibaabe makko ben woni ton, o tawi hibe daanii sabu annde nde be wondi nden. ⁴⁶ Onsay o wi'i be: «Ko fii hondun daanantodon? Immee torodon fii wota on naatu e jarrabi.»

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mat. 26.47-56; Mrk. 14.43-50; Yhn. 18.3-12)

⁴⁷ E nder ko o yewtata kon, hawrondiri jamaa yimbe hewtii. Tawi ko oo wi'eteedo Yudaasi tawdaado e sappoo e didoobe ben ardii ben. On badii Iisaa fii lun-nagol mo. ⁴⁸ Onsay Iisaa wi'i mo: «Yudaasi, hara ko lun-nagol janfortaa Bii-Aaden on?»

⁴⁹ Bay wondibbe Iisaa ben sogitike ko saatii wadude kon, onsay be wi'i: «Koohoojo, hara yo men huutor

† 22.37 Isa. 53.12

kaafaaje amen den?» ⁵⁰ Tun goddo e mabbe soppo kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru naamuru ndun.

⁵¹ Kono Iisaa yetti haala kan, wi'i: «Hattinee doo!»
Onsay o meemi nowru on ndun, ndu wattii.

⁵² Iisaa wi'i ben arbe hendagol mo kadi, dun ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e hooreebe aynoobe juulirde mawnde nden e mawbe ben: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi wa si ko nguujjo arandon. ⁵³ Hara-le pande woo mido wondi e mon ka juulirde mawnde, kono on fawaali juude e an. Kono doo ko saa'i mon nii, e saa'i mbawdi nibe den.»

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mat. 26.69-75; Mrk. 14.66-72; Yhn. 18.15-18, 25-27)

⁵⁴ Bay wonii be nangii Iisaa, be nabi mo ka galle yottinoowo mawdo sadaka on. Petruusu iwtiri baawo mabbe ka wodditii. ⁵⁵ Onsay be hubbi yiite ka hakkunde tande, be joodii. Petruusu kadi ari joododi e mabbe. ⁵⁶ No debbo kurkaaduujo goo yiirunoo mo kanko Petruusu himo joodii ka binde yiite, kanko debbo on o tenyini mo, o wi'i: «Oo doo ko wondiddo Iisaa!»

⁵⁷ Kono kanko Petruusu o yeddi, o wi'i: «Hey ko an yo debbo, min mi andaa oo.»

⁵⁸ Bay nettii seeda, goddo goo kadi yi'i mo, wi'i: «An ko a tawdaado e mabbe.»

Petruusu wi'i ondon kadi: «Mi tawdaaka e mabbe!»

⁵⁹ Bay wonii embere saa'i gooto feyyii, goddo goo kadi catii, wi'i: «Pellet, oo ko wondiddo makko nii, ko fii oo ko mo Jaliilu.»

⁶⁰ Petruusu jaabii ondon kadi, wi'i: «An mi andaa ko hondun wonda wowlude!» Wa fewndo o wowlata dun, ndontoori ndin yoggi. ⁶¹ Onsay Koohoojo on yeyitii, cikki gite mun den e Petruusu. Tun Petruusu anditi fii ko Koohoojo on wowlannoo mo kon wondema: «Ado ndonto yoggude hande, haray a yeddi fii an haa timmii laabi tati!» ⁶² Onsay Petruusu yalti ka yaasi, o wulli wullaandu sattundu.

⁶³ Tawi yimbe joginoobe Iisaa ben no jalaynoo mo luboo, ⁶⁴ awa kadi be buumayno mo yeeso ngon, be wi'a: «Hotto ko hombo luubi-maa!» ⁶⁵ E hoore dun be kongayno mo, be hoyna.

Fii no Iisaa Nabiraa Yeeso Mawbe Jamaa on

(Mat. 26.59-68; Mrk. 14.55-64; Yhn. 18.19-24)

⁶⁶ Bay weetii, mawbe jamaa on, dun ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, mottondiri. Be addi Iisaa ka yeeso dental mabbe, ⁶⁷ be wi'i mo: «Si tawii ko an woni *Almasiihu on, wowlan men.»

Iisaa jaabii be, wi'i: «Si mi haalanii on, on hoolotaako, ⁶⁸ awa kadi si mi landike on, on jaabotaako lan. ⁶⁹ Kono gila jooni Bii-Aaden on joodoto ka sengo naamo Al-laahu on, on Jom Bawgal.»

⁷⁰ Be fow be wi'i: «Kere ko an woni *Biddo Alla on?»

Ontuma o wi'i be: «Ko ko wowludon kon onon tigi, ko mi dun.»

⁷¹ Onsay be wi'i: «Ko seedee hombo faaladen kadi? Kanko tigi o wowlii, en nanii!»

Fii no Iisaa Addiraa Yeeseo Lambe Diuwe den

(Mat. 27.1-2, 11-26; Mrk. 15.1-15; Yhn. 18.28-40)

23 Onsay dental ngal fow immii nabi Iisaa ka Pi-laatu. ² Be woni e toonugol mo, wi'a: «Men taw oo no murtinde jamaa men on hada be yobugol lando mawdo Roomu on sagalle. Awa kadi himo wi'itii *Al-masiihu, dun ko lando.»

³ Pilaatu landii mo, wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko wano wi'irdaa non.»

⁴ Onsay Pilaatu wi'i hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jamaa on: «Mi yi'aali hujja woo ko oo neddo jogoree!»

⁵ Kono be catii e dun, be wi'i: «Himo lowirde jamaa on jannugol be. O fuddii gila ka diiwal Jaliilu, o rewi e diiwal Yahuuda ngal fow haa o hewtii doo jooni.»

⁶ Bay Pilaatu nanii dun, o landii si oo neddo ko mo Jaliilu. ⁷ Bay kanko Pilaatu o andii wonde Iisaa ko e laa-mateeri *Heroodu ndin jeyaa, o feyyini mo ka Heroodu. Tawi e den balde don, on no Yerusalaam.

⁸ Bay Heroodu yi'ii Iisaa, dun weltini mo fota. Tawi gila neebi himo faalanoo mo yi'ude sabu ko o nanaynoo no wowlee fii makko kon. Awa kadi himo faalanoo yi'ude himo wada kaawakeeji moyyi goo. ⁹ O landii mo haa juuti, kono Iisaa jaabaaki mo fus.

¹⁰ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben wondude e jannoobe fii Sariya on ben no don, ben no toona mo toone sattude. ¹¹ Heroodu e suufaabe mun ben kadi jali mo aybini. Onsay o borni mo dolokke fotudo, o nattani mo Pilaatu. ¹² Nden pande tigi Pilaatu e Heroodu ben ayrunoobe welditi.

¹³ Ontuma Pilaatu nodditi hooreebe yottinoobe sadaka ben e yeeseobe ben wondude e jamaa on, ¹⁴ o wi'i be: «On addanii lan oo neddo, on wi'ii ko kanko woni murtinde jamaa on. E hino mi landike mo e tawnde mon, mi yi'aali dalil woo e hoore oo neddo ko tooniron mo. ¹⁵ Awa Heroodu kadi-le wano non, ko fii o artiranii en mo. Awa-le oo neddo wadaa hay huunde ko foddi e wareede. ¹⁶ Jooni mi donkinay mo, mi accita.»

¹⁷ Tawi no farlii mo kanko Pilaatu, juldeere bee accitangol be nangaado goo. ¹⁸ Onsay be fow be sonki, be wi'i: «Waree oo doo! Accitanon men Barabaasi!» (¹⁹ Tawi on-le ko sokiraa, ko sabu gere no wadunoo ka saare e waru hoore.)

²⁰ Pilaatu yewti be fahin, bay hari no e fondo makko accitugol Iisaa. ²¹ Kono hibe sonkaynoo, wi'a: «Fempee mo! Fempee mo!»

²² Pilaatu wi'i be tammun: «Hara ko hondun oo bonni? Min mi yi'aali dalil woo ko oo wariree. Jooni mi donkinay mo, mi accita.»

²³ Kono be catii e dun e hoore sonko njano, hibe toroo yo o fempe. Ngon sonko mabbe fooli mo kanko Pilaatu. ²⁴ Pilaatu jabani be faale mabbe on. ²⁵ O acciti on mo be torii mo fii mun, dun ko oo sokiranoodo fii gere e waru hoore, o wadi Iisaa faale mabbe on.

Fii no Iisaa Wariraa

(Mat. 27.32-44; Mrk. 15.21-32; Yhn. 19.17-27)

²⁶ Fewndo be nabaynoo Iisaa fii warugol mo, be hendii goddo mo Sirenii iwaynoodo ngesa, on no wi'ee Sim'uunu. Be rondi mo *leggal altindiraangal ngal, o iwtiri baawo Iisaa. ²⁷ Tawi jamaa moolanaado no iwtiri baawo makko wondude e rewbe, ben no wulla fesa fii makko kanko Iisaa. ²⁸ Onsay Iisaa fewtiti be, wi'i: «Ko onon yo rewbe Yerusalaam, wota on wullu fii an, kono wullee fii mon e fii bibbe mon ben. ²⁹ Ko fii jalaade no aroya ka wi'oytee: «Maloore wonanii ben be jiidotaako e ben be hebaali bibbe e ben be muyninaali!» ³⁰ Onsay yimbe ben wi'oyay: «Pelle yanee e hoore amen! Cehe suumee men!» ³¹ Hara si ledde kecce den warraama nii, haray ko honno yorde den warroytee?»

³² Tawi bonbe dido no nabideede e Iisaa fii waridoyegol e makko. ³³ Bay be hewtii e ndee nokkuure wi'eteende Laalagal Hoore, be fempi mo don wondude e ben bonbe dido, goddo on ka sengo makko naamo, oya on ka nano makko. ³⁴ Onsay Iisaa wi'i: «Baaba an, yaafo bee, ko fii be andaa koo ko be woni wadude.» Onsay ben suufaabe sendiri concii makko din urba †.

³⁵ Tawi yimbe ben no darii don no ndaara. Yeeseobe ben kapun no awmotonoo mo, wi'a: «O dandii beya, awa yo o dandu hoore makko kadi si tawii ko kanko woni Almasiihu Alla, Subaado on!»

³⁶ Suufaabe ben kapun kadi no jalaynoo mo, be badii bannangol mo ndiyan lammudan, ³⁷ hibe wi'a: «Si tawii ko an woni Lando Yahuudiyanke'en, dandito an tigi!»

³⁸ Tawi no windii dow makko wonde: «Oo doo ko Lando Yahuudiyanke'en nii.»

³⁹ Tawi bondo mo o fempidaa wengaa goo no hoy-naynoo mo, wi'a: «Wonaa an woni Almasiihu on? Awa dandu goy hoore maa, dandaa men menen kadi!»

⁴⁰ Kono dimmo makko on feli mo, wi'i: «An a hulataa Alla? An oo yagginiraado wa makko, ⁴¹ enen dido-le hiden foddi e dun, ko fii ko kuude men hettuden. Kono oo doo wadaali hay fus ko boni.»

⁴² Onsay o wi'iti kadi: «Iisaa, anditoyee fii an tuma artoydon ka laamu mon.»

⁴³ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Mi holnii ma wondema hande tigi a wonday e an ka aljanna.»

Fii Mayde Iisaa nden

(Mat. 27.45-56; Mrk. 15.33-41; Yhn. 19.25-30)

⁴⁴ Bay wonii naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. ⁴⁵ Naange ngen wenii, *wirngallo hormorde nden ka *juulirde mawnde feeri e hakkunde. ⁴⁶ Iisaa ewnii ko tiidi, o wi'i: «Baaba an, mi wattii ruuhu an on e juude maa.» No o gaynirnoo wi'ude dun, o timmi.

⁴⁷ Bay hooreejo suufaabe ben yi'ii kon ko wadi don, o mawnini Alla, o wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo neddo ko feewudo.»

⁴⁸ Bay jamaa arnoobe yi'ugol ko wadaynoo don kon yi'ii dun, be yiltitii hibe tappitoo e berde. ⁴⁹ Tawi kala

† 23.34 Zab. 22.19

andunoobe mo kanko Iisaa, wondude e rewbe iwtirnoobe baawo makko ben gila Jaliilu, no darii ka wodditii, no ndaara kon ko woni wadude.

Fii no Iisaa Surriraa

(Mat. 27.57-61; Mrk. 15.42-47; Yhn. 19.38-42)

⁵⁰ Tawi neddo moyyo feewudo wi'eteedo Yuusufu no tawanoo e ngal dental mawbe *Banii-Isra'iila'en ben, ⁵¹ on kapun jabaano taweede e fewjoore mabbe nden e den kuude mabbe. Hari on ko jeyaado e ndee saare Yahuudiyankeebe wi'eteende Raamati, tawi on ko *Iaamu Alla ngun tijjii. ⁵² On yahi ka Pilaatu, o torii mo het-tugol furee Iisaa on. ⁵³ Bawto dun, o yahi, o tippini furee Iisaa on ka hoore leggal, o tumbi e kasannge, o belnoyi mo e qaburu asaado e fetu, mo hari hay gooto surraaka e mun. ⁵⁴ Dun hawri nande hebulanagol *jalaande fowteteende nden, bay hari nden badike ka naata. ⁵⁵ Rewbe ardunoobe e Iisaa ben gila Jaliilu jokki Yuusufu, be yi'oyi yenaande nden e no furee on belniraa. ⁵⁶ Onsay rewbe ben yiltitii fii moyyinoygol tiiri e angiri. No asewe on naatirnoo, be fowtii wano Sariya on wi'iri non.

Fii Wurniteede Iisaa Almasiihu on

(Mat. 28.1-10; Mrk. 16.1-8; Yhn. 20.1-10)

24 E alat, dun ko jallal aranal e nder yontere nden, ben rewbe dawi bimbi subaka ka yenaande, hiibe yoobii tiiri ndi be moyyinnoo. ² Be tawi hayre ombiranoonde yenaande nden tallaama, ³ be naati, kono be tawaali ton furee Iisaa Koochoojo on. ⁴ Wa fewndo ko be miijotoo fii dun, worbe dido borniibe concii jal-budi, feepanii be. ⁵ Be fow be huli, be ugginii ka leydi. Kono ben worbe dido wi'i be: «Ko fii hondun dabbitan-ton wurdo on e hakkunde maybe ben? ⁶ O alaa doo, o immintinaama. Anditee ko o wowlanaynoo on kon fewndo o wonnoo Jaliilu, ⁷ himo wi'aynoo on: «Bee *Bii-Aaden on watee e juude junuubanke'en, o fempee, o waree, o immintinoyee ka palaande tammere.» ⁸ Tun, ben anditi din kongudi Iisaa Almasiihu on.

⁹ Onsay be iwi ka yenaande don, be yahi yeetoyagol dun *sahaabaabe ben sappoo e go'o wondude e heddiibe ben fow. ¹⁰ Ben rewbe ko Mariyama Magaduuna e Yuuwanna e Mariyama yumma Yaaquuba wondude e wobbe goo, wowlanoynoo dun sahaabaabe ben sappoo e go'o. ¹¹ Kono be ronki hoolaade ben rewbe, tawi kongudi ben din no wa'ani be wa fuyanteeji. ¹² Kono Petruusu immii dogiri ton. Bay o hewtii, o ugginii ka yenaande, ko kasannge on tun o yi'i ton. Onsay o hooti ka makko e hoore himo njaldi sabu kon ko wadi.

Fii Taalibaabe ben Dido ka Laawol Emayuusu

(Mrk. 16.12-13)

¹³ Tawi nden nande tigi dido e mabbe no yahaynoo e hodo no wi'ee Emayuusu wodditorngo Yerusalaam embere kilomeeterji sappoo e didi. ¹⁴ Tawi ben no yewta fii ko wadunoo kon fow. ¹⁵ Wa fewndo ko be yewtata dun be landondira, Iisaa badii be, o waddi e mabbe

laawol. ¹⁶ Kono tawi giide mabbe den no wirnanaa anditugol mo.

¹⁷ Onsay o wi'i be: «Ko kongudi hondii wondon bu-gondirde e nder nduu yaadu mon?»

Be dartii, be yoomi. ¹⁸ Onsay goddo e mabbe wi'eteedo Keleyopaasu jaabii mo, wi'i: «Haray ko an tun woni kodo wondo Yerusalaam mo andaali ko wadi kon e dee balde doo?»

¹⁹ Onsay o wi'i be: «Hondun?»

Be wi'i mo: «Koo ko wadi e hoore Iisaa oo jeyaado Naasirata, dun ko oo annabaajo jom kuugal e kongol yeeso Alla e yeeso jamaa on fow, ²⁰ e ko honno kadi hooreebe *yottinoobe sadaka men ben e hooreebe men ben wattiri mo e juude beya fii yo ben jaawu mo, be fempa mo e leggal, be wara. ²¹ Meden tanyininoo ko kanko yaltinayno *Banii-Isra'iila'en e njaggu. Kono e nder dun fow, e hino hebii hande balde tati gila dun wadi. ²² Awa kadi rewbe wondibbe amen goo njaldinii men fota, nde be dawunoo ka yenaande, ²³ be tawaali ton furee makko on. Be ari be wi'i men malaa'ikaabe feepanii be, ben wi'ii be wonde kanko Iisaa himo wu-uri. ²⁴ Onsay wondibbe amen goo kadi yahi ka yenaande, be tawaali furee Iisaa on ton, tawi ko no rewbe ben wiirunoo men non tigi woniri!»

²⁵ Onsay kanko Iisaa o wi'i be: «Ko onon yo njoofoobe, hidon nennanii gomdingol kala ko annabaabe ben *hi-itinoo kon! ²⁶ Hara haananaa *Almasiihu on ka o tampiraa nii ado o naatude ka mangural makko?» ²⁷ Onsay o nangi sifanagol be ko windii fii makko kon fow ka defte, gila e Muusaa e beya annabaabe fow.

²⁸ Bay wonii be badike hodo ngo be yahaynoo e mun ngon, o faaminani be wonde ko toonin ton o sutii.

²⁹ Kono be jeeji mo, be wi'i: «Wonen, ko fii naange ngen yoroyii, nibbay woni.» Onsay o naatidi e mabbe.

³⁰ Fewndo o joododi e mabbe fii naamugol, o yetti bireedi on, o du'ii, o tayiti, o jonni be. ³¹ Tun, giide mabbe den udditii, be anditi mo, onsay o majjitori be. ³² Be woni e wi'indirgol: «Hinaa berde men den no amaynoo weltaare fewndo ko o yewtata en ka laawol, o sifanoo en ko windii kon ka defte?»

³³ Be immii kisan, be yiltitii Yerusalaam, be ari be tawi sahaabaabe ben sappoo e go'o e wondibbe mun ben no mottondiri don. ³⁴ Tawi ben wonnoobe don no wi'a: «Ka haqiiqa, Koochoojo on immintinaama, o feepanii Sim'uunu!» ³⁵ Onsay beya dido kadi sifanii be ko be yi'i kon ka laawol e ko honno be anditiri mo ka sendo bireedi.

Fii no Iisaa Feepirani Sahaabaabe ben

(Mat. 28.16-20; Mrk. 16.14-18; Yhn. 20.19-23)

³⁶ Wa fewndo ko be yewtaynoo dun, kanko tigi o ari hakkunde mabbe, o wi'i be: «Yo jam wonu e mon!»

³⁷ Tun be denyii, be huli, be sikki ko mbeelu be yi'i.

³⁸ Kono o wi'i be: «Ko hondun jibidon? Ko fii hondun kadi ndee sikkitaare wonani ka berde mon? ³⁹ Ndaaree dee juude an e dee koyde an. Ko min tigi nii! Meemee

† 24.34 Ko Sim'uunu oo doo woni jammaado Petruusu.

lan, ndaaron, ko fii mbeelu alaa teewu, alaa yi'e, on yi'ii-le min mido mari.»

⁴⁰ Bay wonii o wi'ii dun, onsay o holli be juude makko den e koyde makko den. ⁴¹ Bay tawii e nder weltaare mabbe nden haa jooni be hoolaaki, hibe e nder njalaw, onsay o wi'i be: «Hara hidon mari doo goddun ko jaametee?» ⁴² Onsay be bannani mo huntere lingii sa'aangii. ⁴³ O yetti ngii, o nafii yeeso mabbe.

⁴⁴ Onsay o wi'i be: «Ko dundoo mi wowlannoo on fewndo mi wondunoo e mon, wonde bee ko windii fii an kon fow ka Sariya Muusaa e ka Zabuura e ka defte beya annabaabe laato.»

⁴⁵ Ontuma o udditani be hakkille mabbe den fii no be faamira defte den. ⁴⁶ O wi'i be kadi: «Ko dundoo windii wondema Almasiihu on tampay, o immintinee e hakkunde maybe ben ka jallal tammal. ⁴⁷ Awa kadi

leyyi din fow waajete e innde makko gila Yerusalaam fii yo be tuubu, be yaafanee junuubaaji mabbe din.

⁴⁸ Ko onon woni seedebe dun ben. ⁴⁹ Jooni non mi addanoyay on ko Baaba an fodunoo kon. Kono onon luttee ka nder saare, haa tuma yedaɗon bawgal iwayngal ka dow ngal.»

Fii Yentineede Iisaa Almasiihu on

(Mrk. 16.19-20; Sah. 1.9-11)

⁵⁰ Bawto dun Iisaa nawri be telen *Betanii, o fonti juude makko den, o du'anii be. ⁵¹ Wa fewndo ko o du'antoo be, o acci be don, o yentinaa ka kammu. ⁵² Bay kambe be sujjanii mo, be yilitii Yerusalaam e hoore welo-welo mawngo. ⁵³ Onsay be tabiti ka *juulirde mawnde, hibe mawnina Alla.

LINJIILA YUUHANNA

Fii Daaluyee on e Ngurndan dan

1 Ka fuddoode, hari Daaluyee on no woodi, tawi Daaluyee on no wondi e Alla, tawi kadi Daaluyee on ko Alla, ² tawi himo wondi e Alla ka fuddoode. ³ Ko rewruude e Daaluyee on Alla tagiri kala huunde, hay huunde e ko tagaa kon alaa ko tagaa e baawo makko. ⁴ Awa kadi ko e makko ngurndan dan woni. Ko dan ngurndan kadi woni ndaygu yimbe ben. ⁵ Ndaygu ngun jalbi ka nder nibe, laatii nibe den foolaali ngu. ⁶ Woodii neddo mo Allaahu on nuli no wi'ee Yaayaa. ⁷ On ardi wa seedee fii seeditanagol ndaygu ngun, fii yo fow gomdinir sabu makko. ⁸ Hinaa non kanko woni ndaygu ngun, kono ko o ardi ko fii seeditanagol ndaygu ngun, ⁹ dun ko nguu ndaygu haqiiqawu arngu e oo aduna, ndayginayngu kala neddo.

¹⁰ Hari daaluyee on no e oo aduna, awa kadi aduna on ko e makko tagiraa, kono aduna on andaali mo.

¹¹ O arii ka makko, kono be makko ben jabbaaki mo.

¹² Kono kala jabbiibe mo, gomdini innde makko nden, ko ben o newnani wonugol bibbe Alla. ¹³ Dun ko ben hebaabe immorde e Alla, hara hinaa immorde e yiyan maa e mbeleede bandu maa e faale neddanke.

¹⁴ Daaluyee on wonti neddo, o hodi hakkunde men, dun ko on heewudo moyyere e goonga. Awa-le en punnike mangu makko ngun, ngun mangu ngu Biddo bajjo on hebi e Baabaajo on.

¹⁵ Yaayaa seeditanii mo, ewnii, o wi'i: «Ko oo mi wowlunoo fii mun, mi wi'i: «Araynoodo baawo an on ko burdo lan mawnude, ko fii hari himo woodaa ko adii lan!» »

¹⁶ Awa en fow en hebii moyyere e hoore moyyere immorde e ko woni e makko kon fow. ¹⁷ Ko fii Sariya on ko e Muusaa ardi, kono sulfu on e goonga on ko e Iisaa Almasiihu on ardi. ¹⁸ Haa hande hay gooto yi'aali Alla. Kono Bajjo on, on wondo Alla, wondudo e Baabaajo on, on banginani en fii makko.

Fii Seeditoore Yaayaa nden

(Mat. 3.1-12; Mrk. 1.1-8; Luk. 3.15-17)

¹⁹ E hino seeditoore Yaayaa nden, fewndo ko hooreebe *Yahuudiyankeebe ben Yerusalaam immiini *yottinoobe sadaka ben e Lewiyankeebe ben fii landagol mo, be wi'i: «An ko a hombo nii?». ²⁰ O qirritii e hoore o yeddaali, o wi'i: «Wonaa min woni *Almasiihu on.»

²¹ Be landii mo kadi, be wi'i: «E hara ko a hombo non? Kaa ko an woni Iiliya?»

O jaabii be, o wi'i: «Hinaa mi on.»

Be landii mo kadi, be wi'i: «E hara ko an woni Annabaajo on?»

Dun kadi o jaabii: «Oo'o.»

²² Onsay be wi'i mo: «E hara ko a hombo non fii yo men jaabitooyo nulbe men ben? Ko hondun wi'itidaa an tigi?»

²³ O jaabori be wano annabi *Isaaya wiirunoo non, o wi'i: «Ko min woni hawa ewnotoode ka wulaa on, wi'a: «Fewnee laawol Joomiraado on!» » †

²⁴ Tawi ben imminanoobe ko ka *Fariisiyaabe ben iwri. ²⁵ Onsay be landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun non *lootantaa maande tuubuubuyee, si tawii wonaa an woni Almasiihu on maa Iiliya maa Annabaajo on?»

²⁶ Kanko Yaayaa o jaabii be, o wi'i: «Min ko ndiyan mi woni *lootirde maande tuubuubuyee. Kono goddo no e hakkunde mon mo on andaa, ²⁷ wondo arude baawo an, mo mi hewtaa hay firtugol boggi pade mun!»

²⁸ Dun ko *Betanii funnaange Yurdayniwol wadi, ka Yaayaa lootaynoo maande tuubuubuyee don.

Fii Baalun Alla kun

²⁹ Bimbi nden pande, Yaayaa haccii ka Iisaa arata e makko, o ewnii, o wi'i: «E hino *Baalun Alla booraykun junuubi aduna on kun. ³⁰ Ko oo woni mo mi wowlanoo on fii mun fewndo ko mi wi'i: Goddo aroyay baawo an, on ko Burdo lan mawnude, ko fii hari himo woodanoo ko adii lan. ³¹ Min hari mi andaa mo, kono ko fii banginagol jamaa *Isra'iila on fii makko wadi si mi ari lootirgol ndiyan.»

³² Kanko Yaayaa o seeditii kadi dundoo, o wi'i: «Mi yi'ii Ruuhu Allaahu on no iwra ka kammu tippora wa gabooru, wona e hoore makko. ³³ Kono min hari mi andaa mo, kono Nuludo lan yo mi lootir ndiyan on daalanii lan: «On mo yi'udaa Ruuhu an on no tippoo wona e mun woo, haray on ko *Ruuhu Seniido on lootirta.» ³⁴ Min non mi yi'ii, mi seeditike kadi, ko on woni *Biddo Alla on.»

Fii no Iisaa Fuddori Hebirde Taalibaabe

³⁵ Bimbi nden pande kadi tawi Yaayaa no don, himo wondi e taalibaabe makko dido. ³⁶ O yi'i ka Iisaa feyyata, o wi'i: «E hino Baalun Alla kun!»

³⁷ Ben taalibaabe makko dido nani din kongudi makko, jokki Iisaa. ³⁸ Onsay Iisaa yeyyitii, o tawi hibe jokki mo, o wi'i be: «Ko hondun dabboton?»

† 1.23 Isa. 40.3

Ben kadi jaabii: «Rabbi*», (dun no firi «Karamoko'en») «ko honto hodudon?»

³⁹ O jaabii be, o wi'i: «Aree yi'on.»

Be yahi, be yi'i ka o hodi. Nden ɲande be woni takko makko don, tawi ko wa ka alansaraa. ⁴⁰ Tawi oo wi'eteedo Andaraawu, dun ko oo musiddo Sim'uunu Petruusu, ko o goddo e ben dido nanube kongudi Yaayaa din e jokkuba Iisaa ben. ⁴¹ Kanko Andaraawu o adii yiidude e Sim'uunu neene-gooto makko on, o wi'i mo: «Men yi'oyii Almasiihu on.» (Dun no firi «Toddaado on.»)

⁴² Onsay o addi mo e Iisaa. Iisaa ndaari mo, wi'i: «Ko an woni Sim'uunu mo Yuunusa, jooni ko Petruusu noddetefaa.» (Ko woni firo dun ko «fetere.»)

Fii no Iisaa Noddiri Filiipu e Natanayiila

⁴³ Bimbi nden ɲande, tawi kanko Iisaa himo faalaa yahude Jaliilu, o tawoyi Filiipu, o wi'i mo: «Jokkan.»

⁴⁴ Tawi Filiipu ko mo Bayti-Sa'iida ka saare oo wi'eteedo Andaraawu e Petruusu.

⁴⁵ Onsay Filiipu tawoyi oo wi'eteedo Natanayiila, o wi'i mo: «Men yi'ii on mo fii mun windii ka Sariya Muusaa e ka defte annabaabe ben, dun ko Iisaa oo jeyaado Naasirata, biddo Yuusufu.»

⁴⁶ Onsay Natanayiila wi'i mo: «Hara huunde moyyere no waawi yaltude Naasirata?»

Filiipu jaabii mo wi'i: «Aru ndaaraa!»

⁴⁷ Bay Iisaa yi'ii Natanayiila no ara e makko, o sifii fii makko, o wi'i: «E hino Isra'iilayankeejo haqiiqaajo mo aldaa e yoyre.»

⁴⁸ Kanko Natanayiila o jaabii: «Ko honno andirdaa mi?»

Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko ado Filiipu noddude ma, fewndo ko wonnoda ka ley yibbehi, hari mi yi'ii ma.»

⁴⁹ Natanayiila wi'i: «Karamoko'en, ko onon woni Biddo Alla on e Lando Isra'iila on!»

⁵⁰ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii mi wi'ii mi yi'ii ma ka ley yibbehi gomdinirdaa? A yi'ay ko buri dundoo mawnude. ⁵¹ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, on yi'ay kammu ngun no udditii, malaa'ikaabe Alla ben no wada yawa jippoo e hoore *Bii-Aaden on.»

Fii no Iisaa Wayliri Ndiyan dan Njaram Wiiju

2 Balde tati bawto dun, peera wadi ka wi'etee Kanaa, dun ko e nder Jaliilu. Tawi yumma Iisaa no ton. ² Iisaa e taalibaabe mun ben kadi saatinaa e on peera. ³ Bay njaram *wiiju dan lellii, yumma makko kanko Iisaa wi'i mo: «Njaram dan lellirii be.»

⁴ Onsay Iisaa jaabii yumma mun, wi'i: «Neene, ko hondun faalanadon mi? Ko fii saa'i an on hewtaali taho!»

⁵ Yumma makko wi'i kurkaadi din: «Wadee kala ko o wi'i on.»

⁶ Tawi no don loode kaaye jeegoo ebbanaade fii ka Yahuudiyankeebe ben salligoo, tawi nde bee e majje no wada embere liitir teemedere. ⁷ Iisaa wi'i be yo be hebbin den loode ndiyan, kambe kadi be loowi e majje

haa de heewi. ⁸ Onsay o wi'i be yo be ɲedu, be nabana ardotoodo fii ɲaameteegi on. Be ɲedi, be nabani mo.

⁹ Ardotoodo fii ɲaameteegi on kadi mettii dan ndiyan waylaadan njaram wiiju. Tawi o andaa ko honto dan njaram iwi, kono tawi kurkaaduube yoogube ndiyan dan ben kapun no andi. Onsay o noddi wondo tiggude on, ¹⁰ o wi'i mo: «Mo kala ko njaram moyyan dan ado-too yedude, si yedoya jaasudan dan, tuma yaraa moyya. Kono an, hida mari njaram moyyan dan haa jooni!»

¹¹ Ko ndee maande hawniinde o attii wadude kanko Iisaa, dun ko ka wi'etee don Kanaa e nder diiwal Jaliilu wadi. Ko nii o banginiri darja makko on, taalibaabe makko ben kadi gomdini mo.

Fii no Iisaa Radori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde

(Mat. 21.12-17; Mrk. 11.15-19; Luk. 19.45-48)

¹² Ko bawto dun, o yaadi e yumma makko e neene-gootoobe makko ben e taalibaabe makko ben Kafer-nahuum. Be weeri don balde seeda.

¹³ Tawi juldeere Yahuudiyankeebe ben, dun ko *Juldeere Yawtaneede nden, badike. Onsay Iisaa yahi *Yerusalaam. ¹⁴ O tawi yeeyoobe na'i e baali e gabooji e wadoobe sensa-sensita no joodii ka dingiral *juulirde mawnde. ¹⁵ Onsay o moyyini paatawol boggi, o radii be fow ka dingiral juulirde mawnde wondude e baali din e na'i din, o saakiti kaalisiji wadaynoobe sensa-sensita ben, o libi taabe den. ¹⁶ O wi'i yeeyaynoobe gabooji ben: «Ittee du'un doo! Wota on wadu suudu Baaba an ndun suudu yeeyirdu!»

¹⁷ Onsay taalibaabe ben anditi wonde dundoo no windinoo: «Giggol ngol mi joganii suudu maa ndun no e an wa yiite wonge lan ɲaamude.» ^{††}

¹⁸ Onsay hooreebe Yahuudiyankeebe ben yetti haala kan wi'i mo: «Ko maande hawniinde honde waawudaa men hollude fii batingol hida gasa warrude nii?»

¹⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Lancee ndee juulirde, mi immintinay nde e nder balde tati!»

²⁰ Onsay kambe Yahuudiyankeebe ben be wi'i: «E nder duubi cappande nay e jeegoo ndee juulirde no darneede, an non a immintinay nde e nder balde tati?»

²¹ Kono tawi kanko juulirde nde o wonnoo wowlude fii mun nden, ko bandu makko ndun. ²² Bay wonoyii non o immintinaama e hakkunde maybe ben, taalibaabe makko ben anditoyi wonde hari o wi'uno dun, onsay be gomdini bindi din e ngol kongol ngol Iisaa wi'unoo.

²³ E nder ko Iisaa wonnoo Yerusalaam kon, dun ko ka Juldeere Yawtaneede, buy gomdini innde makko nden sabu maandeeji hawniidi di o wadaynoo din. ²⁴ Kono Iisaa hoolanooki be, ko fii hari himo andunoo yimbe ben fow, ²⁵ awa kadi o hatonjinaa e humpiteede fii yimbe ben, ko fii himo andunoo ko woni ka nder bernde neddanke.

† 2.13 Egg. 12 †† 2.17 Zab. 69.10

Fii Yewtere nden hakkunde Iisaa e Nikodiyuusu

3 Tawi no e hakkunde fedde *Fariisiyaabe ben hooreejo Yahuudiyankeebe no wi'ee Nikodiyuusu.

² On ari jemma takko Iisaa, o wi'i: «Karamoko'en, meden andi ko a jannoowo iwrufo ka Alla, ko fii hay gooto waawataa wadude dii maandeeji hawniidi di wondaa e wadude, si tawii Alla aldaa e ontigi.»

³ Onsay Iisaa jaabii, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, si nedfo jibintinaaka, o waawataa yi'ude *laamu Alla ngun.»

⁴ Nikodiyuusu kadi jaabii, wi'i: «Ko honno godfo waawetee jibintinireede e nder nayeewu mun? E hara himo waawa naatitade kadi ka dimdimol neene makko, o jibintine?»

⁵ Iisaa jaabii kadi fahin, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, si nedfo jibiniraaka ndiyan e Ruuhu Alla on, haray o waawataa naatude ka laamu Alla. ⁶ Ko jibiniraa bandu kon ko bandu, ko jibiniraa kadi Ruuhu Alla on kon ko ruuhu. ⁷ Wota a naldu fii mi wi'ii ma bee jibintinedon kesun. ⁸ Ko fii hendu ndun no wifirde ka faaliraa woo, hida nanude hawa kan, kono a andaa ko honto ndu iwri maa ko honto ndu fewri. Ko nii kadi fii kala hebiraado Ruuhu Alla on.»

⁹ Nikodiyuusu yettiti haala kan kadi, wi'i: «Dun ko honno gasirta wonirde?»

¹⁰ Iisaa jaabii, wi'i: «Ko a jannoowo *Isra'iilayankeebe ben e a andaa dun? ¹¹ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, ko ko men andi men wowlata, awa kadi ko ko men yi'i men seeditotoo, kono onon on jabataa seeditoore amen nden. ¹² Si on gomdinaali fii piiji adunayankeeji di mi yewti on fii mun din, haray ko honno gomdinirton piiji kammuyankeeji di mi yewtoyta on fii mun din? ¹³ Hay gooto yawaali ka kammu si hinaa Iwrudo ka kammu on, dun ko *Bii-Aaden on. ¹⁴ Wano Muusaa townirnoo mboddi ndin non ka wulaa, ko bee *Bii-Aaden on kadi towniree non, ¹⁵ fii kala gomdindo mo yo hebu *ngurndan poomayankejan.»

¹⁶ «Ko fii hakkee ko Alla yidi aduna on, o yedii mo *Biddo makko bajjo on, fii kala gomdindo mo wota halko, kono yo ontigi hebu ngurndan poomayankejan. ¹⁷ Ko fii Allaahu on addaali *Biddo makko on e oo aduna fii naawugol aduna on, kono ko fii yo aduna on dandire sabu makko. ¹⁸ On gomdindo mo naawetaake, kono on mo gomdinaali mo naawaama wuren, bayru o gomdinaali innde *Biddo Bajjo Alla on. ¹⁹ Awa e hino naawoore nden: ndaygu ngun arii ka aduna, kono yimbe ben yidii niwre nden buri ndaygu ngun, bay kuude mabbe den ko bonde. ²⁰ Ko fii kala wadoowo bone haray no ani ndaygu ngun, ontigi arataa ka ndaygu fii wota kuude makko den feenu. ²¹ Kono on huutoroowo goonga on aray ka ndaygu fii yo weebite wonde kuude makko den ko e Alla huuwira.»

Fii Seeditoore Yaayaa Dimmere nden

²² Bawto dun Iisaa e taalibaabe mun ben yahi e ngal diiwal *Yahuuda. O jallidi e mabbe don, tawi himo

*loota maande kisiyee. ²³ Tawi Yaayaa kadi no *lootude maande tuubuubuyee ka wi'etee don Enuuna, dun ko takko Saliima, bay tawi ndiyan buy no don. Yimbe no yahaynoo don fii yo o lootu be, ²⁴ ko fii tawi Yaayaa wadaaka taho e kaso. ²⁵ Kono yeddondiral im-mii hakkunde taalibaabe Yaayaa ben e Yahuudiyankeejo goo e telen-ma labbinegol ngol. ²⁶ Ben badii Yaayaa, be wi'i mo: «Karamoko'en, mo wondunodaa on gada Yurdayniwol, dun ko on mo seeditidaa fii mun, himo lootude yimbe ben, awa kadi fow no jaarude e makko!»

²⁷ Onsay Yaayaa jaabii be, wi'i: «Nedfo ko ko okkaa ka kammu kon tun waawi hendaade. ²⁸ Onon tigi ko on seedebe an wonde mi wi'ii hinaa min woni *Al-masiihu on, kono ko mi imminaado yeeso makko. ²⁹ Ko hombo jeyi jomba? Ko jombudo mo on. Ko wonani njaatigi jom-jomba ko daragol takko makko, hedoo mo, nana hito makko, heewa weltaare, nden weltaare an-le timmii. ³⁰ Bee on beydoo, min mi duyto. ³¹ Ko fii on Iwrudo dow no e hoore fow. On mo ka leydi ko mo ka leydi, o wowliray kadi wa mo ka leydi. Kono Iwrudo ka kammu on no e hoore fow. ³² On non no seeditaade ko yi'i kon e ko nani kon, kono hay gooto jabataa nden seeditoore makko. ³³ Kala on jabudo nden seeditoore makko, haray banginii wonde Alla ko goonga. ³⁴ Ko fii on mo Allaahu on nuli, ko daaluyeeji Alla din o wowlata. Ko fii Allaahu on yeday mo Ruuhu mun on no heewiri. ³⁵ Baabaajo on no yidi *Biddo on, awa kadi o wattii fow e juude makko. ³⁶ Kala gomdindo *Biddo on, haray no mari ngurndan poomayankejan, kono on mo halfinaaki e *Biddo on yi'ataa ngurndan, ko fii tikkere Alla nden wonay e hoore makko.»

Fii no Iisaa Yewtidiri e Debbo Samariyankeejo on

4 Fariisiyaabe* ben nani wonde Iisaa no burude Yaayaa hebude taalibaabe, o loota be, ² (kono tawi wonaa kanko Iisaa tigi wonnoo lootude, kono ko taalibaabe makko ben wonnoo lootude). ³ Bay Iisaa humpitike dun, o iwi ka diiwal Yahuuda don, o yilitii ka diiwal Jaliilu. ⁴ Tawi-le bee o tayitoya *Samariya.

⁵ E nder dun, o hewti e saare jeyaande e Samariya no wi'ee Sikaara e binde ngesa mba Yaaquuba okkunoo biddo mun on, dun ko Yuusufu. ⁶ Tawi woyn-du Yaaquuba ndun no don. Iisaa joodii ka binde woyn-du sabu ronkere yaadu ndun, dun ko wa tumbere nalorma.

⁷ Debbo Samariyankeejo ari yoogugol ndiyan. Iisaa wi'i mo: «Okkoran mi yara.» ⁸ (Ko fii hari taalibaabe makko ben no yahi ka saare fii soodugol naametee.)

⁹ On debbo Samariyankeejo wi'i mo: «Ko honno an a Yahuudiyankeejo torortaa mi ko yaraa, mi Samariyankeejo?» (Ko fii huuwondiral alaa hakkunde Yahuudiyankeebe ben e Samariyankeebe ben.)

¹⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Si hida andunoo dokkal Alla ngal e Wi'udo ma «okkoran mi yara» on, hanno ko an torotonoo mo ko yaraa, o okkore ndiyan wurnaydan.»

¹¹ Kanko debbo on o jaabii mo, o wi'i: «Koohoojo, a alaa hay huunde ko yoogiraa, awa-le woyn-du ndun no

luggi. E hara ko honto hebaynoodaa non dan ndiyan wurnaydan? ¹² E hara a buru ben amen Yaaquuba mawnude, on okkudo men nduu woyndu, kanko tigi o yari e mayru wondude e bibbe makko e jawle makko?»

¹³ Iisaa jaabii, wi'i: «Kala yarudo dan ndiyan dondooyte kadi. ¹⁴ On yarudo non ndiyan dan mi okkorta mo dan, dondetaake hande kadi. Kono ndiyan dan mi okkorta mo dan wontay e makko bundu ndiyan, buloojan fii yedugol *ngurndan poomayankejan.»

¹⁵ Debbo on jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, okkoran dan ndiyan, hara mi dondetaake hande kadi, e hara mi ar-taali doo hande kadi yoogugol.»

¹⁶ Onsay kanko Iisaa o wi'i mo: «Yahu noddoyaa moodi maa, araa.»

¹⁷ Debbo on jaabii mo, wi'i: «Mi alaa moodi.»

Iisaa wi'i mo: «A wowlia haqiiqa, ko wi'udaa kon wonde a alaa moodi. ¹⁸ Ko fii a hebii dewle jowi, awa kadi mo wondudaa on fewndo doo wonaa moodi maa. E dun non a wowlia goonga.»

¹⁹ Debbo on wi'i mo: «Koohoojo, mi tawii ko a annabaajo. ²⁰ Menen Samariyankeebe ben, baabiraabe amen ben non rewii Alla e ngoo fello. Kono onon Yahuudiyankeebe ben, hidon wi'i ko Yerusalaam woni nokkuure ka Alla rewetee don.»

²¹ Iisaa wi'i mo: «Hey ko an yo debbo, hoolo lan, saa'iiji goo no aroya hara hinaa e hoore ngoo fello, hinaa Yerusalaam rewoton Baabaajo on. ²² Ko fii onon hidon rewude ko on andaa, menen meden rewude ko men andi, ko fii kisiyee mo Alla yedata on ko e Yahuudiyankeebe ben ardi. ²³ Kono saa'i on no arude, dunle wuren o hewtii, ka rewoobe e haqiiqa ben rewira Baabaajo on Ruuhu e goonga, ko fii ko sifa ben rewiroobe mo non, Baabaajo on woni dabbude. ²⁴ Alla ko Ruuhu, bee rewoobe mo ben rewira mo Ruuhu e goonga.»

²⁵ Debbo on wi'i mo kadi: «Mido andi wonde *Almasiihu on aroyay, dun ko Toddaado on. Nde o aroyi, o yewtay men fow.»

²⁶ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ko min oo Wondo ma wow-lande nii woni on.»

Fii Misal Yettaangal e Baagol

²⁷ Onsay taalibaabe ben hewti, be njaldi ko o wonnoo e yewtidude e debbo on kon. Kono hay gooto e mabbe landaaki mo, wi'i: «Ko hondun faaladaa?» maa «Ko hondun yewtidantaa e makko?».

²⁸ Debbo on kadi acci don loonde nden, o yahi ka saare, o wi'i yimbe ben: ²⁹ «Aree ndaaron neddo wowlondo lan kala ko mi wadi. Taw si wonaa kanko woni Almasiihu on?» ³⁰ Onsay ben yalti ka saare, be ari e makko.

³¹ Wa fewndo onsay, tawi taalibaabe ben no jeejude mo, wi'a: «Karamoko'en, nafee!»

³² Kono o jaabii be, o wi'i: «Mido mari jaametee ko mi paama ko on andaa.»

³³ Onsay taalibaabe ben wi'indiri: «E hara ko goddo addani mo ko o paama?»

³⁴ Iisaa wi'i be kadi: «Neema an on ko wadugol faale Nuludo lan on e timmingol golle makko den. ³⁵ E on wi'aali kadi: «Doo e baagol ngol no heddi lebbi nay?» Hey, mi wi'ii on, bantee gite den, ndaaron gese den, de wojiiani baagol! ³⁶ Jooni wa'oowo on hebay njoddi, o mooba neema fii ngurndan poomayankejan dan, fii yo sankoowo on e wa'oowo on weltodu. ³⁷ Ko fii ngal misal doo ko goonga wonde: «Ko goddo aawata, oya on sojita.» ³⁸ Mi nullii on sojitooygol ko on remaano. Wobbe remiino, ko e nder yangi ben kin naatudon.»

³⁹ Samariyankeebe duudube e nden saare gomdini Iisaa sabu ngol kongol ngol oo debbo seeditanii mo, o wi'i: «O wowlanii lan kala ko mi wadi.» ⁴⁰ Bay Samariyankeebe ben arii e makko, be torii mo wonu-gol takko mabbe, laatii o woni don balde didi.

⁴¹ Gomdinbe ben burti duudude kadi sabu kongol makko ngol, ⁴² tawi hibe wi'a on debbo: «Hinaa sabu kongol maa ngol hande kadi men gomdiniri, kono ko bay menen tigi men hedike mo. Meden andi wonde ko kanko woni Dandoowo aduna on.»

Fii Maande Dimmere Hawniinde Iisaa nden

⁴³ Bay den balde didi feyyii, Iisaa iwi don fii yahugol Jaliilu, ⁴⁴ fii kala o seeditike kanko tigi wonde annabaajo alaa teddungal ka leydi mun. ⁴⁵ Bay wonii o hewtii Jaliilu, be Jaliilu ben jabbii mo, sabu tawde hari be yi'ii ko wadi Yerusalaam kon fow ka fewndo juldeere, bay kambe kadi be yahuno juldeere nden. ⁴⁶ O yiltitii kadi Kanaa, dun ko e nder Jaliilu, ka o waylunoo ndiyan dan njaram *wiijnu don.

Tawi biddo yeesoojo laamateeri ndin, wondo Kafer-nahuum, no nawni. ⁴⁷ Bay o nanii wonde Iisaa iwii ka diiwal Yahuuda arii Jaliilu, on ari tawi mo, o torii mo yahugol ndikkinoya on biddo makko wondo e daande mayde.

⁴⁸ Iisaa wi'i mo: «Onon si on yi'aali maandeeji e kaawakeeji, on gomdintaa few!»

⁴⁹ Kono on yeesoojo laamateeri ndin wi'i mo: «Koohoojo, seenee ado paykun an kun maayude!»

⁵⁰ Iisaa wi'i mo: «Yahu, biddo maa on ndikkii.»

On neddo hoolii kongol ngol Iisaa wi'i mo ngol, o yahi. ⁵¹ E nder ko o yiltitotoo kon, o fotti e kurkaadi makko din, ben wi'i mo wonde biddo makko on ndikkii. ⁵² O landii be ko e saa'i hombo hayfani paykun kun. Ben jaabii mo: «Ko hanki tumbere jalorma nguli bandu kin yalti e makko.» ⁵³ Onsay kanko baabaajo on o anditi ko e on saa'i tigi Iisaa wi'i mo «biddo maa on ndikkii.» Onsay o gomdini, kanko e yimbe suudu makko ndun fow.

⁵⁴ Ko ndee maande hawniinde doo woni dimmere nde o wadi bay o iwii ka diiwal Yahuuda, o arii Jaliilu.

Fii no Iisaa Selliniri Jukkunnaajo

5 Bawto dun, juldeere Yahuudiyankeebe wadi. Iisaa yahi Yerusalaam. ² Tawi beelun no

† 4.22 Dun no faamora kadi ko Yahuudiyankeebe ben yottini gandal fii kisiyee.

Yerusalaam don ka binde dambugal wi'eteengal Dambugal Baali. Kun beelun no wi'ee e haala Yahu-udiyanke Betesada, caaliiji jowi no hundi kun.

³ Nawnube duudube no waalii e ley din caaliiji, dun ko gila e bumbe e bofoobe e maaya-banduube, ¹⁵ Tawi goddo no don, jawdo gila duubi cappande tati e jee-tati. ⁶ Iisaa yi'i on no waalii, o andi on no don gila neebii. Kanko Iisaa o wi'i on: «Hida faalaa hettude cellal?»

⁷ Jawdo on jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, mi alaa hay gooto ko yollammi ka nder beelun si ndiyan dan memmike. Doo yo wonu mi hewtii, haray goddo attike lan yollaade.»

⁸ Onsay Iisaa wi'i mo: «Immo, yettaa dankun maa kun, yahaa.» ⁹ Don kisan on neddo hetti cellal, o yetti dankun makko kun, o woni e jindugol.

Dun hawrondiri e *aseweere, dun ko *palaande fowteteende e mun nden. ¹⁰ Hooreebe Yahuudiyankeebe ben wi'i on sellinaado: «Ko palaande fowteteende nii! Hande daganaaki ma yettugol danki maa kin!»

¹¹ Kono o jaabii be, o wi'i: «Ko sellindo lan on wi'immi: <Yettu dankun maa kun, yahaa.>»

¹² Onsay ben landii mo: «Ko neddo hombo wi'u-maa: <Yettu, yahaa?» ¹³ Kono tawi on sellinaado andaa ko hombo, ko fii hari Iisaa majjitorii mo e hakkunde yimbe wonnoobe e nden nokkuure ben.

¹⁴ Bawto dun Iisaa tawti mo ka *juulirde mawnde, o wi'i mo: «E hino a hettii cellal. Wota a waditu junuubu hande kadi, fii wota goddon goo hebe ko buri dundoo bonde.» ¹⁵ Onsay on neddo yiltitii, wi'i hooreebe Yahuudiyankeebe ben wonde ko Iisaa sellini mo.

Fii hakkunde Biddo on e Baabaajo on

¹⁶ Ko wadi si hooreebe Yahuudiyankeebe ben cukkii Iisaa, ko sabu tawde o wadii dun e aseweere. ¹⁷ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Ben an no gollude haa jooni. Min kadi mido gollude.» ¹⁸ Sabu dun hooreebe Yahuudiyankeebe ben burti dabbude no warira mo, dun non hinaa fii tun himo bonni Sariya on e asewe, dun ko palaande fowteteende nden, kono ko fii himo inni kadi Alla ko Ben makko, ko nii o waditori himo fota e Alla.

¹⁹ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, Biddo on waawataa wadude hay huunde immorde e makko kanko tigi, si hinaa ko o yi'i Baabaajo on no wada kon. E kala ko Baabaajo on wadi, Biddo on kadi wadiray wano non. ²⁰ Ko fii Baabaajo on no yidi Biddo on, o hollay mo kadi kala ko o wadata. Awa kadi o hollay mo kuude burde dee doo, fii no woniron e nder njalaw. ²¹ Ko dun wadi, wano Baabaajo on im-mintinirta maybe ben non, o wurnita be, ko wano non kadi Biddo on wurnitirta on mo o faalaa wurnitude.

† 5.4 Bindi goo no beyditi dun ka lannoode aaya on: habbiibe memminagol ndiyan beelun kun. Ko fii hari malaa'ikaajo no woowi tippaade e kun beelun e saa'iji goo, o yeya ndiyan dan. Kala non on adinoodo yollaade bawto memminagol ndiyan dan, o ndikkay, dun non nawnaare nde o wondunoo woo.

²² Ko wattii e dun, Baabaajo on jaawataa hay gooto, kono o wattii kala jaawoore e juude Biddo on, ²³ fii yo fow teddin Biddo on wano be teddiniri Baabaajo on non. On mo teddinaali Biddo on haray teddinaali Baabaajo on, on Nuludo mo.

²⁴ «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala on hediido kongol an ngol, gomdini Nuludo lan on, haray on no e *ngurndan poomayankejan. Awa kadi o aretaake e jaaweede, ko fii haray o iwii e mayde, o arii e ngurndan. ²⁵ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, saa'i araynoodo on ko fewndo doo, nde maybe ben nani hawa *Biddo Alla on, ben nanube wuura. ²⁶ Ko wano non, nde tawnoo ko Baabaajo on woni bundu ngurndan, ko wano non kadi o yediri Biddo on wonugol bundu ngurndan, ²⁷ o yedi mo kadi bawgal wadugol jaawoore nden, bay ko kanko woni *Bii-Aaden on.

²⁸ Wota dun njaldin on, ko fii saa'i no arude mo tawata wonbe ka genaale ben fow nanay hawa makko kan, be immitoo. ²⁹ Wadunoobe ko moyyi ben immitoo ummutal ngurndan, wadunoobe ko boni ben immitoo ummutal jaawoore. ³⁰ Min non, mi waawataa wadude hay huunde immorde e an min tigi, ko ko mi naniri Alla kon mi jaawirta. Jaawoore an nden-le ko feewunde, ko fii hinaa faale an on mi woni wadude, kono ko faale Nuludo lan on.»

Fii Seeditooje Biddo on

³¹ «Si ko min woni seeditanaade hoore an, haray seeditoore an nden wonaa goonga. ³² Ko goddo goo seeditanii lan. Mido andi non kon ko o seeditii fii an ko goonga. ³³ Onon on nelii wobbe e Yaayaa, o seeditanii goonga on. ³⁴ Min non mi hatonjinaa yo neddo seeditano lan. Ko mi wowliri fii seeditoore Yaayaa nden, ko fii yo on dande. ³⁵ Yaayaa hari ko lampu hubbudo ndaygudo, faaladon weltorde ndaygu makko ngun e nder saa'ihun.

³⁶ «Min mido mari seedee burdo mo Yaayaa on mawnude, ko fii kuude de Baabaajo on jonni lan fii laatingol den, ko den kuude tigi woni seeditanaade lan wonde ko Baabaajo on nuli lan. ³⁷ On non Baabaajo Nuludo lan, kanko tigi o seeditike fii an. Haa hande on nanaali hito makko, maa yi'on mbaadi makko, ³⁸ awa kadi daaluyee makko on tabitaa e mon, ko fii on gomdinaali mo o nuli on. ³⁹ Hidon taskoo bindi din, bay hidon sikka ko kanji hebirton ngurndan poomayankejan, e hin-le ko din seeditii fii an. ⁴⁰ E harale on faalaaka arude e an fii hebugol ngurndan dan.

⁴¹ «Min-le, mi alaa dabbude no yimbe ben mantirammi. ⁴² Kono mido andi on, on joganaaki Alla giggol. ⁴³ Min ko e innde Ben an mi ari, kono on wernaali lan. Kono si goddo arii e innde mun, on wernay mo. ⁴⁴ Ko honno gomdindirton onon, si tawii ko mantindirgol yidudon, hara hinaa dabbugol mantoore iwrunde ka Allaahu Bajjo on nden?

⁴⁵ «Wota on sikku min mi felay on yeeso Ben an. Ko Muusaa woni feloowo on on, on mo hoolordon. ⁴⁶ Ko fii si on gomdinno Muusaa, on gomdinayno lan min kadi, bay himo windi fii an. ⁴⁷ Kono si on gomdinaa

bindi makko din, haray ko honno gomdindirton kongudi an din?»

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo
(Mat. 14.13-21; Mrk. 6.30-44; Luk. 9.10-17)

6 Bawto dun Iisaa yahi, wontiri gada *Weendu Jaliilu ndun. (Ndun weendu no wi'ee kadi Tiberiyaa-da.) ²Tawi jamaa duududo no jokki mo sabu maandeeji hawniidi di be yi'aynoo himo wada din e hoore nawnube ben. ³Kanko Iisaa o yawi don e hoore fello, o joododi don e taalibaabe makko ben. ⁴Tawi juldeere Yahuudiyankeebe ben, dun ko *Juldeere Yawtaneede nden, badike.

⁵Onsay Iisaa banti gite den, yi'i on jamaa duududo no ara e makko. O wi'i Filiipu: «Ko honto soodeten doo naametee fii ko bee yimbe naama?» ⁶(Ko o wiirunoo dun ko fii ndarndagol mo, ko fii hari himo andunoo ko hondun o wadata.)

⁷Filiipu jaabii mo, wi'i: «Hay *dinaruuji teemedde didi yonataa ko soodee bireedi haa dun yona fii yo mo kala hebu seeda!»

⁸Goddo e taalibaabe makko ben no wi'ee Andaraawu, dun ko oo mijjiraawo Sim'uunu Petruusu, wi'i mo: ⁹«Suka no doo mardo bireediije jowi e liyyi didi. Kono ko hondun dun nafata oo jamaa doo fow?»

¹⁰Onsay Iisaa wi'i: «Joddinee yimbe ben.» Tawi huɗo buy no e nden nokkuure. Ben joodii, tawi ko wa be worbe guluuje njowo. ¹¹Bawto dun Iisaa yetti bireedi on, o jarni Alla, o senditani wonbe don ben. O wadiri liyyi din kadi wano non haa mo bee hebi yeru faale mun on.

¹²Bay wonii be haarii, o wi'i taalibaabe makko ben: «Moobitee kunte luttude den fii wota hay huunde bonu.» ¹³Ben hocci de, be hebbini debeeje sappoo e didi ko naamaa luttinaa ko iwi e den bireediije jowi.

¹⁴Bay ben yimbe yi'ii nden maande hawniinde nde Iisaa wadi, be wi'i: «Ko oo tigi woni Annabaajo haanudo arude ka aduna on!» ¹⁵Bay Iisaa andii wonde be faandanike yettugol mo lammina, o sortii e hakkunde mabbe, o woni feere ka fello ton.

Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan
(Mat. 14.22-33; Mrk. 6.45-52)

¹⁶Bay wonii nibbii, taalibaabe makko ben tippori ka weendu. ¹⁷Be bakii e laakun fii yahugol e ngoya sengo weendu ndun, dun ko Kafernahuum, tawi niwre nden wadii, be yiitidaali e Iisaa taho. ¹⁸Onsay hendu dolnundu wifi, ndiyan weendu ndun yeyii. ¹⁹Bay wonii be awyiniii laakun kun wa kilomeeterji jowi maa jeegoo, be haccii Iisaa no seppa ara ka hoore ndiyan, himo badaade laakun kun, onsay be huli. ²⁰Kono Iisaa wi'i be: «Ko min nii! Wota on hulu!» ²¹Tawi hibe faalaa mo yettude tumba ka nder laakun, tun laakun kun hewti leydi ka be yahaynoo don.

²²Bimbi nden pande, jamaa wonnoodo e ngoya sengo weendu ndun ndaari tawi ko laakun gootun wonnoo don, awa kadi Iisaa bakodaano e taalibaabe mun ben e kun laakun, kono ko taalibaabe ben tun yahi.

²³Onsay laakoy goo iwroyi Tiberiyaada, be ari e binde ndee nokkuure nde ben naamunoo bireedi e mun bawto Koohoojo on jarnude. ²⁴Bay ben yimbe ndaarii tawii Iisaa woo, taalibaabe mun ben woo alaa don, be bakii kambe tigi e koy laakoy, be yahi Kafernahuum fii dabbitoygol Iisaa.

Fii no Iisaa Woniri Bireedi Wurnoowo

²⁵Ben yimbe tawtiroyi Iisaa ka gada weendu, be wi'i mo: «Karamoko'en, nde hewtudon doo?»

²⁶Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, hinaa fii on yi'ii maandeeji hawniidi wondon mi dabbitirde, kono ko fii on naamii haa on haarii. ²⁷Wota on yangano naametee lannoowo on, kono yanganee naametee luttoowo fii *ngurndan poomayankejan dan on, dun ko on mo *Bii-Aaden on yedata on, ko fii ko e makko Alla Baabaajo on noti maande mun nden.»

²⁸Ben kadi wi'i mo: «Ko hondun men wadata fii yo men huuwu kuude de Alla faalaa den?»

²⁹Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko woni kuugal ngal Alla faalaa ngal, ko yo on gomdin on mo o nuli.»

³⁰Be wi'i mo kadi: «Ko maande hawniinde honde wadataa jooni, men yi'a, men gomdine? Ko kuugal hongal wadataa? ³¹Baabiraabe men ben naamuno <*manna> ka wulaa, wano windori non: <O okkori be bireedi immorde ka kammu.> †

³²Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, hinaa Muusaa okkori on bireedi immorde ka kammu, kono ko Ben an okkori on bireedi tigi-tigijoo iwruude ka kammu. ³³Ko fii bireedi Alla on ko on Iwroowo ka kammu, yeda yimbe ben ngurndan.»

³⁴Onsay be wi'i mo: «Koohoojo, awa okkor men saa'i kala on bireedi.»

³⁵Iisaa wi'i be kadi: «Ko min woni Bireedi Wurnoowo on: kala ardo e an weeletaake hande kadi, e kala on gomdindo lan dondetaake hande kadi. ³⁶Kono mi andinii on, on yi'ii lan, kono on gomdinaali. ³⁷Kono be Baabaajo on yedi lan ben fow aray e an, kala non on ardo e an mi radotaako mo. ³⁸Ko fii hinaa wadugol faale an on tippinimmi iwruude ka kammu, kono ko wadugol faale Nuludo lan on. ³⁹Ko fii e hino faale on Nuludo lan: ko wota hay gooto e be o yedimmi ben hayru, kono ko yo mi immintin be ka palaande sakkitorde. ⁴⁰Ko woni faale Ben an on kon, ko kala yi'udo Biddo on, gomdini mo, yo hebu ngurndan poomayankejan, awa kadi mi immintina mo ka palaande sakkitorde.»

⁴¹Onsay Yahuudiyankeebe ben fuddii njunude fii makko, bay hari o wi'ii ko kanko woni Bireedi Iwruɗo ka kammu on. ⁴²Tawi hibe wi'a: «E hara hinaa oo woni Iisaa, biddo Yuusufu on, on mo anduden yumma mun e ben mun? Ko honno non on wi'irta ko ka kammu o iwri?»

⁴³Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Wota on njunu hakkunde mon. ⁴⁴Hay gooto waawataa arude e an si hinaa hara ko Baabaajo Nuludo lan on poodi mo, mi immintinoya mo ka palaande sakkitorde. ⁴⁵No windii

† 6.31 Egg. 16

ka defte annabaabe ben wonde: «Alla jannay be fow.» † Kala on nanando Baabaajo on, jabi gandal iwrungal ka makko ngal, aray e an. ⁴⁶ Hay gooto yi'aali Baabaajo on, si hinaa on Iwrudo ka Alla, on kapun yi'ii Baabaajo on. ⁴⁷ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala gomdindo haray hebii ngurndan poomayankejan dan. ⁴⁸ Ko min woni Bireedi Wurnoowo on. ⁴⁹ Baabiraabe mon ben naamuno «manna» ka wulaa, kono be maayuno. ⁵⁰ E hi-no doo Bireedi tippiido iwruude ka kammu on, fii kala naamudo mo wota maayu. ⁵¹ Ko min woni Bireedi Wurdo tippiido iwruudo ka kammu on, kala naamudo oo bireedi, ontigi wuuray haa poomaa. Ko bandu an ndun woni on bireedi mo mi okkitirta, fii no aduna on wuurira.»

⁵² Onsay Yahuudiyankeebe ben sonki hakkunde mabbe, be wi'i: «Ko honno oo waawirta okkude en teewe mun ngun, yo en naamu?»

⁵³ Onsay Iisaa wi'i be: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, si on naamaali teewu Bii-Aaden on, yaron yiayan makko dan, haray on hebataa ngurndan. ⁵⁴ Ko fii kala naamudo teewu an ngun, yari yiayan an dan, haray hebii ngurndan poomayankejan, awa kadi mi immintinay mo ka palaande sakkitorde. ⁵⁵ Ko fii teewu an ngun ko neema tigi, awa kadi yiayan an dan ko njaram tigi. ⁵⁶ Ko fii kala naamudo teewu an ngun, yari yiayan an dan, haray o humondirii e an, min kadi mi humondirii e makko. ⁵⁷ Bay Baabaajo Wurdo on nullii lan, awa kadi mido wuuriri Baabaajo on, ko non kadi kala on naamudo lan wuurirta sabu an. ⁵⁸ Ko oo doo woni Bireedi tippiido iwri ka kammu on. O wa'aa wa mo baabiraabe mon ben naami on, be maayi. Kala on naamudo oo bireedi doo wuuray haa poomaa.» ⁵⁹ Ko dun Iisaa wi'unoo wa fewndo ko o jannaynoo ka juulirde Kafernahuum.

⁶⁰ Bay be nanii dun, buy e hakkunde taalibaabe makko ben wi'i: «Ngol kongol no satti. Ko hombo waawi jabude ngol?»

⁶¹ Bay Iisaa andanii hoore mun wonde taalibaabe makko ben no nunude fii dun, o wi'i be: «E hara dun feggin on? ⁶² E si on yi'ii non Bii-Aaden on no yenta ka wonnoo ton? ⁶³ Awa, ko Ruuhu Alla on wurnata, bandu ndun nafataa huunde. Dii kongudi, di mi yewtata on, ko iwruudi e Ruuhu Allaahu yedfoowo ngurndan on. ⁶⁴ Kono wobbe no e hakkunde mon be gomdinaa.» (Ko Iisaa wi'irnoo dun, ko fii hari himo andi gila ka fuddoode ko hombo woni mo gomdinaa, e ko hombo janfoytooo mo.)

⁶⁵ O beyditi kadi, o wi'i: «Ko dun wadi si mi wi'ii on: Hay gooto waawataa arude e an si hinaa taw hara ko Baabaajo on yedi ontigi.»

⁶⁶ Gila nden pande buy e taalibaabe makko ben yiltii, be acciti yaadugol e makko. ⁶⁷ Onsay Iisaa wi'i sappoo e didoobe ben: «E onon-le, on faalaaka yahude?»

⁶⁸ Onsay Sim'uunu Petruusu jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, men jokka hombo? Ko onon jogii kongudi ngurndan poomayankejan dan. ⁶⁹ Awa men gomdini, men andii kadi wonde ko onon woni *Seniido mo Alla!»

⁷⁰ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «E wonaa ko min subii on, onon sappoo e didoobe ben? Kono goddo e mon ko mo Ibuliisa.» ⁷¹ Tawi ko Yudaasi mo Sim'uunu Iskariyu o woni wowlude fii mun, ko fii ko on janfoytooo mo, on ko goddo e sappoo e didoobe ben.

Fii Angal Gomdinal Musibbe Iisaa ben

7 Bawto dun Iisaa woni e jindugol e nder diiwal Jaliilu ngal, tawi o yidaa jindude few e nder diiwal Yahuuda ngal, ko fii hari hooreebe Yahuudiyankeebe ben no dabbeude no warira mo. ² Hawrondiri juldeere Yahuudiyankeebe, wi'eteende nden *Juldeere Togooji, badike. ³ Onsay neene-gotoobe makko ben wi'i mo: «Iwu doo, yahaa ka diiwal Yahuuda, fii yo taalibaabe maa ben yi'u kuude de wondaa wadude den. ⁴ Ko fii hay gooto wadataa huunde e nder gundoo si tawii himo dabbeude andeede e kene. Si a waday dii piiji, hollito e aduna on.» ⁵ Tawi ben neene-gotoobe makko tigi gomdinaa mo kanko Iisaa.

⁶ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Saa'i on hewtanaali lan taho, kono onon saa'i kala no moyyani on. ⁷ Ko fii aduna on waawataa on arude, min non, himo joganii lan ngayngu, bay mido seeditaade e hoore makko wonde kuude makko den ko bonde. ⁸ Onon yahee ka juldeere. Min mi alaa yahude taho e nden juldeere, ko fii saa'i an on hewtaali taho.» ⁹ Bay wonii o wi'ii be dun, o wonti Jaliilu don.

Fii Yewtere nde Iisaa Yewti nden ka Juldeere

¹⁰ Bay wonii neene-gotoobe makko ben yahii ka juldeere, kanko kadi o yahi, kono e nder gundoo e baawo hollitagol. ¹¹ Tawi hooreebe Yahuudiyankeebe ben no dabba mo, wi'a: «Ko honto o woni?»

¹² Tawi nunu-nunu fii makko on no duudi e hakkunde yimbe ben. Wobbe e mabbe no wi'a: «Ko o neddo moyyo», beya ben kadi no wi'a: «Oo'o, o majjinay woni jamaa on.» ¹³ Kono tawi hay gooto alaa wowlude fii makko e kene sabu kulol hooreebe Yahuudiyankeebe ben.

¹⁴ Wa fewndo ko juldeere nden feccii e hakkunde, Iisaa yahi ka *juulirde mawnde woni e jannugol. ¹⁵ Onsay Yahuudiyankeebe ben njaldi, be wi'i: «Ko honno oo andiri bindi din, o jangaali!»

¹⁶ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Gandal an ngal hinaa e an iwi, kono ko e Nuludo lan on. ¹⁷ Kala faalaado wadude faale Alla on anday si ko e makko ndee jannde iwri, e si tawii dii kongudi an ko e immorde e an min.

¹⁸ On mo no wowlude kongudi iwruudi e mun, haray ko hoore mun woni dabbande darja, kono on mo no dabbeude darja nuludo dun on, haray on ko goongaajo, haray angal peewal alaa e makko. ¹⁹ E hara Muusaa jonnaano on Sariya on? Kono hay gooto e mon jokkaali on Sariya. E ko fii hondun non ebbanton warugol lan?»

²⁰ Yimbe ben jaabii mo, wi'i: «An, jinnaaru no e maa! Ko hombo woni dabbeude no warire?»

† 6.45 Isa. 54.13

²¹ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Mi wadii kuugal gootal, on fow on njaldii. ²² Muusaa yamirii on *sunningol, hay si tawii non dun wonaa e makko iwri, kono ko e maa-maabe mon ben. Kono onon hidon wadude dun e *jalaande fowteteende nden. ²³ Si goddo sunninaama e asewe, fii tun wota Sariya Muusaa on bonne, haray ko fii hondun seytinanton mi fii mido sellini goddo o fow makko e asewe, dun ko jalaande fowteteende e mun nden? ²⁴ Awa accee jaawirgol ko sikkudon kon tun, kono jaawee jaawoore feewunde.»

Fii Landal si ko Iisaa Woni Almasiihu on

²⁵ Tun, wobbe e hodube Yerusalaam ben woni e wi'ugol: «E hara hinaa oo wonaa dabbeede fii waregol? ²⁶ E hino ka o woni wowlude e kene, o alaaka wi'eede hay huunde. E taw si hara yeesoobe ben fottii wonde ko oo woni *Almasiihu on? ²⁷ E hin-le hiden andi oo doo ko mo o honto, kono nde Almasiihu on ari, hay gooto andataa ko mo o honto.»

²⁸ Onsay Iisaa ewnii fewndo ko o jannata ka juulirde mawnde, o wi'i: «Hidon andi lan, hidon andi kadi ko mo mi honto. E hara-le wonaa hoore an mi arani, kono Immino lan on ko o goonga, onon-le on andaa mo. ²⁹ Min non mido andi mo, bay ko ka makko mi iwri, ko kanko nulimmi.»

³⁰ Onsay be woni e dabbugol no be nangira mo, kono laatii hay gooto fawaali mo jungo, ko fii hari saa'i makko on hewtaali. ³¹ Buy e hakkunde jamaa on gomdini mo, be wi'i: «E hara, nde Almasiihu on aroyi, taw si o wadoyay maandeeji hawniidi burdi di oo doo wadi din?»

³² Bay *Fariisiyaabe ben nanii ko jamaa on woni sowndaade fii makko kon, onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e Fariisiyaabe ben immiini suufaabe ko nanga mo.

³³ Kono Iisaa wi'i: «Mido wondi e mon taho seeda si mi yiltitoo ka Nuludo lan on. ³⁴ Onsay on dabbitay lan, on yi'ataa lan, e ka mi wonoyta don, on waawoytaa yahoyde don.»

³⁵ Onsay hooreebe Yahuudiyankeebe ben wi'indiri: «E hara ko honto o yahoyta fii wota en tawoy mo? E hara o yahay e jamaa men saakitiido e hakkunde *Gereekiyankeebe ben, o janna ben Gereekiyankeebe? ³⁶ Ko hondun woni ngol kongol ngol o wi'i wonde: «On dabbay lan, on yi'ataa lan, e ka mi yahata don on waawataa hewtoyde don?» »

³⁷ Nalaande sakkitorde juldeere nden, dun ko jalaande burnde mawnude nden, Iisaa immii, o ewnii, o wi'i: «On mo no dondaa yo aru e an, o yara! ³⁸ Ko fii kala on gomdindo lan, candi ndiyan wurnaydan bulay e ontigi, wano bindi din wi'iri non.» ³⁹ Tawi ko Iisaa woni wowlude fii mun ko Ruuhu Allaahu mo gomdinbe mo ben yedoytee on, ko fii hari Ruuhu Allaahu on yedaaka taho, bay hari kanko Iisaa o yenti-naaka taho ka mangural.

⁴⁰ Bay wobbe goo e hakkunde jamaa on nanii din kongudi, be wi'i: «Sikke woo alaa, ko oo woni Annabaajo habbanoodo on!»

⁴¹ Tawi beya no wi'a: «Ko oo woni Almasiihu on!» Beya kadi no wi'a: «E hara ko diiwal Jaliilu Almasiihu on feenirta? ⁴² E hara defte den wi'aali wonde Almasiihu on ko e jurriya Daawuuda on iwata, e hoore dun ko e kodolun no wi'ee Bayti-Lahiimi, dun ko ka Daawuuda wonnoo don, o feenata?» ⁴³ Dun wadi haa jamaa on yeddondiri sabu makko. ⁴⁴ Wobbe e hakkunde mabbe faalaa mo nangude, kono hay gooto fawaali mo juude.

Fii ko Suufaabe ben Jaabitii Nulnoobe be ben kon

⁴⁵ Onsay suufaabe ben yiltitii ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e ka Fariisiyaabe ben, ben wi'i suufaabe ben: «Fii hondun on addaali mo?»

⁴⁶ Suufaabe ben jaabii be, wi'i: «Hay gooto yewtiraali wano oo neddo yewtirta nii!»

⁴⁷ Fariisiyaabe ben jaabii be kapun kadi, wi'i: «E hara onon kadi, dun faljinii on? ⁴⁸ Kaa hara no woodi goddo e yeesoobe ben maa goddo e Fariisiyaabe ben gomdindo mo? ⁴⁹ Kono oo jamaa mo andaa Sariya ko hudaado!» ⁵⁰ Onsay Nikodiyuusu jeydaado e mabbe kambe Fariisiyaabe ben, dun ko yiidoynoodo e Iisaa e saa'i goo, wi'i be: ⁵¹ «E hara Sariya men on no waawi jaawude sifa oo neddo ado jentaade mo, anden ko hondun o wadi?»

⁵² Kambe kadi be jaabii mo, be wi'i: «E hara an kadi, ko mo a Jaliilu? Tasko moyya, a taway annabaajo feenirtaa Jaliilu.» ⁵³ Onsay mo kala e mabbe yiltitii ka suudu mun.

Fii Debbo Nangidaado e Jinaa on

8 Iisaa kapun yaari ka Fello *Zaytuuni. ² Kono no weetirnoo, o arti kadi ka *juulirde mawnde. Jamaa on fow kadi ari e makko, o joodii, o woni e jannugol be. ³ Onsay jannoobe fii Sariya on ben e *Fariisiyaabe ben addi debbo mo be nangi no wada jinaa, be joddini mo hakkunde. ⁴ Be wi'i Iisaa: «Karamoko, oo debbo nanga no wada jinaa. ⁵ Ko fii ka Sariya, Muusaa no yamiri fidugol sifa oo kaaye. An non, ko hondun wi'udaa?» ⁶ Tawi ko be wonnoo wi'irde dun, ko fii ndarndagol mo fii no be hebira feere no be toopira mo.

Kono Iisaa ugginii, o nangi windirgol hondu makko ndun ka leydi. ⁷ Nde tawnoo hibe catii e landagol mo tun, o bantii, o wi'i be: «On mo aldaa e junuubu hakkunde mon yo ado fidude mo hayre.» ⁸ O ugginii kadi, o woni e windugol ka leydi.

⁹ Bay wonii ben nanii dun, be sortori gooto gooto, gila e burbe mawnude ben, lutti don Iisaa tun e debbo wonnoodo on ka hakkunde. ¹⁰ Bawto dun Iisaa bantii, wi'i mo: «Debbo, honto toopube ma ben woni? E hay gooto fawaali ma jaawoore?»

¹¹ Debbo on jaabii, wi'i: «Koochojo, hay gooto.»

Iisaa kadi wi'i mo: «Min kadi men, mi faawaali ma jaawoore. Yahu, wota a waditu junuubu hande kadi.»

Fii no Iisaa Woniri Ndaygu Aduna on

¹² Bawto dun Iisaa yewti yimbe ben, o wi'i: «Ko min woni Ndaygu aduna on. Kala on jokkudo lan yahataa han kadi ka nder nibe, e hoore dun, ontigi hebay ndaygu ngurndan dan.»

¹³ Sabu dun Fariisiyaabe ben wi'i mo: «Hida seeditanaade hoore maa, awa seeditoore maa nden wonaa goonga.»

¹⁴ Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «Hay si mi seeditani hoore an, haray nden seeditoore an ko goonga, ko fii mido andi ko honto mi iwi e ko honto mi yahata. Kono onon on andaa ko honto mi iwi e ko honto mi yahata.

¹⁵ Onon, ko no yimbe ben jaawirta non jaawirton, min non, mi jaawataa hay gooto. ¹⁶ Min si mi jaaway, haray jaawoore an nden ko nde goonga, ko fii haray wonaa min tun, mido wondi e Baabaajo on, dun ko on Nuludo lan. ¹⁷ No windii ka Sariya mon wonde seeditoore dido ko goonga. ¹⁸ Min mido seeditanaade hoore an, awa kadi Baabaajo, Nuludo lan on, no seeditaade fii an.»

¹⁹ Onsay ben wi'i mo: «Ko honto non ben maa woni?»

Iisaa jaabii be, wi'i: «On andaa lan, min woo, Ben an woo. Si hidon andunoo lan, harayno hidon andi Ben an.» ²⁰ Ko ka nder nokkuure ka arkawal sadaka ngal woni don, Iisaa wowli dii kongudi, fewndo ko o jannata ka juulirde mawnde. Laatii hay gooto nangaali mo, ko fii hari saa'i makko on hewtaali taho.

²¹ Iisaa wi'i be fahin: «Mi yahay, kono on dabbitay lan, maayon e nder junuubu. Onon on waawataa hewtoyde ka min mi yahata ton.»

²² Onsay hooreebe Yahuudiyankeebe ben wi'indiri: «E hara o wartoto, bay o wi'ii: «On waawataa hewtoyde ka mi yahata ton?»»

²³ O wi'i be kadi: «Onon ko on be ley gaa, min ko mo mi ka dow. Ko fii onon, ko on be oo aduna, min non wonaa mo mi oo aduna. ²⁴ Ko dun wadi si mi wi'ay on, on maayay e nder junuubi mon. Ko fii, si on gomdinaali wonde ko min woni Wondo on, on maayay e nder junuubu mon.» †

²⁵ Onsay ben landii mo: «Ko hombo wonu-maa an?»

Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «Ko ko mi wi'i on kon gila ka fuddoode. ²⁶ E telen-ma mon, mido mari buy ko mi wowla e ko mi jaawa. Kono Nuludo lan on ko o goonga, awa kadi ko mi naniri mo kon, mi hollay dun aduna on.»

²⁷ Laatii be faamaali ko fii Baabaajo on o yewti be.

²⁸ Iisaa wi'i be fahin: «Nde yowudon *Bii-Aaden on, onsay on anday ko min woni Wondo on, awa kadi mi alaa wadude hay huunde immorde e an min, kono ko wano Baabaajo on jannirimmi non mi woni yewtirde. ²⁹ Nuludo lan on no wondi e an, o accitaali lan min tun, ko fii min mido wadude soono woo ko welata mo kon.»

³⁰ Bay o wowlirii nii, duudube gomdini mo.

Fii Ndimankaaku e fii Jurriya Ibraahiima on

³¹ Onsay Iisaa wi'i Yahuudiyankeebe gomdinde mo ben: «Si on duumike e wuurirgol kongol an ngol, haray ka haqiiqa, ko on taalibaabe an. ³² Onsay on anday goonga on, goonga on watta on rindinaabe.»

³³ Onsay ben jaabii mo, be wi'i: «Menen ko men jurriya Ibraahiima, haa hande men wonaali maccube hay gooto. Ko honno non wi'irtaa men wonay rindinaabe?»

³⁴ Iisaa jaabii, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala wadoowo junuubu haray ko o maccudo junuubu.

³⁵ Maccudo wontataa beynguure jeydo dun haa poomaa, kono biddo on ko don jeyaa haa poomaa.

³⁶ Ko dun wadi si Biddo on non rindinii on, haray on wonii rimbe tigi. ³⁷ Mido andi wonde ko on jurriya Ibraahiima, kono hidon dabbude no wariron mi, ko fii kongol an ngol hebaali werde e mon. ³⁸ Min non mido wowlude ko mi yi'i ka Ben an kon. Kono onon hidon wadude ko nanirdon baaba mon kon.»

³⁹ Onsay ben jaabii mo, be wi'i: «Ko Ibraahiima woni ben amen.»

Iisaa kadi wi'i be: «Si tawii ko on iwdi Ibraahiima, haray wadee kuude Ibraahiima den. ⁴⁰ Kono jooni onon, hidon dabbude no wariron mi, min oo neddo wowlondo on goonga mo mi naniri Alla, kono Ibraahiima kan wadaali ko nandi e dun. ⁴¹ Ko kuude baaba mon den wondon wadude!»

Ben kadi wi'i mo: «Menen hinaa men bibbe hebi-raabe nii, ko gooto men mari baaba, on-le ko Alla!»

⁴² Onsay Iisaa wi'i be: «Si tawii ko Alla wonnoo Ben mon, on yidayno lan, ko fii ko ka Alla mi iwri, mi ari. Mi aranaa hoore an, kono ko kanko nulimmi. ⁴³ E ko fii hondun on alaa faamude ko mi woni on wowlande kon? Ko bay on waawataa hedaade kongudi an din.

⁴⁴ Ko fii, ko Ibuliisa woni baaba mon, e hin-le hidon faalaa wadude faaleeji baaba mon din. On-le o woni-ino waroowo gila ka fuddoode, o jabaali daraade e goonga, bay goonga on alaa e makko. Nde o wowli fenaande nden woo, haray dun ko e jikku makko on iwri, ko fii ko o fenoowo, awa kadi ko o baaba penaale.

⁴⁵ Min non, bay mido wowlude goonga, on hoolotaako lan. ⁴⁶ Ko hombo e mon waawi hollude wonde mi wadii junuubu? Si mi wowlii goonga, ko hondun hadata hoolodon mi? ⁴⁷ Ko fii, mo Alla on hedoto daaluyeeji Alla din. Kono onon, on hedotaako, bay hinaa on be Alla.»

⁴⁸ Onsay Yahuudiyankeebe ben jaabii mo, wi'i: «Kere men alaa goonga si men wi'i ko a Samariyankeeejo, awa kadi jinna no e maa?»

⁴⁹ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Min, jinna alaa e an, kono mi teddinay woni Ben an, kono onon hidon hayfinde lan. ⁵⁰ Min mi alaa dabbande hoore an darja. No woodi Wondo lan dabbande, jaawa kadi. ⁵¹ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, mo doftike kongol an ngol, o maayataa few.»

⁵² Yahuudiyankeebe ben wi'i mo: «Jooni non men andii jinna no e maa. Ko fii Ibraahiima maayiino, annabaabe ben kadi wano non, an non hida wi'ude:

† 8.24 «Ko min woni Wondo on»,

mo doftike kongol an ngol, o maayataa few. ⁵³ E hara a buru Ibraahiima baaba amen mawnude? On-le maayii, annabaabe ben kadi maayii. Ko hombo wadudaa hoore maa?»

⁵⁴ Iisaa jaabii be kadi, wi'i: «Si mi mawninii hoore an, haray darja an on ko fus. Ko Ben an darjintammi, on mo wi'udon ko Alla mon. ⁵⁵ E hara-le on andaa mo, min non mido andi mo. Si mi wi'iino mi andaa mo, harayno mi wonii fenoowo, mi wa'ii wa mon. Kono-le mido andi mo, mido doftii kongol makko ngol. ⁵⁶ Ben mon Ibraahiima weltorno yi'ugol jalaande arugol an, bay o yi'ii nde, o weltii.»

⁵⁷ Hooreebe Yahuudiyankeebe ben kadi wi'i mo: «Hay a hebaali duubi cappande jowi, a yi'ii Ibraahi-ima?»

⁵⁸ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, ado Ibraahiima woodeede, hari min mido woodaa.» ⁵⁹ Ko sabu din kongudi be hocciri kaaye fii fidugol mo, kono Iisaa suudii, yalti ka juulirde mawnde.

Fii Hebidaado e Mbundan on

9 E nder ko Iisaa feyyata kon, o yi'i neddo hebi-daado e mbundan. ² Taalibaabe makko ben landii mo, wi'i: «Karamoko'en, e hara oo e mawbe mun ben, ko hombo e mabbe wadi junuubu haa si o hebidaa e mbundan?»

³ Iisaa jaabii be, wi'i: «Hinaa kanko, hinaa mawbe makko ben wadi junuubu, kono ko fii no kuude Alla den feepira e makko. ⁴ Ko jalorma haanuden gollirde golle Nuludo lan on. Ko fii jemma no ara mo tawata hay gooto waawataa gollude e mun. ⁵ Fannii mido ka aduna, ko min woni Ndaygu aduna on.»

⁶ Bay o gaynii wi'ude dun, onsay o tutti ka leydi, o wadiri tuutaade den loopun, o yetti kun loopun, o wuji ka gite bundo on. ⁷ O wi'i mo: «Yahu sulmoyodaa ka beelun Siluwaama.» (Siluwaama no firi «nulaado».) O yahi, o sulmoyii don, tawi ko o artata ko o wuntudo.

⁸ Onsay kawtalbe makko ben e woowunoobe yi'ude himo toroo ben nangi e wi'ugol: «E hara hinaa oo joodinoo no toroo?»

⁹ Wobbe e mabbe wi'i: «Ko kanko.»

Beya kadi wi'i: «Wonaa, be nandu tun.»

Onsay kanko tigi o wi'i: «Ko min tigi.»

¹⁰ Be wi'i mo: «Ko honno wuntirdaa?»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Ko goddo no wi'ee Iisaa wadi loopun, wuji ka gite an, wi'immi: «Yahu sulmoyodaa Siluwaama.» Min kadi mi yahi, mi sulmoyii. Awa e hino mi wuntii.»

¹² Be wi'i mo: «Ko honto on neddo woni?»

O jaabii be: «Mi andaa.»

¹³ Onsay be nabi on wumunoodo ka *Fariisiyaabe ben. ¹⁴ (Tawi ko e *jalaande fowteteende e mun, dun ko asewe, woni ko Iisaa wadi loope den ka gite makko, o wuntini mo.) ¹⁵ Ko dun wadi si Fariisiyaabe ben kadi landii mo, be wi'i ko honno o hettiri gite makko den. O

jaabii be: «Ko loope o wadi ka gite an, mi sulmii tun, mi yi'ii!»

¹⁶ Ko e hoore dun Fariisiyaabe goo wi'i: «Oo neddo hinaa iwrufo ka Alla, ko fii o alaa teddinde jalaande fowteteende nden.»

Tawi wobbe no wi'a: «Ko honno neddo wadoowo junuubu waawirta wadude sifa dii maandeeji hawni-idi?» Onsay yeddondiral wadi hakkunde mabbe.

¹⁷ Be wi'i fahin wumunoodo on: «An ko hondun wi'udaa fii on wuntindo ma?»

O jaabii: «Ko o annabaajo.»

¹⁸ Tawi hooreebe Yahuudiyankeebe ben hoolanooki wonde ko wumunoodo wunti, ado be noddude mawbe makko ben, be landoo, ¹⁹ be wi'a: «Oo mo wi'oton hebida e mbundan, ko bidde mon? Ko honno oo woni yiirude jooni?»

²⁰ Mawbe makko ben jaabii, wi'i: «Menen, meden andi oo ko bidde amen, awa kadi o hebida e mbundan.

²¹ Kono men andaa ko honno o yiiri jooni. Men andaa kadi ko hombo wuntini mo. Landee mo kanko, o hebii duubi fii yewtangol hoore makko.» ²² Tawi ko mawbe makko ben wi'iri dun ko fii hari hibe huli hooreebe Yahuudiyankeebe ben, ko fii hari ben nanondirii wonde mo qirritike Iisaa ko *Almasiihu, ontigi yaltinte ka juulirde. ²³ Ko dun wadi si mawbe makko ben wi'i: «O hebii duubi, landee mo.»

²⁴ Onsay Fariisiyaabe ben nodditi fahin on neddo wumunoodo, be wi'i mo: «Woondirii Alla! Ko fii menen meden andi oo neddo ko junuubankeejo.»

²⁵ Kanko kadi o jaabii be, o wi'i: «Si warii on ko junuubankeejo, min mi andaa. Mido andi tun huunde wootere: hari ko mi bundo, jooni mi wuntii.»

²⁶ Ben wi'i mo fahin: «Ko hondun on wadan-maa? Ko honno o wuntinir-maa?»

²⁷ Kanko kadi o jaabii be, o wi'i: «Hari mi wowlanii on, kono on hedaaki. Ko honno faaliradon nanirde kadi? E hara onon kadi on faalaa wonude taalibaabe makko?»

²⁸ Onsay be yenni mo, be wi'i: «Ko an woni taalibaajo makko on, menen ko men taalibaabe Muusaa. ²⁹ Ko men andi, Alla yewtiino Muusaa, kono oo doo, men andaa ko mo o honto.»

³⁰ Onsay on neddo jaabii be, wi'i: «E hino ko njaldini kon, ko ko tawi kon o wuntinii lan, e hin-le on andaa ko mo o honto. ³¹ Kono hiden andi Alla jaabinantaa junuubankeejo, kono si goddo ko dewo Alla, o wadii faale makko on, haray o jaabinanay mo. ³² Awa kadi haa hande en nanaali no wi'ee goddo wuntinii hebi-daado e mbundan. ³³ Si tawiino oo neddo wonaa mo Alla, o waawataano wadude hay fus.»

³⁴ Onsay ben jaabii mo, wi'i: «An, oo hebidaado a fow maa e junuubu, ko an jannata men?» Onsay be bugii mo ka yaasi.

³⁵ Iisaa humpitii wonde be ferike on wumunoodo ka yaasi. Onsay kanko Iisaa o ari, o tawi mo, o wi'i mo: «Hida gomdini *Bii-Aaden on?»

³⁶ On jaabii mo, wi'i: «Ko hombo woni on, yaa an Koohoojo, fii yo mi gomdin mo?»

† 8.58 «Mido woodaa»

«Ko min woni Wondo on»,

³⁷ Iisaa wi'i mo: «A yi'ii ontigi. Oo wondo ma wow-lande ko kanko.»

³⁸ Kanko kadi o wi'i: «Koohoojo, mi gomdinii.» Onsay o sujiani mo.

³⁹ Iisaa wi'i fahin: «Ko fii jaawoore addimmi ka aduna doo, fii yo be yi'ataa ben yi'u, e yo yi'ooobe ben wumu.»

⁴⁰ Bay wobbe e Fariisiyaabe wondunoobe e makko ben nanii dīn kongudī, be wi'i mo: «Kere menen kadi, ko men bumbe?»

⁴¹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Si tawno hara ko on bumbe, on hebataano junuubi, kono bay jooni hidon wi'ude hidon yi'a, ko non luttidirton e junuubi mon.»

Fii Ngaynaako Moyyo on

10 «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, on mo yawi nokku goo, naati ka kula baali, hara hinaa ka dambugal o rewri, haray on neddo ko ngujo, jattoowo. ² Kono on naatirido ka dambugal kula, ko on woni ngaynaako baali dīn. ³ Aynoowo dambugal kula on udditanay mo, baali dīn nana hawa makko, o nod-dira baali dī o jeyi dīn inde majji, o yaltina dī. ⁴ Nde o yaltini dī makko dīn fow woo, o wontay yeeso majji, dī jokka mo, ko fii hidī andi hawa makko kan. ⁵ Dī jokkataa janano few, kono dī dogay mo, dī wodditoo, ko fii dī andaa hawa janambe ben.» ⁶ Bay Iisaa wadani be ngal misal, laatii be faamaali ko o wi'i be.

⁷ Iisaa wi'i be kadi: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, ko min woni dambugal baali dīn. ⁸ Adinoobe lan arude ben fow ko wuybe e jattoobe, kono baali dīn hedanooki be. ⁹ Ko min woni dambugal ngal. Mo naatirii lan o dandete, o naatay, o yalta, o heba faggorde. ¹⁰ Ngujo on kan ko aranta ko fii wujugol, wara, hayrina. Min non ko mi arani ko fii yo baali dīn hebu ngurndan, hara ko ngurndan heewudan.

¹¹ «Ko min woni Ngaynaako Moyyo on, ko fii ngaynaako moyyo on okkitiray ngurndan mun dān fii baali mun dīn. ¹² Kono wonaa faggiroowo fii njoddi on woni ngaynaako on, wonaa on jeyi baali dīn. No ondon yi'iri saafaandu no ara, o accay dōn baali dīn, o dogā, saafaandu ndun ukkoo e majji, saakita dī. ¹³ Ko on neddo wadirta dūn ko fii ko njoddi wonani mo e den golle, o haajetaake e dīn baali.

¹⁴ «Ko min woni Ngaynaako Moyyo on. Midō andi baali an dīn, awa kadi baali an dīn no andimmi, ¹⁵ wano Baabaajo on andirimmi non e wano mi andiri Baabaajo on non, awa kadi mi okkitiray ngurndan an dān fii baali an dīn. ¹⁶ Midō mari baali goo kadi dī tawaaka e oo kula doo. Dīn kadi bee si mi addu dī, dī nana hawa an kan, dī wona wuro wooto, dī wona e ngaynaako gooto. ¹⁷ Baabaajo on no yidi lan, ko fii mi okkitiray ngurndan an dān, mi hettitoya dān kadi. ¹⁸ Hay gooto sortataa dān e an, kono ko min tigi okkitirta dān. Midō mari bawgal okkitirgol dān e bawgal hettugol dān. Dūn ko yamiroore nde mi hebiri Ben an non.»

¹⁹ Sabu dīn kongudī, yeddondiral wadī hakkunde Yahuudiyankeebe ben kadi. ²⁰ Buy e mabbe tawi no

wi'a: «Jinna no e oo. Oo ko feetudo. Ko fii hondun hedantodon mo?»

²¹ Tawi beya ben kadi no wi'a: «Dii kongudī hinaa dī mo jinna. E hara jinnawii no waawi wuntinde bumbe?»

Fii no Iisaa Apiraa

²² Tawi juldeere fii anditugol labbintineede *juulirde mawnde nden no wadude Yerusalaam, dūn hawrondiri ko dabbunde. ²³ Tawi Iisaa no jinda ka *Tungarru Sulaymaana, dūn ko ka juulirde mawnde.

²⁴ Onsay Yahuudiyankeebe ben hundi mo, be wi'i mo: «Ko haa honde tuma humpintaa men? Si tawii ko an woni *Almasiihu on, laaban men!»

²⁵ Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «Mi yeetike on, kono on hoolaaki. Kuude dē mi woni wadude den e innde Ben an no seeditii fii an. ²⁶ Kono on hoolotaako, bay wonaa on baali an. ²⁷ Kono baali an dīn kan hedoto lan, min mido andi dī, dī jokkay lan kadi. ²⁸ Mi yeday dī *ngurn-dan poomayankejan dān, hara dī mulataa han kadi, awa kadi hay gooto ittataa dī e juude an. ²⁹ Ben an, on Yedudo lan dī, no mawni buri fow, awa hay gooto waawataa ittude dī e juude Baabaajo on. ³⁰ Min e Baabaajo on ko men Gooto.»

³¹ Yahuudiyankeebe ben hocci kadi kaaye fii fidugol mo. ³² Iisaa wi'i be kadi: «Mi hollii on kuude moyye buy iwrude ka Baabaajo on. E hara ko hongal e den kuude wondon mi fidirde kaaye?»

³³ Onsay Yahuudiyankeebe ben jaabii mo, wi'i: «Men fidirtaa ma fii kuugal moyyal, kono ko fii ko hoynuda kon, e tawde kadi an, ko a neddo, hidā waditii Alla.»

³⁴ Iisaa jaabii be kadi, wi'i: «E hara windaaki ka Sariya mon: «Allaahu on daali: ko on allaabe.»? ³⁵ Bay non Alla noddirii bee be daaluyee makko on tuggaa e mun: «allaabe», e hin-le bindi dīn montotaako, ³⁶ haray ko honno wi'irton on mo Baabaajo on subii, nuli ka aduna no hoynude, fii tun mi wi'ii ko mi *Biddo Alla? ³⁷ Si mi wadaali kuude Ben an dēn, haray wota on hoolo lan. ³⁸ Kono si mi wadii dē, hay si on hoolotaako lan, hoolee de kanje kuude dēn, fii no andiron faamon wonde Baabaajo on no e an, min kadi mido e makko.» ³⁹ Be dabbi kadi no be nangira mo, kono o laawii be.

⁴⁰ Bay Iisaa iwii don, o yiltitii gada Yurdayniwol ka Yaayaa *lootaynoo maande tuubuubuyee don aranun, o daakii don. ⁴¹ Yimbe buy ari e makko, tawi hibe wi'a: «Yaayaa kapun wadaali maande hawniinde woo, kono ko Yaayaa wi'i e hoore oo neddo kon fow ko goonga.» ⁴² Buy gomdini mo don.

Fii no Laazaru Nawniri haa o Maayi

11 Gorko wi'eteedo Laazaru nawnuno ka saare *Betanii, ka Mariyatu e miḡan mun Mariyama hodunoo don. ² Ko Mariyama on juurunoo angiri ka koyde Koohoojo on, o fittiri de sukundu makko ndun. Tawi ko Laazaru oo nawnunoodo woni bandiraawo makko on. ³ Onsay ben bandiraabe Laazaru dido im-

mini goddo haa e Iisaa ko andinoya mo, wi'a: «Koohoojo, gido maa on no nawni.»

⁴ Bay Iisaa humpitike dun, o wi'i: «Wonaa ndee nawnaare doo warata mo, kono nde hollay mangural Alla ngal, fii no *Biddo Alla on mawniniree sabu mayre.»

⁵ Ko fii hari Iisaa no yidi Mariyatu e Mariyama mijjiraawo mun on, kapun e Laazaru bandiraawo mabbe on. ⁶ Bay wonii o andii on no nawni, o wonti e nden nokkuure ka o wonnoo don balde didi.

⁷ Onsay o wi'i taalibaabe ben: «Yiltitoden ka diiwal Yahuuda.»

⁸ Taalibaabe ben wi'i mo: «Karamoko'en, ko neebaali koo, Yahuudiyankeebe ben no etaade no fidira on kaaye. E on yiltitoto don?»

⁹ Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «E nder jallal ngal hinaa saa'iiji sappoo e didi? Awa si goddo yaarii jalorma, o feggotaako, bay haray himo yi'irde ndaygu oo aduna. ¹⁰ Kono si goddo yaarii jemama, o feggoto, ko fii haray ndayganaa mo.»

¹¹ Bawto din kongudi o wi'i be: «Laazaru, gido men on, daanike, kono mido yahude fii findingol mo.»

¹² Taalibaabe ben wi'i mo: «Koohoojo, si tawii o daani, o ndikkay.» ¹³ Tawi Iisaa ko yewti ko fii mayde Laazaru nden, kono kambe be sikki ko fii doynngol tun o wowli.

¹⁴ Onsay Iisaa laabani be, o wi'i be: «Laazaru maayii. ¹⁵ Kono mido weltii fii mon tawde hari mi alaa ton fii no gomdiron. Jooni yahren ka o woni ton.»

¹⁶ Onsay Tooma, jammaado Siwtaado on, wi'i taalibaabe heddiibe ben: «Mahen enen kadi, maayiden e makko!»

Fii no Iisaa Woniri Ummutal ngal e Ngurndan dan

¹⁷ Bay wonii Iisaa hewtii, o tawi Laazaru hebii balde nay ka yenaande. ¹⁸ Tawi hakkunde Betanii don e Yerusalaam yonaa kilomeeterji tati leydi. ¹⁹ Tawi Yahuudiyankeebe buy no ari ka Mariyatu e Mariyama fii yarlingol be mayde bandiraawo mabbe on. ²⁰ Bay wonii Mariyatu humpitike wonde Iisaa no arude, o yahi fottugol e makko, Mariyama kapun lutti joodaade ka suudu.

²¹ Mariyatu wi'i Iisaa: «Koohoojo, si tawno hidon doo, bandiraawo an on maayataano. ²² Kono haa jooni mido andi kala ko toridon Alla, Alla wadanay on.»

²³ Onsay Iisaa wi'i mo: «Bandiraawo maa on immitoto.»

²⁴ Mariyatu jaabii mo, wi'i: «Mido andi o immitoyto ka ummutal, dun ko ka palaande sakkitorde.»

²⁵ Iisaa kadi wi'i mo: «Ko min woni Ummutal ngal e Ngurndan dan. Kala gomdindo lan wuuray, hay si o maayii non. ²⁶ Kala wurdo gomdindo lan maayataa han kadi. Hida hoolii dun?»

²⁷ Mariyatu wi'i mo: «Eyyo, yaa an Koohoojo, mido gomdini ko an woni Almasiihu on, Biddo Alla, haanudo arude ka aduna on.» ²⁸ Bay kanko Mariyatu o wi'ii dun, o yiltitii, o noddoyi Mariyama mijjiraawo makko on, o wi'i mo e gundoo: «Karamoko'en no doo, hibe noddude ma.» ²⁹ Nde Mariyama nanirnoo dun, o hawtii

nde wootere, o yahi e makko. ³⁰ Tawi hari Iisaa naataali taho ka nder hodo, himo e nden nokkuure ka Mariyatu fottunoo e makko don. ³¹ Yahuudiyankeebe won-dunoobe e Mariyama ka suudu ben fii yarlingol mo yi'i himo hawtoo tun yalta, ben kadi jokki mo, ko fii hari hibe sikka himo yahude wulloygol ka yenaande.

³² Bay wonii Mariyama hewtii ka Iisaa woni don, o yi'ii mo, o yani e ley koyde makko, o wi'i: «Koohoojo, si tawno hidon doo, bandiraawo an on maayataano!»

³³ Bay Iisaa yi'ii himo wulla, awa kadi Yahuudiyankeebe be o ardi ben kapun kadi no wullude, dun yurmi mo ka wonkii haa bernde makko jibii. ³⁴ Onsay kanko Iisaa o wi'i: «Ko honto surrudon mo?»

Be jaabii mo: «Koohoojo, seenee tinon!»

³⁵ Iisaa mbojji. ³⁶ Onsay Yahuudiyankeebe ben wi'i: «Ndaaree no be yidirnoo mo!»

³⁷ Wobbe e hakkunde mabbe wi'i: «Kanko, oo wuntinnoo bumble, e hara o waawataano wadude kadi hara oo neddo maayaali?»

Fii no Iisaa Immintiniri Laazaru

³⁸ Dun yurmi Iisaa kadi, o ari ka yenaande, tawi ko fammeere ombiraande hayre. ³⁹ Iisaa wi'i: «Pottinee hayre nden.»

Mariyatu bandiraawo maydo on wi'i mo: «Koohoojo, o luubii jooni, ko fii ko balde nay on nii.»

⁴⁰ Kono Iisaa wi'i mo: «E hinaa mi wi'iino ma, si tawii hida gomdini, a yi'ay mangural Alla ngal?»

⁴¹ Onsay be pottini hayre nden. Iisaa banti gite mun den, fewtini dow, wi'i: «Baaba, mi weltanike ma fii ko jaabinandaa mi kon. ⁴² Min mido andi hida jaabinande lan saa'i kala, kono ko sabu bee yimbe dariibe doo mi wowliri, fii yo be gomdin wonde ko an nulimmi.»

⁴³ Bay wonii o wi'ii dun, o ewnii ko tiidi, o wi'i: «Laazaru, yaltu!» ⁴⁴ Onsay maydo on yalti, tawi koyde den e juude den no habbiraa lincoy, himo buumiraa kasanngae on.

Onsay Iisaa wi'i be: «Firtee mo, accon o yaha.»

⁴⁵ Onsay bay buy e Yahuudiyankeebe arnoobe ka Mariyama ben yi'ii ko Iisaa wadi kon, be gomdini mo.

⁴⁶ Kono wobbe e mabbe yahi tawoyi *Fariisiyaabe ben, andini ben ko Iisaa wadi kon. ⁴⁷ Onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e Fariisiyaabe ben mottindiri dental fewjoobe ben, be wi'i: «Ko hondun wadeten? Ko fii oo neddo no wadude maandeeji hawniidi buy. ⁴⁸ Si en accii o jokkirii nii, fow gomdinay mo, awa kadi Roomiyankoobe ben aroyay jatta nokkuure men hor-morde nden e jamaa men on.»

⁴⁹ Onsay goddo e mabbe no wi'ee Qayaafa, tawi ko on wonnoo yottinoowo mawdo sadaka e nden hitaande don, o wi'i be: «Onon on faamaali huunde.

⁵⁰ Onon on andaa wonde no moyyani yimbe ben ka aaden gooto maaya fii jamaa on, hara jamaa on fow moolaali.»

⁵¹ Tawi ngol kongol hinaa e makko kanko tigi iwri, kono ko bay ko kanko wonnoo yottinoowo mawdo sadaka e nder nden hitaande don, o hiitii* wonde Iisaa no haani maayude fii jamaa *Isra'iila on. ⁵² Dun non hi-

naa fii oo jamaa tun, kono ko fii no faybe Alla saakiti-ibe ben mottindiriree, wona *moftal gootal. ⁵³ Gila nden pande be fottani fii warugol mo.

⁵⁴ Laatii tawi Iisaa jindataa han kadi e kene hakkunde Yahuudiyankeebe ben. O iwi don, o yahi e leydi kawtirndi e don ndin ka wulaa e saare no wi'ee Efrayima, o wondi don e taalibaabe makko ben.

⁵⁵ Tawi juldeere Yahuudiyankeebe, dun ko *Juldeere Yawtaneede nden, badike. Buy e yimbe leydi ndin yahi Yerusalaam fii yo be labbino ado Juldeere Yawtaneede nden hewtude. ⁵⁶ Tawi mo bee e mabbe no dabba Iisaa ka *juulirde mawnde, wi'a: «Ko sikkudon? E hara o arataa ka juldeere few?» ⁵⁷ Tawi non hooreebe yottinoobe sadaka ben e Fariisiyaabe ben yamiriino wonde, si tawii goddo no andi ka o woni, yo o wowlu fii no be nangira mo.

Fii no Debbo Juuriri Angiri ka Koyde Iisaa

(Mat. 26.6-13; Mrk. 14.3-9)

12 Balde jeegoo ado *Juldeere Yawtaneede nden, Iisaa ari ka wi'etee don *Betanii ka Laazaru, oo mo o immintinoo e hakkunde maybe ben. ² Be moyyinani mo don nafakka. Tawi ko Mariyatu wonnoo bannude, awa kadi Laazaru ko goddo e wonnoobe jaamidude e makko ben. ³ Mariyama kadi yetti wa fecere liitir angiri laabundi, satta-cogguuri, no wi'ee «naar», o juuri ka koyde Iisaa, o fittiri koyde on den sukundu makko ndun, suudu ndun heewi urngol angiri ndin.

⁴ Onsay goddo e taalibaabe makko ben, dun ko Yudaasi Iskariiyu, dun ko oo janfoytodo mo, wi'i: ⁵ «Ko fii hondun en yeeyaali ndii angiri yeru *dinaruujji teemedde tati, okken miskinbe ben?» ⁶ Tawi o wiiraali dun wa si tawii himo aanannoo miskinbe ben, kono ko bay hari ko o nguujjo, awa kadi ko kanko joginoo bonfo on, o yettayno ko wadaa ton woo.

⁷ Kono Iisaa wi'i: «Terto mo, ko fii pande mi surrete o marirnoo ndii angiri. ⁸ Miskinbe ben kan, hidon wondi e mabbe soono woo, kono min, on wondataa e an soono woo.

⁹ Tawi jamaa Yahuudiyankeebe duududo humpitike wonde himo doo. Be ari, tawi hinaa sabu Iisaa tun, kono ko fii yi'ugol Laazaru kadi, on mo o immintini e hakkunde maybe ben. ¹⁰ Hooreebe *yottinoobe sadaka ben aadii warugol Laazaru kadi, ¹¹ bay hari ko sabu makko wadi si Yahuudiyankeebe buy no sortaade e hakkunde mabbe, gomdina Iisaa.

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam

(Mat. 21.1-11; Mrk. 11.1-11; Luk. 19.28-40)

¹² Bimbi nden pande jamaa duududo ari fii juldeere nden, be humpitii kadi wonde Iisaa aray Yerusalaam.

¹³ Onsay be yetti baape tugi, be yalti fii jabbagol mo, be woni e ewnagol, wi'a:

«*Hosannaa!

Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on,

dun ko oo lando *Isra'iilayanke'en!» †

¹⁴ Iisaa kadi tawi mbabun, o yawi e hoore makkun, o joodii wano windori non:

¹⁵ «Wota a hulu, yo jamaa *Siyuuna!

E hino lando maa on ka arata,

himo joodii e hoore bikkun mbabba!» ††

¹⁶ Tawi taalibaabe makko ben faamaali fii dun fow taho, kono bay wonii Iisaa yentinaama ka mangural, onsay be anditi wonde dii piiji no windinoo fii makko, awa ko dun tigi laatinanaa mo.

¹⁷ Tawi yimbe wondunoobe e Iisaa ben fewndo ko o noddada Laazaru ka qaburu, o immintina mo e hakkunde maybe ben, no seeditaade fii ko be yi'i kon.

¹⁸ Ko sabu dun wadi si jamaa on ari, jabbii mo, ko fii hari be nanii wonde o wadii nden maande hawniinde.

¹⁹ Tawi *Fariisiyaabe ben no wi'indirde: «On yi'ii en alaa waawude hay huunde, bay fow jokkii mo!»

Fii no Iisaa Hiitori fii Mayde mun nden

²⁰ Tawi *Gereekiyankeebe goo no e hakkunde yimbe yahunoobe rewugol Alla ben pande juldeere nden.

²¹ Be badii oo wi'eteedo Filiipu mo Bayti-Sa'iida, dun ko e nder Jaliilu, be landii mo, be wi'i: «Moodibbo, meden faalaa yiidude e Iisaa!» ²² Filiipu kadi yahi, wowlani Andaraawu, onsay Andaraawu e Filiipu yahi, wowlani Iisaa.

²³ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Saa'i mo *Bii-Aaden on mawnintee e mun on hewtii. ²⁴ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, si abbere yanii e leydi, nde maayaali, nde wonay kayre tun, kono si nde maayii, nde rimay bibbe buy. ²⁵ Kala yidudo ngurndan mun dan, dan hayriray mo, kono kala non ajudo ngurndan mun dan ka aduna doo, haray ko fii *ngurndan poomayankejan o marani dan. ²⁶ Awa kala on kurkantodo lan yo jokkan, ko fii ko ka mi woni don, ko don kurkaadu an ndun wonata. Kala non on kurkaniido lan, Baabaajo on teddinay mo.

²⁷ «Jooni bernde an nden jibike. E ko hondun mi wi'ata? Hara mi wi'ay: Baaba an, dandan oo saa'i? Oo'o, bay ko fii dun mi arani haa e oo saa'i. ²⁸ Baaba an, mawnin innde maa nden!»

Onsay hawa iwri ka kammu no wi'a: «Mi mawninii nde, mi mawninay nde kadi!» ²⁹ Jamaa wonnodo don nani dun on wi'i ko riggannde, wobbe wi'i ko malaa'ikaajo wowlani mo.

³⁰ Iisaa wi'i kadi: «Hinaa fii an kaa hawa nanori, kono ko fii mon. ³¹ Ko jooni non aduna on paawetee, bay ko jooni non lando aduna on bugetee ka yaasi. ³² Min non tuma mi townaa ka hoore leydi, mi pooditay yimbe ben fow e an.» ³³ Tawi ko o wowliri dun, ko fii hollugol ko honno o maayirta.

³⁴ Onsay jamaa on jaabii mo, wi'i: «Sariya on no wi'i men wonde *Almasiihu on woodete haa poomaa.

Haray ko honno non wi'irdaa bee Bii-Aaden on townee? Ko hombo non woni on Bii-Aaden?»

³⁵ Iisaa jaabii be kadi, wi'i: «Ndaygu no e hakkunde mon taho seeda. Yahee fewndo ka mardon ndaygu don, fii wota niwre nden juhu on. Ko fii on yahoowo e

† 12.13 Zab. 118.25 †† 12.15 Zak. 9.9

niwre andaa ka yahata. ³⁶ Awa fewndo ka mardon ndaygu don, hoolee ngu, fii no woniron faybe ndaygu ngun.» Bay Iisaa wi'ii dun, onsay o yahi, o suudii be.

Fii no Yahuudiyankeebe ben Salori Gomdinde

³⁷ Fii kala o wadii wa dii maandeeji hawniidi yeeso mabbe, kono be gomdinaano mo. ³⁸ Ko nii kongol ngol annabi Isaaya wowlunoo ngol laatori, dun ko ka o wi'unoo don:

«Joomiraado, ko hombo gomdini waaju amen ngun? E ko hombo sookewo Joomiraado on feɽɽinanaa?» †

³⁹ Be waawataano hoolaade, bay wano Isaaya wi'irnoo non kadi:

⁴⁰ «Allaahu on wumini be,
o uddii berde mabbe den,
fii wota be yiiru gite mabbe den,
e hita be faamir berde mabbe den,
haa be tuuba, o sellina be.» ††

⁴¹ Ko dun woni ko *Isaaya yewti, bay wonii o yi'ii darja Iisaa Almasihu on, o yewti fii makko. ⁴² Kono e nder dun, hay e hakkunde yeesoobe ben, buy e mabbe gomdini mo, kono sabu Fariisiyaabe ben be suusaali qirritaade, fii wota be pottine ka juulirde, ⁴³ ko fii hari hiibe yidi weltingol yimbe ben buri weltingol Alla.

⁴⁴ Onsay Iisaa ewnii, wi'i: «Kala on gomdindo lan, haray wonaa min o gomdini, kono ko Nuludo lan on! ⁴⁵ E kala yi'udo lan, haray o yi'ii Nuludo lan on. ⁴⁶ Ko fii wonugol Ndaygu addimmi e oo aduna, hara kala gomdindo lan wonaali e nder niwre nden. ⁴⁷ Kala nanudo kongudi an din kadi, ronki di huutorde, hinaa min naawoyta mo. Ko fii mi ariraali fii naawugol aduna on, kono ko fii dandugol aduna on. ⁴⁸ Kala non bugitido lan, salii jabude kongudi an din, no mari naawoowo. Ko fii ko kongudi di mi yewti din naawoyta mo ka palaande sakkitorde. ⁴⁹ Bay kongudi an din wonaa e an iwri, kono ko Baabaajo immindo lan on tigi yamir-immi ko mi haala e ko mi wi'a. ⁵⁰ Awa-le mido andi yamiroore makko nden ko nde ngurndan poomayankejan. E hin-le, ko mi wi'i kon, ko no Baabaajo on wi'irimmi non mi wowliri.»

Fii no Iisaa Sembiri Taalibaabe mun ben

13 Bay *Juldeere Yawtaneede nden badike, tawi kanko Iisaa o andii saa'i makko iwugol e oo aduna, yaha ka Baabaajo on, hewtii. Kanko Iisaa himo yidunoo be makko ben e oo aduna doo haa ka rawnoode. ² E nder ko be nafotoo kon, tawi Ibuliisa wadii e bernde Yudaasi mo Sim'uunu Iskariiyu janfagol mo. ³ Nde tawnoo Iisaa no andi wonde Baabaajo on wattii fow e juude makko, awa kadi ko ka Alla o iwi, ko ka Alla kadi o ruttotoo, ⁴ o immii ka be naamaynoo don, o bortii burmusu makko on, o yetti lefol bagi, o daditii. ⁵ Onsay o wancini ndiyan e miran, o woni e sembugol taalibaabe ben, o fittira koyde mabbe den bagi mo o daditinoo on.

⁶ Bay wonii o hewtii Sim'uunu Petruusu, on wi'i mo: «Koohoojo, ko an sembatammi?»

⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko mi woni wadude kon a faamataa dun fewndo doo, kono a faamoyay dun onsay.»

⁸ Kanko Petruusu o wi'i mo: «Oo'o, a sembataa lan few!»

Iisaa kadi jaabii mo, wi'i: «Si mi sembaali ma, haray a alaa gebal e an few.»

⁹ Onsay kanko Sim'uunu Petruusu o wi'i: «Koohoojo, awa hinaa koyde an den tun, kono hay juude den e hoore nden!»

¹⁰ Iisaa wi'i mo kadi: «Lootiido hatonjinaa e lootagol si wonaa sembagol, ko fii o fow ko o laabudo. E hin-le ko on laabube, kono non hinaa on fow.» ¹¹ Ko fii hari himo andi janfotoodo mo on. Ko dun wadi si o wi'i: «Hinaa on fow woni laabube.»

¹² Bay wonii o gainii be sembude, o bornii burmusu makko on, o jottii, o wi'i be: «On faamii fii koo ko mi wadani on? ¹³ Hidon noddirammi Karamoko e Koohoojo. On wowlu goonga, ko fii ko mi dun. ¹⁴ Si tawii non min Koohoojo on, min Karamoko mon, mi sembii on, haray onon kadi hidon haani sembindirde. ¹⁵ Ko fii, mi wadani on misal, fii no onon kadi wadiron wano mi wadirani on non. ¹⁶ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kurkaadu buraa jom mun teddude, nulaado kadi buraa nuludo dun on teddude. ¹⁷ Jooni non, bay on andii dun, si on huutorii, haray on malii.

¹⁸ «Hinaa non fii mon on fow mi wi'i dun, mido andi be mi subii ben. Kono bee ko windii kon laatoo:

«On mo mi hawtidi bireedi dartike lan.» ‡

¹⁹ «Ko dun wadi, gila jooni mi yeetoto on ado nden huunde hewtude, fii tuma nde hewtoyi yo on hooloyo ko min woni Wondo on. ²⁰ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala jabudo mo mi nuloyta on, haray jabii lan, awa kadi kala jabudo lan, haray jabii Nuludo lan on.»

Fii no Iisaa Feɽɽiniri fii Janfotoodo mo on

(Mat. 26.17-29; Mrk. 14.12-26; Luk. 22.7-23)

²¹ Bay wonii kanko Iisaa o yewtii dun, bernde makko nden aani, o holli dundoo, o wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, goddo e mon janfoto lan.»

²² Onsay taalibaabe ben ndaarindiri, be jibii ko hombo o wi'i. ²³ Tawi goddo e taalibaabe ben, mo Iisaa yidunoo, no joodii ka sera taalal takko Iisaa. ²⁴ Onsay Sim'uunu Petruusu sowndii on, wi'i: «Lando ko hombo o woni wowlude fii mun.»

²⁵ On taalibaajo kadi uggini ka fewndo bernde Iisaa, o wi'i: «Koohoojo, ko hombo woni on?»

²⁶ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko mo mi jullani kuntun bireedi ka mi naamata don, mi jonni woo.» Onsay o julli bireedi on, o jonni Yudaasi mo Sim'uunu Iskariiyu. ²⁷ No Yudaasi hendornoo kun kuntun bireedi, Ibuliisa naati e bernde makko.

Iisaa wi'i mo: «Wadu ko wadataa kon hepa.» ²⁸ Kono hay gooto e be o naamidaynoo ben faamaali ko fii hondun o wi'irani mo dun. ²⁹ Nde tawnoo ko Yudaasi joggii bonfo on, wobbe ben sikki ko Iisaa wi'i mo wonde

† 12.38 Isa. 53.1 †† 12.40 Isa. 6.10

‡ 13.18 Zab. 41.10

ko yo o soodu ko be handi e mun fii juldeere nden, maa okkorgol misikinbe ben goddun. ³⁰ Onsay Yudaasi yetti kuntun bireedi kun, yalti heja, hari nibbii.

Fii Yamiroore Heyre nden

³¹ Bay wonii Yudaasi yaltii, Iisaa wi'i: «Jooni non *Bii-Aaden on mawninaama, awa kadi Alla mawniniraama mo. ³² Si tawii non Alla mawniniraama mo, Alla kadi mawninay mo immorde e mun, o mawnina mo kisan.»

³³ O wi'i kadi: «Ko onon yo faybe an, mido wondi e mon kadi seeda. On dabboyay lan, kono jooni mido yeetaade on onon kadi wano mi wiirunoo non hooreefe Yahuudiyankeebe ben: «Ka mi yahata ton on waawataa hewtude.»

³⁴ «Mido yamirde on yamiroore heyre: Yidindiree. Wano mi yidiri on non, onon kadi yidindiree. ³⁵ Si on yidindirii, fow anday ko on taalibaabe an.»

³⁶ Onsay Sim'uunu Petruusu wi'i mo: «Koohoojo, ko honto yahataa?»

Iisaa jaabii, wi'i: «Ka mi woni yahude ton a waawataa lan jokkude fewndo doo, kono a jokkitoyay lan si neebii.»

³⁷ Petruusu wi'i mo fahin: «Koohoojo, ko hondun hadata mi waawe jokkude fewndo doo? Mi okkitiray ngurndan an dan fii maa!»

³⁸ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «A okkitiray ngurndan maa dan fii an? Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, ndonto yoggataa few hara a yeddaali fii an haa timma laabi tati.»

Fii Laawol ngol e Goonga on e Ngurndan dan

14 «Wota berde mon den aanu. Gomdinee Alla, gomdinon lan, min kadi. ² Wonundeeji buy no woodi ka galle Ben an. Si hinaano dun, harayno mi yeetike on, ko fii mido yahude parangol on wonunde. ³ Jooni si mi yahii, mi paranoyii on wonunde nden, mi aranoyay on, fii yo on wonoy onon kadi ka mi woni ton. ⁴ Ka mi woni yahude don, hidon andi ngol laawol.»

⁵ Kono Tooma wi'i mo: «Koohoojo, men andaa ka seenotodon ton. Ko honno non men andirta laawol ngol?»

⁶ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko min woni Laawol ngol e Goonga on e Ngurndan dan. Hay gooto waawataa yahude ka Baabaajo on si wonaa e an o rewri. ⁷ Si hidon andi lan, on andoyay kadi Ben an. Kono gila jooni hidon andi mo, awa kadi on yi'ii mo.»

⁸ Onsay Filiipu wi'i mo: «Koohoojo, hollu men Baabaajo on, dun haray yonii men.»

⁹ Iisaa wi'i mo: «Filiipu, koo ko mi neebi wondude e mon fow, e a andaali lan? Kala yi'udo lan, haray yi'ii Baabaajo on. An non, ko honno wi'irtaa: «Hollu men Baabaajo on?» ¹⁰ A hoolaaki wonde mido humondiri e Baabaajo on, kanko Baabaajo on kadi himo humondiri e an? Dii kongudi di mi woni on wowlande, wonaa e an di iwri. Ko Baabaajo Wondo e an on woni wadude kuude mun den. ¹¹ Gomdinee lan wonde mido humondiri e Baabaajo on, kanko Baabaajo on kadi himo

humondiri e an. Si hinaa dun, gomdiniron bete sabu dee kuude de mi woni wadude. ¹² Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala on gomdindo lan, kapun kadi waday kuude de mi wadata den, o wada ko buri mawnude, ko fii mido jaarude ka Baabaajo on. ¹³ Awa kala ko toridon e innde an, mi waday, fii no Baabaajo on mawniniree immorde e Biddo on. ¹⁴ Si on torike goddun e innde an, mi waday dun.»

Fodaari fii Arugol Ruuhu Seniido on

¹⁵ «Si hidon yidi lan, on doftoto yamirooje an den. ¹⁶ Min kadi mi toroto Baabaajo on, o yeda on Ballo goo, hara ko Wondoowo e mon haa poomaa: ¹⁷ on non ko Ruuhu Wondudo e Goonga mo aduna on waawataa jabude, bay be yi'ataa mo, be andataa mo. Kono onon hidon andi mo, bay himo humondiri e mon, awa kadi o hoday e mon. ¹⁸ Mi accataa wonon aliyatiimaabe, mi aray e mon. ¹⁹ E nder seeda nii aduna on yiitataa lan han kadi, kono onon on yi'ay lan. Bay mido wuuri, awa onon kadi on wuuray. ²⁰ Nden jande on andoyay wonde mido humondiri e Baaba an, onon kadi hidon humondiri e an, min kadi mido humondiri e mon. ²¹ Yidudo lan on ko jabudo yamirooje an den, doftii. Kala yidudo lan, Ben an yiday mo, min kadi mi yiday mo, mi hollitoo mo.»

²² Onsay oo wi'eteedo Yahuuda, (hara hinaa Yudaasi Iskariiyu), wi'i mo: «Koohoojo, ko honno hollitortaa e amen menen tun, hara hinaa e aduna on?»

²³ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Kala yidudo lan doftoto kongol an ngol, Ben an yida mo, men ara e makko, men daakoo ka makko. ²⁴ Kala non on mo yidaa lan doftotaako kongudi an din. Ngol kongol ngol wondon e nanude hinaa e an iwri, kono ko e Baabaajo Nuludo lan on.

²⁵ «Mi yewtii on dun wa fewndo ko mi wondi e mon. ²⁶ Kono on Ballo, dun ko *Ruuhu Seniido mo Baabaajo on addoyta e innde an on, ko on jannoyta on kala huunde, andintina on kala ko mi wi'unoo on. ²⁷ Mido accande on buttu, ko buttu an ngun mi woni on okkude. Mi alaa on non okkirde wano aduna on okkirta non. Wota berde mon den jibo, wota de hulu kadi.

²⁸ «On nanii ko mi wi'i on kon wonde mido yahude, kono mi artoyay e mon. Si hidon yidunoomi, on wel-torayno ko mi woni jaarude ka Baabaajo on kon, bay Baabaajo on no buri lan mawnude. ²⁹ Ko mi woni on wowlirande dii piiji jooni, ado di hewtude, ko fii nde di hewtoyi ko yo on gomdin. ³⁰ Mi yewtidoytaa e mon buy han kadi, ko fii lando aduna on no arude, kono o maraa bawgal woo e hoore an. ³¹ Kono aduna on no haani andude wonde mido yidi Baabaajo on, ko dun wadi si mido wadirde wano Baabaajo on yamirimmi non. Immee, iwen doo!»

Fii Dayyere e Caldii mun

15 O wi'i be kadi: «Ko min woni dayyere tigi-tigiire nden, ko Baaba an woni Tutudo on. ² O tayay kala salndu wonndu e an ndu rimataa, o feppita ri-

mooji din fow haa di laaba fii yo di burtu rimude.

³ Dun-le wuren on wonii laabube sabu kongol ngol mi feŋŋinani on ngol. ⁴ Awa duumee e humagol e an, wano min kadi mi duumori e humagol e mon non. Ko fii salndu tun waawataa rimude, hara ndu siŋaaki e dayyere nden. Onon kadi wano non, si on humaaki e an, haray on waawataa rimude.

⁵ «Ko min woni dayyere nden, ko onon woni caldi din. Kala on humondirdo e an, wano min kadi mi humondiri e makko non, o rimay buy. Ko fii on waawataa wadude hay huunde e baawo an. ⁶ Kala mo humaaki e an, ko bugorteedo wa salndu tayaandu yoori, sifa din caldi ko moobeteedi, bugee ka yiite, sunnee. ⁷ Si on humike e an, kongudi an din kadi wonii e mon, haray toree kala ko faaladon, dun newnante on. ⁸ E hino no Baaba an mawnirtee: ko yo on rimu ko duudi, wonon taalibaabe an.

⁹ «Wano Baabaajo on yidirimmi non, ko non min kadi mi yidiri on. Tabitee e giggol an ngol. ¹⁰ Si on doftike yamirooje an den, wano mi doftori yamirooje Ben an den non, haray on tabitay e giggol an ngol, wano mi tabitiri e giggol makko ngol non. ¹¹ Ko mi yewtirani on nii ko fii yo weltaare an nden wonu e mon, e fii yo weltaare mon nden onon kadi wonu timmunde. ¹² E hino yamiroore nde mi yamiri on nden: Yidindiree wano mi yidiri on non. ¹³ Hay gooto alaa giggol burngol mawnude wa okkitirgol ngurndan mun dan fii yibbe mu'un ben. ¹⁴ Si on wadii ko mi yamiri on kon, haray ko on yibbe an. ¹⁵ Mi innataa on hande kadi kurkaadi, ko fii kurkaadu andaa ko jom mun wadata. Mi wi'ii on yibbe, ko fii ko mi andiri Ben an kon fow mi andinii on. ¹⁶ Awa kadi hinaa onon subii lan, kono ko min subii on, toddii on kadi, fii yo on yahu rimoyon, kon ko rimudon lotta, e yo Baabaajo on yedu on kala ko toridon mo e innde an. ¹⁷ Ko mi yamiri on, ko yo on yidindir.»

Fii no Taalibaabe ben Aŋirtee ka Aduna

¹⁸ «Si aduna on non aŋii on, andee o aŋiino lan ko adii on. ¹⁹ Si tawiino ko on be oo aduna, aduna on yidayno on, bay ko on be makko, kono nde tawnoo hinaa on be oo aduna, awa kadi mi subike on e hakkunde oo aduna, ko dun wadi si aduna on no joganii on ngayngu. ²⁰ Anditee ngol kongol ngol mi wi'unoo on wonde kurkaadu buraa jom mun teddude. Si be cukkike lan, be cukkoyto on onon kadi. Si be doftike kongol an ngol, be doftoyto kongudi mon din kadi. ²¹ Kono be waday on dun fow sabu innde an nden, bay be andaa Nuludo lan on. ²² Si tawno mi araali, maa mi wowlanaano be, harayno be felnaaki. Kono jooni non be alaa lamitorgal fii junuubaaji mabbe din. ²³ Ko fii kala aŋudo lan, haray aŋii Ben an. ²⁴ Si tawno mi wadaali e hakkunde mabbe dee kuude de hay gooto wadaali, harayno be felnaaki, kono jooni non be yi'ii, be aŋii lan, be aŋii Ben an. ²⁵ Kono bee ngol kongol windiingol ka Sariya mabbe laato, dun ko ngol wi'ungol: «Be aŋii lan e baawo hujja.» †

† 15.25 Zab. 35.19 e 69.5

²⁶ «Kono tuma Ballo on ari, dun ko on mo mi nulata e mon immorde e Baabaajo on, dun ko Ruuhu Wondudo e Goonga, on Ruuhu mo tawata ko iwruɗo ka Baabaajo on, o seeditanto lan. ²⁷ Awa onon kadi, on seeditanoyto lan, ko fii hidon wondunoo e an gila ka fuddoode.»

16 «Ko mi wowlirani on dun ko fii wota on faljinoye. ² Ko fii be yaltinoyay on ka juulirde, hay saa'i kadi aroyay nde tawata kala wardo on sikkay o wadii ko Alla yidi. ³ Ko be wadiroyta dun, ko bay be andaali Baabaajo on, be andaali lan kadi. ⁴ Ko mi wowlirani on dun, ko fii nde saa'i on hewtoyi, yo on anditoy wonde mi wowlaniino on dun. Ko hadi mi wowlana on dun gila ka fuddoode, ko fii hari mido wondi e mon.»

Fii Golle Ruuhu Seniido on

⁵ «Jooni non mido yiltitorde ka Nuludo lan on, kono hay gooto e mon landaaki lan ko honto mi yahata. ⁶ Bay mi wowlirii nii annde heewii e berde mon. ⁷ E hingle mido wowlande on goonga, no moyyani on ka mi yaha. Ko fii si mi yahaali, Ballo on arataa e mon. Kono si mi yahii, mi nulay mo e mon. ⁸ Tuma o aroyi, o weebitanay aduna on fii junuubu e peewal e naawoore: ⁹ ka baŋŋe junuubu, ko bay hari be hoolaaki lan, ¹⁰ ka baŋŋe peewal, ko bay mido jaarude ka Baabaajo on, awa kadi on yiitataa lan han kadi, ¹¹ ka baŋŋe naawoore, ko bay lando oo aduna naawaama.

¹² «Mido mari fahin piiji buy ko mi yewta on, kono on waawataa faamude di fewndo doo. ¹³ Tuma on Ruuhu Wondudo e Goonga ari, o ardoyto on e kala goonga, ko fii kongudi makko din wonaa e makko iwroyta, kono o yewtoyay kala ko o nani, o yewta on kadi fii piiji aroyaydi. ¹⁴ O mawninoyay lan, ko fii o yettoyay e ko wonanimmi kon, o feŋŋinana on. ¹⁵ Ko fii, kala ko Baabaajo on jeyi ko min wonani. Ko dun wadi si mi wi'i wonde, o yettay e ko an kon, o feŋŋinana on.

Fii no Iisaa Wakkiliniri Taalibaabe mun ben

¹⁶ «Si burii nii seeda, on yiitataa lan han kadi, onsay si nettii seeda, on yiitoyay lan kadi.»

¹⁷ Onsay wobbe e taalibaabe ben wi'indiri: «Ko hondun oo woni en wi'ude: si burii nii seeda, en yiitataa mo hande kadi, e hoore dun si nettii seeda en yitay mo, e himo jaarude kadi ka Baabaajo on.» ¹⁸ Tawi ko be woni wi'ude: «Ko hondun o wi'i doo: «Si burii nii seeda»? En andaa ko hondun o woni wowlude.»

¹⁹ Bay Iisaa andii wonde hibe faalaa mo landaade, onsay o wi'i be: «Hidon landondira fii koo ko mi wi'i: «Si burii nii seeda on yiitataa lan han kadi, awa kadi si nettii seeda on yitay lan.» ²⁰ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, on wulloyay feson, aduna on kapun weltoo, wonoyon e nder annde, kono annde mon nden watoyte weltaare. ²¹ Nde debbo no jibina, haray himo e annde, ko fii haray saa'i muuseendi hewtanii mo. Kono si o jibinii, haray o anditoytaa hande kadi fii ndin muuseendi makko, sabu weltaare ko o jibini boobo on kon. ²² Onon kadi hidon mari annde jooni, kono mi yi-

itidoyay e mon kadi, berde mon den weltoyto. Onsay hay gooto ittooytaa weltaare mon nden. ²³ E nden jalaande, on landotaako lan fii hay huunde hande kadi, ko fii, ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, Baabaajo on okkay on kala ko toridon e innde an. ²⁴ Ko fii haa jooni on toraaki hay huunde e innde an. Toree, on hebay, fii no weltaare mon nden timmira.

²⁵ «Ko mise mi yewtiri on dun fow. Saa'i no aroya mo tawata mi yewtirtaa on mise hande kadi, kono hara ko no laabiri poy mi yewtiri on fii Baabaajo on. ²⁶ Nden jande on toroyto e innde an, kono mi wi'aali on wonde mi toranoyto on Baabaajo on, ²⁷ ko fii haray Baabaajo on tigi no yidi on. Ko wadi si kanko tigi o yidi on, ko bay hari on yidiino lan, awa kadi on gomdiniino wonde ko ka makko kanko Alla mi iwi. ²⁸ Ko ka Baabaajo on mi iwi, mi ari e oo aduna. Jooni non mido iwude e oo aduna, mi yaha ka Baabaajo on.»

²⁹ Onsay taalibaabe makko ben wi'i mo: «E hino jooni non hidon wowlude no laabiri, e on alaa wowlirde mise woo. ³⁰ Jooni non meden andi wonde hidon andi kala huunde, awa kadi jaraa ka goddo landoo on. Ko dun wadi si meden gomdini wonde ko ka Alla iwruon.»

³¹ Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «On gomdini jooni? ³² Awa e hino saa'i no arude, dun-le wuren o hewtii, ka tawata on saakitete, mo kala yaara sengo, accon mi min tun. Kono haray mi weddaaki ko fii Baabaajo on no wondi e an.

³³ «Ko mi wowlirani on nii, ko fii yo on hebu buttu e an. On heboyay satteendeeji e oo aduna, kono wakkilee, ko fii min mi foolii aduna on!»

Fii no Iisaa Tororani Taalibaabe mun ben

17 Bay wonii o wowlirii nii, onsay Iisaa banti gite den, o fewti ka dow, o wi'i:

«Baaba an, saa'i on hewtii. Mawnin Biddo maa on, fii no Biddo maa on mawninira fii maa, ² wano yedirdaa mo bawgal e hoore kala neddo non, fii no o yedira kala mo okkudaa mo *ngurndan poomayankejan. ³ Ngurndan poomayankejan dan ko yo be ande an Alla Bajjo Goongaajo on, e Iisaa Almasiihu, mo nuludaa on. ⁴ Mi mawninii ma ka hoore leydi, mi timminii kuude de yamirdaa mi wadugol den. ⁵ Jooni non an kadi, yo Baaba an, mawninan takko maa tigi, hara ko mangu ngu mi joginoo takko maa ngun ado aduna on woodeede.

⁶ «Mi feppinii innde maa nden e hakkunde yimbe be okkudaa mi ka aduna doo ben. Ko an be wonannoo, a okkii lan be, awa be doftike daaluyee maa on. ⁷ Jooni be andii wonde ko yedudaa mi kon fow ko e maa iwri. ⁸ Ko fii, mi hewtinii be daaluyeeji di jonnudaa mi din, be jabii di, awa be andii ka haqiiqa wonde ko ka maa mi iwi, awa kadi be gomdini wonde ko an nulimmi. ⁹ Ko ben mi woni toranaade. Hinaa aduna on mi woni toranaade, kono ko be yedudaa mi ben, bay ko be maa. ¹⁰ Wano tawiri non kala ko mi jeyi ko an jeyi, awa kadi kala ko jeyudaa ko min jeyi, e hoore dun ko e mabbe mangu an ngun feepiri. ¹¹ Hande kadi mi alaa e oo aduna. Kambe hibe ka aduna, min mido yahude ka

maa. Yaa Baabaajo *Seniido, hiwir be innde maa nde okkudaa mi nden, fii no be wonira gooto wano wonirden gooto non. ¹² Fewndo mi wondi e mabbe, mi marirno be innde maa nde okkudaa mi nden, mi hiwi be. Hay gooto e mabbe majjaali, si hinaa muuyanaado hayrugol on, fii no ko *hiitanoo ka defte kon laatora.

¹³ «Jooni non mido yahude ka maa. Ko mi yewtiri dun ka aduna doo, ko fii no weltaare an nden timmira e mabbe. ¹⁴ Mi hewtinii be kongol maa ngol. Aduna on apii be, bay be jeyaaka e oo aduna, wano tawiri non min kadi mi jeyaaka e oo aduna. ¹⁵ Mi toraaki ma yo a suutu be e oo aduna, kono ko yo a dandu be Bondo on. ¹⁶ Be jeyaaka e oo aduna, wano tawiri non min kadi mi jeyaaka e oo aduna. ¹⁷ Ko daaluyee maa on woni goonga on, wadu be be maa rewruude e goonga on. ¹⁸ Wano nulirdaa mi non ka aduna, min kadi mi nulirii be non e oo aduna. ¹⁹ Min kadi non mi waditike mo maa fii mabbe, fii yo kambe kadi be wadito be maa rewruude e goonga on.

²⁰ «Hinaa non kambe tun mi woni toranaade, kono hay gomdinooyoo be lan ben sabu kongudi mabbe din, ²¹ fii no be fow, be wonira gooto wano an Baabaajo on wonirdaa e an non, min kadi mi woniri e maa non. Kambe kadi, yo be wonir non e men fii no aduna on gomdinira wonde ko an nulimmi. ²² Min non mi okkii be mangu ngu yedudaa mi ngun, fii no be wonira gooto, wano wonirden gooto non. ²³ Mi wona e mabbe, an kadi, wonaa e an, fii no be wonira gooto few, e no aduna on andira wonde a nulii lan, awa kadi a yidii be wano yidirdaa mi non.

²⁴ «Baaba an, mido yidi yo be okkudaa mi ben wonu ka mi woni don, fii no be yi'ira mangu an ngu yedudaa mi ngun, bay a yidiino lan ado aduna on woodeede.

²⁵ «Baaba an Feewudo, aduna on andaali ma, kono min, mi andii ma, awa bee doo kadi andii ko an nulimmi. ²⁶ Mi andinii be innde maa nden, awa kadi mi andinay be, fii no giggol ngol yidudaa mi ngol wonira e mabbe, min kadi mi wona e mabbe.»

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mat. 26.47-56; Mrk. 14.43-50; Luk. 22.47-53)

18 Bay Iisaa gaynii toraade, o yaltidi e taalibaabe makko ben, be yahi e gada joolol no wi'ee Kidru-una ka tutateeri woni, o naatidi don e taalibaabe makko ben. ² Tawi Yudaasi, dun ko janfotoodo mo on, no andunoo nden nokkuure, ko fii hari Iisaa e taalibaabe mun ben no moobondiraynoo don soono woo. ³ Yudaasi ardi e dental suufaabe e yeesoobe goo, be tawata ko hooreebe *yottinoobe sadaka e *Fari-isiyaabe ben immiini, be yahi ka o woni don, tawi hibe jogii lampuuji e jowli e jogaaji. ⁴ Nde tawnoo Iisaa no andi ko arata mo e hebude kon fow, o badii be, o wi'i: «Ko hombo dabbitoton?»

⁵ Ben jaabii mo, be wi'i: «Ko Iisaa, oo jeyaado Naasir-ata.»

O wi'i be kadi: «E hino lan.» Tawi Yudaasi, janfiido mo on, no wondi e mabbe. ⁶ Fewndo ko Iisaa wi'i be «e hino lan», be yiltitori bawre-bawre, be yani ka leydi.

⁷ O landitii be, o wi'i: «Ko hombo wondon dabbi-tude?»

Be wi'i fahin: «Ko Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

⁸ Iisaa jaabii be fahin, wi'i: «Mi innii on: e hino lan. Si tawii ko min wondon dabbitude, accitee bee doo, be yaha.» ⁹ Ko nii kongol ngol o wi'unoo ngol laatori wonde: «Hay gooto e be jonnudaa mi ben hayriraali lan.» †

¹⁰ Tawi Sim'uunu Petruusu no jogii kaafa. Onsay o sorti ka, o soppi kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru jaamuru ndun. Tawi ndun kurkaadu no wi'ee Malkuusa.

¹¹ Tun Iisaa wi'i mo kanko Petruusu: «Wattu kaafa maa kan ka holgo! A sikku mi yarirtaa jardukun tampere kun Baaba an yedimmi kun?»

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben

(Mat. 26.57-58; Mrk. 14.53-54; Luk. 22.54)

¹² Onsay ngal dental suufaabe e hooreejo mun e yeesoobe Yahuudiyankkeebe ben nangi mo kanko Iisaa, be habbi. ¹³ Be nabiri mo taho ka Hannaana, on ko esiraawo Qayaafa, yottinoowo mawdo sadaka on e nden hitaande. ¹⁴ Awa kadi ko Qayaafa on waajinoo Yahuudiyankkeebe ben wonde no buri ka aaden gooto maaya fii jamaa on.

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mat. 26.69-75; Mrk. 14.66-72; Luk. 22.54-62)

¹⁵ Sim'uunu Petruusu e taalibaajo goo jokkiti Iisaa. Tawi yottinoowo mawdo sadaka on no andi on taalibaajo, o naatidi e Iisaa ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on. ¹⁶ Kono Petruusu kapun wontiri ka binde baafal ka baawo. Oya taalibaajo, mo yottinoowo mawdo sadaka on andunoo on, yalti, yewti debbo aynoowo dambugal ngal, o naadi Petruusu. ¹⁷ On kurkaadu aynudo dambugal ngal wi'i Petruusu: «E hara an kadi, hinaa a tawdaado e bee taalibaabe oo neddo?»

O jaabii: «Wona mi tawdaado e mabbe.»

¹⁸ Tawi kurkaadi din e aynoobe ben, dun ko dari-noobe don ben, no hubbi yiite, ko fii hari jaangol ngol no woodi, be woni e iwlagol. Tawi Petruusu kadi no wondi e mabbe, no iwloo.

¹⁹ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on landii Iisaa fii taalibaabe mun ben e fii ko o jannaynoo kon. ²⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Mi yewtayno aduna on e kene. Ko mi jannaynoo kon fow ko ka juulirde e ka *juulirde mawnde ka Yahuudiyankkeebe ben fow fottaynoo don. E hoore dun mi wowlaali hay fus e gundoo. ²¹ Ko hondun non landortaa mi? Lando nanirbe lan ben ko hondun mi wowlani dun. E hino hibe andi ko mi wi'i kon.»

²² Bay Iisaa wi'ii dun, goddo e ben aynoobe wonnoobe don bantii Iisaa, e hoore himo wi'a: «Ko nii jaabortaa yottinoowo mawdo sadaka on?»

²³ Iisaa jaabii, wi'i: «Si mi wowlai ko boni, hollu ko hondun e ko boni. Si tawii non ko ko moyyi mi wowli,

haray ko hondun piyirtaa mi?» ²⁴ Onsay Hannaana feyyini mo ka Qayaafa, dun ko ka yottinoowo mawdo sadaka on, e hoore himo habbi.

²⁵ Tawi kapun Sim'uunu Petruusu no darii don, no iwloo. Onsay be wi'i mo: «An kadi, hinaa a goddo e taalibaabe makko ben?»

O yeddi, o wi'i: «Hinaa mi taalibaajo makko few!»

²⁶ Onsay goddo e kurkaadi yottinoowo mawdo sadaka on, dun ko musidoo oo mo Petruusu ittunoo nowru mun, wi'i: «Taw si hinaa an e makko mi yi'idi ka tuta-teeri?»

²⁷ Petruusu yeddi dun kadi. Tun ndontoori ndin yoggi.

Fii no Pilaatu Landori Iisaa

(Mat. 27.1-2, 11-26; Mrk. 15.1-15; Luk. 23.1-7, 13-25)

²⁸ Bay be iwii ka Qayaafa, be nabi Iisaa ka suudu laamu. Tawi ko ka subaka, laatii kambe tigi be naataali ka suudu laamu fii wota be tuunintino, fii no be jaamira ka *Juldeere Yawtaneede. ²⁹ Onsay Pilaatu lando on yalti, tawoyi be, o wi'i be: «Ko feloore honde wondon fawude oo neddo?»

³⁰ Ben jaabii, wi'i: «Si tawno o wadaano bone, men addantaano ma mo.»

³¹ Ko e hoore dun Pilaatu wi'i be: «Yettee mo, onon tigi, naawiron mo sariya mon on.»

Kono Yahuudiyankkeebe ben wi'i mo: «Men newnanaaka warugol goddo.» ³² (Tawi ko nii kongol ngol Iisaa wi'unoo ngol laatora fii bangingol ko mayde honde o maayata.)

³³ Onsay Pilaatu naatiti ka suudu laamu, o noddii Iisaa, o landii mo, o wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

³⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i: «E ko an wowlani dun hoore maa, kaa ko wobbe wowlan-maa dun fii an?»

³⁵ Pilaatu kadi jaabii mo, wi'i: «E hara ko mi Yahuudiyankkeejo? Ko jamaa maa on e hooreebe yottinoobe sadaka ben wattu-maa e juude an. Ko hondun wadudaa?»

³⁶ Iisaa jaabii mo fahin, wi'i: «Laamateeri an ndin hinaa jeyaandi e oo aduna. Si tawno laamateeri an ndin ko jeyaandi e oo aduna, kurkaadi an din habanayno lan fii wota mi watte nun e juude Yahuudiyankkeebe ben. Kono laamateeri an ndin hinaa jeyaandi ley gaa.»

³⁷ Onsay Pilaatu wi'i mo: «Ko a lando-le?»

Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko ko wowludon kon onon tigi, ko mi lando. Ko sabu dun mi hebiraa e ko fii dun mi arani ka aduna: ko fii seeditanagol goonga on. Kala jeyaado e goonga hedoto kongol an ngol.»

³⁸ Pilaatu wi'i mo fahin: «Ko hondun woni goonga?»

Bay wonii o wi'ii dun, o yalti kadi, o tawi Yahuudiyankkeebe ben, o wi'i be: «Min mi yi'aali hujja woo fawudo mo donkineede. ³⁹ Kono Juldeere Yawtaneede kala, no woowi ka mi accitana on kasoojo gooto. Hara hidon yidi yo mi accitan on lando Yahuudiyanke'en?»

⁴⁰ Onsay be ewnii, be wi'i: «Kono hinaa non oo doo, ko Barabaasi!» Tawi-le Barabaasi ko murtunoodo.

† 18.9 Yhn. 6.39

Fii no Iisaa Naawiraa Happanaa Wareede

19 Onsay Pilaatu yamiri yo be nabu Iisaa, be focca. ² Suufaabe ben kadi sacci katanwol bulle, be wadi ngol ka hoore Iisaa, be borni mo kadi dolokke bodeejo. ³ Be badii mo kadi kanko Iisaa, be wi'i: «Salminaango e maa, yaa an lando Yahuudiyankebe!» Be helloo mo bante kadi.

⁴ Pilaatu yaltiti fahin, wi'i hooreebe Yahuudiyankeebe ben: «Awa mido yaltinande on mo fii no andiron wonde mi yi'aali hujja woo fawudo oo donkineede.»

⁵ Onsay Iisaa yalti, tawi katanwol bulle ngol no ka hoore makko, himo bornii kadi dolokke bodeejo. Pilaatu wi'i be: «E hino aaden on!»

⁶ Bay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e suufaabe ben yi'ii mo, be ewnii, be wi'i: «Fempee mo! Fempee mo!»

Pilaatu kadi wi'i be: «Yettee mo onon tigi, fempon. Ko fii min mi yi'aali hujja fawudo mo donkineede.»

⁷ Yahuudiyankeebe ben jaabii fahin, wi'i: «Meden mari Sariya, tippude e on Sariya himo haani wareede, ko fii himo waditii *Biddo Alla!»

⁸ Bay Pilaatu nanii ngol kongol, o burti hulude. ⁹ Onsay o naatiti ka nder suudu laamu, o wi'i Iisaa: «Ko honto iwudaa?» Kono laatii Iisaa jaabaaki mo. ¹⁰ Pilaatu wi'i mo kadi fahin: «A wowlantaa lan? E a andaa mido mari feere accitugol ma, maa fempugol ma?»

¹¹ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «A hebataa feere woo e hoore an si hinaa taw hara a yeda immorde ka dow. Ko dun wadi, on wattudo lan e juude maa fawtike junuubu burdo mawnude.»

¹² Gila e on saa'i don, tawi Pilaatu no dabbude no accitira mo, kono Yahuudiyankeebe ben woni e ewnagol wi'a: «Si a accitii mo, haray hinaa a gido lando mawdo Roomu on! Ko fii kala waditiido lando, haray hollitike ko o gajo lando mawdo Roomu on!»

¹³ Bay Pilaatu nanii din kongudi, o yaltini Iisaa ka yaasi, kanko Pilaatu o joodii ka naawirde e nokkuure no wi'ee «Meltaande», nden no wi'ee kadi e haala Yahuudiyanke «Gabbata». ¹⁴ Tawi ko pande hebulanagol *Juldeere Yawtaneede nden, wa ka tumbere palorma, o wi'i Yahuudiyankeebe ben: «E hino Lando mon on!»

¹⁵ Kono be ewnii, be wi'i: «Yo o ware! Yo o ware! Fempee mo!»

Pilaatu kadi landii be: «Yo mi fempu Lando mon on?»

Onsay hooreebe yottinoobe sadaka ben jaabii mo, wi'i: «Menen men maraa lando goo si wonaa lando mawdo Roomu on!»

¹⁶ Onsay o watti mo e juude mabbe fii yo o fempe. Kambe kadi be yetti Iisaa, be nabi.

Fii no Iisaa Fempiraa

(Mat. 27.32-44; Mrk. 15.21-32; Luk. 23.26-43)

¹⁷ Iisaa yalti e nden saare, himo rondanii hoore makko *leggal altindiraangal ngal. O sutanii nokkuure wi'eteende Golgotaa e haala Yahuudiyanke, ko woni

firo dun ko «Nokkuure Laalagal Hoore». ¹⁸ Ko don be fempi mo wondude e yimbe dido goo, mo bee e mabbe sengo goo, kanko Iisaa o woni ka hakkunde.

¹⁹ Pilaatu windi, wadi ka dow leggal altindiraangal: «Iisaa oo jeyaado Naasirata, Lando Yahuudiyanke'en.» ²⁰ Buy e Yahuudiyankeebe ben jangi kon ko windii, ko fii nden nokkuure nde Iisaa fempaa e mun no battinoo saare nden, tawi din bindi ko e haala Yahuudiyanke e haala Roomiyanke e haala Gereekiyanke windii. ²¹ Onsay hooreebe diina Yahuudiyankeebe ben wi'i Pilaatu: «Wota a windu ko o lando Yahuudiyankeebe ben, kono windu: O wi'ii wonde ko kanko woni lando Yahuudiyankeebe ben.»

²² Kono Pilaatu jaabii be, wi'i: «Ko mi windi kon mi windii.»

²³ Bay wonii suufaabe ben fempii Iisaa, be yetti concii makko din, be wadi di pecce nay, suufaajo kala hebi feccere. Be yetti kadi fokiya makko on, tawi on hinaa no'aado, ko o alluwal gootal gila dow haa ley. ²⁴ Onsay be wi'indiri: «Wota en seeku mo. Waden urba, dun hol lay ko hombo o wonanta.» Tawi dun ko fii ko bindi din *hiitinoo kon no laatora, dun ko:

«Be senditii concii an din,
be wadii fokiya an on urba.» ††
Ko dun suufaabe ben wadi.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mat. 27.45-56; Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49)

²⁵ Tawi yumma makko e miñpiraawo yumma makko, dun ko Mariyama sonna oo wi'eteedo Kulopaasi, e Mariyama Magaduuna no darii ka binde leggal altindiraangal ngal Iisaa fempaa e mun ngal. ²⁶ Bay Iisaa yi'ii yumma mun, awa kadi oo taalibaajo mo o yidi no darii takko yumma makko, onsay o wi'i yumma makko: «Neene, ko on don woni biddo mon on.» ²⁷ O wi'i taalibaajo on kadi: «E hino don yumma maa.» Gila e on saa'i don, taalibaajo on nabi Mariyama neene Iisaa ka mun.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mat. 27.45-56; Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49)

²⁸ Bawto dun, nde tawnoo Iisaa no andi wonde fow huubii, o wi'i: «Mido dondaa!» fii ko bindi din wi'i kon no laatora. ²⁹ Tawi loonde tew njaram lammudan no don. Be wadi linsere e salndu leggal no wi'ee *hisoopu, be yolli nde ka ndiyan, be banni ka hunduko makko. ³⁰ Bay wonii o yettii dan njaram, o wi'i: «Fow laatike!» Bawto dun o liiyi hoore nden, o timmi.

³¹ Nde tawnoo nden pande ko hebulanagol fii *jalaande fowteteende nden e tawde kadi nden jalaande mo mawnde. Tawi Yahuudiyankeebe ben faalaaka yo fureeji din acce ka ledde altindiraade. Onsay be torii Pilaatu yo koyde fureeji din hele si di ittee don. ³² Onsay suufaabe ben ari heli koyde arano on e oya kadi mo o fempidanoo e mun. ³³ Bay wonii be hewtii Iisaa, be tawi o maayiino, laatii be helaali mo koyde den. ³⁴ Kono goddo e suufaabe ben tufiri mo

† 19.2 Ko dolokke bodeejo lando on bornotonoo.

†† 19.24 Zab. 22.19

conkenwal ka beccal, tun ndiyan e yiiyan yalti. ³⁵ Yi'udo mo on seeditike, awa seedee makko on ko goonga. Kanko non himo andi ko goonga o wowli, fii onon kadi no gomdiniron. ³⁶ Dun wadiri fii ko bindi dīn wi'i kon no laatora wonde: «Yi'al makko woo heletaake.» ³⁷ Nokku goo bindi dīn no wi'i kadi: «Be ndaaray mo be tufi on.» ††

Fii no Iisaa Surriraa

³⁸ Bawto dun goddo no wi'ee Yuusufu jeyaado Raa-mati, tawi on ko taalibaajo Iisaa nun, kono ko e nder gundoo sabu tawde himo hulunoo hooreebe Yahu-udiyankeebe ben, o torii Pilaatu yo o newnan mo o yetta furee Iisaa on. Pilaatu newnani mo. Onsay o ari, o yetti furee on. ³⁹ Nikodiyuusu oo yahunoodo ka Iisaa nande goo jemma, o ari kadi, o addori wa kiloo cap-pande tati tiiri jillaandi *mirri. ⁴⁰ Onsay be yetti furee Iisaa on, be tumbi e kasannge wondude e urngallooji, bay tawi ko dun woni namu Yahuudiyankeebe ben fii surrugol. ⁴¹ Tawi tutateeri no e nden nokkuure nde o fempaa e mun, e nder ndin tutateeri kadi tawi no ton qaburu keso mo hay gooto surraaka e mun taho. ⁴² Nde tawnoo nden nande ko palaande nde Yahu-udiyankeebe ben woni hebulanaade fii aseweere nden, awa kadi ko on qaburu buri badaade, be surroyi Iisaa e on qaburu.

Fii Immitagol Iisaa Almasiihu on

(Mat. 28.1-8; Mrk. 16.1-10; Luk. 24.1-12)

20 E alat, dun ko nallal aranal e nder yontere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna dawi bimbi law ka yenaande, tawi hentaaki taho. O tawi hayre nden itaama ka yenaande. ² Onsay o dogi, o tawoyi Sim'uunu Petruusu e oya taalibaajo mo Iisaa yidunoo, o wi'i be: «Be ittii Koohoojo on ka yenaande, men andaa ko honto be wadi mo!»

³ Onsay Petruusu e oya taalibaajo yalti, yaari ka yenaande. ⁴ Be didoo non be dogi, kono oya taalibaajo dogi buri Petruusu, o adii hewtude ka yenaande. ⁵ O ugginii, o yi'i kasannge on ka waalii, kono o naataali. ⁶ Sim'uunu Petruusu iwtirnoodo baawo makko on kapun kadi hewti, o naati ka nder yenaande, o haynii kasannge on no waalii don ⁷ e lefol wadanoongol ka hoore Iisaa ngol, tawi ngol wondaa e kasannge on, kono tawi hingol taggaa, hingol feere. ⁸ Onsay oya taalibaajo, adinoodo hewtude ka yenaande kapun kadi naati, o yi'i, o hoolii. ⁹ Tawi hari be faamaali taho ko bindi dīn wi'i kon wonde himo haani immitaade e hakkunde maybe ben. ¹⁰ Onsay kambe taalibaabe ben be yiltitii ka mabbe.

Fii no Iisaa Feejirani Mariyama Magaduuna

(Mrk. 16.9-11)

¹¹ Tawi Mariyama Magaduuna no darii ka baawo yenaande no wulla. E nder ko o wullata kon, himo uggini, himo ndaara nder yenaande nden. ¹² O yi'i

† 19.36 Egg. 12.46, Ada. 9.12, Zab. 34.21 †† 19.37 Zak. 12.10

malaa'ikaabe dido borniibe daneeji no joodii ka furee Iisaa on waalinoo don, goddo on telen ka hoore, oya on telen ka koyde.

¹³ Ben wi'i mo: «Debbo ko hondun wullataa?»

Kanko debbo on o jaabii be, o wi'i: «Ko fii be ittii doo Koohoojo an on, mi andaa ka o wadira.» ¹⁴ E nder ko o wi'ata dun kon, o yeyyitii, o yi'i Iisaa no darii, kono tawi o andaa wonde ko Iisaa non.

¹⁵ Onsay Iisaa wi'i mo: «Debbo ko hondun wullataa e ko hombo dabbitataa?»

Nde tawnoo himo sikka ko golloowo ka tutateeri, o wi'i mo: «Koohoojo si tawii ko an nabi mo, haray yeeto lan ko honto wadudaa mo, mi yahana mo.»

¹⁶ Iisaa wi'i mo kadi fahin: «Mariyama!»

Debbo on fewti mo, wi'i e haala Yahuudiyanke: «Rab-bunii!» (Ko woni dun ko «Karamoko'en».)

¹⁷ Kono Iisaa wi'i mo: «Wota a jogito lan, ko fii mi yentaali taho ka Ben an. Kono yahu ka musibbe an ben, wi'aa be wonde mido yentude ka Ben an e ka Ben mon, ka Alla an e ka Alla mon.» ¹⁸ Onsay kanko Mariyama Magaduuna o yahi, o wi'i taalibaabe ben wonde o yi'ii Koohoojo on, awa kadi kanko Iisaa o yewtii mo dun.

Fii no Iisaa Feejirani Sahaabaabe ben

(Mat. 28.16-20; Mrk. 16.14-18; Luk. 24.36-49)

¹⁹ E alat kiikiide, dun ko palaande aranere e nder yontere nden, tawi taalibaabe ben sokii baafe den ka be woni don sabu kulol ngol be huli Yahuudiyankeebe ben ngol. Onsay Iisaa ari darii hakkunde mabbe, o wi'i be: «Yo jam wonu e mon!» ²⁰ Bay wonii o wi'ii dun, onsay o holli be juude makko den e beccal makko ngal. Taalibaabe ben weltii fii ko be yi'i Koohoojo on kon.

²¹ Iisaa wi'i be kadi fahin: «Yo jam wonu e mon! Min kadi mi nulirii on wano Baabaajo on nulirimmi non!» ²² Bawto dīn kongudi, o wutti e hoore mabbe, o wi'i be: «Jabee *Ruuhu Seniido on. ²³ Be yaafanidon junuubaaji mun woo, di yaafante be. Be on yaafanaaki junuubaaji mun woo, haray di yaafaaka.»

Fii Sikkitande Tooma nden

²⁴ Tawi Tooma jammaado Siwtaado tawdaado e sappoo e didoobe ben wondaa e mabbe fewndo ko Iisaa ari. ²⁵ Onsay taalibaabe heddiibe ben wi'i mo: «Men yi'ii Koohoojo on!»

Kono o wi'i be: «Si mi yi'aali batte peje den ka juude makko, mi fawa hondu an ndun e batte den peje, mi fawa kadi jungo an ngon ka beccal makko, haray mi hoolotaako few.»

²⁶ Bay yontii, tawi taalibaabe Iisaa ben no ka suudu kadi, tawi hibe wondi e Tooma. Onsay Iisaa ari darii hakkunde mabbe, tawi baafe den no sokii, o wi'i be: «Yo jam wonu e mon!» ²⁷ E hoore dun o wi'i Tooma: «Bannu doo hondu maa ndun, ndaaraa juude an den, bannaa kadi jungo maa ngon, meemaa beccal an ngal. Wota a wonu mo hoolotaako, kono gomdin!»

²⁸ Onsay Tooma jaabii mo, wi'i: «Joomi an e Alla an!»

²⁹ Iisaa wi'i mo kadi: «Ko bay a yi'ii lan si hoolidaa. Kono maloore wonanii ben hooliibe be yi'aali!»

³⁰ Iisaa wadii kadi maandeeji hawniidi goo duududi e tawnde taalibaabe makko ben, di windaaki e ndee deftere. ³¹ Kono dundoo ko windanaa ko fii no gomdiniron wonde ko Iisaa woni *Almasiihu on e *Biddo Alla on, e fii no hebiron ngurndan e nder gomdingol innde makko nden.

Fii no Iisaa Feepirani Taalibaabe mun ben ka Daande Weendu

21 Bawto dun Iisaa feepitani kadi taalibaabe mun ben e daande nduu *Weendu Tiberiyaada. E hi-no no o feepirani be. ² Tawi Sim'uunu Petruusu e Tooma jammaado Siwtaado e Natanayiila oo mo Kanaa, dun ko e nder Jaliilu, e bibbe oo wi'eteedo Zabadii e taalibaabe makko dido goo no wondi.

³ Sim'uunu Petruusu wi'i be: «Mido yaade yungugol.» Kambe kadi be wi'i mo: «Menen kadi men yaaday e maa.» Be yalti, be yahi, be bakoyii ka laakun. Laatii e on jemma don be nangaali hay huunde.

⁴ Bay weetii, tawi Iisaa no darii ka daande weendu, kono tawi taalibaabe ben andaa wonde ko Iisaa.

⁵ Kanko Iisaa o wi'i be: «Faybe on hebaali hay lingii?» Be jaabii mo: «Hay gootii!»

⁶ Onsay o wi'i be: «Bugoree *jalaaji din ka sengo naamo laakun kun, on hebay!» Be bugii di, tawi hakkee ko liyyi din duudi, be alaa feere poodugol jalaaji din.

⁷ Onsay taalibaajo mo Iisaa yidunoo on wi'i Petruusu: «Ko Joomi on nii!» Nde Sim'uunu Petruusu nanirnoo wonde ko Joomi on nii, o bornii dolokke makko on, ko fii hari himo bortii, onsay o iwi ka laana o cikii ka nder ndiyan. ⁸ Beya taalibaabe ardi e laakun kun e nder poodorgol jalaaji din e hoore hidi heewi tew liyyi, ko fii hari hibe wodditori pencen on wa sogone teemedde didi. ⁹ Bay wonii be tippike ka leydi, be yi'i don liyyi no fawii e hoore yiite, wondude e bireedi.

¹⁰ Iisaa wi'i be: «Addee goddi e liyyi di nangudon jooni din.»

¹¹ Onsay Sim'uunu Petruusu yawi ka laakun, o poodi jalaaji din, o tippini ka leydi. Tawi din jalaaji no heewi liyyi njani yonudi teemedere e cappande jowi e tati. Fii kala non hidi duudunoo, kono jalaaji din seekaaki.

¹² Iisaa wi'i be: «Aree naamon.» Laatii hay gooto e taalibaabe ben suusaali mo landaade wi'a: «Ko an hombo nii?» Ko fii hari hibe andi ko Joomi on. ¹³ Onsay Iisaa badii, o yetti bireedi on e liyyi din, o jonni be. ¹⁴ Tawi ko

tammun dun non Iisaa no feejana taalibaabe mun ben gila o immintinaa e hakkunde maybe ben.

Fii Kaliifu mo Iisaa Halfini Petruusu on

¹⁵ Bay be gaynii paamude, Iisaa wi'i Sim'uunu Petruusu: «Ko an yo Sim'uunu mo Yuunusa, e hara hida yidi lan buri bee doo?»

O jaabii mo, o wi'i: «Hiyiii Joomi an, hida andi mido yidu-maa.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «Awa danko baaloy an koy.» †

¹⁶ Iisaa wi'i mo kadi: «Enee Sim'uunu mo Yuunusa, hida yidimmi?»

Kanko Sim'uunu o jaabii mo, o wi'i: «Hiyiii Joomi an, hida andi mido yidu-maa.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «Awa aynu baali an din.»

¹⁷ O wi'i mo kadi tammun: «Sim'uunu mo Yuunusa, e hara hida yidi lan?»

Dun aanini Petruusu fii ko o wi'i mo kon tammun si himo yidi mo. O jaabii mo, o wi'i: «Joomi an, hida andi kala huunde. Hida andi mido yidu-maa.»

Iisaa wi'i mo kadi: «Awa danko baali an din. ¹⁸ Ko fii ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, wa fewndo ko wonnoda suka, a daditantonoo hoore maa dolokke maa on, yahaa ka faaladaa. Kono si a nawyoyii, a fontay juude maa den, goddo dade, o nabe ka a faalanooka.»

¹⁹ Tawi ko o wi'iri dun, ko fii hollugol ko mayde honde Petruusu maayata fii mawningol Alla. Bay o gaynii yewtude mo dun, o wi'i mo: «Jokkan!»

²⁰ Kanko Petruusu o yeyyitii, o yi'i oo taalibaajo mo Iisaa yidi ka jokkata be, dun ko oo liyinoodo ka bernde Iisaa fewndo ko be paamaynoo, o wi'i: «Koohoojo ko hombo woni wattoowo on e joge.»

²¹ Bay o yi'ii mo, kanko Petruusu, o wi'i Iisaa: «Oo doo non Joomi an, ko hondun heboyta mo?»

²² Iisaa jaabii mo, wi'i: «Si mido faalaa o wona haa nde mi artoyi, haaju maa e dun? An jokkan tun!» ²³ E hoore dun, kan haala jonndiraa e hakkunde musibbe ben wonde on taalibaajo maayataa. E hara-le Iisaa wi'aali mo wonde on maayataa, kono ko o wi'i ko: «Si mido faalaa o wona haa nde mi artoyi, haaju maa e dun?»

²⁴ Ko on taalibaajo seeditii fii din piiji windi di. Awa hiden andi nden seeditoore makko ko goonga. ²⁵ Iisaa waduno piiji goo kadi buy. Si men winduno dun men fensiti, mi sikkaano si den defte de men windaynoo heyayno e aduna on.

† 21.15-17 Ko wonaa wi'eede «baaloy»

KUU'DE SAHAABAABE 'BEN

Fii Yentineede Iisaa Almasiihu on

1 Ko an yo Tawaafiilu, mi yewtuno ka deftere an aranere fii kala ko Iisaa nangannoo wadugol e jannugol, ² haa e jalaande yentineede makko, bawto o yamirde *sahaabaabe be o subinoo ben immorde e *Ruuhu Seniido on, ³ dun ko ben be o hollitii himo wuuri bawto o wareede, be o wadani seedeeji duudu fii ummutal makko ngal. O feenani be e nder balde capande nay, himo haalana be fii *laamu Alla ngun.

⁴ Nande goo, ko o wondi e mabbe, o yamirno be wota be woddito *Yerusalaam, kono yo be habbo fodaari Baabaajo on, o wi'i be: «Dun ko ndin ndi mi wowlani on fii mun. ⁵ Ko fii Yaayaa kapun ko ndiyan lootiraynoo, kono onon e nder balde nii ko Ruuhu Seniido on lootirtedon.»

⁶ Nde tawnoo hibe mottondiri takko makko, be landii mo, be wi'i: «Joomi, hara ko e on saa'i joddintintaa laamu *Isra'iila ngun?»

⁷ O jaabii be, o wi'i: «Wonaa onon haani andude fewndooji e saa'iiji di Baabaajo on toddori bawgal mun ngal e mun din. ⁸ Kono onon on hebay bawgal nde Ruuhu Seniido on ari e mon, wonon seedeebe an Yerusalaam e diiwal *Yahuuda ngal fow e diiwal *Samariiya ngal fow haa ka kattude leyde.»

⁹ Bay o gaynii be wowlande dun, wa fewndo ko be ndaarata mo, o yentinaa, onsay duulere wirni mo e gite mabbe.

¹⁰ Ko be tiggiti ka kammu, fewndo ko o yentata, worbe dido borniibe daneegi feenani be, wi'i be: ¹¹ «Ko onon yo be Jaliilu, ko hondun daridon, hidon ndaara nguu kammu? Iisaa oo yentinaado ka kammu e hakkunde mon artiroyay wano yiirudon o yentirinraama ka kammu nii.»

¹² Onsay be yiltitii Yerusalaam be iwi e ngon fello wi'eteengo Fello *Zaytuuni wodditorngo Yerusalaam yeru sagara yaadu happaandu e *jalaande fowte-teende nden. ¹³ Bay wonii be hewtiti, be naatiroyi ka suudu dow-dowru ndu be woni weerude e mun ndun. Tawi ben ko Petruusu, e Yuuhanna e Yaaquuba e Andaraawu, kapun e Filiipu e Tooma e Bartolomaawu e Matta e Yaaquuba mo Alfaa e Sim'uunu tawdaado e fedde *Zelotiibe ben, e Yahuuda mo Yaaquuba. ¹⁴ Be fow e nder nanondiral mabbe, be duumii e toragol Alla, toroda e rewbe ben wondude e Mariyama yumma Iisaa e neene-gootoobe makko ben kanko Iisaa.

† 1.12 Ko woni «sagara yaadu happaandu e jalaande fowte-teende nden»

Fii no Matiyaasa Suboraa

¹⁵ E den balde don, Petruusu immii, o darii hakkunde musibbe ben. Tawi ben moobinoobe don ko wa be teemedere e noogayo. O wi'i ben: ¹⁶ «Musibbe, bee ko windanoo kon wada, dun-le ko ko Ruuhu Seniido on longinoo Daawuuda kon, o *hiitii fii oo wi'eteedo Yudaasi ardinoodo bee nangunoobe Iisaa. ¹⁷ On no tawdanoo e men, awa kadi himo marnoo gebal e dee golle men.»

¹⁸ (Yudaasi hendorii ngesa mban njoddi janfa mun kan, ko don fii makko lanniri hippagol, fecco e hakkunde, nder reedu makko ndun fow lancitii. ¹⁹ Hakkee ko jeyaabe Yerusalaam ben fow andunoo fii dun, be inni mban ngesa e haala mabbe «Hakel-Dama», ko woni firo dun ko Ngesa Yiiyan.) ††

²⁰ «E hin-le no windii ka deftere Zabuura:

«Yo galle on den caabu,

hara hay gooto hodataa don.» †

«No windii kadi:

«Yo goddo lonto mo ka ardagol.» ††

²¹ Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Ko dun wadi, bee goddo e bee wondunoobe e men fewndo ko jindideten e Iisaa Joomi on, ²² gila ko Yaayaa lootunoo mo haa pande o yentinaa hakkunde men, heboo ko wonda e men seeditoo fii ummutal makko ngal.»

²³ Onsay be banni yimbe dido: goddo on no wi'ee Yuusufu, dun ko Barsabaa jammaado Yustuusa, oya on no wi'ee Matiyaasa. ²⁴ Onsay be torii, be wi'i: «Yaa an Joomiraado Andudo berde yimbe fow, banginan men ko hombo e bee dido subidaa ²⁵ fii ko lonto Yudaasi o golle e sahaabankaaku mun, bay kanko Yudaasi o sortike, o yahii ka o muuyanaa don.» ²⁶ Be wadi urba hakkunde ben dido, urba on hawri e Matiyaasa, on tawtinaa sahaabaabe ben sappoo e go'o.

Fii Arugol Ruuhu Seniido on

2 Nde jalaande juldeere wi'eteende *Pentakosta hewtunoo, tawi be fow hibe wondi nokkun gootun. ² Tun nde wootere, hawa wa hendu tiidundu iwri ka kammu ari, hebbini suudu ka be woni don.

³ Onsay wa dende yiite feenani be, de sendondiri, de woni e hoore mo kala e mabbe. ⁴ Be fow be heewi *Ruuhu Seniido on, be nangani wowlugol e *haalaaji goo, mo bee e ko Ruuhu on longini dun.

⁵ Tawi wa nden pande *Yahuudiyankeebe rewoobe Alla iwruube e leyde aduna on fow no Yerusalaam. ⁶ E

†† 1.19 Mat. 27.3-10 ‡ 1.20 Zab. 69.25 †† 1.20 Zab. 109.8

nder ko hawa kan wadata kon, jamaa moobinoodo don on jiiibii sabu ko mo kala e mabbe nanaynoo ben no wowla e haala mun kan tigi kon. ⁷ Dun njaldini be haa feyyiti, e hoore hibe wi'a: «Hara bee yimbe wonbe wowlude doo fow hinaa be diiwal Jaliilu? ⁸ Ko honno nanirden bee no wowla e haala ka muynuden kan tigi? ⁹ Dun ko enen bee Fartiyankooobe e Maadiyankooobe e Elaamiyankooobe e bee hodube Mesopotamii e ka diiwal Yahuuda e be Kapadoosi ben e be Pontii ben e be *Aazii ben, ¹⁰ e be Firgii ben e be Pamfillii ben e be Misira ben e bee jeyaabe e ndii leydi Libii kawtirbe e Sireonii e iwruube Roomu ben, ¹¹ dun ko Yahuudiyankeebe ben e naatube e diina Yahuudiyanke ben e jeyaabe Kereeti ben e Aarabeebe ben, enen doo fow en nanii hibe wowla e haala mo kala e men fii kuude Alla mawde den!» ¹² Tawi dun no njaldini be fota be fow haa hibe jibii, be nangi wi'indirgol: «Ko hondun du'un holli?»

¹³ Kono wobbe no awmotonoo be, wi'a: «Bee ko yarube haa mandilii!»

Fii Waaju Petruusu Aranu ngun

¹⁴ Ontuma Petruusu immodi e *sahaabaabe ben sappoo e go'o, o ewnii jamaa on, o wi'i be: «Ko onon yo Yahuudiyankeebe e kala hodudo Yerusalaam, heditee kongudi an din, andon dundoo. ¹⁵ Ko fii hinaa ko sikkudon kon, bee wonaa mandilube nii, ko walluhaa on nii. ¹⁶ E hino ko annabi Yuu'iila wi'unoo kon, himo wi'i: ¹⁷ «Alla daalii:

Ka balde sakkitore
mi tippinay Ruuhu an on e hoore kala tagaado haa heewa.

Onsay bibbe mon worbe e rewbe haaloyay ko Alla longini dun,

sukaabe mon ben yi'oya fepninande,
mawbe mon ben hoydoya koydi.»

¹⁸ «Kanko Alla o daalii kadi:

Ko non woniri e den palaade don,
mi tippinay Ruuhu an on e hoore
jiyaabe an ben worbe e rewbe,
be haala ko be longinaa.

¹⁹ Mi wada kadi kaawakeeji ka kammu dow,
e maandeeji ka hoore leydi,
dun hara ko yiiyan e yiite e duggal curki.

²⁰ Naange ngen wayloo nibe,
lewru ndun kadi wayloo yiiyan,
dun ko ado palaande Joomiraado on hewtude,
dun ko nden palaande mawnde teddunde.

²¹ Onsay kala jantotoodo innde Joomiraado on dan-doyte.» [†]

²² Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Ko onon yo *Isra'iilayankeebe, heditee dii kongudi an! Oo gorko wi'eteedo Iisaa, oo jeyaado Naasirata, on mo Allaahu on banginiri yeeso mon kaawakeeji moyyi e kuude e maandeeji, kon ko Alla warri e makko e hakkunde mon, wano andirdon non tigi, ²³ dun ko on wadaado e joge tippude e ebboore Alla nden e gandal makko adi-

[†] 2.21 Yul. 3.1-5

ingal ngal kanko Alla, warirdon mo wattugol mo e juude heeferbe ben, ben wariri mo fempugol wenga. ²⁴ Allaahu on immintinii mo, o sortii mo e nder ndin muuseendi mayde, ko fii hari gasataa ka nguli mayde kin jogoo mo ton. ²⁵ Ko fii hari Daawuuda wi'irii nii fii makko, woo:

«Mi yi'ay Joomiraado on saa'i woo yeeso an,
ko fii hari himo ka sengo naamo an
fii wota mi diwnu.

²⁶ Ko dun wadi si bernde an nden no heewi weltaare,
denngal an ngal no e nder welo-welo,
hay bandu an ndun fowtoto e nder tanyinaare.

²⁷ Ko fii a accoytaa wonkii an kin ka wonunde maybe,
awa kadi a jabataa *Seniido maa on laatoo joldo.

²⁸ A andinii lan laawi ngurndan din,
a hebbinay lan weltaare yeeso maa.» ^{††}

²⁹ Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Musibbe, newnanee lan mi yewta on no laabiri fii Daawuuda oo baabiraawo meeden, on maynoodo surraa, mo tawata yenaande mun no woodaa haa jooni hakkunde men. ³⁰ Nde tawnoo ko o annabaajo, himo andi kadi wonde Allaahu on woondanii mo woondoore wonde o joddinay goddo e jurriya makko on ka jullere laamu makko. ³¹ O *hiitino fii immintinegol *Almasiihu on, on mo accoytaake ka wonunde maybe ben, dun ko on mo bandu mun laatoytaako nolayndu. ³² Iisaa on non, Allaahu on immintinii mo, men fow ko men seedee dun. ³³ Alla bantirii mo ka sengo mun naamo, o hendike e juude Baabaajo on ko fodanoo kon, dun ko Ruuhu Seniido on, kanko kadi o tippinii dun, wano wondon yirude nii, e no wondon nanirde nii. ³⁴ Fii kala Daawuuda yahaali ka kammu, kono kanko tigi o wi'i:

«Joomiraado on daalanii Joomi an on:

Joodor ka sengo an naamo,
³⁵ haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.» [‡]

³⁶ Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Awa yo *bolondaaji Isra'iila din fow andu e nder pellital wonde Allaahu on wadii Iisaa, oo mo fempunodon, Almasiihu e Joomi.»

Fii Moftal Aranal ngal

³⁷ Bay be nanii dun, dun naati e berde mabbe den. Onsay be wi'i Petruusu e beya sahaabaabe: «Musibbe, ko hondun men haani wadude?»

³⁸ Petruusu wi'i be: «Tuubee, mo kala e mon kadi *lootoo maande kisiyee e innde Iisaa Almasiihu on, fii yaafuyee junuubaaji mon din. Onsay on hebay dokkal Ruuhu Seniido on. ³⁹ Ko fii fodaari ndin ko fii mon e fii bibbe mon ben e fii kala wodditiido, dun ko kala ben be Alla Joomiraado men on noddoyta.»

⁴⁰ Awa ko kongudi duuduudi goo kadi o seeditorani be, e himo waajotonoo be kadi, wi'a: «Dandee hoore mon e nguu jamaanu boyliingu.» ⁴¹ Ben jabube kongol makko ngol, lootaa maande kisiyee. Nden pande ko wa guluuje tato yimbe beyditii e mabbe.

⁴² Onsay be duumii e janndeeji ben sahaabaabe, e mottondirgol fii jokkere endan e naamidugol e toragol Alla. ⁴³ Njalaw hebi mo kala e mabbe. Tawi sahaabaabe

^{††} 2.28 Zab. 16.8-11 [‡] 2.35 Zab. 110.1

ben no wadaynoo kaawakeeji moyyi e maandeeji heewudi. ⁴⁴ Onsay gomdinnoobe ben fow wontidi, be hawti piiji din fow. ⁴⁵ Be yeeyi keyeeji mabbe din e ko wonani be kon, be senditi dun hakkunde mabbe, mo kala e ko hatonjini kon. ⁴⁶ Tawi jande woo e nder wakkilaare mabbe e nanondiral hibe wontidi, hibe ka *juulirde mawnde, awa kadi be naamidayno ka nder cuudi, be naamida e nder welo-welo e bernde laabunde, ⁴⁷ be manta Alla, be hebayno kadi sulfu jamaa on fow. Joomiraado on kadi no beydiraynoo *moftal mabbe ngal jande woo ben wonaabe dan-deede.

Fii no Jukkunnaajo Nawndiraa ka Dambugal Juulirde Mawnde

3 Nande goo, tawi Petruusu e Yuuhanna no yahude ka *juulirde mawnde ka waqutu juule-teedo e saa'i sappoo e jowabo on. ² Dun hawrondiri aaden jibindinaado e boofoyaagal no addeede joddi-nee ka dambugal juulirde mawnde wi'eteengal Dambugal Fotungal, fii toragol naatoobe ben ka juulirde, wano woowirannoo mo non kanko jukkunnaajo on jande woo. ³ No o yiirunoo Petruusu e Yuuhanna no e fii naatugol, o torii yo be okkor mo. ⁴ Kono Petruusu e Yuuhanna tenyini mo, be wi'i: «Ndaarii men!» ⁵ Kanko kadi o tenyini be, himo tanyininoo hebirgol be goddun.

⁶ Kono Petruusu wi'i mo: «Mi maraa kaalisi maa kanje, kono non mi okkorte ko mi jogii kon. Immo, waawaa yahude e innde Iisaa Almasiihu on, oo jeyaado Naasirata!» ⁷ Onsay kanko Petruusu o jogori mo jungo makko jaamo ngon, o immiini. Tun koyde on den e kolbule mun den sattiti. ⁸ O hawtii kisan, o nangani yaadu, o naatidi e mabbe ka juulirde mawnde e hoore himo yaha hocoo, manta Alla. ⁹ Jamaa on fow yi'i himo yaha manta Alla. ¹⁰ Bay be anditii wonde ko kanko joodotonoo toroo ka dambugal juulirde mawnde wi'eteengal Fotungal, be njaldi dun, be haawii fii kon ko o wadanaa.

Fii Waaju Petruusu Dimmu ngun

¹¹ Kono tawi on jukkunnaajo alaa seedude e Petruusu e Yuuhanna. Jamaa on fow dogiri ka be woniri ton, dun ko ka tungarru wi'eteendu *Tungarru Sulaymaana, e hoore hibe njaldi. ¹² Bay Petruusu yi'ii dun, o wi'i jamaa on: «Ko onon yo *Isra'iilayankeebe, ko fii hondun njaldandon fii dun? E ko fii hondun ndaarirton men nii, wa si ko doole amen maa dewal amen men imminiri oo neddo, o waawi yahude?» ¹³ Awa kadi on Alla Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba, dun ko on Alla baabiraabe men ben, o mawniniino on Jiyaado makko, dun ko Iisaa, on mo hendinnodon Pilaatu lando on, yeddudon, dun ko on mo o aadiinoo accitugol. ¹⁴ Kono onon yeddudon on *Seniido Feewudo, toridon sulfu fii yo on accitane warnoodo yimbe goo, ¹⁵ wardon on wondo dayyere ngurndan dan. Kono Allaahu on immintinii mo e hakkunde maybe ben. Ko men seedee

dun. ¹⁶ Ko tippude e gomdingol innde makko nden kanko Iisaa, wadi si oo neddo sattiti. Ko e immorde e innde Iisaa nden e gomdingol e mayre on wadi si oo neddo yedaa cellal timmungal yeeso mon on fow.

¹⁷ «Jooni non yo musibbe, mido andi, onon e hoorebe mon ben, ko angal andude warrunodon dun. ¹⁸ Kono ko non Allaahu on laatiniri kon ko o longinnoo annabaabe ben fow ko adii dun, dun ko wonde *Almasiihu makko on no haanunoo tampude. ¹⁹ Jooni non, tuubee, ruttodon fii yo junuubaaji mon din monte, ²⁰ fii no Joomiraado on yedira on saa'iiji fowtere immorde e makko, e fii no o additirana on on Almasiihu ko fodanodon, dun ko Iisaa. ²¹ Himo haani wonude ka kammu ton haa tuma Allaahu on heydintini ko o daalirnoo annabaabe makko laabube ben kon fow gila law. ²² Muusaa wi'uno: «Alla Joomiraado mon on yaltinanoyay on annabaajo wa'udo wa an min e hakkunde musibbe mon ben. Ko yo on hedoyo kala ko o wi'oyi on. ²³ Kono kala on mo hedoyaaki on annabaajo, o suutete e hakkunde jamaa on.»

²⁴ Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Annabaabe *hiitinoobe ben fow, gila e Samu'iila haa e hikiiibe e makko ben, hari hiitinoke fii dee palaade doo. ²⁵ Ko onon woni bibbe annabaabe ben e *ahadi ndi Allaahu on yettannoo baabiraabe men ben, ka o daalannoo Ibraahiima wonde: «Beynguureeji aduna on fow barkinte sabu jurriya maa on.» ²⁶ Ko fii mon onon taho Allaahu on addirnoo oo Jiyaado makko, mo o immintini e hakkunde maybe ben, fii ko barkinira on, sendugol mo kala e mon e wadugol ko boni.»

Fii no Petruusu e Yuuhanna Addiraa yeeso Mawbe ben

4 Wa fewndo ko Petruusu e Yuuhanna yewtata dun jamaa on, *yottinoobe sadaka ben e hooreejo aynoobe *juulirde mawnde nden e *Sadduusiyaabe ben ari. ² Ko fii hari be haabii ko ben woni waajaade jamaa on kon e ko ben woni banginde kon wonde ko e Iisaa ummutal maybe ben woni. ³ Be fawi be juude. Bay hari nibbii, be soki be haa bimbi nden jande. ⁴ Kono buy e nanunoobe din kongudi mabbe gomdini, adadu ben yimbe gomdinbe ko wa be guluuje njowo.

⁵ Bimbi nden jande yeesoobe Yahuudiyankeebe ben e mawbe mabbe ben e jannoobe fii Sariya ben mottondiri Yerusalaam, ⁶ wondude e Hannaana, dun ko yottinoowo mawdo sadaka on, e Qayaafa e Yaayaa e Iskandar, e beya jeyaabe e gorol yottinoowo mawdo sadaka on. ⁷ Be addi Petruusu e Yuuhanna hakkunde mabbe, be landii be, be wi'i: «Hara ko mbawdi hondi maa innde honde wadirdon dun?»

⁸ Onsay Petruusu heewudo *Ruuhu Seniido on wi'i be: «Ko onon yo yeesoobe jamaa e mawbe, ⁹ bay hande meden landiteede fii moyyere nde men wadani aaden jukkunnaajo, e noone no o ndikkiniraa, ¹⁰ awa andee fota, jamaa *Isra'iila on fow kadi anda, ko e innde Iisaa Almasiihu on, oo jeyaado Naasirata, dun ko on mo fempunodon, Alla immintini mo e hakkunde maybe ben, ko sabu on oo neddo selliniraa, o darii

† 3.25 Fud. 22.18 e 26.4

yeeso mon doo. ¹¹ Ko Iisaa on woni: «Hayre nde onon mahoobe ben hawkunodon nden wontii hittunde ka sobbundu.» ¹² Ko fii kisiyee hebortaa goddo goo si wonaa Iisaa Almasiihu on, sabu hay gooto okkaaka innde goo ka ley kammu doo, nde waaweten dadirde sabu mun si wonaa nde makko nden.»

¹³ Bay be yi'ii pellital Petruusu e Yuuhanna ngal, dun naldini be. Be ndaari be tawi bee ko be yinkoy koy jangaa, be anditiri be ko be wondaynoo e Iisaa kon.

¹⁴ Nde tawnoo jawndaado on no darii takko mabbe, be tawi alaa fus ko be jaaboo. ¹⁵ Be yamiri yo ben yaltine, be accana be mbatirdu ndun. Onsay be diisondiri hakkunde mabbe, be wi'i: ¹⁶ «Ko hondun wadeten bee? Ko fii no henani kala hodudo Yerusalaam wonde bee wadii kaawake moyyo tiidudo, en waawataa-le yedude dun. ¹⁷ Jooni non, fii wota dun lolu buri nii e hakkunde jamaa on, haden be, sattinane be wota be wowlan hay gooto nden innde hande kadi.»

¹⁸ Onsay be nullitani Petruusu e Yuuhanna, be tonjani be few waajagol maa janna e innde Iisaa. ¹⁹ Kono Petruusu e Yuuhanna jaabii be, wi'i: «Hara no feewi yeeso Alla ka men doftoo on, men acca Alla? ²⁰ Naawanee hoore mon dundon, ko fii men waawataa ronkude wowlude ko men yi'irnoo gite amen den kon e ko men nanirnoo noppi amen din kon.»

²¹ Be beydi be sattinande fii dun, kono bay be hebaali feere no be donkinira be, sabu ko jamaa on fow wonnoo mawinde Alla fii kon ko wadi don, be acciti be. ²² Tawi on neddo sellinaado, mo kaawake moyyo on wadaa e hoore mun, burnii duubi cappandey.

Fii no Gomdinbe ben Torori Alla

²³ Bay Petruusu e Yuuhanna accitaama, be yaari ka dimmoobe mabbe ben, be fillitani ben kala ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben wi'i be kon. ²⁴ Bay ben nanii ko be wi'i kon, be hawtiti, be ewnii Alla, be wi'i: «Ko an yo Joomiraado Tagudo leydi e kammu e baharu e kala ko woni e mun, ²⁵ ko an daalirnoo Ruuhu Seniido on, longindaa oo jiyaado maa, dun ko Daawuuda oo baabiraawo amen dundoo: «Ko fii hondun leyyi din monondiranta, e ko hondun jamaaji din joganii dii miijooji mehi?

²⁶ Lambe aduna on no dartodi, hikkondirbe e mabbe ben no wontidi, dartii Joomiraado on e *Almasiihu makko on.» ^{††}
²⁷ «Awa yaa an Alla, ka haqiiqa, e nder ndee saare doo, oo wi'eteedo *Heroodu e oo wi'eteedo Pilaatu Pontii, be wontiduno e be wonaa Yahuudiyanke ben, wondude e Isra'iilayankeebe ben, be dartii oo Kurkantoodo ma Seniido, dun ko Iisaa, on mo subidaa. ²⁸ Be wadiri dun faale maa on e bawgal maa ngal, fii timmingol kodduruyee maa on. ²⁹ Jooni non, yaa an Joomiraado, wattan yiili fii bee jokkuba men, newnanaa kadi jiyaabe maa ben fejnirngol daaluyeeji maa din pellital timmungal. ³⁰ Fontu sookewo maa ngon fii no jawndule e maandeeji e kaawakeeji moyyi

wadira e innde Kurkantoodo ma Seniido on, dun ko Iisaa.»

³¹ Bay be gaynii toraade, nokkuure nde be wonnoo e mun nden dimbii, be fow be heewi Ruuhu Seniido on, be woni e fejnirngol daaluyee Alla on pellital.

Fii Moftal Gomdinbe ben

³² Gomdinbe ben fow wonti bernde wootere e miijo wooto, tawi hay gooto e mabbe wi'ataa ko jeyi kon ko halal mun, tawi ko be kafu e fow. ³³ Tawi *sahaabaabe ben no seeditora bawgal tiidungal fii ummutal Iisaa Joomi on, moyyere tiidunde kadi woni e hoore mabbe be fow. ³⁴ Tawi baaso alaa hakkunde mabbe, ko fii kala marnoodo ngesa maa suudu yeeyitayno dun, adda coggu ko yeeyi kon, ³⁵ watta e juude sahaabaabe ben. Dun senditee, mo kala hendoo ko handi kon.

³⁶ Yuusufu kadi, dun ko on mo sahaabaabe ben jammi Barnabaasi (ko woni firo dun ko «wakkilinoowo»), on ko *Lewiyankeejo mo Siipuru, ³⁷ o yeeyi ngesa himo marnoo, o addi mbuudi din, o watti e juude sahaabaabe ben.

Fii ko Hebi Hanaaniya e Safiirata kon

5 Onsay gorko goo kadi wi'eteedo Hanaaniya e beyngu mun Safiirata yeeyi ngesa hibe marnoo. ² E nder haldigal makko e beyngu makko, o mari feccere coggu ko yeeyaa kon, o yetti ndeya feccere o watti e juude *sahaabaabe ben.

³ Onsay Petruusu wi'i mo: «Hanaaniya, ko honno Ibuliisa naatiri ka bernde maa haa ka fenanaa *Ruuhu Seniido on, maraa feccere coggu ngesa mban. ⁴ Ado a yeeyude mba, wonaa an jeyunoo mba? E bay a yeeyii mba, wonaa an jeyunoo coggu mabba on? Ko fii hondun non wadandaa ka bernde maa sifa ngal kuu-gal? Awa hinaa yimbe ben fenandaa, kono ko Alla.»

⁵ Nde Hanaaniya nanirnoo din kongudi, o yani, o maayi. Tun kulol njanol hebi ben hedinoobe don fow. ⁶ Onsay sukaabe ben immii wadi kasanng e makko, be nabi mo, be surroyi.

⁷ Bawto dun, bay wa saa'iiji tati feyyii, beyngu makko ari e hoore o andaali kon ko wadi. ⁸ Onsay Petruusu wi'i mo kanko debbo on: «Yeeto lan si tawii ko nguu coggu doo yeeyudon ngesa mban.»

Debbo on jaabii mo, wi'i: «Eyyo, ko nguu coggu doo.»

⁹ Petruusu wi'i mo fahin: «Ko fii hondun haldandon ndarndagol Ruuhu Joomiraado on? Awa e hino surroybe moodi maa ben ka dambugal daa. Be nabete an kadi.»

¹⁰ Don kisan o yani e ley koyde Petruusu, o maayi. Wa ko sukaabe ben naatata, be tawi kanko debbo on kadi o maayii. Be nabi mo, be surroyi takko moodi makko. ¹¹ Kulol moolanaangol kadi hebi *moftal ngal fow e kala nanunoobe fii dun.

† 4.11 Zab. 118.22 †† 4.25-26. Zab. 2.1-2

Fii Kaawakeeji Moyyi di Sahaabaabe ben Wadi

¹²Tawi sahaabaabe ben no wadude maandeeji e kaawakeeji moyyi duududi hakkunde jamaa on. Hari kambe gomdinbe ben fow hibe mottondiri e nder nanondiral mabbe ka *Tungarru Sulaymaana. ¹³Tawi jamaa on no mantude be fota, kono hay gooto e mabbe suusataano be badaade. ¹⁴Tawi jande woo wonbe gomdinde Joomi on no beydaade fota, hara ko worbe e rewbe. ¹⁵Awa kadi nawnube no addetenoo ka sera ballaje, wallinee e buutuujji maa e gate, fii nde Petruusu no feyya, hay si ko yo dowdi makko ndin hawru e goddo e mabbe. ¹⁶Lappi lappi yimbe no wug-gotonoo iwa e deya ca'e heedude e Yerusalaam, be ad-dora nawnube ben e be jinna tampini, ben fow sellinaa.

Fii no Sahaabaabe ben Naawiraa

¹⁷Onsay *yottinoowo mawdo sadaka on e kala won-dunoobe e makko, dun ko ndee fedde bee *Saddu-usiyaabe, be hawtodi e nawliigu timmungu. ¹⁸Be fawi sahaabaabe ben juude, be soki be. ¹⁹Kono e nder on jemma, malaa'ikaajo Joomiraado on udditi baafe kaso ngon, o yaltini be, o wi'i be: ²⁰«Yahee wonoyon ka *ju-ulirde mawnde, feynninanon jamaa on kala kongudi fii dan ngurndan kesan.»

²¹Bay be nanii dun, no weetirnoo, be naatoyi ka ju-ulirde mawnde be woni e waajagol.

Onsay yottinoowo mawdo sadaka on e wondibbe mun ben hewti, be nodditi dental fewjoobe ben, e dental mawbe *Banii-Isra'iila'en ben fow, be immini ko yahana sahaabaabe ben ka kaso. ²²Bay ben suufaabe hewtii, laatii be tawaali beya ka kaso. Be yiltitii be huni-tii be, be wi'i: ²³«Men yahuno, men tawi kaso ngon no sokiraa no holnori, ayninaabe dame den kadi mo bee e ka woni. Kono bay men udditii, men tawaali hay gooto nder ton!» ²⁴Nde hooreejo aynoobe juulirde nden e hooreebe yottinoobe sadaka ben nanirnoo din kongudi, be jibii fii ben e ko honno fii dun sakkitoroy-ta.

²⁵Tun goddo ari, wi'i be: «E hino yimbe be sokunodon ka kaso ben ka waajotoo jamaa on ka ju-ulirde mawnde too!»

²⁶Onsay hooreejo aynoobe ben e suufaabe mun ben yahani be, addi e baawo doolugol be, sabu hibe hulunoo wota jamaa on fidir be kaaye. ²⁷Bay be addii be, be darni be yeeso dental fewjoobe ben. Onsay yottinoowo mawdo sadaka on landori be nii, wi'i: ²⁸«Hidon andi hari men hadiino on few waajorgol ndee innde! Jooni non e hino on lannii lollinde waajuuji mon din Yerusalaam. E hoore dun hidon faalaa fawude kii wonkii oo neddo e hoore amen!»

²⁹Onsay Petruusu e sahaabaabe ben jaabii be, wi'i: «Ko Alla doftetee edii yimbe ben. ³⁰On Alla baabiraabe men ben immintinii Iisaa, on mo warirdon fempugol e leggal, wenga. ³¹Allaahu on bantirii mo ka sengo mun naamo, wadii mo Ardotoodo e Dandoowo fii okkugol

*Isra'iila'en feere no be tuubira e no be yaaforanee junuubaaji. ³²Menen e Ruuhu Seniido mo Allaahu on yedi ben doftiibe mo, ko men seedee dun.»

³³Bay ben nanii ko ben sahaabaabe wi'i kon, be hibbii haa be faalaa be warude. ³⁴Kono Fariisiyaajo jannoowo fii Sariya on, wi'eteedo Gamaliyiila, mo jamaa on fow hoolii, hawtii ka nder dental, yamiri yo ben sahaabaabe yaltine ton taho. ³⁵Onsay o wi'i: «Ko onon yo Isra'iilayankeebe, wattanee yiila e ko miijidon wadugol bee kon. ³⁶Ko fii hidon andi neebaali ko Teyo-daasu, waditiido ko teddudo, immii, mo wa yimbe teemedde nayo iwtirnoo baawo mun. Kanko Teyodaa-su o waraa, doftinoobe mo ben fow lancaa. E hoore dun hay huunde nantaaka. ³⁷Bay feyyii e on, wi'eteedo Yudaasi, jeyaado Jaliilu, immii ka fewndo windito. O dabbi yimbe ko iwtira baawo makko, on ka-di mulaa, doftinoobe mo ben fow kadi saakitaa.

³⁸Jooni min mi wi'ay on, tertee bee yimbe, acciton be, be yaha. Si tawii dee ebbooje maa dee kuude ko e neddanke'en iwi, de bonoyay. ³⁹Si tawii non ko e Alla iwri, haray on waawataa de bonnude. Reenee fii wota on wonu habidoobe e Alla!»

⁴⁰Be fow be iwtiri e baawo ko o wi'i kon. Onsay be nodditi sahaabaabe ben, be focci be, be hadi be wowlugol innde Iisaa, be acciti be. ⁴¹Kambe kadi be yalti ka hakkunde dental e hoore hibe weltii ko tawi kon hibe foddi e aybineede fii innde Iisaa nden. ⁴²Tawi be haabataano waajagol janna ka juulirde mawnde e ka cuudi fii Kibaaru Moyyo Iisaa Almasiihu on.

Fii no Taalibaabe ben Toddornoo Yeesoobe ko Wallitoo be

6 Nde tawnoo taalibaabe ben no beydaade tun e den balde don, Yahuudiyankeebe wowloobe haala Gereeki wonbe hakkunde mabbe ben woni e njurjur-tugol beya Yahuudiyankeebe, sabu ko be welsindii wadangol keynguube mabbe ben ko ben handi jande woo kon. ²Onsay *sahaabaabe ben sappoo e dido nodditi taalibaabe ben no be fotata fodde, be wi'i ben: «Haanaa ka acciten daaluyee Alla on fii sendugol naameteeji tun. ³Ko dun wadi, yo musibbe, subee hakkunde mon yimbe njeedido, hara ko holniibe, heewube Ruuhu Allaahu on e faamu, ko halfinen dee golle. ⁴Dun, menen men duumoto e toragol e kurkanagol daaluyee on.»

⁵Din kongudi weli be no be fotata fodde. Onsay be subii oo wi'eteedo Astefaana, on ko neddo heewudo gomdinal e *Ruuhu Seniido on, e Filiipu e Porokoor e Nikanuura e Timuuna e Parmeena e Nikolaasi mo ka wi'etee don Antiyoosi-Sirii, on ko naatunoodo e diina Yahuudiyanke. ⁶Onsay be weebitani be sahaabaabe ben, ben *fawi juude mun den e hoore mabbe, du'anii be.

⁷Tawi daaluyee Alla on no layude tun, adadu taalibaabe ben no beydaade fota e nder Yerusalaam. E hoore dun jamaa *yottinoobe sadaka duududo no doftaade gomdinal ngal.

Fii no Astefaana Nangiraa

⁸Tawi Astefaana, on heewudo sulfu e bawde, no wadaynoo kaawakeeji moyyi mawdi e maandeeji e hakkunde jamaa on. ⁹Onsay wobbe be Sirenii e be Aleksandiri e bee be Silisii e be *Aazii, wonnoobe ka julirde wi'eteende Juulirde Rindinaabe, be woni e yed-dondirgol e Astefaana. ¹⁰Kono tawi be alaa kutu dartagol faamu makko ngun e kongudi di Ruuhu Allaahu on longinaynoo mo din.

¹¹Onsay be yeeni wobbe yo wi'u: «Men nanirii mo kongudi hoynu di Muusaa e Alla!» ¹²Ko nii be yuuniri jamaa on e mawbe ben e jannoobe fii Sariya on, ben ari nangiri Astefaana doole, be nabi mo ka dental fewjooobe ben. ¹³Tawi hiibe ebbi wobbe ko seeditoo fe-naande, ben wi'i: «Oo neddo no jokki aybingol nokku-ure hormorde nden e Sariya on. ¹⁴Ko fii men nanii himo wi'a wonde, Iisaa, oo jeyaado Naasirata, lancay ndee nokkuure, o wayla kadi naamuji di Muusaa wadani en din.»

¹⁵Onsay ben wonnoobe ka dental don ndaari mo kanko Astefaana, tawi yeeso makko ngon wa'itii wa yeeso malaa'ikaajo.

Fii Yewtere Astefaana nden

7 Onsay *yottinoowo mawdo sadaka on landii mo, wi'i: «Hara dun ko non woniri?»

²Astefaana jaabii, wi'i: «Ko onon yo musibbe an e baabiraabe an, heditee! Alla Jom Mangural on feepan-no Ibraahiima ben men fewndo ko o wonnoo Mesopotamii, dun ko ado o hodoyde Haraana. ³O daalanno mo, o wi'i: «Yaltu ka leydi maa e ka bolondaa maa, yahaa haa e leydi ndi mi holloyte.» †

⁴Kanko Astefaana o wi'i kadi: «Onsay o yalti e ndin leydi ben Kaldiyankeebe, o hodoyi Haraana. Bay ben makko faatike, Allaahu on addi mo kanko Ibraahiima haa e ndii leydi ndi wondon e mun jooni. ⁵E hoore dun o yedaali mo ndondi woo e ndii leydi, hay non yeru ka o tippa koyngal. Kono o fodi mo okkugol mo ndi, ndi wona halal makko kanko e jurriya makko aroyoowo baawo makko on. Wa fewndo ko Alla daalani mo dun, hari o maraa bidde. ⁶Allaahu on daalani mo kadi wondema jurriya makko on aroyay nde daakoyii e leydi jananiiri, wonbe e ndin leydi kurkoya be, tampina e nder duubi teemedde nay. ⁷Kono o daalani mo kadi, o wi'i: «Ko min naawata on jamaa kurkoydo be. Bawto dun, be yaltoya ton, be rewoyamma e ndee nokkuure doo.» †† E hoore dun Allaahu on yettodi e makko *ahadi ndi maande mun woni *sunninegol. Ko e nder dun Ibraahiima dani Issaaqa, o sunnini mo ka palaande jeetatabere. Issaaqa wadiri non Yaaquuba, Yaaquuba kadi wadiri non e maamiraabe men ben, dun ko bibbe makko ben sappoo e dido.

⁹«Ben maamiraabe men nawli Yuusufu, be yeeyi mo fii nabegol *Misira. ¹⁰Kono tawi Alla no wondi e makko, o sorti mo e nder din tampereji makko fow,

† 7.3 Fud. 12.1 †† 7.6-7 Fud. 15.13-14, e Egg. 3.12

Alla okki mo sulfu e faamu yeeso Fir'awna. On lando Misira wadi mo ardotoodo leydi Misira ndin, e ka galle makko kanko lando on. ¹¹Bawto dun, heege wadi e nder leydi Misira ndin fow haa hewtoyi *Kanaana, tampere nden tiidi, tawi ben maamiraabe men alaa hebude ko naama. ¹²Yaaquuba nani wonde naametee no woodi Misira. Ka laawol aranol, o immiini faybe makko ben, dun ko maamiraabe men ben. ¹³Ka laawol dimmol, Yuusufu andintinii ben-gootoobe mun ben, ko onsay Fir'awna andi iwdi Yuusufu ndin. ¹⁴Onsay Yuusufu immiini ko yahana ben makko Yaaquuba e beyn-guure mun nden fow, tawi ben no yonunoo cappande njeedido e njowo. ¹⁵Kanko Yaaquuba o yahi Misira. Ko don kanko e ben maamiraabe men be faatii. ¹⁶Be nabaa Sakiima, be wattinoyaa ka berde de Ibraahiima ittunoo kaalisi soodi Sakiima don e juude bibbe Hamuura ben.

¹⁷«Nde tawnoo saa'i on badike ka Allaahu on hunna ko o fodunoo Ibraahiima kon, tawi jamaa makko wondo Misira on, no burtude tun duudude, ¹⁸haa nde goddo mo andaano Yuusufu laamii Misira. ¹⁹On lando dayni lepol men ngol, o tampini maamiraabe men ben haa o hawkini be bibbe mabbe ben fii wota ben wuuru. ²⁰Ko fewndo on saa'i don Muusaa jibinaa, tawi himo labaa yeeso Alla. O muyninaa lebbi tati ka galle ben makko. ²¹Bay o accaama ka yaasi, jiwo Fir'awna on hocci mo, ne'iri mo wa bidde mun. ²²Onsay Muusaa jannaa gande Misirayankoobe ben fow, o woni tiida-kongudi e kuude.

²³«Bay wonii o timminii duubi cappande nay, o miijii e bernde makko fii yewtoyagol musibbe makko ben, dun ko *Banii-Isra'iila'en. ²⁴O yi'i goddo e ben musibbe makko no tampinee. O ari dandugol mo, o yottanii mo, o wari Misirayankoojo on. ²⁵Tawi himo sikka musibbe makko ben faamay wonde Allaahu on yedii be kisiyee tippude e sookeeje makko den, kono kambe be faamaali dun. ²⁶Bimbi nden pande, o yaltiti e hakkunde wobbe e ben musibbe makko ka piirata, o woni e moyyintingol hakkunde mabbe, o wi'i be: «Ko onon woni musibbe, ko fii hondun mo kala e mon no tampina oya?»

²⁷«Kono wonnoodo tampinde jokondo mun on wig-gii Muusaa, wi'i: «Ko hombo wadu-maa lando e naawoowo e hoore amen? ²⁸Kaa a faalaa lan warude, wano warirdaa Misirayankoojo on non hanki?» ²⁹Sabu ngol kongol, Muusaa dogi, yahi daakoyii e ndii leydi wi'eteendi Midiyaani, o dani don bibbe dido.

³⁰«Duubi cappande nay bawto dun, malaa'ikaajo feepani mo e loyngol yiite ka pitahun woni sumude ka wulaa fello *Sinaayi. ³¹Bay o yi'i dun, kanko Muusaa o njaldi fii kon ko o yi'i. Nde tawnoo himo badaade fii tenyingol, o nani Joomiraado on no wi'a: ³²«Ko min woni Alla Joomiraado baabiraabe maa ben, Alla Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba.» Onsay Muusaa diwni, tawi suusataa ndaarirde ton.

³³«Joomiraado on daalani mo kadi, wi'i: «Solu pade maa den, ko fii ndee nokkuure nde wondaa e mun ko nokkuure hormorde.» ³⁴O daalani mo kadi, o wi'i: «Mi

yi'ii tampere jamaa maa wondo Misira on, mi nanii woytaango mabbe ngon, mi jippike fii jatingol be.» O daalani mo kanko Muusaa, o wi'i: «Mido imminde ma Misira.»

³⁵ Kanko Astefaana o wi'i kadi: «Ko Muusaa on mo be hayfinnoo be wi'i: «ko hombo wadu-maa lando maa naawoowo?», ko on Alla immini tippude e ballal malaa'ikaajo feenannoodo mo ka pitahun on fii wonugol lando e sottoowo. ³⁶ Ko on yaltini be e hoore wadugol kaawakeeji e maandeeji e nder leydi Misira, haa nabani ka *Baharu Bodeejo e ka wulaa e nder duubi cappande nay.

³⁷ Ko Muusaa wi'unoo Bani-Isra'iila'en wonde: «Alla yaltinanoyay on annabaajo wa'udo wa an min e hakkunde musibbe mon ben.» ¹³⁸ Fewndo ko jamaa on mottondirnoo ka wulaa, ko kanko wondunoo e malaa'ikaajo yewtaynoodo mo on ka fello Sinaayi, wondude kadi e maamiraabe men ben. Ko kanko kadi Alla yedi daaluyeeji ngurndan din fii hewtingol en di. ³⁹ Kono tawi maamiraabe men ben faalaaka mo doftaade, be bugitii mo, tawi berde mabbe ko Misira fewti. ⁴⁰ Be wi'i *Haaruuna: «Moyyinan men allaaji ko ardoo men. Ko fii men andaa ko hebi Muusaa oo yaltindo men leydi Misira.» ⁴¹ E nder den balde don be moyyini nandolla ga'un nagge, be addani ndun nandollaaru sadaka, be weltori kon ko be moyyiniri juude mabbe. ⁴² Onsay Allaahu on hucci be, o accidi be e rewugol koodo den ka kammu, wano windori non ka deftere annabaabe ben, ka o daali don:

«Ko onon yo bolondaa *Isra'iila,
fewndo hirsaynodon wadon sadakaaji ka wulaa
e nder duubi cappande nay,
hara ko min wadanaynodon dun?

⁴³ Kono bay on rewii oo allaajo wi'eteedo Muluuka, on rewii kadi ndee hoodere oo allaajo mon wi'eteedo Ronfa,
din nandollaaji di moyyindon fii ko rewon,
min kadi mi bugoto on toonin *Baabiila.» ††

⁴⁴ «Tawi maamiraabe men ben no wondi e *rewirdu ndu seeditoore nden woni e mun ndun ka wulaa ton, wano yewtidaynoodo e Muusaa on yamirirnoo mo yo ndu moyyinire non, e sifa no o hollirnoo mo non kadi. ⁴⁵ Bay maamiraabe men hikkiibe e bendon ben yettitii ndu, be yaadi e mayru, tippude e yamiroore Yaasuwa, e ndii leydi dii leyyi di Alla bugitinoo yeeso mabbe, ndu lutti don haa hewti e Daawuuda, ⁴⁶ on mo Allaahu on yedi sulfu, o torii ka o darnana Alla Yaaquuba on suudu, ⁴⁷ kono ko Sulaymaana wonnoo ko darnani mo suudu.

⁴⁸ E hin-le Jom Bural on hodataa e ko goddo mahiri juude, wano annabaajo on holliri non wonde, Alla daali:

⁴⁹ «Ko kammu ngun woni jullere laamu an nden,
leydi ndin wonanimmi ka mi tippa.»
Joomiraado on daaluno:
«Ko suudu hondu darnanton mi,
maa ko nokkuure honde wonantammi fowtorde?»

† 7.37 Yaj. 18.15 †† 7.42-43 Amu. 5.25-27

⁵⁰ E hara hinaa bawgal an mi warri dun fow?» ‡

⁵¹ «Ko onon yo yimbe yoorahooorebe, be berde mun e be noppi mun uddi, onon non ko on dartotoobe soono woo *Ruuhu Seniido on, wano baabiraabe mon ben dantoraynoo non! ⁵² E hara, ko hombo e annabaabe ben wonnoo mo baabiraabe mon ben bittinaano? Hay be warno ben adinoobe *hiitaade fii arugol Feewudo on, on mo janfidon wardon, ⁵³ dun ko onon be huu-toraali Sariya mo malaa'ikaabe ben hewtinnoo on on!»

Fii Piyeede Astefaana

⁵⁴ Bay ben nanii dun, berde mabbe den sokii, be natindiri piye mabbe den, monee makko kanko Astefaana. ⁵⁵ Kono kanko Astefaana o burti heewude Ruuhu Seniido on, o tiggittii ka kammu, o yi'ii annoora Alla on, o yi'ii kadi Iisaa no darii ka sengo jaamo Alla. ⁵⁶ Kanko Astefaana, o wi'i: «Mi yi'ii kammu ngun no udditii. E hino ka *Bii-Aaden on darii ka sengo jaamo Alla!»

⁵⁷ Onsay be fow be uddi noppi, be sonki e makko, be wubbani mo. ⁵⁸ Be radii mo haa ka baawo saare, be wariri mo kaaye. Seedebe ben acci concii mun din e ley koyde suka no wi'ee Saawulu.

⁵⁹ Wa fewndo ko be fidata mo kanko Astefaana kaaye, tawi himo tororde nii, wi'a: «Ko an yo Joomi an Iisaa, jabbo wonkii an kin!» ⁶⁰ Onsay o jiccii kadi, o ewnii ko tiidi, o wi'i: «Joomi, wota a faw oo junuubu e hoore bee!» No o gaynirnoo wowlude dun, o timmi.

8 Tawi Saawulu no wonani fii mayde Astefaana nden.

Fii no Saawulu cukkori Moftal ngal

Nden pande jokkere mawnde hebi dental gomdinbe wongal ngal Yerusalaam haa be fow be saakitii be yaari e ngal diiwal Yahuuda e Samariiya, si wonaa *sa-haabaabe ben. ² Onsay yimbe be dewal ben surri Astefaana, be fesi mo kadi fota. ³ Tawi Saawulu kapun ko lancaynoodo *moftal gomdinbe ben, ko fii himo naataynoo e cuudi fii wippitugol gomdinbe ben, worbe e rewbe, o feroo ka kaso. ⁴ Ko ben saakitanoobe yahaynoo nokkeeli fow waajoo fii Kibaaru Moyyo on.

Fii no Kibaaru Moyyo on Lolliri Samariiya

⁵ Filiipu kadi yahi e saare jeyaande e diiwal *Samariiya, o waajii don fii *Almasiihu on. ⁶ Bay jamaa on nanii ko Filiipu yewtata kon, be yi'ii kadi maandeeji di o woni wadude din, be habbitii e kongudi di o woni yewtude din. ⁷ Sabu tawde jinnaaji no yaltaynoo e yimbe du-udube be di wonnoo e mun, e hoore hidi haaca ko tiidi, awa kadi maaya-banduube buy e bofoobe sellinaama. ⁸ Onsay welo-welo moolanaango wadi e nden saare.

⁹ Kono tawi ado dun, gorko wi'eteedo Sim'uunu no e nden saare, wadaynoodo mbilankaaku njaldina jamaa Samariiya on, waditiido ko teddudo. ¹⁰ Hari be fow, gila e tosooko on haa e burdo mawnude on, hibe habbi e

‡ 7.49-50 Isa. 66.1-2

makko, hibe wi'a: «Oo ko bawgal Alla wi'eteengal Mawngal ngal!» ¹¹ Tawi hibe habbinoo e makko sabu tawde gila neebii himo njaldiniraynoo be mbilankaaku-uji makko. ¹² Kono bay be hoolike Filiipu on fejninando be innde Iisaa Almasiihu on e Kibaaru Moyyo fii *laamu Alla ngun, onsay worbe e rewbe *lootaa maande kisiyee. ¹³ Sim'uunu kadi gomdini. 'Bay o lootaa maande kisiyee, tawi o seedataa e Filiipu. O watti yi'ude maandeeji mawdi e kaawakeeji moyyi ka wadata, o njaldi fii dun.

¹⁴ Nde bee sahaabaabe wonbe Yerusalaam nanirnoo wonde hodube Samariya ben jabii daaluyee Alla on, be imminani be Petruusu e Yuuhanna. ¹⁵ Ben ari ka mabbe, be toranii be fii yo be hebu *Ruuhu Seniido on. ¹⁶ Ko fii hari Ruuhu Allaahu on jippaaki e hoore hay gooto e mabbe taho, hari ko maande kisiyee tun be lootaa e innde Iisaa Joomi on. ¹⁷ Onsay Petruusu e Yuuhanna *fawi juude mun den e hoore mabbe, ben hebi Ruuhu Seniido on.

¹⁸ 'Bay Sim'uunu ndarii tawii ko nde sahaabaabe ben fawunoo juude mun den e hoore mabbe si be okkaa Ruuhu Allaahu on, onsay o addani be mbuudi, o wi'i be: ¹⁹ «Yedee lan min kadi ngal bawgal, fii yo tawu kala mo mi fawi juude an den e hoore mun hebay Ruuhu Seniido on!»

²⁰ Kono Petruusu wi'i mo: «Yo kaalisiji maa din halkodu e maa, bay hida sikka dokkal Alla ngal ko kaalisi heborta! ²¹ Ko fii a alaa gebal, a alaa ndondi e nder dun, bay bernde maa nden laabaa yeeso Alla. ²² Tuubu fii dii mijooji bondi wondi ka bernde maa, torodaa Joomiraado on no di yaaforee si no gasa. ²³ Ko fii mi yi'ii hida tumbii e nder hahhannde, hida humondiri e angal peewal.»

²⁴ Onsay Sim'uunu jaabii, wi'i: «Onon tigi toranee lan Joomiraado on fii kon ko wi'udon wota hewtan.»

²⁵ 'Bay ben dido be sahaabaabe ben imminoo gaynii fejninde daaluyee Joomiraado on e seeditanagol mo, be yiltitii Yerusalaam. E nder yiltitagol mabbe ton, be waajii fii Kibaaru Moyyo on e nder kodooli Samariyan-keebe duududi.

Fii ko Wadi kon hakkunde Filiipu e Nuunaado mo Ecopii on

²⁶ Malaa'ikaajo Joomiraado on fejnani Filiipu, wi'i mo: «Immo jokkaa laawol iwungol Yerusalaam yaari Gaaza, dun ko ngol ka sengo ley, jaarungol ngol ka wulaa.»

²⁷ Onsay o immii o yahi, o haccii gorko *nuunaado mo Ecopii toowa ndarndeejo e nder laamateeri ndi debbo wi'eteedo Kandaas laamii e mun Ecopii. Tawi ko on gorko halfinaa ngaluuji on debbo fow, tawi on no arnoo Yerusalaam fii rewugol Alla. ²⁸ Ko on yiltitotoo Ecopii, tawi himo joodii e hoore *giri-giriwal makko ngal pucci poodata, himo jangora deftere annabi Isaaya nden. ²⁹ Onsay Ruuhu Allaahu on yamiri Filiipu, wi'i: «Wuggo, hewtitodaa oo mo giri-giriwal.»

³⁰ Onsay Filiipu dogi. 'Bay o badike on mo Ecopii, o nani on no janga deftere annabi Isaaya nden. O landii

mo, o wi'i: «Hara hida faamude koo ko wondaa jangude?»

³¹ On gorko jaabii, wi'i: «Ko honno mi faamirta si goddo sifanaaki lan?» Onsay o noddi Filiipu yo o yawu, o joodoo takko makko.

³² Tawi ko oo aaya doo o wonnoo jangude:

«Himo dowiraa wa baalii hirsoyteengii,
hara o udditaali hunduko,
wa baalun mbobidankun tayoowo kun leebi.

³³ E nder ko o hayfinaa kon, be fanni mo goonga.

Hara non ko hombo fillitotoo fii jamaanu makko ngun?

Ko fii ngurndan makko dan tayaama ka hoore leydi.» †

³⁴ 'Bay kanko nuunaado on o gaynii jangude dun, onsay o wi'i Filiipu: «Mi torike ma, andinan ko hombo oo annabaajo wovli fii mun, si ko kanko tigi maa si ko goddo goo?» ³⁵ Onsay Filiipu yetti haala kan, o fuddorani mo on aaya mo o jangi, o fejninani mo Kibaaru Moyyo Iisaa on.

³⁶ E nder yaadu mabbe ndun, be yi'oyi ka ndiyan woni. Onsay nuunaado on wi'i: «E hino ndiyan, ko hondun hadatammi *looteede maande kisiyee?» ††

³⁸ Onsay on nuunaado yamiri yo giri-giriwal ngal darne, o ukkodi e Filiipu ka ndiyan, on looti mo don maande kisiyee. ³⁹ 'Bay be yawii ka ndiyan, Ruuhu Joomiraado on jilii Filiipu, nuunaado on yiitaali mo hande kadi. O jokkiti laawol makko e hoore himo weltii. ⁴⁰ Filiipu kapun taw tun no Asduuda. Gila don o waajii fii Kibaaru Moyyo on e ca'e de o rewii e mun den fow haa o hewti Seezariya.

Fii no Saawulu Gomdini

(Sah. 22.6-16, 26.12-18)

9 Kono tawi Saawulu kapun no wadi ka wonkii mun kambirangol taalibaabe Joomi on mayde. Kanko Saawulu o yahi ka *yottinoowo mawdo sadaka on, ² o wi'i on yo o windu bataake haa e dee juulirde Yahu-udiyankeebe wonde Damaasi, fii no o andira si tawii no woodi ton worbe maa rewbe jokkuba laawol Iisaa ngol, o yaha o habboya be, o adda Yerusalaam.

³ Bawto dun, bay o yahii haa o badike Damaasi, tun nde wootere ndaygu iwri ka kammu ari, hundi mo. ⁴ O yani kisan ka leydi, o nani hawa no wi'a mo: «Saawulu, Saawulu, ko fii hondun wondaa mi cukkanaade?»

⁵ On jaabii, o wi'i: «Ko an hombo nii, yaa an Joomi an?»

Onsay kanko Joomi on o jaabii mo, o wi'i: «Ko min woni Iisaa on mo wondaa cukkanaade. ⁶ Immo naataa e ndee saare doo, ben yeetoto ma ko haanudaa wadude.»

⁷ Tawi ben be o yaadaynoo no darii mbobidi hakkee kulol. Hibe nanaynoo kadi kan hawa, kono be alaa yi'ude hay gooto. ⁸ Onsay Saawulu immii ka leydi. Fii

† 8.33 Isa. 53.7-8 †† 8.37 Bindi goo no beyditi dun ka lan-
noode aaya on: Onsay Filiipu wi'i mo: «Si tawii hida gomdini ittiri
bernde maa nden fow, haray no gasa.» Onsay nuunaado on wi'i:
«Mido gomdini wonde Iisaa Almasiihu on ko *Biddo Alla.»

kala gite makko den no udditinoo, kono tawi o alaano yi'ude hay huunde. 'Be dowiri mo juude makko den haa Damaasi. ⁹ O woniri non balde tati o yi'aali, e hoore dun o naamaa, o yaraa.

¹⁰ Kono tawi taalibaajo no Damaasi don wi'eteedo Hanaaniya. Joomi on feɲɲinani mo, wi'i: «Hanaaniya!» O jaabii: «Naamu, yaa an Joomi!»

¹¹ Kanko Joomi on o wi'i mo: «Immo yahaa e ngal datal wi'eteengal Feewungal, landodaa fii oo wi'eteedo Saawulu mo Tarsiisu wondo ka galle Yahuuda, himo toraade don. ¹² E nder ko o torotoo kon, o feɲɲinanaa, o yi'i goddo no wi'ee Hanaaniya, on no naata *fawa juude mun den e hoore makko fii yo o wuntu.»

¹³ Hanaaniya jaabii, wi'i: «Joomi an, mi nanirii buy no wi'a wonde on neddo wadii boneeji duududi e hoore laabube maa ben Yerusalaam. ¹⁴ Awa doo kadi hooreebe yottinoobe sadaka ben no newnani mo habbugol kala jantotoodo innde maa nden.»

¹⁵ Kono Joomi on wi'i mo: «Yahu, ko fii on neddo ko aala mo mi subii fii ko lollina innde an nden yeeso be wonaa Yahuudiyanke ben e lambe ben e yeeso *Bani-Isra'iila'en. ¹⁶ Awa kadi mi hollay mo ko ittiri haa honto o tampirta innde an nden.»

¹⁷ Onsay Hanaaniya yahi. 'Bay o hewtii e ndun suudu ka on woni don, o fawi juude makko den e hoore Saawulu, o wi'i: «Ko an yo Saawulu musiddo an, ko Joomi Iisaa, on feɲɲando ma ka laawol fewndo arataa, woni ko imminimmi fii yo a wuntu, awa kadi fii yo a heewu *Ruuhu Seniido on.» ¹⁸ Don kisan ko wa'itata wa kobolle iwi ka gite makko, saami, o wunti, o immii, o *lootaa maande kisiyee. ¹⁹ Bawto dun bay o naamii, o hetti doole makko den.

Fii no Saawulu Seeditorani Iisaa Almasiihu on

O wontidi e taalibaabe wonnoobe Damaasi don ben e nder balde. ²⁰ O fuddii kisan waajaade fii Iisaa ka juulirde, o wi'a jaka ko oo nun woni *Biddo Alla on.

²¹ Nanunoobe dun ben fow ɲaldi fota, be wi'i: «Hinaa oo giddanaynoo mulugol ben jantotoobe ndee innde Yerusalaam? Hinaa ko addunoo mo kadi ko fii nangu-gol ben wonnoobe jantaade nde, naba be yeeso hooreebe yottinoobe sadaka ben?»

²² Tawi kanko Saawulu himo burtude tun beydaade, himo ɲaldiniraynoo Yahuudiyankeebe wonnoobe Damaasi ben e dow banginirangol be pellital wonde ko Iisaa woni *Almasiihu on. ²³ Bay wontii don haa neebii, Yahuudiyankeebe ben diisondiri fii warugol mo. ²⁴ Kono Saawulu humpitii fii kan janfa mabbe. Tawi ben no aynunoo dame den jemma e palorma fii no be warira mo. ²⁵ Onsay taalibaabe ben yettiri mo jemma, tumbi e nder debeere, be yawtini mo maadi ndin.

²⁶ Bay kanko Saawulu o hewtii Yerusalaam, o dabbi no o wontidira e taalibaabe ben, kono tawi fow no hulunoo mo, awa kadi hari be hoolaaki o wontii taalibaajo. ²⁷ Onsay Barnabaasi yetti mo, nabi takko *sa-haabaabe ben. O sifanii be ko honno kanko Saawulu o yiidiri e Joomi on fewndo o yahata Damaasi e ko

hondun Joomi on yewti mo e ko pellital hongal o waa-jori Damaasi e innde Iisaa. ²⁸ Gila dun, tawi o hayloday e mabbe Yerusalaam, o yewtira kadi pellital e innde Joomi on. ²⁹ Tawi himo yewtidaynoo kadi, yeddondira e Yahuudiyankeebe wowloobe haala Gereeki ben, kono tawi ben kadi no dabbude no warira mo. ³⁰ Bay kambe sibbe wonbe e laawol gootol ben be humpitike dun, be nawri mo Seezariya, be itti mo don kadi, be nabi mo Tarsiisu.

³¹ Tawi buttu no wonani *moftal ngal e nder dee leyde doo fow, dun ko dee diiwe Yahuuda e Jaliilu e Samariya. Tawi hibe mawnude e nder gomdinal ngal, awa kadi hibe wuuri e nder yankinaare Joomiraado on, hibe beydorde kadi ballal Ruuhu Seniido on.

Fii no Iiniya Ndiikiri e fii Wurniteede Taabiita

³² E nder ko Petruusu jindata e nokkeeli din fow kon, o yahi ka bee gomdinbe hodube Lidaa. ³³ O tawi don goddo, maaya-banduujo, no waalii e danki gila duubi jeetati, on no wi'ee Iiniya. ³⁴ Kanko Petruusu o wi'i mo: «Iiniya, Iisaa Almasiihu on sellinii ma! Immo an tigi, weyyitaa danki maa kin!» O immii kisan. ³⁵ Bay hodube Lidaa ben e bee ka hollaande Saruuna fow yi'ii dun, be gomdini Joomi on.

³⁶ Tawi kadi debbo okaynoodo fota, wada kuude moyye, no hodunoo Jaffaa, on no wi'ee Taabiita. (Ko woni firo dun e haala Gereeki ko Dorkaas.) ³⁷ On debbo nawni e den balde don, o maayi. 'Bay be gaynii fewnude mo, be nabi mo, be wallinoyi e nder suudu goo ka koore dow. ³⁸ Nde tawnoo Lidaa e Jaffaa woddondiraa, awa kadi hari taalibaabe ben andii wonde Petruusu no Lidaa don, be immiini yimbe dido ko yahana mo, wi'a: «Yandi men torike ma arugol tina, hara a neebaali.»

³⁹ Onsay Petruusu immii, yaadi e mabbe. 'Bay o hewtii, be yawni mo ka koore e ndun suudu. Rewbe keynguube ben fow badii mo no wulla, e hoore hibe holla mo dolokkaaji e burmusuuji di kanko Dorkaas o moyyinaynoo wa fewndo ko o wondi e mabbe.

⁴⁰ Onsay kanko Petruusu o yaltini be fow ka yaasi, o jicci, o torii. 'Bawto dun o fewtiti furee on, o wi'i: «Taabiita, immo!» Onsay kanko Taabiita o udditi gite den, o yi'i Petruusu, o immii, o joodii. ⁴¹ Kanko Petruusu o nangi mo jungo ngon, o immiini, o noddii gomdinbe ben e keynguube ben, o watti mo e juude mabbe e hoore ko o wurdo. ⁴² Dun andii e nder Jaffaa fow, buy gomdini Joomi on. ⁴³ Kanko Petruusu o weeri Jaffaa don seeda ka garankeejo no wi'ee Sim'uunu.

Fii no Korneliyuusu Gomdiniiri

10 Tawi goddo no Seezariya don kadi wi'eteedo Korneliyuusu, on ko yeesoojo goo e nder dental suufaabe wi'eteengal dental be Italii. ² Tawi on ko dewo, kanko e yimbe suudu makko ndun fow hibe hulaynoo Alla, awa kadi himo wallaynoo miskinbe fota, duumoo e toragol Alla. ³ Fewndo ka baawo fanaa, o feɲɲinanaa, o yi'i ko laabi poy, malaa'ikaajo Alla no

naata ka makko. On malaa'ikaajo noddii mo, wi'i: «Korneliyuusu!»

⁴ Kanko Korneliyuusu o punnii mo e hoore himo huli. O wi'i malaa'ikaajo on: «Ko hondun wadi Koohoojo?»

Kapun malaa'ikaajo on wi'i mo: «Torndeeji maa din e dokke de okkordaa miskinbe ben yentinaama fii ko anditee yeeso Alla. ⁵ Jooni immin wobbe ko yaha Jaffaa addanoye goddo no ton no wi'ee Sim'uunu jammaado Petruusu. ⁶ Himo weeri ka garankeejo wi'eteedo kadi Sim'uunu, on no hodi ka daande baharu.»

⁷ Nde on malaa'ikaajo yewtudo mo dun yahirnoo, kanko Korneliyuusu o noddii kisan kurkaaduube makko dido e suufaajo dewo Alla goo tawanoodo e ben be o halfinaa. ⁸ Bay o gaynii be sifanaade dun fow, o immini be Jaffaa.

Fii ko Petruusu Fejninanaa kon

⁹ Bimbi nden pande nde tawnoo hibe ka laawol, awa kadi be badike saare nden, Petruusu kadi yawi ka fowtorde hoore suudu tumbere jalorma fii toragol Alla.

¹⁰ O weelaa, o faalaa ko o jaama. Wa fewndo ko o defantee, o fejninanaa goddun, ¹¹ o yi'i kammu ngun no udditii, o haynii huunde nanditaynde e sollewol fontingol njanol jogaangol e cobbi din nay no tippoo waaloo ka hoore leydi. ¹² Tawi no e maggol kulle yaarayde koyde nay den fow e kala kulle daasotoode ka hoore leydi e colli wiirooji din fow. ¹³ O nani hawa no wi'a mo: «Petruusu! Immo waraa, jaamaa!»

¹⁴ Kono kanko Petruusu o wi'i: «O'o Joomiraado! Ko fii mi jaamaali haa hande ko tuuni maa ko laabaa!»

¹⁵ Ka dimmun o nani hawa kan no wi'a mo: «Wota a jogor ko Allaahu on labbini kon wa ko tuuni.» ¹⁶ Dun wadiri non haa laabi tati. Bawto dun, nden huunde yentinaa kisan ka kammu.

¹⁷ Wa fewndo ko kanko Petruusu o jibii fii ko o fejninanaa kon, tawi e hino yimbe ka dambugal, dun ko bee be Korneliyuusu immini, humpitiibe fii nduu suudu Sim'uunu. ¹⁸ Be noddii, be landii si ko doo oo wi'eteedo Sim'uunu jammaado Petruusu weeri.

¹⁹ Fewndo ko Petruusu miijotoo fii ko o fejninanaa kon, Ruuhu Allaahu on wi'i mo: «E hino yimbe tato ka landotoo fii maa. ²⁰ Immo tippodaa, yaadaa e mabbe, hara a sikkitaaki, ko fii ko min immini be.»

²¹ Onsay kanko Petruusu o tippii, o wi'i be: «E hino lan. Ko min wondon landaade fii mun. Ko fii hondun addi on doo?»

²² Be jaabii mo, be wi'i: «Ko hooreejo dental suufaabe wi'eteedo Korneliyuusu, aaden feewudo, huloowo Alla, mo jamaa Yahuudiyanke fow joganii kongol moyyol, woni ko malaa'ikaajo laabudo andini wonde yo o adde ka suudu makko fii hedagol kongudi maa din.» ²³ Onsay kanko Petruusu o werni be.

Bimbi nden pande, o immii, o yaadi e mabbe. Sibbe goo be Jaffaa dowti mo. ²⁴ Bimbiti nden pande o hewtoyi Seezariya, tawi kanko Korneliyuusu himo habbii be, tawi himo nodditi sibbe makko ben e yibbe makko hibbube ben ka makko. ²⁵ Bay kanko Petruusu o hewtii, Korneliyuusu yahi jabbagol mo, yani ka ley

koyde makko, o sujiani mo. ²⁶ Kono kanko Petruusu o banti mo, o wi'i: «Immo, min kadi ko mi neddo!»

²⁷ E nder ko o yewtidata e makko kon, bay be naatii, be tawi yimbe buy no moobii ton. ²⁸ Onsay kanko Petruusu o wi'i be: «Hidon andi Yahuudiyankejo no torjanaa ka takkondira e mo wonaa Yahuudiyanke maa ka on naata ka makko. Kono min, Alla hollii lan, haanaa ka goddo wi'a hay gooto no tuuni maa laabaa. ²⁹ Ko dun wadi, bay on imminii ko yahanammi, mi arii e hoore mi sattinaali. Jooni non mi landike on, ko fii hondun addirdon mi?»

³⁰ Korneliyuusu wi'i mo: «Hari mido toroo Alla ka suudu an ka baawo fanaa, mi yi'i gorko borniido concii jalbudii no darii yeeso an, gila dun wadii nii balde nay.

³¹ On wi'immi: «Korneliyuusu, torndeeji maa din jabaa-ma, Alla kadi maanditike dokke de okkordaa miskinbe ben. ³² Jooni immin ko yaha Jaffaa, addane oo wi'eteedo Sim'uunu jammaado Petruusu. On no weeri e suudu garankeejo no wi'ee kadi Sim'uunu ka daande baharu.» ³³ Don kisan mi immini ko yahane, an kadi a moyyini ko ardaa kon. Jooni non, men fow meden doo yeeso Alla fii hedagol ko Joomiraado on yamir-maa kon fow.»

³⁴ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i: «Ka haqiiqa mi faamii dun, fow no fota yeeso Alla. ³⁵ E nder leyyi din fow, kala huludo mo, jokki peewal, o jabanay ontigi. ³⁶ O tippinani *Banii-Isra'iila'en daaluyee on, fii ko fejninana be Kibaaru Moyyo wondudo e buttu on, rewruude e Iisaa Almasiihu on, on Joomi yimbe ben fow.

³⁷ Onon tigi hidon andi ko feyyunoo kon Jaliilu, haa hewtoyi diiwal Yahuuda ngal fow, bawto *lootagol maande tuubuubuyee ko Yaayaa waajinoo fii mun kon. ³⁸ E ko honno Allaahu on yediri Iisaa, oo jeyaado Naasirata, *Ruuhu Seniido on wondude e bawgal, dun ko on yahaynoodo hen fow, wada moyyere, sellina be jinna nangunoo fow, sabu tawde Alla no wondunoo e makko.

³⁹ «Ko men seedee kadi ko o wadi kon fow e nder ndii leydi Yahuudiyankebe haa nabani Yerusalaam. Be wariri mo fempugol mo e leggal, wenga. ⁴⁰ Allaahu on immintini mo ka jalaaande tammere, o newnani mo kadi hollitagol, ⁴¹ hinaa non e yimbe ben fow, kono e seedeebe be Allaahu on subinoo aranun ben, dun ko menen bee naamidube e makko, yaridi bawto immintineede makko e hakkunde maybe ben. ⁴² Kanko Iisaa o yamiri men waajagol jamaa on, fellintinana be wonde Allaahu on toddike mo kanko tigi jaawoowo wurbe e maybe. ⁴³ Awa kadi annabaabe ben fow seeditaninoke mo wonde kala gomdindo mo hebay yaafuyee junuubaaji e innde makko.»

⁴⁴ Nde tawnoo Petruusu no waajaade fii dun, Ruuhu Seniido on tippii e ben wonnoobe hedaade ngol kongol don fow. ⁴⁵ Gomdinnoobe sunninaa ben fow, dun ko bee be Petruusu ardii, jaladi fii ko be wonaa Yahuudiyanke ben okkaa kon Ruuhu Seniido on. ⁴⁶ Ko fii hari hibe nanaynoo hibe wowla e *haalaaji janani, manta Alla.

Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i: ⁴⁷ «E hara en salanta bee hebube Ruuhu Seniido on ndiyan ko be loitora maande kisiyee wano hebirden non enen kadi?» ⁴⁸ Onsay o yamiri yo be loote maande kisiyee e innde Iisaa Almasiihu on. Kambe kadi be torii mo won-dugol e mabbe e nder balde.

Fii no Petruusu Siforani Gomdɪnbe ben Yerusalaam

11 Sahaabaabe* wonbe ka diiwal Yahuuda ben e be be wondi e laawol gootol ben, nani wonde be wonaa Yahuudiyanke ben jabii daaluyee Alla on. ² Bay kanko Petruusu o yahii Yerusalaam, gomdɪnbe sunninaa ben banniti mo, feli, be wi'i: ³ «A naatii ka be *sunninaaka ben, awa kadi a naamidii e mabbe!»

⁴ Onsay Petruusu nangi be sifanagol fii dɪn, ⁵ o wi'i: «Fewndo ko mi woni ka saare Jaffaa, hari mido toroo Alla, mi feɲɲinanaa goddun. E nder dɪn, mi yi'i hu-unde nanditaynde e sollewol fontiingol njanol jogaangol e cobbi dɪn nay no tippoo tawammi. ⁶ Bay mi ndaarii dɪn, mi tenyinii, mi yi'i ton kulle yaarayde koyde nay den ka hoore leydi e kulle buruure den e kulle daasotoode den e colli wiirooji dɪn. ⁷ Mi nani hawa no wi'ammi: «Petruusu, immo waraa, naamaa!» ⁸ Kono mi wi'i: «O'o Joomiraado! Ko fii haa hande ko tuuni maa ko laabaa naataali ka hunduko an!» ⁹ Ka dɪmmun hawa kan fillitii ka kammu, wi'immi: «Wota a jogor ko Allaahu on labbini kon wa ko tuuni.» ¹⁰ Dɪn warri non haa laabi tati, onsay fow yentinaa ka kammu.

¹¹ «Tun mi yi'i yimbe tato imminaabe e an iwruɓe Seezariya no ara ka suudu ka men woni dɪn. ¹² Ruuhu Allaahu on yamirimmi yaadugol e mabbe, hara mi sikkitaaki. Ko bee musibbe doo njeegoo dɔwtimmi haa men naatoyi ka galle Korneliyuusu. ¹³ On sifanii men ko honno o yiiri malaa'ikaajo on no darii ka suudu makko, e ko o wi'i mo: «Immin ko yahana oo wi'eteedo Sim'uunu jammaado Petruusu wondo on Jaffaa. ¹⁴ On yeetoto ma kongudi di dadirtaa dɪn, an e beynguure maa nden fow.»

¹⁵ «Bay min kadi mi nanganii yewtugol, *Ruuhu Seniido on tippii e wonbe dɪn ben wano o tippornoo non e men ka fuddoode. ¹⁶ Onsay mi anditi ngol daalol ngol Joomi on wi'unoo wonde: «Yaayaa kanun ko ndiyan lootiraynoo, kono onon ko Ruuhu Seniido on lootirtedon.» ¹⁷ Bay Allaahu on yedii be kambe kadi ko o yedunoo en kon, enen bee gomdɪnbe Iisaa Almasiihu Joomi on, hari ko mi hombo haa ka mi dartoo Alla?»

¹⁸ Bay gomdɪnbe sunninaa ben nanii dɪn, be fanki, be manti Alla, e hoore hibe wi'a: «Allaahu on yedii be wonaa Yahuudiyanke ben tuubuubuyee fii no be hebi-ran gurndan!»

Fii no Moftal ngal Sinciraa ka saare Antiyoosi-Sirii

¹⁹ Saakitinoobe ben sabu bittineede bawto waregol Astefaana, be yahi haa Fenisii e ka suriire Siipuru e haa Antiyoosi-Sirii. Tawi be alaa banginande hay gooto

daaluyee on si wonaa Yahuudiyanke ben. ²⁰ Hebii ton e hakkunde ben saakitinoobe, be Siipuru e be Sirenii, arbe Antiyoosi-Sirii, yewti bee *Gereekiyan-keebe, feɲɲinani be fii Kibaaru Moyyo Iisaa Joomi on. ²¹ Tawi jungo Joomiraado on no e hoore mabbe, yimbe buy gomdɪni, jabi Joomi on.

²² Nde *moftal ngal Yerusalaam humpitinoo dɪn, ben kadi immini Barnabaasi ko yaha Antiyoosi-Sirii. ²³ Bay o hewtii, o yi'ii moyyere Alla nden, o weltii, o wakkilini be fow catorgol e Joomi on bernde tabitunde, ²⁴ ko fii hari on ko aaden moyyo heewudo gomdɪnal e Ruuhu Seniido on. Konu yimbe duudungu jokki Joomi on.

²⁵ Onsay Barnabaasi yaari Tarsiisu fii yahangol Saawulu. ²⁶ Bay o tawii mo, o ardi e makko Antiyoosi-Sirii. E nder hitaande fow hibe tawdeede e tumbondire moftal ngal, e hoore dɪn hibe jannude jamaa yimbe duudube. (Ko Antiyoosi-Sirii dɪn taalibaabe ben attaa noddeede *Almasiiyaabe.)

²⁷ E nder den balde dɪn, haaloobe ko Alla longini dɪn iwi Yerusalaam, ari Antiyoosi-Sirii. ²⁸ Goddo e ben no wi'ee Agabuusi, on immii *hiitii tippude e Ruuhu Allaahu on, o wi'i wonde heege moolanaange waday e aduna on fow. (Dun wadi-le e fewndo laamu Kuloodiyuusu.) ²⁹ Taalibaabe ben anniyii wonde mo bee e mabbe wallitoto musibbe mabbe wonbe ben ka diiwal Yahuuda embere taaqa mabbe on. ³⁰ Be wadi dɪn, be watti e juude Barnabaasi e Saawulu yo ben nabu, jon-na ardotoobe moftal ngal ben.

Fii no Yaaquuba Wariraa e no Petruusu Sokiraa

12 Ko e fewndo on saa'i, oo lando wi'eteedo *Heroodu nangi wobbe e *moftal ngal fii let-tugol be. ² O wariri Yaaquuba kaafa, dɪn ko oo kotiraa-wo Yuuhanna. ³ Nde o ndaarunoo o tawi dɪn no wela Yahuudiyanke ben, o nangi Petruusu kadi. Dɪn hawrondiri e *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen nden. ⁴ Bay o nangii mo, o ferii mo ka kaso, o itti mojobe nay ko ayna mo, mojobere kala suufaabe nayo. Hari e mi-ijo makko ko si *Juldeere Yawtaneede nden feyyii o jaawa mo yeeso jamaa on. ⁵ Ko kanko Petruusu o woni ka kaso, moftal ngal duumii e toranagol mo Alla.

⁶ Weetaynoo Heroodu jaawa mo, e on jemma mun, tawi kanko Petruusu himo jolkaa jolokooje didi, daanii hakkunde suufaabe dido, tawi aynoobe kaso ngon no dartori ka dambugal. ⁷ Onsay malaa'ikaajo Joomiraado on feɲɲani mo, ka o wonnoo dɪn ndaygi. O findiniri mo kanko Petruusu mbabbugol mo ka becce, o wi'i mo, «Immo tinna!» Jolokooje wonnoode ka juude makko den yani.

⁸ Malaa'ikaajo on wi'i mo kadi: «Habbu duhol maa ngol, wattodaa pade maa den.» O wadi dɪn. Malaa'ikaajo on wi'i mo: «Waano burmusu maa on, jokkaa mi.» ⁹ Petruusu yalti, jokki mo, tawi o andaa si ballal malaa'ikaajo on ko goonga, tawi himo sikka ko feɲɲinannde tun o hebi. ¹⁰ Bay be feyyii ayninaabe yeeso ben e hikkube dɪn ben, haa be hewtii ka baafal njandi feyyeteengal si yahee ka saare, onsay ngal ud-

ditanii hoore maggal yeeso mabbe, be yalti, be yaadi haa e laawol. Tun malaa'ikaajo on seedi e makko.

¹¹ Kanko Petruusu o hetti non hakkil, o wi'i: «Jooni non, ka haqiiqa, mi andii wonde Joomiraado on imminii malaa'ikaajo mun on, o sortii lan e juude Heroodu e kala ko jamaa Yahuudiyankeebe ben tijjinoo e hoore an.»

¹² Bay o faamii ko wadi kon, o yahi ka galle Mariyama yumma Yuuhanna jammaado Markuusa, ka wobbe moobinoo no toroo. ¹³ Bay o hoddiike baafal ngal ka naatirgal, jiwo kurkaaduujo no wi'ee Rodaasi badoyii fii andugol ko hombo. ¹⁴ Bay o anditii hawa Petruusu kan, hakkee ko o weltii, doo yo o udditu baafal ngal, o yahi taho, o andinoyi beya wonde Petruusu no ka naatirgal.

¹⁵ Ben wi'i mo: «A feetii!» Kono o wi'i ko goonga. Ben wi'i: «Awa ko malaa'ikaajo makko on!»

¹⁶ Kono tawi Petruusu no jokki tun hoddagol. Bay be udditoyii, be yi'ii mo, be njaldi fota. ¹⁷ O fankiniri be yeyangol be juude makko den, o sifanii be ko honno Joomiraado on yaltiniri mo ka kaso. O yamiri be, o wi'i: «Andinee dun Yaaquuba e musidal ngal.» Onsay o yalti don, o yaari nokku goo.

¹⁸ Bay weetii, jii boldu tiidundu wadi e hakkunde suufaabe ben, be woni e landondirgol ko honto Petruusu woni. ¹⁹ Heroodu kadi dabbiti mo, kono o yi'aali mo. O landii suufaabe ben, o yamiri yo be ware. Onsay kanko Heroodu o iwi ka diiwal Yahuuda don, o yaari Seezariya fii wonugol ton.

Fii no Heroodu Maayiri

²⁰ Tawi kanko Heroodu himo habidi e Tiiriyankoobe ben e Siduunayankoobe ben. Be ari be tawi mo e nder nanondiral mabbe. Bay be hettii Balastuusa oo dankotoodo kaybonru lando on, be torii buttu, sabu tawde ko leydi on lando tambitinoo leydi mabbe ndin. ²¹ Bay jalaande nde be haldunoo nden hewtii, kanko Heroodu o bornii concii makko laamu din, o joodii ka jullere makko laamu, o yewti be kambe jamaa on. ²² Jamaa on nangi ewnagol wi'a: «Kaa hawa ko hito allaajo nii, hinaa hawa neddo!» ²³ Don kisan malaa'ikaajo Joomiraado on libi nawnaare e makko, sabu tawde o jonnitaali Alla mangural ngal, o yilmi, o maayi.

²⁴ Kono daaluyee Alla on burti yaajude.

²⁵ Bay Barnabaasi e Saawulu gaynii golle mun den Yerusalaam, be yiltitii Antiyoosi-Sirii, be nabori Yuuhanna oo jammaado Markuusa.

Fii no Ruuhu Seniido on Subori Barnabaasi e Saawulu

13 Tawi haaloobe ko Alla longini dun e jannoobe no e nder *moftal wongal ngal Antiyoosi-Sirii, ben-le ko Barnabaasi e Sim'uunu jammaado Baleejo, e Lukiyuusi, oo mo Sireni, e Saawulu e Manayiina, dun ko oo ne'idaado e *Heroodu lando diiwal ngal. ² E nder ko be rewaynoo Joomiraado on kon, be hoora, *Ruuhu Seniido on wi'i be: «Wadane lan Barnabaasi e Saawulu feere fii golle de mi noddiri be den.» ³ Bay be gaynii

hoorude toroo, be *fawi juude mabbe den e hoore Barnabaasi e Saawulu, be nuli be.

Fii no Barnabaasi e Saawulu Yaari ka Suriire Siipuru

⁴ Ben be Ruuhu Seniido on immini, dun ko Barnabaasi e Saawulu, be yahi Seluusi, be bakii don e laana ndiyan fii yahugol Siipuru. ⁵ Bay be hewtii Saalamini, be fejnini daaluyee Alla on ka juulirde Yahuudiyankeebe ben. Tawi hibe wondi e oo wi'eteedo Yuuhanna jammaado Markuusa fii ko wallitoo be.

⁶ Bawto dun, bay be tayitoyii ndee suriire fow haa be hewtoyii Paafuusa, be tawi don mbileejo goo, tawi on ko Yahuudiyankeejo waditiido annabaajo, tawi on no wi'ee Bar-Iisaa. ⁷ Tawi himo wondi e on addaado lamminaa ngal diiwal, dun ko oo wi'eteedo Sargiisu Puulusa, tawi on lando ko jooma-hakkiljo. On lando noddii Barnabaasi e Saawulu bay himo faalanoo nanude daaluyee Alla on. ⁸ Kono oo wi'eteedo Elimaasi, dun ko mbileejo on, (ko fii ko non innde makko nden firiraa), o dartii be, tawi himo dabbude fii no o bonnira gomdinal lando on. ⁹ Onsay Saawulu, himo wi'ee kadi Puulusa, heewudo Ruuhu Seniido on, tenyini on mbileejo, o wi'i: ¹⁰ «Ko an yo heewudo kala noone yoyre e bonki, biddo Ibuliisa, gajo kala peewal, a accataa bonnugol laawi feewudi Joomiraado on? ¹¹ Jooni non hedo! Joomiraado on fawete jungo, wumaa, wona e saa'i mo a yi'ataa naange ngen.» Don kisan nibbitani mo, niwre tiidunde yani e makko, o woni e memugol, tawi himo dabba wobbe ko dowaa mo. ¹² Bay on lando yi'ii kon ko wadi, o njaldi fii jannde Joomi on, o gomdini.

Fii no Puulusa e Barnabaasi Waajori ka Saare Antiyoosi-Pisidii

¹³ Bay kanko Puulusa e wondibbe makko ben be iwii Paafuusa, be bakii don e laana ndiyan fii yahugol Pergii, dun ko e nder ndii leydi wi'eteendi Pamfilii. Bay be hewtii don, Yuuhanna jammaado Markuusa on seedi don e mabbe, o yiltitii Yerusalaam. ¹⁴ Bay be iwii Pergii, be jokkitii laawol mabbe haa be hewti ka saare Antiyoosi-Pisidii. Be naati don e nder juulirde, be joodii, dun hawri e *jalaande fowteteende, dun ko e *aseweere nden. ¹⁵ Bay fii Sariya on e fii annabaabe ben gaynaama jangeede, yeesoobe juulirde nden immini wobbe e mabbe ko wi'a be: «Musibbe, si tawii hidon mari kongudii wakkilnaydi jamaa on, haray yewtee.»

¹⁶ Onsay kanko Puulusa o immii, o townani be jungo, o wi'i: «Ko onon yo *Banii-Isra'iila'en e onon bee huuloobe Alla, heditee! ¹⁷ Alla oo jamaa Isra'iilayankeebe subike baabiraabe men ben, on Yappudo kadi oo jamaa fewndo ko be woni tunjarankeebe e nder ndii leydi *Misira, o yaltiniri be ton kadi sookewo makko dornungo ngon. ¹⁸ O mujnani be kadi wa telen duubi cappande nay ka wulaa. ¹⁹ Onsay bay o mulii leyyi jeedidi e nder ndii leydi *Kanaana, o yedi baabiraabe men ben laral leydi ben ndin. ²⁰ Dun fow wadi e nder duubi teemedde nay e cappande jowi.

«Bawto dūn o addani be hooreebe, haa e fewndo annabi Samu'iila. ²¹ Bawto dūn be torii hebugol lando. Onsay Alla addani be Saawulu biddo Kiisi on, jeyaado e oo bolondaa *Buniyamiinu, ko laamoo be e nder du-ubi cappande nay. ²² Bay o follii ondon, o lamminani be Daawuuda, dūn ko on mo o seeditornoo dundoo, o daali: «Mi taw Daawuuda mo Yassaa'u ko neddo waalaniido lan e bernde, timminoowo faaleeji an dīn fow.» †

²³ Kanko Puulusa o wi'i kadi: «Ko tippude e fodoore makko nden kanko Alla wadi si Iisaa jibinaa e nder bolondaa Daawuuda on, fii ko wonana Isra'iila'en dandoo. ²⁴ Ado o arude, hari Yaayaa waajike jamaa Isra'iilayankeebe ben fow fii *lootagol maande tuubu-ubuyee. ²⁵ Fewndo kanko Yaayaa o timminaynoo golle makko dēn, o wi'uno: «Hinaa min woni on mo sikkudon, kono on no ara baawo an doo, on mo mi hewtaa hay firtugol boggi pade mun!»

²⁶ Kanko Puulusa o wi'i kadi: «Ko onon yo musibbe an, bibbe bolondaa Ibraahiima, e huloobe Alla wonbe hakkunde mon, ko haa e men enen ngol daalol kisiyee addaa. ²⁷ Ko fii yimbe Yerusalaam ben e lambe mun ben andaali ko hombo woni Iisaa, awa kadi be faa-maali kongudi annabaabe wonaadi jangeede dīn asewe kala, be laatiniri di naawugol mo. ²⁸ E hoore be hebaali hujja happando mo wareede, kono be torii Pilaatu yo o waru mo. ²⁹ Be laatiniri nii ko windinoo kon fii makko. Onsay be tippini mo ka *leggal altindiraangal, be wallini mo e nder qaburu. ³⁰ Kono Allaahu on immintini mo e hakkunde maybe ben. ³¹ Ben yaa-daynoobe e makko gila Jaliilu haa Yerusalaam, yi'itike mo e nder balde buy, ben ko seedebe makko jooni yeeso jamaa on.

³² «Menen, meden feppinande on wonde: Alla hunnii ko o fodunoo baabiraabe men ben kon e faybe mabbe ben, dūn ko enen. O hunniri dūn immintingol Iisaa, tippude e ko windii kon ka beytol dimmol Zabuura, ka o wi'i don:

«Ko an woni Biddo an on,
hande a wonii mo an.» ††

³⁴ «Kon ko Alla immintini Iisaa e hakkunde maybe ben, hara o luttaali ka jolu, ko dūn o daalunoo, o wi'i:

«Mi yeday on barkiiji laabudi holniidi
di mi fodunoo Daawuuda dīn.» †

³⁵ Kanko Puulusa o wi'i: «E hoore dūn, no wi'aa nokku goo kadi:

«Yaa an Alla, a jabataa Seniido maa on laatoo joldo.» ††

³⁶ Puulusa wi'i fahin: «Kono nde Daawuuda wadunoo faaleeji Alla dīn e nder jamaanu makko ngun, o maayuno, o tawtinaa baabiraabe makko ben, o poli.

³⁷ Kono on mo Allaahu on immintini laataaki joldo.

³⁸ «Ko onon non, yo musibbe amen, andee dey ko sabu makko kanko Iisaa feppiniranadon yaafuyee junuubaaji dīn. ³⁹ Kala on hooliido mo jogorte feewudo e hoore kala ko on waawetanooke jogoreede feewudo

e nder Sariya Muusaa on. ⁴⁰ Ko dūn wadi si men wi'ay on, reenee fii wota ko wi'aa kon ka defte annabaabe ben hawru e mon, dūn-le ko dundoo:

⁴¹ «Ndaaree onon bee yawitiibe,
wonee njaldube, mulon!

Ko fii e fewndo mon,

mi waday kuugal ngal on sikkataano
hay si on sifanaama!» ††

⁴² Bay Puulusa e Barnabaasi fokkitii yaltude ka juulirde dōn, be saatinaa e aseweere aroore nden, dūn ko jalaande fowteteende nden, fii yewtugol fii dūn. ⁴³ Bay mottondiral ngal lannii, Yahuudiyanke buy e naatube e diina Yahuudiyanke buy jokki Puulusa e Barnabaasi, be yewtidi e mabbe. Onsay Puulusa e Barnabaasi wakkilini be fii tabitugol, habbitoo e moyyere Alla nden.

⁴⁴ E aseweere hikkunde dōn nden, fayda saare nden fow mottondiri fii hedagol daaluyee Joomiraado on.

⁴⁵ Bay Yahuudiyankebe ben yi'ii on jamaa, be nawli, be yeddi ko Puulusa yewtaynoo kon, be hoyni mo.

⁴⁶ Onsay Puulusa e Barnabaasi yewtiri pellital, wi'i be: «Hari ko e mon taho daaluyee Allaahu on haananoo yottineede. Kono bay on bugitike, awa kadi on wadaali hoore mon handube e *ngurndan poomayankejan dān, men jaaray ka be wonaa Yahuudiyanke ben. ⁴⁷ Ko fii, ko nii Joomiraado on yamiriri men, o daali:

«Mi subike on fii yo on wonan leyyi dīn ndaygu,
e nabugol kisiyee on haa ka kattudi leyde.» †††

⁴⁸ Bay be wonaa Yahuudiyanke ben nanii dūn, be weltii, be manti daaluyee Joomiraado on, tawnoobe no muuyanaa ngurndan poomayankejan dān ben fow gomdini.

⁴⁹ Tawi daaluyee Joomiraado on no layude e nder leydi ndin fow. ⁵⁰ Kono Yahuudiyankebe ben yuuni e mabbe rewbe teddinaabe rewoobe Alla, e mokobaabe saare nden, ben wadi jokke e hoore Puulusa e Barnabaasi, be radii be ka diiwal mabbe. ⁵¹ Ko dūn wadi si Puulusa e Barnabaasi honki mbullaari pade mun dēn e Yahuudiyankebe wonbe ton ben, be yaari Ikoniim. ⁵² Fii kala dūn wadii, tawi taalibaabe wonbe Antiyoosi-Pisidii ben kan no heewi weltaare e Ruuhu Seniido on.

Fii Yaadu Puulusa e Barnabaasi ndun Ikoniim

14 Bay Puulusa e Barnabaasi hewtii Ikoniim, be naatiri ka juulirde Yahuudiyankebe ben. Noone no be yewtiri non wadi haa Yahuudiyankebe du-udube e *Gereekiyankebe gomdini. ² Kono Yahuudiyankebe be gomdinaali dūn ben yuuni be wonaa Yahuudiyanke ben fii yo ben wadu gomdinbe ben bone. ³ Kono laatii, be woni Ikoniim ko neebi, tawi hibe yewtiraynoo pellital fii Joomiraado on, on Seeditantoodo daaluyee mun sulfu on, himo newnannoo be wadirgol juude mabbe dēn maandeeji e kaawakeeji moyyi yi'otoodi. ⁴ Onsay yimbe saare nden senditii, wobbe wontidi e Yahuudiyankebe ben, wobbe kadi wontidi e *sahaabaabe ben.

† 13.22 1Sam. 13.14 †† 13.33 Zab. 2.7 † 13.34 Isa. 55.3 †† 13.35 Zab. 16.10

†† 13.41 Hab. 1.5 ††† 13.47 Isa. 49.6

⁵ Bay Puulusa e Barnabaasi humpitike wonde Yahuudiyankéebe ben e be wonaa Yahuudiyanke ben wondude e yeesoobe mabbe ben immanike be e feragol be kaaye, be tawi yo be yahu, be fattoyoo e dee ca'e jeyaade e ndii leydi wi'eteendi Likayonii, dun ko Listaara e Derbata, e ca'e heedude don den, ⁷ be woni e waajagol ton fii Kibaaru Moyyo on.

Fii no Puulusa Imminiri Maaya-Koydeejo on Listaara

⁸ Tawi maaya-koydeejo no Listaara don, hebidaado e boofoyaagal, mo yahaali haa hande, ⁹ tawi on no hedii ko Puulusa yewtaynoo kon. Puulusa tenyini mo, ndaari tawi himo mari gomdinal sellinayngal mo. ¹⁰ Onsay kanko Puulusa o ewnii, o wi'i: «Immo darodaa e hoore koyde maa den!» Tun o hawtii nde wootere, o nangi jindugol.

¹¹ Bay be yi'i kon ko Puulusa wadi, jamaa on ewnii e haala Likayonii, be wi'i: «Allaabe be mbaadi neddanke tippike e men!» ¹² Be inni Barnabaasi Zafsa, Puulusa kapun Hermiisi, bay ko kanko joginoo kongol ngol. ¹³ Onsay oo wadoowo sadakaaji fii nduu allaaru mabbe wi'eteendu Zafsa, wonda ka yeeso saare, addi ga'i e *meetelli telen ka dambude saare, tawi kanko e jamaa on hibe woniri wadangol Puulusa e Barnabaasi sadaka.

¹⁴ Bay sahaabaabe ben nanii dun, dun ko Barnabaasi e Puulusa, be seeki dolokkaaji mabbe din, be wubbi, be ukkitoyii e hakkunde jamaa on e hoore hibe sonkana yimbe ben, wi'a: ¹⁵ «Ko hondun wadanton dun? Menen kadi ko men yimbe wano mo'on! Meden waajorde on wa Kibaaru Moyyo fii ittugol on e dii piiji mehi, ruttodon e Alla Wuurudo on, on Tagudo kammu e leydi e baharu e kala ko woni e mun. ¹⁶ E dii jamaanuujii feyyudi, o accuno leyyi din fow jokki faaleeji mun, ¹⁷ e hoore o accaali seeditorgol moyyere nde o wadata nden, dun ko yedugol on ndiyan saayoojan iwruke ka kammu e saa'iiji moyyooji fii demal, e timminangol on neemaaji e hebbingol berde mon den welo-welo.» ¹⁸ Fii kala be yewtirii non, ko karahan be waawiri hadirde ben yimbe wadangol be sadakaaji.

¹⁹ Onsay Yahuudiyankéebe iwri Antiyoosi-Pisidii e Ikoniim, be murtini jamaa on, be hawtiti, be fidi Puulusa kaaye haa be sikki o maayii, be daasi mo, be nabi ka baawo saare. ²⁰ Kono taalibaabe ben hundi mo, o immii, o naatiti ka saare. Bimbi nden pande kanko Puulusa e Barnabaasi be yahi Derbata.

Fii Yiltitagol Puulusa e Barnabaasi Antiyoosi-Sirii

²¹ Bay Puulusa e Barnabaasi waajike fii Kibaaru Moyyo on e nden saare haa be hebii taalibaabe duudube, onsay be yiltitii e dee ca'e doo, dun ko Listaara e Ikoniim e Antiyoosi-Pisidii. ²² Be wallitii taalibaabe ben fii tiidingol berde mabbe den, be wakkilini be e duumagol e gomdinal ngal, be wi'i be: «Ko e nder tamperreeji buy naateten ka *laamu Alla!» ²³ Be todfanii

*moftal kala ko wonana dun ardotoobe. Bay be gainii hoorude toroo, be halfini be Joomiraado mo be gomdini on.

²⁴ Bawto dun, be tayitoyi ngal diiwal Pisidii, be yahi Pamfilii. ²⁵ Bay be waajike fii daaluyee Alla on ka saare Pergii, onsay be yahi Atalii. ²⁶ Be bakii don e laana fii yiltitagol Antiyoosi-Sirii, ka be yettanoo don be halfinaa sulfu Alla on fii dee golle de be ari e laatinde doo. ²⁷ Bay be hewtii, be mottindiri moftal ngal, be fillitanii be ko Alla wadini be kon fow, e ko honno o udditirani be wonaa Yahuudiyanke ben dambugal gomdinal ngal. ²⁸ Onsay be wontidi e taalibaabe ben don ko neebi.

Fii Yewtere nden Yerusalaam

15 Onsay wobbe iwri ka diiwal Yahuuda ari e janngol musibbe ben, wi'a: «Si on sunninaaka tippude e aada Muusaa on, haray on waawetaake dandeede.» ² Bay yeddondiral njanal e yewtere tiidunde wonii hakkunde mabbe e Puulusa e Barnabaasi fii dun, onsay musibbe ben aadii yo Puulusa e Barnabaasi e wobbe goo hakkunde mabbe yaadu Yerusalaam, be tawoya *sahaabaabe ben e ardotoobe *moftal ngal fii nden huunde. ³ Bay moftal ngal wattii be e laawol, be yahi be tayitoyi Fenisii e Samariiya, e hoore hibe fillitanoo ben musibbe wonbe e den ca'e, be fensita ko honno be wonaa Yahuudiyanke ben jabiri laawol ngol. Dun wonani musibbe ben fow weltaare njande. ⁴ Bay be hewtii Yerusalaam, moftal ngal e sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal tolni be, kambe kadi be fillitanii ben ko Allaahu on wadini be kon fow.

⁵ Onsay wobbe e fedde *Fariisiyaabe gomdinbe ben hawtii, wi'i: «No haani ka be wonaa Yahuudiyanke ben sunninee, be yamiree doftagol Sariya Muusaa on.»

⁶ Onsay sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal yitidi fii ndaarangol ndun muraadu. ⁷ Bay yeddondiral ngal tiidii hakkunde mabbe, onsay Petruusu hawtii, wi'i be: «Musibbe, hidon andi wonde, gila ka palaade arane, Allaahu on subino lan e hakkunde mon fii no be wonaa Yahuudiyanke ben nanira daaluyee Kibaaru Moyyo on, be gomdina. ⁸ Alla, on Andudo ko woni e berde, o seeditoranike be yedugol be *Ruuhu Seniido on wano men non. ⁹ O wadaali hay fus ko serti hakkunde men e mabbe, ko fii ko gomdinal mabbe ngal o labbiniri berde mabbe den. ¹⁰ Jooni non, ko hondun ndarndoranton Alla rondugol taalibaabe ben dongal ngal enen tigi e baabiraabe men ben en waawaali townude? ¹¹ Kono ko moyyere Iisaa Joomi on tanyinorden dandeede, kambe kadi-le wano non.»

¹² Onsay mbatu ngun fow deyyiti, be hedii Barnabaasi e Puulusa, ben fillitanii be kala maandeeji e kaawakeeji moyyi di Allaahu on wadini be e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben. ¹³ Bay be gainii yewtude, Yaaquuba kadi yetti haala kan, wi'i: «Hedee lan yo musibbe an! ¹⁴ En nanii ko Sim'uunu Petruusu fillitanii en kon, ko honno Allaahu on haajiraa e be wonaa Yahuudiyanke ben gila ka fudfoode, o yetti jamaa e

† 14.12 Ndee innde wi'eteende «Zafsa»
«Hermiisi»

hakkunde mabbe ko wona e innde makko. ¹⁵ Kongudi annabaabe ben no fotti e dun-le, ko fii no windii:

¹⁶ «Bawto dun mi artoyay,
mi banta suudu laamu Daawuuda yanunoonda ndun,

mi banta kadi ko yirbi kon, mi fewna,
¹⁷ fii no yimbe heddiibe ben dabbira Joomiraado on,
e kala leyyi di innde an nden jantaa e mun.

¹⁸ Ko Joomiraado on daali dun,
on Wadunoodo dii piiji andanoodi gila ko booyi.» †
¹⁹ Yaaquuba wi'i kadi: «Ko dun wadi si mi miiiji wonde moyyaa ka sincanen ben be wonaa Yahuudiyanke tubanbe Alla satteende. ²⁰ Kono windanen be tun, wi'en be yo be terto tuunintinorgol sanamuuji e jinaa e paa-mugol jiibe e yiyan. ²¹ Ko fii, gila e diya jamaanuujii feyyudi, Muusaa no mari yimbe e saare kala ko waajoo fii makko, bay hiden jangude fii dun e aseweere kala ka juulirde.»

Batakuru Nabanaandu Gomdinbe ben Antiyoosi-Sirii

²² Onsay sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal e moftal ngal fow ndaari tawi no moyyi ka be suba wobbe e hakkunde mabbe, be wattida be e Puulusa e Barnabaasi fii ko yaha Antiyoosi-Sirii. Onsay be subii Yahuuda, jammaado Barsabaa, e Silaasi, tawi ben dido ko be be musibbe ben teddini fota. ²³ Be wattidi be e batakuru ndu tawata ko dundoo windii ton:

«Menen bee musibbe mon, dun ko sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal, men salminii on onon bee musibbe amen wonbe e hakkunde bee be wonaa Yahuudiyanke, hodube Antiyoosi-Sirii e Sirii e Silisii.

²⁴ «Men nanii wonde wobbe e amen jii biroyii on kongudi mabbe haa be aaninii wonkiiji mon din, benle wonaa menen yamiri be dun. ²⁵ Men taw no moyyi, e nder nanondiral amen, ka men suboo wobbe, men immindinana on be e bee yibbe amen, dun ko Barnabaasi e Puulusa, ²⁶ dun ko bee weebitube ngurndan mun dan fii innde Iisaa Almasiihu Joomi men on haa takko mayde. ²⁷ Ko men imminiri Yahuuda e Silaasi, ko ko yewta on e hunduko fii ko woni kon ka batakuru. ²⁸ Ko fii menen e Ruuhu Seniido on men taw no moyyi ka men ronka on fawude dongal goo, si hinaa dii haanudi doo: ²⁹ dun non ko yo on terto tebbeeli sakkanaadi sanamuuji e yiyan e mummunteeji jii budi e jinaa. Si on reenike e dun, haray on wadii ko moyyi. Yo jam wonu e mon!»

³⁰ Onsay kambe imminaabe ben be waynii, be yahi Antiyoosi-Sirii, be wattoyi batakuru ndun e juude mbatu moobiingu don ngun. ³¹ Bay batakuru ndun jangaama, be weltori kon ko be wakkilinaa. ³² Nde tawnoo Yahuuda e Silaasi ko haaloobe ko Alla longini dun, be beydi wakkilinde musibbe ben, be tiidiniiri be kadi kongudi buy. ³³ Bay be neebidii e mabbe seeda, musibbe ben newnitani be ruttagol ka imminnoobe be ben e dow buttu. ³⁴ Kono Silaasi kapun tawi luttugol mo ton no moyyi. ³⁵ Puulusa kadi e Barnabaasi lutti

kodaade Antiyoosi-Sirii don e jannugol feɲɲindina e yimbe buy fii daaluyee Joomiraado on.

Fii Datal Puulusa Dimmal ngal Aazii

³⁶ Balde seeda bawto dun, Puulusa wi'i Barnabaasi: «Yiltitoden, ndartoyen musibbe ben e nder ca'e de waajiden fii daaluyee Joomiraado on e mun den fow, fii andugol ko honno be fewndori.» ³⁷ Tawi Barnabaasi no faalaa yo be yaadu e Yuuhanna jammaado Markuusa. ³⁸ Kono Puulusa ndaari tawi haanaa ka be yaada e on yiltinoodo baawo mabbe gila Pamfilii, salii be dwtude ka golleeji mabbe. ³⁹ Hakkee yeddondiral ngal tiidii hakkunde mabbe, be sakkitori seedugol. Onsay Barnabaasi yetti Markuusa, be bakii don e laana ndiyan fii yahugol Siipuru. ⁴⁰ Puulusa kapun subii Silaasi ko o yaada, bawto musibbe ben halfinde mo kanko Puulusa sulfu Joomiraado on. ⁴¹ Onsay be yahi, be tayitoyi Sirii e Silisii, e hoore hibe tiidina mofta den.

Fii Ruttagol Puulusa ngol Derbata e Listaara

16 Kanko Puulusa o hewtoyi kadi Derbata e Listaara, o tawi no don taalibaajo wi'eteedo Timotee. Tawi on yumma mun ko Yahuudiyankeejo gomdindo, kono ben makko ko *Gereekiyankeejo. ² Tawi musibbe be Listaara e be Ikoniim ben no joganii mo kanko Timotee kongol moyyol. ³ Tawi Puulusa no faalaa naborde mo. Onsay o yetti mo, o sunnini sabu Yahuudiyankeebe wonbe e din nokkeeli don ben, ko fii hari fow no andi wonde ben makko kanko Timotee ko Gereekiyankeejo. ⁴ Tawi kanko Puulusa e Timotee, hibe hollitude e nder ca'e de be rew e mun den, pehe de *sahaabaabe ben e ardotoobe *moftal ngal Yerusalem yetti den fii yo de huutore. ⁵ Tawi mofta den no tiidude tun e nder gomdinal ngal, awa kadi hibe beydaade duudugol pande woo pande.

Fii Ruttagol Puulusa ngol Firgii e Galaasi

⁶ Nde tawnoo *Ruuhu Seniido on newnanaali be feɲɲinoygol daaluyee on e nder *Aazii on, be yahi be tayitoyi Firgii wondude e leydi Galaasi ndin. ⁷ Bay be hewtii takko Misii, be etii fii yahugol Bitinii, kono laatii Ruuhu Iisaa on newnanaali be. ⁸ Onsay be tayitiri Misii don, be yahi Turuwaasi. ⁹ E nder jemma on, kanko Puulusa o yi'i e nder koydol, goddo mo Masedonii no darii no jeeja mo, wi'a: «Rewu Masedonii gaa, faabodaa men!» ¹⁰ Bawto ngol koydol Puulusa, men dabbi kisan feere no men hewtira Masedonii, sabu meden felliti ko Alla noddii men ton, fii yo men waajo fii Kibaaru Moyyo on.

Fii no Linda Gomdiniiri ka Saare Filipii

¹¹ Bawto dun, men bakii Turuwaasi don e laana ndiyan, men sutori Samotiraasi. Bimbi nden pande kadi men sutori Neyapolii. ¹² Bay men iwii don, men yahi Filipii, dun ko saare wonde e diawal aranal ngal ka leydi Masedonii, jeyaande e ley laamu Roomu, men woni Filipii don e nder balde.

† 15.16-18 Amu. 9.11-12

¹³ Nande *nalaande fowteteende nden, dun ko *ase-weere nden, men yahi e binde caangol, dun ko ka baa-wo saare, ka men tanyininoo ko don wonnoo ka juuletee. Bay men joodike, men yewti rewbe moobinoobe don ben. ¹⁴ Tawi no e ben debbo rewoowo Alla, on no wi'ee Linda, jeyaado e ndee saare wi'eteende Saayati-ira, yeeyoowo gaara baka. Tawi himo hedino, Joomiraado on kadi udditi bernde makko nden fii yo o wonan ko Puulusa yewtaynoo kon. ¹⁵ Bay o *lootidaama e beynguure makko nden maande kisiyee, o saatini men e hoore himo wi'a: «Si tawii hidon jogori lan wa gomdindo Joomi on, haray naatee ka suudu an, weeron ka beynguure an doo.» O jeeji men e dun haa men jabi.

Fii no Puulusa e Silaasi Jogoraa ka Kaso

¹⁶ Bawto dun, ko men yahata ka juuletee don, kordoo mo jinnawii *hiitinoowii nangi, ari fotti e amen, tawi kon ko o hiitotonoo no okkoraynoo jeybe mo ben jawle buy. ¹⁷ O woni e jokkugol men, menen e Puulusa, e hoore himo ewnoo, wi'a: «Bee yimbe ko kurkaadi Alla Jom Bural on, awa hibe fejninande on laawol kisiyee on!»

¹⁸ O wadi dun e nder balde buy. Bay Puulusa haabii dun, o yeyyitii, o wi'i ngin jinnawii: «Mi yamirii ma e innde Iisaa Almasiihu on, yaltu e oo debbo!» Jinnawii ngin yalti e makko e on saa'i tigi.

¹⁹ Bay jeybe kurkaadu ndun tawii ka be tanyininoo hebugol don bonii, be nangi Puulusa e Silaasi, be poodi be, be addi yeeso hooreebe ben ka nokkuure fottirde. ²⁰ Onsay be addi be ka naawoobe ben, be wi'i: «Bee yimbe ko Yahuudiyankeebe, hibe jiiibude saare men nden, ²¹ be janna naamuuji di en newnanaaka jabugol maa wadugol, enen bee jeyaabe e laamateeri Roomu!»

²² Jamaa on kadi immanii be kambe dido. Bay naawoobe ben wadii haa be bortii be dolokkaaji din, be yamiri yo be luubor be bedi. ²³ Bay be gaynii be luubaade, be bugii be ka kaso. Be yamiri aynudo kaso on yo o jogo be, o ayna fota. ²⁴ On yamiraado dun bugii be ka nder kaso nder-nderwo, o dumbi be ka koyde.

²⁵ Bay wonii tumbere jemma, Puulusa e Silaasi woni e toragol Alla, beytana mo. Tawi kasoobe ben no hedii be. ²⁶ Tun, nde wootere leydi ndin dimbii ko tiidi, didoodi kaso ngon yergi. E on saa'i tigi baafe kaso ngon fow udditii, jolokooje de kasoobe ben jolkanoo den kadi jolkitii. ²⁷ Aynudo kaso ngon fini. Bay o yi'ii baafe kaso ngon udditike, o sorti kaafa makko kan fii wartagol, ko fii hari himo sikka kasoobe ben dogii. ²⁸ Kono Puulusa ewnii mo e hawa tiiduka, wi'i: «Wota a wadito bone woo! Men fow meden doo!»

²⁹ Onsay kanko aynudo kaso ngon o torii ndaygu, o wubbi o naati, o yani yeeso Puulusa e Silaasi e hoore himo diwna. ³⁰ Onsay o yaltini be ka yaasi, o wi'i: «Koohoobe, ko hondun mi wadata fii yo mi dande?»

³¹ Be jabii mo, be wi'i: «Gomdin Iisaa Joomi on, dun a dandete, an e beynguure maa nden.» ³² Onsay be

fejnindinani mo e kala wondo ka suudu makko daaluyee Joomiraado on. ³³ Kanko kadi o yetti be e on saa'i tigi e nder on jemma, o lootani be barmeeji mabbe din. E on saa'i tigi kanko kadi o *lootaa maande kisiyee, kanko e yimbe suudu makko ndun fow. ³⁴ O werni be ka suudu makko, o bannani be naametee, o weltodi e beynguure makko nden fow fii ko be gomdini Alla kon.

³⁵ Bay weetii, naawoobe ben immiini mbatulaabe mun ben ko yaha wi'a aynudo kaso on: «Accitu ben yimbe.»

³⁶ Onsay aynudo kaso on fillitanii Puulusa kon ko be wi'i, o wi'i mo: «Naawoobe ben immiini wobbe ko wi'ammi yo mi accitu on. Jooni yaltee, yahon e hoore buttu.»

³⁷ Kono Puulusa wi'i ben mbatulaabe: «Bay be foccii men ka tumbere mbatu e baawo naawugol men, menen bee jeyaabe e laamateeri Roomu, e hoore dun be bugike men ka kaso, e hara jooni be yaltinay men ka kene e dow gundoo? Waawaa wonude! Kambe tigi yo be aru, be yaltina men!» ³⁸ Onsay ben mbatulaabe yahi hollitoyi dun naawoobe ben. Ben huli bay be andii ben ko jeyaabe e laamateeri Roomu. ³⁹ Onsay ben ari, be jeeji be, be acciti be, be torii be kadi yaltugol saare nden. ⁴⁰ Bay be yaltii ka kaso, be naatiri ka oo debbo wi'eteedo Linda, be yiidi e musibbe ben, be wakkilini be. Onsay be yahi.

Fii Yaadu Puulusa ndun Tesalonii

17 Be rewoyi Amfipolii e Apolonii, be hewti Tesalonii ka Yahuudiyankeebe ben mari juulirde don.

² Puulusa naati don wano woowirani mo non, o wondi e mabbe e nder aseweje tati, himo yewtidude e mabbe fii ko bindi din wi'i kon. ³ O sifii, o weebiti wonde *Almasiihu on no haanunoo tampude e immintineede kadi e hakkunde maybe ben, o wi'i be: «Iisaa oo mo mi woni on wowlande fii mun, ko on woni Almasiihu on.» ⁴ Wobbe e mabbe hoolii dun, be tawti Puulusa e Silaasi, e hoore dun *Gereekiyankeebe duudube rewoobe Alla, e rewbe buy jeyaabe e burbe teddude ben kadi hoolii.

⁵ Kono Yahuudiyankeebe ben nawli dun, be yetti wobbe e bonbe wonbe ka fottirde ben, be wattidi e mabbe, be wadi haa sonko wadi e nder saare nden e haa yimbe ben dilliri hen fow. Be yahi ka suudu oo wi'eteedo Yaasuunu fii dabbitugol Puulusa e Silaasi be adda be e yeeso jamaa on. ⁶ Laatii be tawaali be ton. Onsay be poodi Yaasuunu e musibbe goo, be addi be yeeso hooreebe saare nden, e hoore hibe sonka, wi'a: «Bee jiiibube aduna on fow arii doo kadi, ⁷ Yaasuunu wernii be! Be fow hibe dartaade yamirooje lando mawdo Roomu on, e hoore hibe wi'a lando goo no woodi wi'eteedo Iisaa.» ⁸ Din kongudi jibi jamaa on e naawoobe ben. ⁹ Laatii be accitude Yaasuunu e beya woo nde be yobunoo alamaani.

Fii Yaadu Puulusa ndun Biriyaata

¹⁰ E on jemma kisan musibbe ben watti Puulusa e Silaasi e laawol Biriyaata. Bay ben hewtoyii, be naatiri ka juulirde Yahuudiyankeebe ben. ¹¹ Tawi berde ben den no buri be Tesalonii ben udditaade. Be jabiri daaluyee on hepaare tiidunde e hoore hibe taskotonoo pande woo bindi dɪn fii andugol ko be wi'aa kon si ko non woniri. ¹² Onsay buy e hakkunde maɓbe gomdini, be gomdindini e rewbe Gereekiyankeebe teddube e worbe Gereekiyankeebe duudube.

¹³ Kono nde Yahuudiyankeebe be Tesalonii ben andunoo wonde Puulusa no feɓɓinde kadi daaluyee Alla on Biriyaata, ben kadi ari, be memmini jamaa on, be jiiɓindiri. ¹⁴ Kisan, musibbe gomdɪnbe ben wadi feere no Puulusa yaara ka daande baharu, kono Silaasi e Timotee kaɓun lutti dɔn. ¹⁵ Ben wonnoobe dɔwtude Puulusa, be ardii mo haa Atiina. Onsay ben yiltitii, bay be yamiraama wi'ugol Silaasi e Timotee wonde yo ben tawto mo ko yaawi.

Fii Arugol Puulusa ngol Atiina

¹⁶ Nde tawnoo Puulusa no habbii beya Atiina, tawi bernde makko nden no aani fota kon ko o yi'aynoo saare nden no jokki sanamuuji. ¹⁷ Onsay o yewtidi e Yahuudiyankeebe ben e rewoobe Alla ben ka juulirde e yimbe fottaynoobe ben ka nokkuure fottirde nden, dun non tawi ko pande woo. ¹⁸ Faamube goo e nder fedde Epikuriibe ben e fedde Sitoyikiibe ben nangi e yewtidugol e makko. Onsay wobbe e mabbe wi'i: «Ko hondun oo wowloowo faalaa wowlude?» Tawi wobbe e mabbe no wi'a: «Himo wa'i wa waajotoodo fii allaabe jananbe goo.» Tawi dun fow ko fii himo waajaade fii Iisaa e kibaaru mun moyyo on e fii ummutal ngal.

¹⁹ Onsay be yetti mo, be nabi ka mbatirde wi'eteende Areyopaasi, be wi'i mo: «A waaway men andinde ko hondun woni ndee jannde heyre nde wonda wowlude fii mun?» ²⁰ Ko fii hida wadude e noppi amen piiji di men woowaa nanude, meden faalaa andude ko hondun woni dun.» ²¹ Tawi be Atiina ben fow e hobbe wondunoobe e mabbe ben ko jikkunoo woo ko wowlugol maa hedagol piiji hesi.

²² Onsay Puulusa darii ka tumbo mbatirde, o wi'i: «Ko onon yo be Atiina, mi ndarii e cende den fow, mi tawii ko on be diina fota. ²³ Awa kadi e nder ko mi feyyata kon, mi yi'ii kala ko rewoton, e hay mi yi'ii *layyorde ka dundoo windii: «Ko ko allaajo mo andaaka.» Dun ko on mo wondon teddinde, mo tawata on andaa, mi woni on feɓɓinande. ²⁴ Dun ko on Alla tagudo aduna on e kala ko woni e mun, on wondo Joomiraado kammuuli dɪn e leydeele den, on ko mo hodataa e nder juulirde de yimbe moyyiniri juude mun. ²⁵ Hinaa neddanke wadanta mo, wa si tawii himo hatonjini e godɗun, ko on woni Yedoowo mo kala ngurndan e poopaali e kala huunde. ²⁶ Ko immorde e aaden gooto o tagiri leyyi neddanke dɪn fow, yo ben hodu e hoore ndelo leydi ndin fow. Awa o happiino saa'iiji mabbe dɪn e ittiri ko

be hodata e mun kon, ²⁷ fii no be dabbira Alla, be yi'a mo si no hawri e nder memugol, fii kala o woddaaki hay gooto e men. ²⁸ Ko fii ko kanko hebirden ngurndan, waawirden memminaade, ko e makko kadi woodaden. Ko dun yubboobe gimdi mon goo no wi'i: «Ko en faybe makko kadi.»

²⁹ «Bay non ko en faybe Alla, haanaa ka miijoden wonde Alla no nandi e kaɓɓe e kaalisi maa e kaaye lesaade fotinaa, hara ko e immorde e miijo neddanke. ³⁰ Hari Allaahu on jogoraano yimbe ben ko be andaano mo kon, kono jooni o daalanii yimbe ben fow e nder nokkeeli dɪn fow yo be tuubu. ³¹ Ko fii o happii jalaande nde o jaawirta aduna on peewal, rewruude e on neddo mo o toɗɗii, dun ko on mo o wadirani fow seede timmudo immintingol mo e hakkunde maybe ben.»

³² Nde be nanunoo himo wowla fii ummutal maybe ben, wobbe e mabbe jali mo, wobbe ben wi'i: «Men hedoto ma pande goo fii dun.» ³³ Onsay kanko Puulusa o sortii hakkunde mabbe. ³⁴ Kono fow e mun, dun hadaali wobbe humoo e makko, gomdina. Tawi no tawaa e ben oo wi'eteedo Denuusi, tawdaado e dental fewjoobe Areyopaasi ben, e debbo no wi'ee Damaari, kaɓun e wobbe goo kadi.

Fii Yaadu Puulusa ndun Korenti

18 Bawto dun, Puulusa iwi Atiina, o yahi Korenti. ² O tawi don Yahuudiyankeejo wi'eteedo Akiila, mo iwdi mun woni Pontii, tawi neebaali ko on yaltidi e sonna mun Piriskiila leydi Itali, sabu ko Kuloodiyuusu lando Roomu on yamiri Yahuudiyankeebe ben fow yaltugol Roomu kon. Onsay Puulusa yahi yiidoi e mabbe, ³ bay tawii ko mecce goote be mari, o weeri ka mabbe, be woni e gollidugol. Tawi ko wonnoo mecce mabbe ko moyyingol cuudi bagi. ⁴ Tawi kanko Puulusa himo yewtaynoo yewtereji e aseweere kala ka juulirde fii fellintingol Yahuudiyankeebe ben e *Gereekiyankeebe ben.

⁵ Kono bay Silaasi e Timotee iwii Masedonii hewtii, Puulusa jikkii e daaluyee on tun e seeditanagol Yahuudiyankeebe ben wonde ko Iisaa woni *Almasiihu on. ⁶ Kono nde tawnoo Yahuudiyankeebe ben no liddaade mo, hoyna, o fiddi concii makko dɪn, o wi'i be: «Yo yi-yan mon dan yantu e hoore mon, min mi laabii. Kono gila jooni ko ka be wonaa Yahuudiyanke ben mi yaarta.»

⁷ O iwi don, o yahi e suudu aaden rewoowo Alla no wi'ee Titiyuusu Yustuusa, tawi kadi suudu makko ndun no badondiri e juulirde nden. ⁸ Onsay oo wi'eteedo Kirispuusa, dun ko ardiido juulirde nden, kaɓun e beynguure mun nden fow gomdini Joomi on. Korentiyankoobe duudube kadi hedotonooobe Puulusa gomdini, *lootaa maande kisiyee.

⁹ Bawto dun, Joomiraado on daalani Puulusa e nder jemmaare goo e nder koydol, o wi'i mo: «Wota a hulu, yewtu, wota a fanku. ¹⁰ Ko fii min mido wondi e maa, gooto fawataa ma jungo fii wadugol ma ko boni, ko fii mido mari jamaa duududo e nder ndee saare doo.»

¹¹ Onsay kanko Puulusa o daakii hakkunde mabbe e nder hitaande e lebbi jeegoo, himo janna daaluyee Alla on.

¹² Wa fewndo on saa'i tawi ko Galiyuunu lamminaa Akaaya. Onsay Yahuudiyankseebe ben immanii Puulusa e nder nanondiral mabbe, be addi mo ka yeeso naawirdu, ¹³ e hoore hiibe wi'a: «Oo neddo no fellintinde yimbe ben no be rewira Alla e noone no woopondiriri e Sariya on!»

¹⁴ Fewndo ko Puulusa udditata hunduko mun kon, tawi Galiyuunu wi'ii Yahuudiyankseebe ben: «Ko onon yo Yahuudiyankseebe, si tawiino ko angal peewal goo maa bonnere goo, mi hedotono on e hoore no newori.

¹⁵ Kono bay ko yeddondiral fii haalaaji e fii inde e sariyaaji mon onon tigi, yo dun wonu haaju mon. Mi faaletaake wonande on naawoowo dun.» ¹⁶ Onsay o yaltini be ka naawirdu. ¹⁷ Tun, be fow be nangi Sos-teene, dun ko ardiido juulirde nden, be woni e piyugol mo ka yeeso naawirdu. Tawi Galiyuunu haajaaka e dun.

Fii Yiltitagol Puulusa Antiyoosi-Sirii

¹⁸ Laatii Puulusa daakii Korenti don kadi ko neebi. Bawto dun, o waynitii musibbe ben. Onsay o fembii ka wi'etee don Kenkere, sabu himo woondunoo woon-doore. Ontuma o bakodi e Piriskiila e Akiila e laana ndiyan fii Sirii. ¹⁹ Be hewti Efeesi. Puulusa acci don be o wondunoo ben, o naatoyi ka juulirde, o yewtidi e Yahuudiyankseebe ben. ²⁰ Ben torii mo wonugol don seeda, kono laatii o jabaali. ²¹ O waynitii be, o wi'i: «Mi aroyay ka mon si Allaahu on jabii.» Bay o iwii Efeesi don e laana ndiyan, ²² o tippoyii Seezariya. O yahi, o hiwroyii *moftal ngal, onsay o yahi Antiyoosi-Sirii.

Fii no Apoloosi Waajori ka saare Efeesi e Korenti

²³ Bay o wonii don seeda, o yiltitii, o jindi e ca'e Galaasi e Firgii den, o wakkilini taalibaabe ben fow. ²⁴ Bawto dun, Yahuudiyankseejo waawudo haala, andudo kadi bindi daaluyee on, wi'eteedo Apoloosi jeyaado Aleksandiri hewti Efeesi. ²⁵ Tawi on no jangi fii laawol Joomi on, himo wowliraynoo jijo tiidungo, himo feppinaynoo kadi janna no feewiri fii Iisaa, tawi e hoore dun fow ko ko Yaayaa lootaynoo kon tun o andi. ²⁶ Onsay o yewtiri pellital ka nder juulirde. Bay Piriskiila e Akiila hedike mo, be yaadi e makko, be feppinanoyi mo no woniri non tigi fii laawol Alla ngol.

²⁷ Kono bay tawii Apoloosi no faalanoo yahugol Akaaya, musibbe ben wakkilini mo, be windani kadi taalibaabe ben wonde yo be wernu mo no moyyiri. Bay o hewtii don, o nafi ben gomdinirbe sabu sulfu Alla on, ²⁸ e hoore himo yeddondiraynoo e Yahuudiyankseebe ben ka tumbondiral no tiidiri, e himo banginira bindi din wonde ko Iisaa woni Almasiihu on.

Fii no Puulusa Janniroyi ka saare Efeesi

19 Fewndo ko Apoloosi on woni Korenti, tawi Puulusa kapun tayitoyii leyde dowje den, haa o hew-

toyii Efeesi, o fotti don e taalibaabe goo. ² O wi'i ben: «Hara on hebii Ruuhu Seniido on wa ko gomdindon?»

Ben jaabii mo, be wi'i: «Menen hari hay men nanaali wonde Ruuhu Seniido no woodi.»

³ Onsay o wi'i be: «Awa ko honno lootiranodon?»

Ben kadi jaabii mo, wi'i: «Ko no Yaayaa lootiraynoo non.»

⁴ Puulusa wi'i: «Yaayaa ko fii tuubuubuyee lootii, e hoore dun himo wi'aynoo yimbe ben yo be gomdin aroyoowo baawo makko on, dun ko Iisaa.» ⁵ Bay be nanii din kongudi makko, be *lootaa maande kisiyee e innde Iisaa Joomi on. ⁶ Onsay Puulusa *fawi juude mun den e hoore mabbe, Ruuhu Seniido on ari e mabbe, be woni e wowlugol e *haalaaji janani, wowla ko Alla longini be. ⁷ Tawi ben yimbe ko wa be sappoo e dido.

⁸ Onsay Puulusa naati ka juulirde, o yewtiri don pellital. E nder lebbi tati himo yewtidude e mabbe o fellintinana be ko yowitii e fii *laamu Alla ngun. ⁹ Kono bay wobbe wonii e sattinkinagol e angal gomdingol e aybingol laawol Joomi on e hakkunde jamaa on, o sortii hakkunde mabbe, o yetti taalibaabe ben o wadi be feere, o woni e yewtidugol e mabbe pande woo ka dudal oo wi'eteedo Tiranuusu. ¹⁰ Dun neebi yeru duubi didi, haa kala hodudo *Aazii humpitii fii daaluyee Joomiraado on, dun ko Yahuudiyankseebe ben e *Gereekiyankseebe ben fow.

¹¹ Tawi Allaahu on no wadaynoo kaawakeeji moyyi hawniidi rewruude e Puulusa, ¹² haa ka tawata hiibe yahaynoo be yetta disaaje maa lince de Puulusa meemaynoo den, be adda, be wada e nawnuube ben, ben ndikka, jinnaaji bondi din kadi yalta e mabbe.

¹³ Yahuudiyankseebe goo, jindaynoobe wi'a no radoo jinna, woni e jantagol e hoore ben be jinnaaji woni e mun innde Iisaa Joomi on, hara hiibe wi'a: «Mi yamirii on yaltugol e innde Iisaa, on mo Puulusa woni wajaade fii mun!» ¹⁴ Tawi ben wadaynoobe dun ko be njeedido, ben-le ko be bibbe oo wi'eteedo Sekubaa, tawaado e hooreebe *yottinoobe sadaka Yahuudiyankseebe ben.

¹⁵ Ngin jinnawii jaabii be, wi'i: «Mido andi Iisaa, mido andi kadi ko hombo woni Puulusa, kono onon ko on hombe?» ¹⁶ Onsay on neddo mo ngin jinnawii woni e mun yani e mabbe, o waawi be fow e hoore doole tiidude, haa ben dogi yalti e ndun suudu be bornaaki, e hoore hiibe barminaa.

¹⁷ Kala Yahuudiyankseejo e Gereekiyankseejo hodudo Efeesi andi fii dun, kulol nangi be be fow, onsay innde Iisaa Joomi on mawninaa. ¹⁸ Onsay buy e arube e gomdinde ari qirritii, weebiti boneeji di be wadunoo. ¹⁹ Bawto dun, yimbe buy wadaynoobe mbilankaaku, addi defte mun, be sunni de yeeso fow. Coggu majje on jittaa, tawaa ko tammaaji kaalisi guluuji cappande jowi. ²⁰ Ko nii, daaluyee Joomiraado on woni layirde semba e hoore doole.

²¹ Bawto dun Puulusa ebbani fii yahugol Yerusalaam, hara ko Masedonii e Akaaya o rewri. O wi'i: «Si mi iwii don, bee mi hewtoya Roomu.» ²² Onsay o immiini

wallindirteebe makko dido Masedonii, dun ko Timotee e Arastuusa, kanko o luttiti Aazii don seeda.

Fii no oo Siyaakeejo wi'eteedo Dimitiriyuusu Imminiri Gere

²³ Onsay jii boldu tiidundu wadi sabu laawol Joomi on. ²⁴ Tawi no e nden saare siyaakeejo wi'eteedo Dimitiriyuusu, tafaynoodo rewirkoy tosokoy tafiraakoy kaalisi, hara ko nandintinaakoy e rewirdu allaajo maβbe debbo wi'eteedo *Artemiisi on. Tawi dun no wondannoo e be o tafidaynoo ben tono tiidudo. ²⁵ On moobindiri be o tafidaynoo ben, kambe e be be kafidunoo mecce goote ben, o wi'i be: «On fow hidon andi, fii men on ko e dee golle doo humii, ²⁶ awa kadi hidon yi'ude, hidon nanude ko woni feyyude kon, hara hinaa Efeesi doo tun, fayda ko e nder Aazii on fow wonde, oo wi'eteedo Puulusa no murtinde jamaa duududo, fellintinira be wi'ugol wonde allaaji moyyini-raadi juude neddanke wonaa allaaji. ²⁷ Dun non hinaa fii hayfingol mecce men den tun, kono ko libugol fii nduu rewirdu oo allaajo debbo mawdo wi'eteedo Artemiisi e boorugol teddungal makko ngal, on mo Aazii fow e aduna on fow woni rewude.»

²⁸ Bay be nanii din kongudi, be heewi tikkere, be nangi e ewnagol, wi'a: «Artemiisi Efeesiyankoobe ben ko mawdo!» ²⁹ Onsay saare nden fow jii bondiri, be wubbidi, be saalori bee Masedoniyankoobe be Puulusa jindidaynoo, dun ko Gayuusi e Aristarke, be nabori be ka fijirde mawnde. ³⁰ Puulusa kadi faalaa hollitaade jamaa on, kono laatii taalibaabe ben jabaali. ³¹ Hay wobbe e hooreebe Aazii ben, be tawata ko yibbe makko kanko Puulusa, be nuli wobbe e makko ko jeeja mo fii wota o yahu ka fijirde mawnde. ³² Tawi wobbe no ewnoo goddun goo, beya kadi no ewnoo goddun goo, ko fii jii baare nden no woni hakkunde dental ngal, e hoore dun burbe ben andaa wuren ko hondun moobindiri be. ³³ Onsay wobbe e hakkunde jamaa on lowi oo wi'eteedo Aleksander mo Yahuudiyankeebe ben feyyini yeeso dental ngal. Kanko Aleksander o towni jungo, tawi himo faalaa sifanaade jamaa on. ³⁴ Bay beya andii ko o Yahuudiyankeejo, fow ewnodi wa saa'ijji didi, hibe wi'a: «Artemiisi Efeesiyankoobe ben ko mawdo!»

³⁵ Onsay hoore kaydi on dahi yimbe ben, o wi'i be: «Ko onon yo Efeesiyankoobe, hara ko hombo woni andaa wonde saare Efeesi nden ko ngaynaakoore rewirdu oo allaajo debbo mawdo wi'eteedo Artemiisi, awa kadi ko nde ngaynaakoore nandolla makko iwru do ka kammu on? ³⁶ Bay dun hinaa ko yeddinii, wonee deeyube, hara on wadiraali huunde hawjere. ³⁷ Ko fii on addii bee yimbe, be tawata bonnaa ka hormorde, be hoynaa kadi allaajo men debbo on. ³⁸ Si tawii non Dimitiriyuusu oo, e siyaakeebe be o kafidi mecce ben no galdidi e goddo, haray no woodi jaawirdi e jaawoobe lamminaabe fii mun, yo be wullito e ben. ³⁹ Si tawii non hidon mari goddun ko beyditii e dun, haray ko ka dental ardinaangal ngal dundon moyyintee. ⁴⁰ Ko fii hiden waawi hebude feloore fii

nduu murtaldu wadundu hande, bay dalil woo alaa mo holloyen ko hondun wadirde nduu jii boldu.» Bay o gaynii wowlude dun, o yilti jamaa on.

Fii Yaadu Puulusa Masedonii e Gereesi

20 Bay murtaldu ndun accii, Puulusa banniti taalibaabe ben. Bay o gaynii be wakkilinde, o waynii be, o immii, o fokkitani yahugol Masedonii. ² O tayitoyi den leyde e hoore himo yewta yimbe ben nooneeji no be wakkilora, onsay o hewtoyi Gereesi. ³ Onsay o kodii don lebbi tati, hari himo woniri yettugol don laana ndiyan, yaara Sirii. Kono nde tawnoo Yahuudiyankeebe ben no ebbani mo janfa, o aadii yiltitagol Masedonii. ⁴ Hari ko o wondi ko dowta mo, ko oo bid do Piruusi mo Biriyaata wi'eteedo Sopateere, e Aristarke e Sekondiisu, on ko mo Tesalonii, e Gayuusi, on kadi ko mo Derbata, e Timotee e Tikiiki e Torofiimi, bee fow ko be iwdi *Aazii. ⁵ Ben woni yeeso, be habboyii men Turuwaasi. ⁶ Menen kadi, bay *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen nden feyyii, men bakii e laana ndiyan Filipii. E nder balde jowi men tawoyi be Turuwaasi, men wadi don balde jeedidi.

Fii Wurniteede oo wi'eteedo Etikuusi

⁷ E asewe kiikiide, men moobondiri fii jaamidugol. Nde tawnoo Puulusa ruttoto bimbi nden pande, o yewtidi e tawanoobe ben, o junni yewtere makko nden haa tumbere jemma. ⁸ Tawi lampuuji duudu do no ka suudu dow-dowru ka men mottondirnoo don. ⁹ Tawi kadi suka no wi'ee Etikuusi no joodinoo e damun tosokun † e on koore tammo. O yetti doyingol luggungol e nder ko Puulusa juutini yewtere nden kon, o accitii ka koore ton sabu doyingol ngol, o yani. O imminaa, tawi o maayii. ¹⁰ Onsay Puulusa tippii, o ugginii e hoore makko, o yetti mo, o tambii, o wi'i: «Wota on aanu, ko fii himo wuuri.» ¹¹ Bay kanko Puulusa o yawitoyii, o tayiti bireedi on, o jaami. Bawto dun, o yewti kadi ko juuti haa wa ka peeral fajiri. Onsay o yahi. ¹² Bawto dun, suka on nattaa ko o wurdo, dun wonani be welo-welo mawngo.

Fii Iwugol Puulusa Efeesi Yaha Miletii

¹³ Onsay menen men hikkani men yeeso, men bakii don e laana ndiyan fii yahugol Asoosi ka men haanunoo yiitidude e Puulusa don, bay hari kanko o aadike wonde o seppay. ¹⁴ Bay o tawoyii men Asoosi, men yawni mo ka laana fii yaadugol e makko Mitileeni. ¹⁵ Bay men iwii don, men jokki baharu on haa men hewtoyi bimbi nden pande yeeso Kiyoo. E nallal hikkungal don ngal kadi, men meemoyi ka wi'ete don Samoosi. Bawto ngal nallal don kadi, men hewtoyi Miletii. ¹⁶ Tawi Puulusa no miijinoo feyyugol Efeesi tun hara daraaki, fii wota o tongo e nder Aazii on. Ko fii hari himo hawji hewtoygol Yerusalem fii Juldeere *Pentakosta nden, si tawii dun no waawi mo gasande.

† 20.9 «Damun tosokun»

«fineeter»

¹⁷ Ko onsay, ko o woni Miletii don, kanko Puulusa o imini ko yahana ardotoobe *moftal ngal Efeesi. ¹⁸ Bay ben arii, o wi'i be: «Hidon andi ko honno mi wondiri e mo'on yeru ko mi woni doo kon, gila pande mi tippi Aazii. ¹⁹ E hoore dun mi kurkanike Joomiraado on, e hoore yankinaare fow, e nder gondi, e hakkunde ndarndeede wonandun lan janfaaji immorde e Yahuudiyanke'en. ²⁰ E baawo suudugol on hay huunde, mido feppinande on, janna on e hakkunde fow e ka cuudi kala ko wondani on e nafa, ²¹ e seedintinangol Yahuudiyankeebe ben e *Gereekiyankeebe ben fii tubangol Alla e gomdingol Iisaa Joomi men on.

²² «Jooni yo mi yahu Yerusalaam, bay Ruuhu Allaahu on no habbitii e dun, e hoore mi andaa ko heboytami ton. ²³ Ko woni tun, gila saare hebi e saare, *Ruuhu Seniido on no seedintinande lan wi'ammi wonde, kabbi e satteendeeji no sabbii lan. ²⁴ Kono mi wadaa ngurndan an dan ko goddun, wa si tawii hidan hitti e an, fii tun yo mi timmin jinduruuji an din e golle de mi hebiri Iisaa Joomi on den, dun ko seeditagol fii Kibaaru Moyyo fii moyyere Alla nden.

²⁵ «Jooni mido andi, on yi'itataa lan hande kadi, dun ko onon bee be mi rewi hakkunde mun, mi waajii fii *laamu Alla ngun. ²⁶ Ko dun wadi, mido seedaade hande wonde si goddo e mon halkike, haray wonaa min wadi. ²⁷ Ko fii mi suudaali on hay huunde, mi banginani on ebboore Alla nden fow. ²⁸ Jooni reenee, reenidon hoore mon e wuro ngo Ruuhu Seniido on wadi on e hoore mun ngon, fii no ayniron moftal Alla ngal o hebiri yiiyan biddo makko on tigi. ²⁹ Mido andi si mi iwoyii doo, caapaali hunyudi aroyay hakkunde mon di tawata accoytaa wuro ngon. ³⁰ Awa kadi wobbe hawtoyto e hakkunde mon, hara hibe wowla haalaaji boyliidi fii poodugol taalibaabe ben e mabbe. ³¹ Awa on wattanoyay yiila, anditon, e nder duubi tati jemma e palorma mi accaali waajagol mo kala e mon e hoore gondi.

³² «Jooni mi yettii on, mi halfinii Alla e daaluyee moyyere makko nden, ko on mari bawgal fii mawningol on e yedugol on ndondi wondude e yimbe Alla ben fow. ³³ Mi himmanaali kaalisi e karɲe e conc hay gooto. ³⁴ Onon tigi hidon andi ko juude an den mi golliri fii ko mi hatonjini e mun kon e ko wondibbe an ben hatonjini e mun kon. ³⁵ E nder dun fow, mi hollii on yo on gollir nii fii yo on wallito lo'ube ben, anditon kadi kongudi Iisaa Joomi on ko o wi'i kon kanko tigi wonde: «Ko okkugol buri moyyude edii okkoreede.»

³⁶ Bay o gaynii yewtude dun, onsay o jiccii fii du'ondirgol e mabbe be fow. ³⁷ Onsay be fow be hirbii mo kanko Puulusa, be lunnii e hoore gondi tiidudi. ³⁸ Ko burnoo be sokolinde kon, ko ko o wi'unoo be kon wonde be yi'itataa mo hande kadi. Onsay be dowtiti mo haa ka laana ndiyan.

Fii Yaadu Puulusa ndun Tiiri e Seezariya

21 Bay men sertii e mabbe, men bakii don e laana ndiyan, men fewni haa Koosi. Bimbi nden pande men yahi Rodeesi. Bay men iwii don kadi, men yahi

Patara. ² Bay men tawii don laana lumbooha yaara Fenisii, men bakii don, men yahi. ³ Bay men battike Siipuru, onsay men acciri don ka nano, men yaari telen Sirii fii tippinoygol ko laana kan rondii kon Tiiri. ⁴ Bay men tawii taalibaabe ben don, men woni balde jeedidi. Immorde e Ruuhu Allaahu on be wi'i Puulusa: «Wota yahu Yerusalaam.» ⁵ Bay den balde jeedidi timmii, men yahi. Onsay kambe fow e rewbe mabbe ben e bibbe mabbe ben, be dowtiti men, men yaadi haa men yalti saare nden, dun ko ka sera ndiyan, men jiccii, men du'ondiri. ⁶ Onsay men waynondiri e mabbe, men bakii ka laana, kambe be yiltitii ka mabbe.

⁷ Bay men gaynii ko yaaretee laana ndiyan kon, dun ko gila Tiiri haa Potolemaayi, men hiwrondiri e musibbe gomdinbe wonbe don ben, men wondi e mabbe jallal.

⁸ Bimbi nden pande, men yahi men hewtoyi Seezariya, men naatiri ka suudu Filiipu oo waajotoodo fii Kibaaru Moyyo on, tawdaado e njeedidoobe ben, men weeri ka makko. ⁹ Tawi himo mari jiwbe nayo haaloobe ko Alla longini dun be andaali gorko. ¹⁰ Nde tawnoo men wadii don balde buy, haaloowo ko Alla longini dun wi'eteedo Agabuusi, iwrufo ka diiwal Yahuuda, ari tawi men. ¹¹ O yetti dattol Puulusa ngol, o habbitii juude e koyde, o wi'i: «E hino ko *Ruuhu Seniido on wi'i kon: «Oo neddo jeydo ngol dattol, Yahuudiyankeebe ben habbiray mo nii Yerusalaam, be watta mo e juude be wonaa Yahuudiyanke ben.»

¹² Bay menen e ben yimbe hodube e nden nokkuure men nanii dun, men jeeji Puulusa fii wota o yahu Yerusalaam. ¹³ Kono Puulusa jaabii men, wi'i: «Ko hondun wulloton, bonnon mi bernde? Ko fii min hinaa fii habbegol tun mi hebulanii, kono ko hay maayugol Yerusalaam fii innde Iisaa Joomi on.»

¹⁴ Nde tawnoo o jabaali yilteede e ko o anniyii kon, men habbitaaki hande kadi, kono men wi'i: «Yo koddu-ruyee Joomiraado on wadu!»

¹⁵ Bay den balde don feyyii, men ebbindii, men yahi Yerusalaam. ¹⁶ Taalibaabe goo be Seezariya dowti men ka goddo no wi'ee Manasuuna mo Siipuru, on ko taalibaajo gila ko neebi, fii ko werna men.

Fii Hewtugol Puulusa Yerusalaam

¹⁷ Bay men hewtii Yerusalaam, musibbe ben jabori men weltaare. ¹⁸ Bimbi nden pande menen e Puulusa men ari ka Yaaquuba, ardotoobe *moftal ngal kadi fow ari don. ¹⁹ Bay Puulusa gaynii be hiwraade, o nangi e fillitanagol be, fensita ko Allaahu on wadi e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben e nder golle makko den. ²⁰ E nder ko be hedii mo kon, be mawnini Alla, e hoore dun be wi'i mo: «Musiddo, a yi'ii ittiri gululuje gululuje Yahuudiyankeebe ko gomdini, e hoore be fow hibe habbitii e Sariya on. ²¹ E hoore be yeetaama wonde hida jannude Yahuudiyankeebe wonbe e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben fow wota be jokku Sariya Muusaa on, dun ko wi'ugol be wota be sunnin faybe mabbe ben e wota be jokku naamuuji

din. ²² Hara ko hondun wadeten? Ko fii pellet be anday wonde a arii. ²³ Ko dun wadi si men wi'ete yo a wadu ko men wi'u-maa kon. No e hakkunde amen yimbe nayo woondube woondoore. ²⁴ Yettu ben, labbindinodaa e mabbe, fawtoda njobdi fembagol mabbe ngol, dun fow anday goonga alaa e ko be wowlanaa kon fii maa, kono an kadi hida doftii Sariya on. ²⁵ Kono fii be wonaa Yahuudiyanke, gomdinbe ben, men tawi no moyyi ka men windana be, yo be reeno e tebbeeli sakkanaadi sanamuuji e yiyan e mummunteeji jiiibudi e jinaa.»

²⁶ Bimbi nden pade, Puulusa yetti ben yimbe nayo, o labbindinodi e mabbe, o naati ka *juulirde mawnde. O feppini ko honde tuma e jalaade den labbinagol mabbe ngol timmata, sadaka mo bee e mabbe wadee.

Fii no Puulusa Nangiraa

²⁷ Ka balde jeedidi den timmata don, bay Yahuudiyanke be *Aazii ben yi'ii mo ka juulirde mawnde, be yuuni jamaa on fow, be fawi mo juude, ²⁸ e hoore hibe ewnoo, wi'a: «Isra'iilayanke*, wallee men! E hino neddo wondo jannude fow on nokku woo nokku fii liddagol jamaa on, liddoo Sariya on, liddoo kadi ndee nokkuure. E hay o naadii *Gereekiyanke be ka juulirde mawnde, o tuuninii ndee nokkuure hor-morde!» ²⁹ (Ko woni sabu dun ko tawde hari be yiidiino mo e oo Efeesiyankoojo wi'eteedo Torofiimi ka saare, haa be sikki wonde Puulusa naadii mo ka juulirde mawnde.)

³⁰ Onsay saare nden fow memminii, yimbe ben dogi iwri e cende den fow, be nangi Puulusa, be poodi mo, be itti ka juulirde mawnde, baafe den ombaa kisan.

³¹ Wa ko be ebbata fii warugol mo, tawi hooreejo dental suufaabe Roomu ben nanii wonde jiiiboldu wadii e nder Yerusalaam fow. ³² Don kisan, o yetti suufaabe e yeesoobe mun, be wubbani ben ebbunoobe warugol Puulusa. No be yiirunoo on hooreejo e ben suufaabe, be acciti piyugol mo.

³³ Onsay on hooreejo badii mo kanko Puulusa, o nangi mo, o yamiri yo be jolku mo jolokooje didi. O landii non ko hombo woni oo e ko hondun o wadi. ³⁴ Kono tawi e nder jamaa on, wobbe no ewnoo wi'a goddun, beya kadi no wi'a goddun goo, tawi kanko hooreejo on o waawaali andude ko woni haqiiqa fii murtaldu ndun. Onsay o yamiri yo be nabu mo ka daaka suufaabe ben. ³⁵ Wa ko Puulusa yawata bordi din, suufaabe ben kutii mo tambii sabu hunyeendi jamaa on. ³⁶ Ko fii hari konu yimbe ben no jokki mo, no ewnoo, wi'a: «Waree mo!»

Fii Yewtere nde Puulusa Yewti Jamaa Yerusalaam on

³⁷ Wa ko kanko Puulusa o naadete ka daaka suufaabe ben, o landii hooreejo dental suufaabe ben, o wi'i: «E hara a newnanay lan yeetagol ma goddun?»

On jaabii mo, wi'i: «Hida waawi haala Gereeki? ³⁸ E hara hinaa an woni oo Misirayankoojo, wonudo sabu

nduu murtaldu ko feyyi koo, dogidi e bee ittoobe ko'e guluuje nayo ka wulaa?»

³⁹ Kanko Puulusa o wi'i mo: «Min, ko mi Yahuudiyankejo mo Tarsiisu, dun ko e nder Silisii, jeyaado e saare nde tawata wonaa hayfunde. Mi jeejii ma newnanan yewtugol jamaa on.»

⁴⁰ Onsay on hooreejo newnani mo. Kanko Puulusa o immii, o darii ka hoore bordi, o yeyani jamaa on jungo, deeyaango tiidungo wadi. Onsay o hewtini be yewtere nden e haala Yahuudiyanke, o wi'i:

22 «Ko onon yo musibbe an e baabiraabe an, jooni hedee mi yewa on fii jaabanne an nden.»

² Nde be nanunoo ko e haala Yahuudiyanke o woni be yewtude, deeyaango ngon burti kadi.

Onsay Puulusa wi'i: ³ «Min ko mi Yahuudiyankejo hebaado Tarsiisu, dun ko e nder Silisii, kono ko e nder ndee saare doo mi ne'aa. Ko e fee Gamaliyiila kadi mi jangi fii jokkugol Sariya baabiraabe men ben tigi. Hari mido huminoo e Alla fota wano wonirdon non on fow hande. ⁴ Mido cukkotonoo ben jokkuba laawol Iisaa haa wobbe maayori, mi habba, mi soka worbe e rewbe. ⁵ Yottinoowo* mawdo sadaka on e dental mawbe ben fow ko seedee an e dun. Mi hendorii be hay bataake fii musibbe Yahuudiyanke be wonbe Damaasi ben. Onsay mi yahi fii habbugol jokkuba ngol laawol wonbe ton ben, mi adda Yerusalaam fii donkingol be.

⁶ «Wa fewndo ko mi woni ka datal, bay mi badike Damaasi, dun ko wa naange e hoore, tun ndaygu moolanaangu iwri ka kammu, hunditi lan. ⁷ Mi yani ka leydi, onsay mi nani hawa no wi'ammi: «Saawulu! Saawulu! Ko fii hondun wondaa mi cukkanaade?»

⁸ «Mi jaabii: «Ko an hombo nii Joomi an?»

«O wi'immi: «Ko min woni Iisaa jeyaado Naasirata, on mo wondaa cukkaade.» ⁹ Ben wondunoobe e an yi'uno ngun ndaygu, kono be alaano nanude hawa on Wondo lan wowlande.

¹⁰ «Onsay mi wi'i: «Ko hondun mi wadata, yaa an Joomi?»

«Joomi on jaabii lan, wi'i: «Immo yahaa Damaasi, ko don be yeetoto-maa kala ko haanudaa wadude.»

¹¹ «Tawi mi alaa yi'ude han kadi, ko fii hari jalbeendi ngun ndaygu wuminii lan. Onsay wondunoobe e an ben dowimmi haa mi hewti Damaasi.

¹² «Tawi goddo no don no wi'ee Hanaaniya, on ko gorko dewo doftotoodo Sariya on, mo Yahuudiyanke be wonbe Damaasi ben fow joganii kongol moyyol.

¹³ On ari darii takko an, wi'immi: «Ko an yo Saawulu musiddo an, wuntu!» E on saa'i tigi mi wunti, mi yi'i mo.

¹⁴ «O wi'immi kadi: «Alla baabiraabe men ben subike ma fii yo a andu faale makko on e fii yo a yi'u Feewudo on, nanaa kongudi iwruudi ka hunduko makko din.

¹⁵ Ko fii a wonay seeditantoodo mo e yeeso yimbe ben fow fii ko yi'udaa kon e ko nanudaa kon. ¹⁶ Jooni non ko hondun wondaa nennanaade? Immo *lootedaa maande kisiyee, labbinedaa junuubaaji maa din e nder jantagol innde makko nden.» »

¹⁷ Puulusa wi'i kadi: «Bay mi yiltitike Yerusalaam, e nder ko mi torotoo Alla kon ka *juulirde mawnde, mi feɲɲinanaa goddun. ¹⁸ Onsay mi yi'i Joomi on, o wi'immi: «Hittin yaltugol Yerusalaam, ko fii be jabataa seeditoore maa nden fii an.» ¹⁹ Kono mi wi'i: «Joomi an, hibe andi kambe tigi wonde mi yahayno gila e juulirde hebi e juulirde fii piyugol soka ben gomdinbe ma. ²⁰ Awa fewndo kadi be hibbi yiyan Astefaana dan, dun ko on seeditantonoodo ma, hari min tigi mido don e mido jabi dun. Awa kadi hari mido joganii ben wonbe mo warude conci mun din.» ²¹ Kono o wi'immi, «Yahu, ko fii mi imminte ka woddi, dun ko haa e be wonaa Yahuudiyanke ben.»

²² Laatii be hedii mo kanko Puulusa haa e ngol kongol don, onsay be ewnii, be wi'i: «Yo sifa oo neddo itte aduna! O haanaa wuurude!» ²³ Be beydi sonko, be ferii kadi conci mabbe din, e hoore hibe bugoo kadi mbullaari dow.

²⁴ Onsay hooreejo dental suufaabe ben yamiri yo be naadu Puulusa ka nder daaka suufaabe ben, be landora mo cabbi fii andugol ko hondun wonaa sonkireede nii fii makko. ²⁵ E nder ko be habbata mo kon fii foccugol mo, kanko Puulusa o wi'i yeesoojo sufaabe wonnoodo don on: «E hara hidon newnanaa foccugol jeyaado e laamateeri Roomu, mo on paawaali toode?»

²⁶ Bay on yeesoojo nanii ngol kongol, o yahi, o wi'oyi hooreejo dental ngal: «Ko honno gerdataa, ko fii oo neddo ko jeyaado e laamateeri Roomu.» ²⁷ Onsay on hooreejo ari wi'i mo kanko Puulusa: «Yeeto lan, e hara ko a jeyaado e laamateeri Roomu?»

O jaabii: «Hiiyii, ko mi dun.»

²⁸ Kanko hooreejo on o wi'i mo: «Min ko kaalisi buy mi itti fii yo mi wonu jeyaado e laamateeri Roomu.»

Puulusa kadi wi'i mo: «Min non mi jibina ko mi dun.»

²⁹ Onsay kisan landotonooobe mo ben diri, hooreejo dental ngal kadi huli, bay o andii Puulusa ko jeyaado e laamateeri Roomu, awa kadi o wadii haa o habbaama.

Fii Yewtere Puulusa nden yeeso Dental Mawbe ben

³⁰ Jango mun, nde tawnoo kanko hooreejo dental suufaabe Roomu ben himo faalaa andude e haqiiqa ko hondun Yahuudiyankeebe ben wonnoo mo toonirde, o hoynitani mo, o yamiri kadi hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental fewjoobe ben fow mottondirgol. Onsay o addi Puulusa, o joddini mo yeeso mabbe.

23 Bay Puulusa tenyinii dental fewjoobe ben, o wi'i: «Musibbe, ko e hoore bernde laabunde mi wonirani Alla haa handeere ndee.» ² Tun *yottinoowo mawdo sadaka on, dun ko Hanaaniya, yamiri wonbe takko makko ben bantagol mo.

³ Puulusa kadi wi'i mo: «An kadi, Allaahu on bantoto ma yo maadi rawninaandi! Hida joodii naawirgol lan Sariya on, e hin-le a bonnirii Sariya on ko yamirdaa yo be banto lan kon!»

⁴ Wonnoobe don ben wi'i: «A hoynii yottinoowo mawdo sadaka fii Alla on!»

⁵ Onsay Puulusa jaabii, wi'i: «Musibbe, hari mi andaa wonde ko yottinoowo mawdo sadaka on nii, ko fii no

windii: Wota mo wowla yeesoojo jamaa mun on ko boni.» †

⁶ Bay kanko Puulusa o faamii wonde feccere e wonnoobe don ben ko fedde *Sadduusiyaabe e ndeya feccere kadi ko fedde *Fariisiyaabe, onsay kanko Puulusa o ewnii ka hakkunde dental fewjoobe ben, o wi'i: «Musibbe, min ko mi Fariisiyaajo bii Fariisiyaajo kadi. Ko sabu tanyinaare ummutal maybe ben wadi si mido naaweede.» ⁷ Bay kanko Puulusa o wi'ii dun, yeddondiral wadi hakkunde Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben, onsay mbatu ngun senditii. ⁸ (Tawi Sadduusiyaabe ben no wi'a ummutal alaa, malaa'ika alaa, awa kadi ruuhu alaa. Fariisiyaabe ben kanun no wi'a dun fow no woodi.)

⁹ Sonko njano wadi, wobbe e yeesoobe dental Fariisiyaabe ben hawtii, be immini yewtoore tiidunde, be wi'i: «Men yi'aali bone woo e hoore oo neddo. No gasa non hara ko ruuhu maa malaa'ika wowlani mo.» ¹⁰ Nde tawnoo yeddondiral ngal no tiidude tun, hooreejo dental suufaabe ben huli wota be seekitu Puulusa. O yamiri suufaabe ben tippagol, ittoya mo hakkunde mabbe, be naba mo ka daaka suufaabe ben.

¹¹ E on jemma hikkiido don, Joomi on badii Puulusa, wi'i mo: «Wakkilo, ko fii wano seeditordaa non fii an Yerusalaam, bee seeditoroyaa non kadi Roomu.»

Fii Janfa Yahuudiyankeebe ben e hoore Puulusa

¹² Bay weetii, Yahuudiyankeebe ben wadi janfa, be woondi wota be naamu hay huunde maa be yara, doo e be warude Puulusa. ¹³ Ben ebbunoobe kan janfa no burnoo cappande nayo. ¹⁴ Be yahi, be tawoyi hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben, be wi'i be: «Men aadike e hoore woondoore tiidunde wonde, men naamataa men yarataa hay huunde fannin men waraali Puulusa. ¹⁵ Jooni nanondiree e dental fewjoobe ben, yiidon e hooreejo suufaabe ben, faaminanon mo wonde on ndaaray fii nduu muraadu Puulusa hara ko no woniri non, fii no o addira mo yeeso mon. Menen haray meden hebullii warugol mo doo yo o hewtu.»

¹⁶ Kono laatii bidde bandiraawo Puulusa on nani hibe yewta fii kan janfa, o yahi o naatoyi ka daaka suufaabe ben, o humpiti dun Puulusa. ¹⁷ Puulusa kadi noddi goddo e yeesoobe suufaabe ben, o wi'i on: «Dowtu oo ka hooreejo dental suufaabe ben, ko fii himo jogii ko o hollita mo.»

¹⁸ On yeesoojo kadi yetti mo, dowti mo ka on hooreejo, o wi'i mo: «Ko oo kasoojo wi'eteedo Puulusa noddimmi wi'immi yo mi dowtu oo suka ka mon, himo mari goddun ko o yeetoo on.»

¹⁹ On hooreejo kadi jogii mo jungo ngon, be pottitii sera, o wi'i mo: «Ko hondun jogidaa ko yeetodaa mi?»

²⁰ On suka jaabii mo, wi'i: «Yahuudiyankeebe ben nanondirii fii toragol on yo on naban be Puulusa jango ka yeeso dental fewjoobe ben, wa si tawii hibe faalaa humpitaade ko laabi fii nduu muraadu makko. ²¹ Awa wota on jabu ko be toroytoo on kon, ko fii buri yimbe cappande nayo hakkunde mabbe no ebbi janfa e

† 23.5 Egg. 22.27

hoore makko. Hibe aadii e nder woondoore wonde be naamataa be yarataa doo e be warude mo. Hibe hebulaanii non dun. Jooni ko newnugol mon ngol tun be hezii.»

²² Onsay hooreejo dental suufaabe ben newnitani suka on, e hoore o wi'i mo wota o wowlan hay gooto kon ko o humpiti mo don.

Fii no Puulusa Feyyiniraa Seezariiya

²³ Kanko hooreejo on o noddii kadi dido e hakkunde yeesoobe suufaabe ben, o wi'i be: «Hebulinee suufaabe teemedde dido e doginoobe pucci cappande njeedido e be conkenje teemedde dido fii ko yaha Seezariiya hande jemma ka saa'i jeenayaabo. ²⁴ Ebbon kadi pucci ka Puulusa yawa, nabon mo lawnon haa ka Felikiisa yeesoojo diiwal ngal.» ²⁵ O windirani nii kadi lando on batakuru, o wi'i:

²⁶ «Salminaango an min Kuloodu Lisiyaasi, haa e mo'on onon Felikiisa, yo yeesoojo tedduo.

²⁷ «Awa oo neddo mo mi nabani on, ko Yahuudiyankeebe ben wonnoo ko nangi mo fii warugol. Nde mi humpitinoo wonde ko o jeyaado e laamateeri Roomu, mi ardi e mojobere suufaabe, mi jattini mo be. ²⁸ Nde tawnoo mido faalaa andude ko e hoore hondun be wonnoo mo toojirde, mi nabi mo e yeeso dental fewjoobe mabbe ben. ²⁹ Mi tawi tooje mabbe den ko e barje yeddondire fii Sariya mabbe on. Kono tawi ella woo fawaaki mo foddudo e wareede maa sokeede.

³⁰ Bay mi andinaama janfa no ebbaa e hoore oo neddo, mi imminani on mo kisan, mi yamiri ben toojube mo yo be wullito e hoore makko ka mon.»

³¹ Onsay, suufaabe ben wadi ko be yamiraa kon, be yetti Puulusa, be nawri mo jemma haa Antipatiri.

³² Bimbi nden pande be yilitii ka daaka suufaabe ben e hoore be accu be pucci ben yaadii e makko. ³³ Bay ben hewtii Seezariiya, be jonni yeesoojo diiwal ngal batakuru ndun, be watti Puulusa e juude makko.

³⁴ Bay kanko yeesoojo on o jangii batakuru ndun, o landii Puulusa ko mo o diiwal hongal. Bay o andii ko mo o Silisii, ³⁵ o wi'i: «Nde toojube ma ben aroyi woo mi hedoyto ma.» Onsay o yamiri yo be maroy Puulusa ka suudu laamu *Heroodu lando on.

Fii no Puulusa Nabiraa ka Yeesoojo Diiwal ngal

24 Balde jowi bawto dun, *yottinoowo mawdo sadaka on, dun ko Hanaaniya, ardi e mawbe seedaabe e yewtoowo † no wi'ee Tertuula. Be wullitii e hoore Puulusa ka yeesoojo on. ² Bay kanko Puulusa o noddaama, oo wi'eteedo Tertuula nangi toojirde mo nii, wi'a: «Yaa an Felikiisa lando tedduo, ko sabu mon men hebiri oo buttu timmudo, ko faamu mon ngun kadi woni sabu si dee waylande fii nafa oo jamaa wadi. Meden jabidi di, di fow ka woni woo e hoore anditangol on fota. ⁴ Kono fow e mun, men faalaaka on tongude haa neeba, mi torike on tun, tippude e

† 24.1 Oo «yewtoowo»

newaare mon nden, yo on newnan men heditodon men seeda.

⁵ «Men taw oo neddo ko gerenteejo, memminoowo yeddondire e hakkunde Yahuudiyankeebe aduna on fow. Ko o yeesoojo fedde Naasirayaabe ben kadi. ⁶ O etike hay no o tuuninira *juulirde mawnde nden. Onsay men nangi mo. †⁸ Onon tigi Felikiisa hidon waawi mo landaade kanko Puulusa, andon fii ko men toojiri mo kon fow.»

⁹ Yahuudiyankeebe ben bambani mo kanko Tertuula, be wi'i: «Ko nii tigi woniri!»

¹⁰ Onsay Puulusa yetti haala kan, bay yeesoojo on jonnirii mo haala kan baayugol mo, o wi'i:

«Mido andi wadii nii duubi buy ko onon woni naawoowo e hoore oo jamaa. Awa ko e nder hoolaare mi weebirta jaabannde an nden. ¹¹ Wadaali nii buri balde sappoo e didi gila mi yahi Yerusalaam fii rewogol Alla, hidon waawi tefude dun non onon tigi. ¹² E hoore dun be tawaali mido yeddondira e goddo maa mido yuuna yimbe, dun non woni ka juulirde mawnde, maa e deya juulirde, maa ka nder saare. ¹³ Be waawataa kadi hollude ko hondun be toojirimmi.

¹⁴ Mido qirritaade yeeso mon wonde ko Alla baabiraaabe an ben mi woni rewude, e hoore jokkugol laawol ngol be wi'i ko fedde ngol. Mido gomdini kadi kala ko windii ka Sariya e ka defte annabaabe ben. ¹⁵ Awa kadi mido mari on tama'u e fee Alla, wano kambe kadi be tijjori non: on-le ko fii ummutal feewube ben e boyliibe ben. ¹⁶ Ko dun wadi si min kadi mi etoto fii hebugol bernde nde aldaa e feloore yeeso Alla e yeeso yimbe ben.

¹⁷ «Bay wadii duubi buy mi artaali ka leydi an, mi arti fii addangol yimbe an ben kaalisi fii ko be wallitora, e fii weebitangol Alla dokke. ¹⁸ Ko onsay be tawimmi ka juulirde mawnde e hoore ko mi labbiniido. Mi wondaa kadi e yimbe maa murtaldu. ¹⁹ Kono ko Yahuudiyankeebe be *Aazii goo haanunoo arude hollitoo yeeso mon, be liba haala e an, si tawii hibe jogii goddun ko be fawa e an. ²⁰ Si hinaa dun, yo bee doo wowlu ko ella hombo be tawi mido wadi wa fewndo ko mi addaa yeeso dental fewjoobe ben. ²¹ Si hinaa taw hara ko fii ngol kongol ngol mi ewninoo e hakkunde mabbe tun, mi wi'i: Ko sabu ummutal maybe ben wadi si mi wadaa naaweteedo yeeso mon hande!»

²² Nde tawnoo Felikiisa no humpitii fii laawol ngol moyya, o yamiri be yiltagol taho, o wi'i: «Nde hooreejo dental suufaabe ben ari woo, dun ko Lisiyaasi, mi ndartay muraadu mon ndun.»

²³ O yamiri kadi yeesoojo suufaabe ben yo o maroy Puulusa e hoore hoyngol mo seeda, hara o salaaki kadi be Puulusa ben kurkanoo mo.

²⁴ Bay balde seeda feyyii, kanko Felikiisa o ardi e beyngu makko, dun ko Duruusiila, tawi on debbo ko Yahuudiyankeejo. Kanko Felikiisa, o immini ko yahana Puulusa, o hedii mo fii ko yowitii e gomdingol Iisaa Al-

†† 24.7 Bindi goo no beyditi dun ka lannoodo aaya on: Kono tawi Lisiyaasi hooreejo sufaabe ben naatii o jattiri mo e juude amen doole.

masiihu on. ²⁵ Nde tawnoo Puulusa ko fii peewal e waawugol hoore mun e fii naawoore aroyaynde nden wonnoo yewtude, kulol hebi Felikiisa, o wi'i: «Hida waawi yahude taho! Nde mi hettindoyii woo, mi nod-dete.» ²⁶ E himo tanyininoo kadi wonde Puulusa yeenay mo, ko dun wadi si himo imminaynoo ko yahana mo soono woo fii yo be yewtidu. ²⁷ Duubi didi feyyiri nii. Bawto dun Felikiisa lontaniraa Perkuusi Festuusa. Nde tawnoo kanko Felikiisa himo faalaa sulfi-nande Yahuudiyankeebe ben, o acci Puulusa ka kaso.

Fii Yewtere nden hakkunde Puulusa e Festuusa

25 Bay kanko Festuusa o hewtii e ngal diiwal Seezariya, o woni don balde tati si o yahi Yerusalaam. ² Onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e mokobaabe Yahuudiyankeebe ben yahi ka makko, wullitii e hoore Puulusa. ³ Be torii mo, be jeeji yo o sulfinan be, o addana be Puulusa Yerusalaam, tawi hibe ebbunoo janfa no be warira mo ka laawol. ⁴ Kono Festuusa jaabii be, wi'i: «Puulusa no sokii Seezariya, awa min kadi mi yiltoto ton ko neebaa.» ⁵ O wi'i kadi: «Mido waawi yaadude e wobbe e hooreebe mon ben, si on neddo no wadi bone, be wullitoo e hoore makko!»

⁶ Laatii kanko Festuusa o wondaali e mabbe buri balde jeetati haa sappo, onsay o yiltitii Seezariya. Bimbi nden nande bay o joodike ka naawirdu, o yamiri yo Puulusa adde. ⁷ Bay on addaama, Yahuudiyankeebe iwruube Yerusalaam ben hundi mo, be libi e hoore makko toone duudude tiidude, de be waawataa fensitude fii mun. ⁸ Puulusa jaabori nii, wi'i: «Mi wadaali ella liddiido Sariya Yahuudiyankeebe ben, maa *juulirde mawnde nden, maa lando mawdo Roomu on.»

⁹ Nde tawnoo kanko Festuusa himo faalaa sulfinande Yahuudiyankeebe ben, o jaabii Puulusa, o wi'i mo: «Hida faalaa yahude Yerusalaam naawedaa ton e tawnde an?»

¹⁰ Puulusa jaabii mo, wi'i: «Mido ka yeeso naawirdu lando mawdo Roomu on, ko ton mi haanaa naaweede. Mi wadaali Yahuudiyankeebe ben ella woo, wano gelordon non onon tigi fota. ¹¹ Kono si mido mari el-laaji, e si mi wadii kuude foddude e mayde, haray mi salotaako wareede. Kono si tawii goonga woo alaa e toone de be toonimmi den, haray hay gooto waawataa lan wattude e juude mabbe. Dun haray yo mi feyyu ka *Seezar lando mawdo Roomu on.»

¹² Bay Festuusa yewtidii e be o fewjodata ben, o jaabii Puulusa, o wi'i: «Bay a feyyinii hoore maa ka Seezar, a yahay yeeso Seezar.»

Fii no Puulusa Addiraa yeeso Agiriipa

¹³ Balde seeda bawto dun, Agiriipa lando on e Bereniise hewti Seezariya fii hiwragol Festuusa. ¹⁴ Nde tawnoo be wonay don balde buy, Festuusa weebitani on lando muraadu Puulusa ndun, o wi'i: «Felikiisa no accunoo doo goddo ka kaso. ¹⁵ Fewndo non ko mi yahi Yerusalaam, hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental

mawbe Yahuudiyankeebe ben wullitino e hoore makko kanko Puulusa, tawi hibe landii happangol mo. ¹⁶ Kono mi jaabii be, mi wi'i: «Roomiyankoobe ben woowaa waringol nii tun, ado be tumbindirde toonube ben e toonaado on, e newnangol on toonaado fii no o jaabora den toone mabbe.» ¹⁷ Onsay mi ardi e mabbe doo, tawi mi faalaaka juutinde muraadu ndun. Bimbi nden nande kisan mi joddini naawoore nden, mi yamiri yo on neddo adde. ¹⁸ Bay toonube mo ben hewtii, laatii be fawaali mo kuude bonde woo, wano mi sikkirnoo non. ¹⁹ Tawi yeddondiral wongal hakkunde mabbe e makko ngal ko yubbondirngal e fii diina mabbe kan tun, e aaden maydo goo kadi no wi'ee Iisaa, mo Puulusa kapun wi'i no wuuri. ²⁰ Tawi min mido jibii fii sifa nden yewtere. Onsay mi landii mo si tawii himo faalaa yahude Yerusalaam, o naawoyee ton fii dun. ²¹ Kono Puulusa feyyini nden yewtere yeeso fii yo muraadu makko ndun wonu e andal lando mawdo Roomu on. Onsay mi yamiri yo be maru mo haa nde mido feyyina mo ka lando mawdo Roomu on woo.»

²² Onsay Agiriipa wi'i Festuusa: «Min kadi mido faalaa hedaade on neddo.»

Festuusa kadi jaabii mo: «A hedoto mo jango.»

²³ Bimbi nden nande Agiriipa e Bereniise ardi e holli-taare mawnde, be naatidi e hooreebe suufaabe toowube ben e mokobaabe saare nden ka suudu tol-nirdu. E yamiroore Festuusa, Puulusa addaa. ²⁴ Onsay Festuusa wi'i: «Ko an yo Agiriipa lando, e onon fow yo wondube e amen, on yi'ii oo neddo mo fii mun wadi haa jamaa Yahuudiyanke on Yerusalaam fow e doo kadi ari toriimi, hara hibe wi'a wonde o haanaa hande kadi wuurugol. ²⁵ Kono min mi faamii o wadaali hay huunde ko foddi e wareede, kono laatii kanko tigi o feyyini hoore makko ka laamu dow-dowwu, mi tawi no moyyi nabugol mo. ²⁶ Kono mi tawi, mi alaa hay huunde ko mi windana hooreejo dow-dowjo on, hara ko ko haqinqini fii makko. Ko dun wadi si mi weebiti mo yeeso mon, tentinii yeeso mon onon Agiriipa yo lando on, fii hebugol goddun ko mi winda nde lande den lan-ni. ²⁷ Ko fii mi taw wa si tawii no boylia ka naba kasoojo, hara hollaali ko ella hondun woni e hoore makko.»

26 Onsay Agiriipa wi'i Puulusa: «Hida newnanaa yewtangol hoore maa.»

Ontuma Puulusa towni jungo, o fuddii jaabaade, o wi'i: ² «Hande mido weltori hebugol feere weebitangol on jaabannde an nden, yo onon Agiriipa Lando, fii dee toone de Yahuudiyankeebe ben libi e hoore an fow. ³ Ko fii hidon andi haa yaltoyi naamuuji Yahuudiyankeebe ben fow e yeddondire mabbe den fow. Ko dun wadi si mi torike on, jebbilagol hedoo lan.

⁴ «Yahuudiyankeebe ben fow no andi ko honno mi wuurirnoo Yerusalaam e ka leydi an gila ka fuddoode cukaaku an. ⁵ Hibe andunoo lan gila ko neebi, hibe waawi non seeditaade. Mido wuurirnoo wa *Fariisiyaa-jo, mo fedde mun burnoo cataade e diina amen kan. ⁶ Jooni non, mido naaweede sabu tama'u fodaari ndi Allaahu on fodi baabiraabe amen ben ndin. ⁷ Bolon-

daaji* amen din sappoo e didi, din duumiidi e rewugol Alla jemma e palorma, no tanyinii yi'ugol laatagol ndin fodaari. Yaa an Lando, ko fii nden tanyinaare Yahu-udiyankeebe ben toopirimmi. ⁸ Ko honno waawudon miijorde wonde Alla immintintaa maybe ben?

⁹ «Min tigi hari mido miijoo wonde mido haani rewude pehe den fow fii liddagol ndee innde Iisaa, oo jeyaado Naasirata. ¹⁰ Ko dun mi wadi Yerusalaam. Min tigi mi sokii gomdinbe mo buy ka kasooji, wano hooreebe *yottinoobe sadaka ben newniranimmii non. Nde be naawetenoo fii wareede woo, min kadi tawayno mido wonani nden fewjoore. ¹¹ Awa kadi mi jokkayno be soono woo e juulirde den fow fii donkingol be, mido bittinaynoo be fii no be yeddira gomdinal mabbe ngal. E nder ko mi monantoo be haa feyyita kon kadi, mi cukkotono be haa ka ca'e janane.

¹² «Ko e nder dun mi yahi Damaasi e hoore nelal e yamiroore hooreebe yottinoobe sadaka ben. ¹³ E nder yaadu ndun tumbere palorma, mi yi'i jalbeendi no hundi lan, min e be mi yaadaynoo ben ka datal, dun ko ndaygu iwrungu ka kammu, burngu naange ngen jalbude, yo Lando on. ¹⁴ Men fow men yani ka leydi. Onsay mi nani hawa no wi'ammi e haala Yahu-udiyanke: «Saawulu! Saawulu! Ko fii hondun wondaa mi cukkanaade? Ko fii no mettan-maa fii dartorgol wa ngaari dartotoondi soggirdu jom mun.»

¹⁵ «Mi jaabii mo: «Ko an hombo nii, yaa an Joomi an?» «Joomi on jaabii lan, wi'i: «Ko min woni Iisaa, on mo wondaa cukkaade. ¹⁶ Kono immo darodaa e hoore koyde maa den. Ko fii e hino ko mi feepiran-maa kon: Mido subaade ma fii yo a wonu kurkaadu an, e yo a wonu seedee piiji di yi'udaa din e hoore an, e di mi hol-lay-maa din. ¹⁷ Mi jattinoyte e hakkunde oo jamaa Yahuudiyanke, e be wonaa Yahuudiyanke, be mi immi-noyay maa haa e mun, kambe be wonaa Yahu-udiyanke ben, ¹⁸ fii udditugol gite mabbe den, be yil-too ka nibe, be arda ka ndaygu, be iwa e laamu Ibuli-isa, be fewta Alla, be heba yaafuyee junuubaaji, be tawdee e yimbe Alla ben, bay be gomdini lan.»

¹⁹ «Ko dun wadi yo Agiriipa Lando on, si mi salaaki doftaade ko mi feppinanaa iwruude ka kammu kon. ²⁰ Mi fuddorani feppinangol bee be Damaasi taho, si mi arani bee be Yerusalaam, haa nabani e diiwal Yahu-uda ngal fow, e be wonaa Yahuudiyanke ben, fii yo be tuubu, be ruttoo e Alla, be wada kuude hollude wonde be tuubii. ²¹ Awa ko fii dundoo Yahuudiyankeebe ben yaniri e an ka *juulirde mawnde, haa be etii no be mulirammi.

²² «Kono haa hande Alla no wallimmi, ko dun wadi si mido darii, mido seeditaade e yeeso sewbe ben e mawbe ben, e hoore mi alaa wowlude hay huunde ko wonaa ko Muusaa e annabaabe ben wi'unoo waday kon ²³ wonde *Almasiihu on tampoyay, awa kadi o at-tee immintineede e hakkunde maybe ben, o bangi-nana jamaa Yahuudiyankeebe ben e be wonaa Yahu-udiyanke ben, ndaygu ngun.»

²⁴ Nde tawnoo ko nii o wonnoo jaaborde, Festuusa ewnii no tiidiri, o wi'i: «Puulusa a feetii! Gandal maa ti-idungal ngal feetinii ma!»

²⁵ Puulusa jaabii mo, wi'i: «Yaa an Festuusa tedduo, mi feetaa. Ko kongudi goongaaji holniidi mi yewti.

²⁶ Lando on no humpitii fii koo ko wadi, mi yewtiray mo woni pellital. Ko fii mido hoolii o majjaaka huunde, bay dun wonaa e qunuutu wadi. ²⁷ Agiriipa Lando on, wonaa hidon gomdini annabaabe ben? Mido andi pel-let hidon gomdini be.»

²⁸ Onsay Agiriipa wi'i Puulusa: «Hida sikka ko e nder saa'ihun nii waawataami wattude *Almasiiyaajo?»

²⁹ Puulusa kadi jaabii mo, wi'i: «Woni ko jooni woni ko onsay, ko mi torii Alla, ko yo onon e hediibe lan ben fow hande, on wa'u wano mi wa'i nii, hara hinaa e sifa dee jolkande doo.»

³⁰ Onsay lando on e yeesojo diiwal ngal e Bereniise e joododunoobe e mabbe ben immii. ³¹ Ko be pottito-too, be woni e wi'indirgol: «Oo neddo wadaali hay hu-unde ko foddi e wareede maa jolkeede.»

³² Agiriipa kadi wi'i Festuusa: «Si oo neddo feyyi-naano hoore mun ka lando mawdo Roomu on, hanno himo haanaa acciteede.»

Fii no Puulusa Fokkitiri Yahugol Roomu

27 Bay wonii aadaama men bakoto don e laana ndiyan fii yahugol Italii, be yetti Puulusa e ka-soobe goo, be watti e juude Yuliyuusu, dun ko yeeso-jo dental suufaabe jeyaangal ka lando mawdo Roomu on. ² Men bakii don e laana iwruka Adiramiyuuna re-woyayka Aazii. Men yahi, tawi meden wondi e Mase-doniyankoojo wi'eteede Aristarke mo Tesalonii.

³ Bimbi nden pande, men hewti Siduuna. Sabu ko Yuliyuusu jogornoo Puulusa no moyyiri non, o new-nani mo kanko Puulusa yahugol ka yibbe makko ben, ben wadana mo faale makko on. ⁴ Bay men iwii don, men takkii suriire Siipuru nden, ko fii hari hendu ndun no alindaade men. ⁵ Bay men takkike daande baharu hundudo Silisii e Pamfilii on, men hewti Miira, dun ko e nder Lisii. ⁶ Yeesojo konu on tawi don laana iwruka Aleksandiri, yahayka Italii, o yawni men don.

⁷ Tawi e nder balde buy ko doy men woni jaarude, men battori ndee saare Kinidii karahan. Kono nde tawnoo hendu ndun jabaali men jokka ngol laawol, onsay men takkii sobbundu Salamonee ndun, men acciri Kereeti ka naamo. ⁸ Bay men serindorii don kara-han, men hewti e nokkuure no wi'ee Darorde Labaade, dun ko takko ndee saare wi'eteende Lasaayata.

Fii no Kenii ngin Sorori be e no Laana kan Lancori

⁹ Bay saa'i juutudo feyyii, tawi yaadu amen ndun ka nder ndiyan wondii e nawaare, ko fii hari saa'i korka kan feyyii. Ko dun wadi si Puulusa hajii be, ¹⁰ wi'i: «Mi yi'ii wonde nduu yaadu nder ndiyan gasataa e baawo masiibo e kasaara, dun non hinaa fii laana kan e dolle den tun, kono fii wonkijji men din enen kadi.» ¹¹ Kono yeesojo dental suufaabe ben hoolori doginoowo

laana kan e yeesoojo makka on edii o hedaade yewtereeri Puulusa din. ¹² Nde tawnoo ngal dingiral laade ndiyan moyyaa ndungu, burbe ben e mabbe aadii yo be yahu be hettoya si tawii no gasa, ka wi'etee don Feniika, e ngal dingiral laade wongal Kereeti hikkorngal hirmaange naamo e hirmaange nano, fii yo be feyyin don ndungu ngun.

¹³ Onsay kenun wifi iwri ka sengo naamo, be sikki wonde be hebi ko be faandinoo kon. Onsay be towni darnirdun laana kan, be serindii binde Kereeti. ¹⁴ Kono bawto dun seeda, kenii moolanaangii wifi sortori ka suriire, ngin no wi'ee kenii funnaange nano. ¹⁵ Laatii laana kan waawaali tiindaade hendu ndun, ndu nabi ka, menen kadi men acci ka nabi men. ¹⁶ Men yaari non haa men bakitori ka sengo naamo wirnitorngo surihun tosokun no wi'ee Kawda, ka men wawtii laakun danditorkun kun don e hoore karahan. ¹⁷ Bay kun yawnaama, men hebi feere yettugol boggi din, habba laana kan. Nde tawnoo kadi meden hulnoo sag-goygol ka njaareendi Sirtisi, onsay men tippini darnirdun laana kan ka nder ndiyan, ko nii men yaari. ¹⁸ Nde tawnoo kenii ngin no yeyude men foti, bimbi nden pande men woni e bugagol dolle den ka ndiyan. ¹⁹ Nande timmunoo nden balde tati, golloobe ben yet-tani hoore mun aalaaji gollirdi ka laana din, be bugii ka ndiyan. ²⁰ Tawi e nder balde buy, hinaa naange hinaa koode woni ko yalti. Tawi kenii ngin burtu tabitude tiida haa men tayii hisugol few.

²¹ E hoore dun, tawi neebii men naamaali. Onsay Puulusa hawtii darii e hakkunde yimbe ben, o wi'i: «On jabanayno lan, hara en iwaali Kereeti, dun on dadayno oo masiibo e oo kasaara. ²² Jooni mi beydii on wakkilinde, ko fii on fow wonkijji mon din daday, ko laana kan tun woni dadataa. ²³ Ko fii oo Alla Jeydo lan, on mo mi rewata, malaa'ikaajo mun on arii e an e oo jemma, ²⁴ o wi'immi: «Wota a hulu yo Puulusa, ko fii bee darodaa yeeso lando mawdo Roomu on. Awa kadi Alla yedete sulfu fii be wondudaa ka ndiyan ben fow.» ²⁵ Ko dun wadi, si mi wi'ay on wakkilee, ko fii mido hoolii ko Alla wi'immi kon wadiray non. ²⁶ Kono fow e mun, bee saggoyen e suriire.»

²⁷ Ka jemmaare sappoo e nayabere gila hendu ndun woni men bugondirde e on baharu Adriyatiika, golloobe ka laana ben sogitii badagol amen leydi ndin tumbere jemma. ²⁸ Onsay be yolli sawru ebbirdu ndun, be tawi luggeendi ndin ko sogone cappande jeetati. Bay men wodditike don seeda, be yolliti ndu kadi, be tawi luggeendi ndin ko sogone cappande jeegoo. ²⁹ Nde tawnoo hibe hulunoo yi'ugol ka laana kan lancotoo e kaaye, onsay be bugori darnirde nay laana kan baawo, tawi ko be habbi woo ko weetugol ngol. ³⁰ Tawi golloobe ka laana ben no dabbude no seedira e makka. Onsay be tippini laakun danditorkun kun ka nder ndiyan, wa si tawii hibe yahude wadoya darnirde laana kan yeeso makka. ³¹ Onsay Puulusa wi'i yeesoojo suufaabe ben e suufaabe ben: «Wattanee yiila, ko fii si bee yimbe wonaali ka nder laana gaa, haray on waawataa dadude hande kadi.» ³² Onsay suufaabe ben

tayi boggi laakun danditorkun kun, be acci kun yoolii.

³³ Ado weetude, Puulusa wakkilini fow fii naamugol e hoore himo wi'a be: «Ko hande woni nalaande sappoo e nayabere nden hidon habbi e hoore on naamaali hay huunde haa jooni. ³⁴ Mi wakkilini on jooni naamugol, ko fii dun no haani fii no dadiron, awa kadi hay gooto e mon cukulol hoore mun hayrataa.» ³⁵ Bay o gaynii wi'ude dun, o yetti bireedi on, o jarni Alla yeeso mabbe be fow. Onsay o senditi, o nangani naamugol. ³⁶ Bay be wakkilinaama, be fow be naami. ³⁷ Tawi wonnoobe ka laana ben fow ko be yimbe teemedde dido e cappande njeedido e njeegoo. ³⁸ Bay wonii be naamii haa, be hayfiniri laana kan bugagol naametee on ka baharu.

³⁹ Bay weetii, laatii be anditaali leydi ndin, kono be haccii salndu baharu on e pecten mun, be fottani nawrugol ton laana kan si no hawri. ⁴⁰ Onsay be tayi boggi darnirde laana kan din, be acci de ka ndiyan, be acciti kadi kabbi ardorde laana kan. Onsay be fontii baagi wondo on ka leggal laana kan, be fewtini e hendu ndun, be yaari ka pecten salndu baharu on. ⁴¹ Kono be hawroyi e mowre njaare e hakkunde waameeji didi, be acci laana kan saggi don. Hakkee ko yeeso laana kan irii, tawi ka waawataa dillude, awa kadi hakkee ko morloode ndiyan den tiidunoo baawo laana kan lancii. ⁴² Tawi kadi suufaabe ben no miijinoo warugol kasoobe ben, fii wota hay gooto e mabbe fubbo laawoo. ⁴³ Kono tawi yeesoojo suufaabe ben no aadii dandugol Puulusa, o falli be wadugol kon ko be ebbe. O yamiri yo wawbe fubbaade ben atto ukkaade fii hettoygol gada, ⁴⁴ heddiibe ben kadi huutora pecce maa godfun e kunte laana kan. Ko nii fow hewtiroyi gada e hoore jam.

Fii no Puulusa Hewtiri ka Suriire Malta

28 Bay men dadii, men andi wonde suriire nde men woni e mun nden ko Malta wi'etee. ² Yimbe hodube don ben holli men teddungal mawngal, be banniti men fow, be hubbi yiite sabu ndiyan dan e jaangol ngol. ³ Onsay Puulusa yetti donkun ledde, ukki ka yiite. Kono sabu nguleendi yiite ngen, kuuraari sortii ton sinjii jungo makko ngon. ⁴ Bay ben yimbe nden suriire yi'ii ngin kullii no sinjii mo jungo ngon, be wi'indiriri: «Wa jooni oo neddo ko ittoowo hoore, ko fii ko karahan o dadiri ka baharu, kono naawoore nden accataa o wuura.» ⁵ Kono laatii Puulusa pididii kullii ngin ka nder yiite e hoore o hebaali bone woo. ⁶ Tawi ben yimbe ko habbi woo ko yi'ugol ka o buuti maa ka o yanata, o maaya kisan. Kono bay be habbike haa, be yi'aali hay huunde ko hebi mo, be yiltitii, be wi'i ko o allaajo.

⁷ Tawi nokkuure no moggo don, nde burdo teddude e suriire nden no wi'ee Pubiliyuusa jeyi. On jabbi men, o werni men don e hoore giggol e nder balde tati.

⁸ Tawi ben Pubiliyuusa no nawni, waalii nguli-bandu e dogu-reedu. Onsay Puulusa naati ka makko, *fawi juude den e hoore makko, o toranii mo Alla, o ndikini mo. ⁹ Bawto dun nawnube ben ka suriire fow ari e

makko, o ndikkini ben kadi. ¹⁰ Onsay be wadani men teddungal njanal. Bay wonii men fokkitii kadi, be wadani men dokke de men handi e mun.

Fii no Puulusa Hewtiri Roomu

¹¹ Bawto kodagol amen e nder lebbi tati, men yawi don e laana iwruka Aleksandiri, ruumunooka e nden suriire, maandiniranooka sanamuuji funeeji din. ¹² Bay men hewtoyii Sirakuusa, men woni don balde tati. ¹³ Bay men iwii don, e nder ko men takkotoo kon, men hewti Regiyuuna. Bimbi nden jande hendu ndun immori ka jaamo baawo amen, e nder balde didi tawi men hewtii Pusolii. ¹⁴ Men tawi don musibbe goo, ben torii men wondugol e mabbe don balde jeedidi, ko nii men yaari Roomu. ¹⁵ Musibbe wonbe e nden saare, humpitinoobe fii amen ben, ari haa e ndee nokkuure fottirde wonde Apiyuusu e haa e ngoo hodo wi'eteengo Cuudi Tati Hobbe, fii fottugol e amen. Bay Puulusa yi'ii be, o jarni Alla, o beydi wakkilaare. ¹⁶ Bay men hewtii Roomu, Puulusa newnanaa wonugol feere wondude e suufaajo goo ko ayna mo.

Fii no Puulusa Waajori Roomu

¹⁷ Balde tati bawto dun, kanko Puulusa o nodditi mokobaabe Yahuudiyankeebe ben. Bay wonii be moobondirii, onsay o hewtini be ndee yewtere doo, o wi'i: «Musibbe, e baawo wadugol an jamaa on hay huunde maa dartagol aadaaji maamiraabe men ben, mi wattaama e juude Roomiyankoobe ben, mi sokaa gila Yerusalaam. ¹⁸ Bay ben gaynii landaade lan, be faalaa lan accitude, bay be yi'aali e an huunde ko foddi e mayde. ¹⁹ Kono Yahuudiyankeebe ben dartii. Mi tawi min kadi bee mi hewta lando mawdo Roomu on e hoore mi miijaaki toonude jamaa an on. ²⁰ Ko fii dun mi faaliranoo on yiirude, mi yewta on, ko fii ko sabu tanyinaare *Isra'iilayankeebe ben mi jolkiraa ngal jolokowal.»

²¹ Ben kadi jaabii mo, wi'i: «Men hendaaki bataake woo iwruke ka diiwal Yahuuda fii maa, awa kadi hay gooto e musibbe ben araali hewtini men goddun maa wowlu-maa ko boni. ²² Kono meden faalaa andirde ma ko miijidaa. Ko fii meden andi ndee fedde ko lid-dondirteende ka woni woo.»

²³ Onsay be bugitii e palaande goo. Bay wonii nden palaande nde be haldi hewtii, duudube ari ka makko buri aranun. E nder ko o sifotoo kon, tawi himo seeditaade fii *laamu Alla ngun, awa kadi himo rewrude e Sariya Muusaa on e defte annabaabe ben fii holnugol be fii Iisaa, dun wadi gila bimbi haa kiikiide. ²⁴ Wobbe felliti sabu ko o wowli kon, wobbe ronki hoolaade.

²⁵ Bay wonii be fokkitii e baawo nanondiral mabbe, Puulusa beyditi dii kongudi doo, o wi'i: «Ruuhu Seniido on yewtiri baabiraabe mon ben haqiiqa, rewrude e annabi Isaaya, o wi'i:

²⁶ «Yahu e oo jamaa, wi'aa:

On nanay, kono on faamataa,
on ndaaray kadi, kono on yi'ataa.

²⁷ Ko fii dee berde oo jamaa wonii yoorude,
be uddii noppi mabbe din,
awa kadi be ombii gite den,
sakko be yiira gite mabbe den,
maa be nanira noppi mabbe din,
maa be faamira berde mabbe den
haa be tuuba, mi sellina be.» †

²⁸ Kanko Puulusa o beyditi, o wi'i: «Andee, oo kisiyee Alla addanaama be wonaa Yahuudiyanke ben, awa-le kambe be hedoto mo.» ††

³⁰ Bawto dun, Puulusa daakii ka o woni don e nder duubi didi timmudi, e hoore himo tolna kala araynoodo ka makko. ³¹ O waajoo fii laamu Alla ngun, o jannira kadi fii Iisaa Almasiihu Joomi on pellital timmungal e baawo hadeede woo kadi.

† 28.27. Isa. 6.9-10 †† 28.29 Bindi goo no beyditi dun ka lan-noode aaya on: Bay o wi'ii be dun, kambe Yahuudiyankeebe ben be yiltitii e hoore hibe yeddondira ko tiidi hakkunde mabbe.

ROOMU

1 Immorde e an min Puulusa, nduu kurkaadu Iisaa Almasiihu on, noddaado wonugol *sahaabaajo, wadaado feere fii yottingol Kibaaru Moyyo Alla on. **2** Hari Allaahu on fodiriino oo Kibaaru immorde e annabaabe ben e nder bindi seniidi din. **3** Tawi ko on Kibaaru sifii ko fii 'Biddo makko on: ka barɗe bandu ko e bolondaa Daawuuda o jibinaa, **4** ka barɗe *Ruuhu Seniido on, immintineede makko e hakkunde maybe ben banginirii bawgal ko o *'Biddo Alla, dun ko Iisaa Almasiihu Joomi men on. **5** Ko kanko men hebiri moyyere e sahaabankaaku fii ardagol yimbe e nder leyyi din fow e innde makko fii gomdingol mo e dof-tagol mo. **6** Onon kadi hidon tawdaa e mabbe, onon bee be Alla noddi yo wonu be Iisaa Almasiihu on. **7** Onon wonbe Roomu ben fow, noddaabe wonugol be Alla yidi e jeyaabe Alla: yo buttu e moyyere wonan on immorde e Alla, on Baabaajo men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii Yela Puulusa on Yahugol Roomu

8 Mido jarnude taho on Alla an, immorde e Iisaa Almasiihu on, fii mon on fow, ko fii gomdinal mon ngal ko lollungal e aduna on fow. **9** Alla, on mo mi rewirta ruuhu an on e nder yottingol Kibaaru Moyyo 'Biddo makko on, ko seedee an wonde mido maandinde fii mon jande woo ka toraaje an. **10** Awa kadi mido toraade Alla soono woo, si tawii ko faale makko hebugol feere no mi yaara ka mon jooni. **11** Ko fii mido faalaa yi'ude on fota fii hewtingol on dokkal goo iwrungal e Ruuhu Alla on fii no tabitiron, **12** maadun fii no wakkilindiriren ka mon, mo kala e men wakkilora gomdinal oya ngal.

13 Mi faalaaka yo on ronku andude, yo musibbe an, wonde soono woo mi ebbay yahugol yi'a on, fii no mi sopitira battane moyye hakkunde mon, onon kadi, wano beya be wonaa Yahuudiyanke heddiibe non. Kono haa jooni mi hebaali feere. **14** Ko fii no farlii mi andingol *Gereekiyankeebe ben e leyyi di finaa din, e faamube ben e njofoobe ben. **15** Ko dun wadi si mido faalaa yottingol e mon Kibaaru Moyyo on, onon wonbe Roomu ben kadi.

16 Ko fii mi hersiraa Kibaaru Moyyo on, dun ko bawgal Alla fii kisiyee wonannde kala gomdindo, ko adii kon taho ko *Yahuudiyankeebe ben, hikki don be wonaa Yahuudiyanke ben. **17** Ko dun wadi, peewal Alla ngal no banginireede Kibaaru Moyyo on, gila ka gomdinal fuddi haa ka ngal hatti, wano windori non: «Feewudo on wuuriray gomdinal ngal.» †

Fii Tikkere Alla nden e hoore Yeddube mo ben

18 Tikkere Alla nden no bangi iwrude ka kammu e hoore kala junuubu e kala bone ko yimbe suudiraybe goonga on kuude mun bonde wadata. **19** Ko fii ko waawaa andeede e Alla kon no feenani be kambe, bay Alla feɗɗinani be dun. **20** Bay, ko yi'otaako kon e Alla, dun ko bawgal makko poomayankewal ngal e al-lankaaku makko ngun, kuude makko den no bangini dun fota gila ka fuddoode aduna. Be alaa lamitorgal. **21** Ko fii nde be andunoo Alla, be ronki mo mawninirde wa Alla, awa kadi be jarnaali mo, kono be majjiri haalaaji mehi, berde mabbe de alaa faamu den kadi yollii ka nder nibe. **22** E nder ko be mantorta ko be faamube kon, be laatii njofoobe. **23** Be lontaniri mangu Alla, mo maayataa on, mbaadiiji lontiidi neddanke maayaydo e colli e kulle yaarooje koyde nay e kulle daasotoode.

24 Ko dun wadi si Alla accidi be e himmeeji berde mabbe e angal laabal, fii no be hayfinira balli mabbe din kambe tigi. **25** Dun ko ben lontanirbe goonga Alla on fenaande, yanganiibe rewii ko tagaa kon, doo e be yanganaade rewa Tagudo on, on mo mantoore wonani haa poomaa. Aamiina!

26 Ko dun si Alla accidi be e himmeeji mabbe hersiniidi din. Ko fii rewbe mabbe ben lontanirii dewle mun den e kuude harmude. **27** Worbe ben kadi wano non, be seli yiidugol e rewbe ben, hibe hubbani faaleeji hakkunde mabbe kambe worbe ben, hibe yiida hakkunde mabbe e mbalndi, hibe hettude njoddi handundi e majjere mabbe nden. **28** Bay be sikkii moyyaa ka be anda Alla, Alla accidi be e ngun faamu boyliingu, fii wadugol piiji di haanaa. **29** Ko be heewube nooneeji di feewaa e bonkiiji e miile e bone e nawliigu e warugol e yeddondiral e kippugu e hunyeendi e baddi. **30** Ko be no'ooobe, arube Alla, yenkoobe. Ko be mawnintiniibe e mantiibe e sincoobe ko boni e murtanbe mawbe mun, **31** be aldaa e faamu, be sellaa kongol, be aldaa e giggol, be aldaa e yurmeende. **32** Fii kala hibe andi yamiroore Alla feewunde nden ko wi'i kon wonde ben wadaybe din piiji ko foddube e mayde, hibe wadude dun, hibe jabani kadi ben wonbe wadude dun.

Fii Naawoore Alla Feewunde nden

2 An kadi non, oo feloowo, a maraa lamitorgal woo. Ko fii nde hida fela beya, haray hida fawude hoore maa naawoore an tigi. Ko fii an, wondo felude

† 1.17 Hab. 2.4

on, hida wadirde wa mabbe. ² Hiden andi, ben war-roobe non, Alla jaawiray be goonga on. ³ An oo feloowo ben wadiroobe non, hara hida wadira non tigi, a sikku a daday jaawoore Alla nden? ⁴ Kaa a yawiti ngaluuji moyyere makko nden e mupal makko ngal e yondinaare makko nden, e baawo andugol wonde moyyere Alla nden no poodude ma e tuubuubuyee?

⁵ Kono sabu sattere maa fii nden e bernde maa yoorunde nden, hida mooba tikkere fii jalaande tikkere nden, dun ko fii jande feenugol jaawoore Alla feewunde nden, ⁶ on Jonnitoyoowo mo kala njoddi kude mun den. ⁷ Ngurndan poomayankejan* dan wonanay njajjiibe e wadugol ko moyyi, dabba darja on e teddungal e ngurndan dan lannataa dan, ⁸ kono wondube e haasidi ben, salii doftaade goonga on fii doftagol angal peewal ngal: tikkere e monee no maranaa be. ⁹ Satteende e annde wonanii kala wadoowo ko boni, ko adii kon ko Yahuudiyankeebe ben, hikki don be wonaa Yahuudiyanke ben. ¹⁰ Kono darja e teddungal e buttu wonanii kala on wadoowo ko moyyi, ko adii kon ko Yahuudiyankeebe ben, hikki don be wonaa Yahuudiyanke ben. ¹¹ Ko fii gidaale alaa ka Alla.

¹² Kala ben wadube junuubu e baawo andugol Sariya on, mulay e baawo Sariya on. E kala non kadi wadudo junuubu e hoore andugol Sariya on, jaawirte Sariya on. ¹³ Ko dun wadi, hinaa hedotoobe Sariya on woni feewube yeeso Alla, kono ko doftotoobe Sariya on jorgotee feewube. ¹⁴ Si tawii non be wonaa Yahuudiyanke ben, ben be maraa Sariya, wadii ko Sariya on wi'i kon tigi, dun ko ben be maraa Sariya, haray hibe mari sariya fii mabbe kambe tigi. ¹⁵ Dun haray be banginii wonde kuugal Sariya on no windii ka berde mabbe, fondo mabbe ngon no seeditaade dun, miijooji mabbe din kadi no felude be e saa'i goo, e saa'i goo no dandude be. ¹⁶ Ko dun fow feenoyta jande Alla jaawoyta miijooji berde yimbe suudiidi din, o jaawiroya di Iisaa Almasiihu on, wano Kibaaru Moyyo mo mi yottini on holliri non.

Fii Yahuudiyankeebe ben e Sariya on

¹⁷ An oo wi'itiido Yahuudiyanke, hoolordo Sariya on, wondo mantorde Alla, ¹⁸ andudo faale makko on, waawudo sendindirde ko buri moyyude kon, bay ko a jangirde Sariya on, ¹⁹ an oo hooliido wonay ardotoodo bumbe, hoolii kadi wonanay ben wonbe ka niwre ndaygu, ²⁰ andinoowo ben be alaa faamu, karamokoojo faybe, bay hida mari gandal timmungal e goonga selludo ka nder Sariya: ²¹ awa an, oo wondo jannude beya, e hara a alaa jannitaade an tigi? An, oo waajotoodo wota wujje, hinaa hida wujjude? ²² An, oo wondo wi'ude wota jeene, hinaa hida jeenude? An, oo apudo sanamu, hinaa hida wujjude di, huutoraa? ²³ An, oo darjinordo Sariya on, hinaa hida hayfinirde Alla bonnugol Sariya on? ²⁴ Ko fii no windii: «Sabu mon innde Alla nden no hoyneede e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben.» †

† 2.24 Isa. 52.5 e Haz. 36.22

²⁵ No fellitaa wonde *sunninegol no hitti, si tawii a huutorii Sariya on, kono si a bonnii Sariya on, haray ko sunninadaa kon wonii meere. ²⁶ Si tawii non mo sunninaaka on doftike yamirooje Sariya on, hara angal sunninegol makko ngol jabirtaake wa sunninaado? ²⁷ Awa, on neddo mo sunninaaka e bandu, timmino Sariya on, jaawete an oo mo doftaaki Sariya on, fii kala hida wondi e bindi din e sunninande nden. ²⁸ Yahuudiyankeyaagal wonaa ka kene, sunninande kadi hinaa feenunde e bandu nden. ²⁹ Kono Yahuudiyankeejo, ko wondo dun ka nder. Sunninande haqiiqaare nden ko nde ka bernde, yaadunde e Ruuhu Allaahu on, hara hinaa yaadunde e bindi nden. Mantoore sifa on Yahuudiyankeejo wonaa e yimbe ben iwrata, kono ko e Alla.

Fii Angal Peewal Yimbe ben

3 Ko bural hongal Yahuudiyanke mari? E ko hondun woni nafa *sunninegol? ² No mari nafa e di fow. Ko adii kon, daaluyeeji Alla din ko Yahuudiyankeebe ben halfinaa. ³ E ko hondun si wobbe e mabbe wonaali sella-findeebe? E hara ngal angal sella-findeyaagal mabbe duytay goddun e sella-findeyaagal Alla ngal? ⁴ Pellet hinaa non! Hay si yimbe ben fow ko fenoobe, Alla kan ko goongaajo, wano windori non wonde: «Peewal maa ngal no feenira kongudi maa din, nde jaawadaa woo wonaa fooludo.» ††

⁵ Si tawii non angal peewal men ngal feenirii wonde Alla ko feewudo, haray ko hondun wi'eten? Kere si Alla tippinii tikkere makko nden, haray hinaa o Feewudo? (Dun ko haala neddanke non!) ⁶ Pellet hinaa non! Si hinaa dun, ko honno Alla jaawirte aduna on? ⁷ E si tawii fenaande an nden no burtude banginde goonga Alla on fii darja makko on, haray ko fii hondun min tigi mi jaawirtee wa junuubankeejo haa jooni? ⁸ Awa ko hondun hadi wi'en, wano aybinoobe goo wi'irte wonde hiden wi'a: «Waden ko boni, fii ko moyyi yo yaltu.»? Donkineede ben yimbe ko ko feewi!

Fii no Fow Woniri e nder Junuubi

⁹ Awa, enen Yahuudiyankeebe, ko hondun burden beya? Hay fus! Ko fii en banginii wonde kala Yahuudiyankeejo e mo wonaa Yahuudiyanke no e nder junuubu, ¹⁰ wano windori non:

«Feewudo alaa, hay e gooto non!

¹¹ Hay gooto alaa faamu,

hay gooto alaa dabbude Alla.

¹² Fow ko huccube Alla,

awa kadi be fow ko be boyliibe,

hay gooto alaa wondo wadude ko moyyi,

hinaa non hay e gooto!

¹³ Konondi mabbe din ko genaale udditiide,

hibe huutora dende mabbe den fii janfagol,

tuutaade toni mabbe din ko tooke mboddi.

¹⁴ Kundule mabbe den no heewi kuddi e hahhannde,

¹⁵ koyde mabbe den no hawjani hibbugol yiiyan,

†† 3.4 Zab. 51.6

¹⁶ yeebaare e tampere no ka date mabbe.

¹⁷ Be andaali datal buttu ngal,

¹⁸ awa kadi kulol Alla alaa e gite mabbe.» †

¹⁹ Hiden andi wonde ko Sariya on wi'i kon fow ko wonbe e ley Sariya on wi'aa, fii no kala hunduko om-biree, e no Alla jaawira yimbe aduna on fow. ²⁰ Ko fii hay gooto jogortaake feewudo yeeso Alla fii ko o doftii Sariya on kon, ko fii ko immorde e Sariya on junuubu andori.

Fii Peewal Immorde e Gomdinal

²¹ Kono jooni, Alla feppinii ko honno goddo waawettee jogoreede feewudo yeeso Alla e baawo Sariya on, wano Sariya on e annabaabe ben seeditori non. ²² Alla jogoray yimbe ben feewube sabu ko be gomdini Iisaa Almasiihu on kon, dun ko gomdinbe ben fow. Ko fii sendondiral alaa: ²³ fow wadii junuubu, be waawataa hewtude mangu Alla ngun. ²⁴ Awa ko tippude e dokkal moyyuki makko kin be jogoraa feewube rewruude e cottudi wondi e Iisaa Almasiihu on ndin, ²⁵ on mo Alla todfii wonugol sadaka fii, rewruude e yiiyan makko dan, no gomdinbe mo ben hebira yaafuyee junuubaa-ji. Alla wadi dun fii bangingol peewal mun ngal, ko fii o donkinaali bee wadunoobe junuubi feyyunoodi din fewndo mupal makko ngal. ²⁶ O faalaama banginde peewal makko ngal e oo saa'i fewndiido, dun fow ko fii no andiree ko o Feewudo, o jogitora on gomdindo Iisaa wa feewudo.

²⁷ Ko dalil hondun non mantortee? Dalil woo alaa! Maa ko sabu hondun? Hara ko kuude den? Oo'o, kono ko gomdinal ngal. ²⁸ Ko fii hiden wi'a wonde ko sabu gomdinal ngal neddo jogoraa feewudo, e baawo doftagol Sariya on. ²⁹ Kaa hara Alla ko Alla Yahuudiyanke be ben tun? E hinaa o Alla be wonaa Yahuudiyanke ben kadi? Hiiyii, ko o Alla be wonaa Yahuudiyanke ben kadi! ³⁰ Bay ko Alla gooto woni jogordo sunninaabe ben feewube sabu gomdinal mabbe ngal, o jogora be sunninaaka ben kadi feewube sabu gomdinal mun ngal. ³¹ E hara dun no firi wonde en bonnitirii Sariya on gomdinal ngal? Pellet wonaa non! Ka liddu dun, hiden tambitaade Sariya on!

Misal Yettaangal e Ibraahiima

4 Awa ko hondun wi'eten fii Ibraahiima, oo maami-raawo amen iwrude ka yiiyan? Ko hondun o hebi? ² Si tawno ko sabu kuude den Ibraahiima jogoranoo feewudo, harayno himo mari feere mantagol. Kono hinaa non woniri yeeso Alla! ³ Ko hondun bindi din wi'i e dun? «Ibraahiima gomdini Alla, ngal gomdinal makko jogoranaa mo peewal.» ††⁴ E hin-le, on mo golli, njoddi makko ndin jogitoranaaka mo wa dokkal, kono ko ko haani. ⁵ On mo gollaali non, kono gomdini Alla on jogoroowo be feewaa ben feewube, haray gomdinal makko ngal no jogoranaa mo peewal. ⁶ Daawuuda ka-

di no haali fii maloore neddo mo Allaahu on jogitori feewudo e baawo kuugal:

⁷ «Maloore wonanii ben be bonkiiji mun din yaafaa, be tawata junuubaaji mun din montaama.

⁸ Maloore wonanii on neddo, mo Joomiraado on jogoraali junuubu mun.» ‡

⁹ E hara nden maloore ko fii sunninaabe ben tun, kaa ko fii be sunninaaka ben kadi? Ko fii hiden wi'a: «Ibraahiima gomdini Alla, ngal gomdinal makko jogoranaa mo peewal.» ¹⁰ Ko honno o wa'unoo kanko Ibraahiima fewndo ngal jabanaa mo? Hari o teddinaama, kaa o teddinaaka? Hari o teddinaaka taho, ko mo o teddinaaka wonnoo ¹¹ fewndo o hendii maande *sunninegol ngol, wa battatere peewal ngal o hebiri gomdinal ngal, fewndo ko o teddinanooka. Ko non o woniri ben kala gomdindo, hay be sunninanooka ben, fii no be jogoree feewube. ¹² O laatii kadi ben sunninaabe ben, hinaa non sunninaabe ben tun, kono kadi ko o ben ben jokkuba laawi gomdinal ngal kanko ben men Ibraahiima o hebunoo ngal wa fewndo ko o teddinanooka taho.

¹³ Ko dun wadi, hinaa tippude e Sariya on Ibraahiima e jurriya mun on fodiraa ronugol aduna on, kono ko tippude e peewal iwrungal e gomdinal ngal. ¹⁴ Si tawno ko tippude e Sariya on ronirten, harayno gomdinal ngal ko fus, awa kadi harayno fodaari ndin firtaama. ¹⁵ Ko fii Sariya on ko tikkere rimata. Ka Sariya on non alaa don, haray bonnugol Sariya on alaa.

¹⁶ Awa, ko dun wadi ko gomdinal ngal fodaari ndin ronirtee, fii no laatora dokkal moyyere, fii no jurriya on fow hendora fodaari ndin, wonaa non jogiibe Sariya on tun, kono ko hay jogiibe gomdinal Ibraahiima maa-men ngal en fow, ¹⁷ wano windori non: «Mi wadii ma maamaajo leyyi duududi.» †† Ko o maama men en fow yeeso Alla, on mo o gomdini, on Yedoowo maybe ben ngurndan, on Woodinoowo ko woodanooka. ¹⁸ O tanyinii ka tama'u alaa, o gomdini. Ko nii o woniri maamaajo leyyi duududi, wano daaliranoo non: «Ko nii jurriya maa on duudiroyta!» ††¹⁹ E baawo lo'angol gomdinal ngal, o tawi bandu makko ndun fayda ko mayndu, ko fii hari moggo o teeminii, awa kadi hari dimdimol Saarata ngol ko mayngol. ²⁰ Awa o hutitoraali fodaari Alla ndin sabu angal gomdinal, kono o wonti tiida-gomdinaljo, o mawnini Alla. ²¹ O felliti wonde Alla no mari bawgal hunnugol ko o fodi kon. ²² Ko dun wadi si gomdinal makko ngal jogoranaa mo peewal. ²³ Hinaa fii makko kanko tun dun windiraa, ²⁴ kono ko fii men, enen kadi, enen bee jogorteebe feewube, gomdinbe on Immintindo Joomi men on Iisaa e hakkunde maybe ben, ²⁵ ittaado sadaka fii bonnereeeji men din, e immintinaado fii yo en jogoree wa feewube.

Fii Humondiral e Alla

5 Nde tawnoo en jogoraama feewube sabu gomdinal men ngal, hiden mari buttu e Alla rewruude e Iisaa Almasiihu Joomi men on. ² Ko sabu makko hebirden, iwrude e gomdinal ngal, naatirgal e oo sul-

† 3.10-18 Zab. 5.9, 10.7, 14.1-3, 36.2, 53.2-4, 140.3, e Isa. 59.7-8

†† 4.3 Fud. 15.6

‡ 4.8 Zab. 32.1-2 †† 4.17 Fud. 17.5 †† 4.18 Fud. 15.5

fu, mo wonden e mun, tabituden. Hiden mantorde on tama'u mo marden fii mangural Alla ngal. ³ Ko beyditii e dun, hiden mantorde hay e nder tampereeeji din, e hoore andugol wonde tampereeeji din rimay njanngol, ⁴ njanngol ngol kadi ardoo haa e jikku timmudo, jikku timmudo on kadi adda tama'u. ⁵ E hin-le tama'u on hersinoytaa, ko fii Alla juuriri giggol makko ngol ka berde men *Ruuhu Seniido mo yedaden on.

⁶ Ko fii fewndo tawnoo en maraa doole, e saa'i toddaado on *Almasiihu on mayno fii be rewataa Alla ben. ⁷ Ko karahan goddo jabirta maayande aaden feewudo, kono no gasa ka goddo wakkiloo maayangol neddo moyyo. ⁸ Kono e nder dun, Alla banginii giggol mun ngol fii men: wa fewndo wonnoden junuuban-kebe, Iisaa Almasiihu on mayno fii men.

⁹ Jooni, bay en jogoraama feewube sabu yiiyan makko dan, haray ko honno nonkirten dandireede tikkere nden sabu makko? ¹⁰ Si tawii fewndo wonnoden aybe makko kanko Alla, o moyyintinirii hakkunde men e makko sabu mayde Biddo makko on, haray ko haa honto non dandirtefen ngurndan makko dan, enen moyyintinidaabe e makko kanko Alla ben! ¹¹ Ko beyditii e dun, hiden mantorde Alla sabu Iisaa Almasiihu Joomi men on, on wondo sabu moyyintingol hakkunde men e Alla.

Fii Ebbindirgol Aadama e Iisaa Almasiihu on

¹² Ko dun wadi, ko wano non, sabu aaden gooto, junuubu naatiri e aduna on, e sabu on junuubu kadi mayde nden ari, ko wano non kadi mayde nden rewiri e hoore yimbe ben fow, ko fii fow wadii junuubu. ¹³ Ko fii, haa fewndo addegol Sariya on, hari junuubu on no e nder aduna on, kono junuubu ndaaretaake si sariya alaa. ¹⁴ Kono mayde nden laamii gila e *Aadama haa e Muusaa, hay e hoore be wadaano junuubu ben wa bonnere Aadama nden, on mo tawata ko mbaadi Aroyoowo on. ¹⁵ Kono bonnere Aadama nden e dokkal Alla ngal wonaa gootun. Si tawii buy maayii sabu bonnere aaden gooto, dun ko Aadama, haray ko haa honto non moyyere Alla nden, e dokkal iwrungal e moyyere on aaden gooto, dun ko Iisaa Almasiihu on, layirta haa heewa e hoore duudube! ¹⁶ Ko wano non, battane junuubu aaden gooto e dokkal Alla ngal wonaa gootun. Ko fii naawoore nden bawto junuubu gooto ko addi ko donkineede, e hin-le dokkal ngal bawto bonnereeeji duududi ko addi ko jogoreede wa feewube. ¹⁷ Si tawii, sabu bonnere aaden gooto, dun ko Aadama, mayde nden laamorii immorde e makko kanko tun, haray ko haa honto hebube moyyere heewunde e dokkal peewal ben laamotoo ka ngurndan, sabu oo gooto, dun ko Iisaa Almasiihu on! ¹⁸ Ko dun wadi, si tawii donkinannde bonnere aaden gooto hewtii yimbe ben fow, ko wano non kadi, ko sabu kuu-gal feewungal gootal, peewal yedayngal ngurndan ngal hewtiri yimbe ben fow. ¹⁹ Nde tawnoo duudube laatike junuubankeebe sabu angal doftaare aaden gooto, dun ko Aadama, ko wano non kadi duudube laatortoo feewube sabu doftaare aaden gooto, dun ko

Iisaa Almasiihu on. ²⁰ E hin-le ko Sariya on arani, ko fii yo bonnereeeji din beydo. Kono ka junuubu on beydii don, ko don sulfu on beydii beydaadee. ²¹ Ko wano junuubu on banginiri bawgal mun mayde non, ko wano non kadi sulfu Alla on banginiri bawgal mun ngal peewal nawrayngal e *ngurndan poomayankejan dan immorde e Iisaa Almasiihu Joomi men on.

Fii Maayugol e telen-ma Junuubu, Wuurana Alla e Almasiihu on

⁶ Awa ko hondun wi'eten? En duumoto e wadugol junuubu on fii yo sulfu on beydo? ² Pellet hinaa non! Enen, bee maybe e telen-ma junuubu, ko honno non wuurirten e nder junuubu kadi? ³ E on andaa wonde, enen bee *lootaabe maande kisiyee e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on fow, ko e mayde makko nden tawdaden? ⁴ Awa, en surridaama e makko ka nder mayde rewruude e looteede maande kisiyee nden, fii, wano *Almasiihu on imminiraa non e hakkunde maybe ben rewruude e mangu Baabaajo on, enen kadi, yo en wuuru ngurndan kesan. ⁵ Ko dun wadi, si en yubondirii e makko ka mayde makko, pellet en woniray kadi wano non ka immintineede makko. ⁶ Ko fii hiden andi ngurndan men kiddan dan fempidaama e makko, fii no ndun bandu junuubankeeru muliree, fii wota en laato hande kadi maccube junuubu. ⁷ Ko fii kala maydo fuutike bawgal junuubu. ⁸ Si tawii en maayidii e Almasiihu on, haray hiden gomdini wonde en wuuriday e makko. ⁹ Ko fii hiden andi wonde Almasiihu on immitike e hakkunde maybe ben, o maayataa hande kadi, mayde nden maraa doole hande kadi e hoore makko. ¹⁰ Nden mayde nde o maayi, ko e telen-ma junuubu o maayi, nde wootere ko yoni haa poomaa. Jooni non himo wuuri, ko Alla o wuurani. ¹¹ Onon kadi wano non, jogoree hoore mon wa maybe e telen-ma junuubu, e wa wuuranbe Alla e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on.

¹² Awa, wota junuubu laamo balli mon maayaydi din, e wota on dofto himmeeji majji din. ¹³ Wota on weebitan tere mon den junuubu, wa aala fii angal peewal, kono watee hoore mon onon tigi e Alla, wa wuurube iwbe e mayde, sakkanodon Alla tere mon den wa aalaaji fii peewal ngal. ¹⁴ Dun, junuubu foolataa on, ko fii hinaa e ley Sariya on wondon, kono ko e ley sulfu on.

Fii Maccube Peewal ngal

¹⁵ Jooni non, ko honno? E hara en jokkay wadugol junuubu, bay hinaa e ley Sariya on wonden, kono ko e ley sulfu Alla on? Pellet waawataa wonde! ¹⁶ E on andaa, si on wadii hoore mon maccudo goddo fii doftagol mo, haray on wonii maccudo on mo doftidon? Ko si on wonu maccube junuubu nawroowo e mayde, maa si on wonu maccube doftaare nawraynde e peewal. ¹⁷ Kono ko yettude Alla, bawto on wonude maccube junuubu on, on doftorii bernde noone jannde nde hewtinadon nden. ¹⁸ Bay on jattinaama junuubu on,

on wontii maccube peewal ngal. ¹⁹ (Ko wano neddanke'en nii mi woni yewtirde, sabu lo'ere balli mon din.) Wano wadirnodon tere mon den wa kurkan-toode angal laabal e angal peewal, fii sakkitorgol ka angal peewal, jooni kadi wadiree wano non tere mon den wa kurkantooode peewal ngal fii sakkitorgol laabal ngal.

²⁰ Ko fii, fewndo wonnodon maccube junuubu, hari on alaa kurkanaade peewal ngal. ²¹ Ko hondun hebunodon e den kuude de wadunodon, den de tawata hidon hersiri jooni? Ko fii sakkitoode majje on ko mayde. ²² Jooni non, onon jattinaabe junuubu ben, ko on maccube Alla, ko mardon tono ko laabal, sakkitoode nden kadi ko *ngurndan poomayankejan. ²³ Ko fii, njoddi junuubu ko mayde, kono dokkal Alla ngal ko ngurndan poomayankejan e nder humondiral e Iisaa Almasiihu Joomi men on.

Misal Yettaangal e Dewgal

7 E on andaa yo musibbe wonde Sariya on ardoto goddo fannin himo wuuri? (Mido yewtude on wano mi yewtirta yimbe andube Sariya on.) ² Ko sariya on humindiri debbo yettaado e moodi mun, yeru on no wuuri. Kono si moodi makko maayii, haray on debbo seedii e on sariya humindirnoodo mo e moodi makko. ³ Si tawii non e nder ngurndan moodi makko, o wonii beyngu gorko goo, haray o wontii jeenoowo. Kono si tawii moodibbo on maayii, haray o sendaama e sariya on. Dun, si goddo goo yettii mo, haray hinaa o jeenoowo.

⁴ Onon kadi ko wano non, yo musibbe an, on maayii e telen-ma Sariya on wondude e bandu Iisaa Almasiihu on, fii no jeyiredon e goddo goo, on immintinaado e hakkunde maybe ben, fii no wadiren kuude welayde Alla. ⁵ Ko fii, fewndo jokkunoden mbeleede bandu men ndun, hari faaleeji bondi yaadudi e junuubu immorde e Sariya on no ardotonoo tere men den, fawa en kadi kuude nawrayde e mayde. ⁶ Kono jooni, en seedii e Sariya on, ko fii en maayii e telen-ma kon ko wadunoo en maccube. Ko dun wadi, jooni hiden kurkorande Alla noone keso tippude e Ruuhu makko on, hara hinaa e oya noone kiddo mo Sariya.

Hakkunde Sariya on e Junuubu

⁷ Awa ko hondun wi'eten jooni: Sariya on ko junuubu? Pellet hinaa dun! Kono ko sabu Sariya on mi andiri junuubu. Ko fii mi andataano ko woni himme si Sariya on wi'aano «wota mo himma!» ⁸ Onsay junuubu on baarori yamiroore nden, o wadi e an kala noone himme. Ko fii, si Sariya on araano, hanno junuubu on ko maydo. ⁹ E telen-ma an min, si Sariya on alaano, hanno mido wuuri. Kono bay yamiroore nden arii, junuubu on wuuri, min mi maayi. ¹⁰ Onsay yamiroore nawraynde e ngurndan nden nawrimmi ka mayde. ¹¹ Ko fii junuubu on daynimmi baarori yamiroore nden, warimmi. ¹² Dun non, Sariya on ko *seniido, yamiroore nden kadi ko seniinde, feewunde moyyere. ¹³ Awa

hara ko moyyi kon wonanii lan mayde? Pellet oo'ol! Kono ko junuubu on, fii yo o feeru junuubu, o wadirii e an mayde rewruude e ko moyyi kon, fii yo junuubu on feenir no laabiri poy junuubu sabu yamiroore nden.

¹⁴ E hoore dun, hiden andi wonde Sariya on ko e Alla iwri, kono min, ko mi neddanke maccinaniido junuubu. ¹⁵ Ko fii mi faamaa ko mi woni wadude kon. Ko mi yidi kon kadi mi alaa wadude dun, kono ko ko mi ani kon mi woni wadude. ¹⁶ Si tawii mido wadude ko mi faalaaka kon, haray mido jabi wonde Sariya on ko moyyo. ¹⁷ Jooni non, hinaa min han kadi woni wadude dun, kono ko junuubu wondo e an on. ¹⁸ Ko fii mido andi wonde ko moyyi kon alaa e an, e maanaa ka bandu an. Ko fii min tigi mido wondi e faale wadugol ko moyyi, kono mi alaa wadude dun. ¹⁹ Mi alaa wadude moyyere nde mi faalaa nden, kono mido wadude bone mo mi faalaaka on. ²⁰ Si tawii mido wadude ko mi faalaaka, haray hinaa min tigi hande kadi woni wadude dun, kono ko junuubu wondo e an on.

²¹ Awa e hino sariya mo mi tawi on: tuma mi faalaa wadude ko moyyi woo, haray bone on no e an. ²² Ko fii Sariya Alla on no welammi ka bernde, ²³ kono mido yi'ude ka tere an sariya goo, wondo dartaade sariya faamu an ngun, wondo lan e wattude maccudo sariya junuubu, wondo e tere an den. ²⁴ Min e tampere an! Hara ko hombo jattintammi e nduu bandu maayooru? ²⁵ Ko yettude Alla, immorde e Iisaa Almasiihu Joomi men on! Ko dun wadi, si ka bernde an ko mi maccudo Sariya Alla on, fii kala ka bandu an ko mi maccudo sariya junuubu on.

Fii Wuuirgol Ruuhu Allaahu on

8 Jooni donkinande woo alanaa ben humondirbe e Iisaa Almasiihu on. ² Ko fii sariya Ruuhu ngurndan wondo e Iisaa Almasiihu on jattinii lan sariya junuubu e mayde on. ³ Ko fii Alla timminii ko Sariya on ronki kon, bay lo'ere neddanke nden mehindinii mo. Alla muncii bawgal junuubu on ka bandu e nder ad-dirgol Biddo makko on bandu nanditayndu e junuubankeeru neddanke ndun. ⁴ Alla wadiri dun fii no peewal Sariya on timmira e men, enen wonbe jokkude Ruuhu Allaahu on, hara hinaa e mbeleede bandu.

⁵ Ko dun wadi, wuurirbe mbeleede bandu ben ko fii mayru miijotoo, kono wuurirbe Ruuhu Allaahu on no miijoo fii faale Ruuhu Allaahu on. ⁶ Jokkugol mbeleede bandu ko mayde, jokkugol non faaleeji Ruuhu Allaahu on ko ngurndan e buttu. ⁷ Ko fii mbeleede bandu no ani Alla, bay bandu ndun yankinantaako Sariya Alla on, ko bay non ndu waawataa! ⁸ Ko fii wonbe e ley mbeleede bandu ndun waawataa welude Alla.

⁹ Onon non, on alaa e ley mbeleede bandu han kadi, kono ko e ley faale Ruuhu on, bay Ruuhu Allaahu on no e mon. Ko fii on mo Ruuhu *Almasiihu on alaa e mun, haray hinaa mo makko. ¹⁰ Si tawii Almasiihu on no e mon, haray bandu ndun maayii sabu junuubu on, kono haray ruuhu on no wuuri sabu peewal ngal. ¹¹ E si tawii Ruuhu makko kanko Immintindo Iisaa e hakkunde maybe ben no e mon, haray on Immintindo

Iisaa Almasiihu on e hakkunde maybe ben yeday balli mon mayooji dīn ngurndan immorde e Ruuhu makko Wondo e mon on.

¹² Dun haray, yo musibbe, no woodi ko fawii en, hara hinaa wuurirgol mbeleede bandu. ¹³ Si tawii ko mbeleede bandu wuurirḡon, on maayay. Kono si tawii ko Ruuhu Allaahu on warirḡon mbeleede bandu den, on wuuray. ¹⁴ Ko fii kala be Ruuhu Alla on ardii, ko bibbe Alla. ¹⁵ Awa Ruuhu mo hebudon on hinaa ruuhu maccangaaku fii wonugol fahin e nder kulol, kono ko Ruuhu Waḡudo on bibbe Alla. Immorde e makko kanko Ruuhu on en ewnoto Alla «Abba!», dun ko «Baa-ba!» ¹⁶ Ruuhu Allaahu on tigi no seeditanaade ruuhu men on wonde ko en bibbe Alla. ¹⁷ Ko dūn wadi, si tawii ko en bibbe makko, haray kadi ko en ronoobe mo kanko Alla, ronidoobe e Almasiihu on, si tawii e nder haqiiqa hiden tampidude e makko fii no tawireden e mangural makko ngal.

Fii Mangu Aroyoowu ngun

¹⁸ Mido felliti tampereji oo saa'i fewndiido foddaa ebbindireede e mangu aroyoowu feɲɲinanoyteengu en ngun. ¹⁹ Awa kadi tageefo ngon no habbori no tiidiri fii feɲɲineede bibbe Alla ben. ²⁰ Ko fii tageefo ngon ko e ley bitteende wadaa, hinaa tippude e yidi maggo, kono ko tippude e yidi Waḡudo ngo e ley bitteende on, e hoore tanyinagol wonde ²¹ ngon tageefo tigi jattinte maccangaaku mayde e nolugol, ngo heba gebal ka ndimu bibbe Alla darjinngu ngun. ²² Ko fii hiden andi tageefo ngon fow no woytaade tampere haa hande wa muuseendi ḡata. ²³ Ko beyditii e dūn, enen kadi, bee adiiḡe hendaade Ruuhu Allaahu on, hiden woytaade ka berde men e nder ko habbiden haa Alla wada en bibbe makko, o sotta balli men dīn. ²⁴ Ko fii ko e nder ndee tanyinaare dandaḡen. E hin-le si en yi'ii ko tanyiniden kon, haray dūn wonaa tama'u hande kadi. E hara ko hombo tanyinortoo ko yi'i kon? ²⁵ Kono si hiden tanyinii ko en yi'aali, haray hiden habbori dūn ḡaḡaare.

²⁶ Ko wano non kadi Ruuhu Allaahu on wallitorta en tuma lo'ufen. Ko fii en andaa ko haanuden toraade Alla e nder torndeeji men dīn, kono on Ruuhu tigi faaboto en e fee woytaangooji di waawotaako sifaade. ²⁷ Ko fii Linoowo berde on no andi ko hondun woni miijo Ruuhu mun on, bay ko e yidi Alla, on Ruuhu fat-toranta gomḡinbe ben.

Fii 'Burbe Foolude ben

²⁸ Hiden andi wonde piiji dīn fow no yaadude fii moyyere ben yidube Alla, noddiraabe sabu ebboore makko nden. ²⁹ Ko fii, ko ben be o andunoo, ko ben o muuyani nandugol e mbaadi Bidḡo makko on, fii no on Bidḡo wonira Afo e hakkunde musibbe duudube. ³⁰ Ben be o muuyannoo, o noddi be. Ben be o noddi, o jogori be kadi fewube. Ben be o jogori feewube non, o darjini be kadi.

³¹ Ko hondun non wi'eten e dūn? Si tawii Alla no wonani en, haray ko hombo dartotoo en? ³² On mo salanaaki en Bidḡo mun Bajjo on, kono o itti mo sada-ka fii men en fow, ko honno o ronkirta en okkirde piiji dīn fow wondude e Bidḡo on, sabu moyyere makko nden! ³³ Ko hombo toonata subaabe Alla ben? Hay gooto, bay ko Alla woni Jogoroowo wa feewudo. ³⁴ Ko hombo donkinta be? Hay gooto, bay ko Iisaa Almasiihu on woni maayunoodo on, e hoore dūn o imminti-naama, himo ka sengo jaamo Alla, himo tefande en. ³⁵ Ko hombo sendindirta en e giggol Almasiihu on? Hara ko tampereji dīn, kaa ko annde nden, kaa ko jokkereji dīn, kaa ko heege ngen, kaa ko kolngal ngal, † kaa ko masiibo ngon, kaa ko kaafa kan? ³⁶ Wano win-dori non:

«Nallal ngal fow meden weebitanii mayde fii maa, men jogoree wa baali hirseteedi!» ††

³⁷ Kono e nder dūn fow, ko en foolube, hiden buri foolube kadi, sabu Yidudo en on. ³⁸ Ko fii mido felliti, hinaa mayde nden, hinaa ngurndan dan, hinaa malaa'ikaabe ben, hinaa mbawdiiji dīn, hinaa ko fewndii kon, hinaa ko aroyta kon, hinaa doole den, ³⁹ hinaa tagoore nden ka dow, hinaa tagoore nden ka ley, hinaa tagu goo kadi woo waawata en sendude e giggol Alla wongol e Iisaa Almasiihu Joomi men on!

Fii no Alla Subori Jamaa Mun on

9 Mido wowlude goonga e nder humondiral an e *Almasiihu on, mi fenataa, fondo an ngon no seeditorande lan *Ruuhu Seniido on: ² mido wondi e sokola tiidudo e muuseendi duumiindi ka bernde. ³ Ko fii mi yeloyto wonugol min tigi malkisaado, sendee e Almasiihu on fii musibbe an ben, dūn ko musidal an ngal ka yiiyan, ⁴ ben be tawata ko *Isra'iilayankeebe. Ko kambe Alla jogori wa bibbe. Ko ben mangu ngun e *ahadiiji dīn e Sariya on e dewal ngal e fodaariiji dīn, ⁵ e maamankaaku Isra'iila'en ngun wonani. Awa kadi Almasiihu on ko yiiyan mabbe, on Wondo Alla e dow kala huunde, mo mantoore wonani haa poomaa. Aamiina!

⁶ Hinaa fii daaluyee Alla on ko meerejo. Ko fii hinaa jurriya Isra'iila ndin fow woni Isra'iilayanko. ⁷ Wonaa jurriya Ibraahiima on fow woni bibbe makko, kono no windii: «Ko e *Issaaqa jurriya maa on nodditirtee.» ⁸ E maanaa, hinaa bibbe ben ka yiiyan woni faybe Alla, kono ko bibbe fodaari ndin toddaa wonugol jurriya. ⁹ Awa e hino kongol fodaari ndin: «E oo saa'i tigi mi aray, Saarata heba bidḡo.» ††

¹⁰ Ko beyditii e dūn, Rifqatu siwti dido, be tawata ko oo maamiraawo men wi'eteedo Issaaqa woni ben mabbe. ¹¹ Hay fewndo tawnoo faybe ben hebaaka taho, sako be wada ko boni maa ko moyyi, Alla daalanno Rifqatu wonde: «Ko mawdo on kurkanoytoo tosooko on», †† fii no ebboore Alla nden fii subagol tabitira, dūn non wonaa e kuude mabbe den tippi,

† 8.35 Maa: «kolndan dan». †† 8.36 Zab. 44.23 ‡ 9.7 Fud. 21.12 †† 9.9 Fud. 18.10 †† 9.12 Fud. 25.23

kono ko e kanko Alla, Noddoowo on, ¹³ wano no windori non: «Mi yidii Yaaquuba, mi anii Iisu.» †

¹⁴ Ko hondun wi'eten jooni? Hara angal peewal no e Alla? Pellet oo'o! ¹⁵ Ko fii himo daalani Muusaa wonde: «Mi yurmete on mo mi faalaa yurminde, mi moyyoo e on mo mi faalaa moyyaade e mun.» ††¹⁶ Ko dun wadi, dun hinaa immorde e faale neddanke, maa e wakki-laare makko, kono ko immorde e Alla, on Yurmeteedo. ¹⁷ Ko fii bindi din no wi'i Fir'awna: «Mi bantii ma tun fii bangingol bawgal an ngal e hoore maa, e fii no innde an nden lolliniree e hoore leydi ndin fow.» †

¹⁸ Awa dun no holli wonde himo yurmina on mo o faalaa, o sattina bernde on mo o faalaa.

¹⁹ Mido andi a wi'ay lan: «Bay ko nii, ko hondun Alla feliranta yimbe ben? Ko fii ko hombo waawi dartaade faale makko on?» ²⁰ An non taho, ko hombo wonu-maa ka yeddondiraa e Alla? E hara loonde wi'ay moyyindo nde on: «Ko hondun moyyinirandaa mi nii?» ²¹ E hara daaloyankeejo waawataa mahirgol loopal no o faaliraa woo, o moyyina ngal gootal loode: wonde nden fii haaju hittudo, ndeya fii haajuhoy tosokoy?

²² E si tawii, e nder ko Alla faalaa hollude tikkere mun nden e bangingol bawgal makko ngal kon, o muɲɲanike den loode handunoo e tikkere makko nden e nder mupal tiidungal, dun ko den ebbanoo fii hayrannde nden? ²³ E si tawii non o faalaama andinde den loode de o yurmaa ngalu darja makko on, den de o ebbanoo fii darja makko on, ²⁴ e maanaa dun ko enen be o noddii ben, hinaa non tun e hakkunde Yahuudiyankee be ben, kono kadi e be wonaa Yahuudiyanke ben? ²⁵ Wano o daaliri non ka deftere oo wi'eteedo Husaa'a:

«On mo wonaano jamaa an, mi nodday mo jamaa an, on mo wonaano kadi gido an, mi nodday mo gido an»,

²⁶ e: «Ka be wi'anoo don tigi: «hinaa on jamaa an!» ko don be noddoytee bibbe Alla Wuurudo on.» ††

²⁷ Isaaya* kadi no wi'i fii Isra'iilayankeebe ben:

«Nde adadu Isra'iilayankeebe ben duudiroyi wa njaa-reendi ndin ka baharu,

ko heddiibe seedaabe tun dandete,

²⁸ ko fii Joomiraado on laatinay kongol naawoore mun nden ka hoore leydi no yaawiri haa timma!» ††

²⁹ Wano Isaaya wiirunoo non:

«Si tawno Joomiraado Jom Bawde on accanaano en jurriya,

hanno en wa'iino wa dee ca'e didi, dun ko *Saduuma e Amuura!» †††

Fii Angal Gomdinal Isra'iilayankeebe ben

³⁰ Ko hondun non wi'eten jooni? Be wonaa Yahuudiyanke, be dabbataano peewal ngal ben, be hebii peewal, ngal peewal iwrungal e gomdinal ngal. ³¹ E hin-le Isra'iilayankeebe, dabbaynoobe peewal iwrungal e Sariya on ben, be laatinaano wadugol ko Sariya on yamiri kon fow. ³² Fii hondun? Ko fii Isra'iilayan-

keebe ben hinaa gomdinal dabbiraynoo peewal ngal, kono ko wa si tawii ko kuude den peewal heborta. Be bubbi e hayre fegginaynde nden, ³³ wano windori non:

«Mido tippinde ka hoore Fello *Siyuuna hayre fegginaynde, e fetere libaynde.

Kala gomdindo e makko hersinoytaake.» †††

10 Musibbe an, faale bernde an nden, e ko mi woni toraade Alla fii *Isra'iilayankeebe ben, ko yo be dande. ² Kono mido seeditanaade be dundoo: hibe himmani fii Alla, kono hinaa tippude e gandal.

³ Bay be andaali peewal iwrungal e Alla ngal, e bay be dabbii no be tabintinira peewal mabbe ngal kambe tigi, be ronki yankinanaade peewal Alla ngal. ⁴ Ko fii, ko *Almasiihu on woni timmoode Sariya on fii no kala gomdindo hebira peewal.

⁵ Ko dun wadi, Muusaa no windi fii peewal iwrungal e Sariya on ngal, o wi'i: «Kala doftiido dee yamirooje, o wuuriray de.» ⁶ Kono e hino ko peewal iwrungal e gomdinal ngal wi'i kon: «Wota a miijo ka bernde maa: «ko hombo yawata ka kammu?» » (dun haray ko tippingol Almasiihu on), ⁷ «maa: «ko hombo tippotoo ka *gaygii ngii alaa kattudi ngin?» » (dun haray ko suutugol Almasiihu on e hakkunde maybe ben). ⁸ Awa ko hondun bindi din wi'i? Ko: «Daaluyee on no takko maa, dun ko ka nder hunduko maa e ka bernde maa.» †† On-le ko daaluyee gomdinal ngal, on mo men woni yot-tinde ⁹ wonde: si a qirritorii hunduko maa kon ko Iisaa woni Joomi on, e si a gomdini ka bernde maa wonde Allaahu on immintinii mo e hakkunde maybe ben, a dandete. ¹⁰ Ko fii ko bernde nden gomdiniirtee, ontigi jogoree wa feewudo, ko hunduko kon qirritortee, ontigi dandee. ¹¹ Wano bindi din wi'iri non: «Kala gomdindo e makko hersinoytaake.» †††¹² Awa, alaa ko sendindiri Yahuudiyanke e be wonaa Yahuudiyanke, be fow ko Joomiraado gooto be mari, on Aldando kala jantiido mo. ¹³ Ko fii: «Onsay kala jantotoodo innde Joomiraado on dandoyte.» ††

¹⁴ Ko honno non be jantoroyta innde on mo be gomdinaali? E ko honno be gomdiniirta on mo be nanaali fii mun no wowlee? E ko honno be nanirta fii makko no wowlee e baawo waajotoodo? ¹⁵ E ko honno be waajorta si be imminaaka? Ko fii no windii: «Emba teppe yottinoobe Kibaaru Moyyo on no labaa!» †††

¹⁶ Kono hinaa fow doftii Kibaaru Moyyo on. Bay Isaaya wi'uno: «Joomiraado, ko hombo gomdini waaju amen ngun?» †††¹⁷ Ko dun wadi, gomdinal ko e nanugol iwata, ko nanetee kon kadi ko e kongol Almasiihu on iwi. ¹⁸ Kono mi wi'i: hara be nanaali? Oo'o:

«Hito kammuuli din yahii e leydi ndin fow, e kongudi majji din yottoyike haa ka kattudi leydi.» ††

¹⁹ Kono mi wi'i: e hara Isra'iilayankeebe ben faamaali dun? Ko Muusaa adii wi'ude wonde Allaahu on daalii: «Mi nawliniray on be wonaa jamaa tigi,

† 9.13 Mal. 1.2-3 †† 9.15 Egg. 33.19 † 9.17 Egg. 9.16 †† 9.26 Hus. 2.1 e 2.25 †† 9.28 Isa. 10.22-23 ††† 9.29 Isa. 1.9

††† 9.33 Isa. 8.14 e 28.16 § 10.5 Lew. 18.5 †† 10.6-8 Yaj. 30.12-14 ††† 10.11 Isa. 28.16 †† 10.13 Yul. 3.5 ††† 10.15 Isa. 52.7 †† 10.16 Isa. 53.1 †† 10.18 Zab. 19.5

mi moninira on jamaa mo alaa faamu.» †
²⁰ Awa Isaaya hebuno cuucal haa o wi'i wonde Allaahu on daalii:
 «Be alaa lan dabbude ben hebii lan,
 mi feenani be alaano landaade fii an ben.» ††
²¹ Kono e telen-ma Isra'iilayankeebe ben, o daali:
 «Nallal ngal fow mido fontande juude an den jamaa murtudo yeddi.» ‡

Seedee fii Allaahu on Bugitaaki Jamaa Isra'iila on

11 Awa mido landoo: e hara Alla bugitike jamaa mun on? Pellet oo'o! Ko fii min kadi ko mi *Isra'iilayankeejo, jurriya Ibraahiima, ko mi jeyaado e oo bolondaa *Buniyamiinu. ² Alla bugitaaki jamaa makko mo o andunoo ko adii fow. E on andaa ko bindi din wi'i kon ka cortewol ka Iiliya wullitii e Alla don e hoore Isra'iilayankeebe ben? ³ O wi'i: «Joomiraado, be warii annabaabe maa ben, be waylitii layyorde maa den! Jooni ko min tun lutti, awa kadi hibe dabba no be itti-rammi e oo aduna!» ††⁴ Ko hondun woni jaabannde Alla nden? O daali: «Mido maritori yimbe guluuje njeedido, be sujjanaali sanamuuru wi'eteendu *Baalu ndun.» ††⁵ Ko wano non kadi e oo saa'i fewndiido, no woodi heddiibe be Alla subori sulfu mun on. ⁶ Si tawii non ko sulfu on o subori be, haray hinaa rewruude e kuude den hande kadi. Si hinaa dun, haray sulfu on wonaa sulfu. ⁷ Awa ko hondun? Ko Isra'iilayankeebe ben dabbaynoo kon be hebaali, kono subaabe ben hendike dun. Beya, berde mun den sattinaa, ⁸ wano windori non:

«Alla yedii be hakkillaaaji daaniidi,
 e gite de yi'ataa,
 e noppi di nanataa,
 haa weetaango hande ngoo.» †††

⁹ Daawuuda kadi wi'i:
 «Yo ndaddule ka be naamata don
 wonan be pircol e ngantan,
 e peggal e njoddi kuude!
¹⁰ Yo gite mabbe den nibbitu haa tawa be yi'ataa,
 e yo be laato saa'i kala turiibe!» †††

Misal Yettaangal e Caldi Tokkaafi

¹¹ Awa mido landoo: Bay be feggike, be yanuno, ngal be immotaako? Pellet oo'o! Kono ko sabu bonnere mabbe nden kisiyee on yediraa be wonaa Yahuudiyanke ben fii memmingol nawliigu Isra'iilayankeebe ben. ¹² E hin-le, si tawii bonnere mabbe nden ko ngalu oo aduna, e si tawii fadannde mabbe nden ko ngalu be wonaa Yahuudiyanke ben, haray ko ittiri ngalu hongu beydotoo ka tawdegol mabbe e kisiyee on. ¹³ Awa mi andinii on, onon be wonaa Yahuudiyanke ben, min oo *sahaabaajo fii be wonaa Yahuudiyanke ben, min mido teddini fii golle an den, ¹⁴ fii, si tawii no gasa, memmingol nawliigu e hakkunde lepol an ngol, e dandugol wobbe ben. ¹⁵ Si tawii wadeede

† 10.19 Yaj. 32.21 †† 10.20 Isa. 65.1 ‡ 10.21 Isa. 65.2 ††
 11.3 1Lam. 19.10 ††† 11.4 1Lam 19.18 †††† 11.8 Yaj. 29.3 e Isa.
 29.10 †††† 11.10 Zab. 69.23-24

mabbe sera addii moyyintingol hakkunde aduna on e Alla, ko hondun artireede mabbe nden wonoyta si hinaa immintineede ka mayde? ¹⁶ E hin-le, si tawii bireediije arane den ko Alla wonani, haray farin piyaado on men. Si tawii kadi dadol ngol ko Alla wonani, haray caldi din men.

¹⁷ Si tawii non goddi e caldi din saltaama, e an non, ki *zaytuunihi buruurehi, a tokkaama batte majji, haa tawii a tawdaama e dadol ngol e endan zaytuuni dan, ¹⁸ wota a mantor caldi din. Si tawii a mantoray, andu tun wonde hinaa an jogii dadol ngol, kono ko dadol ngol jogi-maa.

¹⁹ Haray ko wi'ataa: «Caldi saltaama fii min yo mi tokke.» ²⁰ Andaa fota wonde ko di tayiraa ko angal gomdinal majji on. An, a sirorii don sabu gomdinal maa ngal. Awa wota a mawnintino, kono hulu. ²¹ Ko fii, si Allaahu on accaali caldi ko ngal wondunoo kon, an kadi o accataa ma.

²² Awa anditu fii moyyere Alla nden e yagginande makko nden, yagginande makko nden e hoore yanube ben, e moyyere Alla nden e hoore maa, si a duumike e nder nden moyyere. Si hinaa dun, an kadi, a soppete. ²³ Kambe kadi wano non. Si be duumaaki e angal gomdinal ngal, be tokkete, ko fii Alla no mari bawgal tokkugol be kadi. ²⁴ Si tawii an a soppaama e zaytuunihi buruurehi, a tokkaama e zaytuunihi tutaaki, woopondirki e mbaadi maa ndin, ittii e sikke si kambe be tokkete e mbaadi mabbe ndin, e zaytuunihi mabbe kin tigi.

Fii no Jamaa Isra'iilayanko on fow Dandirtee

²⁵ Ko fii, yo musibbe an, mi yidaa yo on ronku andude oo gundoo doo fii wota on sikku hidon mari faamu feyyitungu: sattere bernde no e hoore wobbe e jamaa Isra'iilayankeebe ben haa yeru ko timmi e be wonaa Yahuudiyanke ben naata. ²⁶ Ontuma non Isra'iilayanko fow wonay dandaabe, wano windori non:
 «Jattinoowo on iwray *Siyuuna,
 o pottina e bolondaa Yaaquuba on kala ko yaadaa e faale Alla on.

²⁷ Ko dun wonoyta *ahadi an ndin hakkunde an e mabbe

nde mi booroyi junuubaaji mabbe din.» †
²⁸ E telen-ma Kibaaru Moyyo on, ko be aybe sabu mon, kono e telen-ma subeede nden, ko be yibbe Allaahu on sabu baabiraabe mabbe ben. ²⁹ Ko fii, dokke Alla den e noddaandu makko ndun hinaa ko jabitotoo. ³⁰ Hari on doftanooki Alla, kono jooni on hebirii yurmeende sabu angal doftaare Yahuudiyankebe ben. ³¹ Ko wano non jooni, kambe kadi be wontiri be doftotaako Alla fii no be hebiroya yurmeende nden kambe kadi, sabu yurmeende nde wadanadon nden. ³² Ko fii Alla dumbii yimbe ben fow e nder geddi fii no o yurmiree fow.

§ 11.26-27 Isa. 59.20-21, 27.9 e Yer. 31.33-34

Mantoore fii Alla

³³ Ko haa honto ngalu Alla ngun e faamu makko ngun e gandal makko ngal luggi! Hay gooto waawataa sifaade jaawooje makko den, hay gooto waawataa andude ebbooje makko den!

³⁴ Ko fii ko hombo andi miijo Joomiraado on, maa ko hombo woni waajotoodo mo on, ³⁵ ko hombo adii mo okkorde, si o yobita mo?

³⁶ Ko fii fow ko immorde e makko, tippude e makko, e fii makko. Ko kanko mangu wonani haa poomaa. Aamiina!

Fii Sadaka Wuurudo

12 Awa mi wakkilini on, yo musibbe an, sabu yurmeende Alla nden, okkitirgol balli mon din wa sadaka wurdo laabudo, weloowo mo, ko dun wonanoyta on dewal haanungal. ² Wota on jembu aduna fewndiido on, kono wonee waylaabe, be hakkillaaji mun heydintinaa, fii no andiron ko hondun woni faale Alla on: dun ko ko moyyi kon e ko welata mo kon e ko timmi kon.

³ Tippude e moyyere nde o yedimmi nden, mi wi'ay kala e mon wota o miijo himo hitti haa feyyiti, kono yo o miijito fii hoore makko wano haaniri non, mo kala embere gomdinal ngal Alla yedi dun ngal. ⁴ Wano tawiri non hiden mari tere buy e nder bandu wooturu, awa kadi tere den fow hinaa golle goote mari, ⁵ dun non, fii kala hiden duudi, en fow ko en bandu wooturu e nder humondiral e *Almasihu on, en fow ko en tere jogondirde. ⁶ Kono hiden mari dokke seedude, wano Alla yediri mo kala e men moyyere non. Si tawii ko dokkal haalugol ko Alla longini dun, yo taw ko ko yaadi e gomdinal. ⁷ Si ko dokkal fii wallugol, yo o wallu, si ko dokkal jannugol, yo o jannu. ⁸ Mo no mari kadi dokkal wakkilingol, yo o wakkilin. On mardo kadi dokkal okkugol, yo o okkir no yaajiri. On mardo dokkal ardagol kadi, yo o ardor no keldiri. On mardo dokkal yurmeende kadi, yo o wadir dun weltaare.

Fii Giggol Sellungol ngol

⁹ Yo giggol ngol wonu sellungol. Anon ko boni kon, humodon no tiidiri e ko moyyi kon. ¹⁰ Yidindiron giggol siddankaaku, mo kala e mon jogitora oya wa burdo dun teddude. ¹¹ Wakkilodon hara on aamaali, kurkora non Joomiraado on berde mon den fow. ¹² Weltee e hoore tanyinagol, nannodon tampereji din, duumodon e toraare Alla. ¹³ Faaboron gomdinbe ben ko be handi kon, newanodon wernugol.

¹⁴ Du'anodon cukkotoobe on ben, du'ee, wota on hudu. ¹⁵ Weltodee e ben wonbe weltaade, wullidon e wonbe wullude ben. ¹⁶ Mijondirane miijo wooto, wota on mawnintino, kono jabon jippinde hoore mon. Wota on wadu hoore mon faamube. ¹⁷ Wota on yobitir gooto bone bone. Wadee ko yimbe ben fow ndaarata tawa no moyyi. ¹⁸ Si tawii no gasa, yeru hidon waawi, wondee e yimbe ben fow e nder buttu. ¹⁹ Wota on yot-

tano hoore mon onon tigi, yo yidaabe an, kono accee tikkere Alla nden yottoo, ko fii no windii: «Joomiraado on wi'i: Ko min yottannde wonani, ko min woni Yoboowo.» ¹²⁰ Ko fii no windii kadi:

«Si gano maa no weelaa, okkor mo, o jaama, si himo dondaa, okkor mo, o yara.

Ko fii warrugol non, haray no wa'i wa si ko yulbe yiite moobudaa ka hoore makko.» ^{††}

²¹ Wota bone foolu on, kono fooliree bone on moyyere.

Fii Yankinanagol Laamu ngun

13 Yo kala neddo yankinano laamuji din, ko fii alaa laamu ngu tawata hinaa e Alla iwri, ko fii laamuji woodudi din, ko Alla joddini di. ² Ko dun wadi, kala on dartiido laamu ngun, haray dartike yamiroore Alla nden, ben dartiibe non, haray fawii hoore mun jaawoore. ³ Laamiibe ben hulbinaaki si tawii ko ko moyyi wonaa wadeede, kono ko si tawii ko ko boni. Si a faalaaka hulude laamu ngun, wadu ko moyyi, dun a hebay kuluujaa maggu on. ⁴ Ko fii ko kangu woni kurkaadu Alla fii nafa maa kan. Kono si hidu wadude ko boni, haray wonu e nder kulol, bay hinaa meere ngu jogori kaafa, ko fii ko kangu woni kurkaadu Alla fii yottingol tikkere makko nden e hoore on wadoowo ko boni. ⁵ Awa jaka yankinanagol laamu ngun no hitti, hinaa fii nden tikkere tun non, kono kadi ko sabu bernde ontigi nden. ⁶ Ko sabu dun kadi hidon yoba sagalle, ko fii laamiibe ben ko liggantooobe Alla, duumiibe e wadugol den golle no moyyiri. ⁷ Jonnitee mo kala ko handi kon, jonniton sagalle den on mo haanudon jonnude, hulon on mo haanudon hulude, teddinon on mo haanudon teddinde.

Fii Yidindirgol

⁸ Wota pamaande woo wonu hakkunde mon e goddo si wonaa yidindirgol, ko fii kala yidudo wondibbe mun ben, haray timminii Sariya on. ⁹ Ko fii yamirooje den, dun ko «wota mo jeena», «wota mo ita hoore», «wota mo wujja», «wota mo seeditoo fe-naande», «wota mo himmana ko goddo jeyi», e deya yamirooje fow [‡] no joggaa e nder ngol daalol doo: «Yo a yidir jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.» ^{††10} Giggol wadataa jokondo mun ko boni, awa jaka ko giggol woni timmoode Sariya on.

¹¹ Bay hidon andi ko e saa'i hombo wonden, awa im-mee, hinaa saa'i daanagol nii! Ko fii jooni kisiyee on burtii en battaade edii fewndo arden e gomdinde.

¹² Jemma on muutike, badike weetude, awa bortoden kuude niwre nden, bornoden aalaaji ndaygu ngun.

¹³ Wuuriren no feewiri, wa tumbere jalorma, e baawo *fasaadu e mandilugol e jinaa e jiibaare e yeddondiral e nawliigu. ¹⁴ Kono bornodon Iisaa Almasihu Joomi

† 12.19 Yap. 32.35 †† 12.20 Tin. 25.21-22 ‡ 13.9a Egg. 20.13-17 †† 13.9b Lew. 19.18

men on, hara on dabbaali mbeleede bandu fii weltin-gol himmeeji.

Fii Hakkunde Tiidube e be Tiidaa Gomdinal ben

14 Jabee on mo tiidaa gomdinal e baawo feloore. ² Goddo on no sikka no waawi naamude ko woni woo, oya mo tiidaa gomdinal kadi ko bibbe naakoo tun naamata. ³ On naamoowo ko woni woo, wota pid-din few mo naamataa ko woni woo on. On mo naa-mataa kadi, wota felu naamoowo on, ko fii Alla no jabi mo kala. ⁴ Ko hombo wonu-maa an, oo feloowo kurkaadu goddo goo? Si tawii himo darii maa si himo yani, dun ko jeydo mo on wonani. Kono o daroto, ko fii Joomiraado on no mari bawgal tambitagol mo.

⁵ Wobbe no wi'i wonde palaade den no burdi, wobbe ben no jogitii de fow hide fota. Awa yo mo kala hoolor ko miiiii kon. ⁶ On mo burdindini palaade den, haray ko fii teddingol Joomiraado on o wadiri dun. On mo no naama kadi, haray ko fii teddingol Joomiraado on o woni naamande, ko fii himo jarnude Alla. On mo alaa naamude, haray ko fii teddingol Joomiraado on hadi o naama, ko fii kanko kadi himo jarnude Alla. ⁷ Ko dun wadi, hay gooto e men alaa wuurande hoore mun tigi, e hay gooto alaa maayande hoore mun tigi. ⁸ Ko fii si en wuuru, haray ko Joomiraado on wuuranden, si en maayu, haray ko Joomiraado on maayanden. Woni en wuuru maa en maayu, ko Joomiraado on jeyi en. ⁹ Ko dun wadi si *Almasiihu on maayi, o immitii, fii wonu-gol Jom maybe ben e wurbe ben. ¹⁰ Kono an, ko hondun felantaa musiddo maa on? Maa an, ko hondun niddinantaa musiddo maa on? Ko fii en fow en daroyto yeeso naawoore Alla nden. ¹¹ Ko fii no windii wonde, Joomiraado on no daali:

«Fodde ko goonga mido wuuri,
kala howru jiccoto yeeso an,
kala denngal mantay Alla.» †

¹² Ko dun wadi, mo kala e men qirritoto yeeso Alla fii hoore mun tigi. ¹³ Awa, wota en naawindir hande kadi, dun-le wuren ardinee hakkil, fii wota on wadu yeeso musiddo mon on hayre fegginaynde maa wonon sabu yanal. ¹⁴ Mido andi, mido felliti e nder humondiral an ngal e Iisaa Joomi on, huunde alaa ko tuunani hoore mun, kono si goddo no miiiii wonde goddun laabaa, haray dun laabanaa mo. ¹⁵ Si tawii musiddo maa aanii sabu ko naamataa kon, haray a woniraa giggol hande kadi. Wota ko naamataa kon wonu sabu hayrannde on mo Almasiihu on maayi fii mun. ¹⁶ Wota ko moyyani on kon wowlire wa ko boni. ¹⁷ Ko fii *laamu Alla ngun hinaa naamete maa njaram, kono ko peewal e buttu e weltaare ko *Ruuhu Seniido on yedata kon. ¹⁸ On mo kurkorani nii Almasiihu on, haray no wela Alla, no mari kadi teddungal yimbe ben.

¹⁹ Awa dabben ko beydata buttu e ko tiidinta hakkunde-deeji men e nder gomdinal ngal. ²⁰ Wota a bonnir golle Alla den naamete. Ka haqiiqa, naamete-eji din fow no laabi, kono moyyananaa neddo ka o naama goddun ko wonata sabu feggingol goddo. ²¹ No moyyani goddo

† 14.11 Isa. 45.23

hara o naamaali teewu, o yaraali njaram mandili-naydan, maa wadugol kala ko fegginta musiddo mun. ²² Ngal gomdinal ngal mardaa, maru ngal fii maa yeeso Alla. Maloore wonanii on mo faawaali hoore mun naawoore e nder anniyeeji mun. ²³ Kono on naamudo ko sikkitee, haray fawtike naawoore, ko fii dun hinaa e gomdinal ngal iwri. Ko fii kala ko iwraa e gomdinal ngal, haray ko junuubu.

15 Enen tiidube e gomdinal ben, hiden haani tam-bitade lo'ereji ben be tiidaa ka gomdinal, e wota en dabbu ko welata en kon. ² Yo mo kala e men weltinir jokondo mun on ko moyyi fii tiidingol mo ka gomdinal. ³ Ko fii *Almasiihu on dabbaano ko welata mo kon, kono wano bindi din holliri non: «Hoyreeji wonbe ma hoynude ben yanii e hoore an.» †† E hin-le ko adanoo windeede kon fow wonanii en jannde, fii no hebiren tama'u on sabu njannaare nden e wakkilaare iwrunde e bindi din.

⁵ Yo Alla, Jom njannaare nden e Jom wakkilaare nden, yedu on wonugol miiijo wooto, e nder jokkugol misal Iisaa Almasiihu on, ⁶ fii no mawniniron Alla, on Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, e nder nanondiral e kongol gootol.

⁷ Jabbondiree no moyyiri, wano Almasiihu on jabbori on non, fii mangu Alla ngun. ⁸ Ko mi woni wi'ude, ko Almasiihu on wonii kurkaadu Yahuudiyankeebe ben fii bangingol goonga Alla on, e nder haqinqingol fodaari-iji wadanaadi baabiraabe ben, ⁹ fii no be wonaa Yahu-udiyanke ben mawninira Alla fii yurmeende makko nden, wano windori ka Zabuura non:

«Mi mantete e hakkunde leyyi din,
mi beyta fii teddingol innde maa nden.» ‡

¹⁰ No windii ton kadi:

«Ko onon, yo leyyi, weltodee e jamaa makko on!» ††

¹¹ No windii ton kadi fahin:

«Onon leyyi din fow, jarnee Joomiraado on,
awa kadi yo jamaaji din fow mantu mo!» ††

¹² Isaaya kadi no wi'i:

«Geeyol Yassaa'u ngol feenoyay,
ko ngol immoytoo fii ardagol leyyi din,
leyyi din tanyinora ngol.» †††

¹³ Yo Alla, Jom tama'u on, hebbin on weltaare e buttu fow e nder gomdinal ngal, fii no heewiron tanyinaare immorde e bawgal *Ruuhu Seniido on.

Fii Golle Puulusa den

¹⁴ E telen-ma mon, yo musibbe an, min tigi mido felliti hidon heewi moyyere e faamu timmungu, e hidon waawi waajondirde. ¹⁵ Ko dun wadi, e nooneeji goo mi windiranii on cuucal, fii andintingol on tobbe goo de jangunodon, sabu moyyere nde Alla wadanimmi nden ¹⁶ wonangol Iisaa Almasiihu on kurkaadu fii be wonaa Yahuudiyanke ben, e nder ko Alla toddii mi kon fii Kibaaru Moyyo makko on, fii no be wonaa Yahu-

†† 15.3 Zab. 69.9 ‡ 15.9 2Sam. 22.50 e Zab. 18.50 †† 15.10 Yaj. 32.43 †† 15.11 Zab. 117. 1 ††† 15.12 Ko Yassaa'u woni ben Daawuuda. Isa. 11.10

udiyanke ben wonirana mo sadaka weloowo mo, labbiniraado* Ruuhu Seniido on.

¹⁷ Sabu humondiral an e Iisaa Almasiihu on, mido waawi mantorde golle de mi woni gollande Alla den. ¹⁸ Ko fii mi suusataa wowlude si wonaa ko Almasiihu on wadiri e an kon fii addugol be wonaa Yahuudiyanke ben doftorgol Alla kongol e kuugal, ¹⁹ tippude e doole maandeeji e kaawakeeji moyyi e bawgal Ruuhu Alla on. Ko wano non, gila *Yerusalaam mi taarori non haa hewti Iliriya, mi yottini Kibaaru Moyyo Almasiihu on fow. ²⁰ Awa anniyee an on ko fejningol Kibaaru Moyyo on nokku ka tawata Almasiihu on andaaka, fii wota mi darnu e hoore didol goddo. ²¹ Kono wano windori non: «Ben be fejninananooka yi'oyay, e ben be nanaano kadi faamoyay.» †

²² Ko dun wonnoo mi hadude soono woo yahugol ka mon.

Ebbooje Puulusa den fii Yahugol Roomu

²³ Kono jooni mi gaynii golle an den e dii nokkeeli. Gi-la duubi buy mido faalanoo yahude ka mon. ²⁴ Nde mido yaha Espaanii, mido tanyinii yiidugol e mon e nder ko mi rewata don kon, mi weltora wondugol e mon seeda. Onsay, wallon mi no yahugol e ndin leydi neworanammi. ²⁵ Fewndo doo mido yahude Yerusalaam fii kurkanagol yimbe Alla ben. ²⁶ Ko fii be Masedonii ben e be Akaaya ben no faalaa moobindirde goddun e nder jawle mabbe den fii miskinbe wonbe e hakkunde yimbe Alla ben Yerusalaam. ²⁷ Awa, hibe weltori wadugol dun, bay hibe haani be wadande. Ko fii, si be wonaa Yahuudiyanke ben hebirii barkiiji Alla din sabu Yahuudiyankee be ben, kambe be wonaa Yahuudiyanke ben kadi hibe haani be wallirde keyeeji aduna. ²⁸ Si mi gaynii jonnude ko moobindiraa kon haanube hendaade ben, mi rewoyay ka mon, nde mido yaha Espaanii. ²⁹ Mido andi, nde mido yaha ka mon, mi yaaday e barki timmuki Almasiihu on.

³⁰ Mi wakkilinii on sabu Iisaa Almasiihu Joomi men on yo musibbe an, e sabu giggol Ruuhu Alla on, darto-dugol e an e nder fewtingol Alla toraaje fii an, ³¹ fii no mi hettora e juude yeddube wonbe ka diiwal *Yahuuda ben, e fii no gomdinbe ben jabira dokke, de mi nabata Yerusalaam den, no moyyiri. ³² Dun, mi hewtiday ka mon e weltaare, si tawii ko dun woni faale Alla on, hara en fow en heydintinoday. ³³ Yo Alla Jom buttu on wonda e mon on fow. Aamiina!

Fii Salminande den ka Rawnoode

16 Mi halfinii on oo bandiraawo men wi'eteedo Fibii, wallitotoodo ka *moftal wongal Kenkere, ² fii no jabboron mo e innde Joomiraado on, e noone no haanirani gomdinbe ben. Wattitodon e juude makko fii kala huunde nde haaju makko yanoyi e mon, ko fii o wallitike duudube, min kadi men o wallitike lan.

† 15.21 Isa. 52.15

³ Hiwranee lan Piriskiila e Akiila, ben wondibbe an e golle e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on, ⁴ ben weebitube ngurndan mun fii hiwugol ngurndan an dan. Hinaa min tun non weltanii be, kono ko mofte be wonaa Yahuudiyanke ben fow kadi. ⁵ Salminanee lan kadi moftal wongal ka suudu mabbe ngal. Salminanon mi kadi oo gido an wi'eteedo Apayniiti, on adiiido gomdinde *Almasiihu on e hakkunde be *Aazii ben. ⁶ Salminanon mi Mariyama, on gollannoodo on fota. ⁷ Salminanon mi kadi Andoroniiki e Yuniyaasi, dun ko bee musibbe an e wondibbe an ka kaso, dun ko ben be *sahaabaabe ben hoolii fota, adiibe lan jeyeede e Almasiihu on. ⁸ Salminanon mi kadi Ampiliyaasi, on gido an e nder humondiral e Joomiraado on. ⁹ Salminanon mi kadi Urbaanu, dun ko oo wondiddo men e golle e nder humondiral e Almasiihu on, e oo gido an wi'eteedo Astakiisi. ¹⁰ Salminanon mi kadi Apeliisi, on mo gomdinal mun e Almasiihu on seeditaa fii mun. Salminanon mi bee jeyaabe e nduu suudu oo wi'eteedo Aristobuulu. ¹¹ Salminanon mi oo musiddo an wi'eteedo Herodiyuuna.

Salminanon mi kadi bee jeyaabe e nduu suudu oo wi'eteedo Narkiisu, humondirbe e Joomiraado on. ¹² Salminanon mi kadi Tarifayna e Tarifuusa, dun ko bee rewbe gollanoobe Joomiraado on. Salminanon mi kadi Persiisa, gido an on, on kadi gollanii Joomiraado on fota. ¹³ Salminanon mi kadi Rufuusa, oo subaado Joomiraado on. Salminanon mi kadi yumma makko, on mo tawata kadi ko yumma an. ¹⁴ Salminanon mi kadi Asinkiriiti e Filiguuna e Hermiisi e Patrobaasi e Hermasa e musibbe wondube e mabbe ben fow. ¹⁵ Salminanon mi kadi Filolooge e Yuliyaa e Niryuusa, wondude e bandiraawo makko on, e Olimpaasi e wondibbe mabbe gomdinbe ben fow. ¹⁶ Salmondiree, hirbondiron hirbondiral laabungal. Mofta* Almasiihu on den fow salminii on.

¹⁷ Mi wakkilinii on, yo musibbe an, e reenagol ko wonata sabu sendondire e pegge ko luutondiri e jannde nde hendidon nden. Wodditee ben wonaybe sabu dun. ¹⁸ Ko fii sifa ben yimbe kurkantaako Almasiihu on, on Joomi men, kono ko deedi mabbe din tun be kurkantoo. Be faljinira berde ben be bonnaa, kongudi mabbe weldi e wacooje. ¹⁹ Onon non, doftaare mon nden ko nde yimbe ben fow andi. Awa mido weltori fii mon on, e mido yidi yo on wonu faamube e telen-ma ko moyyi kon, e daybe e telen-ma ko boni kon. ²⁰ Alla Jom buttu on muncay Ibuliisa ka ley koyde mon ko neebaa. Yo moyyere Iisaa Joomi men on wonu e mon. ²¹ Timotee, oo wondiddo an e golle, salminii on, wondude e Lukiyuusi e Yaasuunu e Sosipaate, bee musibbe an. ²² E innde Joomiraado on, min oo wi'eteedo Tertiyuusi, mi salminii on, dun ko min oo windudo nduu batakuu. ²³ Gayuusi wernudo lan on, werni moftal ngal fow kadi, salminii on.

Arastuusa kadi, dun ko halfinaado jawdi saare nden, salminii on, wondude e oo musiddo wi'eteedo Kawartuusu.

²⁴ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e mon on fow. Aamiina!

Jaaroore Rawnorde nden

²⁵ Mangu wonanii Alla, on Waawudo tabintinde on, immorde e Kibaaru Moyyo an on e waajuuji fii Iisaa Almasiihu on, ko yaadi e feɓɓinannde gundoo suudi-

noodo on gila ka fuddoode saa'iiji din, ²⁶ kono o feɓɓiniraama jooni defte annabaabe ben, wano Alla poomayankeejo on yamiri non, o feɓɓinanaama leyyi din fow fii yo be gomdin mo, be doftoo mo.

²⁷ Mangu wonanii on Alla Bajjo, Jom Faamu, immorde e Iisaa Almasiihu on haa poomaa. Aamiina!

KORENTI 1

1 Immorde e an min Puulusa, mo Alla noddiri koduruyee mun on fii wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, e oo musidfo wi'eteedo Sosteene, ² haa e ngal *moftal Alla wongal Korenti, subiraabe humondiral e Iisaa Almasiihu on, noddaabe wonugol yimbe Alla, wondude e kala jantotoobe innde Iisaa Almasiihu Joomi men on nokku kala ka be woniri, dun ko on Joomi mabbe e Joomi men.

³ Yo moyyere e buttu wonan on, immorde e Alla Baa-ba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Puulusa Jarniri Alla fii be Korenti ben

⁴ Mido duumii e jarnugol Alla fii mon, fii moyyere nde Alla yedi on nden sabu Iisaa Almasiihu on, ⁵ dun ko e nder humondiral e makko aldiridon kala huunde e kala kongol e kala gandal. ⁶ Ko fii seeditoore *Almasiihu on tabintinaama few e mon. ⁷ Ko dun wadi jooni, dokkal woo njakkanaa on e nder ndee habbannde nde wondon e mun fii feenyogol Iisaa Almasiihu Joomi men on. ⁸ O tiidinay on kadi haa ka rawnoode, fii wota on laatoyo felniibe jande ardu Iisaa Almasiihu Joomi men on. ⁹ Alla ko Sella-Findeejo, dun ko on Noddufo on fii yubbondirgol e Bidfo makko on, Iisaa Almasiihu Joomi men on.

Fii Sendondiral Mofte Korenti den

¹⁰ Mi wakkilini on, yo musibbe, e innde Iisaa Almasiihu Joomi men on, on fow jogee kongol gootol fii wota sendondiral wonu hakkunde mon, e maanaa feddefedde, kono wonee e nder nanondiral tiidungal e nder miijo wooto e hakkille goote. ¹¹ Ko fii, yo musibbe an, bee yimbe oo debbo wi'eteedo Kuluyee humpitii lan fii mon wonde, yeddondire no hakkunde mon. ¹² Mi nanii wonde mo kala e mon no wi'a «min, ko mo mi Puulusa», oya kadi wi'a «ko mo mi Apoloosi», goddo on kadi wi'a «ko mo mi Petruusu», oya on wi'a «ko mo mi Almasiihu on!»

¹³ E hara Almasiihu on senditino? Kaa Puulusa fempano fii mon? Kaa ko e innde Puulusa *lootiradon maande kisiyee? ¹⁴ Awa mi weltanike Alla ko tawi kon mi lootaali hay gooto e mon maande kisiyee, si hinaa Kirispuusa e Gayuusi. ¹⁵ Ko dun wadi, hay gooto waawataa wi'ude ko e innde an lootiradon maande kisiyee. ¹⁶ Mi lootii kadi beynguure Astefaana nden, ko heddii kon, mi andaa si mi lootii goddo goo. ¹⁷ Ko fii Almasiihu on nulaali lan fii lootugol maande kisiyee, kono ko fii fejningol Kibaaru Moyyo on. Dun non, hi-

naa immorde e kongudi faamu neddanke, fii wota *leggal altindiraangal Almasiihu on meerine.

Fii Faamu Aduna on e Faamu Allaahu on

¹⁸ Ko fii kibaaru leggal altindiraangal ngal no wa'ani wonbe mulude ben wa feetere. Kono enen, wonaabe dandeede ben, ko o bawgal Alla. ¹⁹ Ko fii no windii:

«Mi mulay faamu faamube ben, mi mehindina hakillaaji jooma-hakkil en.» [†]

²⁰ Awa ko honto woni faamudo on, maa fensitoowo on, maa liddondirteedo e nguu jamaanu on woni? E hara Alla waylaali faamu aduna on, watti feetere? ²¹ Ko fii, bay aduna on e faamu mun ngun andaali Alla e nder faamu Alla ngun, tawi no wela Alla ka o dandira gomdinbe ben waaju men wa'ungu wa feetere ngun.

²² Tawi *Yahuudiyankeebe ben no landoo fii maandeeji hawniidi, *Gereekiyankeebe ben kapun no dabba faamu ngun, ²³ kono enen hiden waajaade fii Almasiihu fempaado on. Dun no wonani Yahuudiyankeebe ben peggal, wa'ani be wonaa Yahuudiyanke ben wa feetere, ²⁴ kono noddaabe ben, woni ko Yahuudiyanke, woni ko Gereekiyanke, Almasiihu on ko bawgal Alla e faamu makko kanko Alla. ²⁵ Ko wa'i wa feetere iwrunde ka Alla nden no buri faamu yimbe ben. Awa kadi, ko wa'i wa lo'ere iwrunde ka Alla nden no buri doole yimbe ben.

²⁶ Miijitee, yo musibbe, no wonirnodon fewndo noddadon. E yeeso neddanke, tawi buy e hakkunde mon wonaa faamube, maa marbe doole, maa rimbe.

²⁷ Kono Alla subike piiji wa'udi wa feetudi e nder oo aduna fii hersingol faamube ben, Alla subii kadi piiji wa'udi wa lo'udi e nder oo aduna fii hersingol dolnudi din. ²⁸ Alla subii kadi piiji kaanudi din e oo aduna, din ajnaadi, din di wonaano huunde, fii mehindingol woodaadi din, ²⁹ fii wota hay gooto mawnintino yeeso Alla. ³⁰ E hin-le, ko kanko humindiri on e Iisaa Almasiihu on, on mo tawata ko e immorde e Alla wadira fii men faamu e peewal e *senaare e cottudi, ³¹ fii, wano windori non:

«On mo no mantoo, yo mantor Joomiraado on.» ^{††}

2 Min non, yo musibbe an, fewndo mi yahunoo ka mon fii fejningol on goonga Alla wirninoodo on, hinaa burnondiro kongudi maa faamu mi yaari.

² Ko fii mi taw moyyaa ka mi ndaara goddun goo hakkunde mon, si hinaa Iisaa Almasiihu, fempaado on.

³ Min tigi mido wonirnoo takko mon e noone no lo'iri e

† 1.19 Isa. 29.14 †† 1.31 Yer. 9.23

kulol e diwnol tiidungol. ⁴ Kongol an ngol e waaju an ngun aldaano e kongudi weldi e faamu neddanke, kono ko wondunoodi e maandeeji bangindi bawgal Ruuhu Alla on, ⁵ fii wota gomdinal mon ngal iwru e faamuuji yimbe ben, kono e bawgal Alla ngal.

Fii Faamu Haqiiqawu ngun

⁶ Kono fow e mun, ko faamu men waajotoo mokobaabe ben, hara ko faamu ngu tawata hinaa ngu oo aduna, hinaa ngu laamuuji oo aduna kadi muloyteedi. ⁷ Ko faamu Alla wonden waajaade, dun ko ngun wirninoongu e nder gundoo, ngu Alla ebbannoo fii darja men on ado aduna on tageede. ⁸ Laamu woo e dii laamuuji oo aduna andaano dun. Ko fii si be anduno, be fempataano on Jom mangural. ⁹ Kono ko wano windori non:

«Ko Alla ebbani yidube mo ben kon, ko dun woni yiitere yi'aali, nowru nanaali, e ko bernde neddanke miijaaki.» †

¹⁰ Ko e men Alla banginiri dun Ruuhu mun on.

Ko fii Ruuhu on hollay ko woni woo, hay piiji Alla lugudi din. ¹¹ Ko hombo e hakkunde yimbe ben andi ko woni e neddo, si hinaa ruuhu wondo e makko on. Ko wano non kadi, gooto waawataa andude ko woni e Alla, si wonaa Ruuhu Allaahu on. ¹² E hin-le enen, hinaa ruuhu oo aduna hendiden, kono ko Ruuhu iwrufo e Alla, fii no andiren ko Alla yediri en sulfu makko on kon. ¹³ En alaa wowlirde dun yewtereji di faamu neddanke jannata, kono ko di Ruuhu Allaahu on jannata din, e nder sifanagol yimbe be on Ruuhu woni e mun ben haqiiqaaji iwrufo e on Ruuhu. ¹⁴ Kono neddo mo aldaa e Ruuhu Allaahu on jabataa piiji Ruuhu Alla din, ko fii ko di feetere e makko, o waawataa di andude, ko fii ko Ruuhu Allaahu on di taskortee. ¹⁵ Kono neddo mo Ruuhu Allaahu on woni e mun on taskoto ko woni woo, kono kanko hay gooto hewtaa taskagol mo. ¹⁶ E hoore dun:

«Ko hombo andi miijo Joomiraado on fii jannugol mo?» ††

E hin-le enen ko miijo *Almasiihu on jogiden.

Fii no Kurkaadi Alla din Haani Wonirde

3 Kono min non, yo musibbe, mi waawaali on yewtirde wa yimbe be Ruuhu Allaahu on woni e mun, kono ko wa jokkuba mbeleede bandu, e booboobe e telen-ma gomdinal *Almasiihu on. ² Ko biraadan mi jonnunoo on, hinaa naametee teddudo, ko fii on waawataano mo townude. Hay fewndo doo non on waawataa mo townude. ³ Ko fii haa jooni ko on jokkuba mbeleede bandu. Bay nawliigu e yeddondiral no hakkunde mon, taw si hinaa on jokkuba mbeleede bandu? Kaa hinaa no neddanke fow wonirta non wonirdon? ⁴ Si goddo e mon wi'ii: «min ko mo mi Puulusa», oya on wi'a: «ko mo mi Apoloosi», taw si hara on gerdaali wa yimbe aduna?

† 2.9 Isa. 64.3 †† 2.16 Isa. 40.13

⁵ Awa ko hondun woni Apoloosi? E ko hondun woni Puulusa? Ko kurkaaduube be gomdindiridon sabu mun. Mo kala e mabbe kurkorani Joomiraado on golle de o halfini mo den. ⁶ Min mi tutu, Apoloosi yarni, kono ko Allaahu on mawnini. ⁷ Ko dun wadi hinaa tutudo on woni goddun, hinaa kadi yarnudo on, kono ko Alla mawnindo on. ⁸ Tutudo on e yarnudo on no fota, mo kala e mabbe hendoto njoddi mun ndin tigi tippude e golle de ontigi wadi den. ⁹ Ko fii, ko men gollidoobe fii Alla, onon ko on ngesa Alla, ko on darnoodi makko kadi. ¹⁰ Wano Alla yedirimmi moyyere non, mi golliri wa faamudo fii darnugol, mi wadii ndelo ngon. Goddo kadi darnii e hoore mun, kono yo mo kala reeno e noone no darnirta e hoore mun non. ¹¹ Fii ndelo ngon kan, hay gooto waawataa moyyinde ndelo goo si wonaa wongo don ngon, e maanaa dun ko Iisaa Almasiihu on. ¹² E hin-le, si goddo aru e darnirde e hoore ngon ndelo don maadi kanje maa kaalisi maa kaaye hittude maa ledde maa hudo kalin maa foron fojje, ¹³ haray kuugal mo kala feenay. Nalaande nden banginay dun, ko fii yiite ngen fejninoay ngal, nge ndarndoo kadi noone kuugal mo kala. ¹⁴ Si tawii kuugal ngal goddo darni e hoore ndelo ngon tabitii, ontigi hebay njoddi. ¹⁵ Si tawii kuugal goddo sumii, haray o fadii, kono kanko tigi o dadiray wa fuutiido yiite.

¹⁶ E on andaa ko onon woni suudu Alla ndun, awa kadi Ruuhu Allaahu on no hodi e mon? ¹⁷ Kala bonnufo suudu Alla ndun, Alla bonnay fii makko, ko fii suudu Alla ndun ko hormordu. Awa ko onon woni ndun.

¹⁸ Wota gooto daynito. Si goddo e mon miijike wonde ko o faamudo e oo aduna fewndiido, haray yo o laato <feetudo> fii yo o wonu faamudo. ¹⁹ Ko fii faamu oo aduna ko <feetere> yeeso Alla. Ko fii no windii:

«O nangiray faamube ben yoyreeji mabbe din.» ‡

²⁰ No windii kadi:

«Joomiraado on no andi miijoji faamube ben, himo andi kadi ko di meere.» ††

²¹ Awa wota hay gooto mantor yimbe ben. Ko fii fow ko onon jeyi: ²² woni ko Puulusa, woni ko Apoloosi, woni ko Petruusu, woni aduna on, woni ngurndan dan, woni mayde nden, woni piiji fewndiidi din, woni piiji aroyooji din, fow ko onon wonani. ²³ Awa kadi, ko on be Almasiihu on, Almasiihu on kadi ko mo Alla.

4 Ko dun wadi, yo men jogore wa kurkaadi *Almasiihu on e halfinaabe goongaaji Alla wirniidi din. ² Awa halfinaabe ben non no toraa wonugol sellafindeebe. ³ Min non naawoore nde naawotommi nden e nde yimbe ben naawatammi nden hittaa e an, min tigi toode mi naawitotaako. ⁴ Ko fii fondo an ngon ko laabungo, fii kala hinaa dun hollata ko mi feewudo, naawoowo lan on ko Joomiraado on. ⁵ Ko dun wadi, wota on naawu huunde doo e saa'i on, maa doo e ardu Joomi on, on Weebitoowo ka ndaygu ko suudii kon ka nibe, fejnina ebbooje berde den. Ko fii mantoore mo kala aroyay immorde e Alla.

‡ 3.19 Ayb. 5.13 †† 3.20 Zab. 94.11

Fii Mawnintinaare be Korenti ben

⁶ Musibbe, mi huutorii dii nooneeji doo fii wadangol on misal e hoore an min e Apoloosi. Ko nii andirton e amen wota mo yawtu ko windii kon, e wota gooto e mon mantor bambindirangol. ⁷ Ko fii ko hombo burnu-maa? E ko hondun jogidaa ko a okkaaka? E si a okkaama, ko fii hondun mantantodaa, wa si tawii hinaa a okkaado?

⁸ Dun-le wuren on haarii, awa kadi on aldii, on fuddike laamaade e baawo amen! Pellet mi faaleteno hara nun ko on lambe fii menen kadi no men laamodira e mon! ⁹ Ko fii no wa'animmi wa si tawii Alla wattirii men, menen *sahaabaabe ben baawo, wa naawaabe happanaa wareede e yeeso dental ngal fow, ko fii men wonanii aduna on fow e malaa'ikaabe ben e yimbe ben jalnori. ¹⁰ Ko men jogoraabe wa feetube sabu Almasiihu on, kono onon ko on faamube sabu Almasiihu on! Ko men jogoraabe wa lo'ube, kono onon ko on dolnube. Ko on teddinaabe, kono menen ko men hayfinaabe! ¹¹ Haa jooni meden tampiri heege e donka e kolngal † e piggal e yiilagol. ¹² Meden golliri juude amen den tigi haa meden ronki. Tuma men hoynaa woo, men du'anoo. Tuma men cukkaa woo, men wakkiloo. ¹³ Tuma men no'aa woo, men jaabora no newori. Men woni tuundi oo aduna, men hawkaa e di fow, haa weetaango hande ngoo.

¹⁴ Hinaa fii hersingol on mi windiri dun, kono mido hajorde on wa faybe an be mi yidi. ¹⁵ Ko dun wadi, hay si on heboyii guluuje sappo ardotoobe on fii no jokkiron laawol Almasiihu on, haray on alaa baabaabe buy. Ko fii, e telen-ma humondiral mon e Iisaa Almasiihu on, ko min wonti baaba mon e nder ko mi fepinani on Kibaaru Moyyo on kon. ¹⁶ Awa mi wakkilini on yo on wonu nemboobe lan. ¹⁷ Ko dun wadi si mi immi-nanii on Timotee, on mo tawata ko paykun an mo mi yidi, e sella-findeejo e telen-ma Joomiraado on. O andintinay on laawi an din fow e telen-ma Almasiihu on, wano mi janniri di non hen fow e nder *mofta den fow kadi.

¹⁸ Wobbe e mon mawnintinike wa si tawii mi yilito-taako ka mon. ¹⁹ Kono mi yahay ka mon ko neebaa, si Joomiraado on jabii. Hinaa kongudi mawnintiniibe ben tun mi andoyta, kono ko bawgal mabbe ngal kadi. ²⁰ Ko fii *laamu Alla ngun wonaa haalaaji, kono ko bawgal. ²¹ Ko hondun faaladon? Ko yo mi yaadu ka mon e sawru, kaa ko giggol e newaare?

Fii Hiwugol Moftal ngal

⁵ Awa saa'i woo jiiibaare goo no naneede hakkunde mon, hara ko jiiibaare nde yi'etaake hay ka be gomdinaa ben, hay goddo e mon no murtini beyngu ben mun! ² Onon e ndee mawnintinaare mon! Hidon haanunoo yoomude! Suuton on wadudo ngal kuugal e hakkunde mon. ³ Min oo mo wondaa e mon ka bandu, kono wadudo e mon ka bernde, mi naawirii wadudo

† 4.11 Maa: «kolndan».

sifa ngal kuugal on toode wa si mido wondi e mon.

⁴ Awa fewndo mottondirdon e innde Iisaa Joomi on, tawi mido wondi e mon ka bernde, wondude e bawgal Iisaa Joomi men on, ⁵ yo on neddo accide e Ibullisa fii no jikku makko junuubankeejo on halkiree, e fii no ru-uhu makko on dandiree pande ardu Joomi men on.

⁶ Nden mawnintinaare mon moyyaa. E hara on andaa lewen seeda nii no yurina farin jiiibaado fow?

⁷ Seede e lewen kiddo on, fii no laatoron farin jii-ibaado keso, bay ko on be aldaa e lewen. Ko fii *Almasiihu on, ngin baalii men layya fii *Juldeere Yawta-neede nden, hirsama. ⁸ Awa wota en wadir juldeere nden lewen kiddo, maa lewen bonki e bone, kono wadiren nde bireedi laabal e goonga, de aldaa e lewen.

⁹ Mi windanii on ka nder batakururu an wonde, wota on humondir e jeenoobe ben. ¹⁰ Kono hinaa fii mido faalaa wi'ude bee tun selon bee yimbe oo aduna, jeenoobe, maa reeredube, maa jattoobe, maa rewoobe sanamuuji. Si hinaa dun, haray bee yalton e oo aduna. ¹¹ Ko mi windani on kon jooni, ko wota on humondir e goddo wi'udo ko musiddo mon e gomdinal, hara ko jeenoowo, maa ndeereero, maa rewoowo sanamu, maa hoynoowo, maa mandiloowo, maa jattoowo, e hay wota on naamidu toode e sifa on neddo.

¹² Ko fii hondun mi naawanta be gomdinaa ben? Hinaa onon woni naawoobe gomdinbe ben? ¹³ Be gomdinaa ben kan, Alla naaway be. Awa yaltinee bondo on hakkunde mon. ††

Fii Yaafondiral Gomdinbe ben

⁶ Si goddo e mon lurririi e goddo, e hara o suusay wullitaade e be feewaa ben, o acca yimbe Alla ben? ² E on andaa yimbe Alla ben naawoyay oo aduna? Si tawii ko onon haani naawude aduna on, hara on waawataa naawugol haajuuji di hittaa din? ³ E on andaa en naawoyay malaa'ikaabe ben? E ko hondun non hadata naawen haajuuji oo aduna? ⁴ Awa si tawii hidon mari lurril hakkunde mon fii haajuuji aduna din, hara ko yimbe be *moftal ngal hayfini ben wadoton naawoobe? ⁵ Ko fii hersingol on mi wowliri dun. Taw si hay gooto faamudo, waawudo naawude hakkunde musibbe mun alaa hakkunde mon? ⁶ E hin-le goddo no wullitaade e hoore musiddo mun yeeso be gomdinaa ben!

⁷ Onon non, ko ko wadi haa naawindirdon kon holli wonde on foolaama few. Sitta nde wadadon bone, maa hippadon. ⁸ Kono ko onon woni wadude angal peewal ngal, jatta beya, e hin-le ko musibbe mon.

⁹ Wota on daynito! E on andaa boyliibe ben maraa gebal ka *laamu Alla? Hinaa jiiibiibe ben, hinaa kadi rewoobe sanamu ben e jeenoobe ben e worbe waditiibe rewbe ben e worbe jinoobe worbe ben ¹⁰ e wuybe ben e himmube ben e mandiloobe ben e hoynoobe ben e jattoobe ben, woni ko mari gebal ka laamu Alla. ¹¹ Awa ko dun wobbe e mon wonnoo. Kono Ruuhu Alla men

†† 5.13 Yaj. 17.7

on lootii on, *labbinii on, o jogorii on feewube e innde Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii Wodditagol Jinaa

¹² Mido newnanaa fow, kono hinaa fow nafata. Mido newnanaa fow, kono mi accataa ko woni woo waawammi. ¹³ Neemaaji dīn ko fii reedu, reedu ndun kadi fii neemaaji dīn, Alla kadi mulay dī fow. Awa kadi bandu ndun hinaa fii jinaa, kono ko ndu fii Joomiraado on, Joomiraado on kadi fii bandu ndun. ¹⁴ Awa kadi Alla, on Immintindo Joomi on, immintiniray en bawgal makko ngal. ¹⁵ E hara on andaa wonde ko balli mon dīn woni tere *Almasiihu on? E hara mi yettay tere Almasiihu on, mi yubbindira e cagaajo? Pellet oo'o! ¹⁶ E on andaa kadi, mo yubbindiri hoore mun e cagaajo, haray kanko e makko ko be bandu wooturu? Bay no windii: «Kambe dīdo be wonay gooto.» ¹⁷ Kono, on humondirdo e Joomiraado on, haray kanko e makko ko be ruuhu gooto.

¹⁸ Woddittee jinaa on! E junuubu goo mo neddo wadata, hara on junuubu hinaa tabitoowo ka bandu. Kono on jokkudo jinaa, haray ko bandu makko ndun tigi o woni wadande junuubu. ¹⁹ E hari on andaa dundoo? Ko bandu mon ndun woni suudu *Ruuhu Seniido wondo e mon on, on mo Alla okki on. Hinaa onon jeyi hoore mon, ²⁰ ko fii on sooditaama coggu sattungu. Awa teddiniree Alla balli mon dīn.

Fii Desal e Sunningol

7 Jooni feyyen e ko windandon mi kon. No moyyani gorko hara o meemaali debbo. ² Kono non fii reenagol e jinaa, yo mo kala hebu beyngu, debbo kala heba moodi. ³ Gorko on jonnita beyngu mun ko handi kon, debbo on kadi wano non e telen-ma moodi mun. ⁴ Ko fii debbo on jeyaa bandu mun ndun, kono ko moodibbo on, gorko on kadi wano non, o jeyaa bandu makko ndun, kono ko beyngu makko jeyi ndu. ⁵ Wota on salondir, si hinaa e saa'i nanondiral mon, fii no hebron saa'i no tororon Alla. Bawto dūn yiitidon, fii wota Ibuliisa foolir on angal waawugol hoore mun. ⁶ Kono mi wowliraali dūn wa si ko yamiroore, kono ko ko newnaa. ⁷ Mido yelii yo neddo fow wa'u wa an min, kono mo kala no mari dokkal feerewal, ngal Alla yedi dūn, mo kala e noone goo.

⁸ Be resaa ben non e keynguube ben, mi wi'ay no moyyani be no be wa'ira wa an min. ⁹ Kono si be waawataa hoore mabbe, ko yo be resu, ko fii ko resugol buri bittorgol faale feyyitudo. ¹⁰ E telen-ma yettindirbe ben non, e hino ko mi wi'ata kon, (hinaa non min yamiri, kono ko Joomiraado on), wota debbo sertu e moodi mun. ¹¹ Si kanko debbo on non o aru e ser-teede, yo o joodo hara o yettaaka, maa o moyyintinida e moodi makko. Awa kadi wota gorko jonnitu beyngu mun.

¹² Fii beya, (dundoo ko min wowli, hinaa Joomiraado on), si musiddo goo no mari debbo mo gomdinaa,

hara on debbo no yidi wondugol e makko, wota o seedu e makko. ¹³ Si tawii kadi debbo no mari moodibbo mo gomdinaa, hara on gorko no yidi wondude e on debbo, wota o seedu e moodi makko. ¹⁴ Ko fii moodibbo mo gomdinaa ko jeyaado Alla sabu debbo makko gomdindo on, debbo mo gomdinaa on kadi ko jeyaado Alla sabu moodibbo makko gomdindo on. Si hinaa dūn, bibbe mon ben wonay woddondirbe e Alla, e hara-le wurin ko be badondirbe e Alla. ¹⁵ Si tawii mo gomdinaa on no catii e seedugol, yo gomdindo on newnan mo dūn. Ko fii hay huunde waddaaki musiddo gomdindo e dūn, Alla ko noddiri en ko wuurugol e nder buttu. ¹⁶ E hoore dūn, ko honno debbo andirta si o danday moodi makko? Maa si gorko danday beyngu mun?

¹⁷ Ko woni tun, yo mo kala jokkir no Joomiraado on wadirani dūn non, e noone noddandaundu ndu o hebiri Alla ndun. Ko nii mi yamiriri e nder *moftte den fow. ¹⁸ On mo noddeede mun tawi sunninaama, yo o wonir no o sunniraa non. On mo noddeede mun tawi sunninaaka, wota o eto sunnineede. ¹⁹ Sunninelgol* ngol wonaa huunde, angal sunninelgol kadi wonaa huunde, kono ko doftagol yamirooje Alla den woni goddun. ²⁰ Yo mo kala wonir no wonirnoo non fewndo o noddaa. ²¹ Si tawii fewndo noddadaa ko a jiyaado, wota a aanu, kono si tawii hida waawi rindude, haray eto. ²² Ko fii jiyaado mo Joomiraado on noddii, haray o wonii mo Joomiraado on rindini. Ko wano non kadi, dimo mo Joomiraado on noddii, haray o wonii jiyaado *Almasiihu on. ²³ Awa on sottiraama coggu sattungu, wota on wontu maccube yimbe ben. ²⁴ Yo mo kala, yo musibbe, woniran Alla noone no wonirnoo non wa fewndo ko o noddaa.

²⁵ E telen-ma be yettaali yettaaka ben, wonaa yamiroore Joomiraado on mi hendii. Kono ko fewjoore an nden mi woni on jonnude, wa neddo sella-findeejo sabu yurmeende Joomiraado on. ²⁶ E hino ko mi miiiji no moyyi kon, sabu satteendeeji fewndiidi dīn: no moyyani neddo ka o wonira no o woniri non. ²⁷ Si hida tiggunoo, wota a dabbu seedigal. Si a tiggaa, wota a dabbu tiggugol. ²⁸ Kono, si a resii, haray a wadaali junuubu. Si jiwo kadi resaama, haray o wadaali junuubu. Kono non yimbe resindirbe ben fottay e tampereje, mi faalaa on dandude di.

²⁹ E hino ko mi wi'ata kon, yo musibbe an: saa'i on ko rabbidudo. Jooni, on mo no mari suddiido, yo wa'u wa mo alaa. ³⁰ Ben wonbe wullude, yo wa'u wa si be alaano wullude. Ben wonbe kadi weltaade, yo wa'u kadi wa si be alaano weltaade. Soodoobe ben kadi, yo wa'u wa si be maraano, ³¹ e ben wonbe huutorde oo aduna, ka haqiiqa, yo wa'u wa si tawii be alaano huutorde. Ko fii mbaadi oo aduna feyyay.

³² E hin-le mi faalaaka yo on wonda e annde. On mo tiggaa, ko fii haajuuji Joomiraado on hittini, no o weltinira Joomiraado on. ³³ On resudo non, ko fii haajuuji aduna hittini, no o weltinira beyngu makko. ³⁴ Haray himo senditii. Wano non, debbo mo resaaka maa jiwo, ko fii Joomiraado on hittini, fii no o laatora laabudo ka

bandu e ka ruuhu. Debbo resaadó on non ko fii haaju-
uji oo aduna hittini, no o weltinira moodi makko. ³⁵ Ko
nafa mon mi wowliri dun, hinaa fii faadinangol on,
kono ko fii addugol on e ko haani kon e ko laabi kon, e
no humoron e Joomiraadó on, hara on dillaali.

³⁶ On mo no tanyinii ko lo'udo e fee jiwo mo o yami,
feyyudo duubi kellefuyee, o tawi yettindirgol e makko
no moyyi, yo o wadu ko o faalaa kon, haray o wadaali
junuubu si be resindirii. ³⁷ Kono on anniyiido ka
bernde mun haa tabiti wonde o tiggataa on jiwo, hara
ko e yidi makko kanko tigi, e hoore himo wawti faaleeji
makko, haray o wadii ko moyyi. ³⁸ Awa ko nii woniri: on
tiggudo jiwo mo o yami on, haray o wadii ko moyyi, on
mo tiggaaali jiwo mo o yamaynoo on kadi, burtu
moyyinde.

³⁹ Debbo no humondiri e moodi mun fannin moodi
makko no wuuri. Kono si gorko on maayii, haray no
newanii mo reseede ka o faalaa woo, ko woni tun, ko
yo taw ko no yaadiri e faale Joomiraadó on. ⁴⁰ E miijo
an, ka o burata hettaade, ko si o wonirii wano o woniri
non, bay min kadi mido tanyinii Ruuhu Allaahu on no e
an.

Fii Naamugol Tebbeeli Sakkanaadi Sanamuuji

8 E telen-ma tebbeeli sakkanaadi sanamuuji, hiden
andi wonde en fow hiden mari gandal, e hin-le
gandal adday mawnintinaare, kono giggol tiidinay.
² On mo no sikki no andi goddun, haray fahin o an-
daali ko honno haanaa andireede. ³ Kono si goddo
yidii Alla, haray Alla no andi mo. ⁴ Fii telen-ma huutor-
gol tebbeeli sakkanaadi sanamuuji din, hiden andi
wonde sanamu wonaa goddun tigi e oo aduna, ko Alla
gooto tun woodi. ⁵ Pellet no woodi piiji reweteedi du-
ududi ka kammu e ka leydi, jogoraadi wa si tawii ko al-
laabe maa joomiraabe. ⁶ Kono enen ko Alla gooto
marden, on Baabaajo, on mo kala huunde iwri e mun,
e on mo wonanden, e Joomi gooto, dun ko Iisaa Al-
masiihu on, on mo piiji din fow woniri, e on mo
wonirden.

⁷ Kono fow alaa ngal gandal. Ko dun wadi, ben wow-
tube sanamuuji, haa jooni si no naamude ngun teewu
anditay fii ko sakkaa kon. Nde tawnoo bernde mabbe
nden no lo'i, dun tuuninay be. ⁸ Hinaa neema bannata
en e Alla. Si en naamaaali, dun duytataa en huunde, si
en naamii kadi, dun beydataa en huunde.

⁹ Ko woni tun, reenee fii wota ko newnanadon wadu-
gol kon wonan lo'ube ben peggal. ¹⁰ Ko fii si goddo aru
e yi'ude ma, an oo jooma gandal, hida nafoo e nder ju-
ulirde ka sanamuuji rewetee, taw si nden bernde
makko lo'unde poodataa mo naamugol tebbeeli
sakkanaadi sanamuuji? ¹¹ Dun haray on lo'udo mulirii
sabu <gandal> maa ngal, dun ko on musiddo mo *Al-
masiihu on maayi fii mun! ¹² Si on wadirii non junuubu
e telen-ma musibbe ben, e nder barmingol bernde
mabbe lo'unde nden, haray on wadii junuubu e telen-
ma Almasiihu on. ¹³ Ko dun wadi, si tawii naametee
wonay sabu peggal musiddo an, haray mi naamataa
teewu hande kadi, fii wota mi libu musiddo an on.

Fii ko Haanani Sahaabaajo

9 E hara hinaa mi dimo? Kaa hinaa mi *sahaabaa-
jo? Kaa mi yi'aali Iisaa Joomi men on? Kaa hinaa
on kuugal an e telen-ma Joomi on? ² Hay si tawii hinaa
mi sahaabaajo fii wobbe ben, onon bete ko mi sa-
haabaajo fii mon. Ko fii ko on maande sahaabankaaku
an ngun e telen-ma Joomi on.

³ E hino doo ko mi jaaborta paawoobe lan ben kon:
⁴ E hara haananaa men ka men naamataa men yara?
⁵ Kaa haananaa men ka men yaada e debbo amen mo
men kafidi diina, wano beya sahaabaabe woni war-
rude non, e musibbe Joomi men on, e Petruusu? ⁶ Kaa
ko min tun e Barnabaasi haani gollude fii no men wu-
urira? ⁷ Ko suufaajo hombo fawtotoo hoore mun e
nder suufayaagal mun? Ko hombo tutata leggal *wi-
ijnu, hara naamataa bibbe maggal on? Ko ngaynaako
hombo aynata wuro, ronka yarude biraadan din
daabeeji?

⁸ Ko mi wowlata kon wonaa ko iwri e miijooji
neddanke, ko fii Sariya on kadi ko dun wi'i. ⁹ Ko fii no
windii ka Sariya Muusaa: «Wota mo buuma hunduko
ngaari ndin nde hindi yaabana dun maaro.» [†] E hara
Alla no aanidi e ga'i din? ¹⁰ Kaa ko fii men o wowlirani
nii? Hiyii, ko sabu men enen dun windiraa. Mo no re-
mude yo remir tama'u, e on mo no yaabude yo yaabir
tama'u hebugol gebal. ¹¹ Si tawii men aawii ko iwri e
Alla hakkunde mon, taw si haanaa ka men sojita e
mon piiji aduna? ¹² Si tawii dun no haanani wobbe goo
e hoore mon, haray menen ittii e sikke.

Kono men huutoraali kon ko haanani men. Kono
meden ronditii fow, fii wota men fallu Kibaaru Moyyo
*Almasiihu on. ¹³ E on andaa wonde ben wadoobe
golle *juulirde mawnde nden ko e dun naamata, e
wonde golloobe ka *layyorde ben kadi no mari gebal
ka layyorde? ¹⁴ Ko wano non kadi Joomi on no yamiri
wonde feppinoobe Kibaaru Moyyo on ko e makko wu-
urata.

¹⁵ Min non mi huutoraali hay huunde e din haanandi
lan, awa mi windiraali dun kadi fii yo mi newnane. Ko
fii mayde nden no buranimmi edii goddo ittude lan e
ndee huunde nde mi mawninorta. ¹⁶ Ko fii hewtaa ka
mi mantora yottingol Kibaaru Moyyo on, bay dun ko
ko waddii mi. Si mi feppinaali Kibaaru Moyyo on, bone
wonanay lan. ¹⁷ Si tawii ko e hoore anniyee mi woni
wadirde, haray mido mari njoddi. Si tawii non mi fawa
wadugol dun, haray mi waday woni golle de mi halfi-
naa. ¹⁸ Awa ko hondun non jooni woni njoddi an ndin?
Ko waajagol fii Kibaaru Moyyo on e baawo yantugol
njoddi e tortagol ko haanani waajotoodo kon.

¹⁹ Ko fii, fii kala mido rindi e hoore wondo woo, mi
waditii maccudo fow fii no adadu burdo mawnude on
hebora. ²⁰ E telen-ma Yahuudiyankkeebe ben, mi wa'a
wa Yahuudiyankkeejo, fii no mi hebira Yahuudiyank-
keebe ben. E telen-ma wonbe e ley Sariya on kadi, mi
wa'a wa wondo e ley Sariya on, fii no mi hebira wonbe
e ley Sariya on ben, fii kala min tigi hinaa mi wondo e

† 9.9 Yaa. 25.4

ley Sariya on. ²¹ E telen-ma be alaa e ley Sariya on ben kadi, mi wa'a wa mo alaa e ley Sariya on, fii no mi hebira be alaa e ley Sariya on ben, e hin-le min tigi wonaa wonde mi alaa e ley Sariya Alla on, kono mido e ley Sariya Almasiihu on. ²² Mi lo'ida e lo'ube ben fii no mi hebira lo'ube ben. Mi wonii fow e telen-ma yimbe ben fow, fii no gasirta woo mi wona sabu dandugol wobbe. ²³ Mi wadiri fow sabu Kibaaru Moyyo on, fii no mi hebiroya gebal.

²⁴ E on andaa? Wonbe foolotirde e dogudu ben fow no dogude, kono ko gooto foolata heba njoddi. Awa dogiree wano non, fii no hebiron njoddi. ²⁵ Kala foolotirteedo waday kala noone eltal bandu, fii no o hebira *meetelol ngol luttataa, kono enen ko meetelol luttoowol. ²⁶ Min non mido dogude, kono hinaa dogudu meereeru. Mido uttaade, kono hinaa fii uttagol hendu ndun. ²⁷ Liddu dun on non, mido yangude bandu an ndun, mido waawi ndu, fii nde mi gaynoyi waajaade beya, min tigi wota mi pottine.

Mise Yettaade e Taariika Isra'iilayankeebe ben

10 Musibbe an, mi faalaaka yo on yejjitu wonde baabiraabe men ben fow wonno e ley duulere, be fow be tayitiri ka baharu. ² Be fow be lootaa maande gomdinal ka duulere e ka baharu e nder humondiral e Muusaa. ³ Be fow be naami naametee gooto iwrudo e Alla. ⁴ Be fow be yari njaram gootan iwrudan e Alla, ko fii ko e fetere iwrunde e Alla jokkunoonde be nden be yaraynoo. Ko Almasiihu on wonnoo nden fetere. ⁵ Kono burbe ben e mabbe weltaanaano Alla, ko dun wadi si be maayi ka wulaa.

⁶ Awa dun fow ko wadiri ko fii hollugol en mise, fii wota en hebu faaleeji bondi wano be hebirnoo non. ⁷ Wota on wonu rewoobe sanamu, wano wobbe wonirnoo e hakkunde mabbe, wano windori non: «Jamaa on joodii fii naamugol e fii yarugol, bawto dun be immii fii fijirgol jiibaare.» ⁸ Awa wota en jokku jinaa, wano wobbe e mabbe wadirnoo non, haa guluuje noogay e tato maayi nande wootere. ⁹ Wota en ndarndo *Almasiihu on, wano wobbe e mabbe ndarndornoo non, ben be bolle mulunoo. ¹⁰ Wota on njermu, wano beya njermirnoo non, ben be malaa'ikaajo muloowo on warunoo.

¹¹ Dun, ko hebiro be ko fii yo wonan en misal, windiraa kadi fii hajagol en, enen bee tawaabe ka lannoode aduna. ¹² Ko dun wadi, on mo no sikki no darii, yo o reeno wota o yanu. ¹³ Ndarndanne woo hebaali on nde goddo goo hebaali. Alla ko Sella-Findeejo, o newnataa ndarndedon toonin doole mon den, kono e nder ndarndanne nden o adday feere no sortoron e mun, e no waawiron nde dardorde.

¹⁴ Ko dun wadi, yo yibbe an, dogee rewugol sanamu. ¹⁵ Ko wa yimbe faamube mi woni on yewtirde, onon tigi naawee ko mi wi'i kon. ¹⁶ Jarudukun du'aa kun wonden du'orde kun ko yubbondirkun e yiiyan Almasiihu on. Bireedi mo wonden tayitude on, ko yubbondirdo e bandu Almasiihu on. ¹⁷ Bay ko bireedi-

† 10.7 Egg. 32.6

wal gootal woodi, enen e duudude men ko en bandu wooturu. Ko fii en fow hiden hawti bireediwal gootal.

¹⁸ Ndaaree bee *Isra'iilayankeebe wonbe naamude daabeeji sakkaadi din. Hinaa yubbondirbe e *layyorde nden? ¹⁹ Awa ko hondun mi woni wi'ude? Wonde tebbeeli sakkaadi fii sanamuuji din ko goddun? Kaa sanamuuru ko goddun? Oo'o! ²⁰ Kono kon ko rewoobe sanamuuji ben woni sakkaade, ko jinnaaji din be woni sakkanaade, hinaa Alla. E hin-le mi faalaaka yo on humondir e jinnaaji din. ²¹ On waawataa yarirde jarudukun Joomi on, yariron kadi jarudukun jinnaaji din. On waawataa hebude ka naametee Joomi on, hebon kadi ka naametee jinnaaji din. ²² En faalaa memminde nawliigu Joomiraado on? Kaa en buru mo dolnude?

Fii Hettaare Wonande Gomdindo on

²³ Fow no newnaa, kono hinaa fow wondi e nafa. Fow no newnaa, kono hinaa fow tiidinta. ²⁴ Wota gooto dabbu nafa mun on, kono yo dabbu fii heddiibe ben.

²⁵ Naamee kala teewu ko yeeyetee ka luumo, hara on sikkitaaki ka bernde mon. ²⁶ Ko fii: «Leydi ndin e kala ko ndi wondi ko Joomiraado on wonani.» ††

²⁷ Si tawii mo gomdinaa saatinii on, e hin-le hidon faalaa yahude, naamee kala ko weebitanoyadon, hara on sikkitaaki ka bernde mon. ²⁸ Kono si goddo wi'ii on: «Dundoo ko ko ittaa sadaka», haray wota on naamu sabu on andindo on e sabu bernde nden. ²⁹ Hinaa fii bernde mon nden mi woni yewtude doo, kono ko fii bernde oya nden. Awa ko fii hondun ndimankaaku an ngun naawirtee bernde oya nden? ³⁰ Si mi jarnii Alla e nder ko mi naamata kon, haray ko hondun mi felirtee fii on naamete mo mi jarni Alla fii mun?

³¹ Woni on naamay, woni on yaray, woni kala ko wadoton, wadiree piiji din fow fii mangu Alla ngun. ³² Wota on wonan hay gooto peggal, woni *Gereekiyankeebe ben, woni Yahuudiyankeebe ben, woni *moftal Alla ngal. ³³ Wano mi woniri weloowo wondo woo e di fow non, mi alaa dablude nafa an on, kono ko nafa burbe duudude ben fii no be dandiree.

11 Awa nembere lan, wano min kadi mi woni nembirde *Almasiihu on non.

Fii no Goddo Haani Wonirde e nder Rewugol Alla

² Mi mantii on fii ko on yejjitaali fii an kon e di fow, e ko maanditidon janndeeji din kon, wano mi hewtiniri on di non. ³ Ko dun wadi si mido faalaa yo on andu wonde Almasiihu on ko hooreejo kala neddanke, gorko kadi ko hooreejo e fee beyngu mun, Alla kadi ko hooreejo e fee Almasiihu on. ⁴ Kala gorko hippido kufune, nde no toroo Alla, maa no haala ko Alla longini dun, haray o yawike hoore makko ‡. ⁵ Ko wano non kadi, kala debbo wondo toraade Alla maa haalude ko Alla longini dun, hara o taaraa, haray o yawike hoore makko ‡. Haray no wa'i wa si tawii kanko debbo on himo fembii. ⁶ Ko fii, si debbo taaraa, haray yo o tayu

†† 10.26 Zab. 24.1 ‡ 11.4 Maa: «o yawike hooreejo makko on». ‡† 11.5 Maa: «o yawike hooreejo makko on».

sukundu makko ndun. Ko fii, si no hersinanii debbo ka sukundu makko ndun tayee, maa o femboo, haray yo o tiggo. ⁷ Kono duhiido haanaa ka hippoo, ko fii ko o mbaadi e darja Alla, debbo non ko darja gorko. ⁸ Ko dun wadi, gorko hinaa e debbo suutaa, kono ko debbo suutaa e gorko. ⁹ Awa kadi gorko hinaa sabu debbo tagiraa, kono debbo ko sabu gorko tagiraa. ¹⁰ Ko dun wadi, sabu malaa'ikaabe ben, debbo no haani hebude ka hoore mun maande laamu ngu o woni e ley mun ngun. ¹¹ Kono e telen-ma humondiral men e Joomiraado on, debbo gasataa e baawo gorko, gorko kadi gasataa e baawo debbo. ¹² Ko fii, ko wano debbo suutiraa e gorko non, ko wano non kadi tawi ko debbo dapata gorko, dun fow non ko immorde e Alla. ¹³ Naawee dun onon tigi. E hara no hawri ka debbo toroo Alla, hara o taaraa? ¹⁴ E hara aduna on tigi faaminaali on wonde non hersinanii gorko ka o accita saayannde? ¹⁵ Kono hebugol sukundu ko darja debbo, ko fii sukundu ndu o yedaa ndun ko ko o buumora. ¹⁶ Si tawii goddo no faalaa warrude noone goo, enen en alaa on naamu, *mofte Alla den kadi alaa on naamu.

Fii Nafakkaari Joomi on

(Mat. 26.26-29; Mrk. 14.22-25; Luk. 22.15-20)

¹⁷ E nder wadugol non dee yamirooje yeeso doo, alaa ko mi mantira on e nder ko mottondirton kon, hara hinaa fii ko buri moyyude, kono ko fii ko buri bonude. ¹⁸ Ko adii kon non, mi nanii nde mottondirdon woo sendondiral waday hakkunde mon. E banje goo, dun no henanimmi. ¹⁹ Bee yeddondire wona hakkunde mon, fii no holniibe ben feepira e hakkunde mon. ²⁰ Jaka nde mottondirdon woo, hinaa fii naamugol *nafakkaari Joomi on. ²¹ Bay nde hidon naama, mo kala kutoto nafakka mun on, naama, hara goddo goo no weelaa, oya kapun no mandili. ²² E hara on alaa cuudi ka naamon e ka yaron? Kaa on hayfinay woni mof-tal Alla ngal, hersinon be alaa huunde ben? Ko hondun mi wi'ata on? Mi mantay on? Mi mantataa on e dun! ²³ Ko fii, ko ko mi hebiri Joomi on kon mi hewtini on. E nder jemma mo Iisaa Joomi on janfaa e mun on, o yettuno bireedi, ²⁴ o jarni Alla, o tayiti, o wi'i: «Dundoo ko bandu an, wonandu on ndun nii, wadee dundoo maande ko anditiron fii an.» ²⁵ Ko wano non kadi, bay be gaynii naamude, o yetti jardukun wadorkun njaram, o wi'i: «Kun jardukun ko maande fii *ahadi heyri tippundi e yiijan an dan, wadee dundoo maande ko anditiron fii an, saa'i nde yaroton e mun woo.» ²⁶ Ko fii nde naamoton oo bireedi woo, yaron e kun jardukun, on wowlay fii mayde Joomi on haa pande o ar-toyi. ²⁷ Ko dun wadi, kala on naamudo on bireedi, yari e kun jardukun Joomi on, hara ko no haaniraa, o wonay felniido e telen-ma bandu e yiijan Joomi on. ²⁸ Awa, yo mo kala miijitano hoore mun si o naama on bireedi, maa o yarira kun jardukun. ²⁹ Ko fii kala on naamudo yari e baawo anditugol bandu Joomi on, haray ontigi naamii yarii paawoore paawaynde dun kapun tigi. ³⁰ Ko dun wadi si no e hakkunde mon nawnube buy e

kitasoloobe buy, e on mayraama wobbe. ³¹ Si enen tigi en naawitike, en paawoytaake. ³² Kono Joomiraado on no paawude en donkina, fii wota en paawidoye e aduna on. ³³ Ko dun wadi, yo musibbe an, nde mottondirdon fii nafakkaari ndin woo, habbondiree. ³⁴ On mo tawi no weelaa, yo paamu ka mun, fii wota on mottondir fawon paawoore e hoore mon.

Mi jaaboyto deya lande, nde mi hewtoyi.

Fii Dokke Ruuhu Seniido on

12 E telen-ma dokke iwrude e Ruuhu Alla den, yo musibbe an, mi faalaaka yo on ronku andude dun. ² Hidon andi fewndo ko on gomdinaa, hidon sel-naa, nawraa e sanamuuji mbobooji. ³ Ko dun wadi si mi wi'ay on: kala mo Ruuhu Allaahu on ardii e nder ko o wowlata kon, wi'ataa: «Iisaa ko hudaado.» Hay gooto kadi waawataa wi'ude: «Iisaa ko Joomi», si hinaa *Ruuhu Seniido on ardii mo.

⁴ Dokke den no serti, kono Ruuhu Allaahu on ko gooto. ⁵ Balle den kadi no serti, kono Joomiraado on ko gooto. ⁶ Golleeji din kadi no serti, kono ko Alla gooto on woni wadude di fow e yimbe ben fow.

⁷ E hin-le, mo kala ko Ruuhu Allaahu on feɲɲini e mun kon ko dokkal fii nafa fow. ⁸ Ko dun wadi, Ruuhu on yeday goddo on kongol faamu, on Ruuhu gooto yeda oya on kongol gandal, ⁹ on Ruuhu gooto yeda goddo goo gomdinal, on Ruuhu tigi yeda goddo goo pawndugol, ¹⁰ goddo goo dokkal fii wadugol kaawakeeji moyyi, goddo goo haalugol ko Alla longini dun, goddo goo gandal fii sendindirgol noone ruuhuuji, goddo goo noone *haalaaji janani, goddo goo nantingol din haalaaji. ¹¹ Ko on Ruuhu gooto bajjo wadata dii piiji fow, senditana mo kala e ko mun, wano o yidiri non.

¹² Ko dun wadi, wano tawiri non bandu ndun ko wooturu, hindu mari tere buy. Tere bandu ndun non kadi e duudude, ko bandu wooturu de mari. Ko wano non wonirani *Almasiihu on. ¹³ Ko fii ko Ruuhu gooto *lootiraden fii wonugol bandu wooturu. En fow yarnaden Ruuhu Alla gooto on, woni non Yahuudiyankееbe ben, woni *Gereekiyankееbe ben, woni jiyaabe ben, woni rimbe ben.

¹⁴ Ko fii bandu ndun wonaali teral gootal, kono tere buy. ¹⁵ Si koyngal ngal wi'ii wonde: «Bay hinaa mi jungo, mi tawdaaka e bandu ndun», dun ittataa ko ngal teral e bandu ndun. ¹⁶ Si nowru ndun kadi wi'ii wonde: «Bay hinaa mi yiitere, mi tawdaaka e bandu ndun», dun ittataa ko ndu teral e bandu ndun. ¹⁷ Si tawno bandu ndun fow wonno yiitere, ko honno ndu nani-raynoo? Maa si bandu ndun fow wadano nowru, ko honno ndu faamiraynoo barngol? ¹⁸ Kono Alla wadi teral kala e bandu ndun no o faaliraa non. ¹⁹ Si fow wonno teral gootal, ko honto bandu ndun wonaynoo? ²⁰ Jooni non, tere buy no woodi, kono bandu ndun ko wooturu.

²¹ Yiitere nden waawataa wi'ude jungo ngon: «Mi hatonjinaa e maa.» Hoore nden kadi waawataa wi'ude koyde den: «Mi hatonjinaa e mon.» ²² Dun-le toode,

tere bandu wa'ude wa si no buri lo'ude den, ko den woni hittude, ²³ e de tanyiniden no buri hayfude den e bandu ndun, hiden hundiri de teddungal burngal ti-idude. E hin-le tere men burde hersinaade den, ko den burden surrude, ²⁴ de hersinaaki den kan hatonjinaa e dun. Alla wadiri bandu ndun e noone mo bureten ted-dinirde njakkiraade den, ²⁵ fii wota liddondiral wadu e nder bandu ndun, kono yo de nafindir. ²⁶ Si teral tampii, deya tere fow tampiday e maggal. Si teral gootal teddinaama, deya tere fow weltoday e maggal.

²⁷ Ko on bandu Almasiihu on, mo kala e mon ko teral e mayru. ²⁸ Awa, ko Alla adii wadude e nder *moftal ngal, ko *sahaabaabe, dimmun dun ko haaloobe ko Alla longini dun, tammun dun ko jannoobe, bawto dun dokkal fii kaawakeeji moyyi, e dokke fii jawndugol, e wallugol, e ardagol, e wowlugol e noone haalaaji janani. ²⁹ Hara fow ko sahaabaabe? Kaa hara fow ko haaloobe ko Alla longini dun? Kaa hara fow ko jannoobe? Kaa hara fow waday kaawakeeji moyyi? ³⁰ Kaa hara fow yeda dokke jawndugol? Kaa ko fow yedaa wowlugol e haalaaji janani? Kaa hara fow ko nantinoobe din haalaaji? ³¹ Kono himmanee dokke burde moyyude den. Awa mi hollay on kadi laawol burngol moyyude ngol.

Fii Giggol

13 Hay si mi wowlii e haalaaji yimbe ben e di malaa'ikaabe ben, si tawii mi alaa giggol, haray ko mi talenhun sila senyoohun, maa foolifen wondo e iidude. ² Hay si mi yedaama dokkal haalugol ko Alla longinimmi kon e faamu fii gundooji din fow e gande den fow, e hay si mi hebii gomdinal haa ka tawata mi dillinay pelle den, si tawii mi alaa giggol, haray hinaa mi fus. ³ Hay si mi okkitirii keyeeji an din fow fii nammingol miskinbe ben, e hay si mi okkitirii bandu an ndun fii yo ndu sunne, si mi alaa giggol, dun nafataa lan huunde.

⁴ Giggol ko mupal, giggol ko moyyuki, giggol nawlataa, giggol mantotaako, hinaa heewungol mawnintinaare. ⁵ Ngol waasaa needi, ngol dabbataa nafa maggol, ngol yaawataa seytinge, ngol marataa bone. ⁶ Ngol weltortaa angal peewal, kono ko goonga ngol weltorta. ⁷ Giggol hejpay ko woni woo, hingol hoolii ko woni woo, hingol tanyinii e ko woni woo, hingol wakkilii ko woni woo.

⁸ Giggol ngol lannataa haa poomaa. Haalugol ko Alla longini dun feyyay, *haalaaji janani kadi feyyay, gandal kadi feyyay. ⁹ Ko fii gandal men ngal hinaa timmungal, ko haaleten kon e nder ko Alla longini en kon kadi hinaa ko timmi. ¹⁰ Ko fii, nde ko laatii kon aroyi woo, ko timmaa kon feyyay. ¹¹ Wa fewndo ko mi wonoo paykun, mi wowlirayno wa paykun, mi miijayno wa paykun, mi jaawirayno kadi wa paykun. Bay mi wonii mokobaa, mi feyyani paykunyaagal. ¹² Hande hiden tintora ndaarorgal e noone no nibbitiri, kono en yi'oyay kene e kene. Ko mi andi kon hande timmaa, kono mi andiroyay wano Alla andirimmi non. ¹³ Jooni

non ko dii piiji doo tati luttata: ko gomdinal e tama'u e giggol. Kono ko buri mawnude kon, ko giggol.

Fii Dokke e Longineede noone Haalaaji

14 Awa dabbee giggol ngol, himmanon dokke iwruude e Ruuhu Alla den, tentinii haalugol ko Alla longini dun. ² Dun, on wowludo e *haala janana, haray hinaa yimbe ben o wowlani, ko Alla. Ko fii hay gooto alaa mo faamude, awa kadi ko ruuhu o woni wowlirde din gundooji. ³ Kono haaloowo ko Alla longini dun kon ko yimbe ben o woni yewtude, o tiidina be, o wakkilina be, o yarlina be. ⁴ On wowloowo e haala janana non ko hoore mun tun o woni tiidinde, kono wondo haalude ko Alla longini dun kon kapun ko *moftal ngal o woni tiidinde. ⁵ Mido yidi on fow yo on wowlu e haala janana, kono ko mi buri faaleede kon ko yo on wonu haaloobe ko Alla longini dun. Ko fii on haaloowo ko Alla longini dun no buri wowloowo e haalaaji janani on mawnude, si hinaa hara on neddo nantin dun fii no moftal ngal tiidiniiree.

⁶ Jooni non, yo musibbe an, si mi arii ka mon e yewtugol on e haalaaji janani, haray ko hondun mi nafi on, si wonaa hara ko kongol gandal maa jannde maa haalugol ko Alla longini dun maa fejjinannde mi woni wowludo? ⁷ Si tawii aalaaji di wuuraa no wadude hito, wano serdu maa hoddu, si hito majji on laabaali, haray ko honno andirton galli majji on? ⁸ E si tawii hito *liital ngal laabaali, ko hombo ebbindantoo hare nden? ⁹ Onon kadi wano non, si tawii on alaa yewtude haala faamotooka e nder ko wowlotoon e haalaaji janani kon, ko honno be andirta ko wondon wi'ude kon? Ko fii haray ko hendu ndun wondon wowlande. ¹⁰ Noone haalaaji buy no woodi e oo aduna, kono alaa e majji ngol alaa firo. ¹¹ Si tawii non mi faamataa haala ka goddo woni yewtude lan kan, mi wonanay mo janano, kanko kadi o wonanammi janano. ¹² Onon kadi non, bay hidon himmande dokke iwruude e Ruuhu Alla den, yo taw ko fii tiidingol moftal ngal wondon himmirande den dokke haa feyyita.

¹³ Ko dun wadi, on wondo yewtude e *haala janana longinaaka, yo toro fii no waawira nantiniiree. ¹⁴ Ko fii si mido toraade Alla e haala janana longinaaka, haray ruuhu an on no toraade, kono haray mi alaa faamude. ¹⁵ Awa ko hondun mi wadata? Haray yo mi toror ruuhu, kono yo mi toror kadi faamu, mi beytira ruuhu, kono mi beytira kadi faamu. ¹⁶ Si hinaa dun, si a mantirii Alla ruuhu on, ko honno joodiido tun e hakkunde hedotoobe ben jabirta «aamiina» e nder ko wondaa jarnude kon, bay o andaa ko hondun wondaa wi'ude? ¹⁷ Ko goonga, hida jarnirde no moyyiri, kono a tiidinaali oya.

¹⁸ Mi jarnii Alla ko tawi kon mido wowludo e haalaaji janani buri on on fow. ¹⁹ Kono ka nder moftal, ko haalirgol hakkille an den kongudi jowi jannaydi beya buranimmi haalugol kongudi guluuji sappo e haala janana. ²⁰ Musibbe an, wota on miiyor wa paykoy. E tenlen-ma ka bone, wonee paykoy tosokoy, kono miijoron

wa mokobaabe. ²¹ Ko fii no windii ka Sariya, Joomiraado on no daali:

«Ko yimbe be haalaaji janani
e be kundule janane
mi wowliranoyta oo jamaa.

Hay dun be hedoytaako lan.» †

²² Awa, haalaaji janani din ko maande fii be gomdinaa ben, hinaa fii gomdinbe ben. Kono haalugol ko longinaa kon ko maande fii gomdinbe ben, hinaa fii be gomdinaa ben.

²³ Si tawii moftal ngal fow mottondirii, mo kala no wowlude e haalaaji janani, hedotoobe nii tun arii, maa be gomdinaa, e hara be wi'ataa ko on feetube? ²⁴ Kono si tawii fow no haalude ko Alla longini dun, mo gomdinaa maa hedotoodo nii tun aru e taweede, dun fow faaminay mo fii junuubaaji makko, naawa mo kadi, ²⁵ gundooji bernde makko nden kadi feppinte, onsay o sujjay ka leydi, o rewa Alla, o qirritoo wonde ko goonga Alla no hakkunde mon.

Fii no Moftal ngal Haani Wonirde

²⁶ Musibbe an, ko honno non warreten jooni? Nde mottondirdon woo, mo kala e mon no mari beytol, maa jannde, maa ko feppinanaa, maa haala janana, maa noone nantingol. Yo fow wadire fii tiidingol. ²⁷ Si no wowleede e haala janana, wota buru dido maa tato, e yo be lontondir, tawa kadi no woodi nantinoowo. ²⁸ Si nantinoowo alaa, haray yo wowloowo on deyyu ka mottondiral, o yewtitoo ka bernde makko, o yewta Alla kadi.

²⁹ Fii haaloobe ko Alla longini dun ben kapun, yo dido maa tato yewtu, beya taskoo ko yewtaa kon. ³⁰ Si goddo goo feppinanaama goddun, yo oya on fanku. ³¹ Ko fii on fow hidon waawi lontondirde haalon ko Alla longini on kon, fii no fow jangira wakkiloo. ³² Ruuhuujii haaloobe ko Alla longini dun ben no yankinani ben haaloobe ko Alla longini dun. ³³ Ko fii Alla hinaa Alla jii-iboldu, kono ko mo o buttu.

³⁴ Ko yo rewbe ben deyyu ka hakkunde mbatu, wano woniri non e nder mofta gomdinbe ben fow, bay newnanaaka be ka be wowla, kono ko yo be wonu yankiniibe wano Sariya on kadi wi'iri non. ³⁵ Si tawii kambe rewbe ben hibe faalaa andude e tobbe goo, yo be lando moodibbe mabbe ben tigi ka cuudi. Ko fii no hersinani debbo yewtugol ka hakkunde mbatu.

³⁶ Kaa ko e mon daaluyee Alla on iwri? Kaa ko haa e mon onon tun o ari? ³⁷ On mo sikki ko haaloowo ko Alla longini dun, maa yedaado dokkal iwrungal e Ruuhu Alla on, yo o jabu wonde ko mi windani on kon ko yamiroore Joomiraado on. ³⁸ On mo itti yiila e dun, wattantaake yiila e makko.

³⁹ Ko dun wadi, yo musibbe an, himmanee haalugol ko Alla longini on kon, e wota on hadu wowlee e haalaaji janani. ⁴⁰ Kono yo fow warru no haaniri non, hara ko no yaadiri.

Fii Ummutal Almasiihu on

15 Mi andinii on, yo musibbe, fii oo Kibaaru Moyyo mo mi feppinani on, mo jabudon, on mo catidon e mun, tabitudon, ² dun ko on mo dandiradon kadi, si tawii hidon jogori mo no mi feppinirani on mo non, si tawii non hinaa non, haray on gomdini mo meere.

³ Ko adii kon, ko ko mi hendii kon mi feppinani on: Almasiihu on ko fii junuubaaji men din maayiri, wano windori non ka defte annabaabe ben, ⁴ o surraa, o immintinaa ka jalaande tammere, wano windori non ka defte annabaabe ben. ⁵ Oo wi'teedo Petruusu yi'ii mo. E hoore dun kadi sappoo e didoobe ben yi'ii mo.

⁶ Bawto dun, buri musibbe teemedde njowo yiidi mo nde wootere, be tawata burbe ben e hakkunde mabbe no wuuri fewndo doo, wobbe ben maayiino. ⁷ Bawto dun kadi Yaaquuba yi'i mo. E hoore dun, *sahaabaabe ben fow yi'i mo.

⁸ Bawto bendon fow, o hollitii e an min kadi oo wa'udo wa jibinaado hewtaali. ⁹ Ko fii hari min mi hewtaa sahaabaabe ben, mi handaa kadi e noddeede sahaabaajo, ko fii mido cukkotonoo *moftal Alla ngal.

¹⁰ Ko sabu moyyere Alla nden wadi si mi woni ko mi woni kon. Awa kadi moyyere makko nden e telen-ma an wonaali meere. Ka liddu dun, mi gollii buri be be fow. Kono fow e mun hinaa min, kono ko moyyere Alla wonde e an nden. ¹¹ Ko dun wadi, woni ko min, woni ko kambe, ko dundoo men waajii, ko dun kadi gomdindon.

Fii Ummutal Maybe ben

¹² E hin-le, si men waajike wonde Almasiihu on immi-tike e hakkunde maybe ben, haray ko honno wobbe e mon wi'irta wonde ummutal maybe alaa? ¹³ Si tawno ummutal maybe alaa, harayno Almasiihu on tigi immi-taaki. ¹⁴ Awa si tawii Almasiihu on immi-taaki, haray waaju amen ngun ko meere, gomdinal mon ngal kadi ko meere. ¹⁵ Haray kadi ko men seeditotoobe fe-naande e fee Alla, ko fii men seeditanike Alla wonde o immintinii Almasiihu on, hara-le o immintinaali mo si tawno maybe ben immi-totaako. ¹⁶ Ko fii si tawno maybe ben immi-totaako, harayno Almasiihu on kadi immi-taaki. ¹⁷ E si tawii Almasiihu on immi-taaki, haray gomdinal mon ngal ko meere, haray haa jooni hidon e nder junuubaaji mon din. ¹⁸ Harayno maydube e gomdinal Almasiihu on ben ko hayrube. ¹⁹ Si tawii ko e nder oo aduna tun tanyinorden Almasiihu on, haray e hakkunde yimbe ben fow ko enen buri yurmude.

²⁰ Kono jooni non pellet Almasiihu on immintinaama e hakkunde maybe ben, ko kanko woni arano e dun e nder maybe ben. ²¹ Bay mayde nden ko sabu neddo gooto ardi, ummutal maybe ben kadi ko sabu neddo gooto ardi. ²² Wano fow maayiri sabu *Aadama non, ko wano non kadi fow wuurirta sabu Almasiihu on. ²³ Kono mo kala e saffewol mun. Ko Almasiihu on woni arano on, si hikka don jeyaabe Almasiihu on ben, pande ardu makko ndun. ²⁴ Ontuma, darngal daroo,

† 14.21 Isa. 28.11-12

ka o jonnitata don laamu ngun Alla Baabaajo on, bawto bonnugol kala laamu e kala bawgal e kala doole. ²⁵ Ko fii bee Almasiihu on laamoo haa tuma o watti aybe makko ben fow ka ley koyde makko. ²⁶ Gajo sakkiteede muleede on, ko mayde nden. ²⁷ Ko dun wadi si Alla wadii fow ka ley koyde makko. Kono si wi'aama fow yankinanaama mo, ka haqiiqa, haray on Yankinando mo kala huunde tawaaka. ²⁸ E nde piiji din fow yankinanoyaa mo, onsay Biddo on tigi yankinanto on Yankinando mo kala huunde, fii no Alla wonira fow e di fow.

²⁹ Awa ko hondun wonbe lootanaade maybe ben maande kisiyee wadata? Si tawii maybe ben immito-taako few, haray ko fii hondun be lootantoo maande kisiyee fii mabbe? ³⁰ Enen non fii hondun saa'i kala hiden e masiibo? ³¹ Nande woo mido weebitanii mayde nden. Mido seedintini dun, yo musibbe an, wano mi mantori on non e nder humondiral e Iisaa Almasiihu Joomi men on. ³² Si tawii ko e faale neddanke mi habiri kulle den ka saare Efeesi, haray ko nafa hondun mi heboyta? Si tawii maybe ben immitoytaako: «Haray naamen, yaren, bay jango en maayay.» ³³ Awa wota on daynito, ko fii wondibbe bonbe bonnay jikkuuji moyyi.

³⁴ Awa artee e ko feewi kon, wota on wadu junuubu. Ko fii wobbe ben maraa gandal fii andugol Alla, ko fii hersingol on mi wowliri dun.

Fii Balli Waylaadi din ka Ummutal

³⁵ Kono goddo no gasa wi'ude: «Ko honno maybe ben immitoroyta e ko bandu hondu be ardoyta?» ³⁶ Ko an yo njoofojo, ko sankataa kon fudataa si maayaali. ³⁷ Ko sankataa kon hinaa bandu aroyooru ndun, kono ko abbere nii tun, no gasa ngawri maa awdi goo. ³⁸ E hoore dun, Alla yeda nden abbere bandu no o faaliraa, awdi kala o yeda dun bandu ko hawrani dun. ³⁹ Bandu fow wonaa gootun: wonndu ko ndu neddanke, wonndu goo ko ndu kulle, wonndu goo kadi ko ndu colli, wonndu goo kadi ko ndu liyyi. ⁴⁰ No woodi kadi tagooje kammuyankeeje e tagooje adunyankeeje, kono njari tagooje kammuyankeeje den no serti e njari tagooje adunyankeeje den. ⁴¹ Naange ngen no mari njari mun feere, lewru ndun no mari njari mun feere, koode den kadi no mari noone njariiji mun sertudi.

⁴² Awa ko nii kadi wonirani ummutal maybe ben: si bandu nolayndu sankaa, ko ndu nolataa immitoytoo. ⁴³ Si bandu jiddundu sankaa, ndu immitodoyto e darja. Si bandu lo'undu sankaa, ndu immitodoyto e doole. ⁴⁴ Si bandu adunyankeeru sankaa, ndu immitoyto ruuhyankeeru.

Si bandu adunyankeeru no woodi, haray bandu ruuhyankeeru no woodi. ⁴⁵ Ko dun wadi si no windii: «Aaden arano on, dun ko Aadama, hebi ngurndan, o wuuri.» ^{††} Kono Aadama sakkitoro on ko ruuhyankeejo yedoowo ngurndan. ⁴⁶ Hinaa arano on woni ruuhyankeejo on, kono ko banduyankeejo, ko ko hikkii don kon woni ruuhyankejun dun. ⁴⁷ Neddo arano on

ko e leydi ndin suutaa, ko mo ka leydi, neddo dimmo on kapun ko ka kammu iwri. ⁴⁸ Ben be ka leydi no wa'i wa mo ka leydi on, ben be ka kammu kadi no wa'i wa on mo ka kammu. ⁴⁹ Ko wano nanditirden e mo ka leydi on non, ko wano non kadi nanditroyten e oo mo ka kammu.

⁵⁰ E hino ko mi woni wi'ude kon yo musibbe an. Ka bandu ndun e yiyan dan waawaali hebude gebal ka *laamu Alla don, ko don kadi woni ko nolata hebataa gebal e ko nolataa kon. ⁵¹ Awa e hino, mido wowlande on gundoo: en fow en maayataa, kono en fow en waylete, ⁵² e nder saa'ihun nii, yeru mayaango yiitere, ka wuttaandu *liital sakkitoral. Ko fii ngal wuttete, maybe ben immitoo ko bontataa, onsay enen non en waylete. ⁵³ Onsay bee nduu bandu nolayndu lontaniree ndu nolataa, awa kadi bandu maayayndu ndun lontaniree ndu maayataa. ⁵⁴ Nde ndun bandu nolayndu lontaniraa ndu nolataa, e nde bandu maayayndu ndun lontaniraa ndu maayataa, onsay daalol windiingol ngol laatoto, wonde:

«Mayde nden modaa e nder polgal.» ‡

⁵⁵ «Ee mayde, ko honto polgal maa ngal woni?»

Ee mayde, ko honto ndagawal maa ngal woni?» ††

⁵⁶ Kono ndagawal mayde ko junuubu, awa kadi doole junuubu ko Sariya. ⁵⁷ Yo mantooe wonan Alla, on Yedudo en polgal immorde e Iisaa Almasiihu Joomi men on.

⁵⁸ Awa yo musibbe an yidaabe, wonee tabitube be dillintaako, burtee beydaade e golle Joomiraado on, e hoore andugol wonde, golle mon den e telen-ma Joomiraado on hinaa meere.

Fii ko Faaboraa kon Gomdinbe ben Yerusalaam

16 E telen-ma mottindirgol fii wallitagol yimbe Alla ben, wadiree onon kadi wano mi yamiriri *moftte wonde Galaasi den non. ² Yo mo kala e mon hebu ko anniyii, wallini feere beru maral makko ngal ka jallal aranal e nder yontere nden, dun ko alattiire nden, fii wota on habbo haa tuma mi ari fii mottindirgol dun. ³ Dun, nde mi aroyi, mi wattiday e be subidon ben dokke mon den, wondude e bataake, be naba *Yerusalaam. ⁴ Si tawoyii non bee mi yaha min tigi, mi yaadoyay e mabbe.

Fii Ebbooje Puulusa den

⁵ Mi yahoyay ka mon nde mi tayitoyi Masedonii, ko fii mi rewoyay Masedonii. ⁶ No gasa mi jallidoyay e mon, maa toode mi ruumida e mon, fii no ardoron mi ka mi yahata ton. ⁷ E ngol laawol doo mi faalaaka rewude ka mon e hoore hawjere, kono mido tanyinii wondugol e mon seeda, si Joomiraado on newnii. ⁸ Kono fow e mun, mi wonay Efeesi haa ka Juldeere *Pentakosta. ⁹ Ko fii dambugal njanal udditanike golle an nden, awa kadi aybe ben no duudi.

¹⁰ Awa si Timotee hewtii, wadiree noone no o hulirtaa hakkunde mon, ko fii himo gollira wa an min e

† 15.32 Isa. 22.13 †† 15.45 Fud. 2.7

‡ 15.54 Isa. 25.8 †† 15.55 Hus. 13.14

nder golle Joomiraado on. ¹¹ Awa wota gooto aybin mo. Neltee mo e jam fii no o hewtira ka an. Ko fii mido habbodi mo e musibbe ben.

¹² Telen-ma oo musiddo an Apoloosi, mi wakkilini mo fota fii yaadugol e musibbe ben ka mon, hinaa non dun woni faale makko on fewndo doo. Kono o yahoyay nde o hebi fajuhun.

¹³ Wattanee yiila tabiton e nder gomdinal ngal, wakkilodon, tiidon. ¹⁴ Ko wadoton woo wadiree giggol.

¹⁵ Mi yamirii on kadi yamiroore goo, yo musibbe an. Hidon andi ko beynguure Astefaana nden adii gomdinde e nder Akaaya, be woni kadi e kurkanagol yimbe Alla ben. ¹⁶ Awa onon kadi yankinane ben yimbe e kala gollidoobe e mabbe. ¹⁷ Awa mido weltori arugol Astefaana ngol, e Fortunaatusa e Akayuuka, bay be wadanii lan ko on waawataano wafande lan.

¹⁸ Ko fii be wallintinii wonkii an kin wano be wallintiniri wonkijji mon din non. Awa manee sifa ben yimbe.

Fii Salminaango ngon ka Waynondiral

¹⁹ Moftal ngal *Aazii salminii on. Akiila kadi e Piriskila, wondude e moftal wongal ka suudu mabbe ngal, salminii on fota e innde Joomiraado on. ²⁰ Musibbe ben fow salminii on. Salmondiree, hirbondiron hirbondiral laabungal.

²¹ Min Puulusa, mi salminirii on jungo an ngon tigi.

²² On mo yidaa Joomi on, yo o laato hudaado. Yo Joomi on aru! ²³ Yo moyyere Iisaa Joomi on wonu e mon.

²⁴ Mido yidi on on fow sabu Iisaa Almasiihu on. Aamina!

KORENTI 2

1 Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, wondude e oo musidfo wi'eteedo Timotee, haa e ngal *moftal Alla wongal Korenti, e gomdinbe wonbe Akaaya ben fow. ²Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Puulusa Jarniri Allaahu, Wakkilinoowo on

³Mantoore wonanii Alla, Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, on Baabaajo yurmeteedo e on Alla Jom wakkilaare fow, ⁴on wakkilinoowo en e nder kala tampereeeji men, fii no enen kadi waawiren wakkilindirde ben wonbe e nder kala noone tampereeeji wakkilaare nde hebirden Alla nden enen tigi. ⁵Ko fii, ko wano tampereeeji *Almasiihu on layirta e hoore men non, ko wano non wakkilaare men nden layirta immorde e Almasiihu on. ⁶Si tawii men tampii, ko fii wakkilaare mon nden e fii kisiyee mon on. Si tawii men wakkilinaama, ko fii no wakkiliniiredon, no wawniredon ɲaɲaade tampereeeji gooti e di men woni nabude din. ⁷Tama'u amen on e telen-ma mon ko selludo, ko fii meden andi, wano tawdiradon non e tampereeeji amen din, ko wano non tawdiradon e wakkilaare amen nden.

⁸Men faalaaka yo on ronku andude, yo musibbe amen, tampereeeji hebudi men din *Aazii di men sonjiraa, haa ka tawata alaa hattoode toonin doole amen den, haa men tayii hay wuurugol. ⁹Kono menen e hoore amen tigi, meden felliti men fawaama mayde, fii wota men fawu hoolaare amen nden e hoore amen menen tigi, kono e Alla on Immintinoowo maybe ben. ¹⁰Ko on jattini men, jattinoyta men kadi e sifa nden mayde. Hiiyii, meden tanyinii, o jattinoyay men ¹¹e nder ko faaborton men torndeeji kon. Ko non Alla jaabinirta torndeeji di duudube torantoo men din. Ko dun wadi si yimbe duudube jarnay Alla fii amen.

Fii no Puulusa Banginiri ko Hadi o Yiltitoo Korenti

¹²Ko men woni mantorde kon, ko ko bernde amen nden banginani men kon, wonde men wuuririi e oo aduna, tentinii telen-ma mon, nundal e haqiiqa ko iwri ka Alla, hara hinaa ko iwri e faamu neddanke, kono ko e sulfu Alla on. ¹³Ko fii ko men woni on windande kon fow, ko ko waawoton jangude faamon. E mido tanyinii on faamay dun fota, ¹⁴wano fuddordon faamude non wonde ko men be mantorton. Onon kadi ko on be men mantorta jande ardu Iisaa Joomi men on.

¹⁵E nder nden hoolaare, hari mido faalanoo yahude ka mon, fii no hebiron faabo Alla goo kadi. ¹⁶Si mi iwriino ka mon, mi feyya Masedonii. Nde mido iwta Masedonii, mi artira ka mon kadi fii no walliron mi no mi hewtira ka diiwal Yahuuda. ¹⁷E nder anniyagol an dun, taw si hara mi miiijitaaki? Kaa hara on sikku den ebbooje an ko ebbooje neddanke, haa ka tawata no e an «hiiyii» e «oo'o»? ¹⁸No Alla woniri sella-findeejo non, ko non tawiri kongol ngol men hewtini on ngol wonaa ngol «hiiyii» e «oo'o». ¹⁹Ko fii *Bidfo Alla on, dun ko Iisaa Almasiihu on, mo min e Silaasi e Timotee men waajii on fii mun on, hinaa mo «hiiyii» e «oo'o», kono ko «hiiyii» woni e makko. ²⁰Fodooje Alla den fow ko «hiiyii» e makko, awa kadi ko kanko wi'irten Alla «aamiina» fii mangu makko ngun. ²¹Ko Alla woni fellintinanoowo en fow wonde hiden humondiri e Almasiihu on. Ko kanko kadi subii en, ²²o maandiniri en maande makko nden, dun ko tolmugol Ruuhu makko on ka berde men.

²³Alla ko seedee an: ko fii wota mi aanin on hadi mi yiltitoo Korenti. ²⁴Hinaa fii meden laamii on e hoore gomdinal mon ngal, kono ko men gollidoobe e mon fii weltaare mon nden, bay hidon tabiti e nder gomdinal ngal.

2 Min tigi mi aadii wota mi yiltitodu ka mon e sokola. ²Ko fii min, si mi sokolinii on, haray ko hombo waawi lan weltinde, si hinaa onon hebirbe lan sokola ben? ³Mi windiranii on nii fii wota mi hebir haanube weltinde lan ben sokola nde mi aroyi. Mido joganii on fow ndee hoolaare wonde, weltaare an nden ko nde mon on fow. ⁴Ko e nder annde tiidunde e mettu bernde e gondi tiidudi mi windani on, hinaa non fii sokolingol on, kono ko fii no andiron giggol tiidungol ngol mi joganii on ngol.

Fii Yaafagol Bonnudo

⁵Si tawii godfo e mon wonii sabu annde, haray hinaa min o aanini, kono ko on fow, maa wobbe e mon, (fii wota mi wowlu haa feyyita). ⁶Feloore nde burbe ben e hakkunde mon fawi mo nden, yonay on nedfo. ⁷Haray jooni hidon haani mo yaafaade wakkilina, fii wota o sonjor sokola feyyitudo. ⁸Awa mi torike on holugol mo giggol. ⁹Ko fii, ko mi windirannoo on, ko fii ndarndagol on annda si hidon doftii ko woni woo. ¹⁰Ko fii kala mo yaafanidon, mi yaafanto mo min kadi. Telen-ma an min, si no woodi ko mi yaafoo, ko fii mon mi yaafari, e yeeso *Almasiihu on, ¹¹fii wota en accu

Ibuliisa foola en, ko fii wonaa wa si en andaa ebbooje makko den.

Fii Annde Puulusa nden Turuwaasi

¹² Fewndo ko mi hewti Turuwaasi fii feŋningol Kibaaru Moyyo Almasiihu on, mi tawi Joomiraado on no udditanimmi dambugal. ¹³ Kono tawi bernde an nden waalanooki, bay mi tawaali don oo musiddo an wi'eteedo Tiituusa. Onsay mi waynitii be, mi fokkitani Masedonii.

¹⁴ Yo mantoore wonan Alla, on Wondo en okkude polgal soono woo e nder humondiral men e Almasiihu on, on Wondo en huutorde fii feŋningol nokku kala urngol andugol Almasiihu on. ¹⁵ Awa e hakkunde wonaabe dandeede ben, e hakkunde wonbe mulude ben, hiden wa'ani Alla wa angiri uurundi ndi Almasiihu on weebitani mo: ¹⁶ hiden wonani wobbe ben barngol mayde nawrayngol e mayde, hiden wonani beya ben urngol ngurndan nawrayngol e ngurndan. Ko neddo hombo gaynata sifa den golle? ¹⁷ Ko fii men wa'aa wa wobbe, baanorbe daaluyee Alla on, kono ko e nder haqiiqa men yewtirta e innde Alla, e yeeso Alla e nder humondiral amen e Almasiihu on.

Fii Yangantoobe Ahadi Heyri ndin

3 E hara men fudditoto fahin kuljude hoore amen? Kaa men hatonjinay e bataake kuljude fii amen wano wobbe goo? Kaa ko onon haani wadangol men dun? ² Ko onon tigi woni batakuru amen, windiindu ka berde amen, ndu yimbe ben fow jangi, faami. ³ No laabi, ko on batakuru *Almasiihu on, ndu menen tigi men yottini, ndu tawata hinaa ndaha windiraa, kono ko windiraandu Ruuhu Alla Wuurudo on, ndu tawata hinaa e hoore alluujee kaaye windaa, kono ko ka berde mon.

⁴ Ko dun woni hoolaare nde men jogii immorde e Almasiihu on yeeso Alla. ⁵ Hinaa wonde meden mari feere wadugol goddun menen tigi, wa ko iwrata e mbawdi amen menen tigi. Kono mbawdi amen ndin ko e Alla iwri. ⁶ O wawnii men kadi wonugol yangantoobe *ahadi heyri ndin, hara hinaa tippude e bindol sariya on, kono ko tippude e Ruuhu Allaahu on. Ko fii bindol ngol waray, kono Ruuhu on wurnay.

Fii Mangu Ahadi Heyri ndin

⁷ Sariya Muusaa windiranoodo kalfe e hoore alluujee kaaye on arduno e ngun mangu haa ka tawata *Isra'iilayankeebe ben waawataa ndaarude yeeso Muusaa ngon sabu on annoora feyyoowo wonnoodo ka yeeso makko. Si tawii golle on Sariya nawroowo e mayde ardii e sifa ngun mangu, ⁸ haray ko haa honto non golle Ruuhu Allaahu on buri mawnude! ⁹ Si tawii ko nawrata en e jaawoore kon mawninaama, haray it-tii e sikke ko haa honto ko wadata en feewube yeeso Alla kon buri mawnude! ¹⁰ Hiden waawi hay wi'ude wonde ngun mangu feyyungu fuutoraama mangu mun ngun fow, si ngu ebbindiraama e burngu

mawnude ngu hande ngun. ¹¹ Si tawii ko feyyata kon hebii mangu, haray ko haa honto ko luttata kon mawnata!

¹² Awa oo tama'u doo no okki en hoolaare tiidunde.

¹³ En wadirtaa wano Muusaa non, on wadaynoodo tiggaare ka yeeso mun, fii wota Isra'iilayankeebe ben yi'u rawnoode annoora makko feyyoowo on. ¹⁴ Kono, e nder miijooji mabbe din, berde mabbe den yoorii. Ko fii, haa weetaango hande ngoo, si *ahadi hinndi ndin janga, taway haa hande nden tiggaare no woodaa. Nde ittaaka, ko fii ko e Almasiihu on tun nde muti.

¹⁵ Haa weetaango hande ngoo, si Sariya Muusaa on janga, taway tiggaare no wirni berde mabbe den. ¹⁶ Kono si fewta e Joomiraado on, taway tiggaare nden ittaama ka berde mabbe. ¹⁷ E hin-le Joomiraado on ko Ruuhu, awa kadi ko ka Ruuhu Joomiraado on woni don, ko don ndimu ngun woni. ¹⁸ Enen, be geece mun buumaaki ben fow, jalbirbe mangu Joomiraado on wa ndaarorgal, hiden e nder wattedol mbaadi makko, mangu e hoore mangu, immorde e Joomiraado on, dun ko on Ruuhu.

Fii Ngalu Mariingu e nder Loode Leydi

4 Ko dun wadi, bay Alla yedii men den golle e nder yurmeende makko nden, maayu bernde hebataa men. ² Men sali kala ko suudii hersinii, men wuurirtaa kadi yoyre, men boylataa kadi daaluyee Alla on, kono ko e nder ko men feŋpinta goonga on kon, dun holnay kala bernde neddanke fii amen yeeso Alla. ³ Si tawii haa jooni Kibaaru Moyyo mo men waajotoo on no nibbitii, haray ko wonbe mulude ben o nibbitani, ⁴ dun ko ben be gomdinaa, be tawata alla nguu jamaanu wumunii miijooji mun, fii wota be yi'u jalbeendi Kibaaru Moyyo bangindo mangu *Almasiihu on, on wondo mbaadi Alla. ⁵ Hinaa fii amen tigi men woni waajaade, kono ko fii Iisaa Almasiihu Joomi on men woni waajaade, menen non ko men kurkaadi mon sabu Iisaa. ⁶ Ko fii ko on Alla daaludo: «Yo ndaygu ngun jalbu ka nder niwre», [†] ko kanko kadi jalbini berde amen den, fii ndaygingol e amen andal mangu Alla wongu e yeeso Almasiihu on ngon.

⁷ Enen jogiibe ngun ngalu, hiden wa'i wa loode leydi, fii no andiree wonde ngal bawgal mawngal ko e Alla iwi, hinaa e amen. ⁸ Men bittiraama nooneeji din fow, kono men muncaaki. Men jibii, kono men tayaaki.

⁹ Men cukkaa, kono men hawkaaka. Men libaa, kono men hayraali. ¹⁰ Meden wondi e mayde Iisaa nden saa'i kala ka balli amen, fii no ngurndan Iisaa dan feepira ka balli amen. ¹¹ Ko fii enen wurbe ben soono woo, hiden weebitanaa mayde nden sabu Iisaa, fii no ngurndan Iisaa dan kadi feepira e balli men maayooji din. ¹² Ko non men weebitorani mayde nden fii no hebiron ngurndan.

¹³ Wano windori non: «Mi gomdini, ko dun wadi si mi wowli.» ^{††} Menen kadi bay ko noone gomdinal gootal men mari, meden gomdini, ko dun wadi si meden wowlude, ¹⁴ e nder andugol wonde, on Immintindo

† 4.6 Fud. 1.3†† 4.13 Zab. 116.10

Iisaa Joomi on, o immintiniday en kadi e Iisaa, o weebi-tida men e mon yeeso makko. ¹⁵ Ko fii, dun fow ko woni ardude ko fii mon, fii yo sulfu on burtu hewtude yimbe duudube, fii no yettooje den ka mangu Alla laatora duudude. ¹⁶ Ko dun wadi si maayu bernde hebataa men. Hay si bandu amen ndun nolii, kono haray nder amen on no heyditude pande woo pande. ¹⁷ Ko fii oo saa'i satteende e fandude mun, o rimanay en darja teddudo poomayankeejo burdo oo saa'i satteende. ¹⁸ Ko fii menen, wonaa ko yi'otoo kon men wadi hakkilaaji amen din e mun, kono ko ko yi'otaako kon men wadi hakkillaaji amen e mun. Ko fii ko yi'otoo kon, ko ko feyyata, ko yi'otaako kon, ko ko luttata haa poomaa.

Fii Wonunde Kammuyankeere nden

5 Hiden andi wonde, si tawii dii togooji di hoduden e mun ka leydi doo, (e maanaa balli men din), aru e bonneede, haray hiden mari suudu ndu Alla ebbani en, dun ko wonunde poomayankeere, nde tawata hinna juude neddanke moyyiniraa. ² Awa kadi e nder din togooji, hiden woytaade fii faale bornagol wonunde kammuyankeere nden, ³ tawa ko en borniibe, hara tawetaake ko en darorbe nii. ⁴ Ko dun wadi, enen wonbe e nder din togooji, hiden woytaade, hiden sonjii, bay en faalaaka laataade bortiibe, kono hara ko borniibe, fii no ngurndan dan modira mayde nden. ⁵ Awa on Hebulindo en fii nden ebboore ko Alla, on Tolmudo Ruuhu mun on e men.

⁶ Awa hiden heewi soono woo wakkilaare. Hiden andi kadi fodde hiden wondi e nduu bandu, haray hiden wodondiri e Joomiraado on. ⁷ Ko fii, ko gomdinal ngal woni en ardaade, hinna giide den. ⁸ Hiden heewi wakkilaare, ko burden faaleede ko seedugol e nduu bandu hoda moggo Joomiraado on. ⁹ Ko dun wadi, wonduden e nduu bandu maa seeduden e mayru, himme men den ko welegol Joomiraado on. ¹⁰ Ko fii en fow en darnete ka yeeso naawirde *Almasiihu on, fii no o jonnitira mo kala njoddi kuude mun de o wadunoo ka aduna, woni ko ko moyyi, woni ko ko boni.

Fii Moyyintingol hakkunde Yimbe ben e Alla

¹¹ Awa, bay men andii ko woni hulugol Joomiraado on, meden dabbude no men fellintinira yimbe ben. Alla no andi ko men hombe, awa mido tanyinii onon kadi ka nder berde mon hidon andi men. ¹² Men alaa kuljude hoore amen kadi, kono ko dalil men woni on jonnude fii no mantoron men, fii no waawiron jaaborde ben wonbe mantorde ko woni e kene kon edii be mantorde ko woni e bernde kon. ¹³ Si tawii ko men wiliibe, haray andee wonde ko fii Alla men wilanii. Si tawii kadi non meden selli, haray andee wonde ko fii mon men sellani. ¹⁴ Ko fii giggol Almasiihu on no laamii men, menen bee fellitube dundoo: aaden gooto maayanii fow, awa fow maayii. ¹⁵ O maayanii fow, fii

wota wurbe ben wuuran hoore mun hande kadi, kono yo wuuran Maydo immintinaa fii mabbe on.

¹⁶ Dun haray gila jooni men jogoraa hay gooto e noone no yimbe oo aduna jogorta goddo non. Hay si tawiino hari men jogoriino Almasiihu on wano non, jooni men jogoraa mo non hande kadi. ¹⁷ Si tawii goddo no humondiri e Almasiihu on, haray ko o tagudi heyri, haray piiji kiddi din feyyirii mo, haray piiji din fow wontii kesi. ¹⁸ Dun fow ko immorde e Alla woni, on Moyyintindo hakkunde men e makko rewrude e Almasiihu on. O yedi men menen kadi golle moyyintingol hakkunde yimbe ben e makko kanko Alla. ¹⁹ Ko fii Alla moyyintinii hakkunde makko e aduna on rewrude e Almasiihu on, e baawo joganagol yimbe ben bonnereji mabbe din, o halfinii men menen kadi kongol moyyintingol hakkunde yimbe ben e makko. ²⁰ Awa ko men be Almasiihu on immini † wa si tawii Alla no rewrude e amen fii waajagol. Awa men jeejii on e innde Almasiihu on: wonee welditube e Alla. ²¹ On mo junuubu alaa e mun, dun ko Iisaa Almasiihu on, Alla wadii mo junuubu fii men, fii, sabu humondiral men e Almasiihu on, no woniren feewube Alla.

6 Bay ko men gollidoobe, men wakkilini on wota on jabir sulfu Alla on meere. ² Ko fii himo daali: «Mi jaabinanii ma ka saa'i sulfu, ka palaande kisiyee mi faabike ma.» †† Awa mi andinii on ko fewndo doo woni saa'i sulfu on, awa kadi ko palaande kisiyee nden nii.

Fii Tampereji Puulusa din

³ Awa men wonataa sabu peggal woo e hoore hay gooto, fii wota golle amen den wonu huunde felniinde. ⁴ E kala huunde men banginay ko men kurkan-toobe Alla, e nder njannande buy, e nder tampereji din e njakkireede, e nder anndeeji, ⁵ e nder pigge e kaseede e murtaneede, e gollleeji sattudi e angal doyn-gol e heege. ⁶ Meden feppinira dun laabal e gandal e mupal e moyyuki e *Ruuhu Seniido on e giggol ngol alaa faasiqankaaku, ⁷ wondude e daaluyee goongaajo on e bawde Alla den, peewal ngal wona aala amen habirde e hiwitordo. ⁸ E hoore meden teddinee e meden hoynee, meden wowlee ko boni e meden wowlee ko moyyi. Meden jogoree wa fenoobe, hara-le ko men wowloobe goonga. ⁹ Men jogoree wa be andaaka fii kala meden andaa, wa wonbe maayude e hin-le meden wuuri, maa wa wonaabe letteede fii kala men waraaka, ¹⁰ wa sokolnaabe e hin-le saa'i kala meden weltii, wa billiibe hara-le meden aldinde duudube, wa be alaa huunde e hin-le meden mari fow.

¹¹ Ko onon yo be Korenti, men haalanii on ko woni e amen kon, meden yannani on berde amen den. ¹² Men faadinanaali on berde amen den, kono ko onon tigi faadinani men berde mon den. ¹³ Awa mido yewtira on wa faybe an: onon kadi wadiranee men wano men wadirani on non, additanon men berde mon den!

† 5.20 «Ko men be Almasiihu on immini»

«ambasadeurs»

†† 6.2 Isa. 49.8

Fii Wodditagol ko Boni

¹⁴ Wota on humondir e be gomdinaa ben. Ko fii ko humondiral hongal woni hakkunde peewal ngal e angal peewal ngal? Maa ko kawtital hongal woni hakkunde ndaygu e niwre? ¹⁵ E ko nanondiral hongal woni hakkunde *Almasihu on e Ibuliisa? † E ko gebal hongal gomdinbe ben e be gomdinaa ben hawti? ¹⁶ E ko *ahadi hondi wondi suudu Alla ndun e sanamuuji din? Ko fii, ko enen woni suudu Alla Wuurudo on, wano Alla daaliri non:

«Mi hoday, mi jinda hakkunde mabbe, mi wona Alla mabbe, be wona jamaa an.» ††

¹⁷ Ko dun wadi si Joomiraado on daali:

«Iwee e hakkunde mabbe, seedon, wota on meemu ko laabaa, min mi jabboyto on.

¹⁸ «Mi wonanay on Baaba, onon wonanon mi bibbe worbe e bibbe rewbe.

Ko Joomiraado Jom Bawgal on daali dun.» †‡

7 Bay non hiden mari wano dii fodaariiji, yo yibbe, labbinoden e kala ko tuuninta bandu ndun e ruuhu on, e hoore timingol laabal ngal e nder kulol Alla.

Fii Tuubuubuyee be Korenti ben e Weltaare Puulusa nden

² Wernee men ka berde mon, ko fii men fawpaaki hay e gooto, men bonnaali kadi hay gooto, awa kadi men huutoraali hay gooto. ³ Hinaa fii felugol on mi wi'iri dun, ko fii hari mi wi'uno wonde hidon ka berde amen, woni ngurndan, woni mayde. ⁴ Mido mari hoolaare tiidunde e telen-ma mon, mido mari ko mi mantora fii mon fota, mido wakkilinaa fota, mido heewi weltaare e nder dii satteendeeji amen fow.

⁵ Ko fii gila men hewti Masedonii, men hebaali feere no men fowtora hay seeda, men tampiniraama noone fow, gere ka kene, kulol ka nder. ⁶ Kono Alla, Wakkilinoowo miskinbe ben, o wakkiliniiri men ardu Tiituusa ndun. ⁷ Wona non ardu makko ndun tun o wakkiliniiri men, kono kadi, ko wakkilaare nde wakkilindon mo nden. O sifanike men faale mon tiidudo on e gondi mon din e cataare mon nden fii an. Dun wadi haa weltaare an nden burti tiidude.

⁸ Hay si tawii mi sokolinirii on batakuru an ndun, mi ninsaa dun jooni, hay si tawii mido ninsunoo. Ko fii mido sutii wonde ndun batakuru ko sokolini on ko haa seeda. ⁹ Fewndo doo mido weltii, hinaa non fii ko sokoldon kon, kono ko fii ko sokola mon on addi on e tuubuubuyee kon, ko fii on sokoliniraama no Alla yidiri, bay on hebiraali men bone woo. ¹⁰ Ko dun wadi, sokola mo Alla yidi on adday tuubuubuyee nawroowo e kisiyee mo en ninsataa, e hin-le sokola oo aduna ko addata ko mayde. ¹¹ Awa on yi'ii ko oo sokola mo Alla yidi wadi e mon kon: dun ko wakkilaare, e faale dan-

† 6.15 Ndee innde Ibuliisa doo e haala Gereeki ko «Beliyar».

†† 6.16 Lew. 26.11-12 e Haz. 37.27 ‡ 6.17-18 Isa. 52.11, Haz. 20.34-41, 2Sam. 7.8-14

ditagol toone, e ko tikkudon kon, e ko njaldudon fii bone wadaado on, e faale mon moyyo fii yi'itugol lan, e cataare mon nden, e hebulaare mon nden fii donkingol bonnudo on. On holliri noone fow wonde on tawaaka e nduu muraadu. ¹² Awa si mi windanii on, hinaa sabu fawniido on, maa fawpaado e mun on, kono ko fii no jogitoron men non feenirana on onon tigi yeeso Alla. ¹³ Ko dun wadi si men wakkilinaa. Kono e hoore nden wakkilaare amen, men burti weltorde weltaare nde Tiituusa weltinaa nden, on mo on fow weltindon bernde mun. ¹⁴ Si tawii mi mantorii fii mon yeeso makko seeda, haray mi hersiraa dun, kono ko wano ko men yewtata on saa'i woo kon woniri goonga non, ko non ko men mantori moggo Tiituusa kon woniri kadi goonga. ¹⁵ Awa kadi giggol ngol o joganii on ngol ko tiidungol, tuma kala o anditi ko doftidon mo kon on fow e noone no tolnirdon mo non kulol e teddungal. ¹⁶ Mido weltori waawugol hoolorgol on e kala huunde.

Fii no Puulusa Wakkiliniiri Mofte den fii Okkugol

8 Men andinay on, yo musibbe, fii ndee moyyere Alla yedaande *mofte makko den Masedonii, ² e maanaa, noone satteendeeji di be ndarndaa woo, weltaare mabbe heewunde nden e billaare mabbe tiidunde nden no okkude be feere okkirngol no yaajiri. ³ Yeru mbawdi mabbe ndin, mido seeditii, be wadii hay toonin mbawdi mabbe ndin e hoore anniye mooyyo. ⁴ Be landike men, e nder tentingol no tiidiri, yo be tawde e faabagol yimbe Alla ben. ⁵ Dun feyyiti ko men tanyinoo kon. Kambe tigi be weebitanii Joomi on taho, si be weebitanii men no yaadiri e faale Alla on. ⁶ Ko dun wadi si men wakkilini Tiituusa yahugol ka mon fii wallugol on laatinde ndee moyyere, wano o fuddornoo non. ⁷ Wano tawiri non hidon moyyi e di fow, ka gomdinal, ka kongol, ka gandal, ka cataare timmunde, e ka giggol mon e telen-ma amen, moyyiniree non kadi ndee moyyere.

⁸ Mi wowliraali dun fii wadugol yamiroore, kono mi wowlan on fii hollugol bapaare beya nden, mi anda si giggol mon ngol ko haqiiqawol. ⁹ Ko fii hidon andi moyyere Iisaa Almasihu Joomi men on, fii kala ko aldunoodo, o waditii baaso fii mon, fii yo baasal makko ngal aldin on. ¹⁰ E hino ko mi miijii no hawrani on kon: Bay ko onon adinoo anniyaade dokkal gila rowani, ko onon adii wadugol dun kadi. ¹¹ Awa jooni, jokkee dun haa timma, nabon haa joofoya, beru wakkilaare mon nden, wondude e anniye mo aadidon on. ¹² Si en okkirii anniye mooyyo, haray dun ko ko jabetee tippude e ko marden kon, hara hinaa e ko en maraa kon.

¹³ Hinaa non fii bittingol on, weltina beya, kono ko fii yo fotondiral wadu. ¹⁴ Fewndo doo ko ko burtani on kon wondon faaborde baasal beya ngal, fii no kambe kadi be faabora baasal mon ngal ko burtani be kon. Si wonirii non, fow fotay, ¹⁵ wano windori non:

«Marnoodo buy on wontanii dun ko hawri, on marnoodo kadi seeda, huunde njakkiraa dun.» ††

Fii Tiituusa e be o Immindinaa ben

¹⁶ Yettoore wonanii Alla fii ko o wadi e bernde Tiituusa kon sifa cataare nde mi joganii on nden. ¹⁷ Fii kala non o jabii ebboore an nden fii yo o yahu ka mon, kono hari o aadike, wondude e tinnaare tiidunde, wonde o yahay kanko tigi ka mon. ¹⁸ Men immindinii mo e oo musiddo mo mofte den fow manti fii golle de o wadani Kibaaru Moyyo on den. ¹⁹ E hoore dun, ko mofte den toddii mo fii ko wona yaadiddo amen, e nder ndee moyyere nde tawata meden fawtii fii mangu Joomiraado on tigi, e fii seedintingol anniyeeji amen moyyi din. ²⁰ Meden faalaa reenaade fii wota men fele fii ngal dokkal mawngal ngal men halfinaa. ²¹ Ko fii ko ko moyyi kon men woni dabude, hinaa non yeeso Joomiraado on tun, kono kadi e yeeso yimbe ben.

²² Men immindinii be e oo musiddo amen, on mo men ndarndori noone woo cataare makko nden e laabijii buy, on wondo banginirde ko tiidi e ngal doo, hoolaare mawnde nde o joganii on nden. ²³ Tiituusa non, ko o wondiddo an e gollidoowo e an fii mon, musibbe be o wondi ben non, ko be mofte den immiini, ko be darja *Almasiihu on. ²⁴ Awa hollee mofte den fow dalil giggol mon ngol e ko men woni mantorde fii mon kon yeeso mabbe.

⁹ Nafa alaa mido windana on fii ballal fokkintinaangal yimbe Alla ben. ² Awa mido andi anniyee mon moyyo on fii wallugol, ko fii dun mi woni mantorde on e yeeso be Masedonii ben, mi wi'a wonde, gila rowani bee ka diiwal Akaaya no hebunii wallugol. Awa kadi cataare mon nden wakkilini yimbe buy okkugol. ³ Mi imminii bee musibbe fii wota mantoore nde men mani on nden wonu meere, e yo on wonu hebuliibe fii wallugol wano mi wi'iri non. ⁴ Si tawii men tawoyii on hebulaaki nde min e be Masedonii ben men yaadoyi ka mon, haray hoolaare nde men hoolii on nden wontanay men hersa, haray onon hersa mon kan wowlotaako. ⁵ Awa mi taw no hawri ka mi wakkilina musibbe ben ka be adoyoo mi ka mon, be wona e fii ballal ngal fodudon ngal, fii no ngal hebilora ngal wona okkiraangal anniyee moyyo, hara hinaa wa si tawii ko kuugal karahaangal.

Fii Fodaari Wadanaandi Aaden Dokko

⁶ Andee wonde : mo sankii seeda ko seeda o wa'ata, mo sankii buy ko buy o wa'ata. ⁷ Yo mo kala okkir wano o anniyori non ka bernde makko, e baawo ninsugol maa karhegol, ko fii Alla no yidi on okkiroowo weltaare. ⁸ Awa Alla no mari bawgal hebbingol e mon kala noone moyyere, fii no hebiron saa'i kala ko hatonjindon e mun kon fow, e no wadiron kadi kala kuugal moyyal haa feyyita, ⁹ wano windori non wonde:

«O saakitii dokke,
o yedii miskinbe ben,

peewal makko ngal ko luttoowal haa poomaa.» ^{††}

¹⁰ On Jonnoowo remoowo on awdi, jonnay mo kadi naametee ko on naama, o yedoyay on onon kadi, o sowindirana on awdi ndin, o beyda battane peewal mon ngal. ¹¹ Ko non aldiniroytedon e kala noone fii no waawiron okkirde no yaajiri. Immorde e ngal ballal ngal men hendorta on men hewtina be, dun adday yettooje Alla. ¹² Ko fii ngal ballal ngal wadudon faaboto yimbe Alla ben, kono kadi beyday yettooje Alla duudude. ¹³ Bay dee golle mon taskaama, tawaama ko haqiiqaaje, Alla mawninte sabu yankinaare mon nden e telen-ma qirritagol Kibaaru Moyyo *Almasiihu on, e sabu ballal mon yaajungal ngal wallirdon be ngal, kambe e yimbe ben fow. ¹⁴ Dun, be toranto on wondude e giggol, sabu moyyere feyyitunde nde Alla wadani on nden. ¹⁵ Yo yettoore wonan Alla fii dokkal makko ngal sifotaako ngal!

Fii no Puulusa Jaabori Aybinoobe Golle makko den

¹⁰ Min Puulusa, mi tororii on newaare e moyyuki *Almasiihu on, min oo newiido e yeeso mon, e heewudo cuucal fii mon ka wodditii on. ² Awa mi jeejii on, wota on karhan yo mi bangin cuucal nde mi hewtoyi ka mon, ko fii mido anniyii seedintinirde hoolaare an nden cuucal e fee ben sikkube wonde meden wuuriri wa yimbe aduna. ³ Hay si tawii wonii ko men yimbe aduna, men habirtaa wano be aduna ben gerdata non, ⁴ ko fii aalaaji di men habirta din hinaa di oo aduna, kono ko wondudi e bawgal iwrungal e Alla fii libugol kala ko dartotoo mo. Men libay miijooji fenaandeeji din ⁵ e kala mawnintinaare hawtotoonde dartoo gandal fii Alla ngal, e men dahay kala miijo haa ngo doftoo Almasiihu on. ⁶ Si doftaare mon nden timmii, meden hebulanii kadi donkingol kala ko doftaaki.

⁷ Awa ndaaree no piiji din woniri non. Si goddo fellitani hoore mun tigi wonde himo humondiri e Almasiihu on, yo o fellitan hoore makko dundoo: si himo humondiri e Almasiihu on, menen kadi men. ⁸ E hay si mi mantorii ko burti seeda mbawdi ndi Joomiraado on yedi men ndin fii tabintingol on, hara hinaa fii libugol on, haray mi hersoytaa. ⁹ Mi faalaaka wa'ude wa hulbiniroowo on bataake an den. ¹⁰ Ko fii hibe wi'a: «Dee bataake no tiidi no naadi, kono si tawii kanko himo doo, haray himo daati, haalaaji makko din no mehidi.» ¹¹ Kala non jogiido ngoo miijo, yo andu fota wonde: kala ko men windani on e baawo mon, ko dun men wadata e tawnde mon.

¹² Men fotondirtaa maa men ebbindirtaa hoore amen e wonbe hollitaade ben, kono e nder etitagol mabbe ngol e ebbitagol mabbe ngol kambe tigi, dun hollii ko be nakkiraabe faamu. ¹³ Menen non, men yidaa mawnintinorde ko feyyiti etirde, kono men feyyataa keerol ngol Alla yedi men ngol, ko dun kadi hewtini men haa ka mon. ¹⁴ Men feyyitataa keerol amen ngol, wa si tawii hari men araali haa e mon, ko fii ko goonga, ko haa e mon men ardi e Kibaaru Moyyo Almasiihu on. ¹⁵ Awa men feyyitirtaa keerol

†† 8.15 Egg. 16.18† 8.23 Maa: «ko be golloobe fii darja Almasiihu on.»

†† 9.9 Zab. 112.9

mantorgol golleeji wobbe goo, kono meden mari tama'u wonde si gomdinal mon ngal beydike, men wa-away kadi laatinde golle burde mawnude e hakkunde mon, ¹⁶ e nder waajagol e ca'e wonde toonin mon den, doo yo men mantor ko wadaa kon ka nokkeeli beya. ¹⁷ «On mo no mantoo, yo mantor Joomiraado on.» ¹⁸ Ko fii wonaa kuljudo hoore mun on jabaa, kono ko mo Joomiraado on kulji on.

Fii no Puulusa Banginiri fii Waditiibe Sahaabaabe ben

11 Jooni non, mido tanyinii on waawayno muɗɗanaade lan, mi yewta on haalaaji komoyaagal seeda. Mido felliti on muɗɗanto lan! ² Ko fii mido nawlani on nawliigu iwrungu ka Alla, bay mi tananike on gorko gooto, fii weebitugol on ka *Almasiihu on, wa jiwo laabudo mo andaali gorko. ³ Kono mido huli fota wota on accu miiɗooji mon ɗin selnee e humondiral mon laabungal e haqiiqawal ngal e telen-ma Almasiihu on, wano *Hawaa acciri mboddi ndin ɗayniri mo yoyre mun non. ⁴ Ko fii si goddo aru on feɗɗinande fii Iisaajo goo, seedudo e mo men feɗɗinani on on, maa si on hendike ruuhu goo seedudo e mo hendi-nodon on, maa *Linjiila †† goo seedudo e mo jabunodon on, haray on tewtike mo fota. ⁵ E hin-le mido felliti, ben «sahaabaabe townitiibe» buraa lan hay huunde. ⁶ Fii kala mido hesidani waajagol, kono mi hesidanaa gandal ngal, men hollirii on ɗun noone fow e di fow.

⁷ Kaa hara mi wadii junuubu fewndo mi ɗuytitii fii bantugol on, wa fewndo ko mi feɗɗinani on Kibaaru Moyyo on e baawo yantugol on hay huunde? ⁸ Mi ititirii *mofta goo fii hebirgol be njoddi fii wallitagol on. ⁹ E hin-le fewndo mi njakkiraa ka mon, mi wonaano dongal hay gooto, ko fii musibbe iwrube Masedonii ben faaboranno ko mi njakkiraa kon fow. Mi reenino wonugol dongal mon, e mi burtay-le reenaade e ɗun. ¹⁰ Fodde goonga Almasiihu on no e an, mido wi'i: hay gooto fannataa lan mantorgol ɗun e nder diiwal Akaaya ngal fow. ¹¹ Fii hondun non? Hara ko fii mi yidaa on? Alla no andi mido yidi on.

¹² Ko mi woni wadude kon, mi jokkay wadugol ɗun kadi, fii hadugol ben faalaabe mantorde fotugol e amen. ¹³ Ben ko waditiibe sahaabaabe, golloobe ɗaynoobe, wadinkiniibe sahaabaabe Almasiihu on. ¹⁴ Kono ɗun njaldinaa, ko fii Ibuliisa tigi ko wadinkinotoodo malaa'ikaajo ndaygu. ¹⁵ Haray juhaa kadi ka golloobe makko ben wadinkinoo golloobe peewal. Kono rawnoode mabbe nden wa'ay wa kuude mabbe den.

Fii Golleeji e Tampereji Puulusa ɗin

¹⁶ Awa mido fillitaade kadi: wota gooto ndaariran wa komoojo. Si hinaa ɗun, jogoree lan wa komoojo, fii min kadi no mi mantora seeda. ¹⁷ Ko mi woni wowlude koo e nder hoolaare hebugol ko mi mantora, hinaa ko iwri e Joomiraado on, kono ko wa komoojo. ¹⁸ Bay ɗu-udube no mantorde piiji aduna, min kadi mi mantoray

ɗun. ¹⁹ Awa, onon marbe faamu ben, on muɗɗanto no newori komooobe ben! ²⁰ Hidon muɗɗaade kadi ko kurketedon kon e ko huutortedon kon e ko jattetedon kon e ko jogortedon mawnintinaare kon e hay banteede. ²¹ Meden hersi wi'ugol wonde meden lo'i e telen-ma dii piiji!

Kala ko goddo suusi mantorde, haray min kadi mido suusi, (ko wa komoojo mi woni wowlirde). ²² Si ko be *Aabiryankeebe? Awa min kadi men. Si ko be *Is-ra'iilayankeebe? Awa min kadi men. Si ko be jurriya Ibraahiima? Awa min kadi men. ²³ Kaa ko be kurkaadi Almasiihu on? Awa mido yewtirde komoyaagal, min kadi ko mi buri ɗun! Telen-ma ka golleeji mido buri be, ka kaseede mido buri be, ka piyeede, don kadi mido buri be, soono woo mido weebitanii mayde. ²⁴ Laabi jowi mido hebirde Yahuudiyanke be paatawol cappande nay njakkudun ngol gooto! ²⁵ Laabi tati mido luuboreede bedi, mi fidaa kaaye nde wootere, laabi tati mi tawaa e nder laade wonde lancaade, mi wonii kadi ka ndiyan jallal gootal e jemma gooto, mido awya. ²⁶ Soonoo woo e nder jinduruuji an ɗin haray mido weebitanii masiibooji ɗin ka maaje, e masiibooji hippotoobe ben, e masiibooji yimbe lepol an ngol, e masiibooji be wonaa Yahuudiyanke ben, e masiibooji ɗin ka ca'e, e masiibooji ɗin ka wulaaji, e masiibooji ɗin ka baharu, e masiibooji wi'itiibe ben ko men musibbe, ²⁷ e ka golle e ka satteende, e jemmaaji di daanaaka, e heege e donka e njakkireede naametee, e jaangol e kolngal! ²⁸ E hoore mi wowlaali fii ko heddi e dongal ngal mi rondii pande woo fii aanangol mofta ɗen fow. ²⁹ Si goddo lo'ii, hewtay lan. Si goddo yanii e junuubu, ko min muusata.

³⁰ Si tawii bee mi mantoo, haray ko fii lo'ere an nden mi mantotoo. ³¹ Alla, on wondo Ben Iisaa Joomi on, on mo mantoore wonani haa poomaa, no andi wonde mi fenataa. ³² Oo lando Damaasi wi'eteede Aretaasa itayno ko ayna saare Damaasiyankoobe ben fii nangu-gol lan. ³³ Kono mi tumbaa e debeere, mi tippiniraa e yolnde, jokkinaa maadi ndin, ko nii mi fuutori be.

Fii Feɗɗinaneede Puulusa

12 Bee mi mantoo, fii kala ɗun nafataa. Kono fow e mun yo mi yewtu fii wirnitande e feɗɗinande iwrude ka Joomiraado on. ² Wonii nii duubi sappoo e nay mido andi goddo gomɗindo *Almasiihu on, nabanoodo ka kammu tatabu, †† (mi andaa non si ko kanko tigi maa si ko ruuhu makko on, kono Alla kapun no andi). ³ Ko mi andi tun, on nabaama ka aljanna, o nanii kongudi di sifotaako, di newnanaaka neddo fil-lagol, (mi andaa non si tawii ko kanko tigi maa si tawii ko ruuhu makko on, kono Alla kapun no andi). ⁵ Ko sifa on neddo mi mantorta, kono mi mantortaa hoore an tigi, si hinaa fii lo'ereji an ɗin. ⁶ Si tawii mido faalaa mantaade, mi wonataa komoojo, ko fii mi wowloyay goonga, kono mi mantotaako, fii wota goddo tuuman toonin ko o woni yi'irde lan kon, maa ko o woni lan

† 11.27 Maa: «kolndan.» †† 12.2 Ko Puulusa tigi woni on goddo mo o woni wowlude fii mun.

† 10.17 Yer. 9.23 †† 11.4 ɗun ko Kibaaru Moyyo on.

nanirde kon. ⁷ Sabu dee feppinande mawde de mi feppinanaa, mi hebuno ko tampinirimmi wa bullal ka bandu an fii wota mi manto, dun ko mo Ibuliisa imminnoo fii tampingol lan. ⁸ Laabijji tati mido jeejude Joomiraado on yo o woddintinan dun, ⁹ o jaabii lan: «Moyyere an nden yonii ma, ko fii bawgal an ngal ko e nder lo'ere nden bangata.» Awa mi beyday mantaade fii lo'ereji an din, fii no bawgal Almasiihu on wonira e hoore an. ¹⁰ Ko dun wadi si mido weltii fii lo'ereji din e hoyreeji din e sattendeeji din e cukkande den e andeedeeji din fii Almasiihu on. Ko fii, nde mi laatii lo'udo, ko onsay mi woni dolnudo.

Fii Annde nde Puulusa Joganii be Korenti ben nden

¹¹ Mi wa'uno wa komoojo, kono ko onon karhunoo mi, bay ko onon haanuno kuljude lan! Ko fii hay huunde mi seedaa e ben «sahaabaabe townitiibe», fii kala hinaa mi huunde. ¹² Maandeeji holluufi fii sahaabaabe ben wadiraama yeeso mon njannde tidunde, dun ko maandeeji e kuude e kaawakeeji moyyi. ¹³ Ko hondun deya *mofte hebi ko on hebaali, si wonaa mi wonanaali on dongal? Awa yaafanee lan on ella don!

¹⁴ Awa e hino, mido faalaa yahude ka mon tammun, e hoore mi wonoytaa dongal mon, ko fii mi alaa dabude ko mon kon, kono ko onon tigi, bay hinaa paykoy koy haani marande mawbe mun ben, kono ko mawbe ben haani marande faybe mun ben. ¹⁵ Min mi wonay anniido fii fawtagol, e mi fawtoto hoore an fii wonkijji mon din. Si mi burtii on yidude, e hara giggol mon ngol e telen-ma an duytoto? ¹⁶ Awa, mi wonanaali on dongal. E hara mi laatike neddo yoydo? Kaa mi hendorii on janfa? ¹⁷ Kaa mi rewii e godfo e be mi imminani on ben fii huutorgol on? ¹⁸ Awa, mi wakkilini Tiituusa fii yahugol ka mon, mi immindinii mo e musiddo goo. Enee, taw si hara Tiituusa huutorii on onon fii hebugol godfun? E taw si hara kadi men jokkaali anniye gooto e ebbooje goote?

¹⁹ No gasa hidon sikka gila neebii wonde men danditoto woni e telen-ma mon. Awa, ko yeeso Alla e innde Almasiihu on men woni yewtirde. Dun fow non, yo yibbe, ko fii tiidingol on. ²⁰ Ko fii mido huli, nde mi hewtoyi, no gasa mi tawroya on hara hinaa no mi faaliraa non, e min kadi no gasa hara hinaa no faaliradon non. Mido huli wota taw no gasa hara ko yeddondiral e nawliigu e monee e haasidi e poore e baddi e mawnintinaare e jiiiboldu woni hakkunde mon. ²¹ Mido huli, nde mi hewtoyi ka mon, wota Alla an on hersinoyan

kadi e yeeso mon, mi wona e yoomugol fii wadunoobe junuubu duudube, be ronki tuubude ngal ngal laabal e jinaa e jiibaare nde be wadi nden.

Fii Hajande Puulusa Sakkitore den

13 Mido yahude ka mon tammun. Kala kongol naawiroyte kongudi seedeebe dido maa tato. ² Wa fewndo ko mi wonnoo ka mon dimmun, hari mi wowliino dun. Awa hande kadi, ka tawata mi alaa ton, mi wowlanii dun kadi wadunoobe junuubu ben ado mi yahude: si mi yiltoyike ka mon mi woopoytaa hay gooto, ³ ko fii hidon dabude seedee wonde ko *Almasiihu on woni longinde lan ko mi woni wowlude kon, on mo lo'aa e telen-ma mon, kono mardo bawgal e hakkunde mon. ⁴ Ko fii fewndo Almasiihu on fempanoo, hari ko o lo'udo, kono jooni himo wuuriri bawgal Alla ngal. Menen kadi e nder humondiral amen e makko, ko men lo'ube, kono menen e makko men wuuriray bawgal Alla ngal fii mon. ⁵ Awa taskee hoore mon onon tigi fii andugol si hidon wuuriri gomdinal, ndarnditodon onon tigi. E on andaa Iisaa Almasiihu on no e mon? Si hinaa taw on woopu ndarnditagol mon ngol. ⁶ Kono mido tanyinii on taway wonde en woopaali ndarnditagol men ngol. ⁷ Ko e nder dun men torotoo Alla fii wota on wadu huunde ko boni. Hinaa non fii hollugol wonde men felnaaki, kono ko fii yo on wadu ko moyyi, hay si tawii menen meden wa'i wa woopube. ⁸ Ko fii men waawanaa goonga on hay huunde. Kono ko wonangol goonga on men waawi. ⁹ Menen men weltoto nde men lo'i, e hin-le onon hidon dolni, e ko men yelotoo e nder torndeeji amen din, ko fii no laatoron timmube. ¹⁰ Ko dun wadi si mido windande on dun si mi alaa ton, fii nde mi aroyi, wota mi sattiniran on huutorgol mbawdi fii laamagol on ndi Joomiraado on yedimmi ndin fii tiidingol on, hara hinaa fii libugol on.

Fii Rawnoode Batakuru ndun e Salminaango mun

¹¹ Fii rawnagol, yo musibbe, wonee e nder weltaare, ebbanee wonugol timmube, wakkilindiron, hebon miijo wooto, wondiron buttu. Dun, Alla Jom giggol e buttu on wonday e mon.

¹² Salmondiree, hirbondiron hirbondiral laabungal. Awa kadi gomdinbe ben fow salminii on. ¹³ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi on, e giggol Alla, wonu e mon on fow, wondude e humondiral e *Ruuu Senii on.

GALAASI

1 Immorde e an min Puulusa, oo *sahaabaajo, mo tawata hinaa yimbe ben toddii dūn, hinaa kadi e hay gooto dūn rewi si hinaa e Iisaa Almasiihu on e Alla Baabaajo on, on Immintindo mo e hakkunde maybe ben, ² wondude e musibbe be mi wondi ben fow, haa e mon onon ngal *moftal Iisaa wongal Galaasi.

³ Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on, ⁴ on ittudo hoore mun sadaka fii junuubaaji men dīn fii dandugol en e nguu jamaanu bonngu fewndiingu hande, wano Alla Baaba men hoddiri non, ⁵ on mo mangural wonani haa poomaa. Aamiina!

Fii Kibaaru Moyyo Bajjo on

⁶ Mido ḡaldi fii koo ko yaawudon yiltaade e baawo oo Noddirdo on moyyere Iisaa Almasiihu on, haa ka yahanon kibaaru goo. ⁷ Hara-le kibaaru goo alaa, kono yimbe goo no woodi wonbe on jībude, faalaabe boylude *Linjiila † Almasiihu on. ⁸ Kono hay si ko menen maa malaa'ikaajo iwruḡo ka kammu feḡḡinani on kibaaru goo sertudo e oya kibaaru mo men feḡḡinanoo on, yo o malkise. ⁹ Hari men yeetinoke on dūn ado hande, mido fillitaade kadi: si godḡo feḡḡinani on kibaaru sertudo e oo mo hendinodon, yo o malkise.

¹⁰ E jooni non, hara ko teddungal yimbe ben mi woni ḡabbude, kaa ko iwrunḡal ka Alla ngal? Kaa hara mido ḡabbude no yimbe ben yidirammi? Si mi faalano haa jooni yo yimbe ben yidan, mi laatotanooko kurkaadu Almasiihu on.

Fii no Puulusa Feḡḡiniranaa Kibaaru Moyyo on

¹¹ Mi andinii on, yo musibbe an, oo Kibaaru mo mi feḡḡinani on hinaa iwruḡo e nedḡanke. ¹² Ko fii min mi hebiraali mo nedḡanke, awa kadi wonaa nedḡo jan-nimmi mo, kono ko Iisaa Almasiihu on tigi feḡḡinanimmi mo.

¹³ On naniino fii dee kuude an e saa'iiji goo wa fewndo ko mi woni ka diina *Yahuudiyanke, dūn ko fewndo ko mi cukkii moftal Alla ngal haa feyyiti, mido lanca.

¹⁴ E nder kan diina Yahuudiyanke, hari mido buri goreebe an buy e hakkunde leḡol an ngol, ko fii hari mido buri be himme tiidudo fii aadaaji baabiraabe amen ben. ¹⁵ Kono, nde Allaahu on, on Subinoodo lan gila ka teege yumma an, dūn ko on Noddirdo lan moyyere mun nden, ¹⁶ o tawno no moyyi ka o feḡḡinanammi Bidḡo makko on fii no mi weebitirana mo be wonaa Yahuudiyanke ben, laatii mi landaaki hay

† 1.7 Dūn ko Kibaaru Moyyo on.

gooto. ¹⁷ Kono e hoore dūn mi yaaraali kisan *Yerusalaam fii yiidoḡgol e adiiḡe lan toddeede ben, kono mi yaari ka leydi Arabu. Bawto dūn mi yiltitii Damaasi.

¹⁸ Ko duubi tati bawto dūn si mi yahi Yerusalem fii yiidoḡgol e Petruusu. Mi woni ka makko don e nder balde sappoo e jowi. ¹⁹ Kono hari dūn fow, mi yiidaali e sahaabaajo goo, si hinaa Yaaquuba, dūn ko miḡḡiraa-wo Joomi on. ²⁰ E nder koo ko mi woni on windande dūn, e hino Alla no reeni, mi fenaa. ²¹ Bawto dūn mi yahi e nder dee leyde Sirii e Silisii. ²² Kono hari mofte Almasiihu wonde e diiwal Yahuuda den yi'aali lan. ²³ Be naniino tun no wi'ee wonde: Oo cukkinoodo be oya tuma, no waajaade e ngal gomdinal ngal o faalanoo lancude. ²⁴ Jooni hibe mantude Alla fii an.

Fii Pottal Sahaabaabe ben Yerusalem

2 Duubi sappoo e nay bawto dūn, mi yiltitii Yerusalem, mi yiltodi e Barnabaasi e Tiituusa. ² Ko sabu feḡḡinaneede mi yiltitori ton. Mi holli be daaluyee Kibaaru Moyyo mo mi feḡḡinani be wonaa Yahuudiyanke ben on. Mi feḡḡinani dūn burbe teddude ben e nder gundoo, fii wota taw ko mi gollunoo kon e ko mi woni gollude kon ko meere. ³ Kono fii kala oo mo mi wondunoo ko mo leḡol goo, dūn ko Tiituusa, oo *Gereekiyanke, be wi'aano bee o *sunninee. ⁴ Kono waditiibe musibbe men no suudinoo lombii hakkunde amen fii tefugol anda fii hettaare wonannde en e Iisaa Almasiihu on e faale maccindingol en. ⁵ Kono men jabanaano be dūn hay nde wootere, men yankinanaaki be kadi, fii no goonga wondo e nder Kibaaru Moyyo on tabitira e mon.

⁶ Kono laatii, bee wa'ube wa si ko burbe teddude, ko be wonnoo woo ko seeda hitti e an, bay Allaahu on hinaa dambe ndaarata, ben beydaano huunde e ko mi woni waajaade kon. ⁷ Kono be ndaari be tawi ko mi halfiniraa daaluyee Kibaaru Moyyo on ko fii be sunni-naaka ben, dūn ko be wonaa Yahuudiyanke ben, wano Petruusu halfiniraa non Kibaaru Moyyo on fii sunni-naabe ben, dūn ko Yahuudiyanke be ben. ⁸ Ko fii ko on Alla huutorḡo Petruusu, wadi mo *sahaabaajo fii Yahuudiyanke be ben, ko kanko kadi huutorimmi, wadimmi sahaabaajo fii be wonaa Yahuudiyanke ben. ⁹ Nde tawnoo Yaaquuba e Petruusu e Yuuhanna, joga-raabe wa tugaale dental ngal, fellitii fii moyyere nde mi yedaa nden, be tamindiri juude amen paame den, min e Barnabaasi, fii nabidal amen, fii yo menen men yaaru ka be wonaa Yahuudiyanke ben, kambe be

yaara ka Yahuudiyankebe ben. ¹⁰ Be yamiri men kadi anditugol miskinbe ben, dun ko ko mi hebulanii wadu-gol.

Fii Yeddondiral hakkunde Puulusa e Petruusu

¹¹ Kono nde Petruusu arnoo Antiyoosi-Sirii mi felii mo e kene, sabu tawde ko o felniido. ¹² Ko fii, ado yimbe be Yaaquuba immiini goo arude, hari o naamiday e be wonaa Yahuudiyanke ben, kono bay ben arii, o takkitii, o wonti feere, sabu kulol ben Yahuudiyankebe gomdinde, catii e sunninegol ben, ¹³ haa dun woni sabu beya Yahuudiyankebe pembi mo kanko Petruusu e ngal faasiqiyaagal, haa dun poodori hay Barnabaasi, o tawti be e dun.

¹⁴ Kono nde mi ndaarunoo, mi tawi be alaa yaarude no feewiri e no yaadiri e goonga Kibaaru Moyyo on. Onsay mi holli Petruusu e tawnde fow dundoo, mi wi'i mo: «Si tawii an Yahuudiyankejo on, a wa'ii wa mo wonaa Yahuudiyanke, a iwtii noone Yahuudiyanke, haray ko honno waawirtaa doolirde be wonaa Yahuudiyanke'en jokkugol aadaaji Yahuudiyanke'en?»

¹⁵ Menen non, ko men jibinannde Yahuudiyanke, wonaa men be diya leyyi junuubankeji, ¹⁶ kono men faamii wonde goddo jogortaake feewudo sabu doftagol Sariya on, kono ko sabu gomdingol Iisaa Almasiihu on. Ko dun wadi si menen kadi men gomdini Iisaa Almasiihu on, fii yo men jogore feewube sabu gomdinal ngal gomdinden Iisaa Almasiihu on ngal, hara hinaa sabu doftagol Sariya on. Ko fii hay gooto jogortaake feewudo sabu doftagol Sariya on.

¹⁷ Si tawii, e nder ko dabbeten jogoreede feewube kon sabu humondiral e *Almasiihu on, haray bangii wonde enen kadi ko en junuubankebe, taw si dun no firi wonde Almasiihu on no wonani junuubu? Oo'ol! ¹⁸ Si mi wonii e mahitugol ko mi libunoo kon, haray min tigi mi hollii ko mi bondo. ¹⁹ E telen-ma Sariya on, ko mi maydo ka banje Sariya fii no mi wuurirana Allaahu on. ²⁰ Jooni mi fempidaama e Almasiihu on. Hinaa min tigi wuuri jooni, kono ko Almasiihu on wuuri e an. Dan ngurndan dan mi wuuri jooni ka bandu, mido wuuriri gomdingol *Biddo Alla on, on Yidudo lan, itti hoore mun sadaka fii an. ²¹ Min mi bugitotaako moyyere Alla nden, ko fii si tawiino peewal ko Sariya heborta, harayno Almasiihu on ko meere maayani.

Fii Sariya e Gomdinal

3 Ko onon yo be Galaasi njofooobe, ko hombo mbildori on nii, onon bee banginanaabe ko laabi poy fempegol Iisaa Almasiihu on? ² Jooni ko dundoo tun mi faalaa andude e mon: hara ko sabu wadugol ko Sariya on yamiri kon hebiridon Ruuhu Allaahu on, kaa ko gomdingol ko hedidon kon? ³ E jaa ko nii njofidirdon? E on fuddor Ruuhu Allaahu on, gaynitoron jooni wakkilaare bandu? ⁴ E hara kon ko tamponodon fow wonay meere? Mido tanyinii wonataa meere! ⁵ E hara oo Wondo wadude dii kaawakeeji moyyi e hakkunde mon, dun ko on Yedudo on Ruuhu

mun on, ko woni di wadirde ko fii hidon wadude ko Sariya on yamiri on kon, kaa ko fii hidon hedorde gomdinal?

⁶ Ko fii no windii wonde: «Ibraahiima gomdini Alla, ngal gomdinal makko jogoranaa mo peewal.» ¹⁷ Awa faamee wonde, gomdinde ben ko bibbe Ibraahiima. ⁸ Awa kadi bindi din no wi'i wonde Alla jogitoroyay be wonaa Yahuudiyanke ben feewube sabu gomdinal ngal, dun ko ka Allaahu on adii fejjinde Kibaaru Moyyo on e Ibraahiima don, o daali: «Leyyi din fow barkinte sabu maa.» ¹⁹ Ko dun wadi ben gomdinde barkindinte e Ibraahiima, on gomdinnoodo.

¹⁰ Kala ben hoolorbe Sariya on, haray ko e nder kuddi be woni, ko fii no windii: «Kuddi no e hoore kala on mo tabitaali e huutorgol ko windii kon fow ka nder deftere Sariya.» ¹¹ E hoore dun, no laabi poy wonde hay gooto jogortaake feewudo sabu Sariya on yeeso Alla, ko fii no windii: «Feewudo on wuuriray gomdinal ngal.» ¹² Awa Sariya on hottaaki gomdinal. Ko fii no windii wonde: «Kala doftiido dee yamirooje, o wuuriray de.» ¹³ Ko e nder ko kuddi ndin wontani *Almasiihu on fii men kon, o sotti en e ley kuddi Sariya on, ko fii no windii: «Kuddi wonanii kala on wengaado e leggal», ¹⁴ dun ko fii no barki Ibraahiima hewtira leyyi din fow sabu Iisaa Almasiihu on, e hara kadi en hendorto fodaari Ruuhu Allaahu on gomdinal ngal.

Fii Sariya on e Fodaari ndin

¹⁵ Musibbe, mido yettude misal e hoore men. Si goddo aru e wasiyaade, kala ko o wasiyii, hay gooto waawataa firtude dun maa beydita goddun e hoore dun. ¹⁶ Kono fodaariiji din ko e hoore Ibraahiima e jurriya mun on woni. Kanko Alla o wi'aali «jurriyaaji din», wa si tawii ko di buy, kono ko gooto o wi'i «jurriya maa on», ¹⁷ dun-le ko Almasiihu on. ¹⁷ E hino ko mi woni wi'ude kon: Sariya ardo duubi teemedde nay e cappande tati gaanin *ahadi ndi Allaahu on wadunoo ndin waawataa firtude maa mehindina ndin fodaari. ¹⁸ Ko fii si tawno ndondi ndin ko ka Sariya iwri, haray ndi fawaaki e fodaari. Kono ko sabu fodaari ndin Allaahu on yediri Ibraahiima ndin ndondi.

¹⁹ Jooni ko sabu hondun addi Sariya on? Ko sabu geddi addi Sariya on, haa nde on jurriya fodaado ari. Ko malaa'ikaabe ben fejjini Sariya on, kono be rewii e hakkundeejo. ²⁰ Hakkundeejo non wonaa sengo wooto wonirta, Alla-le ko gooto. ²¹ Dun haray Sariya on ko lid-diido fodaariiji Alla din? Kono hinaa non! Si tawii sariya on ko gasoowo wurnude addanoo, harayno peewal ngal ko e makko iwaynoo. ²² Ko dun wadi si bindi din wi'i fow no sokaa e ley junuubi, fii no fodaari ndin yediree gomdinde ben sabu ko be gomdini Iisaa Almasiihu on kon.

† 3.6 Fud. 15.6 †† 3.8 Fud. 12.3, 18.18, 22.18 ‡ 3.10 Yap. 27.26 †† 3.11 Hab. 2.4 †† 3.12 Lew. 18.5 ††† 3.13 Yap. 21.23 ††† 3.16 Fud. 12.7, 12.15, 24.7

Fii Gomdinal ngal e Ronugol Fodaariiji dɪn

²³ Ado gomdinal ngal arude, hari hiden sokii e ley joge Sariya on, haa ngal gomdinal araynoongal feepa. ²⁴ Hari Sariya on ko ngaynaako men fii ko ardoo en e Almasiihu on, fii no jogoreden feewube sabu gomdinal ngal. ²⁵ Bay ngal gomdinal arii, en alaa e ley kongol on ngaynaako han kadi.

²⁶ Ko fii on fow ko on bibbe Alla sabu gomdinal ngal gomdindon Iisaa Almasiihu on ngal. ²⁷ Onon *lootaabe maande kisiyee e nder humondiral e Almasiihu on ben fow, on bornike Almasiihu on. ²⁸ Yahuudiyankeejo maa *Gereekiyankeejo, maa maccudo maa dimo, maa debbo maa gorko, alaa hande kadi. Ko fii on fow ko on gooto e nder humondiral mon e Iisaa Almasiihu on. ²⁹ Awa-le si tawii hidon humondiri e Almasiihu on, haray ko on jurriya Ibraahiima, ronoobe fodaari ndin.

4 Ko mi woni wi'ude: fannin ronoowo on ko paykun, haray alaa fus ko o serti e maccudo. Fii kala ko kanko jeyi fow, ² haray hikun e ley kongol ne'oobe kun ben e fewjanoobe kun ben, haa e saa'i mo ben makkun happi on timma. ³ Enen kadi wano non, wa fewndo ko wonden faybe, hari ko en maccube dii mbawdiiji adunayankeeeji. ⁴ Kono bay saa'i on hewtii, Allaahu on adduno Biddo makko on, on mo debbo jibini, jibinaado e ley Sariya on, ⁵ fii sottugol ben wonbe e ley Sariya on fii no jogoreden wa bibbe. ⁶ Bay ko en bibbe, Alla addii ka berde men Ruuhu Biddo makko on, dun ko on Ruuhu wondo ewnaade «Abba» e maana Baaba. ⁷ Dun haray hinaa a maccudo hande kadi, kono ko a biddo. Si tawii-le ko a biddo, haray ko a ronoowo immorde e Alla.

Fii Annde Puulusa nden fii be Galaasi ben

⁸ Wa fewndo ko on andaa Alla, hari ko on maccube sanamuuji di tawata wonaa goddun tigi e oo aduna. ⁹ Jooni non on andii Alla, e tentinii non jooni ko on be Alla andi, ko honno non yiltitordon e dii mbawdiiji mehi lo'udi? E hara on faalaa de maccindinanaade kadi? ¹⁰ Hidon hittina fii palaade den e lebbi dɪn e saa'iiji dɪn e duubi dɪn. ¹¹ Mido huli fii mon, wota taw koo ko mi yanganii on ko meere.

¹² Musibbe an, wa'ee wa an min, ko fii min mido wa'i wa mon, yandi mi jeejii on! Ko fii on bonaaki e an.

¹³ Hidon maanditii ka aranun ko sabu nawnaare an mi hebiri feere feppinangol on Kibaaru Moyyo on.

¹⁴ Hidon waawunoo non ronkude teddingol lan maa bugitoo lan sabu pawu an ngun, kono on wadaali dun! Ka liddu dun, on tolnirno lan wa malaa'ikaajo Alla maa wa Iisaa Almasiihu on tigi. ¹⁵ Ko honto weltaare mon nden woni jooni? Ko fii mido seeditanaade on dundoo: si no gasaynoo, on borayno gite mon den, wattanon mi. ¹⁶ Haray e nder ko mi yeetotoo on goonga kon, mi wonii gapo mon?

¹⁷ Awa himme mo be joganii on on hinaa moyyo, ko be faalaabe sortude on e amen, fii no tawtiron be.

¹⁸ No moyyi ka goddo heba himme moyyo saa'i woo,

hara hinaa si mido hakkunde mon tun. ¹⁹ Faybe an, mido joganii on kadi muuseendi njata haa wa'on wa *Almasiihu on. ²⁰ Mido faalaa wondude e mon jooni, mi yewtira on noone goo, ko fii mido aanani on.

Fii Maccangaaku e Ndimankaaku

²¹ Andinee lan, onon bee faalaabe wonude e ley Sariya on, si on faamaali ko Sariya on wi'i kon. ²² Ko fii no windii, Ibraahiima no mari bibbe dido: goddo on ko mo kordo jibinani mo on, oya on ko mo dimo on jibinani mo on. ²³ Mo kordo on, ko jibiniraado faale bandu, kono mo debbo dimo on, ko jibiniraado fodaari ndin. ²⁴ Dun ko misal nii: rewbe ben dido, ko ahadiiji dɪn didi, *ahadi goo ko ndi Fello *Sinaayi ndin, bibbe mayri ben ko maccube, dun ko Haajirata. ²⁵ Ko ngon Fello Sinaayi wongo ka leydi Aarabu woni Haajirata, hingo wa'i wa saare Yerusalaam handeere nden, bay hinde e nder maccangaaku, kayre e bibbe mayre on. ²⁶ Kono saare Yerusalaam dow-dowre nden ko dimo on, ko on woni yumma men Saarata. ²⁷ Ko fii no windii:

«Welto yo an mo jibintaa,
an mo jiidotaako!

Sowtu weltaare, ewnodaa,

dun ko an mo andaali muuseendi njata!

Ko fii ko bibbe on wuldaado

burata duudude edii on debbo wondudo e moodi on.»[†]

²⁸ Ko fii, yo musibbe, onon kadi ko on bibbe fodaari ndin, wano *Issaaqa non. ²⁹ Awa kadi, ko wano ko feyyunoo kon, on hebiranoodo faale bandu, bittinayno on hebiraado Ruuhu, ko dun fewndii kadi jooni. ³⁰ Ko hondun bindi dɪn wi'i? Ko: «Rado kordo on e biddo mun on, ko fii biddo kordo on ronidataa e mo debbo dimo on jibini on.»^{††31} Ko wano non yo musibbe, hinaa en bibbe kordo on, kono ko en be debbo dimo on.

Fii Ndimankaaku Men Sabu Almasiihu on

5 Ko fii no woniren rindinaabe wadi si *Almasiihu on rindini en. Awa wonee tabitube, wota on yiltitu hoore mon kadi e ley boggol maccangaaku.

² Ko dun wadi, min Puulusa, mi wi'ay on wonde si on etike fii yo on sunnine, haray Almasiihu on nafataa on huunde. ³ Awa mi fellintinanay kala neddo kadi wonde si etike haa sunninaama, haray himo haani jokkude Sariya on fow. ⁴ Onon bee wonbe dabbude no jogitoree feewube ka Sariya, on seedii e Almasiihu on, awa kadi on woddondirii e moyyere Alla nden. ⁵ Kono enen, tama'u men on ko jogoreede feewube yeeso Alla sabu gomdinal men ngal. Ko tippude e Ruuhu on sab-biden on tama'u. ⁶ Ko fii, ko hitti e wonbe e Iisaa Almasiihu on ben kon hinaa *sunninegol maa angal sunninegol, kono ko gomdinal feppiniroowal hoore mun giggol.

⁷ Ko fii hari hidon dogude moyya. Ko hombo non darni on haa hadi on doftagol goonga on? ⁸ Awa nden fewjoore don hinaa e Noddudo on on iwri. ⁹ Ko fii

† 4.27 Isa. 54.1 †† 4.30 Fud. 21.10

lewen seeda tun yurinay farin jii baado. ¹⁰ Min non mido joganii on ndee hoolaare doo e fee Joomiraado on wonde, on mii jootaako goddun goo. Kono on wondo jii bude on, dun non ko wondo woo, o rondoyto paa-woore nden. ¹¹ E min non yo musibbe, si mido waa-jaade fii nafa sunninegol, haray ko fii hondun kadi mi cukkantee? Si tawno haa jooni waaju an ngun no humii e sunninegol, haray fempeede Iisaa Almasiihu on ka hoore *leggal altindiraangal accii wonangol yimbe ben peggal. ¹² Yo ben wonbe sonjude on bujito haa daata!

Fii Wuurirgol Ruuhu Allaahu on maa Mbeleede Bandu

¹³ Musibbe, jooni on noddaama ka ndimankaaku. Wota on baaror ngun ndimankaaku mon fii wadugol mbeleede bandu, kono kurkondirane e nder giggol. ¹⁴ Ko fii Sariya on fow no timmi e nder aaya gooto, e hi-no mo: «Yo a yidir jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.» ¹⁵ Kono si on natindirii, on seekindirii wa kulle den, awa reenee wota on mulindir.

¹⁶ Ko dun si mi wi'ay on: wuuree Ruuhu Allaahu on, dun on jokkataa himmeeji bandu. ¹⁷ Ko fii himmeeji bandu no liddondiri e Ruuhu Allaahu on, on *Ruuhu Seniido kadi no liddondiri e himmeeji bandu, ko di lur-rudi kanji didi, fii wota on wadu ko faaladon woo.

¹⁸ Kono si Ruuhu Seniido on ardike on, haray hinaa e ley Sariya on wondon. ¹⁹ Ko fii mbeleede bandu den no waalii e kene, den-le ko jinaa e angal laabal e jii baare ²⁰ e rewugol sanamu e mbileyaagal e ngayngu e yed-dondiral e nawliigu e monee e haasidi e sendondiral e fedde-fedde ²¹ e ngapaneendi e mandilugol e *fasaadu e ko nandi e mun. Mido hadude on, wano mi hadirnoo on non wonde, ben wuurirbe nii heboytaa gebal ka *laamu Alla.

²² Kono ko Ruuhu Allaahu on funtinta kon, ko giggol e weltaare e buttu e mujal e yurmeende e moyyuki e sella-findeyaagal ²³ e newaare e waawugol hoore mun. Sariya hadaali sifa din piiji. ²⁴ Wonbe e Iisaa Almasiihu on ben fempii bandu mun ndun wondude e himmeeji mun e faaleeji mun. ²⁵ Si tawii ko Ruuhu Seniido on wuurirden, haray yaaden kadi e Ruuhu on. ²⁶ Wota en wonu mawnintiniibe, maa bagondiren, maa nawlindiren.

† 5.14 Lew. 19.18

Fii Tambondirgol, Huuwa ko Moyyi

⁶ Musibbe, si goddo e mon aru e wadugol bonnere, haray onon, be Ruuhu on ardii ben, wurtiree mo hakkil newiiki. Onon tigi reenodon, fii wota onon kadi on jarribe. ² Rondondirane anndeeji mon din. Ko non timminirton Sariya *Almasiihu on. ³ On mo no sikki ko o goddun, hara-le hinaa o huunde, haray o dayniti kanko tigi. ⁴ Mo kala yo tasko kuude mun den tigi, o yi'anay hoore makko hara hinaa e beya, dun o anday no o mantora, ⁵ ko fii mo kala no haani rondaade dongal mun ngal.

⁶ Yo on wonaado janneede daaluyee on sendodu kala piiji moyyi e wondo mo jannude on.

⁷ Wota on daynito, ko fii Alla yawitetaake, ko fii kala ko goddo sanki ko dun o wa'ata. ⁸ Mo sankii mbeleede bandu wa'ay e mayru halakuyee, kono on sankudo faale Ruuhu on, o wa'ay e makko *ngurndan poomayankejan. ⁹ Wota en haabu wadugol ko moyyi, ko fii en wa'oyay e saa'i haanudo si maayu bernde hebaali en. ¹⁰ Ko dun wadi, fewndo ka weebani en don, wadanen yimbe ben fow ko moyyi, tentinii musibbe men ben ka gomdinal.

Rawnoode Batakuru Puulusa ndun

¹¹ On yi'ii ittiri bindi njani di mi windirani on jungo an ngon din. ¹² Kala ben faalaabe wadude ko welata yimbe ben kon, be karhay on fii *sunninegol, hara ko fii tun wota be tampine sabu *leggal altindiraangal Almasiihu on. ¹³ Ko fii hay kambe sunninaabe ben tigi be jokkataa Sariya on, kono ko be faalirtee yo on sunnine, ko fii no be mantora e hoore mon. ¹⁴ Min non hinaa non! Ko fii mi mantortaa huunde si hinaa leggal altindiraangal Iisaa Almasiihu Joomi men on. Sabu maggal aduna on maayii telen-ma an, min kadi mi maayii telen-ma aduna on. ¹⁵ Awa hinaa sunninegol maa angal sunninegol hitti, kono ko ko Alla heydintini en kon hitti. ¹⁶ Yo buttu e yurmeende wonan kala jokkudo ndee yamiroore, hay e *Isra'iila mo Alla. ¹⁷ Ka heddii doo, wota hay gooto tampinan, ko fii battaate Iisaa den no ka bandu an. ¹⁸ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e berde mon, yo musibbe. Aami-ina!

EFEESI

1 Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, haa e bee yimbe Alla, sella-findeebe e nder humondiral mabbe e Iisaa Almasiihu on, wonbe Efeesi. ² Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii Barkiiji Immorde e Iisaa Almasiihu on

³ Mantoore wonanii Alla, Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, on Hebbindo en kala barki iwruki e Alla ka kammuuli sabu Almasiihu on. ⁴ Ko sabu makko Allaahu on subori en ko adii fuddoode aduna on, fii no woniren laabube, be aldaa e ella yeeso makko. E nder giggol makko ngol ⁵ o muuyanno en wonugol be makko sabu Iisaa Almasiihu on, wano o faaliraa non e nder ebboore makko moyyere nden, ⁶ fii no mantiren mangu sulfu makko mo o yediri en yidaado makko on. ⁷ Ko e nder humondiral e makko sottiraden yiyan makko dan, ko dan hebirden yaafuyee junuubaaji no yaadiri e ngalu sulfu makko, ⁸ mo Alla wadiri e hoore men faamu yaajungu e hakkil timmuki, haa yoni. ⁹ O andinii en gundoo kodduruyee makko on, no yaadiri e faale makko moyyo, mo o ebbirnoo Iisaa Almasiihu on on, ¹⁰ fii huuwugol mo, nde saa'i on timmoyi, mottindira kala ko woni ka kammuuli e ka hoore leydi, wada di ley yeesojo gooto, dun ko *Almasiihu on.

¹¹ Enen humondirbe e Almasiihu on ben, en subaama fii wonugol be makko e nder muuyiraneede ebboore on Timminiroowo kala huunde no yaadiri e anniyee faale makko on, ¹² fii no menen bee attiiibe tanyinorde Almasiihu on men mantira mangu makko ngun. ¹³ Onon kadi hidon e makko, bay on nanii daaluyee goongaajo on, dun ko kibaaru hisindo on on. Onon kadi on gomdinii, awa kadi Alla wadii *Ruuhu Seniido on maande e mon, dun ko on mo fodanodon. ¹⁴ Ko on Ruuhu woni seeke ndondi men ndin, haa pande cottudi ben be Alla subii tabiti, fii mantugol mangu makko ngun.

Fii no Puulusa Du'orani be Efeesi ben

¹⁵ Ko dun wadi si min kadi, bay mi nanii fii ko gomdindon Iisaa Joomi on kon, e giggol ngol yidudon yimbe Alla ben fow ngol, ¹⁶ mi alaa fowtaade e jarnugol Alla fii mon, mi maandinii kadi fii mon e nder torn-deeji an din, ¹⁷ fii no Jom Mangural ngal, dun ko Alla Iisaa Almasiihu Joomi men on, okkira on ruuhu wondudo e faamu e feppinaneede, fii no andiron mo, ¹⁸ e yo o hentin giide berde mon den, fii no andiron on

tama'u mo o noddi on fii mun, e no andiron ngalu darja ndondi makko ndin e hakkunde yimbe Alla ben, ¹⁹ e no andiron mangu bawgal makko feyyitungu wongu gollude e men ngun, enen bee gomdinbe. Ko ngal bawgal o huutori doole makko den ²⁰ fewndo o immintini Iisaa Almasiihu on e hakkunde maybe ben, o jodfiniri mo ka sengo makko paamo ka kammuuli. ²¹ O wadi mo e dow kala laamu, e kala ko jogii mbawdi, e kala ko jogii doole, e kala ko ardotoo, e hoore kala innde waaweteende janteede, hinaa non e oo aduna fewndiido hande on tun, kono hay e aduna aroyoowo on. ²² O wadi fow e ley koyde makko, o toddii mo kadi Hooreejo Toowudo fii *moftal ngal. ²³ Ko ngal moftal woni bandu makko ndun, ngal hebbiniraama on Hebbinoowo fow e noone fow.

Fii Wurnitideede e Almasiihu on

2 Onon non hari on maayii sabu bonnereji mon din e junuubaaji mon din, ² di wuurunodon e mun, fewndo jokkunodon laawol oo aduna, wondude e bawgal oo lando jinnaaji din. Ko ruuhu on lando woni gollude e ben yeddube jooni. ³ En fow kadi hiden tawdanoo e mabbe, hari hiden jokkunoo himmeeji bandu, hiden jokkunoo faaleeji bandu men ndun e mijooji men din, hari ko en mbaadi faybe handunoobe e tikkere wa beya.

⁴ Kono Alla ko Heewudo yurmeende. Ko sabu giggol makko mawngol, ngol o yidi en ngol, ⁵ o wurnintinidii en e *Almasiihu on, enen be tawata maayiino sabu bonnereji men din: ko sulfu makko on dandiradon. ⁶ O immintinidii en e Iisaa Almasiihu on, o jodfindinii en e makko ka kammuuli, ⁷ fii no o feppinira ka jamaanuujii aroyaydi ngalu sulfu makko feyyitungu ngun e nder moyyuki makko ki yediraden Iisaa Almasiihu on. ⁸ Ko sulfu on dandiradon sabu gomdinal ngal, dun non hinaa e mon iwri, kono ko dokkal Alla. ⁹ Hinaa sabu kuude den few fii wota gooto mawnintino. ¹⁰ Ko fii ko en tagudi makko. Ko e humondiral men e Iisaa Almasiihu on tagaden fii no wadiren kuude moyye, de kanko Alla o ebbunoo gila law.

Fii no Woddfitiibe ben e Badiibe ben Wadiraa Gooto

¹¹ Awa, onon bee be wonaa Yahuudiyanke e lepol, be *Yahuudiyankeebe wi'ube no sunninaa jogitori wa be sunninaaka, hara kambe non, ko be sunninaa ka bandu kon, ko ko wadiraa juude neddanke, anditee wonde: ¹² hari on alaa Almasiihu, on jeyaaka e leydi Isra'iila ndin, hari ko on jananbe e telen-ma *ahadiiji fo-

daari ndin, be aldaa e tama'u, be alaa Alla e oo aduna. ¹³ Kono jooni non, sabu Iisaa Almasiihu on, onon wodditinoobe ben on wontii badiibe rewrude e yiiyan Almasiihu on.

¹⁴ Ko fii ko kanko woni buttu men on, on wadudo didoobe ben gooto, on libirido maadi ngayngu hee-dunoondi be ndin okkitirgol bandu makko ndun. ¹⁵ O mehindinii Sariya on e yamirooje mun den e farillaaji mun din fii yo o sincir ben dido aaden gooto keso humondirdo e makko. Ko nii o woni tabintinirde buttu, ¹⁶ o moyyintina hakkunde mabbe e Alla, kambe dido be wona bandu wooturu rewrude e *leggal altindiraangal ngal o wariri ngayngu ngal. ¹⁷ O ari, o waajii on onon wodditinoobe ben buttu, o waajii battiibe kadi ben buttu, ¹⁸ ko fii rewrude e makko en fow hiden mari naatirgal takko Baabaajo on e nder Ruuhu gooto.

¹⁹ Ko dun wadi, hinaa on jananbe hande kadi, maa tunjarankeebe, kono ko on jeydube e yimbe Alla ben, tawdaabe e suudu Alla ndun, ²⁰ darnaabe e hoore didol sahaabaabe ben e annabaabe ben, tawi ko Iisaa Almasiihu on tigi woni hayre nden ka sobbundu. ²¹ Ko e makko kala mahoodi yubbindiraandi no moyyiri bantorta, wona nokkuure hormorde fii Joomiraado on. ²² Onon kadi, hidon mahideede e makko fii no woniron wonunde nde kanko Alla o hodiri Ruuhu makko on.

Fii no Puulusa Feɲniniri Gundoo Alla on

3 Sabu dun, min Puulusa, oo kasoojo Iisaa Almasiihu on fii mon, onon be wonaa Yahuudiyanke ben, ² mido tanyinii, on nanii fii dee golle moyyere Alla, de mi halfinaa fii mon. ³ Ko feɲninaneede mi andiri gundoo on, wano mi windiri non e nder kongudi seedaaji. ⁴ E nder jangugol di, on waaway faamude hakkil ki mi hebi e telen-ma gundoo *Almasiihu on. ⁵ On gundoo feɲninananooka bii neddanke'en e diya jamaanuujii, wano Ruuhu Alla on feɲninirani non jooni sahaabaabe makko laabube ben e annabaabe ben ⁶ wonde: be wonaa Yahuudiyanke ben no kafidi e Yahuudiyankeebe ben ndondi wootiri, be bandu mun woni wooturu, tawdaabe e fodaari wootiri ndin e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on sabu Kibaaru Moyyo on.

⁷ Ko on Kibaaru Moyyo mi wontani kurkaadu sabu dokkal sulfu Alla mo mi yediraa bawgal doole makko den. ⁸ Ko min, oo burdo hayfude e hakkunde yimbe Alla ben fow yedaa ndee moyyere: dun ko yottingol e be wonaa Yahuudiyanke ben Kibaaru Moyyo fii ngalu Almasiihu ngu alaa kattudi ngun, ⁹ e feɲningol fensita no Alla, on Tagudo kala huunde, laatirnira ebboore gundoore mun suudinoonde gila law nden. ¹⁰ Dun, gila jooni, yo laamuujii din e bawde den ka kammuuli andu cende faamu Alla mawngu ngun, tippude e *moftal Alla ngal, ¹¹ hara ko no yaadiri e ebboore makko poomayankeere nde o laatirniri Iisaa Almasiihu Joomi men on, ¹² on mo hebirden hettaare fii no badoren Alla e nder hoolaare sabu gomdinal men ngal. ¹³ Awa kadi mido torii on wota maayu bernde hebu on sabu ko mi woni tampude fii mon kon, ko dun woni darja mon.

Fii Andugol Giggol Alla ngol

¹⁴ Ko dun wadi si mi jiccii yeeso Baabaajo on, ¹⁵ on mo beynguureeji wondi ka kammu e ka leydi din fow inniraa, ¹⁶ fii yo o yefu on, immorde e mangural makko tiidungal ngal, no tiidiredon ka berde mon bawgal Ruuhu makko on. ¹⁷ Yo Almasiihu on hodir ka berde mon gomdinal mon ngal, yo on tute kadi jii-ibinedon e nder giggol, ¹⁸ fii no onon e yimbe Alla ben fow waawiron faamirde ko hondun woni yanji giggol Almasiihu on e junndi maggol on e luggeendi maggol on e tooweendi maggol on, ¹⁹ e no andiron ngol giggol Almasiihu feyyitungol kala faamu, fii no heewiron ko woni e Alla kon fow. ²⁰ Ko kanko Alla, mo bawgal mun woni gollude e men on, waawi wadude buri ko toriden mo kon maa ko miijiden kon haa feyyita, ²¹ ko kanko mangural wonani ka moftal immorde e Iisaa Almasiihu on haa e jamaanuujii din fow haa poomaa. Aamiina!

Fii Wonugol Gooto ka Moftal Iisaa

4 Awa, mi wakkilini on, min oo kasoojo sabu humondiral an e Joomi on, wuurugol ngurndan yaadudan e noddandu ndu noddadon ndun, ² e nder yankinaare e no newori e yondinaare fow. Munpondirane e nder giggol. ³ Etee no tabintiniron pottal, ngal Ruuhu on yedata, e nder buttu yubbindirdo on on. ⁴ On fow on hebii Ruuhu gooto, on laatike bandu wooturu, wano tawiri non kadi hidon mari tama'u gooto mo noddadon fewndo noddadon on. ⁵ Ko Joomi gooto kadi woodi, e gomdinal gootal, e *lootannde maande kisiyee wootere, ⁶ e Alla gooto woodi, dun ko on Baabaajo fow, on Wondo dow fow e hakkunde fow e di fow.

⁷ Kono mo kala e men yedaama moyyere nden, embere dokkal ngal *Almasiihu on yedi en ngal. ⁸ Ko dun wadi si no wi'aa:

«O yawii ka asama,
o nabori maccube,
o wadanii yimbe ben dokke.» †

⁹ (E hin-le ko hondun «o yawii» firi si wonaa wonde o tippike haa ka nokkeeli burdi luggude ka leydi? ¹⁰ On non Tippido, ko on yawi e dow kammuuli din fow, fii hebbingol kala huunde.) ¹¹ Ko kanko yedi wobbe wonugol sahaabaabe, wobbe ben wonugol annabaabe, wobbe ben feɲninoobe Kibaaru Moyyo on, wobbe ben aynoobe e jannoobe, ¹² fii heblingol yimbe Alla ben fii gollleeji kurkagol ngol e fii tiidingol bandu Almasiihu on ^{††13} haa en fow yubbondiren e nder gomdinal ngal e andugol *Biddo Alla on, mawnen, wonen mokobaabe, haa hewten mawnannde tooweendi ko woni e Almasiihu on kon fow.

¹⁴ Dun, hande kadi en wontataa faybe yiilindirteebe, ruynirteebe kala noone janndeeji di yimbe ebbiri yoyre e kuude mabbe daynooje. ¹⁵ Kono, wowlugol goonga e nder giggol, en mawnay e kala huunde e telen-ma on

† 4.8 Zab. 68.19 †† 4.12 «Bandu Almasiihu on»
«moftal Almasiihu on».

wondo hoore, dun ko Almasiihu on. ¹⁶ Ko sabu makko tere *moftal wongal bandu makko ndun fottiri tiidi, humondiri moyya ka jokke, de ndu woni e mun. Ko dun wadi, nde teral kala wadiri no haanirani dun non, bandu ndun fow mawnay, hettoo e nder giggol.

Fii Ngurndan Kidʒan ɗan e Ngurndan Kesan ɗan

¹⁷ Awa e hino ko mi wi'ata on, mi andina on e innde Joomiraado on: On haanaa wuurirde han kadi wa be gomɗinaa ben, ben jokkuba mijooji mun mehi. ¹⁸ Mijooji mabbe ɗin ko nibbituɗi, ko be jananbe e ngurndan Alla ɗan, sabu majjere mabbe nden e yoorere mabbe bernde nden. ¹⁹ Be alaa leebol liimanaaku few, be jokkii jiiibaare, fii wadugol kala ko laabaa ko yubbondiri e himme.

²⁰ Kono onon, hinaa non andirdon Almasiihu on. ²¹ Bay pellet on nanii fii makko no wowlee, on jannama fii makko ko yaadi e goonga wondo e makko on, ²² haray hidon haani bortaade jikku mon feyyudo on e tagudi mon hindi ndin, dun ko on tuuniroowo on himmeeji faljinooji, ²³ accon ruuhuuji mon ɗin e hakki-laaji mon ɗin heyɗintinee, ²⁴ bornodon tagudi mon heyri ndi Alla tagiri mbaadi mun e nder peewal e laabal ko rimata goonga.

²⁵ Ko dun wadi ko yo on seedu e fenaande, mo kala e mon yo wowlan ɗimmo mun on goonga, ko fii ko en tere de bandu wooturu. ²⁶ Si on aru seyinde, wota on wadu junuubu, haray wota naange ngen mutu hidon tikki. ²⁷ Wota on jonnu Ibuliisa yolnde. ²⁸ Wujjaynoodo woo wota wuju han kadi, kono yo o gollir juude makko ɗen e nder nundal, o wada godɗun ko nafi, o okkora hatonjindo. ²⁹ Wota on accu kongol barmi-noowol woo yalta ka hunduko mon, kono wowlee kongudi moyyinaydi tun, addaydi nafa, wallaydi beya mawnugol ka nder gomɗinal, dun di waday ko moyyi e hedotoobe on ben. ³⁰ Wota on aanin Ruuhu Alla *Seniido on, on mo maandiniradon fii ndee palaande cottudi wonkii. ³¹ Yo kala metteede e tikkere e monee e sonko e hoyre e kala bonki iwu hakkunde mon. ³² Moyyondiree, yurmondiron, yaafondiron, wano Alla yaafari on non sabu Almasiihu on.

Fii Hakkunde Niwre e Ndaygu

5 Awa wonee pemboobe Alla wa faybe yidaabe, ² wuuron e nder giggol wano *Almasiihu on yidiri en non. O wattitii kanko tigi e sookeeje Alla fii wonangol en sadaka sakkaado wa angiri uurundi.

³ Wota jinaa e kala noone angal laabal maa himme maandine toode e hakkunde mon, bay dii piiji haananaa yimbe Alla ben. ⁴ Wota haalaaji bondi maa di aldaa e faamu wowle, hay non si ko awmagol, dun hinaa ko haani, kono yo Alla yette. ⁵ Ko fii, andee fota, kala jinoowo maa mo laabaa maa himmuɗo, e maanaa rewoowo sanamu, alaa gebal ka *laamateeri Alla e Almasiihu on.

⁶ Awa wota hay gooto ɗaynir on haalaaji mehi, bay ko fii dun tikkere Alla nden ardata e hoore murtube

ben. ⁷ Awa wota on kafidu e mabbe gebal woo. ⁸ Hari ko on nibe, kono jooni ko on ndaygu sabu humondiral mon e Joomiraado on. Awa wuuriree wa faybe ndaygu ngun, ⁹ ko fii ndaygu ngun no funtina kala noone moyyere e peewal e goonga. ¹⁰ Awa hakkilane e ko welata Joomiraado on kon. ¹¹ Wota on humondir e kuude meereje woo de nibe, kono feppinee fii majje. ¹² Ko fii ko ben yimbe wadata kon e gundoo no hersinii toode hay wowlugol. ¹³ Kono kala ko feepi ka ndaygu, yaltitay, ¹⁴ ko fii ndaygu ngun hentinay fow. Ko dun wadi si no wi'aa:

«Finu, yo an daaniido,
immo e hakkunde maybe ben,
Almasiihu on ndaygay e hoore maa.»

¹⁵ Awa wattanee yiila e ngurndan mon ɗan, hara on wuuriraali wa komoobe ben, kono ko wa jooma-faa-mu'en. ¹⁶ Awa wota on accu fajuhun woo feyyira on, ko fii palaade den ko bonde. ¹⁷ Ko dun wadi, wota on wonu faada-hakkilbe, kono faamee ko hondun woni faale Joomiraado on. ¹⁸ Wota on yaru haa mandilon, dun ko boylaare, kono hebbinoree Ruuhu Allaahu on. ¹⁹ Yewtiree beyti Zabuura e jaarooje e beyti hormordi. Beytanon, jaaranon Joomiraado on ka berde mon, ²⁰ saa'i kala yetton Alla, on Baabaajo, e kala huunde e innde Iisaa Almasiihu Joomi men on.

Fii Duhiiɓe e Sonnaabe mun

²¹ Doftondiree e dow teddingol Almasiihu on.

²² Onon kadi, yo sonnaabe, mo kala yo yankinano moodi mun wano yankinorani non Joomiraado on. ²³ Ko fii ko gorko woni hoore † debbo, wano Almasiihu on woniri non hoore †† *moftal ngal, ngal-le ko bandu makko, ko kanko woni dandoowo ngal. ²⁴ Wano moftal ngal yankinorani non Almasiihu on, yo mo kala e sonnaabe ben kadi yankinoran non moodi mun e di fow.

²⁵ Onon kadi, yo duhiibe, mo kala e mon yo yidu sonnaajo mun on wano Almasiihu on yidiri moftal ngal non, haa o okkitiri hoore makko fii maggal. ²⁶ O wadiri dun fii no ngal wonira ngal Alla e hoore *labbinirgol ngal lootirgol ndiyan e daaluyee on, ²⁷ fii feppinoygol ngal moftal darjungal e makko, hara ngal aldaa e waadere woo e pudagol e huunde ko nandi e dun, kono hara ko laabungal, ngal aldaa e ella. ²⁸ Wano non kadi, duhiibe ben haani yidirda sonnaabe mun ben wa balli mabbe ɗin tigi. Kala on yidudo sonnaajo mun on, haray no yiditii kapun tigi. ²⁹ Ko fii hay gooto anataa bandu mun ndun, kono o pamminay ndu, o dankoo wano Almasiihu on wadirani *moftal ngal non. ³⁰ Ko fii ko en tere bandu makko.

³¹ «Ko dun wadi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e beyngu mun, onsay kambe dido be wona gooto.» ‡

³² On gundoo no mawni, kono ko hakkunde Almasiihu on e moftal mun ngal mi woni ebbindirde dun. ³³ Ko heddi kon, yo mo kala e mon yidir sonnaajo mun on

† 5.23 Maa: «hooreejo». †† 5.23 Maa: «hooreejo». ‡ 5.31 Fud. 2.24

wa hoore mun, awa kadi yo sonnaajo on teddin moodi mun.

Fii Faybe e Mawbe mun

6 Onon kadi faybe, doftée mawbe mon ben sabu Joomiraado on, ko fii dun ko ko feewi. ² Ko fii «Teddin yumma maa e ben maa», † ko yamiroore aranere nden non wondude e fodaari, ³ fii no ontigi malira, o heba duubi buy ka hoore leydi.

⁴ Onon kadi non, yo baabiraabe, wota on mettin berde faybe mon ben, kono ne'iree be waajagol be, eltira laawol Joomiraado on.

Fii Jiyaado e Jeydo dun

⁵ Onon kadi, yo jiyaabe, doftée jeybe on jeyal adunayankewal ben e nder kulol e teddungal, e hoore bernde laabunde, wano doftordon *Almasiihu on non. ⁶ Dun non, hara hinaa e gite mabbe tun, maa wano welirta yimbe ben non, kono wa kurkaadi Almasiihu on, wadiroobe faale Alla on berde mun den fow. ⁷ Golliranon be anniyee moyyo wa si tawii ko Joomiraado on wondon gollande, hara hinaa yimbe ben, ⁸ e hoore andugol, kala jiyaado maa dimo, Joomiraado on yoboyay mo embere moyyi di o wadi din.

⁹ Onon non kadi, yo rimbe, wadiiree wano non e telen-ma jiyaabe mon ben, reenodon e kambugol, e nder andugol wonde Jeydo be on e Jeydo on on no ka kammu, awa kadi yeeso makko gidaale alaa.

Fii Bornagol Aalaaji Iwrudi ka Alla

¹⁰ Ka rawnoode, awa dolnoree Joomiraado on e bawgal makko tiidungal ngal. ¹¹ Bornodon aalaaji Alla din fow, fii no waawiron catorde dartoo pehe Ibuliisa den. ¹² Tippiro men ngon wonaa hakkunde men e bandu e yiyan woni, kono ko hakkunde men e laamuuji din e

mbawdijji din e laamuuji oo aduna wondo e nder nibe e mbawdijji ruuhuuyankeeji bondi din ka kammuuli.

¹³ Ko dun wadi si mi wi'ay on: yettee aalaaji Alla din fow, fii no waawiron dardorde tuma palaande bone nden aroyi woo, e fii no waawiron darorde tabita bawto wadugol fow.

¹⁴ Awa daree catodon. Yo goonga on wonu dattol keeci mon din, peewal ngal wona dolokke mon hiwitorde on. ¹⁵ Yo pade mon den wonu hebulaare iwrunde e Kibaaru Moyyo yedoowo buttu on. ¹⁶ E nder kala huunde, jogoree gomdinal ngal wa hiwitorgo, ngo waawoton danninirde ndagaaje yiite Ibuliisa den fow. ¹⁷ Hippodon kadi kunnawal kisiyee ngal, jogodon kaafa Ruuhu on, kan-le ko daaluyee Alla on. ¹⁸ Saa'i kala torodon wano Ruuhu Allaahu on woni ardorde on non e kala noone torndeeji, landodon ballal Alla, findinon hakkillaaji mon din fii dun, duumodon e dun fota, toranodon yimbe Alla ben fow.

¹⁹ Toranodon mi min kadi, fii, nde mi udditi hunduko an kon woo, yo mi yede kongudi fii yottingol gundoo Kibaaru Moyyo on e nder cuucal. ²⁰ Ko fii on Kibaaru Moyyo mi wonani nulaado e nder jolokooje. Toranodon mi kadi no mi yewtira pellital, wano haaniran-immi non.

Fii Salminaango ngon ka Rawnorde

²¹ Tikiiki, oo musiddo men yidaado, kurkaadu holniindu e nder golle Joomiraado on, o humpitoyay on no mi fewndori e ko mi woni wadude kon. ²² Ko wadi si mi immi mo haa e mon, ko fii no andiron no men fewndori, e fii yo o buttin berde mon den.

²³ Yo buttu e giggol yede musibbe ben, wondude e gomdinal, immorde e Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi on. ²⁴ Yo moyyere wonan kala yidirdo Iisaa Almasiihu Joomi men on, giggol ngol bontataa.

† 6.2 Egg. 20.12

FILIPII

1 Immorde e an min Puulusa e Timotee, menen dii kurkaadi Iisaa Almasiihu on, haa e yimbe Alla humondirbe e Iisaa Almasiihu on fow ka saare Filipii, e ardotoobe *moftal ngal e wallitotoobe ngal ben.

² Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baa-ba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Puulusa Du'orani be Filipii ben

³ Mido jarnude Alla an on saa'i kala nde mi anditi fii mon. ⁴ Saa'i kala nde mi torantoo on on fow, ko e nder weltaare mi tororta, ⁵ sabu ko kafidudon e amen fii Kibaaru Moyyo Iisaa Almasiihu on kon, gila pande mi hewti ka mon haa hande. ⁶ Mido felliti, Alla, on Fuddido kuugal moyyal e mon, jokkay timmingol dun haa pande ardu Iisaa Almasiihu on.

⁷ No haani ka mi miijorana on nii, ko fii mido wadi on ka bernde an. Ko fii on fow ko on kafidube e an sulfu Alla on, woni e nder ko mi sokaa kon, woni ko mi darantoo Kibaaru Moyyo on kon, mi haqinqina mo.

⁸ Ko fii Alla no seeditanoo mi wonde mido yidi on on fow wano Iisaa Almasiihu on yidiri on non.

⁹ Ko mi torantoo on, ko yo giggol mon ngol burtu beydaade, e nder gandal e faamangol ko woni woo.

¹⁰ Dun, on waaway taskaade, anda ko buri moyyude kon, fii no laatoron be bernde laabunde e be felnaaki pande ardu *Almasiihu on, ¹¹ heewube kuude feewude iwruude e Iisaa Almasiihu on fii mangu e mantoore Alla.

Fii no Sokeede Puulusa nden Bantiri fii Kibaaru Moyyo on

¹² Mi faalaa yo on andu, yo musibbe an, ko hebunoo mi kon wallii fii no Kibaaru Moyyo on bantora. ¹³ Ko dun wadi, gila e bee suufaabe lando on, haa nabani hen fow, bangii wonde ko fii Almasiihu on mi sokiraa.

¹⁴ E nder ko mi sokaa kon, burbe ben e musibbe ben burtii hoolaade Joomiraado on, be beydi suusude fii fenningol daaluyee Alla on e baawo kulol.

¹⁵ Ko goonga, wobbe ben no waajorde fii Almasiihu on nawliigu e monee, kono wobbe ben ko e hoore anniyee moyyo woni wadirde dun. ¹⁶ Ben non no wadirde dun giggol, e hoore andugol wonde mi wadaama haqinqinoowo Kibaaru Moyyo on. ¹⁷ E hin-le, ben wonbe banginirde fii Almasiihu on haasidi, anniyeeji mabbe din hinaa laabudi, hibe miiyii beyditude satteende e hoore ko mi sokaa kon.

¹⁸ No wa'i woo ko seeda hitti. Woni ko e anniyeeji moyyi maa si ko e anniyeeji bondi, min mi weltike, mi weltoto kadi, bay fii Almasiihu on waajaama. ¹⁹ Ko fii

mido andi, dun wontanay lan kisiyee sabu torndeeji mon Alla din e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu on. ²⁰ Faale an tiidudo on e tama'u an on ko ko tawi kon mi hersirtaa hay huunde, kono gila doo haa poomaa, mi geray no Iisaa Almasiihu on mawniniree e an min e nder hoolaare tiidunde, woni non ko e nder ngurndan an dan, woni ko e nder mayde an nden. ²¹ Ko fii min, ko Almasiihu on woni ngurndan an dan, mayde nden ko tono e an. ²² Kono si mido wuuri e oo aduna, dun mi waaway gollude golle nafooje. Ko hondun mi haani subaade? Mi andaa! ²³ Ko fii mido poodeede e cende den didii non. Mido mari faale yahugol tawtoya Almasiihu on, ko dun buri moyyude. ²⁴ Kono ko si mido wuuri buri wondande on e nafa. ²⁵ Ko fii mido andi, mido felliti mi luttay, mi wona moggo mon on fow, fii bantal mon ngal, e fii weltaare mon nden ka nder gomdinal. ²⁶ Dun, haray mantoore mon nden e fee Iisaa Almasiihu on beydoto sabu an nde mi yiltitoyii ka mon. ²⁷ Ko woni tun, woniree e noone no haanirani Kibaaru Moyyo Almasiihu on. Woni mi aru yi'ugol on, woni mi araali, yo mi nanu tun no wowlee fii mon wonde hidon tabiti e miijo wooto, tippiranon gomdinal Kibaaru Moyyo on e nder anniyee gooto, ²⁸ hara on jabaali hulbinireede huunde immorde e aybe ben. Dun wonanay be maande halkagol mabbe ngol, kono onon dun wonana on maande kisiyee mon on, dun ko immorde e Alla. ²⁹ Ko onon yedaa moyyere sabu Almasiihu on, hinaa non gomdingol mo tun, kono ko tampangol mo kadi. ³⁰ Jooni on wakkilike tippiro ngo mi woni e mun ngon, ngon tippiro ngo yi'unodon mido tippiree, e ngon ngo wondon nanude mido tippiree haa jooni.

Fii Nemingol Iisaa e nder Yankinaare makko nden

2 Nde tawnoo on hebii wakkilineede sabu Iisaa Almasiihu on, e dankeede e nder giggol, e mbeldigal, e yurmeende, e jokkere endan e nder Ruuhu Allaahu on, ² timminiree weltaare an nden hebugol miijo wooto, e nder giggol gootol e fondo wooto e anniyee gooto. ³ Wota on warru huunde haasidi maa manti mehi, kono e nder yankinaare jogoron heddiibe ben wa burbe on. ⁴ Doo e yo mo kala e mon wattan yiila e fii ko nafata dun kon, wattanee yiila e ko nafata beya kon kadi. ⁵ Wadon e mon miijo wonnoongo e Iisaa Almasiihu on ngon:

⁶ Dun ko on mo mbaadi mun woni ndi Alla, kono o habbitaaki fotugol e Alla,

⁷ kono o tippini hoore makko,

o yetti mbaadi maccudo
 e hoore nandintinagol e neddanke.
 Bawto tawdegol e noone neddanke,
⁸ o jippini hoore makko,
 o doftii haa e mayde,
 hay maayugol e *leggal altindiraangal.
⁹ Ko dun wadi si Alla towni mo
 ka buri toowude ton,
 o yedi mo innde burnde mawnude inde den fow,
¹⁰ fii kala ko tagaa
 ko woni ka kammuuli e ka hoore leydi e ka nder ley-
 di
 yo jicco e innde Iisaa,
¹¹ e yo kala denngal qirrito
 wonde Iisaa Almasiihu on ko Joomiraado
 ka mangu Alla Baabaajo on.

Fii Wa'ugol wa Koode

¹² Jooni non, yo yibbe an, nde tawnoo hidon duumi e doftaare, golliree kisiyee mon on e nder kulol e teddungal, hara hinaa e yeeso an tun, kono yo burtu e baawo an. ¹³ Ko fii ko Alla woni wadude e mon faale on e huuwingol on ko yaadi e ebboore makko moyyere nden.

¹⁴ Wadiree fow e baawo dukugol e yeddondiro, ¹⁵ fii no laatoron laabube be felnaaki, e no woniron faybe Alla be felnaaki e hakkunde nguu jamaanu bonngu boyliingu, ngu jalbirdon e hakkunde mun wa koode e oo aduna, ¹⁶ jogiibe daaluyee ngurndan dan. Dun, on wonanoyay lan be mi mantorta pande ardu *Almasiihu on, dun haray wonanii lan seedee ko mi jindi kon e ko mi tampi kon wonaali meere.

¹⁷ Hay si tawii mi wonay sadaka hibbanteedo Joomiraado on fii timmingol sadaka mon on e kurkagol mon ngol immorde e gomdinal mon ngal, haray mido weltii, mido weltodi kadi e mon on fow. ¹⁸ Onon kadi weltoree wano non, weltodon e an!

Fii Timotee e Epafruuditu

¹⁹ Mido tanyinori Iisaa Joomi on nelugol Timotee haa e mon ko neebaa, fii no mi wakkilora min tigi sabu din kibaaruuji di mi hebirta on. ²⁰ Ko fii hay gooto aani-ranaa on wa an si hinaa kanko Timotee. ²¹ Ko fii fow ko nafa mun on woni dabubude, hinaa nafa wondo e Iisaa Almasiihu on. ²² Kono hidon andi ko honno Timotee banginiri fii mun, e no men gollidiri fii Kibaaru Moyyo on, wa paykun wonkun moggo ben mun. ²³ Awa, mido tanyinii nelugol mo haa e mon, nde mi humpitii ko laabi fii ko heboytammi kon woo. ²⁴ Awa kadi mido hoolori Joomiraado on, wonde min tigi mi yahay ko neebaa.

²⁵ Mido tanyinii no moyyi ka mi nelta e mon oo musidfo an, wondidfo an e golle e tippiro, wi'eteedo Epafruuditu, mo nelunodon e an, jonnordon piiji di mi handi. ²⁶ Himo wuldaa on fota, on fow, awa kadi himo aani fota fii ko humpitidon fii nawnaare makko nden kon. ²⁷ Ko goonga, o nawnuno haa moggo mayde,

kono Alla yurmaa mo, hinaa kanko tun non o yurmaa, kono min men, fii wota mi hebu sokola e hoore sokola. ²⁸ Awa mi neltanii on mo e hoore hawjere tiidunde fii yo on weltor yi'ugol mo, e no min kadi sokola an on duytora. ²⁹ Jabbee mo e innde Joomiraado on, wondude e weltaare timmunde, teddinon kadi sifa ben yimbe. ³⁰ Ko fii, ko sabu golle Almasiihu on o eppirnoo mayde, fewndo o weebitunoo ngurndan makko dan, fii gollangol lan golle de onon tigi on waawaano.

Fii Peewal Haqiiqawal ngal

3 Ka rawnoode, yo musibbe an, weltoree Joomiraado on. Ko fii tampintaa lan ka mi fillitoo windangol on, ko fii dun ko ko dandata on. ² Awa reenee e dawaadi din, reenodon e golloobe bonbe ben, reenodon e barajeliibe ben. ³ Ko fii, sunninaabe tigi-tigiibe ben ko enen, enen bee rewiroobe Alla Ruuhu makko on, enen bee mantorbe Iisaa Almasiihu on, enen bee be hooloraa bandu mun. ⁴ E hin-le min kadi, mido waawunoo fawude hoolaare an nden e bandu an ndun.

Si tawii godfo no sikka no waawi fawude hoolaare mun nden e bandu mun, min kadi mido waawi ko buri dun. ⁵ Ko fii mi sunninano ka jalaaande jeetatabere. Ko mi jibinannde *Isra'iila ka bolondaa *Buniyamiinu, yi-iyani *Aabiryanke tigi. Fii telen-ma ka teddingol Sariya Muusaa on, mido tawdanoo e *Fariisiyaabe ben. ⁶ Hakkee ko mi himmunoo, mi cukkotonoo gomdinbe Iisaa ben, e ley yamiroore Sariya on, tawi mi felnaaki.

⁷ Kono ko wonannoo mi tonoo kon, mi jogori dun wa meere sabu *Almasiihu on. ⁸ Awa kadi mi jogorii fow wa meere e nder ebbindirgol dun e gandal mawngal fii Iisaa Almasiihu on, on Joomi an. Ko sabu makko mi tertori piiji din fow, mi jogori di fow wa tuude, fii no mi hebira Almasiihu on, ⁹ e no mi humondirira e makko. Hinaa sabu kuude an den maa sabu doftagol Sariya Muusaa on wadi si ko mi feewudo, kono ko sabu gomdingol Almasiihu on wadi si ko mi feewudo, dun ko ngal peewal iwrungal ka Alla, sabu gomdinal.

¹⁰ Faandaare an nden ko andugol mo kanko Almasiihu on, anda bawgal immintineede makko nden, mi hawtida e makko tampereji makko din, mi wa'a wa makko ka mayde makko, ¹¹ e dow tama'u immintineede e hakkunde maybe ben.

Fii Wakkilanagol Timmoode nden

¹² Hinaa fii mi hebi ko mi faandanii kon, maa mi hewtii ka timmoode, kono mido jokki jaarugol yeeso fii no mi hendoroya kon ko Iisaa Almasiihu noddirimmi fii mun. ¹³ Min tigi non, yo musibbe an, mi tanyinaaki wonde mi hendike dun taho. Kono mido wadi huunde wootere: yejjitugol fii ko feyyi kon, poodanoo ko woni yeeso kon. ¹⁴ Mido dogande timmoode nden, fii no mi hebira njoddi ndi Alla noddiri en fii mun ka kammu ndin rewruude e Iisaa Almasiihu on.

† 3.2 Ben «barajeliibe»

¹⁵ Enen mokobaabe e gomdinal ben fow, heben sifa ngoo miijo. Si tawii non e tobbe goo hidon mari miijooji luutondirdi e dundoo, haray Alla banginanay on fii nden tobberere don. ¹⁶ Ko woni tun, bay en ardii haa doo, yaaden yaadu wooturu.

¹⁷ Wonee nemboobe lan, yo musibbe. Yetton misal e ben wuurirbe wano men wuuriri non. ¹⁸ No woodi duudube wonirbe ngayngu *leggal altindiraangal Almasiihu on ngal. Mi wowlanii on dun soono woo. Jooni kadi, mido wowlude dun e hoore mido wulla. ¹⁹ Sakki-toode mabbe nden ko halkagol, ko deedi mabbe din woni alla mabbe on, hiibe wadi darja mabbe on ka hersinta be, awa kadi ko fii piiji oo aduna tun be miijoo-too. ²⁰ Enen, ko en jeyaabe ka aljanna ka Dandoowo mo habborden hawjere on iwata ton, dun ko Iisaa Almasiihu Joomi on, ²¹ on wayliroyoowo balli men lo'udi din bawgal makko waawayngal yankingol kala huunde e ley makko ngal, o nandintina di e bandu makko darjundu ndun.

4 Ko dun wadi, yo musibbe an yidaabe, be mi wuldaa fota, onon be tawata ko weltaare an e *meetelol an, tabitiree nii, niibon e Joomiraado on, yo yibbe an.

Fii Yamirooje e Wakkilande

² Mi torike Afuudiyata e Sinitiiki, mi jeeji, yo be wadu sabu Joomiraado on be nantondira. ³ An men, yo mo mi gollidata, sella-findeejo, mi torike ma wallitagol bee rewbe wallube lan tippirde fii yottingol Kibaaru Moyyo on, wondude e Akilimandu e beya be mi gollidata fow, be tawata inde mun no windii ka deftere ngurndan.

⁴ Weltee saa'i woo e nder humondiral mon e Joomiraado on, mido fillitaade kadi, weltee! ⁵ Yo yimbe ben fow andu newaare mon nden, ko fii Joomiraado on ko Badiido. ⁶ Wota on aanu huunde, kono e kala huunde weebitirane e Alla faaleeji mon din toragol mo, landoo mo ballal, weltanoo mo. ⁷ Dun, buttu ngu Alla yedata, feyyitungu kala faamu ngun, hiway berde mon den e miijooji mon din e nder humondiral mon e Iisaa Almasiihu on.

⁸ Ko heddi kon, yo musibbe an, kala ko tawata ko goonga, kala ko wondi e teddungal, kala ko feewi, kala

ko laabi, kala ko labaa, kala ko handi e kuljeede, kala ko buri moyyude, e kala ko handi e mantoore, yo dun wonan miijo mon ngon keyee. ⁹ Awa, ko andirdon mi kon, e ko hebirdon mi kon, e ko nanudon mido wowla kon, e ko yi'udon mido wada kon, wadee dun. Dun, Alla Jom buttu on wonday e mon.

Fii no Puulusa Weltorani be Filipii ben

¹⁰ Mido weltanii Joomiraado on fota, sabu ko wurnitudon nafa mon fii an kon. Hari hidon wondi e on nafa, kono hari feere nden no njakkiri on. ¹¹ Wonaa fii mido njakkiraa wadi si mi wowlu dun, ko fii mi ekkitike yondinorgol no mi fewndori non. ¹² Mido waawi wuurude e nder billaare, wano tawiri non kadi mido waawi wuurude e nder maral. E di fow e hen fow mi ekkitike gundoo weltagol, woni e nder haarannde maa e heege, woni e nder maral maa e njakkireede. ¹³ Mi waawii fow sabu on Tiidindo lan. ¹⁴ Kono on wadii ko moyyi tawdegol mon e tampereeeji an din.

¹⁵ Onon be Filipii ben tigi hidon andi, ka fudfoode waajagol an fii Kibaaru Moyyo on ka mon, bay mi iwii Masedonii, hay *moftal gootal wallindiraali e an ka banje jonnugol e hendagol si wonaa ngal mon ngal. ¹⁶ Ko fii, fewndo mi wonnoo ka saare Tesalonii, on neldanno buri nde wootere ko mi handi e mun. ¹⁷ Hinaa fii ko dokkal mi wonnoo dabude, kono ko mi woni dabude ko yo tonogolle mon den beydo. ¹⁸ Mi hendike ko neldudon mi kon e juude Epafuuditu. Jooni mi hebii ko mi handi e mun kon haa feyyitii. Dokkal mon ngal no wa'i wa angiri ndi urngol moyyol, wa sadaka mo Alla jabi, hara ko waalaniido mo. ¹⁹ Immorde e ngalu e darja Alla an on sabu Iisaa Almasiihu on, o okkay on kala ko handudon. ²⁰ Yo mangural wonan Alla, Baaba men, haa poomaa. Aamiina!

Salminaango fii Waynitagol

²¹ Salminanee lan kala aaden Alla humondirdo e Iisaa Almasiihu on. Musibbe be mi wondi ben salminii on. ²² Yimbe Alla ben fow salminii on, tintinii bee jeyaabe e nduu suudu oo lando mawdo Roomu on. ²³ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi on wonu e berde mon.

KOLOOSI

1 Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, wondude e oo musidfo men wi'eteedo Timotee, ² haa e mon onon, bee musibbe amen humondirbe e *Almasiihu on, gomdinbe wonbe Koloosi, sella-findeebe. Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men.

Fii no Puulusa Jarniri Alla

³ Meden duumi e jarnugol Alla, on Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, e nder ko men torantoo on kon. ⁴ Ko fii men nanii fii ko gomdindon Iisaa Almasiihu on kon no wowlee, e giggol ngol yidudon yimbe Alla ben fow ngol, ⁵ sabu tama'u mo maranadon on ka kammu, on mo daaluyee goongaajo on andinnoo on fii mun, dun ko Kibaaru Moyyo ⁶ hewtudo ka mon on. Ko wano o woni wadirde batte, o laya e aduna on fow non, ko wano non o woni wadirde batte e hakkunde mon gila pande nanudon andudon moyyere Alla nden e nder goonga on, ⁷ bawto Epafaraasi, oo gido amen e gollidoowo e amen, hewtinde on dii janndeeji. Himo wonani on golloowo sella-findeejo e telen-ma Almasiihu on, ⁸ awa kadi o banginanii men fii giggol ngol Ruuhu Allaahu on wadi e mon ngol. ⁹ Ko dun wadi, menen kadi, gila pande men humpitii dun, meden duumii e toranagol on Alla, e toragol yo on hebbine gandal fii faale makko on, wondude e kala faamu e hakkil iwrudun e Ruuhu Allaahu on, ¹⁰ fii no wuuron noone no hawrirani Joomiraado on, e no welira mo e kala noone, ngurndan mon dan rima kala noone kuude moyye, beydodon e andugol Alla, ¹¹ bawgal mangu makko ngun tiidina on e kala huunde, fii no woniron njarniibe e mupniibe, ¹² e hoore hidon jarnira Baabaajo on weltaare, on Wawnudo on hebugol gebal ka ndondi ndi o marani gomdinbe ben ka laamateeri ndaygu, ¹³ on Jattindo en mbawdi nibe den, † o addii en ka laamateeri Bidfo makko yidaado on, ¹⁴ on mo hebirden cottudi wonkii e yaafuyee junuubaaji.

Fii Bural Iisaa ngal

¹⁵ Ko on Bidfo woni mbaadi Alla mo yi'otaako on, ko kanko woni afo e hoore kala ko tagaa. ¹⁶ Ko fii ko e makko kala huunde tagiraa ka kammu e ka hoore leydi, ko yi'otoo e ko yi'otaako, dun ko julle laamu e laamuuji e hooreyaagal e bawde, fow ko e makko tagiraa, e fii makko kadi tagiraa. ¹⁷ Ko kanko adii kala huunde, e kala huunde ko e makko woniri. ¹⁸ Ko kanko woni

hoore bandu ndun, dun ko *moftal ngal. Ko kanko woni Fuddoode nden, e adaado immintineede e hakkunde maybe ben, fii no o wonira Arano e di fow. ¹⁹ Ko fii welii Alla ka ko woni e Alla kon fow wona e Almasiihu on, ²⁰ e moyyintinirgol fow e makko kanko tigi, ko woni ka hoore leydi kon e ko woni ka kammu kon, e nder wadugol buttu rewruude e yiyan makko hibbaadan dan ka hoore *leggal makko altindiraangal.

²¹ Onon kadi, bee wodditinoobe Alla e aybe makko sabu miijooji mon din e kuude mon bondé den, ²² jooni non ko mayde bandu makko ndun o moyyintiniri hakkunde mon e makko, fii no laatoron yeeso makko kanko Alla laabube, be aldaa e ella e be felnaaki, ²³ kono non, ko si tawii hidon duumii e gomdinal ngal, hidon tabintinaa, niibinaa e maggal, hara on wodditaaki tama'u mo hebirdon Kibaaru Moyyo mo nanudon on. On Kibaaru feppinanaado kala tagaado ka ley kammu, ko on min Puulusa mi wonti kurkaadu mun.

Fii no Puulusa Yangorani Moftal ngal

²⁴ Jooni mido weltii e nder tampereaji an din fii mon. Ko fii, e an min, mi timminirii bandu an ndun ko njakkunoo e tampereaji Almasiihu on, fii bandu makko ndun, ndun-le ko moftal ngal. ²⁵ Ko ngal moftal mi wonani kurkaadu, wano Alla nelirimmi non fii feppinangol on daaluyee makko on e ko woni e mun kon fow, ²⁶ dun ko on gundoo neebunoodo suudaade e nder jamaanuujii din fow, kono jooni o feppinanaama laabube makko ben, ²⁷ ben be Alla faalaa andinde ko hondun woni ngalu mangu on gundoo e hakkunde leyyi din fow. Ko woni on gundoo: Almasiihu on no e mon, ko dun woni tama'u mangu ngun. ²⁸ Ko on men woni feppinde fii mun e nder hajagol, janna kala neddo e dow faamu timmungu, fii no kala neddo laatora mokobaa e nder humondiral e Almasiihu on. ²⁹ Ko dun mi woni gollande, e nder tippirgol e doole makko wonde gollude e an no tiidiri den.

2 Awa, mi faalaa yo on andu ko tippiro hongo mi rondii fii mon, onon e bee be Laa'udiisa e be yi'aali lan haa hande ben. ² Dun ko fii no berde mabbe den wakkilora, e no be tamondirira e nder giggol, be heba kala ko woni e pellital heewungal iwrungal e faamu, fii andugol gundoo Alla on, dun ko *Almasiihu on tigi, ³ on mo ngaluuji faamu ngun e gandal ngal fow suudii e mun. ⁴ Ko mi wi'iri dun, ko fii wota hay gooto faljinir on yewtereaji weldi. ⁵ Ko fii, si tawii mi tawdaaka e mon e bandu, kono haray mido wondi e mon ka

† 1.13 «Mbawdi nibe den»

bernde, mido weltori yi'ugol nanondiral yaadungal wongal hakkunde mon ngal, e tiideendi gomdinal mon ngal e telen-ma Almasiihu on.

Fii Hebirgol Almasiihu on Ngurndan Heewudan

⁶ Nde tawnoo on jabii Iisaa Almasiihu on wona Joomi mon, awa duumee e humagol e makko. ⁷ Iree dadi mon din e didoodi mon ndin e makko, tabiton e nder gomdinal ngal wano janniradon non, wonon heewube jarnugol.

⁸ Reenee, wota hay gooto e mon hiile, nangiree faamu neddanke e dayni meereji immorde e aadaaji neddanke e mbawdiji adunyankeeji, di tawata wonaa e Almasiihu on iwri. ⁹ Ko fii allankaaku Alla ngun fow no e neddankaaku Almasiihu on, ¹⁰ awa kadi on wonii timmube e kala huunde e nder yubbondiral mon e makko, dun ko on Wondo yeesoojo kala laamu e kala bawgal. ¹¹ Ko e nder humondiral mon e makko kadi sunniradon *sunninannde nde wadiraaka juude neddanke, kono hara ko sunninannde nde Almasiihu on wadi nden, dun ko boorugol bandu junuubankeeru ndun. ¹² On surridaama e makko, e nder *looteede maande kisiyee, on immintindaama e makko sabu ko gomdindon bawgal Alla ngal kon, on Immintindo mo e hakkunde maybe ben. ¹³ Onon, be tawata maayiino sabu bonnereji mon e sabu angal sunninelgol mon, kanko Alla o wurnitidii on e Almasiihu on. O yaafanike en bonnereji men din fow. ¹⁴ O montii derol pamaale windanoongol e hoore men ngol, ngol ngol tawata yamirooje mun no njannani en, o ittiri ngol fempugol ngol ka *leggal altindiraangal. ¹⁵ O boorii laamuuji din e bawde den, o weebitii de e kene e yeeso fow e nder foolirgol de leggal altindiraangal ngal.

¹⁶ Awa ko dun wadi, wota gooto jaawu on fii ko naamoton kon e ko yaroton kon, maa fii juldeere, maa lewru heyru, maa palaade fowteteede e mun den. ¹⁷ Dun fow ko dowdi piiji aroyaydi din, kono haqiiqa on ko di Almasiihu on din. ¹⁸ Wota on jabu ben yimbe yidube yankinorde tampingol bandu ndun e rewugol malaa'ika hippoo on mbuupaari mon ndin. Sifa ben yimbe ko hoolorbe koydi mun. Hibe hebbinora mawnintinaare nde alaa nafa, immorde e miijooji neddanke, ¹⁹ edii be humaade e Hooreejo on, on mo bandu ndun fow jogondiriri sabu mun, fottiri jokke den e dadi din, mawni no Alla yidiri non.

Fii Wuurugol e nder Humondiral e Almasiihu on

²⁰ Nde tawnoo on maayidiino e Almasiihu on, on sertii e dii mbawdiji adunyankeeji, ko hondun jabanton be fawa on dii aadaaji, wa si tawii hidon wuuran aduna, ²¹ dun ko «wota a meemu dundoo!», «wota a mettu dundaal!», «wota a foppo duntoo!» ²² Dii aadaaji fow si huutoraama ko di bontaydi, bay ko di yamirooje e janndeeji neddanke. ²³ Pellet, ko goonga, din aadaaji no nandi e faamu, bay hidi catii e dewal anniyaangal immorde e neddanke, e yankinaare e yangugol bandu, kono di alanaa neddanke no o wawtora hoore makko.

Fii Booragol Kuude Bonde den, Borno Kuude Moyye den

3 Bay non on wurnitidaama e *Almasiihu on, haray dabbee piiji wondi ka dow din, ka Almasiihu on joodori ka sengo jaamo Alla ton. ² Mijee fii ko woni ka dow kon, hara hinaa fii ko woni ka hoore leydi kon. ³ Ko fii on maayii, ngurndan mon dan no suudii e Almasiihu on ka Alla. ⁴ Awa, nde Almasiihu on, dun ko ngurndan mon dan, feepiti, haray on feepiday e makko ka mangural.

⁵ Awa waree piiji adunyankeeji wondi e mon din, dun ko wano: jinaa e angal laabal e himmeeji e faaleeji bondi e miile, (ko fii miile ko rewugol sanamu). ⁶ Ko dun addata tikkere Alla nden e hoore murtube ben. ⁷ Ko nii wuurirnodon oya tuma, wa fewndo junuubu ardinoo ngurndan mon dan. ⁸ Kono jooni non, onon kadi bugitee dun fow: dun ko tikkere nden e monee on e hunyeendi ndin e hoyre nden e haalaaji bondi yaltaynoodi e kundule mon din. ⁹ Wota on fenindiran, onon bee bortii be tagu hinngu ngun e kuude mun, ¹⁰ bornii tagu hesu heydintinaangu e noone mbaadi on Tagudo ngu, fii no waawiron mo andude haa timma. ¹¹ Don alaa *Gereekyankeejo maa *Yahuudiyankeejo, maa sunninaado maa mo sunninaaka, maa lepol ngol finaa maa lepol kaana-jikkuwol, maa maccudo maa dimo, kono ko Almasiihu on woni fow, woni e fow.

¹² Bay ko on subaabe Alla, laabube, e yidaabe makko, bornee yurmeende tiidunde e moyyuki e yankinaare e newaare e yondinaare. ¹³ Mujjondirane, yaafondiron si tawii goddo no mari ko wullitoo e hoore oya. Wano Almasiihu on yaaforani on non, onon kadi wadiree wano non. ¹⁴ Kono, e hoore dundoo fow, bornee giggol, sabu ko ngol yubbindirita haa timma. ¹⁵ Yo buttu Almasiihu ngu noddiradon fii wonugol bandu wooturu ngun ardo berde mon den. Wonee anditanoobe. ¹⁶ Yo kongol Almasiihu on hebbin berde mon den. Jannindiree, hajondiron e dow faamu fow e nder ko beytiranton Alla beyti Zabuura e jaarooje e beyti hormordi, yettiron Alla beytirangol mo berde mon den fow. ¹⁷ Kala ko wadoton, e kongol maa e kuugal, wadee fow e innde Iisaa Joomi on, e jarnirgol mo Alla Baabaajo on.

Fii no Beynguure Almasiiaabe Haani Wonirde

¹⁸ Rewbe, mo kala e mon, yo yankinano moodi mun, wano hawrirani Joomiraado on non. ¹⁹ Onon kadi worbe, mo kala e mon yo yidu beyngu mun, hara on hunyanaali be.

²⁰ Onon kadi faybe, doftee mawbe mon ben e di fow, ko fii dun no wela Joomiraado on. ²¹ Onon kadi baabi-raabe, wota on mettin berde faybe mon ben, fii wota berde mabbe maayu.

²² Onon kadi yo jiyaabe, doftee jeybe on jeyal adunyankewal ben e di fow, hara hinaa non e gite mabbe tun, wa si tawii on dabbay woni no yimbe ben yidira on, kono hara ko bernde laabunde e nder kulol

Joomiraado on. ²³ Kala ko wadoton, wadiree dun ittiri wonkii mon kin fow, wa si tawii ko Joomiraado on wondon wadande, hara hinaa yimbe ben, ²⁴ e hoore andugol mon on hebiray Joomiraado on ndondi wa ngeenaari. Ko Almasiihu Joomi on wondon kurkanaade. ²⁵ Ko fii kala on wadudo ko boni, o hettay njoddi bonnere makko nden, awa kadi gidaale alaa ton.

4 Onon kadi yo jeybe, jogoree jiyaabe mon ben no feewiri e no nundiri, e hoore andugol wonde onon kadi hidon mari Jeydo on ka kammu.

Fii Waajuuji Puulusa Goo

² Duume e toragol Alla, hakkilanon e dun e dow yet-tugol mo. ³ Toranodon men kadi, fii yo Alla udditan kongudi amen din dambugal fii no men waawira fejnirde goonga luggudo *Almasiihu on, on goonga mo mi jolkaa fii mun, ⁴ e no mi yewtira fii on goonga no laabiri, wano haaniranimmi non. ⁵ E telen-ma be gomdinaa ben, wondiree faamu, hara on accaali fajuhun woo feyyira on. ⁶ Yo taw soono woo kongudi mon din ko weldi, hara hidu weliri wa landan, fii no andiron ko honno jaaborton mo kala.

Fii Rawnoode nden e Salminaango ngon

⁷ Tikiiki, oo musiddo an yidaado, golloowo holniido mo mi kurkodata fii golle Joomiraado on, o andinoyay on fow fii no mi fewndori. ⁸ Ko wadi si mi immini mo haa e mon, ko fii no andiron no men fewndori, e fii yo

o wakkilin berde mon den. ⁹ Mi immindinanii on mo e oo musiddo yidaado sella-findeejo wi'eteedo Onesima, on ko mo mon. Be andinoyay on ko woni feyyude gaa kon fow.

¹⁰ Oo wondiddo an e joge wi'eteedo Aristarke salminii on, wondude e Markuusa, oo dendirawo Barnabaasi, on mo tindinanadon fii mun. Si o hewtoyii ka mon, wernee mo moyya. ¹¹ Iisaa jammaado Yustusa kadi salminii on. E nder lepol *Yahuuda ngol, ko bee doo tun woni gollidude e an fii *laamateeri Alla ndin, be woni wakkilinbe lan. ¹² Oo kurkaadu Iisaa Almasiihu on wi'eteedo Epafaraasi salminii on, on ko mo mon. Himo duumii e tippiro fii mon e nder torndeeji makko din, fii no tabitiron wa mokobaabe, heewube hoolaare e telen-ma faale Alla on fow. ¹³ Mido seeditanii mo dun, wonde o yanganike on fota, e fii bee be Laa'udiisa e fii bee be Hiirapoliisa.

¹⁴ Awa kadi, oo jawndoowo yidaado wi'eteedo Luuka, wondude e Demaasi, salminii on. ¹⁵ Salminanee lan musibbe wonbe Laa'udiisa ben, kapun e oo debbo wi'eteedo Nimfaasi, e *moftal wongal ka suudu makko ngal. ¹⁶ Si nduu batakuru jangaama ka mon, etee kadi no ndu jangiree ka moftal wongal Laa'udiisa. Jangon kadi iwranyndu on ndun Laa'udiisa. ¹⁷ Wi'on kadi oo wi'eteedo Arkiipe yo o eto no o timminira dee golle de o hebiri Joomiraado on.

¹⁸ Min Puulusa, mi salminirii on jungo an ngon tigi. Awa anditee fii jolokooje an den. Yo moyyere wonan on.

TESALONII 1

1 Immorde e an min Puulusa, wondude e Silaasi e Timotee, haa e ngal *moftal wongal Tesalonii, humondirbe e Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi on. Yo moyyere e buttu wonan on.

Fii Anditangol be Tesalonii ben Gomdinal mabbe ngal

2 Meden duumii e jarnugol Alla fii mon on fow, e meden anditude fii mon on fow e nder torndeeji amen din. **3** Meden anditude soono woo yeeso Alla, on Ben men, kuude gomdinal mon ngal e golle giggol mon ngol e tama'u mo catordon e Iisaa Almasiihu Joomi men on. **4** Meden andi, yo musibbe be Alla yidi, ko on subaabe, **5** ko fii Kibaaru Moyyo mo men woni feɲɲinde on, men addiranaali on mo kongol tun, kono ko wondude e bawgal e *Ruuhu Seniido on e hoolaare mawnde. E hidon andi-le no men wondirnoo e mon fii nafa mon. **6** Onon kadi on ɲembii men, on ɲembii Joomi on. Hay e nder tampereeeji mon duududi din, on jabirii daaluyee on weltaare iwrunde e Ruuhu Seniido on. **7** Ko dun wadi, on wonii be gomdinbe ben Masedonii e Akaaya fow ɲembinta. **8** Ko fii daaluyee Joomiraado on lollirii immorde ka mon, hinaa non e hoore Masedonii e Akaaya tun, kono gomdinal mon ngal e Alla andike nokkeeli din fow, haa ka tawata hewtaa ka men wowla fii mun. **9** No sifeede fii jabbo ngo men jabbaa ka mon ngon, e ko honno tuubirandon Alla, yiltidon e baawo sanamuuji fii rewugol Alla Wuurudo Goongaajo on, **10** e fii habbagol ka kammuuli on Biddo makko, mo o immintini e hakkunde maybe ben, dun ko Iisaa, on Jattindo en tikkere aroyaynde nden.

Fii Golle Puulusa den e hakkunde be Tesalonii ben

2 Hidon andi onon tigi, yo musibbe, ardu amen ndun ka mon wonaali meerenteeru. **2** Kono bawto men tampude, men tampinee e ndee saare wi'eteende Filipii, wano andirdon non, men yetti hoolaare e Alla men on fii feɲɲinangol on Kibaaru Moyyo Alla on e nder tippiro mawngo. **3** E hoore dun, waajuuji amen din hinaa e palji iwri, maa e anniyeeji bondi, maa e yoyre, **4** kono bay Alla tawii meden foddi e halfineede Kibaaru Moyyo on, ko dun wadi si men yewtirtaa no welirta yimbe ben, kono ko no welirta Alla, on ndarn-dotoodo berde amen den. **5** E hoore dun, hidon andi men dayniraali on mantirgol kongudi, miile kadi ardaaki men, Alla ko seedee e dun. **6** E men dabbaali kadi yo yimbe ben teddin men, woni onon, woni heddiibe ben. **7** Hay si men waawayno hollude on mbawdi sabu ko men *sahaabaabe *Almasiihu on, men wadaali

dun. Kono fewndo men wondi e mon, men holli on newaare, wano neene dankorta bibbe mun. **8** E nder giggol ngol men joganii on ngol, meden yidunoo yedugol on Kibaaru Moyyo Alla on, kono kadi ngurn-dan amen dan tigi, hakkee ko men yidi on. **9** Onon on anditii, yo musibbe, golle amen den e yangi amen kin fewndo men feɲɲinannoo on Kibaaru Moyyo Alla on, men gollirno jemma e ɲalorma, fii wota men wonan hay gooto e mon dongal.

10 Ko on seedee, Alla kadi ko seedee, men wonirno e noone laabudo e no feewiri e no felnora telen-ma mon, onon gomdinbe ben. **11** Hidon andi kadi men woniranno kala e mon wano baaba woniranta faybe mun. **12** Men waajino on, men wakkilini on, men jeeji on yo on wuurir noone no welirta Alla, on Noddudo on ka *laamateeri mun e ka mangu mun.

13 E hino ko men duumori e jarnugol Alla kon: e nder jabugol mon daaluyee mo men feɲɲinannoo on on, on jabiraano mo wa iwruudo e neddanke, kono on jabirno mo wa daaluyee Alla, no o woniri haqiiqa non, ko on daaluyee woni gollude e mon onon gomdinbe ben.

14 On banginno dun, yo musibbe, e nder ɲembugol mon *mofta Alla wonde ka diiwal Yahuuda den, de tawata ko Iisaa Almasiihu on jeyi, ko fii onon kadi on tampuno e juude ɲokondoobe mon ben sifa tampereeeji di *Yahuudiyankeebe ben tampinnoo den mofta din. **15** Ko ben wari Iisaa Joomi on, wari annabaabe ben, cukkii men, dun ko ben be welataa Alla, wonbe aybe yimbe ben fow. **16** Hibe fanni men yewtugol be wonaa Yahuudiyanke ben fii wota ben dande, ko nii be jokkiri hebbingol junuubaaji mabbe din. Kono tikkere Alla nden sakkitori nangugol be.

Fii no Puulusa Nuliri Timotee

17 Menen, telen-ma amen yo musibbe, e nder ko men seedunoo e mon kon e nder saa'ihun e bandu, kono hinaa e bernde, hakkee ko men marnoo faale ti-idudo fii yi'itugol on, men etino fii dun fota. **18** Ko dun wadi si men faalano yahude ka mon, tentinii min Puulusa, mi etino dun buri nde wootere. Kono Ibuliisa hannii men. **19** E hara hinaa onon woni tama'u amen on e weltaare amen nden e *meetelol darja amen on yeeso Iisaa Joomi men on ɲande ardu makko ndun? **20** Hiyyii, ko onon woni darja amen on e weltaare amen nden!

3 Ko dun wadi si men wawtaano hande kadi habbagol ko buri nii, men tawi no burani men ka men wona menen tun ka saare Atiina, **2** men imminana on

oo musiddo amen inneteedo Timotee, on wondiddo amen e nder golle Alla den e hoore feppingol Kibaaru Moyyo *Almasiihu on. Men fawi mo tiidingol on e wakkilingol on ka gomdinal mon, ³ fii wota hay gooto dilline e nder tampereeeji fewndiidi din. Ko fii onon tigi hidon andi ko dun muuyanaden. ⁴ Fewndo ko men wonnoo takko mon, men wowlanayno on wonde en hebay satteendeeji, ko dun woni ko hewti, hidon andi. ⁵ Ko dun wadi, bay mi waawataano habbaade hande kadi, mi imminii Timotee fii humpitagol gomdinal mon ngal, mido hulunoo wota taw no gasa hara jarri-botoodo on faljinii on, tawa golle amen den wonii meere.

⁶ Awa Timotee ko e hewtitude woni ka amen iwruude ka mon, o addoranii men kibaaru moyyo fii gomdinal mon ngal e giggol mon ngol. O innii men, tigi-tigi on, hidon joganii men maande moyyere, awa kadi hidon himmani yi'ugol men, wano men himmirani yi'ugol on non. ⁷ E hoore dun, e nder satteende amen nden fow e tampere amen nden, yo musibbe, men wakkilinaama sabu gomdinal mon ngal. ⁸ Jooni non hiden wuuri, ko fii hidon tabiti few e Joomiraado on. ⁹ E hara ko honno men waawata jarnirde Alla fii mon, fii ndee weltaare nde weltindon men yeeso makko fow? ¹⁰ Ko dun wadi, jemma e palorma mefen toraade mo e nder tentingol fii yo o newnan men yi'itugol on, timmintina ko njakki e gomdinal mon ngal kon.

¹¹ Yo Alla Ben men on tigi, e Iisaa Joomi men on, ud-ditan men laawol haa ka mon. ¹² Awa kadi yo Joomiraado on hebbin giggol hakkundeeji mon haa feyyita, e telen-ma yimbe ben fow, hara kadi ko sifa giggol ngol men joganii on ngol. ¹³ Yo o tabintinir nii berde mon den fii no woniron laabube e be felnaaki yeeso Alla Baabaajo men on, ka palaande nde Iisaa Joomi men on aroyta e mun wondude e laabube mun ben fow.

Fii Wuurigol no Welirta Alla

⁴ Ka rawnoode, yo musibbe, on andirii men ko honno gasirton wonirde fii no weliron Alla, e hinle ko non wonirdon. Jooni men torike on, men jeejii, sabu humondiral men e Iisaa Joomi on, beydee jaarude yeeso soono woo e den banje. ² Ko fii hidon andi janndeeji di men janni on din immorde e Iisaa Joomi on. ³ Ko Alla faalaa ko yo on laato laabube, e fii yo on woddito jinaa, ⁴ e yo mo kala e mon waawu jogitaade bandu mun ndun e nder laabal e teddungal, ⁵ e baawo accugol faaleeji wonkii foola dun, wano be gomdinaa andaa Alla ben gerdata non. ⁶ E telen-ma dun, wota hay gooto bonnu musiddo mun maa huutoora mo yoyre, ko fii Joomiraado on yobay sifa din noone ellaaji fow. Hari men wowlaniino on dun, men hajike on e dun. ⁷ Ko fii Alla noddiraali en wuurigol angal laabal, kono ko wuurigol laabal. ⁸ Ko dun wadi, on bugitiido ngal gandal, haray hinaa neddo o bugitii, kono ko Alla, on Yedudo on *Ruuhu mun Seniido on.

⁹ E telen-ma giggol sidfankaaku musibbe gomdinbe ben, on hatonjinaa e windaneede fii dun, ko fii Alla tigi

wawnii on yidindirgol. ¹⁰ Ko dun kadi wondon wadude e fee musibbe men ben fow e nder Masedonii no didori, kono men wakkilini on, yo musibbe, beydugol kadi. ¹¹ Himmanon wuurigol buttu, jokkon haajuuji mon din tigi, golliron juude mon den, wano men yamiriri on non. ¹² Dun ko fii no woniron feewube e telen-ma be gomdinaa ben, hara on wonataa dongal hay gooto.

Fii Artugol Iisaa

¹³ Men faalaaka, yo musibbe, yo on ronku andude fii maybe ben, fii wota on hebu sokola, wano beya be alaa tama'u ben. ¹⁴ Ko dun wadi, bay hiden gomdini Iisaa maayii, awa kadi o immintinaama, hiden gomdini kadi Alla artiray maayube no gomdini Iisaa ben wondude e makko. ¹⁵ Awa e hino ko men wi'ata on, dun non ko e kongol Joomi on iwri: enen wurbe ben, luttitube haa pande ardu Joomi on, en adotaako maybe ben artireede. ¹⁶ Ko fii, Joomi on tigi iwray ka kammu, tippoda e yamiroore ewnaande e hawa malaa'ikaajo mawdo e hito *liital Alla ngal. Onsay ko maayube no gomdini *Almasiihu on ben adetee immintineede. ¹⁷ Bawto dun, enen wurbe luttitaybe ben, en yettidete e mabbe ka nder duule, fii fottogyol e Joomi on ka weeyo. Onsay en wonday e Joomi on haa poomaa. ¹⁸ Awa wakkilindiree rewruude e dii kongudi.

⁵ Fii palaade den e saa'iji din, on hatonjinaa e windaneede fii dun, yo musibbe. ² Ko fii onon tigi hidon andi few palaande Joomi on arday wa nde ngu-jjo no ara jemma. ³ Nde yimbe wi'i: «Buttu ngun tabitii, tawa kadi masiibo alaa!», ko onsay halakuyee on arata heja, yana e mabbe wa nde njata fidi debbo reeduujo, hara be dadataa-le few.

⁴ Kono onon, yo musibbe, on alaa e nder niwre nden haa ka nden palaande juhira on wa ngujo. ⁵ On fow ko on bibbe ndaygu ngun e bibbe palorma on. Hinaa en be jemma on maa niwre nden. ⁶ Awa, wota en daanor wa beya, kono wattanen yiila, wonen hakkilanbe.

⁷ Daanotoobe ben daanoto jemma, mandiloobe ben ko jemma mandilirta. ⁸ Kono enen yimbe palorma ben, wonen hakkilanbe, bornoden hiwitorgo gomdinal ngal e giggol ngol, hippoden kunnawal tama'u kisiyee on.

⁹ Ko fii Alla muuyanaali en tikkere makko nden, kono ko fii no hebiren kisiyee rewruude e Iisaa Almasiihu Joomi men on, ¹⁰ on maydo fii men, fii, woni hiden daanii, woni en daanaaki, no wuuridiren e makko. ¹¹ Awa, wakkilindiree, tiidindiron, wano wondon warrude non fewndo doo.

Fii Yamirooje Sakkitore den e Salminaango ngon

¹² Men torike on, yo musibbe, anditane wonbe gol-lude hakkunde mon ben, ben be Joomiraado on subii ko ardoo on, hajoo on. ¹³ Joganodon be teddungal tidungal e giggol, sabu kuude mabbe den. Yo buttu wonu hakkunde mon. ¹⁴ Men yamirii on, yo musibbe, hajee puybe ben, wakkilinin aamitube ben, wallitodon lo'ube ben, wonon mupjiibe e fee wondo woo. ¹⁵ Wat-

tanon yiila fii wota hay gooto yobir bone bone, kono wadee soono woo ko moyyi, woni non ko e hakkunde mon, woni e telen-ma wondo woo.

¹⁶ Wonee saa'i kala weltiibe, ¹⁷ duumodon e toragol, ¹⁸ jarnee Alla e fee kala ko woni, ko fii ko dun woni faale Alla on fii mon, onon bee humondirbe e Iisaa Almasiihu on.

¹⁹ Wota on faadinan Ruuhu Allaahu on. ²⁰ Wota on hayfin kongudi di Alla longini gomdinbe ben, ²¹ kono taskee kala huunde, jogitodon ko moyyi kon.

²² Reenodon e bone, noone woo no o wa'i.

²³ Yo Alla Jom 'Buttu on wadu on yimbe makko ko timmi, e yo o reenu on e banjeeji din fow, dun ko ruuhu mon on e wonkii mon kin e bandu mon ndun, fii wota on wonu felniibe pande ardu Iisaa Almasiihu Joomi men on. ²⁴ Ko fii on Noddudo on ko Sella-Findeejo, awa kadi ko on woni Timminoyoowo dun fow.

²⁵ Musibbe, awa toranee men menen kadi.

²⁶ Salminiree musibbe ben fow hirbondiral laabungal.

²⁷ Mi torike on e innde Joomi on: yo musibbe ben fow jangu nduu batakuru.

²⁸ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e mon.

TESALONII 2

1 Immorde e an min Puulusa, wondude e Silaasi e Timotee, haa e ngal *moftal wongal Tesalonii humondirngal e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on: ²yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Alla Naawiroyta Yimbe ben

³Meden haani, yo musibbe, duumaade e jarnugol Alla fii mon, dun-le ko ko feewi, ko fii gomdinal mon ngal no beydaade, awa kadi giggol ngol yidindiridon ngol ko e beydaade tun woni. ⁴E hoore dun, meden mantorde on e nder mofte Alla den, sabu njanpaare mon nden e gomdinal mon ngal e nder cukkande de cukkadon den fow e satteendeeji di wakkilidon din.

⁵Awa, ko dundoo woni seedee naawoore Alla feewunde nden, fii no woniron rindanbe *laamu Alla ngu wondon tampande ngun. ⁶Ko fii no feewi yeeso Alla ka o yottorana on bee wonbe on tampinde tampere, ⁷e ka o yeda on buttu, onon tampinaabe ben, wondude e amen, nde Iisaa Joomi on feenoyi ka kammu, wondude e malaa'ikaabe dolnube ben ⁸e hakkunde joyngol yiite, fii yaggingol be andaa Alla ben e be doftanooki Kibaaru Moyyo Iisaa Joomi men on. ⁹Be lettiree halakuyee poomayankeejo, be wodditoo Joomi on e mangu bawgal makko ngal ¹⁰nde o aroyi e nden palaande, fii yo o darjine immorde e laabube makko ben, o mugina gomdinbe ben fow. Onon kadi, on gomdinii ko men seeditanii on kon. ¹¹Ko dun wadi, meden duumaade e toranagol on, fii no Alla men on wadira on rindanbe ngurndan dan o noddiri on dan, e no o laatinira e mon kala ebbooje moyye e kuude gomdinal mon ngal tippude e bawgal makko ngal, ¹²fii no innde Iisaa Joomi men on mawniniree e mon, e no onon kadi mawniniredon e makko, sabu sulfu Alla men on e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii Aaden Bondo on

2 Fii ardu Iisaa Almasiihu Joomi on, e mottondiral men ngal e makko, men torike on, yo musibbe, ²wota on jabu berde mon yaawee jiiibeede, maa aaniniredon wi'ugol palaande Joomi on hewtii. Hay si goddo wi'ii on ko Alla longini men maa ko nelal maa ko batakuru ko iwri e amen, wota on hulu. ³Wota hay gooto faljinir on noone woo, ko fii nden palaande arataa ado murtaldu ndun wadude, e feepugol aaden bondo on, on muuyanaado hayrugol, ⁴dun ko on dar-totoodo immoo daroo e hoore kala ko neddanke inni

ko alla e hoore kala ko rewetee, o yaha haa o joodoyoo ka juulirde Alla mawnde, o wi'itoo kanko tigi Alla.

⁵On anditaali mido wowlanaynoo on dun, wa fewndo ko mi wondi e mon? ⁶Jooni non hidon andi tigi ko tongi mo, fii yo o feepu e saa'i makko on, ⁷ko fii fewndo doo, doole bonde suudiide den no gollude, ko woni tun fewndo doo goddo no hadi de taho haa o dira.

⁸Ko onsay non aaden bondo on feenata. Iisaa Joomi on muliray mo wuttugol, o muncira mo jalbeendi ardu makko ndun kanko Iisaa. ⁹On aaden bondo ardayay e kuude Ibuliisa, o wada noone kaawakeeji e maandeeji e kuude fenaandeeje, ¹⁰o huutoray kala noone bone fii faayingol wonbe mulude ben, bay be jabaali yidude goonga on fii no be dandiree. ¹¹Ko dun wadi si Alla kadi accidi be e doole daynooje fii no be gomdinira fenaande nden, ¹²fii no yidube angal peewal ngal, gomdinaali goonga on ben naawiree.

Fii Tabital be Tesalonii ben

¹³Telen-ma amen menen, yo musibbe be Joomiraado on yidi, meden haani duumaade e jarnugol Alla fii mon, ko fii Allaahu on subino on gila ka fuddoode fii kisiyee on †, e hoore *labbinirgol on Ruuhu Allaahu on e gomdingol goonga on. ¹⁴Ko dun o noddiri on Kibaaru Moyyo mo men feppinani on on, fii no hebron gebal ka mangu Iisaa Almasiihu Joomi on. ¹⁵Ko dun wadi, yo musibbe, wonee tabitube, jogitodon jandeeji di men janni on din, woni non ko e kongudi, woni e bataake. ¹⁶Yo Iisaa Almasiihu Joomi men on tigi, e Alla Baaba men, on Yidudo en, yedi en wakkilaare poomayankeere e tama'u moyyo immorde e sulfu makko on, ¹⁷wakkilin berde mon den, tabintina on e kala kuugal e kala kongol moyyol.

Puulusa Landii be Tesalonii ben Torndeeji

3 Ka rawnoode, yo musibbe, toranee men fii no daaluyee Joomiraado on lollira e no mawniniree, wano o lolliri e mawniri ka mon non, ²fii no men dandiree boylliibe ben e bonbe ben, ko fii hinaa fow mari gomdinal. ³Kono Joomiraado on ko Sella-Findee-jo, o tabintinay on, o hisina on bondo on. ⁴Joomiraado on no okki men hoolaare e telen-ma mon wonde hidon wadude, on wadoyay kadi ko men yamiri on kon. ⁵Yo Joomiraado on ardo berde mon den e fee giggol iwrugol e Alla e njanpaare iwrunde e *Almasiihu on.

† 2.13 Maa:

Hajannde fii Puyndan

⁶ Men yamirii on e innde Iisaa Almasiihu Joomi men on, yo musibbe, yo on woddito kala musiddo wuurudo e nder puyndan, ko yaadaa e jannde nde hendordon men nden. ⁷ Ko fii hidon andi onon tigi ko honno jembirton men, ko fii men wuuriraali puyndan hakkunde mon. ⁸ Men jabaali goddo fawtoo men naametee nii tun, kono ko e nder golle sattude e yangi men golliri jemma e jalorma, fii wota men wonan hay gooto e mon dongal. ⁹ Wonaa fii hari dun no haanani men men wadiri dun, kono men faalano on accirde menen tigi noone mo jembon. ¹⁰ E hoore dun, fewndo ko men wonnoo ka mon, men wadanno on ndee yamiroore doo: kala on saliido gollude, wota naamu kadi!

¹¹ E hin-le men nanii wobbe e hakkunde mon no jokki puyndan, hibe jokki ko wonaa haaju mabbe edii be

gollude. ¹² Men torike ben yimbe, men jeejirii be Iisaa Almasiihu Joomi on, yo be gollu e nder buttu, be naama ko be to'ani hoore mabbe kon. ¹³ Onon non, yo musibbe, wota berde mon maayan wadugol ko moyyi.

¹⁴ On mo doftaaki ko men wi'i kon e nduu batakuru, haray maandinee fii makko. Wota on huuwondir e makko huuwondiral woo, fii yo o hersu. ¹⁵ Wota on jogor mo non wa gapo, kono hajoree mo wa musiddo mon.

Fii Waynitannde nden

¹⁶ Yo Joomiraado, Jom Buttu on, yedu on buttu kanko tigi saa'i kala e noone kala. Yo Joomiraado on wonda e mon on fow.

¹⁷ Min Puulusa, mi salminirii on jungo an ngon tigi. Ko maande an nden woni e nder bataake an den fow, e hino bindi an din. ¹⁸ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e mon on fow.

TIMOTEE 1

1 Immorde e an min Puulusa, mo Alla, on Dandudo en, e Iisaa Almasiihu, on wondo tama'u men, yamiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on.

² Mi salminii ma yo Timotee, an oo bidɗo an e nder gomɗinal.

Yo Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi men on yede moyyere e yurmeende e buttu.

Fii Reenagol e Jandeeji Fenaandeeji

³ Wano mi wakkilindirno-maa non wonugol Efeesi don, fewndo ko mi fokkiti Masedonii, fii yo a yamir wobbe goo wota be jannu janndeeji goo, ⁴ e wota be cato e tindi mehi e lasilankaaku ngu lannataa, ko memminta yeddondire, hara hinaa waɗugol golle Alla den e nder gomɗinal. ⁵ Ko woni faandaare ndee yamiroore, ko yidirgol bernde laabunde e fondo moyyo e gomɗinal ngal aldaa e faasiqankaaku.

⁶ Wobbe ben sortii e den pehe, ukkii e haalaaji mehi, ⁷ hara hibe faalaa wonude jannoobe fii Sariya on, e hin-le be faamanaa hay ko be woni wi'ude kon, e ko be woni tentinde fii mun kon.

⁸ Hiden andi tigi wonde Sariya on no moyyi, kono ko e hoore jogitorgol mo no haaniri. ⁹ Awa kadi anden Sariya on wadiraaka fii feewube ben, kono ko fii bonbe ben e dartiibe ben e heeferbe ben e junuubankeebe ben e be rewataa Alla ben e hayfinoobe fii Alla ben e waroobe ben mun e yumma mun ben e ittoobe ko'e ben ¹⁰ e jeenoobe ben e worbe jinoobe worbe e yeeyoobe yimbe e fenooobe e woondoobe fenaande ben e kala wadoobe kuude woopondirde e jannde haqiiqaare nden. ¹¹ Ndee jannde no yaadi e Kibaaru Moyyo mo o halfinimmi on, on bangindo mangural Alla moyyo on.

Fii Moyyere nde Alla Yedi Puulusa nden

¹² Mi jarnii on yeddindo lan, dun ko Iisaa Almasiihu Joomi men on, jogitordo lan wa holniido, toddii mi e dee golle makko, ¹³ min oo hoynaynoodo, cukkotonooɗo, yennaynoodo. Kono mi yurminaa, ko fii ko mi wonnoo warrude dun, ko angal gandal e angal gomɗinal. ¹⁴ Joomiraado on yedii lan moyyere no yaajiri, wondude e gomɗinal e giggol ko woni e Iisaa Almasiihu on kon. ¹⁵ Ngol kongol doo ko haqiiqawol, hingol handi e jabeede few, ngol-le e hino ngol: Iisaa Almasiihu on ko ardi ka aduna ko dandugol junuubanke'en. Min non ko mi burdo bonde e ben.

¹⁶ Kono mi yurminaa, fii no Iisaa Almasiihu on banginira e an, min oo burdo bonde, yondinaare makko nden

fow, fii no mi wonira misal e gomɗinoyooobe e makko ben, be heba *ngurndan poomayankejan. ¹⁷ Teddungal e mangu wonanii Lando poomayankeejo, mo maayataa, mo yi'otaako, Alla bajjo, haa poomaa. Aamina!

¹⁸ Ndee yamiroore nde mi yamir-maa, yo Timotee bidɗo an, wano *hiitoraa fii maa non, ko yo a tippir tippiro moyyo ngon ¹⁹ e nder gomɗinal wondude e bernde laabunde. Nden bernde laabunde non wobbe ben tertike nde, haa ka tawata gomɗinal mabbe ngal yoolike. ²⁰ No tawaa e ben Himenee e Aleksander, ben be mi accidi e Ibuliisa fii jannugol be wota be hoynu Alla.

Fii Dewal e Toraare Alla

2 Ko adii kon taho, mido torii yo en landano yimbe ben fow ballal Alla, waɗanen be torndeeji e du'aaji e yettooje Alla, ² waɗanen dun kadi lambe e kala yeesoobe, fii no wuuriren ngurndan newiidan e buttuɗan wano Alla faaliraa non e hoore teddungal. ³ Ko dun woni ko moyyi, ko welata Alla, Dandudo en on, ⁴ on Yidudo yo yimbe ben fow dande, be ara e andugol goonga on. ⁵ Ko fii ko Alla gooto woodi, no woodi kadi moyyintinoowo gooto hakkunde makko e yimbe ben, dun ko oo neddo wi'eteedo Iisaa Almasiihu, ⁶ on sakkiido hoore mun fii sottugol fow, dun ko seedee wadaado e saa'i todɗaado on. ⁷ Ko fii feɗningol on seedee wadi si mi wadiraawajotoodo e yottinoowo, (mi wowlay goonga, mi fenataa), fii ko janna be wonaa Yahuudiyanke ben ko woni gomɗinal goongawal ngal kon.

⁸ Mido yidi kadi yo worbe ben toro Alla ka woni woo, e hoore townugol juude laabude e baawo tikkere e yeddondiral.

⁹ Rewbe ben kadi wano non, be bornora no haaniri, hara hinaa no maniree e no hawnori, hara be ukkaaki e mordi hawniidi e cudorgol kanje e kode hittude, maa conci satta-cogguuji, ¹⁰ kono ko waɗugol kuude moyye, hara ko yaadude e kuude rewbe qirritiibe rewugol Alla.

¹¹ Awa kadi yo debbo jangu e nder deeyere e yankinaare timmunde. ¹² Mi yamiraali non debbo jannugol, maa laamagol gorko, kono ko yo o deeyu. ¹³ Ko fii ko *Aadama adaa tageede, si *Hawaa hikki don. ¹⁴ Awa kadi wonaa Aadama ɗaynanoo, kono ko debbo on ɗaynanoo, o bonni yamiroore Alla nden. ¹⁵ Kono fow e mun, debbo dandirte jiidi mun ndin si o duumike e nder gomɗinal ngal e giggol e laabal no haaniri.

Fii no Ardotoobe e Wallitotoobe Moftal ngal Haani Wonirde

3 No wi'aa: on mo no yelii wonugol yeesoojo ka *moftal Alla, haray ontigi ko huunde moyyere woni ko faalaa. Ngol kongol ko haqiiqawol. ² Kono fow e mun yo taw ardotoodo on ko neddo mo felnaaki, hara ko yondinordo debbo gooto, waawudo hoore mun, hara wonaa ubbitoowo, hara ko o teddintoodo, wernoowo hobbe, waawudo jannude, ³ hara hinaa yarooowo mandila, hinaa jaadudo, kono hara ko o newido, hara hinaa yeddondirteedo, hara ko mo haajaaka e ngaluuji aduna, ⁴ hara ko ardotoodo moyya beynguure mun nden tigi, e ne'udo faybe mun ben, hara hibe yankinani mo e nder teddungal timmungal. ⁵ Ko fii si goddo waawataa ardaade beynguure mun nden tigi, haray ko honno ontigi waawata dankorde moftal Alla ngal? ⁶ Yo taw wonaa gomdindo kesun, fii wota o heewu townitaare, haa o yana e jaawoore nde Ibuliisa jaawaa nden. ⁷ Bee o hebira be gomdinaa ben kadi seeditoore moyyere, fii wota o hebu feloore, o yana e pircol Ibuliisa.

⁸ Wallitotoobe moftal ngal ben kadi wano non, hibe haani wonude teddube, woddiite faasiqiyagal e njaram feyyitudan e dabbirgol miile. ⁹ Hibe haani huumaade e goonga luggudo gomdinal ngal e nder bernde laabunde. ¹⁰ Kambe kadi non hibe haanaa ndarndeede taho, onsay non si tawii hay huunde alaa ko be feliree, be wada non den golle.

¹¹ Rewbe ben kadi wano non, yo be wonu teddube, hara be wonaali jo'ooobe, be wona waawube hoore mabbe e sella-findeebe e kala huunde.

¹² Wallitotoodo on no haani tawde ko yondinordo debbo gooto, e ne'irde bibbe mun ben e beynguure mun nden no moyyiri. ¹³ Ko fii kala wallitotoodo, golludo den golle no moyyiri, heboyay teddungal tiidungal e hoolaare mawnde ka gomdingol makko Iisaa Almasiihu on.

¹⁴ Mi windanii ma dundoo e hoore tanyinagol mi yahay ka maa ko neebaa. ¹⁵ Kono si mi aru e tongaade, dun a anday ko honno haanudaa wuurirde ka suudu Alla, ndun-le ko moftal Alla Wuurudo on, doosal e balal goonga on. ¹⁶ Awa kadi no fellitaa wonde gundoo ngal dewal no mawni:

«Dun ko on feepirde bandu,
holliraado Ruuhu Alla ko o feewudo,
feepando malaa'ikaabe ben,
on jantaado fii mun e hakkunde leyyi din,
o gomdinaa e nder aduna on,
o yentinaa ka kammu e nder mangural.»

Fii Yamirooje de Timotee Yamiraa den

4 Kono Ruuhu Allaahu on no holli no laabiri wonde, ka saa'iiji sakkitori wobbe ben tertoyto gomdinal ngal fii jokkugol ruuhuui daynaydi e janndeeji jinna, ² be daynree faasiqankaaku e waajuuji fenaandeeji, tawa bernde mabbe nden no jukkiniraa wa ko sunni-

raa njande wojjiniraade yiite. ³ Ben yimbe wi'oyay wota dese wadu, be harmina jaameteeji di Alla wadi fii yo gomdinbe ben e andube goonga on ben jaamu e nder jarnugol mo din. ⁴ Hara-le ko Alla tagi kon fow no moyyi, huunde wonaa ko bugitete. Ko jarnugol tun Alla nde hiden huutora. ⁵ Ko fii ko Alla tagi kon fow no *labbiniraa daaluyee on e toraare.

⁶ Si a weebitanii dun musibbe ben, a wonanay Iisaa Almasiihu on kurkaadu moyyuru, eltiraado daaluyeeji gomdinal ngal wondude e janndeeji moyyi di jokkudaa din tigi. ⁷ Kono an, bugito taali neddanke mehi di yum-miraabe yewtata. Eltiraa hoore maa wuurirgol wano Alla faaliraa non. ⁸ Ko fii eltugol bandu ndun ko seeda nafi, kono wuurirgol wano Alla faaliraa non kan no wondi e nafa e nooneji din fow, no wondi kadi e fo-daari ngurndan fewndiidan dan e aroyaydan dan. ⁹ Ngol ko kongol haqiiqawol, handungol e jabeede few wano ngol woniri non. ¹⁰ Ko wonden gollirde tippira, ko fii en wadii tama'u men on e Alla Wuurudo on, on Dandoowo yimbe ben fow, tentinii gomdinbe ben.

¹¹ E hino ko haanudaa yamirde, janna kon. ¹² Wota hay gooto yawo ma fii ko a suka, kono wonan gomdinbe ben misal e kongol e jikku e giggol e gomdinal e laabal. ¹³ Doo e mi arude, cato e jangangol yimbe ben daaluyee on, waajodaa be, jannaa be. ¹⁴ Wota a weddito e dokkal maa ngal, ngal yedira-nodaa *hiitaango ngal, fewndo ko ardotoobe *moftal ngal *fawi juude e hoore maa. ¹⁵ Huutor, wonaa e dun tun, fii no golle maa den bangirana fow. ¹⁶ Wattaa yiila e hoore maa e ko jannataa kon e nder cataare. Ko fii si a wadirii non, a danday hoore maa, dandaa hedotoobe ma ben.

Fii no Gomdinbe ben Haani Wondirde

5 Awa kadi wota a felir nayeje no sattiri, kono waajor mo wa si ko o ben maa, sukaabe worbe ben kadi wa miɲɲiraabe maa, ² rewbe nayebe ben kadi wa neeniraabe maa, jiwbe ben kadi wa bandiraabe maa e nder laabal timmungal.

³ Teddinaa kadi keynguube ben, hara ko keynguube be alaa ballo ben. ⁴ Si keynguujoo no mari bibbe maa taaniraabe, yo ben ekkito taho wuurirgol wano Alla faaliraa non e telen-ma dankagol beynguure mabbe nden tigi, ko nii be yobitirta mawbe mabbe ben, ko fii dun no wela Alla. ⁵ Keynguujoo tigi-tigiijo mo alaa ballo on no wadi tama'u mun on e Alla, duumii e toragol mo jemma e palorma. ⁶ Kono keynguujoo jokkudo mbeleede ko maydo, fii kala himo wuuri. ⁷ Ko dundoo haanudaa waajaade fii wota ben keynguube wonu felniibe. ⁸ On mo dankaaiki sibbe mun ben, tentinii beynguure mun nden, haray o bugitike gomdinal ngal, awa kadi haray hay mo gomdinaa no buri mo.

⁹ Fii yo keynguujoo windodu e keynguube haanaabe walliteede ben, yo taw ko fandi woo himo mari duubi cappande jeegoo, hara kadi ko yondinornoodo gorko gooto, ¹⁰ hara kadi ko andiraado kuude moyye, wano ne'ugol faybe, wernugol kadi hobbe, sembugol koyde

yimbe Alla ben, wallitagol tampube ben, wadugol kala kuugal moyyal.

¹¹ Kono wota a jabu winditude keynguube heccidube ben, ko fii nde himmeeji mabbe din woddintini be *Almasiihu on woo, be faalete yetteede, ¹² be adda naawoore Alla e hoore mabbe, sabu ko be firti *ahadi mabbe araniri ndin kon. ¹³ E hoore dun, be wona puybe, be wowntinoo naata e nduu, yalta e nduu, be beyda e dun nooreeji, be wona humpaabe, be wona e wowlugol piiji di haanaaka wowleede. ¹⁴ Ko dun wadi si mi wi'i yo keynguube heccidube ben yette, be heba bibbe, be ardo be yinguube mabbe nden, fii wota en jonnu liddotoobe en ben jolkun woo no be aybinira en. ¹⁵ Ko fii wuren wobbe e mabbe murtii, jokkii Ibulliisa.

¹⁶ Si debbo gomdindo no mari keynguube ka mun, yo o wallito be, hara hinaa *moftal ngal fawtii be, fii no moftal ngal waawira wallitorde keynguube be alaa ballo ben.

¹⁷ Ardotoobe moftal ngal moyya no handi e teddungal sowondirngal, tentinii ben wakkiliibe yangi waa-jagol e jannugol. ¹⁸ Ko fii bindi din no wi'i: «Wota mo buuma hunduko ngaari ndin nde hindi yaabana dun maaro», awa kadi: «Golloowo no handi e njoddi mun.» ¹⁹ Wota a jabu tooje e hoore ardotoodo woo, si hinaa a hebu seeditiibe dido maa tato. ²⁰ Duumiibe e wadugol junuubu ben, wurtu be e yeeso fow, fii no heddiibe ben kadi hulira.

²¹ E yeeso Alla e Iisaa Almasiihu on e malaa'ikaabe subaabe ben, mi yamirii ma jokkugol dee yamirooje e baawo burdindingol maa gidaale.

²² Wota a hawju *fawugol juude e hoore hay gooto todfoo mo fii golle Alla den. Wota a tawde e junuubaaji wobbe. Reeno, wonaa laabudo.

²³ Accu yarugol ndiyan tun, huutoraa kadi njaram *wiiju seeda, sabu nawnahoy reedu maa jokkondirkoy koy.

²⁴ Junuubaaji yimbe goo no feeni ado be naaweede, wobbe ben non di feenirii woo yeeso. ²⁵ Ko wano non kadi kuude moyye den no feeni, hay de feepaa den kadi waawataa suudaade.

6 Yo jiyaabe ben fow jogor jeybe dun ben wa handube e teddungal timmungal, fii wota innde Alla nden e jannde nden hoyne. ² Ben jiyaabe, be tawata jeybe dun ben ko gomdinbe, be haanaa ka be ronka be teddinde, bay ben ko musibbe mabbe. Kono hiibe haani burtude kurkanaade be, ko fii ben wonbe nafitorde golle mabbe den, ko yibbe mabbe gomdinbe. Ko dun haanudaa jannude waajoo.

Fii Jandeeji Bondi din e Giggol Kaalisi

³ Si goddo no jannirde noone goo, hara o alaa jokkude kongudi selludi Iisaa Almasiihu Joomi men on,

e janndeeji yaadudi e laawol Alla ngol, ⁴ haray on ko townitiido, mo andaa huunde, wondudo e nawnare yeddondiral e poodotiro haala. Ko dun wonata neene nawliigu e poodotiro e hoyre e sikkitaareeji bondi, ⁵ e yeddondire de lannataa hakkunde yimbe be hakkille bonde, be andaa goonga, jogorbe dewal ngal wa bundu kebal.

⁶ Ko goonga, dewal ngal ko tono moolanaado, si tawii en yondinorii ko jogiden kon. ⁷ Ko fii en addo-raano hay huunde e oo aduna, awa kadi en nattortaa hay huunde. ⁸ Si tawii non hiden mari neema e concii, yo dun yonu en. ⁹ Kono ben faalaabe aldude yanay e nder jarrabayee, e nder pircol, e faaleeji duududi njo-fooji, bonnaydi, ko yollata yimbe ben e nder yeebaare e halkaare. ¹⁰ Ko fii giggol kaalisi ko dadol kala bone. E nder ko wobbe ben himmani dun kon, be wodditii gomdinal ngal, be waditii kambe tigi tampereiji.

Fii Yamirooje de Timotee Yamiraa den

¹¹ An non, oo aaden Alla, dogu din piiji, dabbitaa peewal ngal e wuurigol no Alla faaliraa non e gomdinal ngal e giggol ngol e wakkilaare nden e newaare nden. ¹² Tippiraa tippiro moyyo fii gomdinal ngal, catodaa e *ngurndan poomayankejan dan, dan noddiradaa fii mun dan, dan qirritordaa qirritande moyyere fii mun yeeso seedebe duudube. ¹³ Mi yamirii ma e yeeso Alla, on Yedoowo ngurndan kala huunde, e yeeso Iisaa Almasiihu on, on seeditordoo qirritande mun moyyere nden yeeso Pilaatu Pontii lando on, ¹⁴ dofto yamiroore nden e hoore laabal e no felnora, haa nde Iisaa Almasiihu Joomi men on feeni. ¹⁵ Feepugol makko laatoo e saa'i mo Alla happi on, dun ko on Yeesojo bajjo moyyo, Lando lambe, Koohoojo koohoobe ben, ¹⁶ on mo tawata ko kajun tun woni maayataa, Hodudo e jal-beendi ndi badotaako, mo goddo woo yi'aali, waawataa yi'ude kadi, on mo teddungal e bawgal wonani haa poomaa. Aamiina!

¹⁷ Yamir aldube ben e oo aduna fewndiido, wota be wonu mawnintiniibe, wota be faw tama'u mabbe on e ngaluuji di luttataa din, kono yo be wadu tama'u mabbe e Alla, on Yedoowo en fow haa feyyita fii no weltoroyoden. ¹⁸ Yo be wadu ko moyyi, be aldira kuude moyye, be wona okkoobe e kafidotoobe. ¹⁹ Wadugol mabbe dun, ko wa sincugol didol moyyol fii ko aroyta kon, e fii no be tamira ngurndan haqiiqajan dan.

²⁰ Ko an yo Timotee, jogito koo ko halfinadaa, e nder reenagol e haalaaji mehi, di yaadaa e faale Alla on, e yeddondire fii gandal fenaandewal, ²¹ e nder ko wobbe ben humii e ngal gandal kon, be seli gomdinal ngal.

Yo moyyere Joomiraado on wonu e mon!

TIMOTEE 2

1 Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, e telenma fodaari ngurndan wondan e Iisaa Almasiihu on dan.

² Mi salminii maa yo Timotee, an oo boobo an mo mi yidi fota. Yo Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi men on yede moyyere e yurmeende e buttu.

Fii no Puulusa Wakkiliniri Timotee

³ Mi yettii Alla, on mo mi woni rewude, wano baabiraabe an ben non, e dow bernde laabunde, e hoore mi alaa yejjitide fii maa e nder torndeeji an din jemma e jalorma. ⁴ Ko fii mido andita fii gondi maa din, awa mido faalaa yi'itide ma fota fii no mi heewira weltaare. ⁵ Midu andita kadi gomdinal wongal e maa ngal, ngal aldaa e faasiqankaaku, wonnoongal e pati maa Lowiisi e yumma maa Eniisi, wano mi fellitiri non hingal e maa. ⁶ Ko dun wadi si mi wakkilinii ma hubbitugol ngal dokkal Alla, ngal hendornodaa *fawugol judu an den e hoore maa. ⁷ Ko fii ruuhu mo Alla yedi en on wonaa wadoowo en hulube, kono ko ruuhu okkoowo en doole e giggol e waawugol hoore mun.

⁸ Awa wota a hersir seeditanagol Joomi men on, e min sokiraado sabu makko on, kono tampidu e an fii Kibaaru Moyyo on e dow bawgal Alla, ⁹ on Dandudo en, noddi en fii no nabiren ngurndan men dan no laabiri, hara hinaa sabu kuude men den, kono ko sabu haajaande makko nden tigi e moyyere nde yediraden sabu Iisaa Almasiihu on nden, ado saa'iiji poomayankeeji din. ¹⁰ Nden moyyere banginiraama jooni feepugol Iisaa Almasiihu, Dandudo en on, on muncudo doole mayde nden. Ko Kibaaru Moyyo on o feppinirani en ngurndan dan lannataa dan. ¹¹ Ko fii oo Kibaaru Moyyo mi wadira waajotoodo e sahaabaajo e jannoowo. ¹² Ko sabu dun mi hebiri dii satteendeeji. Kono mi hersaa, ko fii mido andi ko hombo mi gomdini, awa mido felliti himo mari bawgal hiwugol ko mi halfinaa kon haa e palaande jaawoore nden.

¹³ Awa jogito sifa dii kongudi selludi di hendordaa mi, e nder gomdinal ngal e giggol wongol ngol e Iisaa Almasiihu on. ¹⁴ Jogitodaa kaliifu moyyo mo hendordaa *Ruuhu Seniido on, dun ko Wondo e men on.

¹⁵ Hidfa andi wonbe leydi *Aazii ben fow tertike lan. Figeeli e Hermogaana no tawaa e ben. ¹⁶ Yo Joomiraado on tippin yurmeende mun nden e hoore beynguure Onesifooran nden, ko fii himo muppinaynoo lan soono woo, awa kadi o hersiraano ko mi sokaa kon.

¹⁷ E hoore dun, bay o arii Roomu, o catino e dabbitugol

lan haa o yi'immi. ¹⁸ Yo Joomiraado on yedoy mo yurmeende mun nden jande jaawoore nden. Hidfa andi buri wondo woo haa honto o wallimmi ko mi woni Efeesi.

2 An kadi non, yo boobo an, tiidinar e moyyere wonde e Iisaa Almasiihu on nden. ² Ko nanirdaa mi kon e tawnde seedebe duudube, halfin dun yimbe holniibe, waawaybe kapun kadi jannude wobbe goo. ³ Tampidu e an wa suufaajo moyyo Iisaa Almasiihu on. ⁴ Ko fii si suufaajo golloowo golle mun no faalaa weltinde hoorejo mun on, o hiltonaako haajuuji goo. ⁵ Ko fii foolotirteedo e dogudu wadantaake *meetelol si o wadiraali no haaniri non. ⁶ Ko remoowo wakkiliido on haani adaade hendaade gebal mun ngal ka baagol. ⁷ Hakkilan koo ko mi woni wi'ude, ko fii Joomiraado on yedete faamu e di fow.

⁸ Anditii fii Iisaa Almasiihu, on immitiido e hakkunde maybe ben, iwruudo e bolondaa Daawuuda on, wano Kibaaru Moyyo mo mi woni yottinde on wi'iri non, ⁹ on mo mi tampani haa mi habbira wa wadoowo bone. Kono daaluyee Alla on habbaaka. ¹⁰ Ko dun wadi si mido wakkilii fow sabu subaabe ben, fii kambe kadi no be hebira kisiyee wondo e Iisaa Almasiihu on, wondude e darja poomayankeejo on. ¹¹ Ngol kongol ko haqiiqawol wonde:

Si en maayidii e makko,
en wuuritidoyay kadi e makko.

¹² Si en njannike,
en laamodoyay kadi e makko.

Si en yeddii kadi fii makko,
kanko kadi o yeddoyay fii men.

¹³ Si tawii en sellaa-finde,
kanko ko o sella-findeeje,
ko fii o waawataa yedditaade.

Fii Golle Moyye

¹⁴ E hino ko haanudaa andintinde kon: jeejaa yimbe ben yeeso Alla wonde, yo be accu poodotiro haala ka aldaa e nafa. Si hinaa dun, dun nawray hedotoobe ben e majjere. ¹⁵ Eto no weebitoraa yeeso Alla wa neddo haanaado jabeede, dun ko golloowo mo hersaa, e tindinoowo daaluyee goongaajo on no feewiri.

¹⁶ Reenodaa e haalaaji mehi di yaadaa e faale Alla on, ko fii jokkuba di ben burtay tun woddiitaade Alla. ¹⁷ Ko fii kongudi mabbe din no layira wa nawnaare «masara.» Himenee e Fileeti no tawaa e ben, ¹⁸ ben selube goonga on, no bonnira gomdinal wobbe ben wi'ugol wonde ummutal ngal wadiino. ¹⁹ E hin-le hayre

didol tiidunde nde Alla wadi nden no niibi haa jooni, hinde notiraa dii kongudi doo: «Joomiraado on no andi be makko ben!», awa kadi: «Kala jantiido innde Joomiraado on yo yiito e angal peewal.» †

²⁰ E nder suudu hittundu hinaa miranji tafiraadi kanje maa kaalisi tun woni ton, kono kunnaaje e payande leydi kadi no ton. Miranji arani din ko mari-raadi fii haaju hittudo, kono diya ko huutorteedi fii ko woni woo. ²¹ On labbindo hoore mun e dii piiji bondi, o wonay miran hittudo, huutorteedo, laabudo, mo jom mun huutorta, hebulaniido kala kuugal moyyal.

²² Awa dogu himmeeji cukankaaku din, dabbaa peewal ngal e gomdinal ngal e giggol ngol e buttu on, wondude e jantoraybe Joomiraado on bernde laabunde. ²³ Bugitodaa yeddondire njofooje de aldaa e nafa den, de andudaa adday hawreeji den. ²⁴ Ko fii haanaa ka kurkantoodo Joomiraado on habidee. Himo haani wonde newaniido fow, muɲɲiido, o waawa jan-nude. ²⁵ Himo haani kadi wurtirde liddotoobe mo ben no newori, e nder tanyinagol wonde Alla okkay be feere no be tuubira, be anda goonga on, ²⁶ be ruttoo e faamu mabbe moyyo on, e no be sortora e pircol Ibulisa nangudo be fii wadugol faale mun on.

Fii Sakkitoode Aduna on

3 Awa andu wonde ka sakkitoode aduna, sattoyay fota. ² Ko fii yimbe ben laatoyto burtintiniibe, yidube kaalisi, mantiibe, hownitiibe, hoynoobe, darto-toobe mawbe mun, dullube, hayfinoobe fii laawol feewungol ngol, ³ be yurmetaake, be rippotaako, aybi-noobe, be waawataa hoore mun, hunyube, aybe moyyere, ⁴ janfotoobe, huuwiroobe angal faamu, heewube townitaare, yidube faale mun on buri Alla. ⁵ Hara hibe bangini e kene dewal ngal, kono hara hibe yeddi ko ngal wondi e bawgal kon. Awa pottito ben yimbe don.

⁶ No woodi e mabbe naatoobe ka cuudi, pooda rewbe lo'ube fawiibe junuubi, be kala noone himmeeji ardii. ⁷ Ben rewbe no janga ɲande woo, kono hara be waawataa andude goonga on few. ⁸ Ko wano Janeesi e Jambereesi dartornoo Muusaa non, ko wano non ben yimbe kadi dartorta goonga on. Ben ko yimbe be hakkille mun bonnaa, be gomdinal mun wonaa haqi-iqawal. ⁹ Kono be yaarataa yeeso, ko fii feetere mabbe nden banganay fow, wano no bee yimbe dido wowlaabe fii mun non.

Fii no Timotee Wakkilindiraa e ko Jannaa kon

¹⁰ Kono an, a catike fota e janndeeji an din e jikkuuji an din e anniyeeji an din e gomdinal an ngal e mupal an ngal e giggol an ngol e ɲaɲaare an nden. ¹¹ Hida andi kadi ko mi jokkaa kon e tampereji an di mi hebi e dee ca'e Antiyoosi-Pisidii, Ikoniim e Listaara din, e cukkande de mi hebi den e no Joomiraado on yaltinir-immi e dun fow. ¹² Dun-le wuren, kala faalaabe wuuruude e hoore dewal e nder humondiral e Iisaa Almasi-

ihu on ben fow cukkete. ¹³ Kono yimbe bonbe ben e yoyube ben soono woo burtay tun jaarude e nder bone on, be dayna hoore mabbe, be daynora heddiibe ben kadi. ¹⁴ Kono an, cato e ko jangudaa kon, dun ko ko hendordaa hoolaare, hida andi ko hombo hebirdaa dun. ¹⁵ Gila e paykunyaagal maa hida andi bindi seniidi din. Hidi waawu-maa okkude faamu fii kisiyee on sabu gomdingol Iisaa Almasiihu on. ¹⁶ Kala daalol windiingol ko foofaango Alla, hingol wondi e nafa fii jannugol e hollugol ellaaji e wurtugol e ne'ugol e nder peewal, ¹⁷ fii no aaden Alla on eltiree, hebulanoo wadugol kala kuugal moyyal.

4 Ko dun wadi, e yeeso Alla e Iisaa Almasiihu on, on naawaydo wurbe ben e maybe ben, e sabu ardu makko ndun e *laamu makko ngun, mi yamirii ma, mi tintinii: ² waajo fii daaluyee on, catodaa e dun, nde hebudaa fajuhun weebukun woo, maa a hebaa, hollaa be ellaaji mabbe din, felaa be, wakkilinaa be e hoore jannugol e nder mupal timmungal. ³ Ko fii saa'i no aroya nde tawata yimbe ben jabataa hande kadi jannude sellunde nden, kono tippude e faaleji mabbe din, be bannay takko mabbe karamokoobe duudube ko yewta be ko be faalaa nanude kon. ⁴ Be udda noppi mabbe din e goonga on, be fewta tindi mehi din. ⁵ Kono an non, wonu hakkilando e di fow, wakkilodaa tampereji din, wadaa kuude waajotoodo fii Kibaaru Moyyo on, timminiraa golle maa den no feewiri.

⁶ Ko fii min, mido itti wonkii an kin wa sadaka hibbaado fii Alla, ko fii saa'i fokkitugol an ngol hewtii. ⁷ Mi tippirii tippiro moyyo ngon, mi timminii dogudu an ndun, mi woni sella-findeejo e telen-ma gomdinal ngal. ⁸ Jooni non mido maranaa *meetelol peewal ngol. Joomi on, on Naawoowo Feewudo, jonnoyay lan ngol ka palaande sakkitorde, dun non hinaa min tun, kono ko kala himmando feepitugol makko ngol kadi.

Fii no Puulusa Waajori Timotee

⁹ Awa eto araa, tawaa mi ko buri yaawude. ¹⁰ Ko fii Demaasi tertike lan, sabu yidugol mo oo aduna fewndiido. O yahii Tesalonii. Kiriskiisu kadi yahii Galaasi, Tiituusa kadi yahii Dalamaasi. ¹¹ Ko min tun e Luuka wondi. Ardu e Markuusa, ko fii himo hitti e an fota fii golle den. ¹² Mi imminii Tikiiki Efeesi. ¹³ Nde hida ara, addoraa burmusu mo mi acciri Karpuusi on ka wi'etee don Turuwaasi, e defte den, tintinii guri winde-teedi e mun din. ¹⁴ Oo siyaakeejo wi'eteedo Aleksander wadii lan boneeji buy, kono Joomiraado on jonnitay mo ittiri kuude makko den. ¹⁵ An kadi reeno e makko, ko fii o dartike kongudi men din no tiidiri.

¹⁶ Ko mi adii dandude hoore an ka naawirdu, hay gooto wallitanooki lan, kono fow tertino lan. Wota dun jogitane be. ¹⁷ Ko Joomiraado on wallitinoo lan, tiidin-immi, fii no mi timminira yottingol Kibaaru Moyyo on, e fii no leyyi din fow nanira dun. Awa kadi mi jattinaa hunduko ngayuuri ndin. ¹⁸ Ko Joomiraado on yaltin-tammi e kala kuugal bongal, o dandammi fii no o naadirammi ka nder laamateeri makko kammuyan-keeri. Yo mangural wonan mo haa poomaa. Aamiina!

† 2.19 Ada. 16.5

Fii Salminaango ngon

¹⁹ Mi salminii Piriskiila e Akiila, e beynguure Onesifooran nden. ²⁰ Awa Arastuusa kapun no Korenti. Mi accu kadi Torofiimi no nawni ka saare Miletii. ²¹ Eto araa

ado ndungude. Ebulusu e Pudeniisi e Linuusa e Kaludiiyata, wondude e musibbe ben fow salminii ma.

²² Yo Joomiraado on wonda e maa, awa kadi yo moyyere makko nden wonu e mon.

TIITUUSA

1 Immorde e an min Puulusa, nduu kurkaadu Alla e *sahaabaajo mo Iisaa Almasiihu on toddii fii tiidingol gomdinal ben be Alla subii, adda be e goonga nawraydo e wuurigol no Alla faaliraa non, ² fii yo be hebu tama'u *ngurndan poomayankejan dan, dun ko dan ngurndan dan fodanoden ko adii saa'iiji din fuddaade, immorde e Alla, on mo faayataa. ³ E saa'i toddaado on, o banginiri daaluyee makko on waajuuji di mi halfinaa waajagol din, wano kanko Alla Dandoowo en on o yamiriri non.

⁴ Mi salminii ma yo Tiituusa, an oo biddo an tigi e nder gomdinal ngal hawtudun ngal. Yo Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu hisinoowo en on yede yurmeende e buttu.

Fii Golle Tiituusa den ka Suriire Kereeti

⁵ Ko mi accir-maa Kereeti ton, ko fii yo a gaynito fewnitagol ko heddii feewaali kon, joddinaa kadi e saare kala ardotoobe *moftal ngal, wano mi hollir-maa non. ⁶ Mo kala e mabbe non no haani wonude aaden mo felnaaki, hara ko yondinordo debbo gooto, hara kadi bibbe mabbe ben ko gomdinbe, e maanaa hara be waawetaake toopireede angal peewal maa angal doftaare. ⁷ Awa no haani ka tawata ardotoodo dental ngal felnaaki, ko fii himo halfinaa ardagol beyngure Alla nden, ko dun wadi si hara hinaa mawnintiniido, hinaa seytinoowo, hinaa yaroowo, hinaa naadudo, hinaa dabbiroowo miile, ⁸ kono yo taw ko o wernoowo hobbe, yidudo ko moyyi, nawrudo ngurndan mun dan faamu, feewudo, laabudo, waawudo hoore mun, ⁹ hara kadi ko o catiido e daaluyee haqiiqaajo on, hara ko no yaadiri e ko o jannaa kon, dun o waaway wakkilindirde heddii be ben jannde sellunde nden, e holugol liddotoobe nden jannde ben ellaaji mabbe din.

¹⁰ Ko fii buy ko murtube, yewtoobe yewtereeji mehi, daynoobe, tentinii ben wonbe e hakkunde *Yahu-udiyankeebe gomdinbe, catii e *sunninegol ben. ¹¹ Awa yo kundule mabbe den ombe, ko fii hibe jiiiba beyngureeji goo fow jannirgol be ko haanaaka janneede fii hebirgol angal nundal. ¹² Goddo e mabbe, mo be wi'i ko annabaajo, no wi'i wonde, be Kereeti ben ko fenoobe, ko be kulle hunyude, reeredube, puybe. ¹³ Nden seeditoore-le ko goonga. Ko dun wadi bee feliraa be no sattiri fii no be hebira gomdinal laabungal, ¹⁴ e no be accira humagol e tindi Yahu-udiyankeebe ben, e yamirooje iwruude e yimbe be tawata ko selube goonga on. ¹⁵ Laabube ben kan, ko woni woo no laabani dun, kono yimbe tuunube be

gomdinaa ben, hay huunde laabanaa dun, ko fii hakillaaji mabbe din e berde mabbe den no tuuninaa. ¹⁶ Hibe wi'i ko be andube Alla, kono kuude mabbe den no yeddi dun, ko fii ko be harmube, murtube, be waawataa laatinde kala kuugal moyyal.

Fii no Tiituusa Haani Waajorde Moftal ngal

2 An non yewtu ko yaadi e jannde sellunde nden kon, ² wi'aa mawbe ben, yo be wonu waawube hoore mabbe, teddintoobe, hara wonaa ubbitoobe, kono hara ko tabitube e gomdinal ngal e nder giggol e ngajjaare.

³ Yo woniran non kadi yummiraabe ben, hara jikku mabbe on ko moyyo, hara be wonaali no'oobe, maa yaroobe, be wona e jannugol ko moyyi, ⁴ hara be waa-joto sukaabe rewbe ben yidugol moodibbe mabbe ben e bibbe mabbe ben. ⁵ Hara ko e nder faamu be nawri ngurndan mabbe dan no laabiri, e no be wonira jom-suuduube moyyube, e no be yankinorana moodibbe mabbe ben, dun haray daaluyee Alla on hoynetaake.

⁶ Yamiraa kadi sukaabe worbe ben nawrugol ngurndan mabbe dan e nder faamu. ⁷ E kala huunde hida haani wonande be misal e wadugol kuude moyye. E nder ko jannataa kon, janniraa nundal e teddungal, ⁸ e yo kongudi maa din wonu selludi, di aybintaako, fii no liddotoobe en ben hersira, tawa be waawataa hebude bone woo mo be wowla en.

⁹ Yamiraa kadi jiyaabe ben yankinanagol jeybe be ben e kala huunde, be dabba no be weltinira be, be reenoo e yeddondirgol e mabbe. ¹⁰ Be reenoo kadi e nguyka, be bangina sella-findeyaagal timmungal, dun be teddinay gandal fii Alla Dandudo en on.

¹¹ Ko fii moyyere Alla nden, dun ko bundu kisiyee fii yimbe ben fow, feepii. ¹² Nden moyyere no ne'a en, hinde yilta en e kala ko Alla api, hinde accintina en himmeeji aduna, dun en waaway nawrude ngurndan men dan fewndo doo e nder faamu e peewal e wano Alla faaliraa non, ¹³ e nder ko tijjiden tama'u sollitudo on kon, dun ko feerugol mangural Alla men on e Dandoowo en on, dun ko Iisaa Almasiihu. ¹⁴ O okkitirii hoore makko kanko tigi fii men, fii sottugol en e kala ko boni, fii labbinagol hoore makko jamaa subaado, himmando wadugol kuude moyye.

¹⁵ Ko dun haanudaa yewtude, wakkilinaa, felaa wa newnanaado yamirgol. Wota hay gooto yawito ma e dun!

Yamiroore fii Wadugol ko Moyyi

3 Andintin be hibe haani yankinanaade laamuuji dīn e laamiibe ben, be doftoo be, be hebilanoo kala kuugal moyyal. ² Wota be hoynu hay gooto, maa be wona yeddondirteebe, kono be wona moyyube, newiibe e telen-ma yimbe ben fow. ³ Ko fii hari enen kadi ko en faada-hakkilbe, be doftotaako, daynaabe, maccube kala himmeeji e mbeleede neddanke, wuurube e nder hunyeendi e nawliigu, aṅaabe, e aṅindirbe.

⁴ Kono nde Alla, Dandudo en on, feɗɗini moyyuki makko kin e giggol makko ngol o yidi yimbe ben ngol, ⁵ o dandi en, hinaa non bay en wadii kuude feewude, kono ko e iwruude e yurmeende makko nden. O dandiri en lootirgol en tagiteede, heydintiniree *Ruuhu Senido on. ⁶ Ko Iisaa Almasiihu, Dandudo en on, Alla tipiniri on Ruuhu e hoore men haa heewi, ⁷ fii no jogoreɗen feewube sabu moyyuki makko kin, e fii no waawiren ronirde *ngurndan poomayankejan ḁan tanyiniden ḁan. ⁸ Koo ko mi wi'i doo ko haqiiqa. Mido faalaa yo a cato e ḁii piiji, fii no gomḁinbe Alla ben few-

tinira berde mun den e wadugol kuude moyye den. Ko ḁun woni ko moyyi kon e ko nafata yimbe ben kon.

⁹ Kono ko yo a reeno e yeddotire njofooje den e fii lasilankaaku e poodondiro e yeddondiro fii Sariya on, ko fii ḁun ko meere, aldaa e nafa. ¹⁰ Kala wadoowo sendondiral, si a hajike mo nde wootere haa laabi ḁidi, o jabaali, pottin mo takko maa. ¹¹ Hida waawi fellitude sifa on neddo ko boyliido, junuubankeejo, on ṅaawanii hoore mun.

Fii Yamiroore Puulusa Sakkitorde nden

¹² Tuma mi imminoyi oo wi'eteedo Artemaasi maa Tikiiki haa e maa, haray eto araa tawaa mi Nikopooli, ko fii ko ḁon mi aadii wadugol ndungu ngun. ¹³ Watananaa yiila kadi fii wallitagol oo bambanoowo ka sariya wi'eteedo Zenaasi e Apoloosi, fii wota hay huunde ṅakkir be e nder yaadu maḁbe ndun. ¹⁴ Bee kadi be men ben ekkitoo haa waawa wadugol kuude moyye, fii wattangol yiila e kala sokola hittudo, ḁun haray ngurndan maḁbe ḁan wonataa meerejan. ¹⁵ Be mi wondi ben fow hiwrike ma. Mi salminii yidube en e nder gomḁinal ben.

Yo moyyere Alla nden wonu e hoore mon on fow.

FILIMUUNU

1 Immorde e an min Puulusa, oo kasoojo sabu Iisaa Almasiihu on, wondude e Timotee oo musiddo men, haa e oo gido amen, wondiddo amen e golle, dun ko an Filimuunu, ² wondude e Apifiyyata oo bandiraawo amen e Arkiipe oo wondiddo amen e tippiro e haa e *moftal wongal ngal ka suudu maa an Filimuunu.

³ Yo moyyere e buttu wonan on, immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Puulusa Weltorani Alla fii Filimuunu

⁴ Mido duumii e jarnugol Alla an on e nder ko mi maandini fii maa e nder torndeeji an din, ⁵ ko fii mido nanude no wowlee fii ko gomdindaa Iisaa Joomi on kon, e giggol ngol yidudaa yimbe Alla ben fow ngol kadi. ⁶ Mi torike yo gomdinal maa ngal hawtuden ngal wadu batte, andaa moyyere wonannde en e nder humondiral e *Almasiihu on. ⁷ E hoore dun mi hebii weltaare e wakkilaare buy sabu giggol maa ngol, ko fii ko sabu maa yo musiddo, berde yimbe Alla ben buttiniraa.

Fii no Puulusa Fattorani Onesiima ka Filimuunu

⁸ Ko dun wadi, fii kala mido mari hoolaare mawnde sabu Almasiihu on fii windangol ma ko haanudaa wadude kon, ⁹ mido yidu-maa tororde giggol, wano min Puulusa mi woniri nii nayeejo e kasoojo kadi sabu Iisaa Almasiihu on. ¹⁰ Mi jeejii ma fii Onesiima, on wontudo biddo an ka gomdinal fewndo mi jolkaa. ¹¹ Hari o wonanii ma meere, kono jooni o nafete wano o nafirimmi non. †

¹² Awa mi neltii mo e maa, on mo tawata ko bernde an min tigi. ¹³ Mi faalano yo o wonu takko an, fii yo o wallan lonto-maa e nder ko mi jolkaa fii Kibaaru Moyyo on kon. ¹⁴ Kono hay fus mi faalaaka wadude e baawo fewjoore maa nden, fii wota kuude maa moyyere den wonu karhaade, kono de wona anniyaade. ¹⁵ No gasa a seeduno e Onesiima haa seeda, fii yo a hettitu mo haa poomaa. ¹⁶ Hara hinaa wa maccudo hande kadi, kono no buriri maccudo, wa musiddo yidaado, tentinii telen-ma an min, ittii e sikke telen-ma maa, bay ko o maccudo, awa kadi ko o musiddo gomdindo Joomi on.

¹⁷ Si tawii hida jogori lan wa gollideteedo, haray jabir mo wa an min. ¹⁸ Si himo bonnu-maa, maa si himo joganii-maa goddun, fawu dun e hoore an. ¹⁹ Ko jungo an ngon tigi, min Puulusa mi windiri nduu batakuru, mi yobitoyte dun, fii kala mi faalaaka wi'ude an tigi hida joganii mi goddun, dun ko ngurndan maa dan.

²⁰ Awa yo musiddo, wadanan dun sabu Joomiraado on, buttinnaa bernde an nden e telen-ma Almasiihu on.

²¹ Ko e nder hoolorgol doftaare maa nden mi windiri, e hoore andugol a waday buri ko mi wi'i kon. ²² E hoore dun, ebbanan werde, mido tanyinii yahugol ka mon sabu torndeeji mon din.

²³ Epafaraasi oo mo mi sokidaa ka kaso sabu Iisaa Almasiihu on, salminii ma, ²⁴ wondude e Markuusa e Aristarke e Demaasi e Luuka, dun ko ben wondibbe an e golle.

²⁵ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e berde mon.

† 1.11 «Onesiima»

«nafa».

YAHUUDIYANKEE'BE

Fii no Iisaa Almasiihu on 'Burdi Malaa'ikaabe ben

1 Nde wonnoo Alla yewtiriino maamiraabe men ben annabaabe ben laawi buy e nooneji buy,
² Alla yewtirii en ka palaade sakkitore doo 'Biddo on. O wadi mo ronoowo e kala huunde, awa ko on o tagiri aduna on. ³ Ko on 'Biddo woni jalbeendi annoora Alla on, ko kanko woni mbaadi Alla ndin tigi. Ko on 'Biddo woni tambitiido kala huunde rewruude e daaluyee makko dolnudo on. Nde o laatinnoo labbingol yimbe ben junuubaaji mabbe din, o joodoyii ka sengo jaamo Alla Mawdo on ka kammuuli, ⁴ o woni burdo malaa'ikaabe ben, wano innde nde o roni nden burdiri de mabbe den non.

⁵ Ko fii ko hombo e malaa'ikaabe ben Alla daalani: «Ko an woni 'Biddo an on, hande a wonii mo an», † maa o daalani kadi:

«Mi wonanay mo Baaba, o wonanammi 'Biddo.»? ††

⁶ Bay o addii Afo on ka nder aduna, o daali kadi: «Yo malaa'ikaabe Alla ben fow sujjan mo.»

⁷ Fii malaa'ikaabe ben o daali:

«O waday malaa'ikaabe makko ben hendu e kurkaadi makko din dende yiite.» ‡

⁸ Kono fii 'Biddo on o daali:

«Jullere maa laamu nden, yaa an Alla, luttay haa poomaa,

labbooru maa laamu ndun ko labbooru peewal.

⁹ A yidii peewal ngal, a apii angal peewal ngal.

Ko dun wadi si Alla Joomiraado maa on toddor maa nebban weltaare buri wondibbe maa ben.» ††

¹⁰ E hoore dun o daali kadi:

«Yaa an Joomiraado, ko an wallini ndelo leydi ndin ka fudfoode,

awa kadi kammuuli din ko juude maa den tagiraa.

¹¹ Di lannay, kono an a luttay,

di fow di nawyiray wa dolokke,

¹² jobbiraa di wa waanaare,

e hoore dun di waylirte wa dolokke.

Kono an a wa'ay no wa'udaa,

awa kadi, duubi maa din lannataa.» ††

¹³ E ko hombo e malaa'ikaabe ben o daalani:

«Joodor ka sengo an jaamo, haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.»? †††

¹⁴ Hara bee malaa'ikaabe fow, hinaa be ruuhuuji kurkotoodi, nulaadi fii gollangol ronoobe kisiyee ben?

Fii Kisiyee Mawdo on

2 Ko dun wadi, hiden haani cataade fota e ko nanuden kon, fii wota en selu. ² Ko fii, si kongudi di malaa'ikaabe ben hewtini maamiraabe men ben din haqinqinaama, awa kadi kala bonnere e noone geddi yobiraama ko handi kon, ³ haray ko honno dadiroyten si en wedditike e sifa oo kisiyee mawdo? Ko Joomi men on tigi adii feppinde mo, onsay non nanunoobe mo ben haqinqinani en. ⁴ Allaahu on seeditodi e mabbe, o banginiri dun kuude e maandeeji e noone kaawakeeji moyyi e sendirgol dokke *Ruuhu Seniido on wano o yidiri non.

Fii Ardotoodo Yimbe ben ka Kisiyee

⁵ Hinaa malaa'ikaabe ben Alla yankinani oo aduna aroyoowo mo wowleten fii mun on. ⁶ Kono goddo no seeditii nokku goo, wi'i:

«Ko hondun woni neddo fii no anditiraa fii makko, yaa an Alla,

e ko woni bii neddanke fii yo a danko mo?

⁷ A wadii mo e ley malaa'ikaabe ben e nder seeda nii, a taaranii mo *meetelol mangu e teddungal,

a wadii mo e hoore kuude juude maa den,

⁸ a wadii piiji din fow e ley koyde makko.» †††

E nder yankinangol mo piiji din fow, alaa ko Alla acci yo ronku yankinanaade mo, kono haa jooni en yi'aali ka piiji din fow yankinani mo. ⁹ Kono non e hino ko tawden kon: bawto o wadeede e ley malaa'ikaabe ben fii saa'ihun nii, kanko Iisaa o wadanaama meetelol mangu e teddungal sabu mayde nde o tampiri nden, fii, tippude e moyyere Alla nden, yo o maayan yimbe ben fow.

¹⁰ E dow ardagol faybe buy ka mangu, tawi no hawrani on Tagudo piiji fow, e mo piiji din fow wonani on, laatirngol Iisaa timmudo e nder tampereeeji, on Sincudo kisiyee mabbe on. ¹¹ Ko fii, ko *labbindo on e *labbinaabe ben fow woni iwdi wootiri. Ko dun wadi kanko Iisaa o hersiraa noddirgol be musibbe, ¹² wano o wi'iri Alla non wonde:

«Mi jantanto musibbe an ben innde maa nden, mi mantoyte ka hakkunde tumbondiral.» †

¹³ O wi'i kadi:

«Mi waday hoolaare an nden e makko.»

Awa kadi:

† 1.5a Zab. 2.7 †† 1.5b 2Sam 7.14 ‡ 1.7 Zab. 104.4 †† 1.9 Zab. 45.7-8 ††† 1.12 Zab. 102.26-28 ††† 1.13 Zab. 110.1

††† 2.6-8 Zab. 8.5-7 † 2.12 Zab. 22.23

«E hino lan, min e faybe be Alla okkimmi ben.» †
 14 Awa nde tawnoo faybe ben no mari yiiyan e bandu, kanko Iisaa kadi ko wano non o tawdiraa e mabbe, fii, rewruude e mayde makko nden, yo o muncu on jogi-noodo bawgal mayde nden, dun ko Ibuliisa, 15 e fii yo o jattin kala wonnoobe e nder maccangaaku e nder ngurndan mun sabu kulol mayde. 16 Bay, pellet wonaa malaa'ikaabe ben o ari faabagol, kono ko jurriya Ibraahiima on o ari faabagol. 17 Ko dun wadi si himo haanunoo nandude e musibbe makko ben few, fii no o wonira *yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, yurme-teedo, holniido e nder golle Alla den, fii no jamaa on hebira yaafuyee junuubaaji. 18 Bay kanko tigi o tampii fewndo o ndarndaa, himo waawi faabaade wonaabe e ndarndeede ben.

Fii no Iisaa Almasiihu on Burdiri Muusaa

3 Ko dun wadi, yo musibbe an laabube, be mi hawti noddaandu Alla ndun, ferjee miijo mon ngon e hoore mo Alla toddii neli on, on *Yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, on mo qirritiden ka gomdinal men, dun ko Iisaa. 2 O wonno sella-findeejo e telen-ma on Toddiido mo, wano Muusaa wonirnoo non e nder suudu Alla ndun fow. 3 E hoore dun, tawaama ko o Rindando mangu buri ngu Muusaa ngun, ko fii darnudo suudu on no mari teddungal buri suudu ndun tigi. 4 Ko fii kala suudu ko goddo darni dun, kono ko kanko Alla darni kala huunde. 5 Muusaa kapun wonno kurkaadu sella-findeejo e nder suudu Alla ndun fow, fii seeditagol ko Alla daaloyta kon. 6 Kono *Almasiihu on kan ko Biddo sella-findeejo e hoore suudu Alla ndun. Ko enen woni suudu makko ndun, si en catike fota e wakkilaare e hoolaare nde jogiden fii ko tanyiniden kon.

Fii Fowtaare Maranaande Jamaa Alla on nden

7 Ko dun wadi, wano *Ruuhu Seniido on wi'iri non: «Si on nanii kongol makko ngol hande, 8 wota on sattin berde mon den, wa fewndo maamiraabe mon ben murtannoo mi, be ndarndii mi ka wulaa, 9 ka be liggitunoo mi don, be ndarndii mi, be yi'uno kuude an den e nder duubi cappande nay. 10 Ko dun wadi si mi tikkani ngun jamaanu, mi wi'i: «Berde mabbe den ko selude saa'i kala, be andaali laawi an din.» 11 Mi woonduno e nder tikkere an nden wonde: «Be naatataa ka fowtaare an few!» †† 12 Awa, reenee, yo musibbe, fii wota hay gooto e mon hebu bernde bonnde e bernde nde gomdinal tabitaa e mun, haa ka yiltodon e baawo Alla Wuurudo on. 13 Kono wakkilindiree hakkunde mon pande woo, yeru no wi'eede hande, fii wota hay gooto e mon sattinir bernde mun daynireede junuubu. 14 Ko fii en wonii kafidube e Almasiihu on, si tawii en jogitike fota pelli-

tal men aranal ngal haa ka sakkitorun, 15 wano bindi din wi'iri non wonde:

«Hande si on nanii hito makko ngon, wota on sattin berde mon den wa fewndo murtaldu ndun.» ‡

16 Ko hombe woni ben murtannoobe Alla, bawto be nanude kongol makko ngol? Hinaa bee be Muusaa ardinoo, yaltini *Misira? 17 E ko hombe woni ben be Alla tikkannoo e nder dii duubi cappande nay? Hinaa bee wadunoobe junuubu, maayi ka wulaa? 18 E ko hombe o woondannoo naatataa ka fowtaare makko, si hinaa yeddube ben? 19 Awa en yi'ii be waawaali naatude ka fowtaare makko, sabu angal gomdinal.

4 Ko dun wadi, yeru fodaari fii naatugol ka fowtaare makko no lutti, haray hulen wota goddo e mon aru e tawdeede e ronkoobe naatude ben. 2 Ko fii Kibaaru Moyyo on feppinanaama en, wano beya non, kono kongol ngol be hedii ngol nafaali be huunde, ko fii ko be nanunoo kon, be jabiraano gomdinal. 3 Kono enen gomdinbe ben, en naatay e nden fowtaare nde o innunoo wonde:

«Mi woondii e nder tikkere an nden, be naatataa ka fowtaare an few!» ††

E hin-le, Alla gayniino golle mun den gila ka fuddoode aduna on. 4 Ko fii himo daali nokku goo ka bindi fii jalaande jeedidabere nden wonde:

«Ka jalaande jeedidabere Alla fowtino e golleji makko din fow.» ††

5 Himo daali kadi fahin doo:

«Be naatataa ka fowtaare an few!» †††

6 Nde tawnoo no heddani wobbbe goo fii naatoygol ton, e hin-le kadi attinoobe hendaade Kibaaru Moyyo on kapun naataano sabu angal gomdinal mabbe ngal, 7 e yeeso dun buy Allaahu on daaluno kadi iwruude e Daawuuda, o toddii jalaande, o inni nden «hande», wano siforanoo non dow doo:

«Hande si on nanii hito makko ngon, wota on sattin berde mon den.» †††

8 Si tawiino Yaasuwa 5 yediino be nden fowtaare, Alla wowlataano bawto dun fii jalaande goo. 9 Awa jaka no lutti *jalaande fowteteende e mun fii jamaa Alla on.

10 Ko fii kala naatudo ka fowtaare Alla, o fowtoto kadi e golle makko den, wano Alla fowtornoo de mun den non.

11 Awa etoden naatugol ka fowtaare makko don, fii wota hay gooto falju, jokka be doftaaki ben.

12 Ko fii, daaluyee Alla on ko wuurudo duncoowo, himo weli buri kaafa ka mbelde didi, ko naataydo haa hakkunde ruuhu e wonkii, e hakkunde jokke e mbuso, o naawa mbeleede e miijooji bernde. 13 Alaa ko tagaa ko o yi'ataa, fow no wallinaa, wadaa e kene yeeso on mo hunoytoden.

† 3.15 Zab. 95.7-8 †† 4.3 Zab. 95.11 †† 4.4 Fud. 2.2 †††
 4.5 Zab. 95.11 ††† 4.7 Zab. 95.7 § 4.8 Ko «Yaasuwa»

Fii no Iisaa Woniri Yottinoowo Mawdo Sadaka

¹⁴ Bay hiden mari hooreejo mawdo *yottinoobe sadaka ka Alla, tayitudo kammuuli din, dun ko Iisaa *Biddo Alla on, catoden e qirritannde gomdinal men ngal. ¹⁵ Ko fii en maraa yottinoowo mawdo mo waawataa faamude lo'ere men nden, kono o ndarndoranooma wano men non e di fow, e hoore o wadaali junuubu. ¹⁶ Awa badoren hoolaare ka jullere laamu, ka sulfu on heboytoo ton, fii no hebiren yurmeende e moyyere ko wonana en ballal fewndo haanani en.

5 Awa, kala *yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, subaado e hakkunde yimbe ben, ko joddira ko fii yimbe ben, fii ko wada gollleeji Alla din, fii no be weebitira dokke e sadakaaji fii junuubaaji din. ² Himo waawi yurmeende be faamaa ben e selube ben, ko fii kanko tigi lo'ereji no hundi mo. ³ Awa ko sabu nden lo'ere wadi si himo haani ittande hoore makko sadaka, o ittana jamaa on kadi sadakaaji fii junuubaaji mabbe din. ⁴ Kono hay gooto waawataa hebande hoore mun ngal teddungal wonugol yottinoowo mawdo sadaka. Ko Alla yedata dun, wano o toddori *Haaruuna non.

⁵ Ko wano non kadi, hinaa *Almasihu on tigi yedi hoore mun ngal teddungal wonugol yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, kono ko Wi'udo mo on wonde:

«Ko an woni Biddo an on, hande a wonii mo an.» †

⁶ Wano non himo wi'i kadi nokku goo:

«Ko a yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa wano *Maaliki-Siddiiqu non.» ††

⁷ E hoore dun, e nder ngurndan makko dan ka hoore leydi, kanko Iisaa o weebitanno on Gasoowo mo dandude mayde nden gondi e torndeeji e nder ewnagol ko tiidi. Alla jaabinani mo sabu ko o yankinaninoo mo kon. ⁸ Fii kala ko o *Biddo Alla, o andi ko woni doftaare e nder ko o tampi kon fow. ⁹ Bay wonii o wadaama Timmudo, o wonani doftiibe mo ben fow bundu kisiyee poomayankeejo. ¹⁰ Onsay Alla toddii mo yottinoowo mawdo sadaka ka Alla wano Maaliki-Siddiiqu non.

Fii Reenagol e Selugol Gomdinal

¹¹ Hiden mari piiji buy ko wowlen e fii dun, hara ko piiji buy mettudi sifaade, ko fii on wonii mettube faaminde. ¹² E hin-le, e oo saa'i doo hidon haanunoo wonude jannoobe, kono hidon handi kadi e janneede yi'al daaluyeeji Alla din. Fewndo doo ko bira handudon e mun, hinaa naamete. ¹³ On jokkudo yarugol bira, haray alaa faamu woo e fii daaluyee faaminaydo ngurndan feewudan dan, ko fii haray haa jooni ootigi ko boobo. ¹⁴ Mokobaabe ben kapun, ko naamete tedduo be naamata, ko fii tippude e kuude mabbe den hakkille mabbe den no eltanii sendindirgol ko boni e ko moyyi.

6 Ko dun wadi, sutanoden jannde yoyunde nden, feyyen jannde baggere fii *Almasihu on nden, hara en fudditaaki jannugol fii tuubugol kuude nawrayde e mayde den, e fii gomdingol Alla, ² e

*lootagol maande kisiyee, e *fawugol juude, e immitagol maybe ben, e naawoore poomayankeere nden. ³ Ko dun wadeten si Allaahu on newnii.

⁴ Fii ndayginananooobe, mettii dokkal kammuyankewal ngal, tawdaa e hendiibe *Ruuhu Seniido on, ⁵ mettii moyyuki daaluyee Alla on wondude e doole aduna aroyoowo on ben kan, ⁶ si be aru e selude gomdinal ngal, be waawetaake yilteede ka tuubuubuyee han kadi, ko fii haray kambe tigi be fempitike *Biddo Alla on, e hoore dun be aybinii mo e kene. ⁷ Nde leydi yari ndiyan saayoojan soono woo, ndi fudini pudi wondudi e nafa fii mo ndi remanaa on, haray hindi wondi e barki Alla. ⁸ Kono si tawii ko bulle e kebbe ndi funnata, haray hinaa ndi huunde, ko ndi badondirndi e kuddi, sakkitora sunneede.

⁹ Hay si men yewtirii nii, yo yibbe amen, haray meden hoolii hidon e laawol moyyol e telen-ma kisiyee on. ¹⁰ Ko fii Alla hinaa mo feewaa, sako o yejjita kuude mon den, e giggol ngol holludon fii innde makko nden, e golle de wadudon den e de wadanton den kadi yimbe Alla ben. ¹¹ Kono meden faalaa yo mo kala e mon hollir nii wakkilaare wootere nden e telen-ma pelital timmungal fii ko tanyiniden kon haa ka sakkitorun. ¹² Ko dun wadi, wota on wonu aamube, kono pembee ben hebirnoobe ndondi fodaandi ndin gomdinal e mupal.

Fii Fodaari Alla ndi Firtotaako ndin

¹³ Ko dun wadi, nde Alla wadannoo Ibraahiima fodaari ndin, o tawno o waawataa woondirde ko buri mo kanko Alla mawnude, o woondiri hoore makko kanko tigi, ¹⁴ o wi'i:

«Pellet, mi waday barki e maa fota, mi yannay jurriya maa on yannudee.» †

¹⁵ Ko e nder dun, bay wonii Ibraahiima habbika e nder mupnaare, o hebi non ko o fodanoo kon. ¹⁶ E hin-le, yimbe ben no woondira ko buri be mawnude, nden woondoore wonana be seedee fii rawnoode kala yed-dondiral. ¹⁷ Ko wano non, hakkee ko Alla faalanoo hollude ronoobe fodaari makko ndin ben noone no anniyee makko on firtortaa, o wadirno dun woondoore ¹⁸ fii, sabu dee kuude didi de waylotaako, de tawata gasataa ka Alla fena, no enen fattiibe ben hebiren wakkilaare tiidunde fii tamagol e tama'u mo Alla weebitani en on. ¹⁹ On tama'u no wa'ani en wa saanirgal tiidungal holnii fii ngurndan men dan, rewoowo ka *wirngallo fii naatugol ka nder *nokkuure hormorde mawnde nden, ²⁰ dun ko ka Almasihu on naati don fii men wa fertaniido en laawol, o woni *yottinoowo mawdo sadaka ka Alla haa poomaa, wano *Maaliki-Siddiiqu non.

Fii no Maaliki-Siddiiqu Woniri Yottinoowo Sadaka

7 Ko *Maaliki-Siddiiqu on wonnoo lando Salaam, e *yottinoowo sadaka ka Alla Jom Bural on. O yahi, o fottoyi e Ibraahiima fewndo ko on iwtata fooloygol

† 5.5 Zab. 2.7†† 5.6 Zab. 110.4

‡ 6.14 Fud. 22.17

lambe ben, kanko Maaliki-Siddiiqu o du'anii mo.

² Ibraahiima jonni mo sappabun e di fow. Ko adii kon taho, innde Maaliki-Siddiiqu nden no firi «lando peewal». E hoore dun kadi ko o lando Salaam, e maanaa lando buttu. ³ Kono o alaa neene, o alaa baaba, o alaa iwdi, o alaa fuddoode, o alaa kattudi ngurndan. O wa'i wa *Biddo Alla, o woni yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa.

⁴ Ndaaree ko haa honto o mawni, on mo Ibraahiima mawdo on tigi jonni sappabun mun e nder ko o heboyi kon! ⁵ Sariya on toddii e bibbe *Lewi ben wonugol yottinoobe sadaka ka Alla e yantoobe sappabun e hoore ko jamaa *Isra'iila on hebi kon fow, dun ko e ben ben-gootoobe mabbe, fii kala ben ko be jurriya Ibraahiima. ⁶ Kono Maaliki-Siddiiqu, mo tawdaaka e jurriya Lewi on, o hendike sappabun Ibraahiima on, e hoore dun, o du'anii on hendiido fodaariiji din. ⁷ E hinle yeddotaako ko mawdo on du'antoo tosooko on. ⁸ E hin-le, e telen-ma yottinoobe sadaka ben ka bolondaa Lewi, ko maayaybe woni hendaade sappabun dun, kono e telen-ma Maaliki-Siddiiqu kan, ko wuurudo woni ko hendii, wano seeditoraa non. ⁹ Ka rabbindinde, Lewi, oo wondo hendaade sappabun dun, o yobino ko makko kon rewruude e Ibraahiima. ¹⁰ Ko fii hari himo ka keeci ben makko wa fewndo ko Maaliki-Siddiiqu yahi fottugol e Ibraahiima.

Fii no Almasiihu on Woniri wa Maaliki-Siddiiqu

¹¹ Ko rewruude e yottinoobe sadaka ka gorol Lewi ben jamaa Isra'iila on hendornoo Sariya on. E hin-le, si tawno golle ben yottinoobe sadaka ko timmunooode, harayno ko fii hondun haanannoo wadugol yottinoowo goo wano Maaliki-Siddiiqu non, hara hinaa wano *Haaruuna non? ¹² Ko fii si aada wonugol yottinoobe sadaka ben waylike, haray no haani kadi ka Sariya on waylee. ¹³ Ko fii on mo dii piiji wowli fii mun on, ko jeyaado e bolondaa goo mo hay gooto toddaaka e mun fii golle *layyorde nden. ¹⁴ E hoore dun, wano andirden non tigi, Joomi men on ko feepudo e bolondaa *Yahuuda on. E telen-ma wonugol yottinoobe sadaka, Muusaa wowlaali few fii on bolondaa.

¹⁵ Dundoo kadi no buri banginde si yottinoowo sadaka goo feepirii wa Maaliki-Siddiiqu, ¹⁶ wontudo yottinoowo sadaka, hara hinaa tippude e Sariya yubbondirdo e gorol lannoowol, kono ko tippude e doole ngurndan dan lannataa dan. ¹⁷ Bay no seeditaa wonde:

«Ko a yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa, wano Maaliki-Siddiiqu non.» †

¹⁸ Awa, ko yamiraa baawo doo kon ittaama, sabu lo'ere mun nden e mehidugol mun ngol, ¹⁹ ko fii Sariya on waawaali timminde huunde. Kono en addanaama tama'u burdo moyyude mo badoren Alla.

²⁰ Dun non wadaaka e baawo woondoore. Beya non kapun wontii yottinoobe sadaka ka Alla e baawo woondoore, ²¹ kono kanko Iisaa o wontirno dun woondoore, bay Alla daalanno mo dundoo:

«Mi woondii, mi firtataa,

ko a yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa.» ††

²² Ko dun wadi si Iisaa wonii holnudo *ahadi burndi hittude ndin. ²³ E hoore dun, hari ben yottinoobe sadaka no woodunoo buy, ko fii hari mayde nden no hadi be duumagol e golle mabbe den. ²⁴ Kono Iisaa kapun, bay tawii himo wuuri haa poomaa, golle makko yottinogol sadaka den lannataa. ²⁵ Ko dun wadi kadi, himo waawi dandude few ben wonbe badorde Alla sabu makko kanko Iisaa, bay himo wuuri haa poomaa fii fattanagol be.

²⁶ Ko wano on yottinoowo mawdo sadaka tigi haanannoo en, hara ko *seniido, mo bonnaali, mo aldaa e junuubu, seedudo e junuubanke'en, e burdo kammuuli din banteede, ²⁷ mo hatonjinaa e ittugol sadakaaji wano yottinoobe mawbe ben ittirta pande woo sadakaaji fii junuubaaji mabbe din, kambe tigi taho, e di jamaa on din kadi. Iisaa wadii dun nde wootere ko yoni fii saa'iiji din fow, e nder ko o itti hoore makko sadaka kon. ²⁸ Sariya on kapun, be todfotoo ben fii wonugol yottinoobe sadaka mawbe ko yimbe lo'ube, kono daalol woondoore nden bawto Sariya on toddike Biddo on, on wondo Timminaado haa poomaa.

Fii Ahadi Heyri ndin e Nokkuure Hormorde Mawnden

8 Awa e hino nafa tobbere nde wonden yewtude fii mun nden: hiden mari wano oo *yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, joodiido ka sengo naamo jullere laamu Alla Mawdo on ka kammuuli. ² Ko o golloowo ka nder nokkuure hormorde, dun ko ka *rewirdu goongaaru, hara hinaa ndu yimbe ben darni, kono ko Joomiraado on.

³ Kala yottinoowo mawdo ko toddora ko fii weebitangol Alla dokke e sadakaaji, bee yottinoowo men mawdo on kadi heba goddun ko o weebita. ⁴ Si tawno himo ka hoore leydi, o wonataano yottinoowo sadaka, bay no woodi weebitoobe dokke, hara ko no yaadiri e Sariya on. ⁵ Ben no wadude dewal ngal tawata ko mbaadi e dowdi goongaaji kammuyankeeji din, wano Muusaa banginiranaa non fewndo ko o darnata rewirdu ndun, Alla daalani mo: «Ndaaru, a wadiray fow noone no holliradaa non ka hoore fello.» ⁶ Kono jooni, *Almasiihu on hebii golle burde mawnude de beya den, no o woniri non holnudo *ahadi burndi moyyude ndin, sincaandi e fodaariiji burdi keldude din.

⁷ Si tawno ahadi araniri ndin wonno ndi felnaaki, hewtataano ka wonndi dabbee. ⁸ E hin-le ko e hoore feloore Alla daalani jamaa mun on:

«Kanko Joomiraado on o daali:

«Nalaande no aroya nde mi yettodoyta e yimbe *Isra'iila ben

e yimbe *Yahuuda ben ahadi heyri.

⁹ Ndin ahadi wa'oytaa wa

ndi mi ahodunoo e baabiraabe mabbe ben ndin, wa fewndo mi tambitornoo be juude an den

† 7.17 Zab. 110.4

†† 7.21 Zab. 110.4 ‡ 8.5 Egg. 25.40

fii yaltingol be Misira,
 ko fii be hunnaali ahadi an ndin.>
 «Joomiraado on daali:
 <Min kadi jooni mi huccii be.
¹⁰ E hino non ahadi
 ndi mi ahodoyta e yimbe Isra'iila ben
 bawto dee jalaade doo.>
 «Joomiraado on daali:
 <Mi wadoyay sariyaaji an din ka miijo mabbe,
 mi winda di ka berde mabbe,
 min mi wona Alla mabbe,
 kambe kadi be wona jamaa an.
¹¹ Hara be hatonjinaa e jannindirgol
 maa fillitanagol wondiddo mun maa musiddo mun,
 wi'a: Bee andaa Joomiraado on!
 Ko fii fow andoyay lan,
 gila e burdo fandude on
 haa e burdo mawnude on.
¹² Ko fii mi yaafoyto ellaaji mabbe din,
 mi hakkilanoytaa e junuubaaji mabbe din.» †
¹³ Ka o inni ndin ahadi heyri don, ko don o watti araniri
 ndin hinndi. E hin-le hinndi ndin nawyii, no e moggo
 mulugol.

Fii Dewal Adunayankewal ngal e Kammuyankewal ngal

9 Ahadi* araniri ndin kadi no marnoo aadaaji mun
 yaadudi e dewal, wondude e nokkuure mun hor-
 morde ka aduna doo. ² E hoore dun, *rewirdu
 wadanooma. Nokkuure aranere nden e ndun rewirdu
 no wi'etenoo hormorde, ka joddinirde pitilli nden won-
 noo don, e taabal ngal e bireediije weebitanaade
 Joomiraado on den. ³ E hoore dun, baawo *wirngallo
 dimmo ngon, tawi no don nokkuure wi'etenoonde
 *hormorde mawnde nden. ⁴ Tawi hinde wondunoo e
 sunnirde urngallooji tafiraande kanje, e *kankiranwal
 seeditoore hoobiraangal kanje haa hunditi. Tawi no e
 nder maggal loonde kanje wadornde <*manna>, won-
 dude e tuggordu *Haaruuna ndun, ndu tawata hari fi-
 inii, e alluuje maande ahadi den. ⁵ Tawi no ka hoore
 kankiranwal nandollaaji *serubiina Mangural ngal,
 omborde maggal on, dun ko ka junuubaaji din yaafe-
 tee don, no duwiraa †† gabitanji majji din. Kono hinaa
 fewndo doo haanuden wowlugol fensita fii kun kala e
 koy piihoy.

⁶ Nde tawnoo dun fow ko non joddiniranoo, *yotti-
 noobe sadaka ka Alla ben naatayno soono woo ka
 nokkuure aranere e nder rewirdu ndun, fii wadugol
 golle diina mabbe kan. ⁷ Kono ka *nokkuure hormorde
 mawnde, ko yottinoowo mawdo on tun naataynoo ton
 nde wootere e nder hitaande nden, e hoore addorgol
 yiyan ko sakkoo fii hoore mun e fii ellaaji di jamaa on
 wadiri angal andude. ⁸ Ruuhu* Seniido on no holliri en
 telen doo wonde datal nokkuure hormorde mawnde
 nden udditaaki, fannamaa rewirdu aranuru ndun no
 lutti. ⁹ Hiden mari doo misal feɲɲingal goongaaji
 fewndiidi hande din. Dun fow no bangini wonde dokke

† 8.8-12 Yer. 31.31-34 †† 9.5 Wobbe kadi no faamira «duhi-
 raa».

e sadakaaji, ko weebitirantenoo nii Alla, waawataa
 labbinde bernde on rewiroowo non. ¹⁰ Ko dundoo
 woni yamirooje neddanke tun yubbondirde e naame-
 teeji e njaramji e noone salligiiji, yamiraade haa pande
 Alla heydintini piiji din fow.

¹¹ Kono *Almasiihu on ardii wa yottinoowo mawdo
 sadaka fii moyyereeji fewndiidi din. O tayiti rewirdu
 burndu mawnude ndun e burndu timmude ndun, ndu
 tawata hinaa darniraandu juude yimbe, e maanaa
 ndun hinaa ndu oo aduna. ¹² O naatii ka nokkuure hor-
 morde mawnde nde wootere ko yoni haa poomaa,
 rewirde e yiyan makko dan tigi, hara hinaa rewirde e
 yiyan ciikuliiji e jalbi. Ko nii o yediri en cottudi
 poomayankeeri. ¹³ Si tawii yiyan ciikuliiji e ga'i na'i e
 ndoondi wiige, ko wiccitee junjee e hoore yimbe be
 laabaa, no labbina be ka bandu, ¹⁴ kono Almasiihu on
 kapun ko hoore mun tigi ittani Alla sadaka e baawo el-
 la, e hoore ardoreede Ruuhu Poomayankeejo on, ko
 haa honto non yiyan makko dan labbinta berde men,
 itta en e kuude nawrayde en e mayde, fii no rewiren
 Alla Wuurudo on!

¹⁵ Ko dun wadi si ko kanko woni holnudo ahadi heyri
 ndin, fii yo noddaabe ben hendo ndondi poomayan-
 keeri ndi Alla fodi be ndin. Ko fii mayde makko nden
 wonii sadaka fii sottugol be e din bonnereeji wadaadi
 ka fewndo ahadi hinndi. ¹⁶ Ko fii, ka wasiyannde nden
 woni don, haray no haani ka mayde wasiyiido on
 andee. ¹⁷ Wasiyannde nden non laatike woo bawto
 mayde nden, ko fii nde alaa nafa fewndo wasiyiido on
 wuuri. ¹⁸ Ko dun wadi, ahadi araniri ndin tigi, ndi uddi-
 taaka e baawo hibbugol yiyan. ¹⁹ Bay Muusaa gaynii
 weebitande jamaa on fow kala yamiroore, wano de
 woniri non ka Sariya, o yetti yiyan ga'i na'i e ciikuliiji e
 ndiyan e gaara bofe, o wicciri deftere nden e jamaa
 on baapal no wi'ee *hisoopu, ²⁰ e hoore himo wi'a:
 «Dundoo ko yiyan ahadi ndi Alla yamiri fii mon ndin
 nii.» †²¹ Ko wano non kadi, o wicciri rewirdu ndun e
 aalaaji gollirteedi fii diina din yiyan. ²² E telen-ma
 Sariya on, fayda fow ko yiyan labbiniraa, ko fii yaafuy-
 ee alaa e baawo hibbugol yiyan.

²³ Din aalaaji lontiidi goongaaji kammuyankeeji, no
 haanunoo labbinireede oo noone doo, kono no
 haaniri non ka haqiiqaaji kammuyankeeji din
 labbiniree sadakaaji burdi moyyude. ²⁴ Ko fii Almasiihu
 on naataali e nder nokkuure hormorde wadiraande ju-
 ude neddanke, nembinaande goongaare nden, kono
 ko ka kammu tigi fii no o weebitorana en jooni yeeso
 Alla. ²⁵ O naatiraali fii ittugol hoore makko sadaka
 soono woo, wano yottinoobe mawbe ben naatirta hi-
 taande woo ka nokkuure hormorde mawnde wondude
 e yiyan dan tawata wonaa yiyan makko. ²⁶ Ko fii, si hi-
 naano dun, Almasiihu on tampayno soono woo gila ka
 fuddoode aduna on. Kono jooni, ka lannoode ja-
 maanuujji, o feenii nde wootere ko yoni fii saa'iiji din
 fow fii bonnitugol junuubaaji e nder ko o itti hoore
 makko sadaka kon. ²⁷ Nde tawnoo no maranaa yimbe
 ben maayugol nde wootere pet, bawto dun jaawoore

‡ 9.20 Egg. 24.8

nden wada, ²⁸ ko wano non Almasiihu on ittiri hoore mun sadaka nde wootere pet fii ronditagol junuubaaji yimbe duudube. Awa, o artoyay kadi, hara hinaa fii ronditagol junuubaaji, kono ko fii dandugol ben hab-ornoobe mo kisiyee.

Fii Sadaka mo Almasiihu on Itti on

10 E hoore dun, wonaa Sariya on tigi woni haqi-
iqaaji aroyaynoodi din, kono ko mbaadi mun
tun. O waawataa few laatinde ben badoraybe non Alla
timmube, rewruude e on sadaka gooto jokkondirido hi-
taande woo hitaande. ² Si o waawayno, harayno neebii
ko ben wadaynoobe din sadakaaji acci, harayno be
labbinaama nde wootere ko yoni haa poomaa,
harayno kadi bernde mabbe felataa be e telen-ma
junuubu woo. ³ Kono, din sadakaaji andintinay en hi-
taande kala fii junuubaaji din. ⁴ Ko fii waawataa ka yi-
iyan ga'i na'i e ciikulijii monta junuubaaji.

⁵ Ko dun wadi, e nder naatugol e nder aduna on, *Al-
masiihu on no wi'i:

«Wonaa sadakaaji maa dokke faaladaa,
kono a wadanii lan bandu.

⁶ A weltoraali sadaka sunneteedo,
maa ko sakkaa fii junuubu.

⁷ Awa mi wi'i: «E hino lan, mi arii
fii wadugol faale maa on, yaa an Alla,
wano fii an windori non e nder ndee deftere taggi-
inde.» †

⁸ Himo wi'i taho: «A yidaali e a weltoraali sadakaaji e
dokke e sadakaaji sunneteedi e sadakaaji fii junuubaaji,
wadiranoodi no yaadiri e Sariya on.»

⁹ E hoore dun o wi'i kadi: «E hino lan, mi arii fii wadu-
gol faale maa on.» O ittii aranun dun fii sincugol dim-
mun dun. ¹⁰ Awa, ko sabu faale Alla on *labbinaden fii
wonugol yimbe makko, rewruude e oo sadaka mo Iisaa
Almasiihu on ittiri bandu mun ndun tigi nde wootere
ko yoni haa poomaa.

¹¹ Kala *yottinoowo sadaka ka Alla no ka gollata don
pande woo fii wadugol golle mun diina den, e ittugol
sadakaaji gooti pande woo, di tawata waawataa ittude
junuubaaji few. ¹² Almasiihu on non kapun, o wadii
sadaka gooto bajjo fii junuubaaji din, yonudo haa
poomaa, awa kadi himo joodii ka sengo naamo Alla,
¹³ himo sabbii don haa Alla wada aybe makko ben ka
ley koyde makko. ¹⁴ Ko dokkal bajjal o timminiri haa
poomaa wonaabe *labbineede fii wonugol yimbe Alla
ben. ¹⁵ Ko dun *Ruuhu Seniido on seeditanii en kadi.
Ko fii himo wi'i taho:

¹⁶ «Joomiraado on daali:
«E hino *ahadi ndi mi yettodyta e mabbe ndin:
Bawto dee jalaade doo,
mi wadoyay sariyaaji an din ka berde mabbe,
mi windoya di ka hakkille mabbe.» »

¹⁷ O beyditi e dun:

«Mi anditoytaa hande kadi fii junuubaaji mabbe din
e ngal peewal mabbe ngal.» †

¹⁸ Ko fii ka junuubaaji din yaafaa don, haray alaa ko
sakkee fii junuubu.

Fii Gomdinal Yimbe ben

¹⁹ Ko dun wadi, yo musibbe an, bay hiden mari
hoolaare fii naatugol ka *nokkuure hormorde
mawnde sabu oo sadaka yiyan Iisaa ²⁰ dan o udditi-
rani en laawol kesol wurngol, rewruungol ka *wirngallo,
ngon-le ko bandu makko ndun, ²¹ e bay kadi hiden
mari yottinoowo mawdo wondo ka suudu Alla,
²² badoren Alla bernde nundunde e gomdinal heewun-
gal pellital, e bernde labbinaande kala miijooji bondi, e
bandu lootiraandu ndiyan laabudan. ²³ Wonen catiibe
tabiti e tama'u mo qirritiden on, ko fii Wadando en din
fodaariiji on ko Sella-findeejo. ²⁴ Miijondiranen ko hon-
no waaweten wakkilindirde ka giggol e ka kuude
moyye. ²⁵ Wota en tertto mottondiral men ngal, wano
wobbe woowiri non. Kono wakkilindiren fodde hiden
yi'ude palaande nden no badaade.

²⁶ Ko fii si en duumike wadugol junuubu e nder
tewaare bawto en hendaade gandal goonga on, haray
sadaka alaa hande kadi fii junuubaaji, ²⁷ kono ko hab-
bannde naawoore hulbiniinde e nguleendi yiite hebuli-
inge sunnugol murtube ben. ²⁸ Si goddo bonniino
Sariya Muusaa on, o wareteno, o yaafetaake, e hoore
seeditoore dido maa tato. ²⁹ E miijo mon onon, si
goddo hayfinii *Biddo Alla on, si o jogitorii yiyan aha-
di dan wa dan aldaa e fiira, dan dan o *labbiniraa, e si
o hoynii Ruuhu Allaahu on, on Jom Sulfu, e hara on mi-
ijaaki himo handi e lette burde muusude kadi? ³⁰ Ko fii
hiden andi on Wi'udo: «Ko min yottagol woodani, ko
min yoboyta», e hoore dun: «Joomiraado on naaway
jamaa mun on.» †³¹ No hulbinii yanugol e juude Alla
Wuurudo on!

³² Anditee liddu dun ka saa'iiji arani, bawto Alla nday-
ginande on, on nappino satteende tiidunde e nder tip-
piro muusungo. ³³ Ko fii e saa'i goo on hoynano,
cukkadon e kene, e saa'i goo jonnindiridon juude e ben
wadiranooobe wano non. ³⁴ E hoore dun, yurmadon
sokaabe ben, jabudon kadi e nder weltaare yo on jatte
keyeeji mon din, sabu andugol mon hidon mari keyee
burdo moyyude, luttoowo. ³⁵ Awa wota on accitu
hoolaare mon addaynde mbarjaari mawndi nden.
³⁶ Ko fii hidon haani nappaade, fii, nde timminoydon
faale Alla on, yo on hendoyo ko o fodi on kon.

³⁷ Ko fii e nder saa'ihun nii:

«Haanudo arude on aray, neebataa.

³⁸ Feewudo an on non wuuriray gomdinal.

Kono si o yiltitike,
wonkii an kin weltanoytaako mo.» †

³⁹ Enen-le hinaa en yiltoroobe baawo fii hayrugol, kono
ko en gomdinbe fii dandegol.

Fii Seeditorbe Gomdinal ka Ahadi Hinndi

11 E hin-le, gomdinal ngal ko pellital fii piiji di
tanyiniden, e hoolaare fii piiji di en yi'aali taho.

† 10.7 Zab. 40.7-9 † 10.17 Yer. 31.33-34

‡ 10.30 Yap. 32.35-36 † 10.38 Hab. 2.3-4

² Alla kulji mawbe baawo doo ben sabu gomdinal mabbe ngal.

³ Ko gomdinal ngal wonden andirde aduna on ko daaluyee Alla on tagiraa. Ko dun wadi ko yi'eten kon iwraa e ko yi'otoo.

⁴ Ko gomdinal ngal Haabiila yediri Alla sadaka burdo moyyude mo Qaayiina on. O kuljiraa feewudo sabu ngal gomdinal. Alla tigi kulji den dokke makko. Fii kala kanko Haabiila o maayii, kono ngal gomdinal no banginde fii makko.

⁵ Ko gomdinal ngal kadi Hanuuka yentiraa fii wota o andu mayde nden. En yi'ataa mo hande kadi sabu Allaahu on yentiraa mo. Ko fii, ado o yentineede, hari o hebiino kuluujaa wonde himo weltini Alla. ⁶ Awa, e baawo gomdinal, gasataa ka ontigi weltina Alla, ko fii on badotoodo mo no haani gomdinde wonde kanko Alla himo woodaa, gomdina kadi ko kanko woni yoboowo dabboobe mo ben.

⁷ Ko gomdinal ngal fahin Nuuhu moyyinirnoo laana fii dandugol beynguure mun nden. Ko nii o teddiniri ko Alla *hiitaninoo mo fii ko aroyta yi'aaka taho kon. Bay o warrii non kanko Nuuhu, tawi o hollii wonde yimbe aduna on ko felniibe. Alla jogori Nuuhu feewudo sabu gomdinal makko ngal.

⁸ Ko gomdinal ngal kadi Ibraahiima doftori noddaandu ndu Alla noddi mo ndun fii yahugol e leydi ndi o ronoyta ndin. O yahi e hoore o andaa ka o woni yahude. ⁹ Ko gomdinal o hodiri e ndin leydi fodaandi wa leydi janani, o hodi e nder cuudi bagi. Issaaqa* e Yaaquuba kadi hodiri non, be ronidi e makko fodaari wootiri ndin. ¹⁰ Ko fii hari, kanko Ibraahiima himo habbi hodo ngo tawata didol cuudi mun no tiidi, ngo tawata ko Alla ebbi, darni. ¹¹ Ko sabu gomdinal ngal kadi, fii kala Saarata kapun ko mo jiidotaako, o hebiri feere jurriyagol e nder nayeewu makko, bay himo hoolii wonde Alla ko hunnoowo ko o fodi kon. ¹² Ko dun wadi si neddo gooto, mo tawata mayde mun nden hebiino dun, hebi jurriya burdo koode den ka kammu duudude e njaareendi ndin ka sera baharu, ko tawata en waawataa limude.

¹³ Ko e nder gomdinal ngal be fow be maayi e baawo hendagol piiji fodaadi din, kono be haynino di ka woddi, be weltori, e nder qirritagol ko be tunjaraankeebe e janambe ka leydi. ¹⁴ Yewtiraybe nii ben hollii no laabiri wonde hibe dabbande hoore mabbe leydi heyri. ¹⁵ Si tawno non be wuldano ka be iwi ton, be hebayno feere no be yiltora. ¹⁶ Kono ka haqiiqa hibe himmanoo nokkuure burnde moyyude, dun ko ka kammu. Ko dun wadi Alla hersiraa noddeede Alla mabbe, ko fii o moyyananii be hodo.

¹⁷ Ko gomdinal ngal kadi Ibraahiima weebitiri Issaaqa fii layyagol fewndo ko Allaahu on ndarndii mo. Hari himo e fii sakkagol Issaaqa, bidde makko bajjo on, kanko hendinoo fodaariiji din, ¹⁸ dun ko on mo Allaahu on daalannoo wonde: «Ko e Issaaqa jurriya maa on nodditirtee.» ¹⁹ Himo joginoo wonde Alla ko Waawudo hay immitingol maydo e hakkunde maybe

ben, ko dun wadi si o hettitiri bidde makko on wa immitiido e mayde.

²⁰ Ko gomdinal ngal kadi Issaaqa du'orani Yaaquuba e *Iisu fii ko aroyta kon.

²¹ Ko gomdinal ngal fahin, fewndo Yaaquuba maayata, o du'orani mo kala e bibbe Yuusufu ben, o ugginii e hoore tuggordu makko ndun, o sujani Alla.

²² Ko gomdinal ngal fahin, bay badike ka Yuusufu maaya, o maandiniri fii eggudu *Banii-Isra'iila'en ndun *Misira, o wadi kadi yamirooje fii yi'e makko den.

²³ Ko gomdinal ngal kadi, bay Muusaa jibinaama, mawbe makko ben suudiri mo lebbi tati, bay be tawii boobo on no labaa fota, awa kadi be hulaano yamiroore lando on.

²⁴ Ko gomdinal ngal kadi, bay Muusaa mawnii, o salori wi'eede ko o gedal jiwo Fir'awna on. ²⁵ O tawi ko tampindineede e jamaa Alla on burani mo, edii weltorgol junuubu e nder saa'ihun. ²⁶ Tawi himo miiiji wonde ko aybinireede wa *Almasihu on buri jogaade ngalu tiidungu edii ngu Misira ngun, ko fii himo ndaaraynoo ka muutii telen ka njoddi. ²⁷ Ko gomdinal ngal o yaltiri Misira e baawo denyagol tikkere lando on, bay himo catornoo wa sutiido on mo yi'otaako. ²⁸ Ko gomdinal ngal kadi o wadiri *Juldeere Yawtaneede nden, e wujugol yiiyan fii wota muloowo dikkuruube on meemu ko dikkoranaa Isra'iilayankeebe ben kon.

²⁹ Ko gomdinal ngal fahin be tayitiri *Baharu Bodeejo on wa leydi yorndi, kono nde Misirayankoobe ben ebbunoo wadrigol non, be yoolino.

³⁰ Ko gomdinal ngal kadi tata on Yeerikoo yaniri, bay be gaynii taaraade mo e nder balde jeedidi. ³¹ Ko gomdinal ngal kadi wadi si *Raabi, oo debbo cagaajo, maydaano e heferbe ben, sabu ko o wernirnoo tefoobe ben kon buttu.

³² Ko hondun mi wi'ata kadi? Saa'i on yonantaa lan si tawii mi wowlay mi fensita fii oo wi'eteedo *Gadawna e *Baaraka e Samsuuna e Yiftaaha e Daawuuda e Samu'iila e annabaabe ben. ³³ Ko gomdinal ngal be fooliri laamateeriji, be tabintini peewal, be hebi fodaariiji, be ombi sekko ngayuuje. ³⁴ Be dannini giiteeli bonnooji, be dadi mbelndi kaafa, be heewi doole fii kala hibe lo'unoo, be hollitii ka nder hareeji, be radii koneeli janambe ben. ³⁵ Rewbe yi'i maybe mun no immitoo. Wobbe goo kadi lettaa, be salii sottede fii no be hebira ummutal burngal moyyude. ³⁶ Wobbe ben hebi aybineede e focceede, e hoore jolkeede sokee. ³⁷ Wobbe ben wariraa kaaye, wobbe ben tampinaa tayaa didi, maa wariraa kaafa. Wobbe nawri ngurndan mun dan jaarugol hen fow, hara no bornii guri baali maa be'i, billorbe di fow, cukkee tampinee. ³⁸ Hari aduna on handaa e ben, be tawata wonundeeji mun ko ka wulaaji e ka pelle e ka pammeeje e ka gayde.

³⁹ Ben kuljiranoobe sabu gomdinal mun ngal fow non, hendaaki ko be fodanoo kon. ⁴⁰ Ko fii Alla no ebbani en goddun ko buri moyyude, fii wota be laato timmube e baawo men.

Fii no Alla Wurtirta en wa Bibbe mun

12 Bay wano ngal dental mawngal seedeebe no hundi en, bugitoden kala dongal e junuubu ko falli en no weebiri, dogiren wakkilaare dogudu ndu ebbanaden ndun. ² Punnoden Iisaa, on wondo dayyere gomdinal ngal, on timminoowo ngal. Bay himo sutinoo weltaare maraniinde mo nden, o jabuno *leggal altindiraangal ngal, o yawitii hersa, o joodii ka sengo naamo jullere laamu Alla. ³ Mijitee fii on njanjido ndee liddannde nde junuubanke'en liddii mo, fii wota ronkere hebu on haa berde mon maaya.

⁴ E hin-le e nder gertagol mon junuubu ngol, on dar-taaki haa yiiyan mon dan hibbi. ⁵ Awa kadi on yejjitii kongol ngol Allaahu on wakkiliri on ngol wa bibbe makko:

«Biddo an, wota a jogitor wurtannde Joomiraado on no hayfiri,

awa kadi wota bernde maa maayu nde o wurtu-maa.

⁶ Ko fii ko mo Joomiraado on yidi, o wurtata, o yaggina kala mo o jabi yo wonu biddo makko.» †

⁷ Wakkilee tampereji mon din, ko din woni on wurtude. Ko wa bibbe Alla woni on jogitorde. Ko hombo woni biddo mo ben mun wurtataa? ⁸ Kono si on woorike wurtannde nde fow hebata nden, haray ko on fattuube, hinaa on bibbe. ⁹ Bay en hebii baabaabe ka aduna doo wurtaynoobe en, be teddinnoden, ko haa honto non haanuden yankinanaade Ben ruuhuuji men din fii no wuuriren! ¹⁰ Ko fii baabiraabe men ben no wurtaynoo en e nder saa'ihun nii, bay be tawno ko ko moyyi, kono Alla ko woni en wurtirde ko fii nafa men on tigi, fii no tawreden e laabal makko ngal. ¹¹ No fellitaa fewndo wurteede nandaa e huunde weltinnde, kono ko satteende. Kono bawto dun, battane ngurndan feewudan wondan e nder buttu no maranii ben wurtaabe.

¹² Ko dun wadi si mi wi'ay on, bantee juude mon lo'ude den, sattinon koppi mon lo'udi din, ¹³ yo koyde mon den jokku laawi feewudi din, fii wota layooje den worgito, kono de sella.

Fii no Hittiniren e Noddaandu Heyru ndun

¹⁴ Etee no wondiron e fow e nder buttu, wuuron e nder laabal, ko fii baawo maggal hay gooto yi'ataa Joomiraado on. ¹⁵ Reenee fii wota hay gooto njakkire moyyere Alla nden, wota dadol haadungol woo kadi funtu, wona sabu jii boldu haa raaba buy e mon. ¹⁶ Reenee fii wota hay gooto e mon jeenu, maa wona keefeero wa *Tisu, on yeeyitunoodo afoyaagal mun ngal fii nafakka gooto. ¹⁷ Hidon andi, bawto dun, wa fewndo ko o faalaa hebude du'aa ben makko on, o bugitano, ko fii o hebaano feere waylugol miijo ben makko ngon, fii kala hari himo dabbirde dun gondi.

¹⁸ Ko fii onon, on badaaki fello ngo waaweten meemude, e yiite hubbunge e dowdi duule e nife e nduluuru, ¹⁹ maa hito *liital, maa hawa ka *Isra'iilayan-

keebe ben nanunoo kan haa be wi'i wota be beyditane hay kongol, ²⁰ ko fii be townataano sifa ndee yamiroore tiidunde doo: «Hay si mummunte meemi-ino ngon fello, warirteno kaaye.» †²¹ Hakkee ko dun hulbininoo, Muusaa wi'i: «Mi diwnii hakkee ko mi huli!» ‡

²² Kono onon, on badike Fello *Siyuuna ngon e saare Alla Wuurudo on, dun ko *Yerusalaa kammuyankeejo on, e guluuje malaa'ika mottondiri e nder weltaare. ²³ On badike dental dikkuruube Alla ben, ben be tawata no windii ka kammuuli. On badike Alla, on Naa-woowo yimbe ben fow, e ruuhuuji feewube timmi-naabe ben. ²⁴ On badike Iisaa, on holnudo *ahadi heyri ndin, e yiiyan makko hibbaadan, dan seeditoore mun buri moyyude dan Haabiila dan.

²⁵ Awa reenee wota on salo hedaade on Wondo on yewtude. Ben Isra'iilayankeebe, salinoobe hedaade on Wonnoodo be yamirde ka hoore leydi, be dadaano lette den. E ko honno non woniranta en si en huccii on Wondo en yewtude ka kammuuli dow? ²⁶ On mo hito mun dimbi leydi ndin, wadii jooni ndii fodaari doo: «Awa mi dimbitoyay nde wootere kadi, hinaa non leydi ndin tun, kono hay kammu ngun.» †²⁷ Ngol daalol «nde wootere kadi» no laabi poy holli wonde kala ko tagaa dimboto, dilla, fii no goongaaji di gasataa dimbaade din luttira. ²⁸ Bay laamu ngu hendotoden ngun hinaa dimbotoongu, weltanoden Alla, kurkanoden mo noone no welirta mo e nder teddungal e kulol. ²⁹ Ko fii Alla men on ko yiite sunnoowe.

Fii Salminaango e Wakkilingol

13 Yo giggol siddankaaku ngol duumo. ² Wota on yejjitu wernugol. Ko fii e nder warrugol non wobbe wernii malaa'ikaabe, hara be andaa. ³ Anditee fii kasoobe ben, wa si tawii hidon sokidaa e mabbe, e wonaabe e tampineede ben, wa si tawii ko onon wona-aa tampineede.

⁴ Yo mo kala teddin dewgal ngal, awa kadi yo yet-tindirbe ben yonindiran, ko fii telen-ma don, Alla na-away fijoobe ben e jinoobe ben. ⁵ Wota on ardinir ngurndan mon dan giggol kaalisi, yondinoree ko jogidon kon fewndo doo. Ko fii Alla tigi no wi'i: «Mi accitataa ma e mi tertotaako ma few.» †

⁶ Mo kala e men no waawi wi'ude e nder pellital: «Ko Joomiraado on woni faabo an ngon, mi hulataa. Ko hondun neddo waawanimmi?» ††

⁷ Anditee fii ardotoobe on ben, ben feppinannoobe on daaluyee Alla on, miijitodon fii battane no be wuuriri non, nembon gomdinal mabbe ngal. ⁸ Awa Iisaa Al-masiihu on ko gooto, o waylotaako hanki e hande e haa poomaa.

⁹ Wota on jabu kala noone janndeeji janani selna on. Ko fii no moyyi ka bernde nden tiidiniree moyyere Alla nden, hara hinaa sariyaaji fii naameteeji di nafaali hu-unde ben jokkuba di. ¹⁰ Ko fii hiden mari *layyorde nde tawata haananaa golloobe ka *rewirdu adunayan-

† 12.6 Tin. 3.11-12

†† 12.20 Egg. 19.12-13 ‡ 12.21 Yap. 9.19 †† 12.26 Haj. 2.6 †† 13.5 Yap. 31.6 ††† 13.6 Zab. 118.6-7

keeru naamugol ko sakkaa don kon. ¹¹ Ko fii *yotti-noobe mawbe sadaka ben sakkorayno yiiyan ka nokkuure hormorde, kono tebbeeli din sunneteno ka baawo hodo. ¹² Ko dun wadi si Iisaa kadi tampuno ka baawo hodo fii *labbinirgol jamaa on yiiyan makko dan tigi. ¹³ Awa enen kadi, yalten ka baawo hodo fii yahugol e makko, e hoore rondagol hersa ka o rondinoo kan. ¹⁴ Ko fii en maraa doo hodo tabitungo, kono hiden dabbude aroyayngo ngon. ¹⁵ E innde makko kanko Iisaa, duumoden e wadangol Alla sadaka mantooe, e maanaa sadaka yaltoowo e toni jantotoodi innde makko nden. ¹⁶ Awa wota on weddito e wadugol moyyere e wallindirgol, ko dii woni sadakaaji di Alla jabata weltora.

¹⁷ Doftee ardotoobe on ben, yankinanodon be. Ko fii hibe ayni fota wonkijji mon din, wa hunitoytoobe ka Alla. Awa etee be wada dun e hoore weltaare, hara hinaa no mettirta be. Si hinaa dun, nafoytaa on.

¹⁸ Awa toranee men: meden felliti wonde meden mari bernde laabunde e nder faalegol nawrude

ngurndan amen dan no feewiri e kala huunde. ¹⁹ Mi torike on fow tentinii toragol fii yo Allaahu on newnanan yiltitagol ka mon no yaawiri.

²⁰ Yo Alla Jom Buttu on, on Artirido e hakkunde maybe ben Iisaa Joomi men, Ngaynaako Mawdo baali din, rewruude e yiiyan *ahadi poomayankeeri ndin, ²¹ yo o wawnu on e kala ko moyyi fii wadugol faale makko on, o wada e men ko welata mo, tippude e Iisaa Almasiihu on, on mo mangural wonani haa poomaa. Aamiina!

²² Mi torike on, yo musibbe an, jabugol ngol kongol wakkilinayngol, ko fii mi windanii on, mi rabbindinii.

²³ Awa andee wonde, Timotee, oo musiddo men, yaltinaama ka kaso. Si o hewtitii law, mi yaaday e makko, men yiida e mon. ²⁴ Hiwranee lan ardotoobe on ben fow e yimbe Alla ben fow. Bee be Italii salminii on.

²⁵ Yo moyyere Joomiraado on wonu e hoore mon on fow.

YAAQUUBA

1 Salminaango an min Yaaquuba, oo jiyaado Alla e Iisaa Almasiihu Joomi on, haa e dii *bolondaaji sappoo e didi saakitiidi e nder aduna on.

Fii Wakkilagol Tampereji

² Ko onon yo musibbe, si on rewrii e kala noone ndarndande, haray jogitoree dun weltaare fow, ³ ko fii hidon andi, ndarndagol gomdinal mon ngal adday njanjaare. ⁴ Kono bee njanjaare nden wada golle timmude, fii no woniron mokobaabe timmube, e hara on njakkiraaka huunde. ⁵ Si goddo e mon njakkira faamu, yo o toro dun Alla, on okay mo dun. Ko fii kanko Alla ko Yedoowo fow no yaajiri e baawo feloore. ⁶ Kono yo o toror mo gomdinal ngal aldaa e sikkitaare. Ko fii on sikkitiido no wa'i wa morloodo ndiyan dan ka baharu, de hendu ndun dupata yeya. ⁷ Wota sifa on neddo sikku hendoto goddun e juude Joomiraado on, ⁸ on ko neddo sikkitiido, mo tabitaa e laawi mun din fow.

⁹ Yo musiddo miskiino on welta ko Alla towni mo kon, ¹⁰ aldudo on kadi welta ko Alla tippini mo kon, bay fii makko on feyyiray wa piindi ngesa. ¹¹ Si naange ngen fudii, nge toowidii e nguleendi magge muusundi ndin, hinge yornude kudi din, piindi majji on saama, nari majji on bonta, ko non aldube ben saamirta e nder golle mabbe den.

¹² Maloore wonanii on neddo njanjiido ndarndande den, ko fii si o dartike ndarndande den, o hendoto *meetelol ngurndan, ngol Joomiraado on fodi yidube mo ben.

¹³ Wota hay gooto wi'u e nder ko jarribetee kon: «Ko Alla jarribii mi.» Ko fii Alla jarribortaake ko boni, kanko kadi o jarribotaako hay gooto. ¹⁴ Nde jarribaden woo, ko himmeeji bondi di wondufen din woni en poodude murtina. ¹⁵ Bawto dun, himme bondo on fuda haa rima junuubu, si junuubu on kadi heewii, o rima mayde.

¹⁶ Wota on daynito, yo musibbe an yidaabe, ¹⁷ kala dokkal moyyal e kala dokkal timmungal ko ka dow iwrani en, e immorde e Baabaajo ndayguuji din, on mo waylotaako, mo dowdi mun dillataa, ¹⁸ on Woodintinirfo en Daaluyee makko goongaajo on no o yidiri non, fii no laatoren dikkuruube e tagu makko ngun.

Fii Huutorgol Daaluyee Alla on

¹⁹ Andee dun, yo musibbe an yidaabe, yo neddo kala yaawu hedaade, nenna si yewta, nenna si tikka. ²⁰ Ko fii tikkande neddanke nden laatintaa peewal ngal Alla yidi ngal. ²¹ Awa sertee e kala ko tuuninta e kala bonki

layuki, jabiron newaare daaluyee aawaado e mon on, dun ko on waawudo dandude wonkiji mon din.

²² Wonee huutoroobe daaluyee on, hara hinaa on hedotoobe mo tun, si hinaa dun, haray onon tigi on daynitoto woni. ²³ Ko fii si goddo hedike daaluyee on, o huutoraali mo, haray himo wa'i wa neddo wondo tindaade, yi'a yeeso mun ngon. ²⁴ Si o gaynii ndaaritaade, o yahii, o yejjita kisan ko honno o wa'i. ²⁵ Kono on wadudo giide mun den ka nder sariya timmudo, dun ko on sariya rindinoowo, o tabiti, hara hinaa fii hedagol yejjita, kono hara ko huutorgol, ondon wonay malaado e nder kala ko o wadata.

²⁶ On mo sikki ko dewo, e baawo waawugol denngal mun ngal, haray on daynii hoore mun, ngal dewal ko meerewal. ²⁷ Dewal laabungal, ngal aldaa e koju ngal yeeso Alla Baabaajo on, ko dankagol aliyatiimaabe ben e dankagol keynguube ben e nder satteendeeji mabbe din, e rentagol e tuundiiji aduna din.

Hajagol fii Burdindingol

2 Musibbe an, bay ko on gomdinbe Iisaa Almasiihu Joomi men mo darja wonani on, reenee e burdindingol yimbe. ² Si wattiido hurundaare kanje, bornii concii dimi aru e naatude ka *moftal mon, baaso kadi borniido concii yakkiidi ara e naatude, ³ si on hitini fii borniido concii dimi on, on wi'ii mo: «Onon toolii mon ka ndaddudi doo!», wi'on baaso on: «An daro daa!», maa: «joodo ka ley koyde an doo!», ⁴ e hara on wadaali sendondiral hakkunde mon onon tigi? E on naawiraali miijooji bondi?

⁵ Heditee, yo musibbe an yidaabe! E hara hinaa miskinbe ben ka aduna doo Alla subii fii no be wonira aldube e nder gomdinal ngal, e heboobe gebal e laamu ngu o fodi yidube mo ben ngun? ⁶ Kono onon, on hersinii baaso on. E hara wonaa aldube ben woni on tampinde, naba on ka naawirdi? ⁷ E hinaa ben woni hoynoobe innde teddunde nde inniradon nden?

⁸ Kono si on doftike sariya mawdo on, wano bindi din wi'iri non wonde: «Yo a yidir pokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non», † haray on wadii ko moyyi. ⁹ Kono si on burdindinii yimbe ben, haray on wadii junuubu, Sariya on no jogori on wa bonnudo Sariya. ¹⁰ Ko dun wadi, on mo yeddi yamiroore wootere e nder Sariya on, hay si o doftike deya heddiide fow, haray o wonii bonnudo Sariya on fow. ¹¹ Ko fii on Wi'udo: «wota mo jeena», no wi'i kadi: «wota mo itta hoore.» E hin-

† 2.8 Lew. 19.18

le si on wadaali jinaa, kono on ittii hoore, haray on wonii bonnudo Sariya on.

¹² Awa yewtiree huuwiron wa yimbe jaawiroyteebe Sariya rindinoowo on. ¹³ Ko fii jaawoore nden aldanaa mo yurmetaake e yurmeende, kono yurmeende nden foolay jaawoore nden.

Fii Hakkunde Gomɗinal e Kuugal

¹⁴ Musibbe an, ko nafa hondun woodani neddo wi'ugol himo mari gomɗinal, si o alaa banginirde dun kuude? Taw si sifa ngal gomɗinal no waawi dandude mo? ¹⁵ Si musiddo men gorko maa bandiraawo men no holi, no njakkiri naamete kadi jande woo, ¹⁶ goddo e mon ara e wi'ude ben: «Yahee e jam, bornodon, naamon haa haaron», e baawo jonnugol be ko balli mabbe din handi e mun kon, haray ko hondun dun nafata? ¹⁷ Gomɗinal ngal kadi ko wano non: si ngal aldaa e kuude, ko ngal mayngal kangal tigi.

¹⁸ Kono si goddo wi'ii: «An hida mari gomɗinal e min mido mari kuude», haray min mi wi'ay mo: «Hollan gomɗinal maa ngal e baawo kuude, min non mi holirte gomɗinal an ngal kuude an den.» ¹⁹ Hida gomɗini ko Alla gooto woodi? No moyyi! Jinnaaji din kadi no gomɗiniri non, haa hidi diwna.

²⁰ Ko an yo njofoojo! Hida faalaa faamude wonde gomɗinal ngal aldaa e kuude ko meere wal?

²¹ Enee, wonaa ko Ibraahiima, on maamiraawo men, wadunoo kon fewndo o weebiti *Issaaqa biddo makko on fii layyagol ka *layyorde kon wadi si o jogitoraa feewudo? ²² A yi'ii, gomɗinal ngal yaadi e kuude makko den, awa kadi ko kuude makko den timmini gomɗinal makko ngal. ²³ Ko non ko bindi din wi'i kon laatori: «Ibraahiima gomɗini Alla, ngal gomɗinal makko jogoranaa mo peewal», haa o noddaa gido Alla. ²⁴ On yi'ii, ko sabu kuude den neddo on jogoraa feewudo, hinaa sabu gomɗinal ngal tun.

²⁵ Enee, oo cagaajo wi'eteedo *Raabi, kanko kadi, taw si hinaa sabu kuude den o jogoranoo feewudo fewndo ko o wernunoo nulanoo be fii tefugol ben, o holli be laawol goo ngol be rewa? ²⁶ Wano tawiri non bandu ndu aldaa e ruuhu ko mayndu, ko wano non kadi gomɗinal ngal aldaa e kuude ko mayngal.

Fii Hubindagol Denngal

3 Musibbe an, wota buy e mon himman jannugol, ko fii hidon andi enen jannoobe ben en paawete jaawoore burnde sattude. ² Ko fii en fow en waday el-laaji di tawata ko nooneji duududi. On mo wadaali el-la e nder kongudi, haray on neddo ko timmuɗo, waawudo hubindaade bandu mun ndun fow.

³ Si en wadii lagambe den ka kundule pucci din fii yo di dofto en, haray en huutoray kadi balli majji on fow. ⁴ Ndaaree kadi, dee laade e njandude mun, ko hendu dolnundu nabata de, hide ardoree aalahun burkun fandude ka naboowo on faaliraa don. ⁵ Wano non, denngal kadi ko terun fandukun, kono hingal waawi mantorde piiji mawdi. On yi'ii wano giitun tosokun

waawi sunnirde buruure mawnde? ⁶ Denngal ngal kadi ko yiite, hingal heewi boneeji, hingal tawdaa e tere bandu men ndun, ngal tuuninay bandu ndun fow, ko ka yiite jahannama ngal hubbinaa, ngal sunnay ngurn-dan men dan fow.

⁷ Kala noone kulle, wano colli din e ko daasotoo kon e kulle den ka nder ndiyan, no hubindoo, den-le neddanke no hubindii de. ⁸ Kono denngal, hay gooto waawataa ngal hubindaade. Ko bone mo waawotaako hubindaade, hingal heewi tooke warooje. ⁹ Ko kangal mantirten Ben men Joomiraado on, ko kangal kadi hudirten yimbe tagaabe e mbaadi Alla ben. ¹⁰ Ko e kon hunduko wooto du'aa e kuddi yaltata. Kono yo musibbe, wota dun wonir non. ¹¹ Taw si ndiyan weldan e ndiyan haadudan no tubba e bundu wooturu, hara ko e ngayka woota? ¹² Enee musibbe an, hara yibbehi no waawi rimude kaccu, maa piyahi rima yibbe? Ko wano non kadi, bundu ndiyan landan waawataa tubbinde ndiyan weldan.

Fii Faamu Iwrungu ka Dow ngun

¹³ Ko hombo e hakkunde mon mari faamu e hakkil? Yo o banginir dun jikku makko moyyo on wondude e kuude newiide iwrude e faamu. ¹⁴ Kono si tawii hidon mari ka berde mon nawliigu tiidungu e haasidi, haray wota on mawnintino, e wota on yeddu goonga on.

¹⁵ Sifa ngun faamu hinaa ka kammu iwri few, ko ngu aduna e ngu neddanke e ngu Ibuliisa. ¹⁶ Ko fii, kala ka nawliigu e haasidi woni, ko don kadi jii boldu e kala noone kuude bonde woni. ¹⁷ Kono faamu iwrungu ka Alla ngun, ko adii taho, ko ngu laabungu, awa kadi ko ngu buttu, ko ngu newiingu, ko ngu deeyinayngu, heewungu yurmeende e kuude moyye, ngu aldaa e burnondiral e faasiqankaaku. ¹⁸ Ko tabintinoobe buttu ben aawata e nder buttu kon, rimay peewal.

Fii Doftagol Alla, Yankinanoo Mo

4 Ko honto dee poodotire e dee yeddondire hakkunde mon iwri? E hara hinaa faaleeji bondi woni wadude hare ka berde mon? ² Hidon himmani, kono on alaa hebude. Ko on waroobe, ko on miilaabe e baawo waawugol hebude hay huunde. Hidon wondi e yeddondire e poodotiro. E hin-le on hendotaako, bay on alaa toraade, ³ maa hidon toraade, on alaa hebude, bay hidon tororde anniye bondo fii no huutoriron dun fii faaleeji mon.

⁴ Ko onon, yo jamaa jinoobe! E on andaa yidugol aduna on ko anugol Alla? Awa si goddo no faalaa yidude aduna on, haray o waditike gano Alla. ⁵ On sikku bindi din ko wi'i kon ko meere, wonde: «Alla no nawlani ruuhu mo o wadi e men on.»? ¹⁶ Kono ko o buri en yedude e ko mawni kon ko sulfu. Awa e hino ko bindi din wi'i kon:

«Alla liddoto mawnintiniibe ben,
o yeda jippinbe hoore mun ben sulfu.» ††

† 4.5 Maa: «Ruuhu wondo ka bernde men on ko nawludo fo-ta.» †† 4.6 Tin. 3.34

⁷ Awa yankinane Alla, dartodon Ibuliisa, dun o dogay, o woddo on. ⁸ Badee Alla, dun o badoto on. Labbinee juude mon den, yo onon junuubankeebe. Labbinon berde mon den, yo onon sikkitiibe. ⁹ Woytee, yoomon, wullon. Yo jaleede mon den wontu yoomugol, weltaare mon nden wonta bidagol. ¹⁰ Jippinee hoore mon yeeso Joomiraado on, dun o bantoyay on.

¹¹ Wota on pakkin bee doo maa bee daa, yo musibbe an. Mo pakkinii musiddo mun, maa jaawii musiddo mun, haray ko Sariya on o pakkini, o jaawi. Si a jaawii-le Sariya on, haray hinaa a huutordo mo, kono ko a jaawoowo mo. ¹² Ko fii ko Gooto pet woni Wadoowo Sariya jaawa, dun ko on Waawudo dandude e mulude. An non, ko a hombo, si hida jaawa nokondo maa?

Fii Mawnintinaare e Townitaare

¹³ Ko onon, yo wi'ube jooni: «Hande maa jango men yahay e ndee saare doo, men wona ton hitaande, men wadoya ton goddun, men heba tono.» ¹⁴ Onon on andaa toode no ngurndan mon dan wonirta jango. Ko on norngal feenngal fii saa'ihun nii, bawto dun muta.

¹⁵ Ko haanudon wi'ude: «Men wuuray, men wada dundoo maa dundaa, si Joomiraado on jabii.» ¹⁶ Kono jooni, hidon mawnintinaade e nder townitaare mon. Sifa nden mawnintinaare fow ko bonnde. ¹⁷ Si goddo no andi moyyere nde o haani wadude, o wadaali dun, haray o wadii junuubu.

Fii Hajagol Aldube ben

5 Jooni non, yo onon aldube, wullee sowru tiidundu, sabu tampereji aroyaydi e hoore mon din!
² Ngalu mon ngun bonii, concii mon din mooyii,
³ kanje mon den e kaalisi mon on kornii. Kori mun on immoyto seeditoo e hoore mon, jaamira balli mon din wa yiite. On moobii ngaluuji e nder dee palaade sakkitoro. ⁴ Njoddi ndi on yobaali wa'ube gese mon den ndin no woytaade e hoore mon. E woyaadi sopitube ben arii haa e noppi Joomiraado Jom Bawde on. ⁵ On wuuririi ka aduna doo e nder mbeleede e ko foti. On fayinii hoore mon e ndee palaande nde hirsetedon e mun. ⁶ On jaawii, on warii feewube be dartaaki on.

Fii Yondinaare

⁷ Awa mupnee, yo musibbe an, haa nde Joomi on ari. Ndaaree no remoowo habbori copal tiidungal, ngal o habbori mupal haa ndiyan setto e ndiyan dabbunde tobba. ⁸ Onon kadi mupnee, tabintinon berde mon den, ko fii ardu Joomi on ko badiidun. ⁹ Wota on nermindir, yo musibbe an, fii wota on jaawe, bay Jaawoowo on no darii ka yeeso dambugal.

¹⁰ Musibbe an, yettee misal tampere e mupal ben annabaabe yewtube e innde Joomiraado on. ¹¹ Ndaaree, hiden wi'a maloore wonanii ben njanniibe. On nani fii njannaare Ayyuuba nden no wowlee, awa kadi on yi'ii ko Joomiraado on wadani mo kon ka sakkitorun. Ko fii Joomiraado on ko heewudo giggol e yurmeende.

¹² Ko adii kon taho, yo musibbe an, wota on woondir kammu ngun maa leydi ndin, maa kala ko woni e woondoore. Ko yo «hiiyii» mon on wonu «hiiyii», «oo'o» mon on wona «oo'o», fii wota on wonu e nder jaawoore nden.

Fii Tororgol Gomdinal

¹³ E hara goddo e mon no e nder tampere? Yo ontigi toro Alla. Kaa hara goddo e mon no e nder weltaare? Yo ootigi beytu. ¹⁴ E hara kadi goddo e mon no nawni? Yo ontigi noddu ardotoobe *moftal ngal, bentigi torano mo e hoore juurugol nebban e hoore makko e innde Joomiraado on. ¹⁵ Toraare wadiraande gomdinal no sellina nawnudo. E hoore dun, Joomiraado on imminay mo. Si tawii ontigi no wadi junuubi, di yaafante mo. ¹⁶ Awa, qirritee junuubaaji mon din hakkunde mon, torondiranon kadi, fii no selliniredon. Torndeeji di aaden feewudo torii din ko dolnudi duncaydi.

¹⁷ Ko fii Illiia kadi hari ko neddo wa'unoodo wa men nii, nde o duuminoo e toraare fii wota ndiyan aru, dan ronki arude ka hoore leydi e nder duubi tati e lebbi jeegoo. ¹⁸ Bawto dun kadi o torii, kammu ngun sammini ndiyan, onsay leydi ndin funtini ko rimata bibbe.

¹⁹ Ko onon yo musibbe an, si goddo e hakkunde mon selii goonga on, goddo artirii mo, ²⁰ haray andee, on itudo on junuubankeejo ka o selunoo ton, artiri mo ka laawol, haray o montii junuubaaji duududi, o dandii wonkii mayde.

PETRUUSU 1

1 Immorde e an min Petruusu, *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, haa e bee subaabe Alla, tuɗaran-keebe e oo aduna, e nder dee leyde Pontii e Galaasi e Kapadoosi e *Aazii e Bitinii. ² Ko onon yo subiranoobe ebboore Alla, on Ben men, e dow *labbinireede Ruuhu makko on, fii doftagol Iisaa Almasiihu on, wiccee yi-iyen † makko dan: yo moyyere e buttu sowindirane on.

Fii Tama'u Selludo on

³ Mantoore wonanii Alla, Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on. Ko yurmeende makko mawnde nden o yediri en jibintineede sabu immintineede Iisaa Almasiihu on e hakkunde maybe ben fii no hebiren tama'u selludo, ⁴ e fii no hebiren ndondi ndi bontataa, ndi tuunataa, ndi mbaadi mun waylotaako, maraniindi on ka kammu, ⁵ dun ko onon bee be Alla hiwiri bawgal mun sabu gomɗinal ngal fii kisiyee hebuliido feɗɗineede on ka saa'iiji sakkitori.

⁶ Ko dun wonani on ndee weltaare tiidunde, hay si tawii fewndo doo maa satteendeeji seeda wona ko aanini on, ⁷ fii no gomɗinal mon ngal ndarndoree. Gomɗinal mon ngal-le no buri kanje hittude, bay kanje ko ko mulata, den-le ko yiite ndarndoraa. Ko nii gomɗinal mon ngal wonirta maniniingal, darjingal, e teddungal pande Iisaa Almasiihu on feɗɗitoi. ⁸ On yidii mo kanko Iisaa e hoore on yi'aali mo, on hoolike mo kadi e baawo yi'ugol mo. E hoore dun, hidon hebbinori weltaare tiidunde, nde wonkii woo waawataa sifaade fii mun, ⁹ bay hidon hendaade faandaare gomɗinal mon ngal, dun ko kisiyee wonkiji mon ɗin.

¹⁰ Oo kisiyee ko huunde nde annabaabe ben dabbi-tunoo tefi fii mun, dun ko bee *hiitinoobe fii oo sulfu sutiido on. ¹¹ Hibe dabbaynoo andugol ko e saa'i hombo maa ko honno ko Ruuhu *Almasiihu on andini be kon waɗiroyta, fewndo on Ruuhu wondo e mabbe hitantonoo be fii tampereji heboyaynooɗi Almasiihu on ɗin e darjaaji hikkotooɗi e mun ɗin. ¹² Be banginanaa kadi wonde, wonaa fii mabbe kambe tigi be wonnoo kurkanaade, kono ko fii mon, fewndo be wowli fii dii piiji di bee waajiibe on fii Kibaaru Moyyo on yottiniri e mon fewndo doo *Ruuhu Seniido iwruɗo ka kammu on, ɗin piiji di tawata hay malaa'ikaabe ben tigi no faalaa andude fii mun.

Noddaandu fii Wonugol Laabube

¹³ Ko dun si mi wi'ay on, hebulinee hakillaaji mon ɗin, waawon hoore mon, wadon tama'u mon on fow e oo sulfu mo yedoytedon pande Iisaa Almasiihu on feɗɗitoi. ¹⁴ Wa'ee wa paykoy doftikoy, hara on accaali hande kadi ɗiya himmeeji ardo on, dun ko ɗin di wondunodon e nder angal andugol mon. ¹⁵ Kono bay Noddudo on on ko Laabudo, onon kadi wonee laabube e nder jikku mon on, ¹⁶ ko fii e hino ko Allaahu on daali kon ka deftere: «Wonee laabube, ko fii ko mi Laabudo.» ††

¹⁷ Bay on noddirii oo Fonnudo fow «Baaba», dun ko on Naawiroowo mo bee embere kuude mun den, haray yo on hulu mo fannin hidon kodii aduna on. ¹⁸ Hidon andi wonaa huunde bonaynde wano kaalisi maa kanje sottiradon e nder ɗan ngurndan meerejan ɗan ronunodon baabiraabe mon ben, ¹⁹ kono ko yiyan Almasiihu hittuɗan ɗan, on wa'itaydo wa baalun kun alaa ella, alaa waadere, ²⁰ on adaado toɗɗeede ado fudfoode aduna on, kono o feɗɗinaa ka saa'iiji sakkitori fii mon. ²¹ Ko sabu on gomɗinirdon Alla, on Immintindo mo e hakkunde maybe ben, yedi mo kadi mangural, fii no gomɗinal mon ngal e tama'u mon on fawora e Alla. ²² Bay on labbinirii hoore mon doftagol goonga on, haa on hebii giggol siɗɗankaaku sellungol, jooni yidindiree giggol tiidungol ka berde mon, ²³ dun ko onon bee jibinaabe kesun, be tawata hinaa awdi muloori kono ko luttoori, immorde e daaluyee Alla wu-urudo tabiti on. ²⁴ E hin-le:

«Kala neddo no wa'i wa hudo,
darja makko on fow kadi
no wa'i wa piindi kon hudo.
Hudo kon no yooriri, piindi ndin no saamude,
²⁵ kono daaluyee Joomiraado on
ko luttaydo haa poomaa.» ‡

On daaluyee ko Kibaaru Moyyo mo feɗɗinanadon on.

2 Awa tertee kala bonki e kala kippugu e faasiqiyaagal e nawliigu e kala noore, ² yidiron daaluyee on wano boobo kecco yidiri biraadan kencan laabudan, fii no mawron e nder kisiyee on sabu makko, ³ bay on mettike, on andii Joomi on no moyyi.

Fii Hayre nden ka Sobundu e Jamaa Subaado on

⁴ Badee mo kanko ndee hayre wuurunde, nde yimbe ben bugitino, dun ko on mo Alla subii, hittudo yeeso makko. ⁵ Bay onon kadi hidon wa'i wa kaaye wuurude

† 1.2 «Wiccegol yiyan Almasiihu on»

†† 1.16 Lew. 19.2‡ 1.25 Isa. 40.6-8

mahindiraade, woni suudu ndu Ruuhu Alla on hodi e mun, fii wonugol *yottinoobe sadaka laabube fii no wadiranon Alla sadakaaji ruuhuyankeeji, hara ko no hawrirani mo, rewruude e Iisaa Almasiihu on. ⁶ E hin-le no windii wondema:

«Mido tippinde ka hoore Fello *Siyuuna hayre wonaynde ka sobbundu, dun-le ko nden subaande hittunde. Kala gomdindo e makko hersinoytaake.» †

⁷ Nden hayre no hittani on, onon bee gomdinbe. Kono fii be gomdinaa ben:

«Hayre nde mahoobe ben hawkunoo nden wontii hittunde ka sobbundu, ††
⁸ hayre fegginaaynde, e fetere libaynde.» ‡

Be feggike e mayre sabu yeddugol mabbe daaluyee on, tawde ko dun be muuyananoo.

⁹ Kono onon, ko on lepol subaangol, yottinoobe sadaka fii *laamu Alla ngun, awa kadi ko on jamaa laabudo, yimbe jeyaabe ka Alla fii ko feppina kuude moyye mawde on Noddudo on fii yo on yaltu ka niwre, aron ka ndaygu makko hawniingu. ¹⁰ Dun ko onon bee be tawata hari hinaa jamaa Alla, kono jooni ko on jamaa makko, dun ko onon bee be hebaano yurmeende makko nden, kono jooni on hebii yurmeende makko nden.

¹¹ Ko onon, yo yibbe, hobbe janambe, mi wakkilini on e reenagol dii himmeeji neddanke, di tawata ko habooji wonkii. ¹² Wuuriree no moyyiri e hakkunde be gomdinaa ben fii nde hibe toopira on wa wadoobe ko boni, yo be yi'u kuude mon moyye den, dun be mawninoyay Alla nde o aroyi.

Fii Yankinanagol Lambe ben

¹³ Sabu Joomiraado on, yankinane kala laamu neddanke, woni lando mawdo, mardo mbawdi, ¹⁴ woni ben be o lammini fii donkingol ben wadoobe ko boni, manta ben wadoobe ko moyyi. ¹⁵ Awa, ko Alla faalaa e nder ko wadoton ko moyyi kon, ko yo dun dahu fankina majjube be alaa hakkil ben. ¹⁶ Wuuriree wa rindi-naabe, e baawo wadugol ngun ndimu wirngallo buumayngo bonki, kono wa kurkantoobe Alla. ¹⁷ Teddinee fow, yidon musibbe gomdinbe ben, hulon Alla, teddinon lando on.

¹⁸ Jiyaabe, yankinane jeybe on ben e nder teddungal timmungal, hara hinaa non moyyube ben tun e newiibe ben, kono e mettube fii ben kadi, ¹⁹ ko fii, si e nder miijitagol fii Alla, ontigi njannike tampere nde ontigi foddaa, dun ko huunde moyyere. ²⁰ Ko hongal e teddungal mardon, si on munnike tampere sabu wadugol junuubu? Kono si on munnike tampere sabu wadugol ko moyyi, dun ko huunde moyyere yeeso Alla. ²¹ Awa, ko fii dun noddiradon, ko fii *Almasiihu on kadi tampii fii mon, o accanii on misal, fii no jokkiron batteeji makko din, ²² dun ko on «mo wadaali junuubu, mo toni mun jantaaki fenaande», ††²³ dun ko on hoynaado mo

† 2.6 Isa. 28.16 †† 2.7 Zab. 118.22 ‡ 2.8 Isa. 8.14 †† 2.22 Isa. 53.9

yottaaki, tampinaado mo kambaali, kono watti fow e juude on Naawoowo no feewiri non. ²⁴ O ronditanike en junuubaaji men din ka bandu makko, dun ko ka *leggal altindiraangal, fii no maayiren e telen-ma junuubaaji din, wuuren ngurndan feewudan, ko fii, ko sabu barmeeji makko din selliniradon. ²⁵ Bay hari hidon wa'i wa baali saakitaadi, kono jooni on artiraama ka Ngaynaako, Hiwoowo wonkiiji mon din.

Fii no Yettindirbe Haani Wondirde

3 Onon kadi yo rewbe wano non, mo kala e mon yo yankinano moodi mun. Dun si wobbe e mabbe doftaaki daaluyee on, be gomdiniray sabu kuude rewbe mabbe ben e baawo kongol, ² e nder yi'ugol mabbe jikku mon laabudo wondudo e teddungal on. ³ Wota on fotin ko woni e kene kon, wano mooragol e cudorgol kanje e conci dimi. ⁴ Kono yo njari mon kin wonu ko marii ka bernde, hara ko njari halal ki bonataa, ki jikku newiido deeyudo. Ko dun buri hittude yeeso Alla. ⁵ Ko nii rewbe baawo doo laabube, tanyinornoobe Alla ben, parornoo, be yankinani moodibbe mabbe ben, ⁶ wano Saarata non, on doftinoodo Ibraahiima, wi'aynoodo mo koochojo makko. Onon kadi on laatoto jiwbe Saarata si on wadii ko moyyi, e baawo on jabude jii bireede kulol woo. ⁷ Onon moodibbe ben kadi wano non, mo kala e mon yo wondir e sonnaajo mun on e hoore andugol wonde rewbe ben ko be neddanke burbe lo'ude. Teddiron be wa ronidoobe e mon ngurndan dan Alla yedi on dan, fii wota hay huunde hadu torndeeji mon din.

Fii Tampangol ko Moyyi

⁸ Ka rawnoode, on fow hebee miijo wooto e giggol gootol, heewon giggol siddankaaku e yurmeende e angal mawnintinaare. ⁹ Wota bone woo yottore bone, maa yennee yottoo, kono ka liddu dun, onon ko yo on du'ano, ko fii ko dun noddiradon fii no roniron barki kin. ¹⁰ Ko fii:

«Si tawii goddo no faalaa wuurude ngurndan weldan, e yi'ugol jalaade hettaare, haray yo ontigi reenu denngal mun ngal e wowlugol ko boni, o reena toni makko din e janfagol.

¹¹ Yo ontigi woddito ko boni, o wada ko moyyi, o dabbita buttu on, o jokka dun,

¹² ko fii giide Joomiraado on no e hoore feewube ben, awa kadi noppi makko din no udditanii toraaje mabbe den,

kono yeeso Joomiraado on no huccana ben wadoobe bone.» ‡

¹³ Ko hombo tampinta on, si on himmanii wadugol ko moyyi? ¹⁴ Dun-le wuren hay si on tampii fii peewal ngal, on maloyte. Awa wota on hulu yimbe ben, wota on laato maapiibe. ¹⁵ Hormoree *Almasiihu on ka berde mon wa Joomi on. Wonee pande woo hebuliibe fii jaabagol landotoobe on dalil tama'u mon on ben.

‡ 3.12 Zab. 34.13-17

¹⁶Wadiron dūn newaare e teddungal e nder bernde mon laabunde nden, fii yo wonbe on wowlude ko boni e hoore jikku mon moyyo on e telen-ma Almasiihu on, heboy ko hersinta be e fee kongudi mabbe dīn. ¹⁷Awa kadi, ko buri ko tampugol sabu wadugol ko moyyi, si tawii dūn ko faale Alla, edii tampugol sabu wadugol ko boni. ¹⁸E hin-le Almasiihu on kadi maayii fii junuubaaji dīn nde wootere ko yoni haa poomaa, on Feewudo fii be feewaa ben, fii addugol on e Alla. O waraama ka bandu, o wurnitiraama Ruuhu Allaahu on. ¹⁹Ko on Ruuhu o yaari, o waajoyii ruuhuuji wonbe ka kaso ben, ²⁰dūn ko bee murtunoobe wa fewndo tawata muna Alla ngal no beydii ka palaade de Nuuhu moyyinaynoo laana kan e mun. Ko yimbe seedaabe nii, e maanaa be njeetato, be dandiraa rewugol ka ndiyan. ²¹Dun ko misal *lootagol maande kisiyee wonadon dandireede fewndo doo. Dun wonaa lootugol tuundi bandu ndun, kono ko aadanorgol Alla bernde laabunde. Dun hisiniri on immintineede Iisaa Almasiihu on, ²²on Yentudo ka kammu, wonirdo ka sengo paamo Alla, on mo malaa'ikaabe ben e bawde den e doole den yankinanaa.

Fii Wuurugol no Alla Yidiri non

4 Bay *Almasiihu on tampii ka bandu mun, onon kadi dolnoore e ngon miijo wooto, (ko fii on tampudo e bandu seedii e faale wadugol junuubu), ²fii no wuuron wano Alla faaliraa non, hara hinaa e himmeeji neddanke, yeru saa'i heddaniido on wuuridugol e bandu on. ³Awa e saa'i feyyunoodo on, on booyii wadude ko be gomdinaa ben yidi wadude kon, fewndo jokkondirdon e mabbe e nder jiibaare e himmeeji bondi e mandilugol e *fasaadu e mottondirgol ka mandiletee e dewal sanamuuji harmungal. ⁴Kono jooni be tawi no njaldini be ko on alaa jokkondirde e mabbe hande kadi e telen-ma nden boylaare tiidunde kon. Ko dūn wadi si hibe hoynude on. ⁵Awa be hunitoyto yeeso on Hebulaniido paawugol wurbe e maybe. ⁶Ko dūn wadi si hay maybe ben fejnanaa Kibaaru Moyyo on, fii nde be paawiroyaa wa neddanke ka bandu, yo be wuuroy ka ruuhu wano Alla wuuriri non.

⁷Lannoode pijji dīn fow hewtii. Awa wonee hakkilanbe waawon hoore mon fii no waawiron tororde. ⁸Ko adii kon, yidindiree giggol tabitungol, ko fii giggol ngol no monta adadu junuubaaji ujune ujune. ⁹Tolnindiree e baawo dukindirgol. ¹⁰Awa yo mo kala e mon kurkoran heddiibe ben dokkal ngal o hebi ngal, dūn on wonay halfinaabe moyyere Alla yaajunde nden. ¹¹Yo taw non, mo yewtay e hakkunde mon, ko daaluyeeji Alla dīn o woni yewtirde. Mo kurkoto kadi e hakkunde mon yo taw ko mbawdi ndi Allaahu on okki mo ndin woni ko o kurkori. Dun fow ko fii yo mantoore wonan Alla, e innde Iisaa Almasiihu on, on mo mangural e bawgal wonani haa pooma. Aamiina!

Fii no Almasiiyaajo Haani Wakkilorde Tampereji dīn

¹²Ko onon, yo yibbe, wota on njaldir nguli hebuki on kin fii ndarndegol, wa si tawii ko huunde heyre hebi on. ¹³Kono weltoree tawdeede e tampereji Almasiihu on dīn, fii no hebiroyon kadi weltaare jande feepugol mangu makko ngun. ¹⁴Si on hoynaama fii innde Almasiihu on, haray ko on malaabe, ko fii Ruuhu darjindo on, dūn ko on Ruuhu Alla, no e hoore mon. ¹⁵Si goddo e mon tampinaama, wonaa yo taw ko fii himo itti hoore, maa himo wujji, maa himo wadi ko boni, maa himo ukkii e ko wonaa haaju makko. ¹⁶Kono si tawii o tampinaama sabu ko mo Almasiihu on, haray wota ontigi hersir dūn, kono yo o mawnin Alla sabu nden innde.

¹⁷Jooni non, saa'i fuddoode paawoore nden hewtii, nde fuddora yimbe Alla ben. Si tawii ko enen nde fuddori, haray ko honno sakkitoode ben be doftanooki Kibaaru Moyyo Alla on wa'oyta? ¹⁸Si tawii non feewudo on dandiraama karahan, haray ko honno woniranta mo rewataa Alla on e junuubankeejo on? ¹⁹Dun haray, yo wonbe tampude no yaadiri e koddu-ruyee Alla on duumo e wadugol ko moyyi, be watta wonkijji mabbe dīn e juude Tagudo on, dūn ko on Sel-la-Findeejo.

Fii no Petruusu Waajori Ardotoobe ben e Sukaabe ben

5 Awa jooni mido yewtude ardotoobe *moftal wonbe hakkunde mon ben. Min kadi ko mi ardootoodo, e seedeejo tampereji *Almasiihu on, e heboowo gebal e darja fejninoyteedo on. Mi wakkilini on ²aynugol wuro ngo Alla halfini on ngon, hara hinaa e hoore karheede, kono hara ko no Alla yidiri non e hoore bernde laabunde, hara on wadiraali dūn miile, kono hara ko e anniyee moyyo. ³Wota on hollu mbawdi e hoore be halfinadon ben, kono wonanon wuro ngon misal. ⁴Dun, nde Hooreejo Ngaynaakoobe ben feepoyi, on hendoyto *meetelol darja, ngol njari mun bontataa haa poomaa.

⁵Onon kadi sukaabe wano non, yankinane ardootoobe moftal ngal, mo kala e mon jippina hoore mun yeeso oya, ko fii:

«Alla liddoto mawnintiniibe ben,

kono o yeda jippinbe hoore mun ben sulfu.» †

⁶Awa, jippinee hoore mon e ley jungo Alla dolnugo ngon fii yo o bantoy on e saa'i mo o toddii on. ⁷Fawee anndeeji mon dīn fow e hoore makko, ko fii o kippay fii mon.

⁸Wonon hakkilanbe e reeniibe, ko fii liddotoodo on on, dūn ko Ibuliisa, no wadude yaha ara, riggora wa ngayuuri, hara no dabba ko seekita. ⁹Dartoree mo kanko Ibuliisa no tiidiri e nder gomdinal ngal, e hoore yo on andu ko tampereji gooti fawadon onon e musibbe mon wonbe e nder aduna on fow. ¹⁰Kono si on tampii e nder saa'ihun nii, Alla Jom sulfu on, on Noddudo on ka darja makko poomayankeejo on e

† 5.5 Tin. 3.34

nder humondiral e Iisaa Almasiihu on, o heydintinoyay on kanko tigi, o tabintina on, o tiidfinoya on, o wada on be dillintaako. ¹¹ Ko kanko bawgal wonani haa poomaa. Aamiina!

Fii Waynitannde Petruusu nden

¹² Ko e dow ballal Silaasi, oo musiddo sella-findeejo, mi windirani on nduu batakuru rabbidundu, fii wakkilingol on e fii seedintingol wonde ko dundoo

woni moyyere Alla haqiiqaare nden, awa humee e mayre. ¹³ Subaabe wonbe *Baabiila † ben e Markuusa bidde an on salminii on. ¹⁴ Awa hiwrondiree lunnondiral giggol siddankaaku.

Yo buttu wonan on, onon humondirbe e Almasiihu on ben fow.

† 5.13 No sikkaa wonde oo «Baabiila»

PETRUUSU 2

1 Immorde e an min Sim'uunu Petruusu, *sa-haabaajo e kurkaadu Iisaa Almasiihu on, haa e bee hendiibe gomdinal fotayngal hittude e ngal amen ngal, immorde e peewal Alla men e Dandoowo on, dun ko Iisaa Almasiihu on.

²Yo moyyere e buttu sowindirane on e hoore an-dugol Alla e Iisaa Joomi men on.

Fii Tabintingol Noddaandu men ndun

³Ko bawgal makko ngal, Alla yediri en kala ko handuden fii ngurndan e wuurigol wano o faaliraa non, e nder andingol en on Noddirdo en mangural mun ngal e moyyuki mun kin. ⁴Ko nii o yediri en fodaariiji burdi hittude e burdi mawnude din, fii, tippude e din fodaariiji, no tawdiredon e jikku makko on, kanko Alla, dun ko onon fuutinoobe boylaare aduna iwrunde e himmeeji bondi.

⁵Ko sabu dun wadi, geree beyditon e gomdinal mon ngal jikku moyyo, e hoore jikku moyyo on kadi beyditon don gandal, ⁶e hoore gandal ngal kadi beyditon waawugol hoore mun, e hoore waawugol hoore mun ngal kadi beyditon njanngol, e hoore njanngol ngal kadi beyditon wuurigol wano Alla faaliraa non, ⁷e hoore wuurigol wano Alla faaliraa non beyditon giggol siddankaaku, e hoore giggol siddankaaku ngal beyditon giggol. ⁸Si dii jikkuuji doo sowondirii e mon, di haday on wonude meerenteebe be alaa battane moyye fii andugol Iisaa Almasiihu Joomi men on.

⁹Kono mo aldaa e din, haray ko bundo, mo felsataa, yejjitudo ko junuubaaji mun din labbinanoo kon.

¹⁰Ko dun wadi, yo musibbe, burtee wakkilaade fii haqingingol noddaandu ndu noddadon ndun e ko subadon kon. Si on warrii non, on yanataa e nder bone few. ¹¹Ko nii newnirantedon no yaajiri naatugol ka laamateeri poomayankeeri Joomi men on, on Dandoowo, dun ko Iisaa Almasiihu on.

Fii Jannde Yaadunde e Goonga on

¹²Ko dun wadi si soono woo mi andintinay on fii dii piiji, hay si tawii hidon andi di e hidon tabiti e goonga mo hendidon on. ¹³Mido sikki no haananimmi ka mi jokka andintingol on, fannin mido e nduu togooru, dun ko bandu an ndun, ¹⁴ko fii mido andi mi sertay jooni e nduu bandu maayooru, wano Iisaa Almasiihu Joomi men on, banginiranimmi non. ¹⁵Ko dun wadi si mi etoto fota, fii hay si mi iwoyii, no anditroyon dii piiji.

¹⁶Awa, hinaa men baarorbe taariikaaji sinciraadi yoyre, fewndo ko men banginani on ardu Iisaa Almasiihu Joomi men on e bawgal makko ngal. Kono men yi'irii gite amen den tigi mangu makko ngun. ¹⁷Ko fii o hendike e juude Alla Baabaajo on teddungal e darja fewndo ko o nanunoo hawa iwrude ka darja heewudo bural on, ko Allaahu on daalani mo: «Oo doo ko Biddo an yidaado, mo mi weltori on.» ¹⁸Menen kadi, men nanii ngol kongol iwrungol ka kammu, fewndo men wondi e makko ka hoore fello hormorteengo.

¹⁹Awa meden buri fellitude fii kongudi di annabaabe ben longinaa din, din di tawata si on wattanii yiila, haray on wadii ko moyyi, bay din kongudi no wa'i wa lampu hubbudo e nokkuure nibbitunde, haa nde fajiri on feeri, jaawiire nden toowi ndaygini berde mon den.

²⁰Ko adii kon, andee wonde firo kongudi di annabaabe ben windi din, dun ko daaluyeeji di be longinaa din, hinaa e neddanke iwri. ²¹Ko fii kala kongol longinaangol hinaa e miijo neddanke iwi, kono ko *Ruuhu Seniido on yimbe ben haaliri ko Alla longini be kon.

Fii Jannoobe Penaale ben

(Yud. 1.4-13)

2 Woodiino e hakkunde jamaa on waditiibe annabaabe. Jannoobe fenaande woniroyay non e hakkunde mon onon kadi, hara hibe bisa janndeeji fenaandeeji e nder ko be jannata kon, nawraydi e halka-are. Be yedda on Sooditudo be, dun ko Joomi on. Ko nii be poodirta e mabbe halakuyee yaawudo. ²Buy jokkoyay jiibaare mabbe nden, laawol goonga on hoynoyee sabu mabbe. ³Immorde e miile mabbe den, be hiiliroya on kongudi sincaadi. Kono gila neebii ko be happanaa kon no badaade tun, awa hayrannde mabbe nden njanngol.

⁴Ko fii Alla dandaali malaa'ikaabe wadunoobe junuubu ben, kono o nangi be, o bugii ka yiite jahan-nama ka be jolkaa don e nder niwre, be jogoraa don fii paaweede. ⁵O dandaali kadi beya yimbe aranbe, kono ko njeetato o acci e mabbe, goddo on ko Nuuhu, on waajotonoodo fii peewal ngal, fewndo ko Allaahu on acciti waamere nden e hoore jamaa be rewataa mo ben.

⁶O happani kadi dee ca'e Saduuma e *Amuura mulugol de, watta de ndoondi, fii wadangol be rewataa mo ben kanko Alla misal. ⁷Kono o dandi Luutu feewudo on, on mo bernde mun wondunoo e sokola tiidudo sabu jikku jiibiido bee bonbe, ⁸ko fii on ko feewudo hodunoodo hakkunde mabbe, mo wonkii mun tamp-

intenoo pande woo pande sabu angal peewal ngal o yi'aynoo ngal e ngal o nanaynoo ngal.

⁹ Awa dundoo fow no holli ko Joomiraado on andi ko honno o dandirta yimbe gomdinbe ben ndardeede, o donkina be feewaa ben haa pande naawoore nden, ¹⁰ tentinii ben jokkuba himmeeji tuunudi balli mun, hoyna laamu Joomiraado on, dun ko bee suusube reedu, mawnintiniibe, be hulataa aybinde ruuhuuji din ka kammu. ¹¹ E hin-le malaa'ikaabe, burbe be doole e mbawdi ben, naawiraali ben yimbe hoyre yeeso Joomiraado on. ¹² Kono ben jannoobe fenaandeebe ko wa'ube wa kulle buruure de alaa miijoo-miccoo, tagiraade fii nangeede mulee, ko fii hibe hoynude ko be andaa. Be muliray wa kulle buruure nii, ¹³ ko bone wonata njoddi boneeji mabbe din. Be tawi faale mabbe on ko jingangol mbeleede aduna tumbere jalorma. Ko be wa'ube wa ella e waadere, bay hibe weltora daynugol on, hay nde hibe naamida e mon. ¹⁴ Gite mabbe den no heewi jinaa, awa kadi be haabataa wadugol junuubu. Hibe pooda wonkiiji di tabitaa din, nawra di e ko boni. Berde ben jannoobe fenaandeebe no eltiraa miile, ben ko be faybe hudaabe, ¹⁵ bay be accitii laawol feewungol ngol, be majjirii sabu jokkugol laawol Bal'ama ngol, on biddo Be'uura, yidunoodo njoddi heborndi bonki. ¹⁶ Kono o feliraa sabu geddi makko din tigi, din geddi woni sabu haa mbabun kun, dun ko mummuntehun kun, wowliri wa neddo, dun hadi on annabaajo wadugol kuugal feetere.

¹⁷ Ben ko be bulli di alaa ndiyan, ko be duule de hendu radotoo, ben no maranaa niwre burnde tekkude nden. ¹⁸ Immorde e yewtereji mabbe manti e mehi, hibe huutora himmeeji jiiibaare bandu fii poodugol ben fuutorbe karahan e juude wuurube e majjere ben. ¹⁹ Hibe foda be ndimu, e hin-le kambe tigi ko be maccube ko nawrata e halkaare, ko fii mo kala ko maccudo ko fooli dun kon. ²⁰ Ko fii si tawii, bawto fuutagol tuundiiji oo aduna sabu andugol mabbe Joomi on e on Dandoowo, dun ko Iisaa Almasiihu on, si be nangike kadi e pircol din tuundiiji haa di foolii be, haray sakkitorde mabbe nden buray aranere nden bonude. ²¹ No burani be ka tawata be andaano laawol peewal ngol, edii, andugol ngol, sela yamiroore hormorteende nde be andinaa nden. ²² Dun haray be tentinii ko ngol tindol goongawol wi'i kon wonde: «Saa'i kala bareeru ndun yiltitanto ko ndu tuutunoo kon», awa kadi: «Saa'i kala kosewii arngii e looteede ngin ruttitoto e rukagol ka loope.»

Fii Artugol Almasiihu on

3 Awa e hino batakuru dimmuru ndu mi windani on ndun, yo yibbe. E nder majji di didii non, mi

† 2.15 Ada. 22

windirani on di fii anditingol on, walla on hebon miijooji laabudi, ² fii no anditiron kongudi di annabaabe laabube ben *hiitinoo din, e yamiroore Joomi on e Dandoowo en on, nden nde sahaabaabe ben hewtini on.

³ Ko adii kon, andee wonde ka palaade sakkitorde, yawitiibe aroyay heewube jalnori, wuuriroyaybe himmeeji mabbe din, ⁴ hara hibe wi'oya: «Ko honto ardu makko fodanoonda ndun woni? Ko fii gila baabiraabe ben maayi, fow no wa'i wano wa'unoo non gila aduna on fuddii.» ⁵ Kono be tewi be yejiti wonde, ko daaluyee Alla on wadi si kammuuli din e leydi ndin woodiranoo, leydi ndin suutaa e ndiyan, ndi moyyiniraa ndiyan. ⁶ Ko ndiyan kadi aduna feyyunoodo on muliraa ndiyan waamere. ⁷ Kono ko on daaluyee Alla kadi wadi si kammuuli fewndiidi din e aduna fewndiido on maranaa yiite ngen pande be rewataa Alla ben naawetee halkee.

⁸ Kono no woodi tobberende on haanaa yejitude, yo yibbe: jallal gootal ka Joomiraado on ko wa duubi wuluure, awa kadi duubi wuluure ko wa jallal gootal. ⁹ Awa Joomiraado on alaa nennude hunnugol fodaari makko ndin, wano wobbe miijori non. Kono ka liddu dun, o mujnani on tun, ko fii o yidaa hay gooto hayra. Kono ko o yidi, ko yo fow aru e tuubuubuyee.

¹⁰ Awa, palaande Joomi on arday wa ngujo. Nden pande non kammuuli din muliray hito uuyungo, piiji oo aduna sunnee mula, leydi ndin kadi e kuude ko ndi wondi kon fejninee. ¹¹ Bay dun fow non no e laawol muliragol nii, haray pellet hidon haani wuurirde laabal e no Alla faaliraa non. ¹² Awa e nder ko habbidon ardu palaande Alla nden kon, etee fii no dun yaawira, dun ko ka kammuuli din mulirta yiite don, e ka piiji oo aduna taayirta nguleendi yiite don. ¹³ Kono enen hiden habbi fodaari Alla ndin, dun ko kammu hesu e leydi heyri ka peewal ngal hodoyta don.

¹⁴ Ko dun wadi, yo yibbe, e nder nden habbannde, etee fii, nde o aroyi, no o tawira on e nder buttu, hara on aldaa e waadere, on aldaa e ella. ¹⁵ Jogoree mupal Joomiraado men on wa kisiyee, wano Puulusa, oo musiddo men yidaado, windirani on non kapun kadi, tippude e faamu ngu o yedaa ngun. ¹⁶ Ko dun o woni wadude e bataake den fow, ka o wowli fii din piiji don, e ka windande mettude faamude den woni don, de tawata yimbe be faamaa ben e be tabitaa ben boylii noone on, wano be wadiri non e ko heddi e bindi din kon, fii hayrannde mabbe kambe tigi.

¹⁷ Onon non, yo yibbe, bay on hajaama, reenee fii wota on selu jokkon dayni be doftaaki yamirooje Alla den, haa ka yoolon tabital mon ngal. ¹⁸ Awa beydee jaarude yeeso e nder moyyere nden e andugol Joomi men on, on Dandoowo, dun ko Iisaa Almasiihu on, on mo mangural wonani jooni e haa poomaa. Aamiina!

YUUHANNA 1

Fii Daaluyee Ngurndan dan

1 Ko wonnoo kon gila ka fuddoode, ko dun men nani, men yi'iri gite amen den, men punnii, men meemiri juude amen den, dun ko daaluyee ngurndan dan. ² Awa, ngurndan dan feenii, men yi'ii dan, meden seeditanaade dan. Meden feppinande on *ngurndan poomayankejan dan, dan wondunoodan e Baabaajo on, dan feppinanaama men. ³ Meden hollitude on onon kadi ko men yi'i kon e ko men nani kon fii no laatoron humondirbe e amen e nder humondiral men e Baabaajo on e Biddo makko on, dun ko Iisaa Almasiihu on. ⁴ Meden windude dundoo fii no weltaare men nden timmira.

Fii Wonugol ka Ndaygu

⁵ E hino kibaaru mo men naniri mo on, meden banginande on mo: Alla ko ndaygu, niwre woo alaa e makko. ⁶ Si en innii hiden humondiri e makko, kono hiden yahude e nder niwre nden, haray en fenii, en wuuriraali goonga on. ⁷ Kono si tawii hiden yahude e nder ndaygu ngun, wano o woniri non kanko tigi ka nder ndaygu, haray hiden humondiri, dun haray yiiyan Iisaa Biddo makko on no *labbinde en e kala junuubu.

⁸ Si en innii en aldaa e junuubu, haray en daynitike enen tigi, dun haray goonga on alaa e men. ⁹ Si en qiritike non junuubaaji men din, Alla ko Sella-Findeejo, Feewudo, o yaafanto en junuubaaji men din, o labbina en e kala bonnere. ¹⁰ Si en innii en wadaali junuubu, haray en wadii mo fenoowo, dun haray daaluyee makko on alaa e men.

2 Faybe an, mido windande on dundoo fii wota on wadu junuubu. Kono si goddo aru e wadude junuubu, haray hiden mari Fattantoodo en moggo Baabaajo on, dun ko Iisaa Almasiihu, Feewudo on. ² Ko fii kanko tigi ko o sadaka fii no hebiren yaafuyee junuubaaji men din, † hinaa non fii di men din tun, kono ko fii di be aduna on fow.

³ Si en doftike yamirooje makko den, haray hiden fel-liti wonde hiden andi mo. ⁴ Kala on wi'udo no andi mo, hara o doftaaki yamirooje makko den, haray ko o fenoowo, goonga on alaa e makko. ⁵ Kono kala doftido daaluyee makko on, haray giggol Alla ngol no timmi e makko, ko non andirten hiden humondiri e makko. ⁶ Kala on wi'udo no humondiri e makko, haray

no haani wuurirde wano *Almasiihu on wuurirnoo non.

⁷ Yifbbe, hinaa yamiroore heyre mi woni windande on, ko yamiroore hinnde, nde hebunodon gila ka fuddoode. Ndee yamiroore hinnde, ko ngol kongol ngol nanudon. ⁸ Kono fow e mun, ko yamiroore heyre mi woni windande on. Haqiiqa mayre on no bangi e makko, no bangi e mon, ko fii niwre nden no feyyude, awa kadi ndaygu haqiiqawu ngun ndaygii toode.

⁹ On wi'udo no ka ndaygu e hoore apugol musiddo mun, haray haa jooni himo ka niwre. ¹⁰ On mo yidi musiddo mun, haray himo ka ndaygu, peggal woo alanaa mo. ¹¹ Kono on apudo musiddo mun ko ka niwre woni, ko e nder niwre o woni yahude, o andaa ka o woni jaarude, ko fii niwre nden wuminii gite makko den.

¹² Mido windande on, yo faybe, bay junuubaaji mon din yaaforaama sabu innde makko nden.

¹³ Mido windande on, yo baabiraabe, bay on andii on Woodanoodo gila ka fuddoode.

Mido windande on, yo sukaabe, bay on foolii bondo on.

¹⁴ Mi windanii on kadi, yo faybe, bay on andii Baabaajo on.

Mi windanii on kadi, yo baabiraabe, bay on andii Woodanoodo on gila ka fuddoode.

Mi windanii on kadi, yo sukaabe, bay hidon tiidi, daaluyee Alla on no e mon, awa kadi on foolii bondo on.

Fii Apugol oo Aduna Boyliido

¹⁵ Wota on yidu aduna on e ko woni e aduna on kon. On mo yidi aduna on, haray giggol Baabaajo on alaa e makko. ¹⁶ Ko fii kala ko woni e oo aduna, dun ko mbeleede bandu e himmangol ko yi'i e mantorgol key-eeji aduna, hinaa e Baabaajo on iwri, kono ko e oo aduna. ¹⁷ Awa oo aduna e himmeeji mun ko ko woni feyyude, kono on wadoowo faale Alla on luttay haa poomaa.

Fii Reenagol e Dartotoobe Almasiihu on ben

¹⁸ Awa, yo faybe, ko saa'i sakkitoro on nii. Wano nanirdon non, liddotoodo Almasiihu on aray, e hay fewndo doo toode liddotoobe Almasiihu on duudube arii. Ko nii andirten wonde ko saa'i sakkitoro on nii.

¹⁹ Ben non ko e men iwi, kono hinaa be men, ko fii si be wonno be men, be luttidayno e men. Kono dun banginii wonde be fow wonaa be men.

† 2.2 Wobbe kadi no faamira: «sadaka dahoowo tikkere Alla nden.»

²⁰ Onon kan, *Seniido on yedii on Ruuhu mun on, ko dun wadi si on fow hidon mari andal. ²¹ Mi windiranaali on wa si tawii on andaa goonga on, kono ko bay hidon andi, e hidon andi kadi wonde fenaande woo iwataa e goonga. ²² Ko hombo non woni on fenoowo, si hinaa on yeddudo wonde Iisaa ko Almasiihu? On ko liddotoodo Almasiihu on, yeddudo Baabaajo on e Biddo on. ²³ Awa kala yeddudo Biddo on hebaali Baabaajo on, kala qirritiido Biddo on, haray hebii Baabaajo on.

²⁴ Onon non, ko nanudon kon gila ka fuddoode no haani wonude ka berde mon. Si tawii ko nanudon kon gila ka fuddoode wonii ka berde mon, haray onon kadi on humondirii e Biddo on e Baabaajo on. ²⁵ Awa e hino fodaari ndi o wadani en ndin: ko *ngurndan poomayankejan dan.

²⁶ Mi windiranii on dun e telen-ma wonbe daynude on ben. ²⁷ Ko fii onon, Ruuhu mo hebirdon Almasiihu on no e mon, ko dun wadi on hatonjinaa e janneede, kono, wano Ruuhu makko on woni jannirde on piiji din fow non, (ko mo goonga, mo aldaa e fenaande), humondiree e Almasiihu on wano Ruuhu makko on janniri on non.

Fii Faybe Alla ben

²⁸ Jooni non, yo faybe, humondiree e makko, fii, nde o feepoyi, yo en hebu hoolaare, e nde o ari, wota en hersu yeeso makko. ²⁹ Si tawii hidon andi ko o Feewudo, haray andee kala wadudo ko feewi ko jibinannde makko.

3 Ndaaree noone giggol ngol Baabaajo on yedi en ngol, haa noddaden faybe Alla. Awa kadi ko en dun. E hino ko wadi kon si aduna on andaa en, ko fii o andaali mo. ² Yibbe, jooni non ko en faybe Alla. Ko wonoyten kon feppinaaka taho. Kono hiden andi, nde o feepoyi, en nandoyay e makko, ko fii en yi'oyay mo wano o woniri non. ³ Kala jogiido on tama'u e makko, haray no labbintinii wano kanko *Almasiihu on o laabiri non.

⁴ Kala non on wadudo junuubu, haray ontigi bonnii Sariya on, ko fii junuubu ko bonnugol Sariya. ⁵ Kono hidon andi, kanko Almasiihu on ko o feepiri ko fii itugol junuubaaji, e hin-le junuubu alaa e makko. ⁶ Kala on humondirdo e makko duumotaako e wadugol junuubu. Kala non wadoowo junuubu, haray yi'aali mo, andaali mo.

⁷ Ko onon, yo faybe, wota hay gooto daynu on, ko fii kala on wadudo ko feewi, haray ko feewudo, wano kanko Almasiihu on o woniri feewudo non. ⁸ Kala non on wadoowo junuubu, haray ko mo Ibuliisa, ko fii gila ka fuddoode Ibuliisa no wadude junuubu. *Biddo Alla on-le ko feepiri ko fii mulugol kuude Ibuliisa den.

⁹ Kala on jibinaado immorde e Alla duumotaako e wadugol junuubu, ko fii haray awdi Alla ndin no e makko, haray o waawataa wadude junuubu, bay ko e immorde e Alla woni ko o jibinaa. ¹⁰ Awa e hino ko bangini hakkunde faybe Alla ben e faybe Ibuliisa ben: kala on mo wadataa ko feewi, haray hinaa mo Alla, ko wano non kadi on mo yidaa musiddo mun.

Fii Yidindirgol

¹¹ E hino kibaaru mo nanudon on gila ka fuddoode: yidindiren. ¹² Wota en wa'u wa Qaayiina †, on mo Ibuliisa, warunoodo mijjiraawo mun on. E ko fii hondun o warannoo mo? Ko tawde kuude makko den kanko Qaayiina ko bonde, de mijjiraawo makko on den kan ko feewude. ¹³ Musibbe an, si tawii aduna on no api on, haray wota on naldu. ¹⁴ Ko fii hiden andi ko e mayde iwuden, aruden e ngurndan, bay hiden yidi musibbe men ben. On mo alaa giggol, haray ko ka mayde woni. ¹⁵ Kala on apudo musiddo mun, haray ko waroowo. Hidon andi-le kala waroowo, haray *ngurndan poomayankejan alaa e makko.

¹⁶ E hino no andirten ko woni giggol: Almasiihu on okkitirii ngurndan mun dan fii men, haray enen kadi hiden haani okkitirde ngurndan men dan fii musibbe men ben. ¹⁷ Si tawii goddo no mari ngaluuji aduna, o yi'ii musiddo makko sokoldo, o ombanii mo gite, haray ko honno giggol Alla ngol wonirta e makko? ¹⁸ Ko onon, yo faybe, wota en yidir kongol maa denngal tun, kono yidiren kuugal e goonga. ¹⁹ Ko nii andirten ko en be goonga, berde men den hebirda kadi hoolaare yeeso makko. ²⁰ Hay si berde men den no felude en, Alla no buri berde men den mawnude, e himo andi fow.

²¹ Awa, yo yibbe, si tawii berde men den felaali en, haray hiden mari hoolaare yeeso Alla. ²² Kala ko toriden mo, en hebiray mo, bay hiden doftii yamirooje makko den, hiden wadude ko welata mo. ²³ Awa e hino yamiroore makko nden: ko yo en gomdin innde Biddo makko on, dun ko Iisaa Almasiihu on, yidindiren kadi wano o yamiri en non. ²⁴ Kala on doftiido yamirooje makko den, haray no humondiri e Alla, Alla kadi no humondiri e makko. Awa kadi e hino no andirten wonde himo humondiri e men: ko *Ruuhu Seniido mo o yedi en on andirden dun.

Fii Ndarndagol Ruuhuuji din

4 Ko onon, yo yibbe, wota on hoolo kala neddo wi'udo Ruuhu Alla on no e makko, kono taskee be fii andugol si ruuhu wondo e mabbe on ko e Alla iwri, ko fii waditiibe annaba duudube arii e oo aduna. ² E hino no andirton si kongudi mabbe din ko e Ruuhu Alla on iwri: kala qirritiido wonde Iisaa Almasiihu on wontuno neddo, o ari ka aduna, haray ko mo Alla. ³ Kala non mo qirritaaki Iisaa, haray hinaa mo Ruuhu Alla on, haray on ko mo liddotoodo *Almasiihu on, on mo nanunodon no arude. On non jooni no e aduna on.

⁴ Ko onon, yo faybe, ko on be Alla, awa kadi on foolii waditiibe annaba ben, ko fii Wondo e mon on no buri mawnude wondo e aduna on. ⁵ Ben ko be oo aduna, ko dun wadi kongudi mabbe din ko di oo aduna, awa kadi aduna on no hefaade di. ⁶ Enen-le, ko en be Alla. Kala on andudo Alla hefoto en, kono on mo tawata

† 3.12 «Qaayiina»

«Qaabiila».

non wonaa mo Alla hedotaako en. Ko non andirten Ruuhu Goongaajo on e ruuhu fenaandeejo on.

Fii Giggol Alla ngol e Yidindirgol men ngol

⁷ Ko onon, yo yibbe, yidindiren, ko fii giggol ko ka Alla iwri, awa kala yidudo ko jibinaado immorde e Alla, haray himo andi Alla. ⁸ Kala mo aldaa e giggol, haray andaa Alla, ko fii Alla ko giggol. ⁹ E hino no giggol Alla ngol feepiri e men: Allaahu on addii Biddo makko bajjo on e nder oo aduna fii no wuuren immorde e makko. ¹⁰ E hino ko woni ngol giggol kon: hinaa ko yiduden Alla kon, kono ko ko o yidi en kon, o addiri Biddo makko on sadaka fii no hebiren yaafuyee junuubaaji men din. ¹¹ Bay Alla yidirii en nii, yo yibbe, haray enen kadi hiden haani yidindirde. ¹² Hay gooto yi'aali Alla haa hande, kono si en yidindirii, haray Alla no humondiri e men, giggol makko wonungol e men ngol timma.

¹³ E hino no andirten hiden humondiri e makko, kanko kadi himo humondiri e men: ko sabu Ruuhu makko mo o yedi en on. ¹⁴ Menen non men yi'ii, meden seeditaade wonde Baabaajo on nullo Biddo on fii dandugol aduna on. ¹⁵ Kala on qirritiido wonde Iisaa ko Biddo Alla, haray Alla no humondiri e makko, kanko kadi himo humondiri e Alla. ¹⁶ Awa, enen en andii, en gomdinii giggol ngol Alla yidi en ngol.

Alla ko giggol. Kala on wondudo e giggol, haray himo humondiri e Alla, Alla kadi no humondiri e makko. ¹⁷ Ko nii giggol ngol timmiri e men, fii no hebiren hoolaare pande naawoore nden. Wano o woniri non kanko, enen kadi ko non wonirden e oo aduna. ¹⁸ Kulol alaa e nder giggol, kono giggol timmungol radoto kulol, bay kulol no tijjii donkineede. Awa kadi, kala on huludo, haray giggol ngol timmaa e makko. ¹⁹ Enen non hiden yidi, bay ko kanko adii en yidude. ²⁰ On mo wi'i no yidi Alla, e hoore himo ani musiddo makko, haray ko fenoowo. Ko fii on mo yidaali musiddo mun mo o renti on, haray o waawataa yidude Alla mo o rentaa on. ²¹ Awa, ko ndee yamiroore doo hebirden mo: mo no yidi Alla, yo yidu kadi musiddo mun on.

Fii Gomdingol Biddo Alla on

5 Kala on gomdindo wonde ko Iisaa woni Almasiihu on, haray ko jibinaado immorde e Alla, e kala yidudo Baabaajo on yiday Biddo on kadi. ² E hino no andirten hiden yidi faybe Alla ben: ko si en yidii Alla, en doftike yamirooje makko den. ³ Ko woni yidugol Alla: ko doftagol yamirooje makko den. Yamirooje makko

den-le hinaa sattude, ⁴ ko fii on jibinaado ka Alla foolay oo aduna. Awa e hino polgal foolungal aduna on: ko gomdinal men ngal. ⁵ Ko hombo woni on fooludo aduna on, si hinaa on gomdindo wonde Iisaa ko Biddo Alla?

⁶ Ko kanko Iisaa Almasiihu on ardi e ndiyan e yiyan, hinaa non ndiyan tun o ardi, kono ko ndiyan e yiyan. Awa ko Ruuhu Allaahu on woni seeditaade, bay on Ruuhu ko o goonga. ⁷ Ko fii ko piiji tati woni seeditaade: ⁸ ko Ruuhu Allaahu on e ndiyan dan e yiyan dan, din non tati hidi fotti. ⁹ Hiden jabude seeditooje yimbe ben, kono ko seeditoore Alla nden buri mawnude, dun ko seeditoore nde Alla seeditii fii Biddo makko on nden. ¹⁰ Kala on gomdindo Biddo Alla on, haray nden seeditoore no e makko. Kono on mo gomdinaa Alla non, haray o wadii mo fenoowo, ko fii haray o gomdinaa seeditoore nde Alla seeditii fii Biddo mun on nden. ¹¹ Awa e hino nden seeditoore: Alla okkii en ngurndan poomayankejan, dan ngurndan non no e Biddo makko on. ¹² Kala humondirde e Biddo on no mari ngurndan dan. Kala mo humondiraa e Biddo Alla on haray alaa dan ngurndan.

Fii Kongudi Rawnordi din

¹³ Mi windanii on dun fii no andiron wonde hidon mari ngurndan poomayankejan, onon bee gomdinbe e innde Biddo Alla on. ¹⁴ Awa e hino hoolaare nde batorton Alla nden: si en torike mo goddun ko yaadi e faale makko on, o hedoto en. ¹⁵ Bay non hiden andi himo hedii kala ko toriden mo, haray hiden andi en hebii ko toriden mo kon. ¹⁶ On mo yi'i musiddo mun no wada junuubu mo nawrataa e mayde, yo o torano mo, Alla yeday mo ngurndan, dun non ko ben wadoobe junuubu mo nawrataa e mayde. Kono no woodi junuubu nawroowo e mayde, hinaa fii on junuubu mi wi'i yo tore. ¹⁷ Kala ko aldaa e peewal ko junuubu, kono no woodi non junuubaaji di nawrataa e mayde.

¹⁸ Hiden andi kala on jibinaado immorde e Alla, o dumotaako e wadugol junuubu, kono Biddo Alla on reenay mo, danda mo, hara Bondo on meemataa mo. ¹⁹ Hiden andi ko en be Alla, awa kadi aduna on fow no e ley doole Bondo on. ²⁰ Hiden andi kadi Biddo Alla on arii, o okkii en faamu fii andugol Goongaajo on. Hiden humondiri-le e Goongaajo on, bay hiden humondiri e Biddo makko on, dun ko Iisaa Almasiihu. Ko on woni Alla Goongaajo on e ngurndan poomayankejan dan.

²¹ Ko onon, yo faybe, reenee e sanamuuji din!

YUUHANNA 2

1 Salminaango an min oo ardotoodo, haa e oo suddiido subaado teddudo e faybe mun, † mo mi yidi e nder goonga, mo tawata non hinaa min tun yidi dun, kono ko kala andudo goonga on, ² sabu goonga wondo e men on, dun ko on goonga wonoowo e men haa poomaa.

³ Moyyere e yurmeende e buttu wonay e men imorde e Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu on, dun ko Biddo Baabaajo on, e nder goonga e giggol.

⁴ Mi weltike fota ko mi tawi kon wobbe e faybe maa ben no jokki laawol goonga on, wano Baabaajo on yamiriri en non. ⁵ Jooni non, an oo suddiido teddudo, koo ko mi wonu-maa windande hinaa yamiroore heyre, kono ko ndee nde hebunoden gila ka fuddoode mi tori-maa, dun ko yo en yidindir. ⁶ Awa e hino ko woni giggol kon: ko jokkugol yamirooje makko den. E hino yamiroore nde andudon gila ka fuddoode nden: ko yo on wuuru e nder giggol.

† 1.1 No sikkaa wonde «oo suddiido subaado teddudo»
«Faybe ben»

⁷ Ko fii daynoobe duudube naatii e nder aduna on, be jabaali wonde Iisaa Almasiihu on wontuno neddo o ari ka aduna. Ko bee woni daynoobe e liddotoobe Almasiihu on ben. ⁸ Awa, reenee onon tigi, fii wota battane golle men den bonu, kono fii yo on hebu njoddi heewundi. ⁹ Kala feyyitudo jannde *Almasiihu on, ronki humaade e mayre, haray on wonaa humondirdo e Alla. Kala non tabitudo e nden jannde, haray no humondiri e Baaba on e Biddo on. ¹⁰ On mo ari e mon, addoraali nden jannde, wota on wernu mo ka suudu mon, awa kadi wota on hiwro mo. ¹¹ Ko fii kala on hiwriido mo, haray tawdaama e kuude makko bonde den.

¹² Mido mari buy ko mi windana on, kono mi yidaali windirde dun ndaha e kaydi. Kono non mido tanyinii yahugol ka mon, mi yewtira on hunduko, fii no weltaare men nden timmira.

¹³ Faybe jaaja maa subaado on salminii ma.

YUUHANNA 3

1 Salminaango an min oo ardotoodo, haa e maa an oo yidaado an Gayuusi, mo mi yidi e nder goonga.

² Gido an, e nooneji din fow mido yelani-maa moyyere e cellal bandu, wano wonkii maa kin selliri non. ³ Mi weltike fota, fewndo musibbe goo ari, be seeditii fii ko humidaa e goonga on kon e ko wu-urirdaa goonga on kon. ⁴ Mi alaa weltaare mawnde buri nanugol no wi'ee wonde faybe an ben no jokki goonga on.

⁵ Gido an, hida wadirde no feewiri e nder ko wonda wadande musibbe ben kon, hay be a andaa ben. ⁶ Be seeditike fii giggol maa ngol yeeso *moftal ngal. Haray a wadii ko moyyi si a faaborii be ko haani e nder yaadu mabbe ndun, hara ko noone no welirta Alla, ⁷ bay ko fii innde *Almasiihu on be yahi, e baawo hendagol hay huunde e juude be gomdinaa ben. ⁸ Hiden haani jabbaade sifa ben yimbe, fii no gollidiren e mabbe fii goonga on.

⁹ Mi windanii moftal ngal kongudi seeda, kono oo wi'eteedo Diyoteriifa, yidudo wonude arano e

hakkunde mabbe on, jabanaa men. ¹⁰ Ko dun wadi, nde mi aroyi, mi humpitoyay on fii kuude makko den, kongudi bondi di o woni no'ude men din. Nde tawnoo dun yonanaali mo, o salii wernude musibbe ben, o fannani faalaabe wadude dun ben kadi, o radii be ka moftal.

¹¹ Awa yo gido an, wota a jembu ko boni, kono jembu ko moyyi. Kala on wadudo ko moyyi, haray ko mo Alla, kala non on wadudo ko boni, haray andaali Alla.

¹² Yimbe ben fow no joganii Dimitiriyuusa kongol moyyol, hay goonga on tigi, menen kadi meden seeditanaade mo dun. Hida andi-le seeditoore amen nden ko goonga.

¹³ Mido mari buy ko mi windane, kono mi faalaaka wadirde dun ndaha e karambol. ¹⁴ Mido tanyinii yi'itugol ma ko woddaa, onsay en yewtiray hunduko.

¹⁵ Yo buttu wonane. Yibbe ben salminii ma, min kadi mi salminirii yibbe ben gooto gooto.

YUUDU

1 Immorde e an min Yuudu, nduu kurkaadu Iisaa Almasiihu on, d'un ko oo miɲɲiraawo Yaaquuba, haa e bee noddaabe, be Alla Baabaajo on yidi, maraabe Iisaa Almasiihu on. ²Yo yurmeende e buttu e giggol sowindirane on.

Fii Jannoobe Penaale ben (2Pe. 2.1-17)

³Yibbe, e nder ko mi marnoo faale tiidudo fii wintangol on fii kisiyee mo hawtudon on, mi taw bee mi winda taho fii wakkilingol on no tippiranon gomdinal hewtinaangal yimbe Alla ben nde wootere haa poomaa. ⁴Ko fii wobbe be naawoore mun wintananoo gila neebii no bisii e hakkunde mon, d'un ko be rewataa Alla ben. Hibe waylude moyyere Alla men on jiiibaare, be yeddi Iisaa Almasiihu on, on Hooreejo men e Joomi men bajjo.

⁵Mido faalaa andintinde on ko andudon moyya, bay Joomiraado on dandii jamaa *Isra'iila on e nder leydi *Misira ndin, bawto d'un o muluno kadi be gomdinaa wonnoobe hakkunde mabbe ben. ⁶Awa kadi malaa'ikaabe hawkuunoobe nokkuure mun nden be ronki jogaade bawgal ngal be halfinaa ngal, o jolkii be jolokooje de be seedataa, o marii be ka nder nibe haa nande jalaande mawnde naawoore nden. ⁷Ko wano non kadi, bee yimbe dee ca'e Saduuma e *Amuura wondude e ca'e de de kawtiri den, wadirnoo jinaa, hibe dabbaynoo yiidugol e mbalndi no haaniraa, ben wadaa misal fii wonoyaybe e ley lette yiite poomayankeewe ngen.

⁸Ko wano non kadi, ben yimbe ko miijotoobe miijooji mehi, be tuunina bandu ndun, be hoyna laamateeri Joomiraado on e ruuhuui d'in ka kammu. ⁹E hin-le, fewndo Miikaa'iilu oo malaa'ikaajo mawdo yeddondiri e Ibuliisa, be poodondiri fii furee Muusaa on, kanko Miikaa'iilu o suusaano mo naawirde hoyre, o wi'uno tun: «Yo Joomiraado on donkine!» ¹⁰Kono ben yimbe no hoyna ko be andaa, ko be andani hoore mabbe kon kadi no wa'i wa mummunte di alaa miijoo-miccoo, d'un-le ko halkaydun be.

¹¹Bone wonanii be, ko fii be jolkii laawol Qaayiina ngol †, be ukkori e ella fii hebugol njoddi wano Bal'ama non ††, awa kadi be muliri sabu murtaldu mabbe wano Qooraha non ‡. ¹²Ko be baade baleeje ka mottondire mon fii hiraande jukkere endan. Hibe wada mbeleede

e baawo hersa, hibe hittini fii hoore mabbe tun. Ko be duule de aldaa e ndiyan, de hendu sorotoo naba. Ko be ledde dabbunde de aldaa e bibbe, mayde laabi didi, bora. ¹³Ko wano morloode ndiyan naadude bugitor-too ngufo ka sera baharu, tuunina mo non, ko wano non kambe kadi be tuunirirta wobbe goo kuude mabbe hersiniide. Hibe wa'i wa koode yiilotoode, be niwre nibe maranaa haa poomaa. ¹⁴Ko fii mabbe kadi, Hanuuka, on njeedidabo gila e *Aadama, hiitinoo*, o wi'i: «Awa, Joomiraado on arii wondude e laabube makko guluuje guluuje, ¹⁵fii wadugol naawoore e hoore fow, e fii hollugol be rewataa Alla ben fow kuude mabbe bonde den, e kala kongudi sattudi di junuubankeebe, be rewataa Alla ben, wowli e hoore makko!» ¹⁶Ben ko yimbe njormotoobe, woytotoobe, jokkuba himmeeji mun, be tawata kundule mun no wowla haalaaji manti, mantoobe yimbe fii nafa mun.

Fii Waajagol Gomdinbe ben

¹⁷Kono onon, yo yibbe, anditee fii waajuuji di bee *sahaabaabe Iisaa Almasiihu Joomi men on hiitinoo, ¹⁸hibe wi'aynoo on: «Ka saa'iiji sakkitori woodoyay yawitiibe, jokkoyaybe himmeeji mun bondi di yaadaa e faale Alla on.» ††¹⁹Awa e hino ben, ko bee waddoobe, jokkuba miijooji aduna, be Ruuhu Alla on alaa e mun.

²⁰Kono onon non yo yibbe, tiidinee ngurndan mon dan e hoore gomdinal mon hormorteengal ngal, tororon Alla bawgal *Ruuhu Seniido on, ²¹catodon e giggol Alla ngol, habbofon yurmeende Iisaa Almasiihu Joomi men on, fii yedugol on *ngurndan poomayankejan.

²²Yurminee sikkitiibe ben, ²³faaboron beya kadi jatingol be yiite, yurminiron beya yurmeende wondude e kulol, e nder anugol tuundi haa ana tuundi concu tuunirraadi kuude bandu.

Du'aa fii Rawnagol

²⁴Awa, on Alla waawudo on dandude kala yanal, fennina on yeeso mangu mun ngun e nder weltaare mon, tawa on felnaaki, ²⁵ko kanko Alla bajjo on, on Dandirdo en Iisaa Almasiihu Joomi men on, darja e mangu mawngu e doole e bawgal wonani, ado saa'iiji d'in fow, e jooni, e haa poomaa. Aamiina!

† 1.11a Fud. 4 †† 1.11b Ada. simooje 22-24 ‡ 1.11c Ada. 16

†† 1.18 2Pe. 3.3

FEJNINANDE

1 Fejninannde Iisaa Almasiihu on. Ndee fejninannde ko Allaahu on halfini nde Iisaa Almasiihu on, fii yo o hollu jiyaabe makko ben kon ko saatii arude ko booyaa. Kanko kadi o banginiri dun nulugol malaa'ikaajo makko goo e oo jiyaado makko Yuuhanna, ² seeditiido ko o yi'i kon fow, dun ko daaluyee Alla on, wondude e seeditoore Iisaa Almasiihu on. ³ Maloore wonanii on jangudo e ben hediiibe dii kongudi ndee fejninannde, maanditii koo ko windii, ko fii saa'i on badike.

Salminaango Yuuhanna haa e Mofte den Aazii

⁴ Immorde e min Yuuhanna haa e mon onon dee *mofte Iisaa jeedidi wonde e ngal diiwal *Aazii:

Yo buttu e moyyere wonan on immorde e on Woodaado, on Woodanoodo e on Aroyoowo, wondude e dii ruuhuuji jeedidi wondi ka yeeso jullere laamu makko, ⁵ wondude kadi e Iisaa Almasiihu on, on Seedejejo Sella-Findejejo, e Adaado immintineede e hakkunde maybe ben †, dun ko oo Lando lambe aduna.

Yo on Yidudo en, fuutiniri en yiiyan mun dan bawgal junuubaaji men, ⁶ wadi en laamateeri e *yottinoobe sadaka ka Alla ††, on Baabaajo makko, ko on mangu e laamu wonani haa poomaa. Aamiina!

⁷ E hino ka o arata, himo arda e duule ‡, kala neddo yi'ay mo, hay tufunoobe mo ben. †† Awa kadi bolon-daaji aduna on fow fesay sabu makko. Ko non woniri. Aamiina.

⁸ Allaahu Joomiraado on daali: «Ko min woni Halfeere aranere nden e sakkitorde nden, dun ko Woodaado on e Woodanoodo on e Aroyoowo on, on Jom Bawgal.»

Fii no Yuuhanna Fejniniranaa fii Almasiihu on

⁹ Ko min Yuuhanna oo musiddo mon, tawdaado e mon e tampere e laamateeri e njannaare e nder humondiral e Iisaa, hari mido e ndee suriire wi'eteende Patmuusa, sabu yottingol an daaluyee Alla on e seeditagol an fii Iisaa. ¹⁰ Nalaande Joomiraado on, †† tawi *Ruuhu Seniido on no tippii e an, mi nani hawa tiiduka baawo an wa hito *liital, ¹¹ no wi'a: «Ko yi'udaa woo windu e deftere, nabanaa dun mofte jeedidi wonde den e dee ca'e Efeesi e Simirna e Pergaama e Saayatiira e Sardiisa e Filadelfii e Laa'udiisa.»

¹² Onsay mi yeyyitii fii ndaarugol on wondo lan wowlande, mi yi'i joddinirde pitilli tafiraade kanje jeedidi.

† 1.5 Zab. 89.28 †† 1.6 Egg. 19.6 ‡ 1.7a Dan. 7.13 †† 1.7b Zak. 12.10 †† 1.10 «Nalaande Joomiraado on»

¹³ Tawi wa'udo wa *Bii-Aaden no hakkunde den joddinirde pitilli, borniido kaftaane juutudo, habbitii dattol kanje ka bernde, ¹⁴ tawi hoore makko nden no rawniri wa leebi baalii maa wa cuddi, gite makko den no wa'ita wa joyngol yiite, ¹⁵ koyde den no wa'i wa siladane wondo e nder beembal yiite, hito makko ngon no wa'iti wa hito jurnde ndiyan. ¹⁶ Tawi koode jeedidi no ka jungo makko naamo, kaafa welka ka mbelde didi no yalta ka hunduko makko. Awa kadi yeeso makko ngon no wa'ita wa nde naange jalbi tuma nge hatti e wulude.

¹⁷ Bay mi yi'ii mo, mi yaniri ka ley koyde makko wa maydo. Onsay o fawi jungo makko naamo ngon e hoore an, o wi'i: «Wota a hulu. Ko min woni Arano on e Sakkitoro on, ¹⁸ awa kadi ko min woni Wuurudo on. Hari mi maayii, e hino mido wuuri haa poomaa, awa kadi mido jogii saabiije mayde e jahannama den.»

¹⁹ O wi'immi kadi: «Awa jooni windu ko yi'udaa kon e ko fewndii kon e ko faandii arude kon. ²⁰ Awa koode jeedidi de yi'udaa den ka jungo an naamo, e joddinirde pitilli tafiraade kanje jeedidi den, e hino ko dun firi kon: koode den jeedidi ko malaa'ikaabe mofte den jeedidi, awa joddinirde pitilli den jeedidi, ko mofte den jeedidi.»

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Efeesi ngal

2 «Windan malaa'ikaajo moftal wongal Efeesi ngal, wi'aa:

«E hino ko on tambiiido koode den jeedidi ka jungo mun naamo, on jindoowo e hakkunde joddinirde pitilli tafiraade kanje den jeedidi wi'i moftal ngal kon:

² «Mido andi kuude maa den e yangi maa kin e njannaare maa nden. Mido andi kadi a jabataa munnanaade bonbe ben, awa kadi a ndarndike waditiibe sahaabaabe ben, hara hinaa be dun, tawdaa ko be fenoobe. ³ Hida njannii, tampi sabu innde an nden, kono a haabaali.

⁴ «Kono mido felu-maa huunde wootere: ko ko seludaa giggol ngol yidunodaa mi aranun ngol kon. ⁵ Anditu ka iwudaa don yanudaa! Tuubaa, ruttodaa e gollleeji maa arani din. Si hinaa dun, mi artoyay e maa, mi sottinane joddinirde pitilli maa nden ka nde woni don, si hinaa hara a tuubu, ruttidaa. ⁶ Kono e hino ko mi weltani-maa fii mun kon: ko ko anudaa dee kuude bee jokkuba laawol Nikola, de mi ani min kadi.

⁷ «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon. On fooludo, mi new-

nanay mo naamugol bibbe ngal leggal ngurndan wongal ka aljanna Allaahu on.» »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Simirna ngal

⁸ «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Simirna ngal, wi'aa:

«E hino ko on Wondo Arano e Sakkitoro, on maynoodo wuuriti, wi'i moftal ngal kon:

⁹ «Mido andi tampere nde tampudaa nden e miski-nankaaku maa ngun, hara-le ko a galo. Awa kadi mido andi hoyre nde bee wi'itiibe *Yahuudiyankeebe, hara hinaa be dun, wonu-maa hoynde nden, hara ben ko be moftal Ibuliisa. ¹⁰ Wota a hulu ko faandidaa tampude kon. Awa Ibuliisa no faandii bugaade wobbe e mon ka kaso fii no ndarndore don. On hebay ton tampere e nder balde sappo. Kono gomdin haa maayaa, dun mi yedete *meetelol ngurndan ngol.

¹¹ «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon. Kala fooludo, mayde dimmere nden hewtoytaa mo few.» »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Pergaama ngal

¹² «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Pergaama ngal, wi'aa:

«E hino ko Jogiido kaafa welka ka mbelde didi kan wi'i moftal ngal kon:

¹³ «Mido andi ka hodudaa don, ko don jullere Ibuliisa nden woni. Hida jogitii innde an nden, awa kadi a hayfinaali ko gomdindaa mi kon, hay nande oo seeditantoodo lan sella-findeejo, wi'eteedo Antipaasu, waraa ka mon, dun ko e ndee wonunde Ibuliisa.

¹⁴ «Kono no woodi ton ko mettimmi e maa. Hida mari ton yimbe jogitiibe jannde Bal'ama nden, on jan-nunoodo oo wi'eteedo Balaka fegginiirgol *Banii-Isra'iila'en nammingol be tebbeeli sakkanaadi sanamuuji, jokkina be jinaa. ¹⁵ Wano non an kadi, hida mari jogitiibe jannde jokkuba laawol Nikola ben. ¹⁶ Awa tuubu, si hinaa dun, mido ara e maa ko neebaa, mi habira be kaafa hunduko an kon.

¹⁷ «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon. Fooludo on, mi neeminay mo «*manna» † suudiido, mi yeda mo kadi hayre raneere, hara no windii e nden hayre innde heyre nde hay gooto andaa si wonaa on hendiido nde.» »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Saayatiira ngal

¹⁸ «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Saayatiira ngal, wi'aa:

«E hino ko *Biddo Alla on, on mo gite mun wa'i wa joingol yiite, koyde mun wa'i wa sila-dane wi'i moftal ngal kon:

¹⁹ «Mido andi kuude maa den e giggol maa ngol e gomdinal maa ngal e golle maa den e rjanpaare maa nden. Awa kadi mido andi kuude maa sakkitore den no buri arane den duudude.

²⁰ «Kono feloore nde mi jogani-maa nden, ko ko ac-cudaa oo debbo wi'eteedo Yeezabeela, wi'itiido ko annabaajo, janni faljini kurkaadi an din kon fii yo be jokku jinaa, be naama tebbeeli sakkanaadi sanamuuji.

²¹ Mi okkii mo saa'i fii no o tuubira, kono o faalaaka tubude on jinaa makko. ²² E hino mido wallinirde mo tampere tiidunde, kanko e be o jinidaynoo ben, si hinaa taw hara be tuubu den kuude mabbe. ²³ E hoore dun, mi waray iwtirbe baawo makko ben, dun mofte den fow anday ko min woni lijooowo miijooji e lijooowo berde, awa kadi mi yobay mo kala e mon njoddi kuude mun.

²⁴ «Kono onon bee be Saayatiira heddiibe, be jokkaali nden jannde fenandeere, onon be andaali ko wobbe wi'ata ko gundooji luggudi Ibuliisa kon, mi alaa fawude on dongal goo, ²⁵ si wonaa yo on tamu ko jogidon kon satta haa nde mi aroyi.

²⁶ «Kala fooludo, nentini kuude an den haa ka rawnoode, mi okay mo bawgal wano min kadi mi hendornoo non e juude Ben an, o laamoo e hoore leyyi din, o aynira di labbooru njandi, hara ndun munciray di wa payande leydi, mi jonna mo kadi jaawire subaka nden. ††

²⁹ «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon.» »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Sardiisa ngal

3 «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Sardiisa ngal, wi'aa:

«E hino ko Jogiido ruuhuuji Alla din jeedidi e koode den jeedidi wi'i moftal ngal kon:

«Mido andi kuude maa den, mido andi kadi no wi'aa ko a wuurudo, kono ko a maydo. ² Finu, tiidinaa ko heddi kon, dun ko ko faandii maayude kon, sabu mi yiiraali kuude maa den wa timmude yeeso Alla an on. ³ Anditu no nanirdaa Kibaaru Moyyo on non, e no hendordaa mo non. Doftodaa mo, tuubaa! Si a finaali, mi arday wa ngujo, awa kadi a andataa ko e saa'i hombo mi arata, mi juhe.

⁴ «Kono hida mari yimbe seedaabe Sardiisa don, be tuuninaali conci mun din. Be yaaday e an, hara hibe bornii daneegi, ko fii hibe handi e dun. ⁵ Ko wano non kadi, fooludo on ko conci daneegi bornoytoo, awa kadi mi montoytaa innde makko nden ka deftere ngurndan. E hoore dun, mi qirritoyto innde makko nden yeeso Ben an e yeeso malaa'ikaabe mun ben.

⁶ «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon.» »

Batakuru Windanandu Moftal wongal Filadelfii ngal

⁷ «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Filadelfii ngal, wi'aa:

«E hino ko *Seniido on daalani moftal ngal kon, dun ko on Goongaajo, jogiido saabi Daawuuda on, on mo tawata ko o udditi kon, hay gooto waawataa sokude, e ko o soki kon, hay gooto waawataa udditude:

† 2.17 Egg. 16.13-15 e 31

†† 2.26-28 Zab. 2.9

⁸ «Mido andi kuude maa den. Awa e hino, mi wadii baafal udditiingal yeeso maa, ngal hay gooto waawataa ombude. A doftike daalol an ngol, a yed-daali innde an nden, wonaa fii kala a duudaa fiira. ⁹ Awa mi addante bee yimbe moftal Ibuliisa, wi'itiibe Yahuudiyankeebe, hara be fenay, hinaa be dun. Mi ad-day be haa ka ley koyde maa, be jiccoo, be anda wonde mido yidu-maa. ¹⁰ Bay a huutorii njanpaare nde mi yamir-maa nden, min kadi mi dandoyte ndee tampere faandiinde arude e hoore aduna on fow fii ndarndagol hodube ka aduna ben. ¹¹ Mido ara ko neebaa. Tamu fota ko jogidaa kon fii wota hay gooto yettu *meetelol maa ngol.

¹² «Kala fooludo, mi waday mo doosal ka suudu Alla an on, hara o yaltataa don hande kadi. Mi winday innde Alla an on e hoore makko, e innde saare Alla an on, dun ko saare *Yerusalaam heyre iwroore e Alla, tippoo iwruude ka kammu, mi winda kadi innde an heyre nden e hoore makko.

¹³ «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon.» »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Laa'udiisa ngal

¹⁴ «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Laa'udiisa ngal, wi'aa:

«E hino ko wi'eteedo Aamiina on, on seedeejo sellafindeejo goongaajo, dun-le ko on wondo bundu tageefo Alla ngon, wi'i moftal ngal kon:

¹⁵ «Mido andi kuude maa den, a wulaa, a buubaa. Sago an ko yo a wonu wuludo maa buubudo. ¹⁶ Ko dun wadi, bay hinaa a hay huunde e dun, a wulaa, a buubaa, mi tuutirte hunduko an kon. ¹⁷ Hida wi'itii galo, aldudo, mo njakkiraaka hay huunde, hara-le a andaa ko a tampudo, yurmudo, baaso, bundo, holdo. ¹⁸ Min mi waajike ma soodugol kanje labbiniraade yiite e juude an fii no laatoraa galo, soodaa kadi conci daneeji ko bornodaa e juude an fii wota hersa kolngal maa ngal † feenu, e lekki ko wujaa ka gite maa fii no yi'iraa.

¹⁹ «Kala ben be mi yidi, mi felay be, mi wurta. Awa jooni wakkilo, tuubaa. ²⁰ Awa e hino lan, mido darii ka takko baafal, mido hoddaade. Kala on nanudo hawa an kan, udditi baafal mun, mi naatay ka ontigi, mi naamida e makko, ontigi kadi naamida e an.

²¹ «Kala fooludo, mi yeday mo joododugol e an ka jullere an laamu, wano min kadi mi fooliri non, mi joododi e Ben an ka jullere makko laamu.

²² «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon.» »

Fii Jullere Laamu Allaahu on

⁴ Bawto dun mi yi'i dambugal no udditii ka kammu. Hawa ka mi adinoo nanude kan, dun ko hawa wa'itayka wa hawa *liital, ka wi'immi: «Yawu doo, mi holle ko saatii aroyde kon onsay.» ² Tun Ruuhu Allaahu on tippii e an. Onsay mi yi'i jullere laamu ka kammu, tawi goddo no joodii e nden jullere. ³ On Joodiido don

no jalbiri wa hayre hittunde wi'eteende yasbe e hayre goo kadi no wi'ee sardiire. Tawi yaroowol ndiyan jalbirngol wa hayre hittunde goo wi'eteende zumuruudu no hundunoo nden jullere. ⁴ Tawi kadi julle laamu noogay e nay no hundunoo nden jullere laamu, awa kadi mawbe noogay e nayo, borniibe daneeji, taarube *meetelli kanje, no joodinoo e majje. ⁵ Tawi mayande no yalta e nden jullere laamu, wondude e digge e parnitte. Tawi kadi lampuuji jeedidi hubbudii no yeeso nden jullere laamu, din-le ko ruuhuuji Alla din jeedidi. ⁶ Tawi ko wa'i wa baharu laabirdo wa biini, jalbiri wa jaaman, no yeeso nden jullere laamu.

Tawi tagooje nay wuurude, mari gite yeeso e baawo, no taarii, hunditi nden jullere laamu. ⁷ Tagoore aranere nden no wa'i wa ngayuuri, dimmere nden no wa'i wa kalaldi nagge, yeeso tammere nden no wa'i wa yeeso aaden, nayabere nden no wa'i wa simbirre wiiraynde. ⁸ Nde kala e den tagooje nay wuurude no mari gabitanji jeegoo marudi gite nder e baawo. Jemma e jalorma de alaa tayindirde wi'ugol:

«Seniido*, Seniido, Seniido,

ko Alla Joomiraado Jom Bawgal on,
dun ko on Woodaado
e on Woodanoodo
e on Aroyoowo.» ††

⁹ Nde dee tagooje nay wuurude mawnini, teddini, jarni on Joodiido e nden jullere laamu woo, dun ko on Wuurudo haa poomaa, ¹⁰ onsay ben mawbe noogay e nayo kadi jiccoo yeeso on Joodiido e nden jullere laamu, be sujjana on Wuurudo haa poomaa, be liba kadi meetelli mabbe din yeeso nden jullere laamu, hara hibe wi'a:

¹¹ «Yaa an Joomiraado Alla amen,

hida handi e darja e teddungal e mbawdi,
ko fii ko an tagi kala huunde.

Awa kadi ko e faale maa dun fow tagiraa, woodaa.»

Fii Deftere Taggaande nden e Baalun kun

⁵ Bawto dun mi yi'i kadi on Joodiido ka jullere laamu no jogii ka jungo mun naamo deftere windaande nder e baawo, taggaa, notiraa tobbe kaape jeedidi. ² Tun mi yi'i malaa'ikaajo tiidudo no ewnoo ko tiidi, wi'a: «Ko hombo handi e hobbitugol dee notande ndee deftere taggaande, uddita nde?» ³ Tawi waawudo nde udditude ndaara alaa ka kammu, alaa ka hoore leydi maa ka nder leydi. ⁴ Onsay mi wulli fota, bay tawii hay gooto handaa e udditugol nden deftere taggaande, hinaa fere ndaara nde. ⁵ Onsay goddo e ben mawbe wonnoobe don wi'immi: «Wota a wullu. Awa e hino Ngayuuri bolondaa *Yahuuda ndin, dun ko Geeyol Daawuuda ngol, foolii haa waawii hobbitude notande den jeedidi, uddita deftere taggaande nden.

⁶ Ontuma mi yi'i *Baalun wa'itaykun wa waraakun, no darii hakkunde nden jullere laamu e tagooje nay wuurude den e mawbe ben. Tawi hikun mari galaadi jeedidi e gite jeedidi, tawi ko din woni ruuhuuji jeedidi di Allaahu on immini e leydi ndin fow. ⁷ Kun Baalun ari, hendii nden deftere wonde ka jungo naamo on Joodi-

† 3.18 Maa: kolndan dan

†† 4.8 Isa. 6.2-3, Haz. 1.18 e 10.12

ido ka jullere laamu. ⁸ Bay Baalun kun hendike deftere nden, den tagooje nay wuurude e mawbe ben noogay e nayo ari jiccii yeeso kun Baalun. Tawi mo kala e ben no jogii hoddu, e pelette kanje heewude urngallooji, di tawata ko torndeeji gomdinbe ben. ⁹ Hibe beytoraynoo beytol kesol, wi'a:

«Hida handi e hendagol ndee deftere,
hobbita notande mayre den,
ko fii a waranooma.

Awa kadi ko yiiyan maa dan sottirandaa Alla
yimbe jeyaabe e kala bolondaa
e kala haala e kala jamaa e kala lepol.

¹⁰ A wadii be laamateeri e *yottinoobe sadaka
fii kurkanagol Alla men on,
awa ben laamoto ka aduna.»

¹¹ Bawto dun mi nani hawa malaa'ikaabe duudube, mi yi'i kadi hibe hunditi jullere laamu nden e tagooje wuurude den e mawbe ben, tawi duudeendi mabbe ndin ko dente de guluuje guluuje. ¹² Tawi ben no ewnoo ko tiidi, wi'a:

«Kun Baalun waraakun
no handi e hebugol bawgal
e ngalu e faamu e doole
e teddungal e darja e mantoore.»

¹³ Onsay mi nani kala ko tagaa, ko woni ka kammu e ka hoore leydi e ka nder leydi e ka baharu, e tagu ngun fow, no wi'a:

«Mantoore e teddungal e mangu e bawgal
yo wonan on Joodiido ka jullere laamu,
e Baalun kun, haa poomaa!»

¹⁴ Tawi tagooje nay wuurude den no wi'a: «Aamiina!»
Onsay tawi mawbe ben kadi no jiccotonoo, sujja.

Fii Hobbitugol Notande den

6 Onsay mi yi'i Baalun kun no hobbita wonnde e den notande jeedidi. Mi nani wonnde e den tagooje nay wuurude no wowlira wa hawa farjitere, wi'a: «Aru!» ² Mi ndaari, mi tawi e hino puccu ranewu. Tawi waddinoodo ngu on no jogii laanal, o jonnaa *meetelol, o yaari wa fooloowo e fii foolugol.

³ Bay kun hobbitei notannde dimmere nden, mi nani tagoore dimmere wuurunde nden no wi'a: «Aru!»

⁴ Don kadi puccu goo yalti, tawi hingu wojiiri wa yiite. Waddinoodo ngu on hendii bawgal ittugol buttu ngun ka hoore leydi fii no yimbe ben warindirira. O jonnaa kaafa njana.

⁵ Bay Baalun kun hobbitei notannde tammere nden, mi nani tagoore tammere wuurunde nden no wi'a:

«Aru!» Mi ndaari, mi tawi e hino puccu balewu. Tawi waddinoodo ngu on no jogii balansi † ka jungo mun.

⁶ Mi nani ko wa'itata wa hawa iwruka e hakkunde den tagooje nay wuurude, no wi'a: «Sariyaare wootere ngawri ko *dinaruuru wooturu, awa kadi sariyaare tati muutiri ko dinaruuru wooturu, kono nebban dan e njaram dan wota a bonnu!»

⁷ Bay kun hobbitei notannde nayabere nden, mi nani hawa tagoore nayabere wuurunde nden no wi'a:

«Aru!» ⁸ Mi ndaari, mi tawi e hino puccu fultiingu. Waddinoodo ngu on no wi'ee Mayde, tawi jahannama no jokki mo. Be jonnaa bawgal e hoore peccun nayabun kun ka leydi fii mulirgol yimbe ben kaafa e heege e jabbeeli e kulle buruure den ka leydi.

⁹ Bay kun hobbitei notannde jowabere nden, mi yi'i ka ley *layyorde wonkiji waranoobe ben sabu humagol mabbe e daaluyee Alla on e seeditoore nde be wadi nden. ¹⁰ Tawi hidi ewnotonoo ko tiidi, wi'a: «Yaa an Joomiraado *Seniido, Goongaajo, e hara ko haa honde tuma nennotodaa naawugol hodube ka aduna ben, yottanoo yiiyan amen dan?» ¹¹ Mo kala e mabbe jonnaa dolokke daneejo, be wi'aa yo be fowto kadi e nder saa'ihun, haa tuma adadu gollidoobe e mabbe ben e musibbe mabbe wariroyteebe wa mabbe ben timmi.

¹² Onsay mi yi'i Baalun kun no hobbitei notannde jee-gabere nden. Dimbannde leydi tiidunde wadi, naange ngen bawliri wa bagi sacciraado leebi baleeji, lewru ndun fow kadi wa'i wa yiiyan. ¹³ Tawi koode den ka kammu no saamude ka leydi, wa kuraaje wonde saamude nde hendu tiidundu dimbi kurahi. ¹⁴ Tawi kammu ngun no dira taggora wa gatal, awa kadi pelle den e suriije den fow dirti ka wonnoo don. ¹⁵ Lambe aduna ben e teddube ben e hooreebe suufaabe ben e aldube ben e dolnube ben e jiyaabe ben fow e rimbe ben no suudoyii ka pammeeje e ka lombi pete pelle, ¹⁶ e hoore hibe wi'a pelle den e pete den: «Yanee e hoore amen, suudon men gite oo Joodiido ka jullere laamu e tikkere Baalun kun! ¹⁷ Ko fii palaande mawnde tikkere mabbe nden arii, e ko hombo waawata nde dartaade?»

Adadu Maandinaabe ben

7 Bawto dun mi yi'i malaa'ikaabe nayo no darii e cobbuli leydi ndin nay, hibe jogitii keneeli cende aduna on nay fii wota hendu wifu e hoore leydi ndin e ka hoore baharu e hoore leggal woo kadi. ² Onsay mi yi'i kadi malaa'ikaajo goo no iwra ka funnaange, himo wondi e maande Alla Wuurudo on. O ewnii ko tiidi ben malaa'ikaabe nayo, yedanoobe wadugol bone ka leydi e ka baharu, o wi'i: ³ «Wota on meemu leydi ndin e baharu on e ledde den, haa men wada maande ka tiide kurkaadi Alla men on.» ⁴ Awa kadi mi nani adadu maandinaabe ben. Ko be guluuje teemedere e cap-pande nayo e nayo e nder bolondaaji *Banii-Isra'iila'en ben fow:

⁵ Ka bolondaa Yahuuda, ko be guluuje sappoo e dido maandinaa,

ka bolondaa Ruubaynu, ko be guluuje sappoo e dido,
ka bolondaa Gaada, ko be guluuje sappoo e dido,

⁶ ka bolondaa Asiira, ko be guluuje sappoo e dido,
ka bolondaa Naftali, ko be guluuje sappoo e dido,

ka bolondaa Manasse, ko be guluuje sappoo e dido,
⁷ ka bolondaa Sim'uunu, ko be guluuje sappoo e dido,

ka bolondaa Lewi, ko be guluuje sappoo e dido,
ka bolondaa Yassaakara, ko be guluuje sappoo e dido,

† 6.5 «Balansi»

«sikeeli»

«peesirdun».

⁸ ka bolondaa Zabuluunu, ko be guluuje sappoo e dido,
ka bolondaa Yuusufu, ko be guluuje sappoo e dido,
ka bolondaa Buniyamiinu kadi, maandinaabe ben ko
be guluuje sappoo e dido.

Fii Jamaa Moolanaado on

⁹ Bawto dun mi ndaari, mi tawi e hino jamaa
moolanaado, mo hay gooto waawataa limude, mo
leyyi din fow, mo bolondaaji din fow, mo jamaaji din
fow e mo haalaaji din fow, no darii yeeso jullere laamu
nden e yeeso Baalun kun. Hibe bornii conci daneiji,
hibe jogii baape tugi ka juude mabbe, ¹⁰ hibe ewnoo
ko tiidi, wi'a:

«Kisiyee on ko e Alla men on iwri,
on Joodiido ka jullere laamu,
e *Baalun kun!»

¹¹ Tawi kadi malaa'ikaabe ben fow no darii hunditi
jullere laamu nden e mawbe ben e tagooje nay wuu-
rude den, hibe jiccotonoo yeeso jullere laamu nden,
be sujjana Alla ¹² e hoore hibe wi'a:

«Aamiina!

Mantoore e mangu e faamu e jaarore
e teddungal e bawgal e doole,
ko Alla men on wonani haa poomaa. Aamiina!»

¹³ Onsay goddo e mawbe ben yetti haala kan, wi'immi:
«Ko hombe woni bee borniibe conci daneiji, e ko hon-
to be iwi?»

¹⁴ Mi jaabii mo, mi wi'i: «Koohoojo an, an hida andi.»

Onsay o wi'immi: «Ko ben woni iwbe e satteende
mawnde nden, be wuppil conci mabbe din, be rawnini
di ka yiiyan Baalun kun. ¹⁵ Ko dun wadi si:

Hibe ka yeeso jullere laamu Alla,
hibe rewa mo jemma e jalorma ka suudu makko.
Joodiido on ka jullere laamu duwiray [†] be suudu mun
ndun.

¹⁶ Be weeletaake hande kadi,
be dondetaake hande kadi,
naange ngen hewtataa be hande kadi,
nguleendi woo kadi hewtataa be.

¹⁷ Ko fii Baalun wonkun kun ka tumbo jullere laamu
ornay be,
ardoo be ka bulli ndiyan ngurndan dan,
awa kadi Alla fittay kala gondi wondi ka gite mabbe.»

Fii Hobbitugol Notannde Jeedidabere nden

⁸ Bay Baalun kun hobbitii notannde jeedidabere
nden, deeyannde wadi ka kammu wa feccere
saa'i. ² Mi yi'i malaa'ikaabe njeedido, dariibe yeeso Alla
ben, no jonnee *liite jeedidi. ³ Malaa'ikaajo goo ari,
woni ka *layyorde, tawi himo jogii tindohun sunnirkun
urngallooji tafiraakun kanje. O jonnaa urngallooji buy
fii sakkodugol di e torndeeji gomdinbe ben fow ka
layyorde tafiraande kanje wonde yeeso jullere laamu
nden. ⁴ Curki urngallooji din wondude e torndeeji
gomdinbe ben yenti e juude malaa'ikaajo on yeeso Al-

la. ⁵ Malaa'ikaajo on yetti tindohun sunnirkun urngal-
looji kun, hebbini kun yiite layyorde nden, o bugii ka
hoore leydi. Parpitte wadi, e digge e mayande e dim-
bannde leydi.

Fii Wuttande Liite Arane den Jeegoo

⁶ Malaa'ikaabe njeedido, joginoobe liite den jeedidi,
hebulanii wuttugol de. ⁷ Arano on wutti liital mun ngal.
Marmalle e yiite jillunge yiiyan wadi, bugaa ka leydi.
Peccun tammun leydi ndin e peccun tammun ledde
den sumi, hudo hecco kon fow sumi.

⁸ Malaa'ikaajo dimmo on kadi wutti liital mun ngal.
Ko nanditata e fello moolanaango hubbungo bugaa ka
baharu. Feccere tammere baharu on wonti yiiyan,
⁹ feccere tammere ko tagaa ko wuuri ka nder baharu
kon muli, feccere tammere e laade den lancii.

¹⁰ Malaa'ikaajo tammo on kadi wutti liital mun ngal.
Hoodere moolanaande hubbirnde wa jowlol iwi ka
kammu, yani e feccere tammere maaje den e bulli
ndiyan din. ¹¹ Tawi innde nden hoodere ko Afsantiina.
^{††} Feccere tammere di'e den waylii, wonti ko haadi.
Yimbe buy maayiri sabu dan ndiyan haadudan.

¹² Malaa'ikaajo nayabo on kadi wutti liital mun ngal.
Feccere tammere naange ngen piyaa, wondude e fec-
cere tammere lewru ndun e feccere tammere koode
den, fii no feccere tammere din ndayguuji nibbitira, e
no feccere tammere jalbeendi jallal ngal mutira, jem-
ma on kadi wano non.

¹³ Mi ndaari, tawi simbirre no wiira ka weeyo dow. Mi
nani hinde wi'a e hawa tiiduka: «Bone, bone, bone wo-
nanii hodube ka aduna ben sabu hito deya liite de
malaa'ikaabe ben tato faandii wuttude!»

⁹ Malaa'ikaajo njowabo on kadi wutti *liital mun
ngal. Mi yi'i hoodere no iwi ka kammu, yani ka ley-
di. Nde jonnaa saabiwal *gaygii ngin alaa kattudi ngin.
² Nde udditi gaygii ngin alaa kattudi ngin, yalti ka nder
gaygii ton curki, wa curki beembal yiite moolanaangal.
Naange ngen e yaasi on nibbitiri sabu curki ngin gay-
gii. ³ Immorde e kin curki, kanuuji yalti ka leydi, di jon-
naa bawgal sifa bawgal jahe den ka leydi. ⁴ Di wi'aa,
wota di meemu kudol woo ka leydi e kala ko heccidi e
kala leggal, kono ko yimbe be alaa maande Alla nden
ka tiide mun tun di meemata. ⁵ Kono di yamiraa wota
di waru be, kono yo di tampin be e nder lebbi jowi,
tawi tampere ko di wadaynoo kon ko wa tampere
yaare si fidii goddo. ⁶ E nder den balde don, yimbe ben
dabbay mayde nden, kono be yi'ataa nde few. Be
suboto mayde, kono mayde nden doga be wodditoo.

⁷ Din kanuuji no nandita e pucci eltaadi fii hare. Tawi
no ka ko'e majji ko nanditata e *meetelli kanje, geece
majji on no nandita e geece neddanke. ⁸ Hidi mariri
sukundu wa debbo, niiye majji on kadi no nandita e ni-
iye ngayuuje. ⁹ Tawi hiwitordi berde majji on no wa'i
wa bedi njandi, e hitooji gabitanji majji on kadi no nan-
dita e hito *giri-giriije de pucci duududi poodata, no
dogana hare. ¹⁰ Tawi bukki majji on no mari ndompe
wa de jahe den, tawi bawgal ko di tampiniraynoo

[†] 7.15 Maa: «duhiray».

^{††} 8.11 «Afsantiina» «ko haadi».

yimbe ben kon e nder lebbi jowi ko ka bukki majji woni. ¹¹ Tawi ko wonani di lando ko malaa'ikaajo gaygii ngin alaa kattudi ngin, mo tawata innde mun e haala Yahuudiyanke ko «Abaduuna», † innde makko nden kadi e haala Gereekiyanke ko «Apoliyon». ††

¹² Bone arano on feyyii, awa boneeji didi no arude bawto dun.

¹³ Malaa'ikaajo jeegabo on kadi wutti liital mun ngal, mi nani hawa no iwa e cobbi nay *layyorde tafiraande kanje wonde nden yeeso Alla, ¹⁴ no wi'a malaa'ikaajo njeegabo joginoo do liital ngal: «Firtu malaa'ikaabe nayo habbaabe ka maayo njano Furaatiwol ben!»

¹⁵ Ben malaa'ikaabe nayo, hebulaninoobe fii on saa'i e nden palaande e ndun lewru e nden hitaande, firtaa, fii warugol feccere tammere e yimbe ben. ¹⁶ Mi nani adadu waddinoobe pucci fii hare ben ko be guluuje noogayo laabi guluuje sappo. ¹⁷ E hino no mi yi'iri non pucci din e waddinoobe di ben e nder fejninannde nden: tawi waddinoobe di ben no jogii hiwitorde berde wojjirayde wa yiite, mbulorde wa baka e wa'itayde wa nete. Tawi ko'e pucci din no nandita e ko'e ngayuuje, yiite e curki e mbollan yiite no yalta ka kundule majji. ¹⁸ Peccun tammun e yimbe ben wariraa dii albala'uuji doo tati, dun ko koo ko yaltata ka kundule majji, dun ko yiite ngen e curki kin e mbollan yiite dan. ¹⁹ Ko fii bawgal pucci din ko ka kundule majji e ka bukki majji woni. Bukki majji on no nandita e bolle, hidi mari ko'e ko di wadira bone.

²⁰ Yimbe heddinoobe be wariraaka din albala'uuji ronki tuubude kuude de be wadiri juude mabbe den. Be accaano sujjangol jinnaaji din e sanamuuji tafiraadi kanje e kaalisi e sila e kaaye e ledde, di waawataa yi'ude maa wowlude maa yahude. ²¹ Be ronki tuubude kadi fii ko be itti ko'e kon, e mbilankaaku mabbe ngun e jeeno mabbe ngon e guyaale mabbe den.

Fii Malaa'ikaajo on e Deftun Taggaakun kun

10 Mi yi'i malaa'ikaajo goo dolnudo no iwra ka kammu, no bornii duulere, no hippii yaroowol ndiyan ngol. Yeeso makko ngon no wa'ita wa naange ngen, koyde makko den kadi no wa'ita wa tugaale yiite. ² Himo jogii deftun udditaakun ka jungo makko. O tippi koyngal makko naamal ngal ka baharu, nanal ngal ka leydi. ³ O ewnii ko tiidi wano ngayuuri riggorta. E nder ko o ewnii kon, parnitte den jeedidi wadi hito. ⁴ Bay parnitte den jeedidi wadi hito, tawi mido hebulanii windugol, kono mi nani hawa ka kammu, no wi'a: «Wadu gundoo ko parnitte den jeedidi wi'i kon, hara a windaali.»

⁵ Awa kadi on malaa'ikaajo, mo mi yi'unoo no tippi ka ndiyan e ka leydi, towni jungo mun naamo ngon, fewtini ka kammu. ⁶ O woondiri on Wuurudo haa poomaa, on Tagudo kammu e ko woni ton, tagi leydi e ko woni e mun, tagi baharu e ko woni e mun kon, wonde uuda alaa hande kadi. ⁷ Kono e nder balde de malaa'ikaajo njeedidabo on faandii wuttugol *liital ngal, gundoo Al-

† 9.11 «Abaduuna» «mulugol». †† 9.11 «Apoliyon» «mulooowo».

la on laatoto wano o fejnirinannoo non kurkaadi makko din, dun ko annabaabe ben.

⁸ Onsay hawa, ka mi nanunoo kan iwruude ka kammu, wi'irimmi nii kadi: «Yahu, yettaa kun deftun udditaakun e jungo oo malaa'ikaajo tippudo ka baharu e ka leydi.» ⁹ Mi yahi ka malaa'ikaajo on, mi wi'i yo o jonnan deftun kun. O wi'immi: «Yettu kun, naamaa. Kun hebbinay reedu maa ndun ko haadi, kono kun weliray wa njuuri ka hunduko maa.»

¹⁰ Mi yetti deftun kun e juude malaa'ikaajo on, mi naami. Kun weliri ka hunduko an wa njuuri, kono bay mi bennii kun, reedu an ndun heewi ko haadi. ¹¹ Mi wi'aa kadi: «Hida haani haalude kadi ko Alla longin maa ko yowitii e jamaaji buy e leyyi buy e haalaaji buy e lambe buy.»

Fii Seedebe ben Dido

11 Mi jonnaa kadi kudol kalin nanditayngol e sawru, mi wi'aa:

«Immo etaa suudu Alla ndun e *layyorde nden, li-maa rewoobe ton ben. ² Kono dingiral suudu Alla ndun, accu dun feere, wota a etu dun, ko fii don yedaama be gomdinaa ben, be yaabay saare hormorde nden e nder lebbi cappande nay e didi. ³ Mi newnanay seedebe an borniibe concii heynordi ben dido, haalugol ko mi longini be e nder balde wuluure e teemedde didi e cappande jeego.»

⁴ Ko ben woni ledde *zaytuuni den didi e joddinirde pitilli den didi wonde yeeso Joomiraado leydi ndin. ⁵ Si goddo no faalaa be wadude ko boni, yiite yaltay ka kundule mabbe, naama aybe mabbe ben. Ko nii kala faalaado be wadude ko boni warirte. ⁶ Hibe mari bawgal ombugol kammu ngun fii wota ndiyan aru e balde de be haalata ko Alla longini be kon. Hibe mari kadi bawgal waylugol di'e den yiian, e libugol ka hoore leydi kala noone jebbeeli saa'i mo be faalaa woo.

⁷ Nde be timminoyi seeditoore mabbe nden, kullii iwroyayngii ka *gaygii ngin alaa kattudi ngin haboyay be, ngii foola be, ngii wara. ⁸ Fureeji mabbe din luttay ka ballangal nden saare mawnde nde Joomi mabbe on fempanoo e mun. Nden saare no jammaa *Saduuma maa *Misira. ⁹ Yimbe jamaaji din fow e bolondaaji din fow e haalaaji din fow e leyyi din fow ndaaray fureeji mabbe din e nder balde tati e feccere, be saloo yo be surre. ¹⁰ Hodube ka aduna ben weltoyoo fii mayde mabbe nden, be wona e nder weltaare, be neldindira, ko fii ben annabaabe dido lettii yimbe ben ka leydi.

¹¹ Bay balde tati e feccere den feyyii, foofaango ngurndan iwrunge e Alla naati e din fureeji, be immii, be darii, onsay kulol moolanaangol hebi ben yi'unooobe dun. ¹² Be nani hawa tiiduka ka kammu, no wi'a be: «Yawee gaal!» Be yawi ka kammu e nder duulere, aybe mabbe ben yi'i be.

¹³ Ko e on saa'i don, dimbannde leydi tiidunde wadi, feccere sappabere e saare nden lancii. Yimbe guluuje njeedido maayiri sabu nden dimbannde leydi, heddiibe ben huli, mawnini Alla Jom kammu on. ¹⁴ Bone dimmo on feyyii, e hino tammo on no arude.

Fii Wuttannde Liital Jeedidabal ngal

¹⁵ Malaa'ikaajo njeedidabo on kadi wutti *liital mun ngal. Hawaaji tiidudi nanii ka kammu, no wi'a: «Laamateeri aduna on wontii e juude Joomiraado on e Toddaado makko on, dun ko *Almasiihu on, o laamoto haa poomaa.»

¹⁶ Tawi mawbe noogay e nayo, joodinoobe ka julle mun laamu yeeso Alla ben, no jiccanii Alla sujiani mo, ¹⁷ e hoore hibe wi'a:

«Men jarnii ma, yo Alla Joomiraado, Jom Bawgal, Woodaado e Woodanoodo, ko huutorɗaa bawgal maa tiidungal ngal kon e ko jodɗindaa laamu maa ngun kon.

¹⁸ Hari leyyi ɗin seytiinii, kono tikkere maa nden arii, wondude e saa'i naawugol maybe ben, e yobugol kurkaadi maa ɗin, ɗun ko annabaabe ben,

e laabube ben e huloobe innde maa nden, gila e fandube haa e njandube, e mulugol muloobe leydi ndin ben.»

¹⁹ Onsay suudu Alla ndun ka kammu udditii, *kanki-ranwal seeditoore makko nden feeni ka suudu makko. Mayande wadi, e digge e parnitte e dimbannde leydi e marmalle tiidude.

Fii Debbo Sowiido on e Ningiwii ngin

12 Maande njannde feeni ka kammu: tawi ko debbo borniido naange ngen, lewru ndun no ka ley koyde makko, e *meetelol ngol koode sappoo e didi ka hoore makko. ² Tawi ko sowiido, himo sonkude fii muuseendi jibingol ngol.

³ Maande goo kadi feeni ka kammu: tawi e hino *ningiwii njanin bodewii, ngii ko'e jeedidi e galaadi sappo, tawi katanji jeedidi no e hoore den ko'e. ⁴ Tawi bukkol maggii on no fitta feccere tammere koode den ka kammu, bugoo ka leydi. Tawi ngin ningiwii no darii yeeso debbo wondo firtaade on fii modugol boobo on nde o firtori mo. ⁵ O firtii boobo gorko, ardortoodo leyyi ɗin fow labbooru njandi. On boobo makko wippi-taa, nawraa ka Alla, ka jullere makko laamu. ⁶ Onsay debbo on dogi, yaari ka wulaa, ka o joginoo nokkuure ka Alla ebbannoo mo, fii no o dankoree don e nder balde wuluure e teemedde didi e cappande jeegoo.

⁷ Hare wadi ka kammu, Miikaa'iilu e malaa'ikaabe mun ben piiridi e ngin ningiwii. Ningiwii ngin e malaa'ikaabe mun ben kadi piiridi e mabbe. ⁸ Kono ngii foolaali, tawi wonunde alanaa ngii ka kammu, kangii e malaa'ikaabe maggii ben. ⁹ Ngin ningiwii njanin, ɗun ko ndiya mboddi araniri wi'eteendi Ibuliisa maa Seytaane, ngin faljingii yimbe aduna on fow, bugodaa e malaa'ikaabe mun ben ka leydi.

¹⁰ Onsay mi nani hawa tiiduka ka kammu, no wi'a: «Jooni kisiyee iwruɗo e Alla men on arii, wondude e bawgal mun ngal e *laamu mun ngun, e laamu Toddaado makko on, ɗun ko *Almasiihu on.

Ko fii toonoowo musibbe men ben, on wonnoodo be toonude yeeso Alla jemma e palor-ma, bugaama.

¹¹ Be foolirii ngii yiiyan Baalun kun, e sabu kongol seeditoore mabbe nden. Awa kadi be ronkaali hebulaade hay yeebugol ngurndan mabbe dan haa be maaya.

¹² Ko ɗun wadi, weltee yo kammuuli e onon hodube ka kammuuli! Bone wonanii leydi ndin e baharu on, ko fii Ibuliisa tippike e mon.

Himo heewi tikkere, bay o andii ko saa'ihun nii heddanii mo.»

¹³ Bay ngin ningiwii tawii bugaama ka leydi, ngii jokki debbo hebunoodo boobo gorko on. ¹⁴ Onsay debbo on yedaa gabitanji simbirre mawnde nden, fii ko o wi-irira ka wulaa, ka nokkuure makko, ka o danketee don e nder saa'i, e nder saa'iiji e feccere saa'i, ka wodɗitii mboddi ndin. ¹⁵ Immorde ka sekko mayri, mboddi ndin furi ndiyan wa maayo baawo debbo on, fii no o yoolo-ra ka maayo. ¹⁶ Kono leydi ndin faabii debbo on, ndin leydi udditi hunduko mun kon, ndi yari maayo ngo ngin ningiwii furiri sekko mun kon. ¹⁷ Ngin ningiwii seyтинani debbo on, ngii yahi habugol luttube e jurriya makko on ben, ɗun ko ben doftiibe yamirooje Alla den, humii e seeditoore Iisaa nden. ¹⁸ Onsay ngii darii ka hoore njaareendi ka baharu.

Fii Kullii Saafiingii ka Baharu ngin

13 Bawto ɗun, mi yi'i kullii no saafoo ka nder baharu marngii ko'e jeedidi e galaadi sappo, tawi katanji sappo no e hoore ɗin galaadi. Inde hoynude Alla kadi no windii e hoore den ko'e. ² Ngin kullii ngii mi yi'i no nandita e buutoori, taape maggii on no nandita e taape kullii no wi'ee ursa †, sekko maggii on kadi no nandita e sekko ngayuuri. Ningiwii* ngin okki ngin kullii doole mun den e jullere mun laamu nden, wondude e bawgal mawngal. ³ Tawi wonnde e den ko'e maggii no wa'i wa wariraande soppande, kono on barme waroowo sellinaa. Aduna on fow njaldi, be rewii ngin kullii. ⁴ Yimbe ben fow sujiani ningiwii ngin, bay ngii jonnii ngin kullii bawgal maggii on. Be sujiani ngin kullii kadi e hoore hibe wi'a: «Ko hombo wa'i wa ngin kullii maa hara ko hombo waawi ngii habude?»

⁵ Tawi ngin kullii no yedaa sekko wowlayko haalaaji mawnintinaare, hoyna Alla, tawi hingii jonnaa bawgal e nder lebbi cappande nay e didi. ⁶ Hingii udditi sekko maggii on, hingii hoyna Alla, hoyna innde makko nden e wonirdu makko ndun, e ben hodube ka kammuuli. ⁷ Tawi ngin kullii no newnanaa habidugol e yimbe Alla ben, foola be. Tawi hingii okkaa bawgal e hoore bolon-daaji ɗin fow e jamaaji ɗin fow e kala haala, e hoore leyyi ɗin fow kadi. ⁸ Tawi hodube ka aduna ben fow sujjanay ngii, ɗun ko ben be innde mun windaaki gila ka fuddoode aduna ka deftere ngurndan wonannde Baalun hettanookun layya kun.

† 13.2 «Ursa»

⁹ Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!

¹⁰ On mo no hoddiranaa maccindinagol,
bee o maccindinoo.

On mo no hoddiranaa warireede kaafa,
bee o wariree kaafa.

Ko dun wadi si yimbe Alla ben
no haani njanpaade, gomdina.

Fii Kullii Sortiingii ka Leydi ngin

¹¹ Bawto dun, mi yi'i kullii goo no sortoo ka nder leydi, marngii galaadi didi nanditaydi e galaadi ga'un baalun, hingii wowliraynoo wa ningiwii. ¹² Tawi ngin kullii no wada bawde kullii aranii ngin fow e tawnde maggii. Ngii wadi feere no leydi ndin e hodube e hoore mayri ben sujjirana ngiya kullii aranii selli-nananoongii barme waroowo. ¹³ Ngii wadi maandeeji moolanaadi, haa hay ngii jippini ka leydi yiite iwng'e ka kammu yeeso yimbe ben. ¹⁴ Tawi ngin kullii no faljini-raynoo hodube ka aduna ben maandeeji di ngii yedanoo wadugol din yeeso ngiya kullii aranii, e hoore hingii yamira ben yimbe wonbe ka aduna yo be wadu nandolla ngiya kullii soppiranoongii kaafa, kono ngii wuuri. ¹⁵ Ngin kullii yedaa bawgal wadangol ndun nandollaaru ngiya kullii foofaango ngurndan fii no ndun nandollaaru waawira wowlude, ndu wona sabu kala on mo jabaali sujjande ndu no wariree. ¹⁶ Ngii karhi kadi fow, gila e fandube haa e njandube, galo e baaso, dimo e maccudo wadanegol maande ka jungo mun jaamo maa ka tiinde, ¹⁷ hara kadi hay gooto waawataa soodude maa yeeya si alaa nden maande, nden-le ko innde ngin kullii maa adadu innde maggii on. ¹⁸ Doo non, maa faamu: On mo no mari hakkil, yo limu adadu innde ngin kullii, ko fii ko adadu neddanke non. On adadu ko teemedde jeegoo e cappande jeegoo e jeegoo.

Fii Baalun kun e Sottaabe ben

14 Bawto dun mi yi'i Baalun kun no darii ka Fello *Siyuuna, wondude e yimbe guluuje teemedere e cappande nayo e nayo, be innde makkun e innde Ben makkun on windii e tiide mun. ² Mi nani hawa ka kammu, wa hawa di'e duudude maa wa hawa riggande tiidunde, tawi kan hawa ka mi nani no nandita e hito korli di hodoobe hodata. ³ Tawi ben hodoobe no beyta beytol kesol yeeso jullere laamu nden e yeeso tagooje nay wuurude den e yeeso mawbe ben. Tawi hay gooto waawataa ekkitaade ngol beytol si hinnaa bee guluuje teemedere e cappande nayo e nayo, sotanooobe ka aduna. ⁴ Dun ko ben be tuuninoraali rewbe, be woni laabube, be andaali debbo. Be jokki *Baalun kun kala ka kun yaari. Be woni sottaabe e hakkunde yimbe ben, be weebitanaa Alla e Baalun kun wa ko adaa sopiteede. ⁵ Awa kadi karaaje mabbe jan-taaki penaale, ben ko be aldaa e feloore.

Fii Ewol Naawoore Joomiraado on

⁶ Mi yi'i kadi malaa'ikaajo goo no wiira ka weeyo dow, no jogii Kibaaru Moyyo poomayankeejo on fii fejninanagol mo hodube ka leydi ben e kala lepol e kala bolondaa e kala haala e kala jamaa. ⁷ Tawi on malaa'ikaajo no wowla hawa tiiduka, wi'a: «Hulee Alla, mawninon mo, ko fii saa'i mo o paawata e mun on hewtii. Awa sujjanee on Tagudo kammu ngun e leydi ndin e baharu on e bulli ndiyan din!»

⁸ Malaa'ikaajo dimmo hikkiido e arano on kadi wi'i: «Nde yanii! Ndee saare *Baabiila mawnde mandilindirnde leyyi din fow himmeeji jinaa mun, yanii!»

⁹ Malaa'ikaajo tammo hikkiido e aranbe ben dido no wowla hawa tiiduka, wi'a: «Kala on sujjando kullii ngin e nandolla maggii on, hebi maande maggii on ka tiinde maa ka jungo mun, ¹⁰ yaray njaram tikkere Alla nden wancinaadan ka jeddukun tikkere makko hara dan jillaaka, o lettiree kadi mbollan yiite yeeso malaa'ikaabe laabube ben e Baalun kun! ¹¹ Curki lette mabbe den yaway haa poomaa, e hoore fowtaare alanaa be jemma e jalorma, dun non ko kala on sujjando ngin kullii e nandolla maggii on, e kala on hebudo maande innde maggii on.»

¹² Ko dun wadi si yimbe Alla doftiibe yamirooje Alla den, duumii e gomdingol Iisaa ben, no haani njanpaade. ¹³ Mi nani kadi hawa ka kammu, no wi'a: «Windu wonde: «Maybe gila jooni no humondiri e Joomi on ben ko malaabe.» »

Ruuhu Allaahu on wi'i: «Ko non woniri, be fowtoto gollleeji mabbe din, bay kuude mabbe den no jokki be.»

Fii Baagol Aduna on

¹⁴ Bawto dun mi yi'i duulere daneere, tawi nanditaydo e bii-aaden no joodii e hoore nden duulere, tawi *meetelol kanje no ka hoore makko, tawi wortowal welngal no ka jungo makko. ¹⁵ Tun malaa'ikaajo goo yalti e suudu Alla ndun ka kammu, no ewnoo ko tiidi, wi'a on joodiido e nden duulere: «Yettu wortowal maa ngal, wa'aa, ko fii saa'i baagol ngol hewtii! Ko wa'etee kon ka hoore leydi bendii!» ¹⁶ Onsay on joodiido e nden duulere fewtini wortowal mun ngal ka leydi, hayli, ko woni ka leydi kon wa'ii.

¹⁷ Malaa'ikaajo goo kadi yalti e suudu Alla wonda ka kammu ndun, tawi on kadi no jogii wortowal welngal. ¹⁸ Tun malaa'ikaajo goo kadi jogiido bawde e hoore yiite ngen yalti ka *layyorde, o ewnii oya malaa'ikaajo jogiido wortowal welngal ko tiidi, o wi'i mo: «Yettu wortowal maa welngal ngal, tettaa dukke *wiiju wonde den ka leydi, ko fii bibbe majje on bendii!» ¹⁹ On malaa'ikaajo fewtini wortowal mun ngal ka leydi, hayli, o tetti wiijuje wonde den ka leydi, o bugii ko o tetti kon ka nder wuugirgal njanal tikkere Allaahu on.

²⁰ Den wuugoyaa ka sera saare, yiyan yalti e ngal wuugirgal haa tooweendi majjan hewti lagambe pucci

din, junndi ilol majjan on hawri embere kilomeeterji teemedde tati.

Fii Albala'uujji Sakkitori dīn Jeedidi

15 Onsay mi yi'i maande moolanaande ḡaldinnde goo kadi ka kammu, nden-le ko malaa'ikaabe njeedido jogiibe albala'uujji dīn jeedidi. Ko dīn albala'uujji woni sakkitori dīn, ko fii ko kanji woni timmoode tikkere Alla nden. ² Mi yi'i kadi ko wa'i wa baharu jalbirdo wa jaaman, jilludo yiite. Tawi foolube ngiya kullii e nandolla mun e adadu innde mun nden no darii e hoore on baharu jalbirdo wa jaaman, hiibe jogii korli Allaahu on. ³ Hiibe beyta beytol Muusaa, on jiyaado Alla, e beytol *Baalun kun, hiibe wi'a:

«Yaa an Alla, Joomiraado, Jom Bawgal,
kuude maa den ko mawde,
awa kadi ko hawniide,
laawi maa dīn ko feewudi, goongindi,
yo Lando leyyi fow!

⁴ Yaa an Joomiraado,
hara ko hombo ronkay-maa hulude,
maa ronkata mawniinde innde maa nden?
Bay ko an tun woni *Seniido!
Bay leyyi dīn fow aray sujane!
Bay kuude maa feewude den fejninaama!»

⁵ Bawto dūn mi yi'i kadi nokkuure hormorde wonde ka nder wonirdu ndu seeditoore nden woni e mun ndun, no udditoo ka kammu. ⁶ Tawi malaa'ikaabe njeedido jogiibe albala'uujji dīn jeedidi no yalta e nden nokkuure. Tawi ben no bornii concī laabudi jalbudi, hiibe dattii dattii kanḡe ka fewndo berde mabbe. ⁷ Wonde e den tagooje nay wuurude jonni ben malaa'ikaabe njeedido pelette kanḡe jeedidi heewude tikkere Allaahu on, dūn ko on Wuurudo haa poomaa. ⁸ Onsay nden nokkuure hormorde heewi curki sabu mangu Allaahu on e bawgal makko ngal. Tawi hay gooto waawataa naatude e ndun suudu haa dīn albala'uujji jeedidi dī malaa'ikaabe ben njeedido jogii, timma.

Fii Pelette Tikkere Alla dēn Jeedidi

16 Mi nani kadi hawa tiiduka iwruude ka nokkuure hormorde, no wi'a malaa'ikaabe ben njeedido: «Yahee, hibboyon ka leydi den pelette jeedidi tikkere Alla nden!»

² Arano on yahi, hibbi feleterere mun nden ka hoore leydi, tun temmeeje kaanude muusude hebi be nden maande ngin kullii wonnoo e mun, sujani nandolla maggii on.

³ Dimmo on kadi hibbi feleterere mun nden ka baharu, on baharu wonti yiyan wa yiyan maydo. Kala ko wuurunoo ka baharu maayi.

⁴ Tammo on kadi hibbi feleterere mun nden ka maaje e ka bulli ndiyan, di'e den wonti yiyan. ⁵ Tun mi nani malaa'ikaajo di'e den no wi'a:

«Ko a Feewudo,
an oo Woodaado e Woodanoodo,
an oo *Seniido,

sabu ko naawirdaa nii kon.

⁶ Ko fii be hibbiino yiyan yimbe Alla ben wondude e yiyan annabaabe ben,
awa jooni a yedii be yiyan ko be yara, hiibe foddi e dūn!»

⁷ Mi nani kadi *layyorde nden no wi'a:

«Hiyyii, yaa an Alla Joomiraado, Jom Bawgal,
naawooje maa den ko goongaaje, ko feewude!»

⁸ Onsay nayabo on kadi hibbi feleterere mun nden ka naange, nge yedaa sunnirgol yimbe ben yiite. ⁹ Yimbe ben sunniraa nguleendi tiidundi, be woni e hoynugol innde Alla nden, on mardo bawgal e hoore dīn albala'uujji, be ronki tuubude fii no be mawninira mo, kanko Alla.

¹⁰ Njowabo on kadi hibbi feleterere mun nden ka hoore jullere laamu kullii ngin, laamateeri maggii on nibbiti. Yimbe ben ḡati dende hakkee muuseendi, ¹¹ be woni e hoynugol Alla kammu ngun sabu muuseendiiji mabbe dīn e temmeeje mabbe den, kono be ronki tuubude kuude mabbe den.

¹² Njeegabo on kadi hibbi feleterere mun nden ka maayo njano Furaatiwol. Ndiyan dan beebi fii wadangol lambe iwraybe funnaange ben datal. ¹³ Mi yi'i ruuhuuji tati tuunudi nanditaydi e toti-paccala no yalta ka sekko ngin *ningiwii e ka sekko kullii ngin e ka hunduko waditiido annabaajo on. ¹⁴ Tawi ko ruuhuuji jinnaaji wondi wadude maandeeji, yaara ka lambe leydi ndin fow, fii mottindirgol be fii hare palaande mawnde Alla Jom Bawgal on.

¹⁵ «Awa mido ardude wa ngujo! Maloore wonanii on hakkilando, mari concī mun dīn, fii wota o laato holdo, e wota hersa makko kan bangu!»

¹⁶ Dīn jinnaaji no mottindira ben lambe e ndee nokkuure wi'eteende Har-Magadaana e haala Yahu-udiyanke. ¹⁷ Malaa'ikaajo njeedidabo on hibbi feleterere mun nden ka hendu, hawa tiiduka yalti ka suudu Alla iwruude ka jullere laamu, no wi'a: «Timmii!» ¹⁸ Mayande e digge e parnitte wadi wondude e dimbannde leydi tiidunde, nde sifa mun e tiidude hari wadaali gila yimbe ben woni ka hoore leydi. ¹⁹ Saare njannde nden feccii pecce tati, ca'e leyyi dīn yani. Alla anditi fii saare *Baabiila mawnde nden, o yedi nde feleterere njaram tikkere makko tiidunde nden. ²⁰ Suriije dēn fow dogi, pelle dēn kadi ronkaa yiiteede. ²¹ Marmalle njane, de tawata nde bee e majje ko wa kilooji cappande nay, iwi ka kammu, yani e hoore yimbe ben. Be woni e hoynugol Alla sabu on albala'u iwruudo e den marmalle, ko fii hari on albala'u ko tiidudo haa feyyiti.

Fii Naawoore Debbo Cagaajo Mawdo on

17 Bawto dūn, goddo e ben malaa'ikaabe njeedido joginoobe pelette dēn jeedidi ari, wi'immi: «Aru, mi hollete naawoore debbo cagaajo mawdo on, ka joodii dōn ka di'e duudude. ² Ko e makko, kanko on debbo cagaajo, lambe aduna ben jokkiri jinaa, e hodube ka aduna ben mandiliri jinaa makko on!»

³ Onsay Ruuhu Allaahu on tippii e an, malaa'ikaajo on nawrimmi ka wulaa. Mi yi'i debbo no joodii e hoore

kullii bodewii heewungii inde hoynude Alla den, marngii ko'e jeedidi e galaadi sappo. ⁴Tawi on debbo no bornii concii bodeeji e firsinaadi, himo cudori kanje e kaaye hittude e kode hittude. Tawi himo jogii feletere kanje heewunde ko jiddinaa e tuude jinaa makko on. ⁵Tawi innde gundoore no windii ka tiinde makko, ko woni dun ko: «Saare *Baabiila mawnde nden, neene cagaabe ben e ko jiddinaa kon ka hoore leydi.» ⁶Mi yi'i on debbo no mandiliri yiiyan yimbe Alla ben, e yiiyan seedebe Iisaa ben. †

Bay mi yi'ii mo, mi njaldi fota. ⁷Malaa'ikaajo on wi'im-mi: «Ko hondun njaldudaa? Mi andinte gundoo debbo on e kullii ngii ko'e jeedidi e galaadi sappo ngii o waddii ngin. ⁸Kullii ngii yi'udaa ngin hari no woodanoo, kono jooni ngii woodaaka. Hingii faandii yawude ka *gaygii ngin alaa kattudi ngin, ngii yaha ka hayrannde. Awa kadi hodube ka aduna ben, be tawata innde mun windaaka ka deftere ngurndan gila ka fuddoode aduna, be njaldoyay yi'ugol ngin kullii, ko fii hari hingii woodanoo, kono jooni ngii woodaaka, awa kadi ngii feenitay.

⁹«Doo non, maa hakkil wonduki e faamu: Ko'e den jeedidi ko pelle jeedidi de debbo on joodii e hoore mun den. Ko de lambe ben njeedido kadi: ¹⁰njowo yanii, goddo on no woodaa, oya on araali taho. Nde o aroyi, himo haani wonude seeda. ¹¹Kullii woodanoongii, ngii woodaaka jooni ngin, kangii tigi ko ngii lando njeetatabo, ko ngii goddo kadi e njeedidoobe ben, hingii yahude ka hayrannde.

¹²«Galaadi sappo di yi'udaa din ko lambe sappo, be fuddaaki taho laamaade, kono ko hendoraybe laamu wa lambe e nder saa'i gooto fii laamodugol e kullii ngin. ¹³Kambe ko be ebboore wootere, be jonnay doole mabbe e laamu mabbe kullii ngin. ¹⁴Be habay Baalun kun, Baalun kun foola be, ko fii ko kun Koohoo-jo koohoobe, Lando lambe, ko wondube e makkun ben woni noddaabe e subaabe e sella-findeebe.»

¹⁵O wi'immi kadi: «Di'e de yi'udaa cagaajo on no joodii e mun den, ko jamaaji din e dente moolanaade den e leyyi din e haalaaji din. ¹⁶Galaadi sappo di yi'udaa din wondude e kullii ngin apoyay cagaajo on, di yetta kala ko o jeyi, di boora mo, di jaama bandu makko ndun, di sunnira mo yiite. ¹⁷Ko fii Alla wadii ka berde majji huuwugol ebboore makko nden e nder miijo wooto fii yo di okku laamu majji ngun kullii ngin haa tuma daaluyeeji Alla din laatii. ¹⁸Awa kadi debbo mo yi'udaa on ko saare mawnde marnde laamu e hoore lambe aduna ben.»

Fii Lancagol Saare Baabiila nden

18 Bawto dun, mi yi'i malaa'ikaajo goo no iwra ka kammu, jogiido bawgal njanal, aduna on jalbiri annoora makko on. ²O ewnii ko tiidi, o wi'i: «Nde yanii! Saare *Baabiila mawnde nden yanii! Nde wontii hodo jinnaaji, suudorde kala ruuhu tuunudo,

† 17.6 «Mandilirgol yiiyan yimbe Alla ben» weltorgol ko be waraa kon.

e suudorde kala sondu harmundu e apanandu.

³Ko fii leyyi din fow mandilirii himme jinaa mayre on, lambe aduna ben kadi wattodi e mayre e nder jinaa mayre on, awa kadi njulaabe ben ka leydi aldinorii ngalu mayre feyyitungu ngun.»

⁴Mi nani kadi hawa goo ka kammu, no wi'a: «Yaltee e mayre, yo jamaa an, fii wota on tawde e junuubaaji mayre din, e wota on hebu gebal albala'uuji mayre din.

⁵Ko fii junuubaaji mayre din dewnondirii haa ka kammu, awa kadi Alla anditii angal peewal mayre on.

⁶Wadiranee nde wano nde wadiri non, sowon kuude mayre den nde didi, jonniton nde. Jardukun, kun nde yarniri kun, jonnitiree nde kun laabi didi!

⁷Wano nde mawninornoo non, e no nde yollornoo e mbeleede non, jonnitiree nde wano non tampere e yoomere! Ko fii hinde wi'i ka bernde mayre:

«Min mido joodii e nder laamu, hinaa mi heynotoodo, awa kadi mi yoomataa few!»

⁸Sabu dun, albala'uuji mayre din yanay e hoore mayre pande wootere,

dun ko mayde e yoomere e heege, nde sunniree kadi yiite.

ko fii Alla Joomiraado, Jaawudo nde on, ko Jomdoole!»

⁹Lambe aduna ben fow, wattodunoobe e mayre e nder jinaa e mbeleede, wulloyay fesa fii mayre, nde be yi'i curki sumugol mayre on. ¹⁰Hibe darii ka wodditii sabu kulol tampere mayre ngol, be wi'ooya:

«Bone, bone wonanii saare Baabiila mawnde nden, dun ko saare dolnunde nden!

E nder saa'ihun gootun pet jaawoore maa nden arii!»

¹¹Njulaabe ben ka leydi yooma, be wulla fii mayre, ko fii hay gooto soodataa hande kadi ko be yeeyata kon,

¹²dun ko kanje e kaalisi e kaaye hittude e kode hittude e bagi daatudo e bagi bode e bagi dewludo e bagi firsinaado, e kala noone ledde uurude e kala piiji moyyiniraadi niiye mawba, e kala piiji hittudi moyyini-raadi ledde hittude e sila e njande e kaaye daneeje,

¹³wondude e cebe ledde kanel uurude e urngallooji e angiriiji, e *buto ledde no wi'ee *mirri, e buto ledde no wi'ee libaana, e njaram *wiiju e nebbe e ngawri e con-di ngawri e na'i e baali e pucci e *giri-giriije e maccube e wonkiiji yimbe.

¹⁴No wi'a: «Piiji di wonkii maa kin himmani din wodditike ma yo saare Baabiila! Piiji hittudi din maa jalbudi din fow fuutike ma, awa kadi be hettataa di hande kadi!»

¹⁵Njulaabe aldinorbe nde ben wonay ka wodditii sabu kulol tampere mayre ngol. Be yoomoya, be wulla, ¹⁶be wi'ooya:

«Bone, bone wonanii ndee saare mawnde,
borniinde conci daatudi,
bodeeji e firsinaadi,
cudori kanje e kaaye hittude e kode hittude!
¹⁷ E nder saa'ihun gootun pet,
ngun ngalu mayre e mawnude caabii!»

Hooreebe laade ben fow e golloobe ton ben fow e
doginoobe ben e wuurirbe baharu ben fow darii ka
wodditii. ¹⁸ Bay be yi'ii curki sumugol mayre on, be
woni e ewnagol, wi'a: «Ko saare honde nanditaynoo e
ndee saare mawnde!» ¹⁹ Tawi hibe bugotonoo mbul-
laari ka ko'e mabbe, yooma, wulla, hibe ewnoo wi'a:
«Bone, bone wonanii ndee saare mawnde,
nde kala on mardo laana ka baharu aldinori ngalu
mun!

E nder saa'ihun gootun pet nde caabii!»

²⁰ Awa welto e hoore mayre, yo kammu, onon men ka-
di yo gomdinbe e *sahaabaabe e annabaabe, ko fii Al-
la naawii nde fii ko nde wadi on kon!

²¹ Onsay malaa'ikaajo dolnudo yetti hayre nanditayn-
de e laggorde moolanaande, bugii ka baharu, e hoore
himo wi'a:

«Ko nii saare Baabiila mawnde nden bugortee doole,
hara nde yitetaake hande kadi!

²² Nanetaake hande kadi hito hodoobe hoddu
e yimoobe e wuttoobe ceri e *liite!

Hande kadi neepo yi'etaake e maa,
kala non noone mecce,
awa nanetaake hande kadi hito undugal e maa.

²³ Awa kadi ndaygu lampu jalbataa e maa hande kadi,
hawa yettudo e yettaado nanetaake hande kadi.

Ko fii hari ko njulaabe maa ben woni teddube ben ka
leydi,

awa kadi leyyi din fow faljirii sabu mbilankaaku maa
ngun!

²⁴ Awa kadi ko e maa yiiyan annabaabe ben
e gomdinbe ben e kala waraado ka hoore leydi hib-
baa.»

Fii Mantoore nden ka Kammu e Peera fii Baalun kun

19 Bawto dun, mi nani hawa tiiduka immorde e ja-
maa duududo ka kammu, no wi'a:

«Mantoore wonanii Alla!

Kisiyee e mangu e bawgal ko Alla men on wonani!

² Naawooje makko den ko goongaaje feewude!

O naawii cagaajo mawdo on,

faljiniraynoodo yimbe aduna on jinaa mun on.

Alla kadi yottanike yiiyan kurkaadi mun dan o hibbi
dan.»

³ Be wi'i kadi dimmun:

«Mantoore wonanii Alla!

Curki nden saare yaway haa poomaa!»

⁴ Tawi mawbe ben noogay e nayo e tagooje nay wuu-
rude den no jiccinoo, no sujjana Alla Joodiido ka jullere
laamu on e nder wi'ugol:

«Aamiina, mantoore wonanii Alla!»

⁵ Hawa kadi yalti ka jullere laamu no wi'a:

«Ko onon yo jiyaabe makko,

huloobe mo,
fandube e njandube,
on fow mantee Alla men on!»

⁶ Mi nani kadi wa hawa jamaa duududo e wa hito di'e
duudude e wa hito riggande tiidude, no wi'a:

«Mantoore wonanii Alla!

Ko fii Alla Joomiraado on,

on Jom Bawgal,

joddinii *laamu mun ngun.

⁷ Weltoden, wonen e nder welo-welo, mawninen mo,
ko fii peera Baalun kun hewtii,

jombajjo makkun on hebulike,

⁸ o yedaama bornagol conci daatudi jalbudi laabudi.»
(Ko kuude feewude yimbe Alla ben woni din concii.)

⁹ Malaa'ikaajo on wi'immi kadi yo mi windu wonde:

«Maloore wonanii ben noddaabe ka nafakka peera

*Baalun kun.» O wi'i kadi: «Dii ko daaluyeeji Alla goon-
gaaji.»

¹⁰ Onsay mi jiccii ka koyde makko fii sujjangol mo.

Kono o wi'immi: «Accu, wota a wadu dun! Ko mi
kurkodoowo e maa e musibbe maa ben, jogiibe seedi-
toore Iisaa nden. Sujjan Alla! Ko seeditoore Iisaa nden
woni ruuhu longinoowo annabaabe ben.»

Fii Waddiido Puccu Ranewu on

¹¹ Mi yi'i kadi kammu ngun no udditii, mi tawi e hino
puccu ranewu, tawi waddiido ngu on no wi'ee Sella-
Findeejo e Goongaajo. Ko peewal o naawirta, o habira.

¹² Gite makko den no wa'i wa joyngol yiite, *meetelli
buy no ka hoore makko. Innde no windii e makko nde
hay gooto andaa si hinaa kanko. ¹³ Dolokke mo o

bornii on no moddi yiiyan. Himo wi'ee Daaluyee Alla
on. ¹⁴ Tawi koneeli wondi din ka kammu no waddii puc-
ci daneeki, no jokki mo, hibe bornii concii daatudi da-
neeki laabudi. ¹⁵ Tawi kaafa welka no yalta ka hunduko

makko fii foolugol leyyi din, awa kadi o ayniroyay be
labbooru njandi, o yaaba, o munca *wiipuuje den ka
wuugirde tikkere moolanaande Alla Jom Bawgal nden.

¹⁶ Tawi innde no windii ka dolokke makko e ka busal
makko, dun ko: «Lando Lambe e Koohooje
Koohooje.»

¹⁷ Mi yi'i kadi malaa'ikaajo no darii ka nder naange,
no ewnoo colli wondi wiirude ka weeyo dow din fow ko
tiidi, wi'a: «Aree, mottondiron fii nafakka mawdo Alla
on! ¹⁸ Naamon balli lambe ben, e balli hooreebe suu-
faabe ben, e balli dolnube ben, e balli pucci e
waddotonooobe di ben, e balli yimbe ben fow, rimbe e
maccube, fandube e njandube!»

¹⁹ Onsay mi yi'i kullii ngin e lambe aduna ben e
koneeli mun din no mottondiron fii habugol waddiido
puccu ranewu ngun e konu mun ngun. ²⁰ Kullii ngin
nangidaa e waditiido annabaajo on, dun ko on
wadunoodo maandeeji yeeso maggii di o daynirnoo
hebunoobe maande kullii ngin ben, sujiani nandolla
maggii on. Be didoo non be bugaa ka weendu yiite ko
be wurbe, dun ko ka mbollan yiite. ²¹ Beya wariraa
kaafa yaltaynooka ka hunduko waddinoodo puccu

ngun on, colli din fow naami balli mabbe din haa haari.

Fii Laamu ngu Duubi Wuluure ngun

20 Onsay mi yi'i kadi malaa'ikaajo no iwra ka kammu, no jogii ka jungo mun saabiwal *gaygii ngin alaa kattudi ngin wondude e jolokowal moolanaangal. ²O nangi *ningiwii ngin, e maanaa ndiya mboddi araniri, dun ko Ibuliisa maa Seytaane, o jolki ndi fii duubi wuluure. ³O bugii ngin ka nder *gaygii ngin alaa kattudi ngin, o soki, o ndoli kadi dow maggin, fii wota ngin faljin leyyi din hande kadi haa duubi wuluure din timma. Kono bawto dun, bee ngin jolkitooyee embere saa'i fahin.

⁴Mi yi'i kadi julle laamu, tawi joodiibe e den ben no yedaa bawgal naawugol. Mi yi'i wonkiji be ko'e mun tayiraa kaafa ben sabu seeditanagol Iisaa e daaluyee Alla on, ben be sujjanaano ngiya kullii e nandolla mun on, ronki hebude maande ka tiinde maa ka jungo. Be wurnitaa, be laamodi e *Almasiihu on e nder duubi wuluure. ⁵Dun ko ummutal aranal ngal non. Tawi beya maybe heddiibe wurnitetaake haa tuma duubi wuluure din timmi. ⁶Maloore e *senaare wonanay ben tawoyteebe e ummutal aranal ngal, ko fii mayde dimmere nden heboytaa bawgal e hoore ben. Ben-le ko bee *yottinoyooobe sadaka ka Alla e ka Almasiihu on. Be laamodoya e makko e nder duubi wuluure.

⁷Nde duubi wuluure din timmoyi, Ibuliisa yaltinoyte ka kaso, ⁸o yaltoya fii faljingol leyyi wondi e cobbuli aduna on nay, din ko Yaajuuja e Maajuuja en, [†]o mot-tindira be fii wadugol hare. Tawa duudoral mabbe ngal no fota e njaareendi ndin ka baharu. ⁹Be hebbini hoore leydi ndin fow, be hundi daakorde yimbe Alla ben e saare buraande yideede nden, kono yiite iwri ka kammu, muli be. ¹⁰Onsay Ibuliisa, faljinnoodo ben yimbe on, bugaa e nder ndun weendu yiite e mbollan mun, ka ngiya kullii e waditiido annabaajo on buganoo don. Be lettee don jemma e jalorma haa poomaa.

Fii Naawoore Sakkitorde nden

¹¹Mi yi'i kadi jullere laamu moolanaande daneere e joodiido e mayre on. Tun kammu ngun e leydi ndin dogi mo, din ronki hebude ka wona. ¹²Mi yi'i kadi maybe ben, tawi ben no darii yeeso nden jullere laamu, dun non ko gila e fandube haa e njandube. Onsay defte udditaa. Bawto dun, deftere goo kadi udditaa, tawi nden ko deftere ngurndan dan. Ben maybe naawiraa kuude mabbe windiide den e den defte. ¹³Baharu on jonniti maybe wonnoobe e makko ben. Mayde nden e jahannama kadi jonniti maybe wonnoobe e mun ben, mo kala e ben naawiraa kuude mun den. ¹⁴Onsay mayde nden e jahannama bugaa ka weendu yiite, ko ndun weendu yiite woni mayde dimmere nden. ¹⁵Kala mo innde mun windanooki e nder deftere ngurndan nden, bugaa ka nder weendu yiite.

† 20.8 Ko woni «Yaajuuja e Maajuuja» «Gog e Magog»

Fii Kammu Hesu ngun e Aduna Keso on

21 Bawto dun, mi yi'i kammu hesu e aduna keso, bay hari nguya kammu hinngu e oya aduna kiddo feyyii, tawi kadi baharu alaa. ²Onsay mi yi'i saare hormorde nden, dun ko saare Yerusalaam heyre, no iwra ka kammu ka Alla, tawi nden no pariraa wano jombajjo parirtee fii moodi mun. ³Mi nani kadi hawa tiiduka iwruude ka jullere laamu no wi'a: «Awa jooni wonunde Alla nden no e hakkunde yimbe ben. O hodiday e mabbe, be wona jamaa makko, kanko Alla tigi o wunday e mabbe, o wona Alla mabbe. ††4 O fitta kala gongol ka gite mabbe, hara hande kadi mayde waditataa, yoometaake, fesetaake, muuseendi waditataa. Ko fii haray sifa din piiji arani fow feyyiino.» ‡

⁵Onsay on Joodiido e nden jullere laamu wi'i: «Mido heydintinde piiji din fow!» O wi'immi kadi: «Windu, ko fii dui daaluyeeji ko holniidi e goongaaji!» ⁶O wi'immi fahin: «Timmii! Ko min woni Halfeere aranere nden e sakkitorde nden, ko min woni Fuddoode nden e Rawnoode nden. On mo no dondaa, mi okkoray mo ko o yara ka bundu ndiyan ngurndan, hara ontigi yobataa. ⁷Ko dun wonata ndondi fooludo on. Mi wonay Alla makko, kanko o wona biddo an. ††8 Kono wadaybe hula yiltitoo ben e be gomdinaa ben e tunube ben e ittoobe ko'e ben e jinoobe ben e mbileebe ben e rewoobe sanamu ben, e fenoobe ben fow: gebal ben ngal ko ka weendu yiite hubbundu e mbollan mun woni! Ko ndun non woni mayde dimmere nden!»

Fii Saare Yerusalaam Heyre nden

⁹Bawto dun, goddo e ben malaa'ikaabe njeediido, joginoobe pelette jeediidi heewude albala'uui jeediidi sakkitori din, ari, wi'immi: «Aru mi holle jombajjo on, dun ko sonnaajo Baalun kun.» ¹⁰Ruuhu Allaahu on tip-pii e an, malaa'ikaajo on nawrimmi e hoore fello njano toowungo, o hayninimmi saare Yerusalaam hormorde nden ka iwra ka kammu ka Alla. ¹¹Tawi nden saare no jalbiri annoora Alla on. Jalbeendi mayre ndin no nandita e jalbeendi hayre hittunde fota, wa hayre yasbe, jalbirnde wa jaaman. ¹²Tawi tata mayre on no njandi, no toowi, hinde mari kadi dambude sappoo e didi. Malaa'ikaabe sappoo e dido no e den dambude, tawi inde *bolondaaji bibbe Isra'iila ben sappoo e didi no windii e majje. ¹³E hino no dambude mayre den woniri: ko tati funnaange, tati ka nano, tati ka naamo e tati ka hirnaange. ¹⁴Tata nden saare ko kaaye sappoo e didi didiraa, inde sappoo e didi no e hoore den kaaye. Den inde-le ko inde *sahaabaabe Baalun kun sappoo e dido.

¹⁵Tawi on wonnoodo lan yewtude no joginoo sawru kanje fii ko o ebbira ittiri saare nden e dambude mayre den, wondude e tata mayre on. ¹⁶Tawi mbaaloodi nden saare ko cobbuli nay fotaydi, tawi jun-

†† 21.3 Isa. 7.14 ‡ 21.4 Isa. 25.8 e 65.17-19 †† 21.7 Zab. 89.27-28 e 2Sam. 7.14

ndi mayre on e yanji mayre on no fota. O ebbiri saare nden ndun sawru ndu o joginoo, dun hawri embere sagara yaaduuji guluuji sappoo e didi. † Tawi junndi mayre on e yanji mayre on e tooweendi mayre on no fota. ¹⁷ On malaa'ikaajo ebbiri tekkeendi tata on embere sogone neddanke, dun hawri sogone teemedere e cappande nay e nay. ¹⁸ Tawi on tata ko hayre yasbe darniraa. Tawi saare nden kapun ko kanje laabirdo wa biini. ¹⁹ Tawi didoodiiji tata nden saare no fotiniraa kala noone kaaye hittude. Didoodi araniri ndin ko yasbe, dimmiri ndin ko saafira, tammiri ndin ko kalseduwan, nayabiri ndin ko zumuruudu, ²⁰ jowabiri ndin ko sardonisi, jeegabiri ndin ko sardir, jeedidabiri ndin ko kirisooli, jeetatabiri ndin ko beril, jeenayabiri ndin ko topaazi, sappabiri ndin ko kirisopaas, sappoo e go'abiri ndin ko hiyasinta, sappoo e didabiri ndin ko ametiise. ²¹ Tawi dame den sappoo e didi fow ko moyyiniraade kode hittude, damal kala moyyiniraa hodere wootere. Tawi ballaŋal ngal ka saare ko ngal kanje laabirdo wa biini jalbudo.

²² Laatii mi yi'aali *rewirdu e mayre, kono tawi ko Alla Joomiraado Jom Bawgal on e *Baalun kun woni rewirdu mayre ndun. ²³ Tawi saare nden hatonjinaa e naange maa lewru ko jalbinana nde, ko fii annoora Alla on no hentini nde, awa kadi Baalun kun ko ndaygu mayre. ²⁴ Ko jalbeendi mayre on leyyi din jaarata, awa kadi lambe aduna ben addanay nde darjaaji mun din. ²⁵ Dame mayre den ombetaake e nder pallal ngal few, bay don kapun jemmataa. ²⁶ Awa kadi nde addanoyte darja e teddungal leyyi din. ²⁷ Hay fus e ko tuuni e hay gooto wadoowo ko jiddi maa fenaande naatataa don. Ko naatata don woo ko be inde mun windii ben ka nder deftere ngurndan Baalun kun.

Fii Maayo Ndiyan Ngurndan dan

22 Ontuma malaa'ikaajo on hollimmi kadi maayo ndiyan ngurndan dan ka iwrate ka jullere laamu Alla e *Baalun kun, laabudan jalbiri wa jaaman, ² no ila ka hakkunde ballaŋal saare nden. Leggal ngurndan dan no darii e cende didi maayo ngon, rimoowal bibbe laabi sappoo e didi, tetteteebe lewru bee, ngal leyyi din pawndorta haako mun. ³ Haray kuddi alaa hande kadi. Jullere laamu Alla nden e Baalun kun wonoyay e nden saare. Onsay jiyaabe makko ben kurkanto mo, ⁴ be yi'a yeeso makko ngon, innde makko nden wona ka tiide mabbe. ⁵ Hara jemmataa han kadi, be hatonjintaa e ndaygu lampu maa jalbeendi naange, ko fii Alla Joomiraado on jalbinanay be. Awa be laamoyto kadi haa poomaa.

Fii Ardu Iisaa Sakkitordu ndun

⁶ O wi'immi: «Dii daaluyeeji ko holniidi e goongaaji. Joomiraado on, on Alla Jom ruhuuji annabaabe ben,

† 21.16 Dun no hawra wa kilomeeterji 2200.

imminii malaa'ikaajo mun on fii andingol jiyaabe makko ben fii kon ko saatii arude ko booyaa.»

⁷ Iisaa wi'i: «Mido ara ko booyaa! Haray maloore wonanii ben doftotoobe dii kongudi fejninaadi wondi e ndee deftere.»

⁸ Ko min Yuuhanna nani fii dii piiji, mi yi'i di kadi. Nde mi nanunoo, mi yi'i di, mi jiccino e ley koyde on malaa'ikaajo holludo lan di fii sujjangol mo. ⁹ Kono o wi'immi: «Wota wadu dun! Min kadi ko mi kurkodoowo e maa, kurkoda e musibbe maa annabaabe ben, e ben doftotoobe dii kongudi wondi e ndee deftere. Sujjan Alla!» ¹⁰ O wi'immi kadi: «Wota ombu notaa ndee deftere nde dii kongudi fejninaadi wondi e mun, ko fii saa'i on ko badiido. ¹¹ Awa kadi be feewaa ben yo duumo e jokkugol angal peewal mun, be laabaa ben kadi duumoo e jokkugol angal laabal mun, feewube ben duumoo e peewal mun, laabube ben duumoo e laabal mun!»

¹² Iisaa wi'i: «Mido ara ko booyaa, mi arda e njoddi mo kala embere kuude mun. ¹³ Awa kadi ko min woni Halfeere aranere nden e sakkitorde nden, ko min woni Arano on e Sakkitoro on, ko min woni Fuddoode nden e Rawnoode nden.

¹⁴ «Maloore wonanii ben labbinbe concii mun fii hebugol gebal ka leggal ngurndan, e no be naatira ka saare, hara ko ka dambude be rewii. ¹⁵ Kono dawaadi din e mbileebe ben e jinoobe ben e ittoobe ko'e ben e rewoobe sanamu ben e kala on yidudo fenaande huutori yo wonu ka yaasi.

¹⁶ «Min Iisaa mi imminii malaa'ikaajo an on fii seeditanagol on dii piiji ka mofto. Min ngol Dadol e Geeyol Daawuuda, awa kadi ko min woni Jaawiire Jalboore Subaka nden.»

¹⁷ Ruuhu Allaahu on e jombajjo on wi'ii: «Aree!»

Awa, on nanudo dun kadi yo wi'u: «Aree!»

Awa mo no dondaa yo aru, on faalaado yo yettu ndiyan ngurndan dan, hara yobaali. ††

¹⁸ Awa mi fellintinani kadi kala on nanudo dii kongudi fejninaadi wondi e ndee deftere, si beyditii goddun e majji, Alla beyditay e hoore makko dii albala'uuji di fii mun windii e ndee deftere. ¹⁹ Awa kadi, si goddo aru ittude goddun e dii kongudi ndee deftere fejninannde, Alla kadi ittay gebal makko wongal ngal ka leggal ngurndan e ka saare hormorde, de fii mun windii e ndee deftere.

²⁰ On Seediido dun fow wi'i: «Ko goonga, mido ara ko booyaa.»

Aamiina!

Aree, yo Joomi amen Iisaa!

²¹ Yo moyyere Iisaa Joomi on wonu e hoore fow.

†† 22.17 Isa. 55.1